A
L-12172

DONS KICHOTS

I

DALA

Donskichots

DONS KICHOTS

L A T V I J A S
V A L S T S
IZDEVNIECĪBA
R Ī G Ā
1 9 5 6

MIGUEL DE SERVANTES
SAAVEDRA

EL INGENIOSO HIDALGO
DON QUIJOTE
DE LA MANCHA

PARTE PRIMERA

MADRID
1931

A
L 12172

dubl.
L
A

MIGELS DE SERVANTESS SĀVEDRA

ATJAUTĪGAIS IDALGO LAMANČAS DONS KICHOTS

PIRMĀ DAĻA

LATVIJAS VALSTS
IZDEVNIECĪBA
RĪGĀ
1956

ŠAI IZDEVUMĀ
REPRODUCĒTI KOKGREBUMI
PĒC FRANČU MĀKSLINIEKA
G. *DORĒ* (1832—1883) ZĪMĒJUMIEM

—

NO SPĀŅU VALODAS
TULKOJUSI *MIRDZA ĶEMPE*

—

VĀKU UN TITULU ZĪMĒJIS *A. APINIS*

LATVIJAS NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA
030503 1876
~~64-31.539~~

Viņa iztēli piepildīja viss, ko viņš bija lasījis grāmatās.

BEHARAS HERCOGAM,

HIBRALEONAS MARĶIZAM, BENALKASARAS
UN BAŅARESAS GRAFAM, ALKOSERAS VIKONTAM,
KAPIĻAS, KURJELAS UN BURGIĻOSAS
PILSĒTU SEŅORAM*

Zinādams, ka Jūsu Gaišība *ar labvēlību un cieņu* pieņem visāda veida grāmatas, kā tas pieklājas valdonim, kas labprāt atbalsta daiļās mākslas, visnotaļ tādas, kuras savā cildenumā nepazemināS līdz savtīgai kalpībai pūlim, esmu nolēmis laist klajā *Atjautīgo idalgo Lamančas Donu Kichotu Jūsu Gaišības spožā vārda* aizsardzībā un lūdzu ar visu godbijību, kas pienākas jūsu diženumam, to *laipni ņemt savā aizgādībā*, lai tās paēnā šis sacerējums, kaut arī *bez tiem elegances un erudicijas* krāšņajiem izrotājumiem, kas *parasti grezno mācītu vīru mītnēs sarakstītos darbus*, varētu droši tikt nodots to ļaužu spriedumam, kas, *neapmierinādamies savas nezināšanas robežās*, mēdz *ar vislielāko bardzību un vismazāko taisnīgumu* nosodīt citu darbus; bet lai Jūsu Gaišība pievērš savas gudrības acis manam labajam nodomam, un es ticu, ka Jūs nenoniecināsiet šo manas pazemīgās padevības vājo izpausmi.

Migels de Servantess
Sāvedra

PROLOGS

Dīkais lasītāj, bez zvēresta vari man ticēt, ka es vēlētos, lai šī grāmata, mana gara bērns, būtu visskaistākā, visatjautīgākā un vissmalkākā, kādu vien var iedomāties. Bet es neesmu spējis grozīt dabas kārtību, kas noteic, ka katra būtne var radīt tikai kaut ko sev līdzīgu. Un tātad ko gan vairāk varēja radīt mans neauglīgais un vāji attīstītais prāts kā tikai stāstu par kaulainu, izdēdējušu un untumainu būtni, pilnu visdažādākām domām, kādas vēl nevienam nav ienākušas galvā, — tieši tādu stāstu, kāds varēja rasties cietumā*, kas ir miteklis visādiem kavēkļiem un mājvieta visādām bēdīgām skaņām. Klusums, mierīga apkārtne, lauku piemīlība, debess dzidrums, avotu čalas, gara miers ir galvenie apstākļi, lai arī visneauglīgākās muzas kļūtu auglīgas un laistu pasaulē bērnus, kas tai iedvestu apbrīnu un labpatiku. Dažreiz tēvam gadās nejauks dēls, bez jebkādas pievilcības, taču mīla viņam aizklāj acis, un tas neredz dēla trūkumus, bet, gluži otrādi, saskata tajos gudrību un daili, attēlo tos sarunā ar draugiem kā asprātības un smalkuma izpausmi. Bet es, kas, šķietami būdams dona Kichota tēvs, esmu tikai viņa patēvs, negribu iet parasto ceļu, ne arī, kā to mēdz darīt citi, ar asarām acīs tevi lūgt, dārgais lasītāj, lai tu piedotu vai neievērotu šai manā dēlā saskatītās nepilnības, jo tu taču neesi ne viņa radinieks, ne draugs, tavā ķermenī mīt tava paša dvēsele,

* Vārdiem ar zvaigznīti paskaidrojumus sk. grāmatas beigās.

un tev ir brīva griba, tu esi daudz pieredzējis, esi kungs savā mājā, kurā tev pieder tāda vara kā karalim, kas var uzlikt nodokļus, un tu zini parunu — «Zem sava mēteļa varu nosist karali»*. Tas viss tevi atbrīvo no jebkuras cieņas un pienākumiem, tu vari teikt par šo stāstu visu, ko iedomājies, bez bailēm, ka tevi sodīs, ja tu par to runāsi ļaunu, vai arī apbalvos, ja to uzslavēsi.

Gribētu vienīgi pasniegt tev šo darbu tīru un kailu, bez ievada izpušķojumiem, bez neskaitāmām sonetām, epigramām un cildinājumu dzejām, kādas parasti liek grāmatas sākumā. Varu tev teikt: kaut arī šo grāmatu sacerēju ar zināmām pūlēm, tomēr daudz grūtāk man bija uzrakstīt ievadu, kuru tu lasi. Daudzreiz satvēru spalvu, lai to sacerētu, un daudzreiz atkal nometu, jo nezināju, ko rakstīt: un reiz, kad, nolicis papīru sev priekšā, ar spalvu aiz auss, atbalstījis elkoni pret rakstāmgaldu un atspiedis vaigu rokā, šaubīdamies pārdomāju, ko rakstīt, ienāca nelaikā mans draugs, asprātīgs un gudrs cilvēks, kas, redzēdams mani tik domīgu, vaicāja pēc manu pārdomu iemesla, un, neslēpdams to viņam, teicu, ka domāju par prologu, kas vajadzīgs stāstam par donu Kichotu, un ka, nespēdams tādu sacerēt, esmu zaudējis patiku laist klajā grāmatu par tik cēla bruņinieka varoņdarbiem. «Kā jūs varat gribēt, lai mani nebiedētu tas, ko teiks sensenais likumdevējs, saukts — publika, kad tā redzēs, ka pēc tik daudz gadiem, kuros esmu it kā snaudis aizmirstības klusumā*, tagad parādos, nesdams savu gadu nastu, ar stāstu, tik sausu kā žagaru, izdomā trūcīgu, stilā vāju, iecerē nabadzīgu, bez jebkādas erudicijas un doktrinas, bez izrakstiem lappušu malās un bez piezīmēm beigās, un kad pats redzu citas grāmatas, pat stāstošas un laicīga satura, piebārstītas ar Aristoteļa, Platona un visu pārējo filozofu izteicieniem, kurus lasītāji apbrīno, uzskatīdami šo grāmatu autorus par daudz lasījušiem, izglītotiem un daiļrunīgiem? Un kā viņi citē svētos rakstus! Varētu domāt, ka autori ir kādi svētie Tomi vai kādi citi baznīcas tēvi, turklāt tie prot to izdarīt tik veikli, ka vienā rindā tēlo izlaidīgu mīlnieku, bet otrā pasniedz kristīgu spredikli, ko ar prieku un patiku vari lasīt vai klausīties. Visa tā trūkst manā grāmatā, jo man nav nekā ko izrakstīt lappušu malās, ne arī ko piezīmēt beigās, es pat nezinu, kādiem autoriem esmu sekojis, lai tos, kā to mēdz darīt visi darba sākumā, uzskaitītu alfabeta kārtībā, sākot ar Aristoteli un beidzot ar Ksenofontu un Zoilu* vai Zeiksidu*, kaut gan viens no tiem bija mēlnesis, bet otrs — gleznotājs.

Tāpat manā grāmatā nebūs ievada sonetu, vismaz tādu sonetu, kuru autori ir hercogi, marķizi, grafi, biskapi, dāmas vai visslavenākie dzejnieki; kaut gan, ja es būtu palūdzis divus vai trīs savus augstos amatos esošos draugus, esmu pārliecināts, ka viņi man sacerētu tādas sonetas, kurām nevarētu līdzināties pat Spānijas slavenāko autoru darbi. Īsi sakot, mans seņor un mans draugs,» es turpināju, «esmu nolēmis, ka seņors dons Kichots paliks aprakts savos Lamančas archivos, līdz debess atsūtīs kādu, kas viņu izrotās ar visu to, kā viņam trūkst, jo jūtos nespējīgs novērst trūkumus savas neprasmes un vājās izglītības dēļ un arī tāpēc, ka pēc dabas esmu pārāk laisks un bezdarbīgs, lai es ietu meklēt autorus, kas pateiktu to, ko pats protu pasacīt arī bez viņiem.

Esmu jums tagad pastāstījis savu šaubu un apjukuma cēloni, kas man šķiet pietiekami svarīgs.»

To noklausījies, mans draugs iesita sev pa pieri un, skaļi pasmējies, man sacīja:

— Dieva vārds, brāl, man tagad beidzot jāatzīst, ka esmu maldījies visu šo ilgo laiku, kamēr jūs pazīstu, jo jūs man šķitāt gudrs un saprātīgs visā savā rīcībā. Bet tagad es redzu, ka jūs no gudrības esat tikpat tālu kā debess no zemes. Patiesi, vai tad iespējams, ka tik nenozīmīgas un viegli labojamas lietas varētu samulsināt un kavēt tik nobriedušu prātu, kāds ir jūsējais, kas radīts salauzt un pārvarēt daudz lielākas grūtības? Zvēru, ka vaina ir nevis neprasmē, bet pārmērīgā laiskumā un domu nevīžībā. Vai gribat, lai pierādu, ka runāju patiesību? Tad klausieties vērīgi, un jūs redzēsiet, ka vienā acumirklī es iznīcināšu visas jūsu grūtības un izlabošu visus trūkumus, kas, kā jūs sakāt, jūs traucē un biedē laist klajā stāstu par slaveno donu Kichotu, visu klaiņojošo bruņinieku spīdekli un spoguli.

— Tad sakiet, — es atbildēju viņam, noklausījies, ko viņš man teica, — kādā veidā jūs domājat izraut mani no baiļu tukšuma un ienest skaidrību mana apjukuma chaosā?

Tad viņš sacīja:

— Vispirms jūs apstājāties pie sonetām, epigramām un cildinājumu dzejoļiem, kuru jums trūkstot grāmatas sākumā un kurām esot jābūt ievērojamu un dižciltīgu personu sacerētām, bet jūs varat izlīdzēties, pats uzņemdamies nelielas pūles tās sacerēt, un pēc tam jūs šīs dzejas varat nokristīt un dot tām vārdu, kādu vēlēsieties, piedēvējot tās priesterim Indijas Huanam* vai Trapezundas ķeizaram*, kas, cik man zināms, abi bijuši slaveni dzejnieki: un, ja viņi tādi nav bijuši un atrastos daži pedanti un bakalauri, kas sāktu jums slepus dzelt un klusībā šņākt, ka tā nav patiesība, tad neievērojiet tos, jo, pat atklādami jūsu melus, viņi tomēr jums nenocirtīs roku, kas šīs dzejas uzrakstījusi.

Attiecībā uz to, ka lappušu malās jāatzīmē grāmatas un autori, no kuriem jūs esat aizguvis izteicienus un parunas savam stāstam, tad nav jādara nekas vairāk kā jāpievelk aiz matiem dažas sentences vai latiņu izteicieni, ko jūs atceraties no galvas vai vismaz varat viegli sameklēt; tā, runājot par brīvību un verdzību, varat rakstīt:

Non bene pro toto libertas venditur auro.[1]

Un turpat malā atzīmējiet, ka to teicis Horacijs vai kāds cits. Ja runājat par nāves varenību, izlīdzieties ar

Pallida mors aequo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turres.[2]

Ja apcerat draudzību un mīlestību, ko dievs pavēlējis mums just pret ienaidniekiem, tūlīt pieminiet svētos rakstus, ko varat paveikt ar nelielām zināšanām, un citējiet vismaz vārdus, kurus teicis pats dievs: «*Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros.*»[3] Ja runājat par ļaunām domām, atsaucieties uz evaņģeliju: «*De corde exeunt cogitationes malae*»[4], — ja par draugu nepastāvību, tad Katons dos jums savas divrindas:

Donec eris felix, multos numerabis amicos,
Tempora si fuerint nubila, solus eris.[5]

Šo latiņu izteicienu un citu tamlīdzīgu citatu dēļ jūs noturēs vismaz par gramatiķi*, un mūsu dienās šāds nosaukums sagādā ne mazumu goda un ienākumu.

Kas attiecas uz piezīmēm grāmatas beigās, droši varat rīkoties šādi: ja savā grāmatā pieminat kādu milzi, tad nosauciet milzi par Goliatu, un tādā veidā, kas jums tikpat kā neko nemaksās, jūs iegūsiet lielisku piezīmi, jo varēsiet rakstīt: «*Milzis Goliass jeb Goliats bija filistietis, kuru gans Davids nogalināja ar lielu akmeni Terebintas ielejā, kā tas stāstīts Ķēniņu grāmatā.*» — un norādiet, kādā nodaļā tas rakstīts.

---

[1] Nav labi par zeltu pārdot brīvību.

[2] Bālā nāve vienādi klauvē pie nabagu būdiņām un pie valdnieku pilīm.

[3] Es jums saku: mīliet savus ienaidniekus! (Mateja ev. 5. n. 44. p.)

[4] No sirds nāk ļaunās domas. (Mateja ev. 15. n. 19. p.)

[5] Kamēr būsi laimīgs, tev būs daudz draugu, bet, kad pienāks melnas dienas, tu paliksi viens.

Pēc tam, lai parādītu sevi kā mācītu cilvēku laicīgās zinātnēs un kā kosmografu, centieties savā grāmatā pieminēt Tacho upi, un, lūk, jūs iegūstat otru teicamu piezīmi, rakstīdams: «*Tacho upe, tā nosaukta viena Spānijas karaļa vārdā, iztek no tādas un tādas vietas un ieplūst Okeanā, apskalodama slavenās pilsētas Lisabonas mūrus; runā, ka šai upē esot atrodamas zelta smiltis,*» utt. Ja attēlosiet zagļus, es jums pastāstīšu notikumu par Kako*, ko zinu no galvas; ja aprakstīsiet pagrimušas sievietes — jūsu rīcībā ir Mondoņedo biskaps*, kas jums aizdos Lamiju, Laidu un Floru, — piezīmē atsaukties uz viņu būs jums ļoti izdevīgi; ja runāsiet par nežēlīgām sievietēm, Ovidijs jums piešķirs Medeju; ja par burvēm un raganām, — Homeram ir Kalipso, Vergilijam — Kirke; ja par drosmīgiem karavadoņiem, Jūlijs Cezars savos «*Komentaros*» pasniegs jums pats sevi, un Plutarchs jums sagādās tūkstošiem Aleksandru. Ja runāsiet par mīlestību, tad ar pāris drupatām toskaņu valodas jūs sapratīsieties ar Leonu Ebreju*, kas piepildīs pilnus jūsu mērus. Un, ja jums nepatīk klīst pa svešām zemēm, tad jūs savā mājā atradīsiet Fonsekas traktatu «*Par dieva mīlestību*», kurā ietverts viss, ko jūs un arī vislietpratīgākie var vēlēties dzirdēt par šādu tematu. Īsi sakot, jums atliek tikai nosaukt visus šos vārdus, minēt savā stāstā visus šos sacerējumus, par kuriem jums runāju, un uzticēt man sastādīt atzīmes un piezīmes, un es jums zvēru aizpildīt tādā veidā lappušu malas un pievienot četras loksnes grāmatas beigās.

Tagad pievērsīsimies autoru sarakstam, kas atrodams citās grāmatās, bet trūkst jūsējā. Te viegli palīdzēt, jo jums nav jādara nekas cits kā vien jāsameklē grāmata, kurā tie būtu pieminēti visi — no A līdz Z, kā jūs to sakāt. Tad šo pašu sarakstu alfabeta kārtībā ievietojiet savā grāmatā; un, kad skaidri atklāsies meli, jo jums droši vien bijis maz vajadzības kaut ko no viņiem aizgūt, tas neko nenozīmē — gan jau atradīsies tādi vientieši, kas ticēs, ka jūs no visiem šiem autoriem esat kaut ko izlietojis savā vienkāršajā un godīgajā stāstā. Un, ja šis garais autoru saraksts nederēs jums nekur citur, tad tas vismaz piešķirs jūsu grāmatai necerētu nozīmību. Turklāt neviens neņemsies pārbaudīt, vai jūs esat vai neesat pieturējies pie šiem autoriem, un gar to nevienam nav daļas. Jo vairāk tāpēc, ka — cik noprotu no jūsu stāsta — jūsu grāmatai nav vajadzīgi izgreznojumi, kas, pēc jūsu vārdiem, tai trūkstot, jo tā vērsta pret bruņinieku grāmatām, par kurām nekad nav domājis Aristotelis, neko nav teicis svētais Basilio, nedz ieminējies Cicerons; šo teiksmaino blēņu stāstā neslēpjas negrozāmas patiesības, ne astroloģijas novērojumi; tam nav svarīgi ģeometriskie izmēri, ne argumentu atspēkojumi, ko izlieto retorika; tas negrib nevienam neko spredikot, ne jaukt cilvēcīgo ar dievišķīgo, kas ir sajaukuma veids, no kā jāpiesargās katra kristieša saprātam. Jums tikai jācenšas savā sacerējumā atdarināt īstenību: jo pilnīgāks būs atdarinājums, jo labāks būs pats darbs. Un, tā kā jūsu stāsta vienīgais nolūks ir iznīcināt bruņinieku grāmatu ietekmi un izplatīšanos augstākajā sabiedrībā un vienkāršajā tautā, tad jums nav vajadzības ubagot no filozofiem izteicienus, no svētiem rakstiem pamācības, no dzejniekiem teiksmas, no retoriķiem runas, no svētajiem brīnumdarbus; bet jums gan jārūpējas, lai ar nozīmīgiem, patiesiem un labi izmeklētiem vārdiem vienkārši veidotos jūsu valoda skanīgos, atjautīgos teikumos, jācenšas pēc iespējas visu attēlot saprotami, skaidri atklājot savus nodomus, nesarežģījot un neaptumšojot savu vārdu jēgu. Rūpējieties arī par to, lai, lasīdams jūsu stāstu, grūtsirdīgais sāktu smieties, jautrais kļūtu vēl jautrāks, vientiesīgais negarlaikotos, saprātīgais apbrīnotu jūsu izdomu, nopietnais to nenopeltu un gudrais nevarētu to neslavēt. Īsi sakot, lai jūsu mērķis ir satriekt bruņinieku stāstu slikti celto ēku; jo, kaut gan šie stāsti daudziem iedveš riebumu, tomēr vēl jo vairāk ir tādu, kas tos cildina, un, ja jūs šo savu mērķi sasniegsiet, jūsu veikums nebūs mazs.

Nopietni klusēdams, es noklausījos, ko mans draugs teica, un viņa vārdi iespiedās manī tik dziļi, ka, nevarēdams viņa izteicienus apstrīdēt, atzinu tos par labiem un nolēmu no tiem sastādīt šo prologu, kurā tu, laipnais lasītāj, saskatīsi mana drauga gudrību un manu laimi — atrast tik vajadzīgā

brīdī tādu padomdevēju — un sajutīsi atvieglojumu, ka saņem tik patiesu un nesagrozītu stāstu par slaveno Lamančas donu Kichotu, par kuru visā Montjelas novadā* runā, ka viņš bijis visšķīstākais mīlētājs un visdrošsirdīgākais bruņinieks, kāds vien kopš daudziem gadiem redzēts šai apvidū. Es negribu pārspīlēt pakalpojumu, kuru tev izdaru, iepazīstinādams tevi ar tik ievērojamu un godājamu bruņinieku, bet es ceru, ka tu man būsi pateicīgs par iepazīšanos ar slaveno Sančo Pansu, viņa ieroču nesēju, kurā, man šķiet, esmu sakopojis visas ieroču nesēju krietnākās īpašības, kas tukšo bruņinieku grāmatu kaudzēs bija nekārtīgi izkaisītas. Visbeidzot, lai dievs tev dod veselību un lai neaizmirst arī mani! Vale!

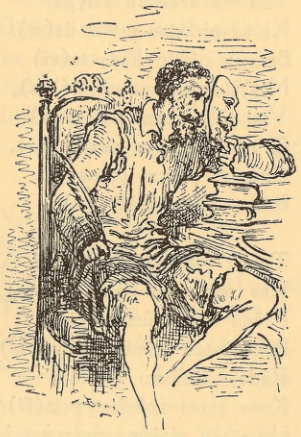

LAMANČAS
DONA KICHOTA GRĀMATAI

NOSLĒPUMAINĀ URGANDA*

Ja pie gudriem lasīt(ājiem),
Grāmata, tu spētu no(k]ūt),
Tad tev nesacītu nel(ga),
Ka tu pirkstus greizi lie(ci).
Bet, ja dīdītu kāds te(vi)
Nok]ūt plānprātiņu ro(kās),
Viņi tūlīt savus pirk(stus)
Grūstu tur, kur nevaja(ga),
Cītīgi tie nagus grauz(tu),
Rādot savu zinātkā(ri).

Tomēr pieredze mums mā(ca):
Kas zem laba koka stā(jas),
Paēnu tas iegūst la(bu).
Beharā tev laimes zvaigz(ne)
Rāda karalisku ko(ku),
Kura zaros nobriest prin(či),
Un starp viņiem uzplaukst her(cogs),
Līdzīgs pašam Aleksand(ram).
Viņa paēnā tu stā(jies),
Drosmīgajiem smaida lai(me).

Cēlā Lamančas idal(go)
Piedzīvojumus tu vēs(ti),
Kā tas, blēņu stāstus la(sot),
Pazaudēja savu prā(tu).
Dāmas, kaujas, bruņinie(ki)
Viņu aizgrāba tik ļo(ti),
Ka tas iekvēlojās mī(lā)
It kā Trakojošais Ro(lands)*
Un ar stipru roku gu(va)
Dulsineju no Tobo(sas).

Uzbāzīgus hierogli(fus)
Vairogā sev neiegre(bi).
Kas tik bilžu kārtīm spē(lē),
Tam tās viegli nosit dū(zis).
Ievadā ja būsi lē(nīgs),
Neteiks zobgalis tad ļau(ni):
— Skat, kāds Alvaro de Lu(na)*,
Skat, kāds Hanibals ir ra(dies),
Skat, kāds karalis Francis(ko)*
Žēlojas par liktens kļū(mēm).

Un, ja debess liedz tev mē(lei)
Veiklību, ar kādu ru(nā)
Nēģeris Huans Lati(no),
Latiņvalodu liec mie(rā)!
Nedzenies pēc asprātī(bām),
Gudrus citatus met lau(kā),
Jo, kas sapratīs šos jo(kus),
Zobus atņirdzis, tas klu(si)
Iečukstēs tev ausī vār(dus):
— Kāpēc pūt man miglu acīs?

Neizplūsti tēloju(mos),
Neiejaucies citu dzī(vē),
Visiem nekustīgiem šķēr(šļiem)
Tu ar līkumu ej ga(rām),
Mēdz pa cepuri dot tā(dam),
Kuram pārāk asa mē(le).
Uzacis sev apsvili(ni),
Lai pie labas slavas tik(tu),
Jo, kas muļķības vien rak(sta),
Nodokļus tas maksās mū(žam).

Iegaumē, ka būtu ne(prāts),
Redzot kādam stikla jum(tu),
Tūlīt akmeni grābt ro(kā),
Lai to kaimiņdaļā svies(tu).
Sapratīgs un gudrs cil(vēks),
Iecerēdams savus dar(bus),
Piesardzīgiem soļiem stai(gās),
Bet, kas papīrus laiž kla(jā),
Jaunavas lai izklaidē(tu),
Tas var rakstīt juku ju(kām).

GALLIJAS AMADISS
LAMANČAS DONAM KICHOTAM

SONETA

Tu atdarini manu skumjo dzīvi,
Kad Nabadzības klinti* uzmeklēju,
Lai, ļaudīm tāls un nicināts, tur spēju
Es savam izmisumam ļauties brīvi.

Ak, tavas acis valganums dzeļ sīvi,
Tāpat kā es, daudz asaru tu lēji,
Tu sudrabu un varu pazaudēji,
Un tevi kailā zeme baro spīvi.

Tu dzīvo, ticēdams, ka mūžu tālēs,
Kamēr vien ceturtajā debess sferā
Zeltcirtains Apolons dzīs zirgus savus,

Tavs varoņvārda spožums neizbālēs,
Lai tavai tēvijai gods dižens veras
Un gudrais autors iegūst tālu slavu.

GRIEĶIJAS DONS BELJANISS*
LAMANČAS DONAM KICHOTAM

SONETA

Es cirtu, gāzu, satriecu un teicu:
Nav otra bruņinieka klaiņotāja,
Kam ir tik varena un drosma stāja,
Simttūkstoš netaisnību atriebt steidzu.

Ar varoņdarbiem mūžību es sveicu,
Un mīla manu sirdi dedzināja.
Es milžus tā kā pundurīšus plāju,
Ar savām rokām divcīņā tos veicu.

Pie manām kājām pati laime plaka,
Aiz plānām šķipsnām Gadījumu grābu,
Lai plikgalvis šis padevīgs liec skaustu.

Bet, ja līdz mēnessragam laimes taka
Tā mani aizvestu, ar sirdi slābu,
Don Kichot, tomēr tavus darbus skaustu.

SEŅORA ORIANA
TOBOSAS DULSINEJAI

SONETA

Ak daiļā Dulsineja, tevi sveiktu,
Pie Tobosas ja Miraflora* būtu,
Tad ciemats tavs man mājasvieta kļūtu,
No savas Londonas pie tevis steigtu.

Mans gars un miesa lielo laimi teiktu,
Ja tavus tikumus un tērpu gūtu
Un redzētu, ka varoņcīņu grūtu
Tavs bruņinieks ar lielu slavu veiktu.

Ai, kāpēc dārgo šķīstību es savu
No Amadisa nespēju tā glabāt,
Kā donam Kichotam tu sevi liedzi!

Tad neapskaustu tagad laimi tavu,
Bet, pati apskausta, es dzīvē labā
Tik prieku sajustu, kas nenoziedzīgs.

GANDALINS, GALLIJAS AMADISA IEROČU NESĒJS, SANČO PANSAM, DONA KICHOTA IEROČU NESĒJAM

SONETA

Sveiks, dižais vīrs, ko liktens vara
Par ieročnesēju ir pārvērtusi!
Šo ceļu gāji saprātīgi, klusi,
Bez negoda bij darbi jāpadara.

Gan sirpi laukā cilāji pilns spara,
Bet tomēr, vienkāršais, uz citu pusi
Nu ieročslava tevi aizsaukusi.
Un zaimi spīdeklim lai nepieskaras!

Es tavu ēzeli un vārdu skaužu
Un arī pilno ceļa somu tavu,
Kur lielu tālredzību esmu jaudis.

Sveiks vēlreiz, Sančo! Esi labu ļaužu,
Un spāņu Ovidijs tev vienam slavu
Ar krietnu galvasdunku skaļi paudis.

LATVIJAS NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA
64-31.532

DRAISKULIS, JUCEKLĪGS DZEJDARIS SANČO PANSAM UN ROSINANTEM

SANČO PANSAM

Es — Sančo Pansa, ieročne(sis),
Mans kungs ir Lamančas dons Ki(chots).
Es kājām aizbēgt devu va(ļu),
Lai dzīvotu ar gudru zi(ņu).
Jo spēja klusais Viļadje(go)*
Reiz visas savas dzīves jē(gu)
Tik šādā aizbēgšanā at(rast),
Kā lasīt varam «Selesti(nā)»*,
Kas būtu gandrīz dievišķī(ga),
Ja cilvēcīgo vairāk slēp(tu).

ROSINANTEM

Esmu Rosinante cē(lais),
Mazdēls dižajam Babje(kam)*,
Savam liesumam par so(du)
Donam Kichotam es pa(dots).
Gan es vāji rikšot spē(ju),
Bet no manis labas au(zas)
Arī auļos neaizbēg(tu),
Līdzīgs esmu Lasari(ļo)*,
Aklajam, kas vīnu za(ga),
Slepus izsūkdams pa sal(mu).

TRAKOJOŠAIS ROLANDS DONAM KICHOTAM

SONETA

Gan pers tu neesi, bet pirmais spētu
Tu būt starp tūkstoš lieliem periem,
Tavs varenums iet pāri visiem mēriem,
Neviena nav, kas tevi uzvarētu.

Es Rolands, don Kichot, kas mīlu svētu
Pret Andželiku jūt, pilns sapņiem sēriem.
Pār tālām jūrām slavas ceļš man vēries,
Lai manu drosmi aizmirst nevarētu.

Tev līdzīgs neesmu, jo slavas laurus
Vislielākos par darbiem iegūt spēji.
Bet ārprātīgs, tāpat kā es, tu kļuvi.

Kā es, tu veici augstprātīgos maurus
Un arī lepnos skitus uzvarēji.
Un mīlā vilšanos, kā es, tu guvi.

FEBA BRUŅINIEKS
LAMANČAS DONAM KICHOTAM

SONETA

Ir jūsu šķēpam lielāks spēks kā manam,
Jūs spāņu Febs, kam galminieka stāja,
Pret jūsu roku manējā ir vāja,
Jo rietu pārspēj ausmas mirdzēšana.

Man imperijas iekarot bij gana,
Tās austrumi man velti piedāvāja,
Sirds tikai dailes gaismu meklēt gāja,
Ko viņai dot var skaistā Klaridiana.*

To mīlēju es brīnumaini, kvēli,
No viņas šķirts, pret pekli roku sleju,
Lai visa pazeme dreb baiļu varā.

Bet jūs, don Kichot, mīlējāt tik cēli,
Ka mūžīgs kļūstat jūs ar Dulsineju
Un viņu slavā nemirstīgu darāt.

SOLISDANS*
LAMANČAS DONAM KICHOTAM

SONETA

Kaut, seņor Kichot, tik ar blēņām trakām
Mēs redzam jūsu galvu pieblīvētu,
Bet tāda nav, kas apgalvot to spētu,
Ka negods jūsu dzīvei ietu blakām.

Par jūsu darbiem dzird tik labu sakām,
Jūs traucāties, lai ļaunu iznīdētu,
Bet ieguvāt sev tūkstoš smagu rētu
No neliešiem, kas klīst pa tumšām takām.

Ja skaistā Dulsineja negrib saprast,
Ka viņas dēļ jums nācās ciest un sērot,
Pret jūsu mokām prāts tai cietš un blēdīgs,

Tad šādā atziņā jūs varat mieru atrast:
Bij Sančo Pansa starpnieks nepiemērots,
Ir dāma salta, jūs tai mīlnieks bēdīgs.

BABJEKAS UN ROSINANTES SARUNA

SONETA

B. Kam, Rosinante, miesa jums tik vāja?
R. Es ēdu maz, bet strādāju bez mēra.
B. Vai auzas jums un salmus nenobēra?
R. Pat mutes tiesu kungs man neatstāja.
B. Seņor, vai kalpam kungu pulgot klājas?
Kā ēzelis jūs muti paļām vērāt.
R. Kungs pats ir ēzelis, to ņemiet vērā,
Tam patīkas būt vienmēr mīlētājam.
B. Vai mīla muļķība? R. Tai maz ir prāta.
B. Jūs esat metafiziķis. R. Aiz bada!
B. Par ieročnesi sūdzaties. R. Kas klausīs,
Ja sūdzēšos, par ko sirds skumdināta.
Jo kungs un ieročnesis man ir rada,
Kā Rosinante izdiluši sausi.

I NODAĻA.

Par slavenā Lamančas idalgo dona Kichota raksturu un dzīves veidu.

Kādā Lamančas ciematā, kura vārdu man nav patikas atcerēties, vēl nesen dzīvoja viens no tiem idalgo, kura mantība ir dzimtas šķēps, senlaicīgs vairogs, izdilis kleperis un medību suns. Pusdienās oļa*, visbiežāk no vērša, nevis no jēra gaļas, vakaros parasti vinegrets, sestdienās ceptas olas ar speķi, piektdienās lēcas, svētdienās balodis piedevām — viss tas prasīja trīs ceturtdaļas no viņa ienākumiem. Atlikumu viņš izdeva par svētdienas tērpu — smalkas vadmalas svārkiem, samta biksēm un kurpēm, bet darbdienās staigāja pašaustas, taču labas vadmalas kamzoļos. Viņa mājā dzīvoja saimniece, gados pāri četrdesmit, viņa māsasmeita, kurai vēl nebija divdesmit gadu, un kalps lauku un mājas darbiem, kas prata apseglot zirgu un rīkoties ar dārznieka dzirklēm. Mūsu idalgo gadu skaits tuvojās piecdesmitiem, viņš bija spēcīga auguma, sausnējs miesās, kalsenu seju, mēdza rītos celties ļoti agri un bija kaislīgs mednieks. Dažiem labpatīkas apgalvot, ka viņu saucot Kichada vai Kesada (šai jautājumā autori, kas par viņu rakstījuši, ir dažādās domās), tomēr ticami apsvērumi liek domāt, ka viņš saucas Kechana. Bet tam maza nozīme mūsu stāstījumā, ja tikai, stāstot par viņu, nevienu sprīdi neatkāpjamies no patiesības.

Turklāt jāņem vērā, ka minētais idalgo savos vaļas brīžos (kādi viņam bija visu gadu) nodevās bruņinieku stāstu lasīšanai ar tādu patiku un aizrautību, ka gandrīz pavisam aizmirsa medības un savas mājas pārvaldīšanu; viņa zinātkāre un apmātība šai ziņā aizgāja tik tālu, ka viņš pārdeva vairākus hektarus aramas zemes, lai nopirktu bruņinieku grāmatas, un savāca tās savā mājā visas, kādas vien varēja iegūt; taču vislabāk viņam patika tie stāsti, kurus bija sacerējis slavenais Felisjano de Silva*: viņa prozas skaidrība to valdzināja, viņa sarežģītie teikumi tam šķita īstas pērles, sevišķi, ja viņš lasīja mīlas vēstules vai izaicinājumus uz divkauju, kur dažreiz bija rakstīti šādi vārdi: «Jūsu neprāta saprātīgums attiecībā pret manu prātu tik ļoti vājina manu saprātu, ka man šķiet pilnīgi saprātīgi žēloties par jūsu skaistumu.» Un arī kad viņš lasīja: «Augstās debesis, kas dievišķīgi paceļ jūsu dievišķīgumu līdz zvaigznēm, dara jūs tā cienīguma cienīgu, kas piemīt jūsu diženībai.»

No šādiem teikumiem mūsu bruņinieks zaudēja savu veselo saprātu un pavadīja naktis bez miega, lai noskaidrotu un izlobītu šo vārdu jēgu, kaut gan to nespētu atrast un izprast pats Aristotelis, ja viņš šādā nolūkā pieceltos no kapa. Dons Kichots īsti labi nevarēja noticēt arī ievainojumiem, kurus dons Beljaniss bija guvis pats un cirtis pretiniekiem, jo viņam šķita, ka, pat vislabākajiem ārstiem dziedinot, šā bruņinieka sejai un visam ķermenim vajadzētu būt vienās rētās un skrambās. Tomēr viņš slavēja autoru par to, ka tas nobeidz savu grāmatu ar solījumu turpināt šo nebeidzamo dēku stāstu, un daudzkārt viņam radās vēlēšanās tvert pašam spalvu rokā un pabeigt stāstu līdz beidzamajam burtam, kā tur bija apsolīts; un viņš to neapšaubāmi arī būtu veiksmīgi izdarījis, ja viņu netraucētu citas, daudz svarīgākas un neatlaidīgākas domas.

Viņš bieži strīdējās ar sava ciemata priesteri (mācītu un Siguensā diplomētu cilvēku) par to, kurš bijis labākais bruņinieks: Anglijas Palmerins vai Gallijas Amadiss. Bet šā paša ciemata bārddzinis, meistars Nikolass, apgalvoja, ka neviens nevarot stāties blakus Feba bruņiniekam un vienīgais, kas tam līdzinoties, esot dons Galaors, Gallijas Amadisa brālis, visādi ļoti teicams — jo šis bruņinieks neesot ākstīgs un raudulīgs kā viņa brālis un vīrišķībā tam nepaliekot iepakaļ.

Vārdu sakot, mūsu idalgo tā iegrima lasīšanā, ka pavadīja naktis, lasīdams no rieta līdz ausmai, un dienas — no ausmas līdz rietam; un tāpēc, ka viņš tik maz gulēja un tik daudz lasīja, viņam sāka izkalst smadzenes, līdz viņš sajuka prātā. Viņa iztēli piepildīja viss, ko viņš bija lasījis grāmatās, — burvestības, strīdi, cīņas, divkaujas, ievainojumi, maigu jūtu apliecinājumi, mīlestības dēkas, sirds mokas un visādas neiespējamas blēņas, un tās iesakņojās viņa iztēlē tik dziļi, ka viņam šo grāmatu aplamākie izdomu savārstījumi šķita tīrā patiesība un pasaulē viņam nebija nekā īstenāka par šiem stāstiem. Viņš mēdza teikt, ka Sids Rui Diass* bijis ļoti izcils bruņinieks, bet ka tas nevarot līdzināties Liesmojošā Šķēpa bruņiniekam,* kas ar vienu cirtienu pāršķēlis pušu divus niknus un neparasti briesmīgus milžus. Vēl vairāk viņš cienīja Bernardo del Karpio, tāpēc ka tas Ronsevalā bija nogalinājis apburto Rolandu, lietodams Heraklа viltību, kas ar savām rokām bija nožņaudzis Zemes dēlu Anteju. Viņš ļoti cildināja milzi Morgantu, tāpēc ka tas, gan būdams no milžu ģints, kurā visi bija lielīgi un bezkaunīgi, vienīgais bija laipns un pieklājīgs. Bet vispārākais par visiem tam šķita Montalvanas Reinaldoss,* it īpaši, kad tas savā iztēlē redzēja viņu iznākam no savas pils un aplaupām visus, kas gadījās ceļā, vai aizjūras zemēs nozogam Muhameda tēlu, kas bija veidots, kā stāstā sacīts, no tīra zelta. Bet par iespēju krietni piekaut nodevēju Ganelonu mūsu idalgo būtu atdevis savu saimnieci un māsasmeitu piedevām.

Beidzot, kad viņš bija galīgi zaudējis prātu, viņam radās visdīvainākā doma, kāda vēl nebija ienākusi galvā nevienam ārprātīgajam pasaulē, un proti: lai vairotu savu slavu un pakalpotu savai dzimtenei, viņš nolēma katrā ziņā kļūt par klaiņojošu bruņinieku un zirga mugurā ar ieročiem rokās doties pasaulē meklēt piedzīvojumus un paveikt visu, ko, pēc grāmatu nostāstiem veikuši, klaiņojošie

bruņinieki: iznīcināt jebkuru netaisnību, cīnīties pret visādiem negadījumiem un briesmām un tā iegūt savam vārdam mūžīgu slavu. Nabaga neprātis jau garā redzēja, ka viņu par varonību vainago vismaz ar Trapezundas ķeizara kroni; un, šo patīkamo iedomu pamudināts un gūdams no tām neparastu baudu, viņš pasteidzās izdarīt īstenībā to, ko vēlējās. Vispirms viņš nospodrināja savu senču bruņas un ieročus, kas ilgus gadu simteņus, apklāti ar rūsu un pelējumu, aizmirsti bija mētājušies kādā kaktā. Nospodrinājis un sakārtojis tos cik labi varēdams, viņš ievēroja, ka trūkst ļoti svarīga piederuma — bruņu cepures, kuras vietā bija vienkārša ķivere. Taču te viņam palīdzēja viņa atjautība: izgatavojis no kartona kaut ko līdzīgu bruņu cepures sejas aizlaidnim, viņš to piestiprināja pie ķiveres, kas tagad atgādināja īstu bruņu cepuri. Tiesa, gribēdams pārbaudīt, vai tā ir stipra un spēs izturēt cirtienu, viņš, izrāvis savu zobenu, tai divas reizes iecirta un ar pirmo cirtienu vienā mirklī izārdīja veselas nedēļas darbu; viņam gan lāgā nepatika, ka cepure tik viegli bija sacērtama gabalos, un, lai nodrošinātos pret tādām briesmām, viņš to pagatavoja no jauna, piestiprinādams iekšpusē dzelzs stīpas; tādējādi viņš bija ar cepures izturību apmierināts un, nevēlēdamies to vēlreiz pārbaudīt, atzina to par ļoti smalki izstrādātu bruņu cepuri.

Pēc tam viņš devās aplūkot savu kleperi, un, kaut gan tam bija vairāk vājību nekā reālā kvartu un vairāk trūkumu nekā Gonelas zirgam, kas «*tantum pellis et ossa fuit*»[1], viņam šķita, ka ne Aleksandra Bucefals, ne Sida Babjeka tam nevarēja līdzināties. Četras dienas viņam pagāja, domājot, kādu zirgam dot vārdu, jo (tā viņš teica sev) nebūtu gudri, ja tik slavena bruņinieka zirgs, turklāt vēl tik labs pats par sevi, nebūtu nosaukts ievērojamā vārdā; un viņš centās tam izgudrot tādu vārdu, no kura varētu noprast, kas šis zirgs bijis, kad vēl nepiederēja klaiņojošam bruņiniekam, un kas šis ir tagad; mūsu idalgo bija dziļi pārliecināts, ka, mainoties saimnieka stāvoklim, arī zirgam jāmaina vārds, tam jāiegūst slavens un skanīgs nosaukums, kas atbilstu jaunajam stāvoklim un pienākumiem. Un tā, izgudrojis dažādus vārdus, tos atmetis, pārveidojis, saīsinājis un papildinājis, dažādi izgrozījis un pārstatījis savās domās un atmiņā, viņš beidzot zirgu nosauca par *Rosinanti*[2], — tam šķita, ka šis vārds ir cēls un skanīgs un izteic to, ka viņa zirgs agrāk bijis kleperis, bet tagad kļuvis pirmais un izcilākais no visiem zirgiem pasaulē.

Atradis tik labu vārdu savam zirgam, viņš gribēja dot vārdu arī pats sev un, pavadījis pārdomās vēl nedēļu, beidzot sevi nosauca par *donu Kichotu*, tāpēc arī šī patiesā stāsta autori, kā jau teicu, domā, ka viņš neapšaubāmi saucies Kichada, nevis Kesada, kā to gribējuši apgalvot citi. Taču, atcerējies, ka drošsirdīgais Amadiss nevēlējās saukties vienkārši par Amadisu, bet pievienoja savam vārdam vēl savas karalistes un dzimtenes vārdu, lai to darītu slavenu, un saucās par Gallijas Amadisu, viņš nolēma, ka arī viņam, kā jau īstenam bruņiniekam, jāpievieno savam vārdam dzimtenes vārds, un tāpēc nosauca sevi par *Lamančas donu Kichotu*, tādējādi, kā tam šķita, ļoti spilgti apzīmēdams savu izcelšanos un dzimteni un to pagodinādams ar šo pievārdu.

Tā, nospodrinājis savus ieročus, izveidojis no ķiveres bruņu cepuri, atradis vārdu savam zirgam un pārdēvējis pats sevi, viņš nolēma, ka tam atliek tikai meklēt dāmu, kurā tas varētu iemīlēties, jo klaiņojošs bruņinieks bez mīlas ir kā koks bez lapām un bez augļiem, kā miesa bez dvēseles. Viņš sev teica: «Ja saviem grēkiem par sodību vai sava laimīgā likteņa vadīts es sastaptu vienu no tiem milžiem, kas parasti gadās ceļā klaiņojošiem bruņiniekiem, un to notriektu pirmajā sadursmē vai pārcirstu to vidū pušu, vai, visbeidzot, to uzvarētu un piespiestu lūgt žēlastību, vai tad nebūtu labi, ja es varētu viņu aizsūtīt pie savas dāmas, lai viņš ienācis nokristu uz ceļiem manas maigās seņoras priekšā un teiktu pazemīgā un padevīgā balsī: «Seņora, esmu milzis

---

[1] Bija tikai kauli un āda.

[2] Spāniski: *rocin* — kleperis, *ante* — iepriekš, t. i., iepriekš bijis kleperis.

Karakuliambro, Malindranijas salas valdnieks, kuru divkaujā pieveica vēl nepietiekami cildinātais bruņinieks Lamančas dons Kichots, kas man pavēlēja stādīties priekšā jūsu žēlastībai, lai jūsu augstība ar mani rīkotos pēc savas labpatikas.»» Ai, kā mūsu labais bruņinieks līksmoja, izrunādams šos vārdus, un vēl vairāk, kad viņš bija atradis to, kuru varēja nosaukt par savu dāmu! Cik zināms, kaimiņu ciematā dzīvoja kāda ļoti glīta, jauna zemniece, kurā viņš kādu laiku bija iemīlējies, kaut gan viņa to, protams, nenojauta un nepievērsa viņam nekādu uzmanību. Viņa saucās Aldonsa Lorenso, un dons Kichots labprāt apveltīja viņu ar savas sirds valdnieces titulu, izmeklēdams viņai vārdu, kas pārāk neatšķirtos no tās īstā vārda, bet reizē atgādinātu kādas princeses vai dižciltīgas seņoras vārdu, viņš to nosauca par Tobosas Dulsineju, jo viņa bija dzimusi Tobosā, un šis vārds tam šķita labskanīgs, neparasts un nozīmīgs, tāpat kā visi pārējie, ko viņš bija izgudrojis.

II NODAĻA.

Par atjautīgā dona Kichota pirmo izjājienu ārpus savas muižas robežām.

Paveicis šos sagatavošanās darbus, mūsu bruņinieks nolēma nevilcinoties izpildīt savu nodomu, jo viņam šķita, ka jebkura kavēšanās nodara pasaulei lielu ļaunumu: viņam bija jāizlabo tik daudz pārestību, jāizlīdzina daudz pārkāpumu, jānovērš netaisnības, jāiznīcina ļaunprātības, jāatmaksā parādi. Un tā, nevienam neteikdams par savu nodomu un neviena nepamanīts, viņš kādā rītā pirms ausmas — tā bija viena no vissvelmainākām jūlija dienām — ietērpās savās bruņās, uzsēdās Rosinantem mugurā, uzlika galvā savu salāpīto bruņu cepuri, satvēra vairogu un šķēpu un izjāja pa lopu sētas vārtiem laukos, ļoti apmierināts un priecīgs, ka tik viegli bija sācis piepildīt savu labo nodomu. Bet, līdz ko viņš atradās laukos, viņam iešāvās prātā tik drausmīga doma, ka viņš gandrīz gribēja atteikties no sava pasākuma: viņš atcerējās, ka nav vēl iesvētīts par bruņinieku un pēc bruņniecības likumiem nedrīkst cīnīties ne ar vienu bruņinieku, un, pat ja viņš būtu iesvētīts, tas kā iesācējs bruņinieks varēja nēsāt ieročus un vairogu tikai baltus, bez devizes, kamēr devize būs ar drošsirdību nopelnīta. Šīs pārdomas satricināja viņa apņēmību, bet viņa neprāts bija stiprāks par visiem apsvērumiem, un viņš nolēma lūgt pirmo pretimnācēju, lai tas viņu iesvētītu par bruņinieku, kā to bija darījuši daudzi citi bruņinieki viņa izlasītajās grāmatās, kas to bija novedušas šādā stāvoklī. Kas attiecas uz baltajām bruņām, tad viņš nolēma vaļas brīdī savas bruņas tik labi nospodrināt, ka tās kļūs baltākas par sermuli; tā sevi nomierinājis, viņš turpināja savu ceļu, ļaudams to zirgam izvēlēties pēc patikas, jo domāja, ka tieši šādā veidā meklējamas īstās dēkas.

Tā lēnā gaitā jādams, mūsu jaunizceptais bruņinieks sarunājās pats ar sevi un teica: «Nav šaubu, ka nākamajos laikos, kad parādīsies patiesais stāsts par maniem slavenajiem darbiem, mācītais vīrs, kas to sarakstīs, attēlos manu pirmo tik agrīno izjājienu šādiem vārdiem: «Tikko gaiščirtainais Apolons izkliedēja pāri plašajam zemes vaigam savu skaisto matu zeltainos pavedienus un

tiklīdz mazie, daudzkrāsainie putniņi ar savām lokanajām mēlēm maigi un labskanīgi sveicināja rožaino rīta blāzmu, kas, atstādama greizsirdīgā vīra balto gultu, atvēra Lamančas apvāršņa durvis un balkonus, — slavenais bruņinieks Lamančas dons Kichots, pamezdams dīkdienības dūnu pēļus, uzsēdās mugurā savam slavenajam zirgam Rosinantem un devās ceļā pa seno, pazīstamo Montjelas līdzenumu.»» Viņš patiesi jāja pa šo līdzenumu. Un viņš piebilda: «Laimīgais laikmets un laimīgais gadsimts, kurā parādīsies gaismā mani slavenie darbi, kas cienīgi, lai tos iegrebtu bronzā, izcirstu marmorā un attēlotu gleznās, saglabājot tos nākamo laiku piemiņā! Un tu, gudrais burvi, lai tu būtu kas būdams, kad rakstīsi šo neparasto notikumu chroniku, lūdzu tevi, neaizmirsti manu labo Rosinanti, manu mūžīgo pavadoni visos manos ceļos un manās gaitās!» Pēc tam viņš runāja tā, it kā būtu patiešām iemīlējies: «Ak princese Dulsineja, manas sagūstītās sirds valdniece, jūs man esat nodarījusi lielu pārestību, aizsūtīdama mani projām un stingri pavēlēdama nekad vairs neparādīties jūsu dailes priekšā. Bet es lūdzu jūs, seņora, atcerēties šo jums padevīgo sirdi, kas jūsu dēļ cieš tādas mokas.»

Šīm blēņām viņš piemetināja vēl citas, visas tādā pašā garā, kā bija lasījis savās grāmatās, pēc iespējas cenzdamies atdarināt šo grāmatu valodu, un tāpēc jāja ļoti lēni, bet saule jau bija pacēlusies augstu un tā svilināja, ka būtu varējusi izkausēt viņam smadzenes, ja tās atrastos viņa galvā.

Tā viņš jāja gandrīz visu dienu, nepiedzīvodams neko tādu, ko būtu vērts atstāstīt, un sāka jau izsamist, tāpēc ka vēlējās jo ātrāk sastapt kaut ko, pie kā izmēģināt savas stiprās rokas varenību. Daži autori apgalvo, ka pirmais piedzīvojums viņam bijis Lapises aizā,* citi saka, ka pie vēja dzirnavām, bet, cik es šai gadījumā varēju noskaidrot — un tas ierakstīts arī Lamančas chronikā, — tad viņš bija ceļā visu dienu, un pievakarē viņa kleperis un viņš pats bija pārguruši un izbadojušies līdz nāvei. Viņš skatījās uz visām pusēm, cerēdams ieraudzīt kādu pili vai ganu būdu, kur varētu atpūsties un apmierināt visnepieciešamākās vajadzības, kad pēkšņi ievēroja netālu no ceļa, pa kuru jāja, kādu iebraucamo vietu, un tam šķita, itin kā viņš redzētu ceļa rādītāju zvaigzni, kas viņu aizvadīs ne tikai līdz pestīšanas templa vārtiem, bet ievedīs tieši pašā templī. Viņš paskubināja zirgu un piejāja pie iebraucamās vietas tad, kad sāka jau satumst.

Gadījās, ka tur pie vārtiem stāvēja divas jaunavas — no tādām, kuras mēdz dēvēt par staigulēm; tās devās uz Seviļu kopā ar dažiem mūļu dzinējiem, kas bija šai iebraucamajā vietā apstājušies pārnakšņot; un, tā kā mūsu piedzīvojumu meklētājam viss, ko viņš darīja, redzēja vai garā iztēlojās, šķita veidojamies un notiekam pēc grāmatās izlasītajiem paraugiem, tad, ieraudzījis iebraucamo vietu, viņš iedomājās, ka tā ir pils ar četriem torņiem un mirdzošām sudraba dzegām, kurai netrūka arī paceļamā tilta, dziļā grāvja un visu pārējo piederumu, ar kādiem šādas pilis mēdz attēlot. Tuvodamies iebraucamajai vietai, kas viņam šķita pils, dažu soļu atstatumā no tās viņš pievilka Rosinantes pavadas, cerēdams, ka starp torņa robiem parādīsies kāds punduris, lai ar taures pūtienu pavēstītu, ka pilij tuvojas bruņinieks. Bet, tā kā punduris kavējās un Rosinante steidzās nokļūt zirgu stallī, tad viņš piejāja pie iebraucamās vietas vārtiem un ieraudzīja tur stāvam abas izlaidīgās sievietes, kas tam šķita divas skaistas jaunavas vai divas pievilcīgas dāmas, kas izklaidējas pie pils vārtiem.

Notika, ka šai mirklī kāds cūkgans, dzīdams no rugāju lauka cūku baru (piedodiet, ka tās nosaucu īstajā vārdā), sāka pūst ragu, jo pēc šā signala cūkas parasti salasījās kopā, un dons Kichots tūlīt iedomājās, ka kāds punduris pavēsta viņa ierašanos, kā viņš to bija vēlējies, un ārkārtīgi apmierināts tuvojās viesnīcai un dāmām; tās, ieraudzījušas tuvojamies tik savādi apbruņotu cilvēku, ar šķēpu un vairogu, baiļu pārņemtas, iesteidzās viesnīcā; bet dons Kichots, noprazdams, ka viņas aizbiedējis, pacēla savu kartona sejas aizlaidni un, atsegdams savu sauso, apputējušo vaigu, laipnā un mierīgā balsī tām sacīja:

Tā lēnā gaitā jādams, mūsu jaunizceptais bruņinieks sarunājās pats ar sevi.

— Nebēdziet, viszēlīgās seņoras, un nebaidieties, ka es jums varētu nodarīt kādu pārestību, jo bruņinieku ordenis, pie kura es piederu, neatļauj nodarīt pārestību nevienam cilvēkam, vēl jo vairāk tik augstas kārtas jaunavām, kādas esat jūs, spriežot pēc jūsu izskata.

Jaunavas viņu uzlūkoja, cenzdamās saskatīt viņa seju, ko pa daļai noslēpa viņa nelāgais bruņu cepures aizlaidnis, bet, kad viņas dzirdēja sevi dēvējam par augstdzimušām jaunavām, kas tik ļoti nesaskanēja ar viņu nodarbību, tad, nespēdamas novaldīties, iesmējās tik skaļi, ka dons Kichots saskaitās un viņām sacīja:

— Skaistumam piederas savaldība, un turklāt smiekli bez iemesla ir muļķības pazīme, bet es to nesaku, lai jūs apvainotu vai sabojātu jums omu, jo mans nolūks ir tikai jums pakalpot.

Tāda valoda, ko abas seņoras nekad vēl nebija dzirdējušas, un mūsu bruņinieka nožēlojamais izskats lika tām vēl skaļāk smieties, par ko dons Kichots vēl vairāk noskaitās, un nav zināms, kā tas viss beigtos, ja šai mirklī neparādītos viesnīcnieks, ļoti resns un tāpēc arī ļoti miermīlīgs cilvēks, kas, ieraudzījis šādu neparastu figuru, apbruņotu ar tik dažādiem bruņu piederumiem kā šķēpu, vairogu, bruņu kreklu un pavadām, gandrīz pievienojās abu jaunavu jautrībai. Bet, tik milzīga apbruņojuma izbiedēts, viņš nolēma runāt pieklājīgi un sacīja donam Kichotam:

— Ja jūsu žēlastība, seņor bruņiniek, vēlētos šeit apmesties, tad, atskaitot gultu (jo šai viesnīcā vairs nav nevienas brīvas gultas), visu pārējo pie mums atradīsiet pārpilnībā.

Redzēdams cietokšņa komandanta pazemību, jo viņam viesnīca šķita cietoksnis un viesnīcnieks — šā cietokšņa komandants, dons Kichots teica:

— Seņor kasteļano, es būšu apmierināts ar visu, jo mans greznums ir ieroči, mana atpūta ir kauja utt.

Saimnieks nodomāja, ka bruņinieks to sauc par kasteļano tāpēc, ka uzskata viņu par krietnu kastilieti, kaut gan viņš bija andaluzietis no Sanlukaras piekrastes,* ne mazāks zaglis par Kako un ne mazāks blēdis kā kāds students vai sulainis. Un tāpēc viņš atbildēja:

— Tātad, žēlīgais seņor, jūsu gulta būs cietās klintis un jūsu miegs — nepārtraukts nomods, tādā gadījumā jūs varat droši nokāpt no zirga un atrast šai būdā iespēju negulēt visu gadu, nerunājot jau par vienu nakti.

To teikdams, viņš pieturēja dona Kichota kāpsli, un tas ar lielām grūtībām un pūlēm nokāpa no zirga, kā jau cilvēks, kas visu dienu gavējis.

Viņš tūlīt piekodināja saimniekam rūpēties par viņa zirgu, jo no visiem radījumiem, kas pasaulē ēdot auzas, tas esot vislabākais. Viesnīcnieks uzmeta skatienu zirgam, bet tas viņam nelikās pat ne pusi tik labs, kā dons Kichots to apgalvoja, tomēr viņš to novietoja stallī un tad atgriezās, lai uzzinātu, ko vēlas viņa viesis, kuru jaunavas, kas bija jau paguvušas ar viņu salabt, patlaban atbrīvoja no bruņu tērpa: noņēmušas tam krūšu un plecu bruņas, viņas nekādi neprata un nespēja noņemt kakla segumu, ne arī atbrīvot viņu no pašdarinātās bruņu cepures, kas bija pie kakla piestiprināta ar zaļām lentām, kuras patiesībā vajadzēja pārgriezt, jo viņas nevarēja atraisīt sasietos mezglus, bet bruņinieks tās pārgriezt nekādi negribēja ļaut: un tā viņš visu nakti palika ar bruņu cepuri galvā, un viņa izskats bija neiespējami dīvains un smieklīgs. Kamēr viņu atbruņoja, tas, iedomādamies, ka paklīdušās sievietes, kas tam noņēma bruņas, ir kādas pils galvenās seņoras un dāmas, ļoti cildeni deklamēja:

— Nav vēl bijis tāds bruņinieks,
Kam kalpotu dāmas tik cēlas.
Tikai donam Kichotam dots šis prieks:
Jāj no ciemata drosmīgs viņš karot,
Viņam pakalpot grafienes vēlas,
Un princeses zirgu tam baro.

Manas seņoras, Rosinante ir mana zirga vārds, un es saucos Lamančas dons Kichots, ko gan gribēju jums darīt zināmu tikai pēc tam, kad būtu, jums un manai slavai pakalpodams, izdarījis kādus varoņdarbus un tādējādi sevi jums atklājis, bet vēlēšanās pielāgot pašreizējiem apstākļiem Lanselota* veco romanci ir iemesls, ka es jums pāragri nosaucu savu vārdu; tomēr nāks laiks, kad jūsu augstības man pavēlēsiet un es jums paklausīšu,un manas rokas varonība jums pierādīs manu vēlēšanos jums pakalpot.

Jaunavas, kas nebija paradušas dzirdēt tādu daiļrunību, viņam neatbildēja ne vārda, bet tikai vaicāja, vai viņš nevēlētos kaut ko ēst.

— Es labprāt kaut ko ieēstu, — atbildēja dons Kichots, — man šķiet, tas būtu īsti vietā.

Bet, diemžēl, bija piektdiena, un visā viesnīcā nebija nekā cita kā tikai neliels krājums zivju, kuras Kastilijā sauc par abadecho, Andaluzijā par bakaļao un citās vietās par kuradiļo, un vēl citās par forelītēm. Donam Kichotam jautāja, vai viņa žēlastība neiebaudītu forelītes, jo neesot citu zivju, ko viņam piedāvāt.

— Ja būtu vairāk šādu forelīšu, — atbildēja dons Kichots, — tad tās varētu aizvietot vienu lielu foreli, jo man ir vienalga, vai man dod astoņus realus* sīkā naudā vai vienā gabalā. Turklāt pilnīgi iespējams, ka šīs forelītes būs maigākas nekā forele, tāpat kā teļa gaļa ir maigāka nekā liellopa gaļa un kazlēna gaļa maigāka nekā veca āža gaļa. Bet, lai būtu kā būdams, dodiet tās šurp, jo neviens nespēs panest darba un ieroču smagumu, neparūpējies par savu vēderu.

Viņam nolika galdu pie viesnīcas durvīm, lai viņš ēstu svaigā gaisā, un saimnieks atnesa slikti nomērcētu un vēl sliktāk izceptu mencu un gabalu maizes, kas bija tikpat melna un appelējusi kā dona Kichota bruņas. Grūti bija novaldīt smieklus, redzot viņu ēdam, jo galvā viņam bija bruņu cepure ar paceltu aizlaidni un viņš pats ar savām rokām neko nevarēja ielikt sev mutē, tāpēc to darīja viena no klātesošajām seņorām. Bet padzirdīt viņu likās neiespējami, tāpēc saimnieks izurba niedrei vidu, ielika viņam niedres vienu galu mutē, bet pa otru galu lēja vīnu, un visu to dons Kichots panesa pacietīgi, lai tikai nebūtu jāpārgriež viņa bruņu cepures lentas. Šai brīdī iebraucamajā vietā ieradās kāds kuiļu kastrētājs un nākdams četras vai piecas reizes pūta savu niedres stabulīti, ar to donu Kichotu pilnīgi pārliecinādams, ka tas atrodas kādā ievērojamā pilī, kur viņu apkalpo ar muziku, ka menca ir forele, melnā maize — smalkmaize, paklīdušās sievietes — dižciltīgas dāmas un viesnīcnieks — pils komandants; tāpēc viņam šķita, ka viņa pasākums un pirmais izjājiens ir labi izdevušies. Viņu tikai nomāca tas, ka viņš vēl nebija iesvētīts par bruņinieku un tāpēc viņam likumīgi nebija atļauts meklēt piedzīvojumus, kamēr viņš nav uzņemts kādā bruņinieku ordenī.

III NODAĻA.

Par uzjautrinošo veidu, kādā donu Kichotu iesvētīja par bruņinieku.

Šās domas nomākts, dons Kichots ātri pabeidza savas trūcīgās kroga vakariņas, pasauca viesnīcnieku un, iegājis kopā ar viņu zirgu stallī, nokrita viņa priekšā ceļos, tam sacīdams:

— Es nepiecelšos no šās vietas, drosmīgais bruņiniek, iekams jūsu laipnība man nepiešķirs dāvanu, ko vēlos izlūgties un kas kalpos jūsu slavai un visa cilvēku dzimuma labklājībai.

Viesnīcnieks, redzēdams savu viesi sev pie kājām un dzirdēdams šādus vārdus, apmulsis viņu uzlūkoja, nezinādams, ko teikt un ko darīt, tad sāka viņu neatlaidīgi lūgt, lai tas pieceļas, bet dons Kichots to darīja tikai tad, kad saimnieks bija apsolījis piešķirt tam dāvanu, kuru viņš izlūgsies.

— Es arī neko mazāku negaidīju no jūsu lielās augstsirdības, mans seņor, — teica dons Kichots. — Un tā varu jums sacīt, kas ir dāvana, ko no jums izlūdzos un ko jūsu devīgums man apsolījis: lūdzu jūs mani rīt, dienai austot, iesvētīt par bruņinieku, šonakt es jūsu pils baznīciņā stāvēšu ieroču sardzē, bet rīt, kā jau teicu, piepildīsies tas, ko tik ļoti vēlos, lai es varētu, kā piederas, doties uz visām četrām debess pusēm meklēt piedzīvojumus, palīdzot nelaimīgajiem, jo tas ir bruņniecības un visu klaiņojošo bruņinieku, kāds es esmu, uzdevums, kuru tiecamies izpildīt ar šādiem varoņdarbiem.

Saimnieks, kā teicu, bija mazliet šķelmis un jau pa daļai nojauta, ka viņa viesim trūkst veselā saprāta, bet tagad, dzirdēdams šādus vārdus, viņš par to pilnīgi pārliecinājās un, lai tam būtu par ko šonakt pasmieties, nolēma pielāgoties viesa dīvainībām un tāpēc atbildēja donam Kichotam, ka viņa vēlēšanās un lūgums esot ļoti saprātīgs un viņa prasība dabiska un piemērota tik dižciltīgam bruņiniekam, kāds viņš esot, jo to pierādot viņa cildenais izskats, un piebilda, ka arī pats jaunībā piekopis šo goda pilno nodarbi, klejodams pa dažādām pasaules daļām, meklējot piedzīvojumus, nepalaizdams garām iespēju apciemot Malagas Perčelesu,* Riaranas salas*, Seviļas kompasu, Segovijas Asogecho, Valensijas Oliveru, Granadas Rondiļu, Sanlukāras jūrmalu, Kordovas Potro, Toledas krodziņus un vēl dažādas citas vietas*, kur viņš vingrinājies savu kāju veiklībā un roku izveicībā, darīdams visādas nelietības, aplidodams daudzas atraitnes, pavezdams vairākas jaunavas, piekrāpdams dažus mazgadīgos, un beidzot kļuvis slavens visās Spānijas tiesās, līdz pēdīgi apmeties šai savā pilī, kur pārtiekot no saviem un no citu ienākumiem, uzņemdams pie sevis visus klaiņojošos bruņiniekus neatkarīgi no viņu īpašībām un stāvokļa, tikai aiz sevišķas labpatikas pret tiem un tāpēc, ka tie viņa labos nolūkus atalgojot, dalīdamies ar viņu savā mantībā. Viņš piebilda, ka viņa pilī neesot baznīciņas, kur varētu stāvēt ieroču sardzē, jo tā tikusi noplēsta, lai uzceltu jaunu, tomēr, cik zināms, vajadzības gadījumā atļauts stāvēt ieroču sardzē, kur vien patīk, un tāpēc viņa viesis varot šonakt ieročus sargāt pils pagalmā, bet, rītam austot, ar dieva palīgu izdarīt vajadzīgās ceremonijas, lai viņu varētu iesvētīt par bruņinieku un turklāt par tādu, kāda vēl pasaulē nav bijis.

Tad viņš apvaicājās, vai donam Kichotam esot nauda, bet tas atbildēja, ka izjājis pilnīgi tukšā, jo nevienā bruņinieku stāstā viņš neesot lasījis, ka kāds klaiņojošs bruņinieks būtu nēsājis līdz naudu. Saimnieks atbildēja, ka viņš maldoties, jo grāmatās tas neesot aprakstīts tāpēc, ka autoriem šķitis nevajadzīgi aprakstīt tik vienkāršas un nepieciešami līdzņemamas lietas kā naudu un tīrus kreklus, tomēr nevajagot domāt, ka bruņiniekiem šo lietu neesot bijis, un viņš noteikti un skaidri zinot, ka visi klaiņojošie bruņinieki, par kuriem sarakstītas tik daudzas grāmatas, katram gadījumam ņēmuši līdz brangi piepildītus naudas makus, tāpat viņi ņēmuši līdz kreklus un mazu kārbiņu ar ziedi, kas spēj dziedināt kaujās iegūtās brūces, jo ne katrreiz laukos un tuksnešos, kur viņi cīnījušies un tikuši ievainoti, gadījušies tuvumā ārsti, bet dažreiz kāds bruņiniekiem draudzīgs gudrs burvis tiem palīdzējis, atsūtīdams uz mākoņa pa gaisu kādu jaunavu vai rūķi ar pudeli spēka ūdens, no kura iebaudot dažus pilienus bruņiniekiem tūlīt sadzijušas brūces un ievainojumi, it kā to nemaz nebūtu bijis; bet, ja tādi palīgi negadījušies, klaiņojošiem bruņiniekiem šķitis drošāk, ja viņu ieroču nesēji bijuši apgādāti ar naudu un citām nepieciešamām lietām, kā pārsējiem un ziedēm brūču dziedināšanai, un, ja gadījies, ka šādiem bruņiniekiem nebijis ieroču nesēju (kas gan noticis visai reti), viņi paši visu to vadājuši līdz ļoti smalkās somiņās, kas bijušas neredzami noslēptas uz zirga skausta kā jau ļoti dārgas lietas, bet, izņemot šādus gadījumus, klaiņojošie bruņinieki parasti nenēsājuši līdzi somas; un tā saimnieks deva donam Kichotam padomu, jo viņš tam varēja arī pavēlēt kā savam nākošajam krustdēlam, lai tas turpmāk neceļotu bez naudas un pārējām minētajām lietām, jo tad viņš redzēšot, cik labi tās noderēšot pat tad, kad par tām vismazāk domāšot.

Dons Kichots tam apsolījās ievērot viņa padomu visā pilnībā un sāka tūlīt gatavoties ieroču sardzei lielajā pagalmā, kas atradās blakus viesnīcai; savācis visus savus ieročus, viņš tos novietoja uz siles līdzās akai un, satvēris savu šķēpu un vairogu, lepni un svinīgi sāka soļot gar sili, bet, viņam tā soļojot, lēnām iestājās nakts.

Saimnieks pastāstīja visiem, kas atradās viesnīcā, par sava viesa ārprātu, par ieroču sardzi un gaidāmo bruņinieka iesvētīšanu. Izbrīnījušies par tik dīvainu ārprāta veidu, visi gāja iztālēm aplūkot donu Kichotu, un tie redzēja, ka viņš brīžiem mierīgā gaitā soļoja, brīžiem, atbalstījies uz sava šķēpa, uzlūkoja savus ieročus un ilgāku laiku nenovērsa no tiem acis. Bija jau pilnīga nakts, bet

Viņš lepni un svinīgi sāka soļot gar sili.

mēness spīdēja tik spoži, ka varēja sacensties ar dienas spīdekli, un viss, ko jauniesvētāmais bruņinieks darīja, bija katram labi saredzams. Šai brīdī vienam no mūļu dzinējiem, kas atradās viesnīcā, ienāca prātā atnest ūdeni savam mūlim, un viņam vajadzēja noņemt dona Kichota ieročus no siles, bet tas, redzēdams viņu tuvojamies, sacīja skaļā balsī:

— Ak, lai tu būtu kas būdams, pārdrošais bruņiniek, kas nāc pieskarties ieročiem, kuri pieder visdrosmīgākajam klaiņojošajam bruņiniekam, kāds jebkad sev apjozis zobenu! Apdomā, ko tu dari, un nepieskaries tiem, ja negribi samaksāt savu pārgalvību ar dzīvību!

Bet mūļu dzinējs šos vārdus neievēroja (kaut gan labāk būtu bijis tos ievērot — viņa paša veselības dēļ), turpretim, sagrābis ieročus aiz siksnām, viņš tos aizsvieda lielu gabalu projām no sevis. To redzēdams, dons Kichots pacēla acis pret debesīm un, kā likās, domās piesaukdams savu seņoru Dulsineju, teica:

— Steidzieties man palīgā, mana seņora, kad šī jums padevīgā sirds ir pirmoreiz tā apvainota: neliedziet man šai pirmajā izšķirīgajā cīņas brīdī savu labvēlību un atbalstu.

Teikdams šādus un vēl citus tamlīdzīgus vārdus, viņš aizsvieda savu vairogu, pacēla ar abām rokām šķēpu un trieca to tik spēcīgi mūļu dzinējam pa galvu, ka tas nogāzās zemē tā sasists, ka pēc otra tāda belziena viņam vairs nebūtu vajadzīga ārsta palīdzība. To padarījis, dons Kichots savāca savus ieročus un atkal sāka soļot — tikpat mierīgi kā agrāk. Pēc maza brīža, nezinādams neko par notikušo (jo mūļu dzinējs joprojām gulēja apdullināts), tuvojās otrs mūļu dzinējs, arī gribēdams padzirdināt savus mūļus, un sāka novākt ieročus, lai atbrīvotu sili; dons Kichots, ne vārda neteikdams un neizlūgdamies neviena labvēlību, aizsvieda otrreiz vairogu, pacēla atkal šķēpu un iezvēla otrajam mūļu dzinējam tā pa galvu, ka nevis šķēps salūza gabalos, bet galva iesprāga trijās vai četrās vietās. Dzirdot šo troksni, saskrēja visi viesnīcas ļaudis, starp tiem pats viesnīcnieks. Tos ieraudzījis, dons Kichots satvēra savu vairogu un, uzlicis roku uz sava zobena, teica:

— Ak skaistuma valdniece, manas pagurušās sirds spēks un stiprums! Tagad ir pienācis brīdis, kad tev jāpievērš sava diženuma acis tavam padevīgajam bruņiniekam, kuru gaida tik liels piedzīvojums.

To teicis, viņš sajuta sevī tādu drosmi, ka nebūtu atkāpies ne soli, pat ja tam uzbruktu visi pasaules mūļu dzinēji. Ievainoto dzinēju biedri, viņus ieraudzījuši, sāka iztālēm donu Kichotu apmētāt akmeņiem, un tas cik labi spēdams aizsargājās ar savu vairogu, neiedrošinādamies atiet no siles un pamest savus ieročus. Saimnieks sāka skaļā balsī saukt, lai liekot viesi mierā, jo viņš jau esot teicis, ka tas ārprātīgs, un no ārprātīgā neviens atbildību neprasīšot, pat ja tas viņus visus nogalinātu. Bet dons Kichots kliedza vēl stiprāk, nosaukdams tos par atkritējiem un nodevējiem un pils pārvaldnieku par gļēvuli un necienīgu bruņinieku, kas pieļaujot šādu izturēšanos pret klaiņojošiem bruņiniekiem, un, ja vien viņš pats būtu iesvētīts bruņinieku kārtā, viņš to pārmācītu par tādu nodevību.

— Bet jūs citus, nelietīgie un zemiskie salašņas, jūs es nicinu: sviediet akmeņus, uzbrūciet, nāciet un apvainojiet mani kā varēdami, lai jūs redzētu, kādu algu saņemsiet par savu ģeķību un nekaunību!

Viņš to teica ar tādu dedzību un drosmi, ka iedvesa uzbrucējiem briesmīgas bailes, kuru dēļ, kā arī saimnieka vārdu pārliecināti, tie mitējās mest akmeņus, un dons Kichots tiem atļāva aiznest ievainotos, bet tad atkal sāka apsargāt savus ieročus ar agrāko mieru un aukstasinību.

Saimniekam vairs nepatika viesa joki, un viņš nolēma viņu tūlīt iesvētīt sasodītajā bruņinieku kārtā, kamēr vēl nebija notikušas jaunas nelaimes. Un tā, viņam tuvodamies, tas atvainojās par to nekaunību, ar kādu šie zemie ļaudis bija bez viņa ziņas pret donu Kichotu izturējušies, — tomēr tie par savu pārdrošību esot jau pietiekami sodīti. Viņš vēlreiz atkārtoja, ka pilī neesot baznīciņas, bet ka atlikušajai ceremonijai tā arī neesot vajadzīga, jo pats galvenais bruņinieka iesvētīšanā esot — iesist tam ar roku pa pakausi un ar zobenu pa muguru, kā tas viņam zināms no bruņniecības noteikumiem, un to varot izdarīt arī klajā laukā, bet, kas attiecas uz ieroču sardzi, tad pietiekot stāvēt

sardzē divas stundas, kamēr dons Kichots stāvot ieroču sardzē jau vairāk nekā četras stundas. Dons Kichots visam noticēja un teica, ka esot gatavs viņam paklausīt, tikai lūdza viņu to izdarīt iespējami ātrāk, jo gadījumā, ja viņam kāds uzbruktu vēlreiz, viņš kā iesvētīts bruņinieks vairs neatstātu pilī nevienu pie dzīvības, bet saudzētu, aiz cieņas pret pilskungu, tikai tos, par kuriem tas aizrunātu.

Apķērīgais pilskungs sabijies tūlīt atnesa grāmatu, kurā mēdza ierakstīt mūļu dzinējiem izsniegto salmu un miežu daudzumu, tad kopā ar kādu zēnu, kas turēja rokā sveces galu, un ar abām jaunavām tuvojās donam Kichotam un pavēlēja tam nomesties ceļos; lasīdams savā grāmatā itin kā dievbijīgu lūgšanu, viņš lasīšanas vidū pacēla roku un spēcīgi iesita bruņiniekam pa kaklu, tad ar paša dona Kichota zobenu krietni iezvēla tam pa muguru, visu laiku kaut ko murmināmdams caur zobiem. To izdarījis, viņš pavēlēja vienai no klātesošajām dāmām apjozt bruņiniekam zobenu, ko tā izdarīja ar lielu veiklību un smalkjūtību, jo viņai bija diezgan stipri jāsavaldās, lai nepārplīstu aiz smiekliem šās ceremonijas laikā; bet nupat redzētie jaunā bruņinieka varoņdarbi liedza smiekliem dot vaļu. Apjozusi viņam zobenu, labā seņora sacīja:

— Lai dievs palīdz jūsu žēlastībai kļūt par ļoti veiksmīgu bruņinieku un piešķir jums sekmes kaujās!

Dons Kichots vaicāja, kāds esot tās vārds, lai viņš zinātu tagad un vienmēr, kam viņam jāpateicas par parādīto labvēlību, jo viņš gribot piešķirt tai kādu daļu no tās slavas, ko viņš iekarošot ar savas rokas spēku. Jaunava ļoti pazemīgi atbildēja, ka viņu saucot Tolosu un viņa esot kāda Toledas kurpnieka meita, kurš dzīvojot Sančobjenajas tirgotavās, un ka viņa turpmāk, lai arī kur tā atrastos, kalpošot bruņiniekam kā savam kungam. Dons Kichots lūdza, lai aiz mīlestības pret viņu tā savam uzvārdam pievienojot vārdu «doņa»* un turpmāk saucoties par doņu Tolosu, ko viņa tam apsolīja. Tad otrā jaunava piestiprināja tam piešus, un ar viņu tam bija līdzīga saruna kā ar zobena apjozēju. Viņš vaicāja, kāds esot tās vārds, un tā atbildēja, ka saucoties Molinera un esot godīga Antekeras dzirnavnieka meita. Dons Kichots lūdza arī viņu pieņemt pievārdu «doņa» un saukties doņa Molinera, pateicās tai un piedāvāja savus pakalpojumus. Kad šīs neredzētās ceremonijas bija lielā steigā un ātrumā izdarītas, dons Kichots nepacietīgi gaidīja to brīdi, kad varēs sēsties savam zirgam mugurā un doties meklēt piedzīvojumus; apseglojis Rosinanti, viņš uzsēdās tam mugurā un, apskāvis saimnieku, tam pateicās tik dīvainos vārdos par laipno iesvētīšanu bruņinieku kārtā, ka tos nav iespējams atkārtot. Saimnieks, priecīgs, ka viņš atstāj viesnīcu, atbildēja viņam ne mazāk daiļrunīgiem, lai gan daudz īsākiem vārdiem un, neprasīdams nekādu maksu par naktsmāju, novēlēja tam laimīgu ceļu.

IV NODAĻA.

Par to, kas notika ar mūsu bruņinieku, kad tas atstāja iebraucamo vietu.

Ausa jau rīts, kad dons Kichots atstāja iebraucamo vietu, tik apmierināts, tik lepns un ielīksmots par savu iesvētīšanu bruņinieku kārtā, ka viņš aiz prieka palēcās seglos. Bet, atcerēdamies saimnieka padomu par nepieciešamām līdzņemamām lietām, sevišķi par naudu un krekliem, viņš nolēma atgriezties mājās un apgādāties ar visu vajadzīgo un arī ar ieroču nesēju, turēdams padomā, ka viens viņa kaimiņš, nabadzīgs zemkopis un daudzu bērnu tēvs, būs visai piemērots bruņinieka ieroču nesēja amatam. Ar šādām domām viņš pagrieza Rosinanti sava ciemata virzienā, un zirgs, it kā sajuzdams iemīļoto māju tuvumu, sāka aulekšot ar tādu prieku, ka viņa kājas nemaz vairs nepieskārās zemei.

Dons Kichots nebija vēl tālu aizjājis, kad tam šķita, ka pa labi no meža biezokņa atskan vāja balss, it kā tur kāds cilvēks vaidētu; to izdzirdējis, viņš teica:

— Pateicos debesīm par man parādīto žēlastību, jo tās man tik ātri dod iespēju izpildīt sava amata pienākumu un gūt savu labo nodomu augļus. Tā neapšaubāmi ir kāda nelaimīgā vai kādas nelaimīgās balss, kam vajadzīga mana labvēlība un palīdzība.

Un, pievilkdams pavadas, viņš pagrieza Rosinanti uz to pusi, no kurienes tam šķita atskanam balss. Iejājis mežā dažus soļus, viņš ieraudzīja pie ozola piesietu ķēvi un turpat pie otra koka piesietu apmēram piecpadsmit gadus vecu zēnu, kas bija līdz jostas vietai izģērbts; šis zēns vaidēja — un ne bez iemesla, jo spēcīgi noaudzis zemnieks viņu pēra ar siksnu, katru cirtienu pavadīdams ar rājienu un pamācību. Viņš brēca:

— Muti ciet un acis vaļā!

Un zēns atbildēja:

— Es tā vairs otrreiz nedarīšu, mans seņor, nudien, es tā otrreiz nedarīšu un apsolos turpmāk uzmanīgāk apsargāt ganāmpulku.

Redzēdams notiekošo, dons Kichots sauca bargā balsī:

— Nepieklājīgais bruņiniek, ir ļauni uzbrukt tam, kas nevar sevi aizstāvēt; sēdieties savā zirgā un satveriet savu šķēpu — (zemniekam arī bija šķēps, atsliets pret ozolu, pie kura bija piesieta ķēve), lai es jums pierādītu jūsu rīcības zemiskumu!

Zemnieks, ieraudzījis pār sevi apbruņotu vīru, kas vicināja šķēpu gar viņa seju, nodomāja, ka viņam pienācis gals, un lēnīgā balsī atbildēja:

— Seņor bruņiniek, šis zēns, ko es pārmācu, ir mans kalps, kas apsargā manu aitu baru šai apkārtnē, bet viņš ir tik nolaidīgs, ka man katru dienu pazūd pa aitai. Es viņu sodu par nolaidību vai ļaunprātību, bet viņš saka, ka es to darot aiz skopuma, lai nemaksātu tam algu, cik pienākas, taču zvēru pie dieva un savas dvēseles, ka viņš melo.

— Jūs melojat pat manā priekšā, rupjais nelieti! — iesaucās dons Kichots. — Zvēru pie saules, kas mūs apspīd, ka šai pašā brīdī noduršu jūs ar šķēpu. Samaksājiet viņam tūlīt bez vārda runas, ja ne — zvēru pie visvaldītāja dieva, ka jūs iznīcināšu un nobeigšu šai pašā mirklī. Tūlīt raisiet viņu vaļā!

Zemnieks nodūra galvu un, ne vārda nebilzdams, atraisīja savu kalpu, kuram dons Kichots vaicāja, cik viņa kungs tam parādā. Tas atbildēja, ka tam pienākoties alga par deviņiem mēnešiem, pa septiņi reali mēnesī. Dons Kichots sarēķināja, ka iznākot pavisam sešdesmit trīs reali, un pavēlēja zemniekam tūlīt vilkt laukā maku un samaksāt, ja tas negribot mirt no viņa rokas. Bailīgais nelietis atbildēja, zvērēdams pie nāves briesmām, kurās pašreiz atrodoties, un atsaukdamies uz savu iepriekšējo zvērestu (kaut gan viņš vēl neko nebija zvērējis), ka parāds neesot tik liels, jo esot jāņem vērā un jāatskaita trīs pāri zābaku, ko viņš ganam esot iedevis, un viens reals par divreizēju asins nolaišanu zēna slimības laikā.

— Labi, lai tas būtu tā, — atbildēja dons Kichots, — bet atlaidiet viņam zābakus un asins nolaišanas naudu par sitieniem, ko viņš bez vainas no jums saņēmis; ja viņš noplēsis to zābaku ādu, kurus jūs nopirkāt, tad jūs esat saplēsuši viņa miesas ādu, un, ja bārddzinis tam nolaidis asinis, slimam esot, jūs tam nolaižat asinis gluži veselam: tāpēc šai gadījumā jums no viņa nekas nepienākas.

— Bet nelaime ir tāda, seņor bruņiniek, ka man nav klāt naudas: lai Andress nāk man līdz uz māju, kur es viņam samaksāšu visu līdz pēdējam realam.

— Lai es eju viņam līdz? — iesaucās zēns. — Aizvien sliktāk! Nē, seņor, tas man nenāk ne prātā, jo, palicis vienatnē ar mani, viņš tūlīt man noplēsīs ādu kā kādam svētajam Bartolomejam.

— Viņš tā nedarīs, — atbildēja dons Kichots, — pietiek ar manu pavēli, lai tas manus vārdus ievērotu, un, ja viņš man to apzvērēs pie tā bruņinieku ordeņa likuma, kuram tas padots, es viņu palaidīšu brīvībā un galvoju, ka viņš tev samaksās.

— Apdomājiet, žēlīgais seņor, ko jūs runājat, — sacīja zēns, — jo šis mans saimnieks nav bruņinieks un nevienā bruņinieku ordenī nav uzņemts, viņš ir bagātais Huans Aldudo no Kintanaras apkaimes.

— Tas nav svarīgi, — atbildēja dons Kichots, — arī Aldudo var būt bruņinieki, jo vairāk tāpēc, ka mēs visi esam savu darbu bērni.

— Tas ir taisnība, — teica Andress, — bet kādu darbu bērns ir mans saimnieks, ja viņš noliedz manu algu, manus sviedrus un manu darbu?

— Es tos nenoliedzu, brāli Andres, — atbildēja zemnieks, — un, ja tev labpatiktos nākt man līdz, tad zvēru pie visiem bruņinieku ordeņiem pasaulē, ka samaksāšu tev, kā jau teicu, realu pēc reala un pat ar vīraku apkvēpinātus.

Zvēru pie saules, kas mūs apspīd, ka šai pašā brīdī noduršu jūs ar šķēpu!

— Par apkvēpināšanu jums paldies, — teica dons Kichots, — izmaksājiet algu vienkārši reālos, es ar to būšu apmierināts; un pielūkojiet, ka izpildāt visu tā, kā esat zvērējis, citādi zvēru jums ar tādu pašu zvērestu, ka atgriezīšos, lai jūs uzmeklētu un sodītu, un es jūs atradīšu visur, pat ja jūs būtu noslēpies kā ķirzaka. Un, ja jūs vēlaties zināt, kas jums to pavēl, lai jūs to patiesi izpildītu, tad ziniet, ka es esmu drošsirdīgais dons Kichots no Lamančas, netaisnību un pārestību atriebējs; palieciet sveiki un neaizmirstiet, ko esat apsolījis un zvērējis, paturot vērā piedraudēto sodu!

To teicis, viņš iespieda Rosinantem piešus sānos un ātri no tiem attālinājās. Zemnieks viņam sekoja ar acīm un, redzēdams, ka tas izjājis cauri birzei un vairs nebija saskatāms, piegāja klāt savam kalpam Andresam un teica:

— Nāc šurp, mans dēls, jo es gribu samaksāt, ko tev esmu parādā, kā to man pavēlēja pārestību atriebējs.

— Goda vārds, — teica Andress, — jūsu žēlastībai jāizpilda tas, ko pavēlēja labais bruņinieks, lai viņš dzīvo tūkstoš gadu — šis drošsirdīgais un taisnais soģis, un, ja jūs man nesamaksāsiet, tad zvēru pie svētā Roka, ka viņš atgriezīsies un izdarīs to, ko solīja.

— Arī es to zvēru, — atteica zemnieks, — bet mīlu tevi tik ļoti, ka gribu palielināt parādu, lai pieaugtu samaksa.

Un, sagrābis zēnu pie rokas, viņš to atkal piesēja pie ozola un sita tik ilgi, līdz tas gandrīz pamira.

— Sauciet nu, seņor Andres, — teica zemnieks, — pārestību atriebēju, jūs redzēsiet, ka viņš šo pārestību neatriebs, lai gan man šķiet, ka neesmu jums vēl pietiekami pārestības nodarījis, jo man ir liela vēlēšanās jums dzīvam novilkt ādu, no kā jūs tik ļoti baidījāties.

Bet beidzot viņš to atraisīja un atļāva viņam iet meklēt soģi, lai tas izpildītu savu spriedumu. Andress aizgāja sadrūmis, zvērēdams, ka uzmeklēs Lamančas drošsirdīgo donu Kichotu un izstāstīs viņam visos sīkumos notikušo un ka tas piespiedīs saimnieku atmaksāt viņam septiņkārtīgi; tomēr viņš aizgāja raudādams, bet viņa saimnieks palika smiedamies. Šādā veidā bija pārestību izlīdzinājis drošsirdīgais dons Kichots, kas, ārkārtīgi sajūsmināts par notikušo, domāja, ka visai laimīgi un cildeni iesācis savas bruņinieka gaitas, un, ļoti apmierināts pats ar sevi, jāja uz savu ciematu, runādams pusbalsī:

— Tu tiešām vari saukties laimīgākā no visām sievietēm, kas tagad dzīvo uz zemes, tu skaistākā starp skaistākajām, daiļā Tobosas Dulsineja, jo liktenis tev lēmis turēt savā kalpībā, pakļaujot savai gribai un vēlmēm, tik drosmīgu un slavenu bruņinieku, kāds ir un būs Lamančas dons Kichots, kas, kā to visa pasaule zina, tikko vakar iesvētīts bruņinieka kārtā un šodien jau izlīdzinājis lielāko ļaunumu un pārestību, ko radījuši netaisnīgums un cietsirdība, šodien viņš izrāva pātagu no kāda nežēlīga ļaundara rokām, kas netaisnīgi pēra nevarīgu bērnu.

Šai brīdī viņš tuvojās vietai, kur krustojās četri ceļi, un tūlīt viņam ienāca prātā, ka klaiņojošie bruņinieki mēdz krustceļos apstāties un pārdomāt, kādu ceļu tiem izvēlēties; sekodams viņu piemēram, viņš kādu laiku palika uz vietas un, krietni pārdomājis, palaida vaļā Rosinantes pavadas, pakļaudams savu gribu zirga gribai, kas, ļaudamies savai pirmajai tieksmei, — izvēlējās ceļu uz savu stalli. Nojājis gandrīz divas jūdzes, dons Kichots ieraudzīja lielu ļaužu baru; kā viņš vēlāk uzzināja, tie bija Toledas tirgotāji, kas devās uz Mursiju iepirkt zīdu. Viņi bija seši un jāja, pacēluši savus saulessargus; viņus pavadīja četri kalpi jāšus un trīs mūļu dzinēji kājām.

Tos iztālēm ieraudzījis, dons Kichots tūlīt iedomājās, ka viņam būs jauns piedzīvojums, un, lai atdarinātu, cik iespējams, savās grāmatās lasīto, viņam šķita tuvojamies īstais brīdis izdarīt vienu no nodomātajiem darbiem. Un viņš ar drosmīgu un lepnu izskatu stingri saslējās kāpšļos,

ciešāk satvēra šķēpu, pacēla vairogu sev pie krūtīm un apstājās ceļa vidū, sagaidīdams klaiņojošos bruņiniekus, jo par tādiem viņš uzskatīja tirgotājus; un, kad tie bija jau tik tuvu, ka varēja viens otru redzēt un dzirdēt, dons Kichots pacēla balsi un ar augstprātīgu izteiksmi sacīja:

— Jūs visi paliksiet šeit stāvam, kamēr atzīsiet, ka pasaulē nav skaistākas jaunavas par Lamančas ķeizarieni, par nesalīdzināmo Tobosas Dulsineju.

Dzirdēdami tādus vārdus un redzēdami dīvaino cilvēku, kas tos izrunāja, tirgotāji apstājās; pēc šiem vārdiem un svešinieka izskata viņi noprata, ka tas ir ārprātīgs, bet vēlējās piesardzīgi noskaidrot, kāpēc viņš prasa no tiem šādu atzinumu, un viens no tirgotājiem, kas bija mazliet zobgalis un ļoti asprātīgs, viņam teica:

— Seņor bruņiniek, mēs nepazīstam šo labo seņoru, par kuru jūs runājat, parādiet mums viņu, un, ja tā tiešām būs tik skaista, kā jūs apgalvojat, mēs labprāt un nepiespiesti atzīsim patiesību, kuru jūs no mums prasāt.

— Ja es jums viņu parādīšu, — iebilda dons Kichots, — kāds nopelns jums būs atzīt tik acīm redzamu patiesību? Svarīgi ir, lai, viņu neredzējuši, jūs viņas skaistumam ticētu, to atzītu, apliecinātu, apzvērētu un aizstāvētu; ja ne, tad es jūs izaicinu kaujā, nekaunīgie un augstprātīgie ļaudis, stājieties man pretim viens pēc otra, kā to pavēl bruņniecības noteikumi, vai arī uzbrūciet visi reizē, kā tas parasts pie jums līdzīgiem nejēdzīgiem salašņām, es jūs sagaidu un ticu taisnībai, kas ir manā pusē.

— Seņor bruņiniek, — atbildēja tirgotājs, — es lūdzu jūsu žēlastību visu šo klātesošo prinču vārdā, lai mēs neapgrūtinātu savu sirdsapziņu, atzīdami kaut ko, ko nekad neesam ne redzējuši, ne dzirdējuši, un varbūt tādējādi nenodarītu pāri Alkarijas un Estremaduras ķeizarienēm un karalienēm, tad prasām, lai jūsu žēlastība parādītu mums kādu šās seņoras ģīmetni, ja arī tā būtu tikai kviešu grauda lielumā, jo pēc viena dzīpara var spriest par visu kamolu, un, ja mēs būsim droši un pārliecināti, tad arī jūsu žēlastība būs apmierināts un gandarīts. Man šķiet, mēs jau tagad esam tik ļoti viņas pusē, ka pat tad, ja ģīmetnē viņai viena acs izrādītos greiza un no otras izplūstu cinobrs un sērs, mēs tomēr, lai izpatiktu jūsu žēlastībai, teiksim tai par labu visu, ko jūs vēlaties.

— Nekas tāds no viņas neizplūst, nekrietnais nelieti, — atbildēja dons Kichots, iedegdamies dusmās, — nekas neizplūst, es saku, kā vien ambra un muskuss, un viņa nav ne greiza, ne kupraina, bet taisnāka par Gvadaramas vārpstu; taču jūs man samaksāsiet par lielajiem zaimiem, ko izteicāt par manas seņoras nesalīdzināmo skaistumu.

To teikdams, viņš ar noliektu šķēpu metās tik ārprātīgās dusmās uz runātāju, ka pārdrošajam tirgotājam būtu klājies plāni, ja laimīgā kārtā Rosinante ceļa vidū nebūtu klupis un pakritis. Zirgs pakrita, un viņa kungs aizvēlās pa lauku labu gabalu sānis; tas gan gribēja piecelties, bet nekādi nevarēja — tik ļoti viņu traucēja šķēps, vairogs, pieši, bruņu cepure un viss viņa senlaicīgā apbruņojuma smagums. Velti pūlēdamies piecelties, viņš joprojām runāja:

— Nebēdziet, gļēvuļi! Pagaidiet, nožēlojamais vergu dzimums! Tā nav mana vaina, ka guļu te garšļaukus zemē, bet gan mana zirga vaina.

Viens no mūļu dzinējiem, kas nebija visai labsirdīgs, izdzirdējis nabaga pakritušo runājam tik izaicinošus vārdus un nevarēdams tos paciest, nolēma tam atbildēt ar belzienu pa ribām. Piesteidzies tam klāt, viņš sagrāba tā šķēpu un, salauzis to gabalos, sāka ar vienu no tiem tā dauzīt donu Kichotu, ka par spīti viņa bruņām samala viņu miltos. Tirgotāji sauca, lai viņš tik daudz nesitot bruņinieku un liekot viņu mierā, bet mūļu dzinējs aizrāvies gribēja spēli novest līdz galam un izgāzt visas savas dusmas; arī atlikušos šķēpa gabalus viņš sadauzīja pret nelaimīgo pakritušo

Bet mūļu dzinējs aizrāvies gribēja spēli novest līdz galam.

varoni, kurš pat zem sitienu krusas, kas gāzās pār viņu, necieta klusu, bet izkliedza draudus debesīm, zemei un tiem, kas tam šķita ļaundari.

Beidzot mūļu dzinējs pagura, un tirgotāji turpināja savu ceļu, visu laiku runādami par nabaga sadauzīto bruņinieku. Tas, redzēdams, ka palicis viens, no jauna sakustējās, lai izmēģinātu, vai varēs piecelties; bet, ja viņš to nespēja tad, kad bija sveiks un vesels, kā viņš to būtu iespējis, līdz nāvei sadauzīts? Un tomēr viņš sev vēl šķita laimīgs, domādams, ka šādas nelaimes parasti gadās klaiņojošiem bruņiniekiem, turklāt viņš visu vainu uzvēla savam zirgam; piecelties viņš nespēja, tik ļoti tam sāpēja viss ķermenis.

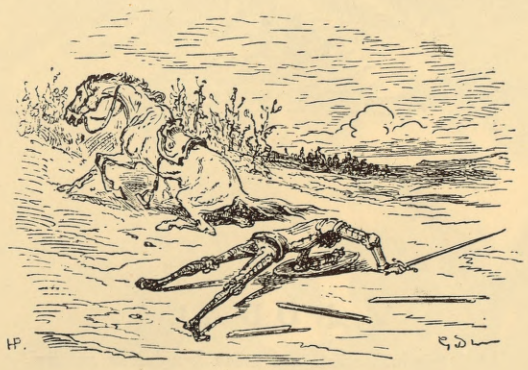

V NODAĻA,

kurā turpinās stāsts par mūsu bruņinieka nelaimi.

Sajuzdams, ka tiešām nespēj pakustēties, viņš nolēma ķerties pie sava parastā līdzekļa, proti: atcerēties kādu vietu no savām grāmatām, un viņa ārprāts tam izsauca atmiņā notikumu ar Balduinu un Mantujas marķizu*, kad Karloto bija ievainoto Balduinu atstājis kalnos: šis stāsts bija labi pazīstams bērniem, nebija gluži svešs jaunekļiem, un to cienīja veci ļaudis, kas tam pat ticēja, un tomēr šis stāsts nebija patiesāks par Muhameda brīnumiem. Donam Kichotam šķita, ka tajā attēlotie notikumi pilnīgi atbilst viņa pašreizējam stāvoklim; un, dziļi saviļņots, viņš sāka valstīties pa zemi un, vāji dvašodams, skandēja vārdus, ko it kā teicis ievainotais meža bruņinieks:

Kur tu esi, seņora mana,
Vai zini sāpes, ko ciešu es?
Jeb vai mani tev mīlēt gana
Un tu viltu sev sirdī nes?

Un viņš turpināja skandēt romanci līdz šādām vārsmām:

Ai cēlais marķiz no Mantujas,
Mans seņor un mans tēvoci!

Kur tu esi, seņora mana, Vai zini sāpes, ko ciešu es?

Liktenim labpatikās, ka tam, runājot šīs vārsmas, garām gāja kāds zemnieks no viņa ciemata, viņa kaimiņš, kas bija aizvedis kviešus uz dzirnavām; tas, redzēdams zemē pakritušo cilvēku, pienāca tam klāt un vaicāja, no kurienes viņš esot un kas viņam vainas, ja tas tik žēlabaini vaidot. Dons Kichots, protams, iedomājās, ka tas ir Mantujas marķizs, viņa tēvocis, un tāpēc neatbildēja viņam neko citu, kā vien turpināja skandēt savu romanci un tādā veidā pastāstīja par savām nelaimēm un par ķeizara dēla mīlu pret tā sievu, tieši kā to apdzied romance.

Zemnieks izbrīnījies noklausījās šos murgojumus, tad noņēma tam bruņu cepures aizlaidni, ko sitieni bija salauzuši gabalos, un noslaucīja viņa putekļiem apklāto seju; to notīrījis, zemnieks tūlīt viņu pazina un iesaucās:

— Seņor Kichana, — tā viņu sauca, kamēr vēl bija pie pilna saprāta un no miermīlīga idalgo nebija vēl pārvērties par klaiņojošu bruņinieku, — kas jūs novedis šādā stāvoklī?

Bet dons Kichots uz visiem jautājumiem atbildēja ar savu romanci. To redzēdams, krietnais zemnieks ļoti rūpīgi noņēma tam krūšu un plecu bruņas, lai pārliecinātos, vai viņš nav ievainots, bet neatrada ne asiņu, ne ievainojumu. Tad viņš to pacēla no zemes un ar lielām pūlēm uzsēdināja uz sava ēzeļa, jo tas viņam šķita rāmāks jājamlops. Savācis visus ieročus, pat salauztā šķēpa gabalus, viņš tos piesēja pie Rosinantes segliem, satvēra zirga un ēzeļa pavadas un devās uz sava ciemata pusi, pārdomādams tos murgojumus, ko bija sarunājis dons Kichots; bet arī dons Kichots bija kļuvis domīgs, jo pavisam saberzts un sadauzīts viņš ar pūlēm noturējās ēzelim mugurā un šad tad raidīja nopūtas pret debesīm; tas pamudināja zemnieku atkal apjautāties, kas viņam vainas, bet pats nelabais bruņiniekam modināja atmiņā stāstus, kas atgādināja viņa paša piedzīvojumus, un, aizmirsis Balduinu, viņš atcerējās mauru Abindaraesu*, kuru Antekeras pilskungs Rodrigo de Narvaess bija sagūstījis un atvedis savā pilī. Un, kad zemnieks atkal apjautājās, kā viņš jūtoties un kas tam sāpot, viņš tam atbildēja ar tiem pašiem vārdiem un izteicieniem, ar kādiem sagūstītais Abenserache* bija atbildējis Rodrigo de Narvaesam, tādā pašā veidā, kā dons Kichots to bija lasījis Horches de Montemajora *«Dianā»*, kur šis notikums aprakstīts; viņš to tik veikli pielāgoja sev, ka zemnieks domās raidīja pie velna visus šos blēņu stāstus, no kuriem viņš saprata, ka viņa kaimiņš sajucis prātā, un paātrināja soļus, lai ātrāk nokļūtu ciematā un atbrīvotos no garlaicības, ko viņā radīja dona Kichota garā runa. To nobeigdams, bruņinieks teica:

— Tagad ziniet, jūsu žēlastība don Rodrigo de Narvaes, ka skaistā Harifa, par kuru runāju, tagad ir daiļā Tobosas Dulsineja, kuras dēļ esmu veicis, joprojām veicu un vēl veikšu visslavenākos bruņinieku varoņdarbus, kādi pasaulē nav redzēti, kādus neredz un vairs neredzēs.

Tad zemnieks atbildēja:

— Saprotiet, žēlīgais seņor, ka es, nabaga grēcinieks, neesmu ne dons Rodrigo de Narvaess, ne Mantujas marķizs, bet esmu Pedro Alonso, jūsu kaimiņš, un jūsu žēlastība nav ne Balduins, ne Abindaraess, bet godājamais idalgo seņors Kichana.

— Es zinu, kas es esmu, — atbildēja dons Kichots, — un ka es varētu būt ne tikai tie, kurus minēju, bet varētu aizvietot visus Divpadsmit Francijas Perus* un Deviņus Slavas vīrus*, jo visi tie varoņdarbi, ko viņi paveikuši kopā un katrs atsevišķi, nevar nekādi līdzināties manējiem.

Šādi un līdzīgi sarunādamies, viņi pievakarē tuvojās ciematam; bet zemnieks gribēja nogaidīt, līdz iestāsies tumsa, lai neviens neredzētu sadauzīto idalgo tik bēdīgā izskatā jājam uz ēzeļa. Kad bija pienācis gaidītais brīdis, viņš ienāca ciematā un devās uz dona Kichota māju, kur

valdīja vispārīgs satraukums, jo bija ieradušies ciemata priesteris un bārddzinis, abi lieli dona Kichota draugi, kuriem viņa saimniece pilnā balsī stāstīja:

— Ko jūs teiksiet, žēlīgais seņor licenciat* Pero Peres (tā sauca priesteri), par mana seņora nelaimi? Ir jau trīs dienas, kopš viņš pazudis līdz ar zirgu, vairogu, šķēpu un bruņām. Es nelaimīgā! Tagad saprotu, — un tā ir tikpat skaidra patiesība kā tā, ka esmu dzimusi, lai mirtu, — ka šīs sasodītās bruņinieku grāmatas, kuras viņš tik ārkārtīgi daudz lasīja, viņam sajaukušas prātu; tagad atceros, ka dzirdēju viņu vairākkārt izsakām vēlēšanos pašam kļūt par klaiņojošu bruņinieku un doties pasaulē meklēt piedzīvojumus. Lai sātans un Baraba parauj šādas grāmatas, kas pazudinājušas vissmalkāko saprātu visā Lamančā!

Māsasmeita teica to pašu un vēl piebilda:

— Ziniet, seņor meistar Nikolas (tā sauca bārddzini), ka dažreiz seņors tēvocis divas diennaktis no vietas lasīja šīs nelāgās piedzīvojumu grāmatas, beidzot nometa grāmatu, satvēra rokā šķēpu un sāka durstīt sienas, un, kad ļoti pagura, teica, ka esot nogalinājis četrus milžus torņu lielumā, un savus noguruma sviedrus dēvēja par asinīm, kas plūstot no kaujā iegūtajām brūcēm, tad izdzēra lielu kausu svaiga ūdens, atspirga un nomierinājās, teikdams, ka šis ūdens esot kāds ļoti dārgs dzēriens, ko tam atnesis gudrais Eskife — liels burvis un viņa draugs. Bet esmu vainīga pie visa, jo neziņoju jums, žēlīgie seņori, par sava seņora tēvoča neprātībām, lai jūs viņam palīdzētu un neļautu aiziet tik tālu, cik viņš tagad aizgājis, — jūs būtu sadedzinājuši šīs bezdievīgās grāmatas, kuru viņam ir tik daudz un kuras visas pelnījušas ķecerības sārtu.

— Es saku to pašu, — teica priesteris, — un apsolu jums, ka nepaies ne diena, kad sarīkosim publisku autodafē un iemetīsim tās ugunī, lai tās šo grāmatu lasītājus nepamudinātu darīt to, ko tagad dara mūsu labais draugs.

Visu to noklausījās zemnieks un dons Kichots, un zemnieks, tagad pilnīgi pārliecinājies par sava kaimiņa kaiti, sāka skaļi saukt:

— Atveriet durvis, jūsu labdzimtības, seņoram Balduinam un seņoram Mantujas marķizam, kas nāk smagi ievainots, un seņoram mauram Abindaraesam, ko sagūstītu ved drosmīgais Rodrigo de Narvaess, Antekeras pilskungs.

Dzirdot šo saucienu, visi izskrēja laukā, un, tā kā vīrieši pazina savu draugu, bet sievietes savu kungu un tēvoci, kas vēl sēdēja uz ēzeļa, nespēdams nokāpt, tad visi steidzās viņu apskaut. Viņš sacīja:

— Pagaidiet, esmu smagi ievainots sava zirga vainas dēļ; aiznesiet mani gultā un, ja iespējams, ataiciniet gudro Urgandu, lai tā dziedinātu un pārsietu manas brūces!

— Redziet, kāda nelaime, — iesaucās saimniece, — vai mana sirds man neteica, ar kādu kāju klibo mans kungs! Kāpiet vien zemē, jūsu žēlastība, mēs jūs pratīsim izdziedināt šeit arī bez šīs Urķenes. Lai simtkārt nolādētas ir bruņniecības grāmatas, kas tik tālu novedušas jūsu žēlastību!

Tad tie ienesa viņu gultā, gribēja apskatīt un pārsiet viņa brūces, taču nevienu neatrada, bet viņš teica, ka ticis viscaur sadragāts, kad nogāzies ar savu zirgu Rosinanti cīniņā pret desmit milžiem, visbriesmīgākajiem un pārdrošākajiem, kādi vien atrodami uz zemes.

— Tā, tā, — sacīja priesteris, — arī milži piedalās šai spēlē? Dievs sodi, ja es tos nesadedzināšu rīt, pirms iestāsies nakts!

Viņi sāka iztaujāt donu Kichotu, bet tas negribēja atbildēt, tikai prasīja, lai dodot tam paēst un ļaujot izgulēties, kas viņam tagad esot vissvarīgākais. Viņa vēlēšanos izpildīja un sīki iztaujāja zemnieku par to, kā viņš atradis donu Kichotu. Tas visu pastāstīja, arī blēņas, kuras bruņinieks bija runājis satikšanās brīdī un atceļā, tādēļ licenciatam radās vēl lielāka vēlēšanās izpildīt savu nodomu. Otrā dienā viņš aizgāja pie sava drauga — bārddziņa Nikolasa un kopā ar viņu devās uz dona Kichota māju.

VI NODAĻA.

Par lielo un jautro apskati, ko priesteris un bārddzinis izdarīja mūsu atjautīgā idalgo bibliotekā.

Viņš vēl aizvien gulēja. Priesteris palūdza māsasmeitai tās istabas atslēgas, kurā glabājās grāmatas — visa ļaunuma cēlonis, un viņa tās tiem visai labprāt iedeva; visi saimnieces pavadībā iegāja istabā un tur atrada vairāk nekā simt lielu grāmatu ļoti labos iesējumos un citas mazākas grāmatas; tās ieraudzījusi, saimniece steidzīgi izgāja no istabas un tūlīt atgriezās, nesdama trauku ar svētītu ūdeni un slacekli, sacīdama:

— Lūdzu, jūsu žēlastība seņor licenciat, apslaciniet šo istabu, lai kāds no tiem daudzajiem burvjiem, kas mīt šajās grāmatās, arī mūs neapbur, atriebdamies par to, ka gribam tos izdeldēt no pasaules!

Licenciats pasmējās par saimnieces vienkāršību un lūdza bārddzini viņam pasniegt grāmatas citu pēc citas, lai pārbaudītu to saturu, jo varēja atrasties dažas, kas nebūtu pelnījušas uguns sodu.

— Nē, — teica māsasmeita, — neviena no tām nepelna piedošanas, jo tās visas ir ļaundares: vislabākais būtu tās izsviest pa logu pagalmā, samest kaudzē un pielaist tām uguni, un, ja tā ne, tad aiznesīsim tās lopu aplokā un sakursim sārtu tur, — tad mūs netraucēs dūmi.

To pašu sacīja saimniece: viņas abas vēlējās šo nevainīgo grāmatu nāvi; bet priesteris uzstāja, ka vispirms esot jāizlasa grāmatu virsraksti.

Pirmais, ko viņam meistars Nikolass ielika rokās, bija «*Gallijas Amadiss četrās daļās*»; priesteris teica:

— Tā ir zīmīga sagadīšanās, jo esmu dzirdējis, ka tā esot pirmā bruņinieku grāmata, kas iespiesta Spānijā, visu šādu grāmatu pirmsākums un avots, un man liekas, ka šādas ļaundabīgas sektes pamatlicēja bez žēlastības sodāma ar sadedzināšanu.

— Nē, seņor, — teica bārddzinis, — esmu dzirdējis, ka tā esot labākā grāmata no visām, kas sarakstītas šai žanrā, un kā sava veida retums tā būtu jāapžēlo.

— Jums taisnība, — sacīja priesteris, — šā iemesla dēļ pagaidām dāvāsim tai dzīvību. Apskatīsim otro, kas tai stāv blakus!

— To sauc *«Esplandiana varoņdarbi»*,* — sacīja bārddzinis, — stāsts par Gallijas Amadisa likumīgo dēlu.

— Patiesību sakot, — teica priesteris, — tēva nopelnus nevar attiecināt uz dēlu: ņemiet to, seņora saimniece, atveriet logu un izsviediet sētā, lai tā rada pamatu tai grāmatu kaudzei, kuru metīsim sārtā!

Saimniece to darīja ar lielu labpatiku, un labais Esplandians izlidoja sētā, lai tur pacietīgi gaidītu uguni, kas tam draudēja.

— Nākošo! — teica priesteris.

— Tagad nāk *«Grieķijas Amadiss»**, — sacīja bārddzinis, — man liekas, ka šai plauktā ir sakopoti visi Amadisa ciltij piederīgie.

— Lai tie visi dodas sētā, — teica priesteris, — par to, ka varu sadedzināt karalieni Pintikinestru un ganu Darinelu ar viņa eklogām un visiem viņa autora velnišķīgi sačokurotajiem prātojumiem, esmu ar mieru sadedzināt pats savu miesīgo tēvu, ja viņš man parādītos klaiņojoša bruņinieka izskatā.

— Tāpat domāju arī es, — teica bārddzinis.

— Un arī es, — piebilda māsasmeita.

— Ja tas ir tā, — teica saimniece, — dodiet tik šurp, lai izmetu visus sētā!

Saņēmusi krietnu daudzumu grāmatu, viņa tās, taupīdama kāpnes, izsvieda laukā pa logu.

— Kas ir šis brangais sējums? — vaicāja priesteris.

— Tas ir *«Lauras dons Olivants»*, — atbildēja bārddzinis.

— Šās grāmatas autors, — sacīja priesteris, — ir tas pats, kas sacerējis *«Puķu dārzu»*, un, atklāti sakot, es nezinu, kura no abām grāmatām ir patiesāka vai, pareizāk sakot, — mazāk melīga; es tikai varu teikt: šī grāmata dosies sētā savas muļķības un iedomības dēļ.

— Nākošā ir *«Irkanijas Florismarts»**, — sacīja bārddzinis.

— Tātad šeit ir arī seņors Florismarts? — iesaucās priesteris. — Varu apgalvot, ka arī viņš ātri nonāks sētā, neraugoties uz savu dīvaino piedzimšanu un izslavētajiem piedzīvojumiem, kas aprakstīti tik cietā un sausā stilā, ka neko citu nepelna; metiet viņu sētā un vēl šo piedevām, seņora saimniece!

— Ļoti labprāt, mans seņor, — atbildēja viņa un ar lielu prieku izpildīja to, kas viņai tika pavēlēts.

— Šeit ir *«Bruņinieks Platirs»*, — teica bārddzinis.

— Tā ir veca grāmata, — piebilda priesteris, — bet es tanī neatrodu nekā tāda, kas pelnītu žēlastību; lai tā dodas līdzi citām bez jebkādām ierunām!

Tā arī notika. Atvēruši nākošo grāmatu, tie ieraudzīja tās virsrakstu: *«Krusta bruņinieks»*.

— Šā svētā nosaukuma dēļ varētu šai grāmatai piedot tās vientiesību; bet var tikpat labi teikt, ka aiz krusta slēpjas velns; metīsim to ugunī!

Paņēmis vēl vienu grāmatu, bārddzinis teica:

— Šeit ir *«Bruņniecības spogulis»**.

— Pazīstu šo cienījamo grāmatu, — sacīja priesteris, — tur darbojas Montalvanas seņors Reinaldoss ar saviem draugiem un biedriem, kas ir lielāki blēži par Kako, un Divpadsmit Francijas Peri ar savu patiesīgo vēsturnieku Tirpenu*; patiesību sakot, es gribētu tos sodīt tikai ar mūžīgu izraidīšanu, jo tie ierosinājuši Mateo Bojardo* slaveno sacerējumu, no kura savukārt ņēmis metus savai poemai kristīgais dzejnieks Lodoviko Ariosto; un, ja es šo pēdējo atradīšu šeit un ja izrādīsies, ka viņš nerunā savas tautas valodā, tad es nejutīšu pret viņu nekādu cieņu, bet, ja viņš runā savā dzimtajā valodā, tad uzlikšu grāmatu sev uz galvas*.

— Man viņš ir italiešu valodā, — teica bārddzinis, — bet es to nesaprotu.

— Ir labi, ka jūs to nesaprotat, — atbildēja priesteris, — mēs to piedotu arī seņoram kapteinim, jo tad tas nebūtu Ariosto pārtulkojis Spānijā un padarījis viņu par kastilieti; tā viņa darbs zaudējis daudz no savas dabiskās vērtības, un to pašu izdarīs visi tie, kas gribēs pārtulkot dzejas grāmatas citā valodā, ar visām savām pūlēm un veiklību tie nekad neaizsniegs to pilnību, kas šiem darbiem piemīt viņu pirmreizējā piedzimšanā. Vārdu sakot, šī grāmata un visas grāmatas par franču dzīvi, kuras šeit atradīsim, jāiemet izžuvušā akā, un lai tās tur guļ tik ilgi, kamēr izdomāsim, ko ar tām darīt, atskaitot *«Bernardo del Karpio»*, kas te kaut kur slēpjas, un vēl vienu grāmatu, sauktu *«Ronsevala»*, — ja tās nokļūs manās rokās, es tās tūdaļ nodošu saimnieces rokās, un viņa tās bez žēlastības iemetīs uguns skavās.

Bārddzinis tam piekrita un atzina šo rīcību par labu un ļoti lietderīgu, jo zināja, ka priesteris ir tik krietns kristietis un tik liels patiesības draugs, ka nekādi pasaules labumi to nepiespiestu runāt nepatiesību. Atvēris citu grāmatu, viņš ieraudzīja, ka tā ir *«Olivas Palmerins»*, bet blakus tai atradās *«Anglijas Palmerins»*. Izlasījis virsrakstus, licenciats sacīja:

— Šī Oliva tūdaļ jāsašķaida un jāsadedzina, lai no tās pat pelni nepaliktu, bet šī Anglijas Palma jāuzglabā kā retums un tai jāizgatavo šķirstiņš, līdzīgs tam, ko Aleksandrs atrada starp Darijam atņemtajām mantām, ko viņš paturēja, lai tanī uzglabātu dzejnieka Homera darbus. Šī grāmata, dārgais seņor, pelna ievērību divu iemeslu dēļ: pirmkārt, tā pati par sevi ir ļoti laba, otrkārt, kā dzird, to esot sarakstījis kāds gudrs Portugales karalis. Visi piedzīvojumi Miraguardas pilī tur attēloti priekšzīmīgi un ar lielu māku, tās stils ir smalks un skaidrs, sarunas ļoti piemēroti un sapratīgi izteic personu raksturu. Tāpēc, ja jūs tam piekrītat, seņor meistar Nikolas, tad lai šī grāmata un *Gallijas Amadiss* neiekļūst ugunī, bet visas pārējās bez jebkādas tālākas pārbaudes un apskates lai iet bojā.

— Nē, draugs seņor, — atbildēja bārddzinis, — man pašlaik rokās ir slavenais *«Dons Beljaniss»*.

— Viņam par šās grāmatas otro, trešo un ceturto daļu, — piebilda priesteris, — vajadzētu iedot mazliet rabarberu caurejai, lai viņu atbrīvotu no pārmērīgās žultainības, turklāt noteikti jāizmet viss, kas attiecas uz Slavas pili, un citas vēl lielākas aplamības, tāpēc atliksim soda terminu un, ņemot vērā to, cik viņš labosies, izteiksim žēlīgu vai bargu spriedumu. Pagaidām glabājiet to, draugs, savā mājā, bet nedodiet nevienam lasīt!

— Ar lielāko prieku, — atbildēja bārddzinis.

Un, negribēdams sevi vairāk apgrūtināt ar bruņinieku grāmatu nosaukumu lasīšanu, pavēlēja saimniecei paņemt visus lielos sējumus un izsviest tos sētā.

Tas netika sacīts ne muļķei, ne kurlai, bet sievai, kurai vairāk patika dedzināt grāmatas nekā aust lielu un smalku audeklu, un tāpēc, sagrābusi astoņas grāmatas reizē, viņa tās izsvieda pa logu. Bet, tā kā viņa bija paņēmusi pārāk daudz, viens sējums nokrita pie bārddziņa kājām, kuram iegribējās palūkoties, kā sauc šo grāmatu, un viņš izlasīja: *«Stāsts par slaveno bruņinieku Tirantu Balto»*.

— Pasargi dievs, — iesaucās priesteris stiprā balsī, — arī Tirants Baltais ir šeit! Dodiet man to šurp, draugs, jo varu teikt, ka atradu tanī apmierinājuma avotu un neizsmeļamu laika kavēkli. Tur attēloti drošsirdīgais bruņinieks Montalvanas dons Kirieleisons, viņa brālis Montalvanas Tomass un bruņinieks Fonseka, aprakstīta varonīgā Tiranta cīņa ar dogu un jaunavas Plaserdemividas atjautības, atraitnes Reposadas mīlas dēkas un viltības un seņoras ķeizarienes mīla pret viņas pažu Ipolitu. Teikšu jums taisnību, draugs seņor, ka stila ziņā tā ir labākā grāmata pasaulē: bruņinieki tur ēd un guļ, un mirst savās gultās, un raksta testamentus pirms nāves, tie dara vēl daudz ko citu, kas šāda veida grāmatās parasti nav atrodams. Tomēr ar visu to varu jums teikt, ka šās grāmatas sacerētājs, neviena nepiespiests, sarakstījis tur bez vajadzības

tik daudz muļķību, ka pelnījis, lai viņu uz visu mūžu notiesātu spaidu darbos galerās. Paņemiet to līdz mājās, izlasiet un pārliecinieties, ka esmu jums sacījis patiesību!

— Lai notiek tā, — atbildēja bārddzinis, — bet ko mēs darīsim ar atlikušajām mazajām grāmatām?

— Šīs grāmatas, — teica priesteris, — acīm redzot ir nevis bruņinieku stāsti, bet dzejas.

Uzšķīris vienu, viņš ieraudzīja, ka tā ir Horches de Montemajora «*Diana*»*, un teica (domādams, ka pārējās grāmatas ir līdzīga satura):

— Šīs grāmatas nav pelnījušas, lai tās sadedzinātu kā pārējās, jo tās nav nodarījušas un arī nenodarīs tādu ļaunumu kā bruņinieku stāsti, tās ir prātīgas un nekaitīgas grāmatas.

— Ak seņor! — teica māsasmeita. — Būtu labāk, ja jūsu žēlastība tās liktu sadedzināt kā pārējās, jo var notikt, ka mans tēvocis, izveseļojies no savas bruņinieka slimības, lasīdams šīs grāmatas, iedomāsies kļūt par ganu un sāks klīst pa mežiem un pļavām dziedādams un stabulēdams vai, vēl ļaunāk, — gribēs kļūt par dzejnieku, kas, kā saka, esot nedziedināma un lipīga slimība.

— Šai jaunavai ir taisnība, — teica priesteris, — un būtu labi turpmāk novākt mūsu draugam no ceļa šo šķērsli un varbūtējo piedauzības akmeni. Ja runājam par Montemajora *Dianu**, tad, man šķiet, to nevajadzētu sadedzināt, bet tikai izņemt no tās visu, kas attiecas uz gudro Felisiju un apburto ūdeni, un gandrīz visus garākos dzejojumus: atstāsim tai uz labu laimi prozu un godu būt pirmajai starp līdzīgām grāmatām.

— Nākošā, — teica bārddzinis, — ir tā saucamā «*Otrā Diana*», kuru sarakstījis Salmantino, un vēl viena grāmata ar tādu pašu nosaukumu, kuras autors ir Hils Polo.

— Salmantino Diana, — atbildēja priesteris, — lai pavada pārējās un palielina notiesāto skaitu sētā, bet Hila Polo Diana jāuzglabā, it kā to būtu sacerējis pats Apolons. Bet tagad pasteigsimies, draugs seņor, jo ir jau vēls.

— Šo grāmatu, — teica bārddzinis, atvērdams nākošo, — sauc «*Desmit grāmatas par mīlas laimi*», kuras sacerējis sardiniešu dzejnieks Antonio de Lofraso.

— Zvēru pie sava garīdznieka amata, — iesaucās priesteris, — kopš Apolons saucas par Apolonu, muzas par muzām un dzejnieki par dzejniekiem, nav sacerēta tik jauka un neprātīga grāmata kā šī, tā ir šai žanrā visvērtīgākais un visretākais sacerējums, kāds jebkad parādījies pasaulē, un, kas to nav lasījis, tas tiešām nav nekad lasījis neko gaumīgu. Dodiet to man šurp, mans draugs, — es par to priecāšos vairāk, nekā ja man uzdāvinātu Florences zīda sutanu.

Viņš ar vislielāko patiku nolika grāmatu sāņus, bet bārddzinis turpināja, sacīdams:

— Tālāk seko «*Iberijas gans*», «*Enaresas nimfas*» un «*Atbrīvošanās no greizsirdības maldiem*»*.

— Ar tām nekas cits nav darāms, — sacīja priesteris, — kā vien tās jānodod saimnieces pasaulīgajām rokām, bet nevaicājiet man, kādēļ, citādi mēs nekad nebeigsim.

— Tagad nāk «*Filidas gans*».

— Tas nav gans, — teica priesteris, — bet ļoti smalkjūtīgs galminieks, — uzglabāsim to kā retu dārgumu!

— Šo biezo sējumu, — turpināja bārddzinis, — sauc «*Dažādu dzejojumu krātuve*».

— Ja to nebūtu tik daudz, — sacīja priesteris, — mēs tos vairāk cienītu: no šās grāmatas jāizravē un jāizmēž viss mazvērtīgais, kas tur sastopams līdzās augstvērtīgajam. Uzglabāsim to, tāpēc ka tās autors ir mans draugs, un aiz cieņas pret citiem daudz varonīgākiem un diženākiem darbiem, ko viņš sarakstījis.

— Nākošā, — turpināja bārddzinis, — saucas Lopesa Maldonado «*Dziesmas*».

— Arī šās grāmatas autors, — piebilda priesteris, — ir man liels draugs, un, kad viņš pats dzied savas vārsmas, tās visi klausītāji apbrīno; tās dziedot, viņš ar balss maigumu visus apbur.

Viņa eklogas ir pārāk garas, bet laba jau nekad nav par daudz; uzglabāsim šo grāmatu starp izraudzītajām! Bet kas tā par grāmatu tai blakus?

— Migela de Servantesa *«Galateja»**, — atbildēja bārddzinis.

— Šis Servantess ir jau daudzus gadus mans draugs, un es zinu, ka nelaimēs tam lielāka pieredze nekā dzejā. Tomēr viņa grāmatā ir laba izdoma; viņš dod nelielas cerības, bet neko nenobeidz; gaidīsim apsolīto otro daļu, varbūt viņš labosies un izpelnīsies iecietību, kas tagad tam liegta, bet līdz tam laikam turiet to ieslēgtu savā mājā.

— Ar lielāko prieku, draugs seņor, — atbildēja bārddzinis. — Un tagad seko visas trīs kopā dona Alonso de Erisiļas *«Araukana»**, Kordovas tiesneša Huana Rufo *«Austriada»* un Valensijas dzejnieka Kristovala de Viruesa *«Monserats»**.

— Šīs trīs grāmatas, — sacīja priesteris, — ir labākās, kas spāniešu valodā sarakstītas heroiskā dzejā, un tās var sacensties ar visslavenākajām šā žanra italiešu grāmatām; saglābāsim tās kā viskrāšņākos spāniešu dzejas dārgumus!

Daudzo grāmatu aplūkošana priesteri nogurdināja, un viņš galu galā pieprasīja, lai visas pārējās grāmatas sadedzinātu bez apskates; bet bārddzinis turēja rokās vienu atvērtu grāmatu, ko sauca *«Andželikas asaras»*.

— Es pats raudātu, — sacīja priesteris, dzirdēdams nosaukumu, — ja būtu licis šādu grāmatu sadedzināt, jo tās autors ir viens no ievērojamākiem dzejniekiem ne tikai Spānijā, bet visā pasaulē, turklāt viņš ļoti veiksmīgi tulkojis dažas Ovidija teiksmas.

Viņi pievakarē tuvojās ciematam.

VII NODAĻA.

Par mūsu labā bruņinieka Lamančas dona Kichota otro izjājienu.

Šai brīdī atskanēja dona Kichota balss:

— Šurp, šurp, drošsirdīgie bruņinieki, parādiet savu varonīgo roku spēku, citādi galminieki gūs pārsvaru turnirā!

Viņi pārtrauca atlikušo grāmatu apskati, lai steigtos turp, kur atskanēja saucieni un troksnis, un domājams, ka tāpēc neizlasītas un neaplūkotas tika iemestas ugunī *«Karolea»** un *«Spānijas Lauva»** un arī dona Luisa de Avilas sarakstītie *«Imperatora varoņdarbi»**, jo neapšaubāmi šīm grāmatām vajadzēja atrasties starp saudzējamām un varbūt tām netiktu piespriests tik bargs sods, ja priesteris tās būtu apskatījis.

Kad viņi iegāja dona Kichota istabā, viņš bija piecēlies no gultas un turpināja skaļi brēkt un trakot, cirzdams un durdams ar savu šķēpu uz visām pusēm, tik mundrs, it kā viņš nemaz nebūtu gulējis sasists. Viņi to satvēra un ar varu noguldīja gultā; mazliet nomierinājies, viņš sacīja priesterim:

— Esmu pārliecināts, seņor archibiskap Tirpen, ka ir liels kauns, ja mēs, kas saucamies

Divpadsmit Peri, nezin kāpēc ļaujam šai turnirā uzvarēt galma bruņiniekiem, kad mēs, klaiņojošie bruņinieki, esam ieguvuši uzvaru godalgas trijās iepriekšējās dienās!

— Apmierinieties, jūsu žēlastība, draugs seņor, — sacīja priesteris, — ar dieva palīgu liktenis var mainīties, un šodien zaudētais var tikt rīt atgūts; bet tagad, jūsu žēlastība, padomājiet par savu veselību, jo man šķiet, ka esat pārlieku noguris un varbūt pat smagi ievainots.

— Neesmu ievainots, — teica dons Kichots, — bet neapšaubāmi sasists un sadauzīts, jo šis bastards Rolands mani dauzīja ar ozola stumbru un darīja to tikai aiz skaudības, redzēdams, ka es vienīgais esmu viņa sāncensis varoņdarbos. Bet lai es nesaucos vairs Montalvanas Reinaldoss, ja, piecēlies no šās gultas, viņam neatmaksāšu par spīti visām viņa burvestībām; taču tagad atnesiet man pusdienas, jo tās man patlaban visvairāk vajadzīgas, bet atriebi atstājiet manā ziņā!

Tā tika izdarīts: tie viņu paēdināja, pēc tam viņš atkal iemiga, un tie vēlreiz nobrīnījās par viņa ārprātu.

Tai pašā vakarā saimniece sadedzināja visas grāmatas, kas atradās sētā un visā mājā, un starp tām sadega droši vien arī tādas, kas bija pelnījušas, lai tās mūžīgi uzglabātu archivos; bet tām to liedza liktenis un pārbaudītāja laiskums, un tā piepildījās paruna, ka grēcinieku dēļ dažreiz jācieš taisnajiem.

Viens no līdzekļiem, ko priesteris un bārddzinis izdomāja pret sava drauga slimību, bija — aizmūrēt un pārklāt ar tapetēm telpu, kurā glabājās grāmatas, lai piecēlies viņš to vairs neatrastu (viņi domāja, ka, iznīcinot cēloni, izzudīs arī sekas); tie nolēma viņam pateikt, ka kāds burvis aiznesis grāmatas līdz ar visu istabu un tās iekārtu; nodomāto darbu paveica lielā steigā. Pēc divām dienām dons Kichots piecēlās un vispirms gāja aplūkot savas grāmatas, bet, neatrazdams telpu, kurā viņš tās bija atstājis, staigāja no vienas vietas uz otru, to meklēdams. Pienācis klāt tai vietai, kur agrāk bija durvis, un to aptaustījis ar rokām, viņš vairākkārt palūkojās visapkārt, ne vārda neteikdams; tad pēc ilgākas meklēšanas jautāja saimniecei, kur atrodoties viņa grāmatu glabātava. Saimniece, jau labi apmācīta, kā viņam jāatbild, teica:

— Kādu glabātavu jūsu žēlastība meklē? Šai mājā nav ne glabātavas, ne grāmatu, jo visu to aiznesa pats velns.

— Tas nebija velns, — iebilda māsasmeita, — bet kāds burvis, kas ieradās uz mākoņa kādā naktī pēc tam, kad jūsu žēlastība bija mūs atstājis, un, nolēcis no pūķa, uz kura viņš atauļoja, tas iegāja grāmatu istabā un nezin ko tur darīja; tikai pēc neilga laika viņš no turienes aizlaidās caur jumtu, atstādams māju pilnu ar dūmiem, un, kad mēs piesteidzāmies, lai redzētu, ko viņš izdarījis, tad vairs neatradām ne grāmatas, ne istabu; tikai to es un saimniece labi atceramies, ka aizlidojot ļaunais vecis skaļā balsī iesaucās, ka slepenā ienaidā pret šo grāmatu un šās telpas īpašnieku viņš esot nodarījis ļaunumu šai mājai, kas vēlāk kļūšot redzams, un piebilda, ka saucoties burvis Muņatons.

— Jāsaka — Fristons*, — teica dons Kichots.

— Nezinu, — atbildēja saimniece, — vai viņš saucās Frestons vai Fritons, zinu tikai, ka viņa vārds beidzās ar «tons».

— Tā tas ir, — sacīja dons Kichots, — tas ir kāds gudrs burvis, mans lielākais ienaidnieks, kas mani neieredz, jo uzzinājis ar savu burvju mākslu un grāmatu palīdzību, ka pienāks laiks, kad es cīnīšos divkaujā ar kādu bruņinieku, kuram viņš ir labvēlīgs, un to uzvarēšu, ko viņš nespēs aizkavēt, un tādēļ viņš mani cenšas kaitināt cik spēdams; bet es viņam saku, ka viņš velti pretojas un nespēs novērst to, ko debesis nolēmušas.

— Kas gan par to šaubās? — teica māsasmeita. — Bet, žēlīgais seņor tēvoci, kas jūs spiež

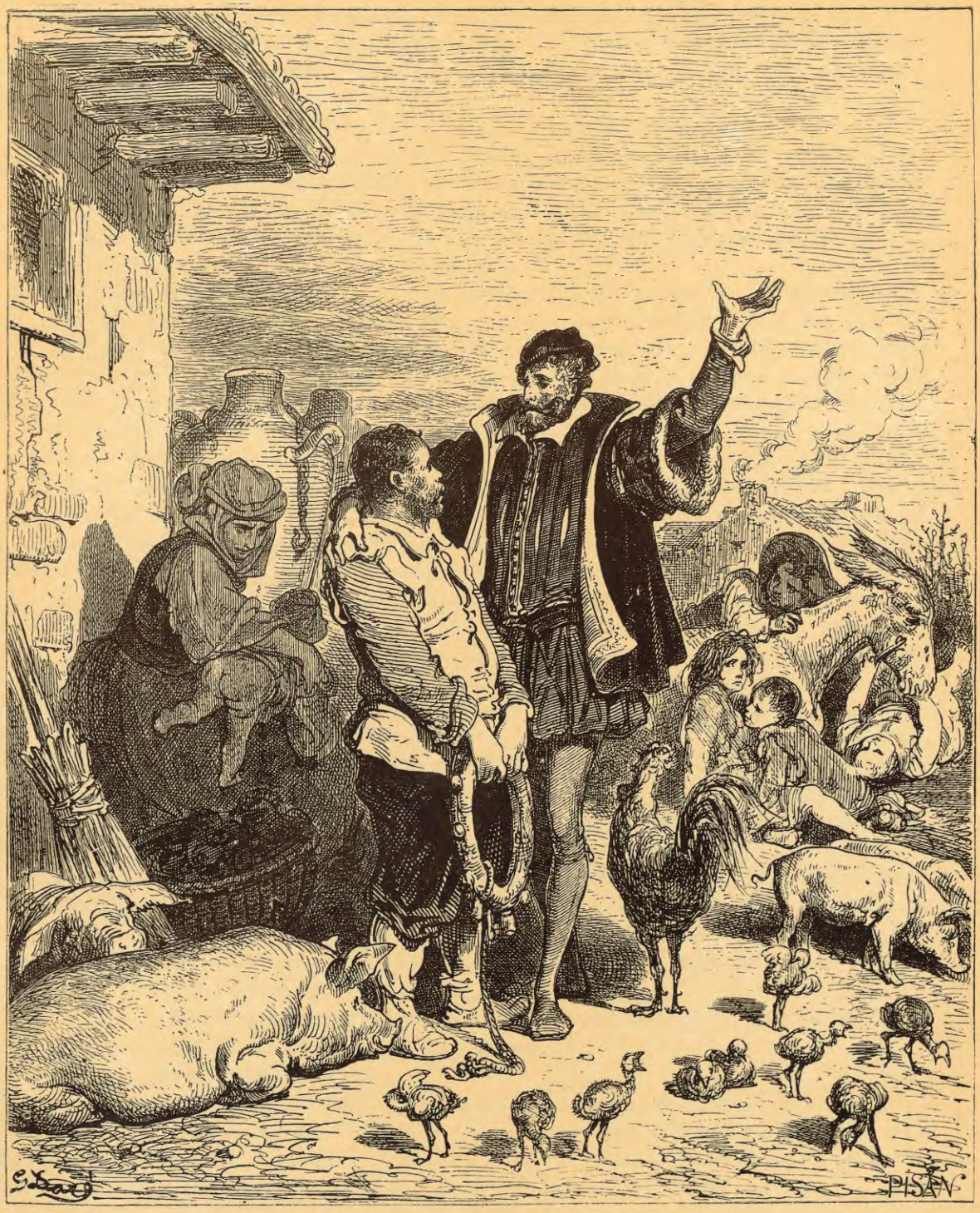

Viņš ... visādi to pierunāja, ka nabaga zemkopis galu galā nolēma doties līdz.

piedalīties šādos kautiņos? Vai nebūtu labāk mierīgi palikt savās mājās un neklīst pa pasauli, meklējot zilus brīnumus, aizmirstot, ka daudzi, kas meklē vilnu, paši tiek apcirpti?

— Ak mana māsasmeita! — iesaucās dons Kichots. — Cik vāji tu to saproti! Pirms mani kāds apcirptu, es tam izrautu un izplūkātu bārdu, ja tas iedomātos tikai pieskarties viena mana mata galiņam.

Abas sievietes nolēma vairāk neko neiebilst, jo redzēja, ka viņš iedegas dusmās.

Tomēr viņš divas nedēļas nodzīvoja mierīgi mājās, neizrādīdams vēlēšanos atkārtot savas iepriekšējās aplamības, un šīs dienas pavadīja patīkamās sarunās ar abiem saviem draugiem, priesteri un bārddzini, kuriem izteicās, ka pasaulei visnepieciešamākie esot klaiņojošie bruņinieki un ka viņā pašā atdzimusi klaiņojošā bruņniecība. Priesteris dažreiz to apstrīdēja, bet dažreiz piekrita, jo bez šās viltības nebūtu iespējams ar viņu saprasties.

Šai laikā dons Kichots bija sācis sarunas ar kādu zemnieku, savu kaimiņu, krietnu cilvēku (ja tā var saukt tādu, kas ir nabadzīgs), kam smadzenes gan bija mazliet nekārtībā. Viņš tam tik daudz stāstīja, tik daudz apsolīja un visādi to pierunāja, ka nabaga zemkopis galu galā nolēma doties viņam līdz par viņa ieroču nesēju. Starp citu, dons Kichots tam ieteica pasteigties un sekot viņam ar labu prātu, jo varot gadīties tāds piedzīvojums, ka viņš vienā mirklī iekarošot kādu salu, kurā to iecelšot par pārvaldnieku. Pēc šādiem un tamlīdzīgiem solījumiem Sančo Pansa — tā saucās šis zemnieks — nolēma atstāt savu sievu un bērnus un kļūt par sava kaimiņa ieroču nesēju.

Tad dons Kichots sāka meklēt naudu; dažas lietas pārdodams, dažas ieķīlādams, visas ar zaudējumiem, viņš beidzot savāca diezgan ievērojamu sumu. No kāda sava drauga aizņēmies vairogu un cik labi spēdams salāpījis savu sadauzīto bruņu cepuri, viņš savam ieroču nesējam Sančo paziņoja dienu un stundu, kad bija nolēmis doties ceļā, lai tas parūpētos par visu tam nepieciešamo, sevišķi piekodinādams paņemt līdz ceļa somu. Sančo apsolījās to izdarīt un teica, ka esot nodomājis ņemt līdz arī savu labo ēzeli, jo neesot pieradis daudz iet kājām. Dzirdēdams par ēzeli, dons Kichots mazliet apmulsa un mēģināja atcerēties, vai kādam klaiņojošam bruņiniekam bijis ieroču nesējs, kas jājis uz ēzeļa, bet viņam nekas nenāca atmiņā; tomēr viņš atļāva ēzeli ņemt līdz, cerēdams, ka varēs pagādāt savam ieroču nesējam cienīgāku jājamlopu, kad, sastapies ar pirmo nepieklājīgo bruņinieku, atņems tam zirgu. Viņš apgādājās arī ar krekliem un visām pārējām lietām, cik bija iespējams, saskaņā ar viesnīcnieka doto padomu. Kad viss bija paveikts un sagādāts, Pansa, neatvadījies no savas sievas un bērniem, un dons Kichots, tāpat neatvadījies no savas saimnieces un māsasmeitas, kādu nakti, neviena neredzēti, atstāja ciematu un nojāja naktī tik lielu ceļa gabalu, ka, dienai austot, varēja justies droši, jo arī meklējot tos vairs nebūtu iespējams atrast.

Sančo Pansa ar ceļa somu un vīna maisu jāja uz sava ēzeļa kā patriarchs, ļoti vēlēdamies kļūt par tās salas pārvaldnieku, kuru viņa kungs tam bija apsolījis. Dons Kichots nolēma doties tai pašā virzienā un pa to pašu ceļu kā savā pirmajā ceļojumā, proti, pa Montjelas līdzenumu, tikai viņš jutās daudz žirgtāks nekā pagājušo reizi, jo bija rīta stunda un slīpie saules stari viņus skardami nenogurdināja. Tad Sančo Pansa teica savam kungam:

— Pielūkojiet, jūsu žēlastība seņor klaiņojošais bruņiniek, ka neaizmirstat savu solījumu par salu, es pratīšu to pārvaldīt, lai tā būtu cik liela būdama.

Dons Kichots viņam atbildēja:

— Tev jāzina, draugs Sančo Pansa, ka senos laikos klaiņojošiem bruņiniekiem bija cieņā paradums iecelt savus ieroču nesējus par pārvaldniekiem viņu iekarotajās salās vai karalistēs, un esmu nolēmis neatmest šo teicamo paradumu, bet domāju to celt vēl lielākā godā, jo agrāk bruņinieki dažreiz — un laikam pat visbiežāk — gaidīja, līdz viņu ieroču nesēji kļuva veci un kalpošanai nederīgi un tad tik pēc daudzām grūtām dienām un vēl grūtākām naktīm tie viņiem piešķīra kādas

niecīgas ielejas vai provinces grafa vai labākā gadījumā marķiza titulu; bet, ja mēs abi paliksim dzīvi, var gadīties, ka nepilnas nedēļas laikā es iekarošu tādu karalisti, kurai būs pakļautas citas, un vienā no tām, kas tev būs pa gaumei, es tevi kronēšu par karali. Nedomā, ka es pārspīlēju, jo šādiem bruņiniekiem atgadās neredzētas un nedzirdētas lietas un notikumi, tāpēc es itin viegli tev varēšu iedot pat vairāk, nekā solīju.

— Tādā kārtā, — atbildēja Sančo Pansa, — ja es, pateicoties kādam brīnumam, kļūšu karalis, kā jūsu žēlastība teica, tad mana sieva Huana Gutjeresa kļūs vismaz karaliene un mani bērni būs infanti.

— Kas par to šaubās? — iesaucās dons Kichots.

— Es pats šaubos, — atteica Sančo Pansa, — jo, pat ja dievs liktu karaļkroņiem līt kā lietum uz zemes, neviens no tiem nebūtu piemērots Marijas Gutjeresas galvai. Ticiet, seņor, kā karaliene viņa nebūtu ne graša vērta, grafiene varbūt nedaudz labāka, bet arīdzan tikai ar dieva palīgu.

— Paļaujies uz dievu, Sančo, — atbildēja dons Kichots, — ka viņš tai dos to, kas tai būs visvairāk piemērots, bet pats nezaudē cieņu un neapmierinies ar mazāku tiesu, nekā tev iepriekš solīts!

— Neapmierināšos, mans seņor, — atbildēja Sančo, — jo vairāk tāpēc, ka jūsu žēlastība ir tik dižens kungs, ka zināsiet man piešķirt to, kas man piemērots un ko es spēju nest.

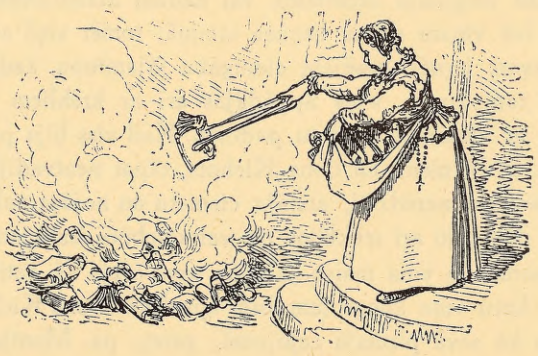

Bija rīta stunda, un slīpie saules stari viņus skardami nenogurdināja.

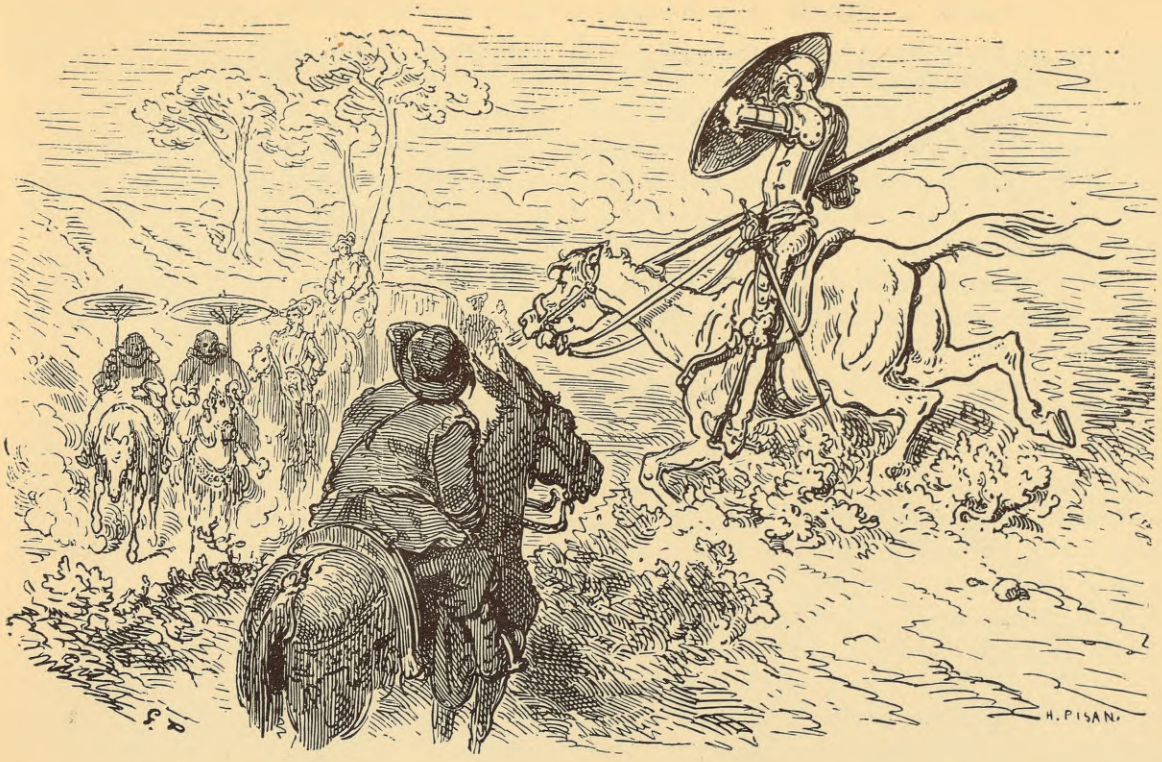

VIII NODAĻA.

Par labajiem panākumiem, ko drošsirdīgais dons Kichots guva briesmīgajā un nemūžam neiedomājamā cīņā ar vējdzirnavām, un par citiem notikumiem, kas pelna, lai tos ar patiku pieminētu.

Šai brīdī viņi ieraudzīja kādā laukā trīsdesmit vai četrdesmit vējdzirnavas, un, tās redzēdams, dons Kichots teica savam ieroču nesējam:

— Liktenis mūsu lietas vada labāk, nekā varējām vēlēties, jo tur tu redzi, draugs Sančo Pansa, trīsdesmit vai pat vēl vairāk baismīgus milžus, pret kuriem esmu nolēmis doties kaujā un visus tos nogalināt, bet iegūtās trofejas būs mūsu bagātības sākums; tas ir taisnīgs karš un liels pakalpojums dievam — izdeldēt šo ļauno sēklu no zemes virsas.

— Kādus milžus? — iesaucās Sančo Pansa.

— Tos, kurus tu tur redzi, — atbildēja viņa kungs, — ar milzīgajām rokām, kas dažiem no tiem ir gandrīz divu jūdžu garumā.

— Vai tad jūs neredzat, jūsu žēlastība, — teica Sančo, — ka tie tur nav milži, bet gan vējdzirnavas un ka šķietamās rokas ir spārni, kas, vējā kustēdamies, griež dzirnakmeņus.

— Var redzēt, — atbildēja dons Kichots, — ka tu neko nesaproti no piedzīvojumiem: tie ir milži, un, ja tev bailes, tad aizej sāņus un pavadi lūgšanās to laiku, kamēr es došos ar viņiem briesmīgā un nevienlīdzīgā kaujā.

To teikdams, viņš iespieda piešus sānos savam zirgam Rosinantem, neklausīdamies uz sava ieroču nesēja Sančo saucieniem, ka tās neapšaubāmi ir vējdzirnavas un nevis milži, pret kuriem viņš dodas uzbrukumā. Bet, būdams pārliecināts, ka tie ir milži, viņš nedzirdēja sava ieroču nesēja Sančo vārdus un nesaskatīja dzirnavas, kaut gan tās bija jau pavisam tuvu, bet sauca skaļā balsī:

— Nebēdziet, gļēvie un zemiskie radījumi, jo jums uzbrūk tikai viens bruņinieks.

Šai brīdī uzpūta viegls vējš, un, redzēdams, ka lielie dzirnavu spārni sakustas, dons Kichots sauca:

— Ja arī jums būtu vairāk roku nekā milzim Briarejam* un tās visas kustētos, jums tomēr būs man dārgi jāsamaksā!

To sacījis un no visas sirds sevi uzticējis savai seņorai Dulsinejai, lūgdams, lai tā viņam stāv klāt izšķirīgajā brīdī, aizsedzies ar savu vairogu un izslējis šķēpu, viņš palaida Rosinanti auļos un uzbruka pirmajām tuvākajām dzirnavām, ietriekdams tām šķēpu vienā spārnā; šai brīdī vējš ar tādu spēku sagrieza spārnu, ka tas salauza šķēpu gabalos un aizsvieda sāņus zirgu un jātnieku, kas bēdīgi nokūleņoja kādā laukā. Sančo Pansa steidzās tam palīgā, dzīdams savu ēzeli pilnos auļos, bet, piejājis klāt, redzēja, ka viņa kungs vairs nespēj pakustēties, tik spēcīgs trieciens bija nogāzis viņu kopā ar Rosinanti.

— Žēlīgais dievs! — iesaucās Sančo. — Vai tad es neteicu jūsu žēlastībai, lai apdomājat, ko darāt, ka tās ir tikai vējdzirnavas, un tikai tāds to varēja nesaprast, kam pašam galvā griežas vējdzirnavas.

— Nerunā, draugs Sančo, — atbildēja dons Kichots, — kara lietas vairāk nekā jebkuras citas pakļautas pastāvīgām pārmaiņām, turklāt es domāju, un tā ir pilnīga patiesība, ka gudrais Fristons, kas nolaupījis manu istabu un grāmatas, pārvērtis šos milžus vējdzirnavās, lai atņemtu man uzvaras slavu, — tik liels ir viņa ienaids pret mani, bet galu galā mana šķēpa varenums satrieks viņa ļaunās burvības.

— Tas ir dieva varā, — atbildēja Sančo Pansa.

Palīdzējis tam piecelties, Sančo uzsēdināja viņu atkal uz Rosinantes, kas bija pusdzīvs. Pārrunādami šo piedzīvojumu, viņi devās tālāk Lapises aizas virzienā, jo dons Kichots teica, ka tik apdzīvotā vietā tiem varot gadīties daudzi un dažādi piedzīvojumi, bet viņš bija ļoti noskumis par pazaudēto šķēpu un, uzticējis šīs bēdas savam ieroču nesējam, teica:

— Es atceros, ka esmu lasījis par kādu spāniešu bruņinieku, vārdā Djego Peresu de Vargasu*, kas, kad tam kaujā salūzis šķēps, atlauzis no ozola spēcīgu zaru vai pat daļu stumbra, ar kuru viņš tai dienā pastrādājis tādus darbus un apsitis tik daudz mauru, ka ieguvis pievārdu Kokotājs, un kopš tās dienas viņš un viņa pēcnācēji saucās Vargasi Kokotāji. Es visu to saku tāpēc, ka esmu nolēmis atlauzt no pirmā ozola, kuru ieraudzīšu, sev tikpat labu zaru un ceru ar to paveikt tādus varoņdarbus, ka tu varēsi pateikties liktenim par tev piešķirto laimi būt šo darbu aculieciniekam un tādu notikumu apliecinātājam, kas vēlāk liksies gandrīz neticami.

— Viss ir dieva rokā, — teica Sančo, — es ticu visam, ko jūsu žēlastība saka. Bet sēdiet mazliet taisnāk, jūs it kā esat nošķiebies uz sāniem, laikam krītot pamatīgi sadauzījāties.

— Tev taisnība, — atbildēja dons Kichots, — un, ja es nesūdzos par sāpēm, tad tikai tāpēc, ka klaiņojošiem bruņiniekiem nav ļauts sūdzēties par jebkādiem ievainojumiem, pat ja tiem no vēdera izgāztos visas iekšas.

— Ja tas ir tā, tad man nav ko iebilst, — atteica Sančo, — bet dievs zina, kā es priecātos, ja jūsu žēlastība sūdzētos par kaut kādām sāpēm. Par sevi varu teikt, ka es sūdzēšos par visniecīgāko sāpi, kas mani piemeklēs, ja tikai šis noteikums par nesūdzēšanos neattiecas arī uz klaiņojošo bruņinieku ieroču nesējiem.

Vējš ar tādu spēku sagrieza spārnu, ka tas salauza šķēpu gabalos un aizsvieda sāņus zirgu un jātnieku.

Dons Kichots nevarēja nepasmieties par sava ieroču nesēja vientiesību un paskaidroja viņam, ka tas varot sūdzēties, cik un kad tam patīk, bez iemesla vai ar iemeslu, jo līdz šim viņš neesot lasījis bruņniecības noteikumos pret to vērstu aizliegumu. Sančo viņam teica, ka būtu laiks kaut ko iebaudīt. Viņa kungs tam atbildēja, ka patlaban viņam negriboties ēst, bet ka Sančo varot ēst pēc patikas. Saņēmis šādu atļauju, Sančo nosēdās pēc iespējas ērtāk uz sava ēzeļa un, izņēmis no somas tur ielikto saturu, ēzdams jāja lēnā gaitā savam kungam nopakaļ, šad un tad krietni padzerdamies no vīna maisa ar tādu labpatiku, ka viņu varētu apskaust visizlutinātākais Malagas krodzinieks. Tā jādams un maziem malkiem iedzerdams, viņš aizmirsa visus sava kunga solījumus, un viņam šķita, ka piedzīvojumu meklēšana, lai tie būtu arī visbīstamākie, nav darbs, bet vislabākā atpūta.

Šo nakti viņi pavadīja zem kokiem, dons Kichots nolauza vienam kokam sausu zaru, lai tas viņam kaut cik atvietotu šķēpu, un piestiprināja tam galā sava salauztā šķēpa dzelzi. Dons Kichots visu nakti negulēja, domādams par savu seņoru Dulsineju, lai līdzinātos tiem bruņiniekiem, par kuriem viņš bija lasījis savās grāmatās, ka tie daudzas naktis pavadījuši bez miega mežos un tuksnešos, kavēdamies atmiņās pie savām seņorām. Pavisam citādi šo nakti pavadīja Sančo Pansa, kas, piepildījis savu vēderu — un ne jau ar cikoriju ūdeni*, — gulēja visu laiku dziļā miegā, un, ja viņa kungs to nebūtu saucis, viņu neatmodinātu ne saules stari, kas tam spīdēja tieši sejā, ne daudzo putnu dziesmas, kas līksmi sveicināja jaunas dienas atnākšanu. Piecēlies viņš tūlīt satvēra vīna maisiņu, un, redzot, ka tas kļuvis šļauganāks kopš vakardienas, viņa sirds noskuma, jo viņam šķita, ka ceļā tam tik drīz neizdosies papildināt šo iztrūkumu. Dons Kichots nevēlējās brokastot, jo, kā jau teikts, viņš pārtika vienīgi no saldām atmiņām. Viņi devās atkal tālāk Lapises aizas virzienā, un ap pulksten trijiem pēcpusdienā šī aiza parādījās viņu acīm.

— Šeit, brāli Sančo, — teica dons Kichots, to ieraudzījis, — mēs varēsim rokas līdz elkoņiem iegremdēt piedzīvojumos, bet ievēro, ka, redzot mani arī vislielākajās briesmās, kādas var būt pasaulē, tu nedrīksti tvert rokā savu zobenu, lai mani aizstāvētu, tikai, ja tu redzi, ka man uzbrūk nelieši un zemas kārtas ļaudis, tādā gadījumā vari man palīdzēt, bet, ja tie ir bruņinieki, tad saskaņā ar bruņniecības likumiem tev nav atļauts nekādā veidā man palīdzēt, kamēr neesi iesvētīts par bruņinieku.

— Protams, seņor, — atbildēja Sančo, — es jūsu žēlastībai šai ziņā visnotaļ paklausīšu, jo vairāk tāpēc, ka esmu miermīlīgs un man nepatīk iejaukties strīdos un kautiņos, bet, ja kāds aizskars manu personu, tad, jāsaka patiesība, es daudz neievērošu šos likumus, jo kā dievišķie, tā cilvēcīgie likumi atļauj katram sevi aizstāvēt, kad tam uzbrūk.

— Es to neapstrīdu, — atbildēja dons Kichots, — bet, ja tev iegribas aizstāvēt mani pret bruņiniekiem, tad tev jāapvalda savi dabiskie dzinuļi.

— To es noteikti darīšu, — teica Sančo, — un ievērošu šo priekšrakstu tikpat bijīgi kā svētdienu.

Kamēr viņi tā sarunājās, uz ceļa parādījās divi svētā Benedikta ordeņa mūki jāšus uz diviem tik lieliem mūļiem, ka tos varēja noturēt par kamieļiem. Mūki bija uzlikuši ceļa brilles un pacēluši saulessargus. Viņus pavadīja kājām divi mūļu dzinēji, bet aiz viņiem brauca kariete četru vai piecu jātnieku pavadībā. Šai karietē, kā vēlāk izrādījās, kāda seņora no Biskajas brauca uz Seviļu pie sava vīra, kuram bija jāaizceļo uz Ameriku goda pilnā uzdevumā. Mūki nebija viņas pavadoņi, kaut gan jāja pa to pašu ceļu; bet dons Kichots, tos ieraudzījis, tūlīt teica savam ieroču nesējam:

— Ja es nemaldos, tad mūs gaida visslavenākais piedzīvojums, kāds jebkad pieredzēts, jo šie melnie stāvi, kas tur parādās, neapšaubāmi ir burvji, kas šai karietē aizved nolaupītu princesi, bet man ar visiem spēkiem jāizjauc viņu ļaunais nodoms.

— Tas būs vēl ļaunāk nekā ar vējdzirnavām, — teica Sančo, — vai tad jūs neredzat, seņor, ka tie ir svētā Benedikta brāļi, bet karietē droši vien brauc kādi ceļotāji. Uzklausiet, ko jums saku, un apdomājiet, ko darāt, jo varbūt jūs maldina pats nelabais.

— Es jau tev esmu teicis, Sančo, — atbildēja dons Kichots, — ka tu neko nesajēdzi no piedzīvojumiem, es saku patiesību, un tu to tūlīt redzēsi.

To sacīdams, viņš pasteidzās uz priekšu un nostājās ceļa vidū, un, kad abi mūki bija piejājuši jau tik tuvu, ka, pēc viņa domām, varēja sadzirdēt viņa vārdus, viņš uzsauca tiem skaļā balsī:

— Nedabiskie sātana radījumi, tūlīt atbrīvojiet augstdzimušās princeses, kuras vārmācīgi aizvedat šai karietē! Ja ne, tad esiet gatavi saņemt ātru nāvi kā taisnīgu sodu par jūsu ļaunajiem darbiem!

Mūki pievilka pavadas un, dona Kichota izskata un valodas pārsteigti, atbildēja:

— Seņor bruņiniek, mēs neesam nedabiski sātana radījumi, bet gan divi svētā Benedikta mūki, kas ceļojam savās vajadzībās un nezinām, vai šai karietē brauc vai nebrauc varmācīgi aizvestas princeses.

— Jūs mani nepievilsiet ar laipniem vārdiem, jo es jūs pazīstu, nodevīgie nelieši!—teica dons Kichots.

Un, negaidīdams atbildes, viņš iespieda piešus Rosinantem sānos, tad, noliekdams šķēpu, uzbruka pirmajam mūkam ar tādu niknumu un drosmi, ka būtu to notriecis zemē, smagi ievainojis vai pat nogalinājis, ja mūks nepamanītos laikus nokrist no mūļa. Otrais mūks, redzēdams, kā rīkojas ar viņa biedru, iespieda kājas sava labā mūļa sānos un aizauļoja pa lauku ātrāk nekā vējš.

Sančo Pansa, redzēdams zemē nokritušo mūku, viegli nolēca no ēzeļa un, piesteidzies tam klāt, sāka viņam vilkt nost drēbes. Šai brīdī pieskrēja mūku mūļu dzinēji un vaicāja, kāpēc viņš to izģērbjot. Sančo atbildēja, ka drēbes viņam likumīgi pienākoties kā trofejas, kuras, kaujā uzvarēdams, ieguvis viņa seņors dons Kichots. Kalpi, kas neprata jokus un neko nesajēdza par trofejām un kaujām, redzēdami, ka dons Kichots aizjājis pie karietes un sarunājas ar ceļotājiem, uzbruka Sančo, nogāza to zemē un, neatstādami tam bārdā ne matiņa, sadauzīja viņu tik stipri, ka viņš palika bez elpas un samaņas zemē guļam; ne mirkli nekavēdamies, pārbiedētais un apjukušais mūks gluži bāls uzsēdās mugurā savam mūlim un aizlēkšoja turp, kur viņa biedrs labā atstatumā nogaidīdams vēroja, kā beigsies šis pārsteidzošais uzbrukums; nenogaidīdami šā notikuma beigas, viņi turpināja savu ceļu, nepārtraukti krustus mezdami, it kā tiem dzītos pakaļ pats nelabais.

Dons Kichots, kā jau teikts, uzsāka sarunu ar seņoru karietē, sacīdams:

— Mana daiļā seņora, jūs varat rīkoties ar savu personu pēc jūsu labpatikas, jo mana spēcīgā roka satriekusi pīšļos šo laupītāju nekaunību, un, lai jūs neapbēdinātu tas, ka nezināt sava atbrīvotāja vārdu, tad ziniet, ka es saucos Lamančas dons Kichots, esmu klaiņojošs piedzīvojumu meklētājs bruņinieks, nesalīdzināmās un daiļās Tobosas Dulsinejas gūsteknis. Kā pateicību par jums izdarīto pakalpojumu vēlos tikai, lai jūs aizbrauktu uz Tobosu un manā vārdā stādītos priekšā šai seņorai un pastāstītu viņai, ko esmu paveicis jūsu atbrīvošanas labā.

Visu šo dona Kichota runu noklausījās viens no apbruņotajiem jātniekiem, kas pavadīja karieti, kāds biskajietis, kas, redzēdams, ka dons Kichots negrib ļaut karietei braukt tālāk, bet pieprasa, ka tiem jāatgriežas atpakaļ uz Tobosu, tuvojās tam un, satvēris viņa šķēpu, teica tam sliktā kastiliešu un vēl sliktākā biskajiešu izloksnē:

— Taisies, ka tiec, bruņiniek, taisies pie nelabā! Zvēru pie dieva, sava radītāja, ja tu nelaidīsi garām karieti, es tevi nobeigšu — tikpat noteikti, kā esmu biskajietis.

Dons Kichots viņu ļoti labi saprata un mierīgi tam atbildēja:

— Ja tu būtu bruņinieks, es tevi pārmācītu par tavu neprātību un bezkaunību, tu verga dvēsele!

Biskajietis viņam atcirta:

— Es neesot bruņinieks? Zvēru pie dieva, tu melo kā kristietis. Nomet šķēpu, satver zobenu, drīz tu būsi kā kaķis ūdenī! Biskajietis stāvēs uz zemes, bet idalgo būs jūrā, idalgo būs pie velna, un tu melo, ja teiksi pretējo.

— To mēs vēl redzēsim, kā teica Agrachess*, — atbildēja dons Kichots un, nometis šķēpu zemē, izrāva savu zobenu, aizsedzās ar vairogu un metās uz biskajieti ar stingru apņēmību to nogalināt.

— Žēlīgais dievs! — iesaucās Sančo.

Biskajietis, to redzēdams, gribēja nokāpt no mūļa — jo tas bija slikts īrēts mūlis, uz kuru nevarēja paļauties — bet paspēja tikai izvilkt savu zobenu; tomēr laimīgi sagadījās, ka viņš atradās tuvu karietei, no kuras viņš izrāva spilvenu, kas viņam atvietoja vairogu, un tad viņi traucās viens otram pretim kā divi nāvīgi ienaidnieki. Pārējie ļaudis veltīgi pūlējās viņus samierināt, jo biskajietis kliedza savā lauzītajā valodā, ja viņam neļaušot izcīnīt kauju, viņš nogalināšot savu kundzi un visus, kas viņam stāšoties ceļā. Seņora, kas sēdēja karietē, visa redzētā pārsteigta un izbiedēta, pavēlēja važonim nobraukt mazliet sāņus un sāka iztālēm vērot nikno cīņu, kuras karstumā biskajietis pāri dona Kichota vairogam iecirta tam tik spēcīgi pa plecu, ka bez bruņu aizsarga tas būtu pārcirsts līdz viduklim. Dons Kichots, sajutis šā briesmīgā cirtiena spēku, skaļā balsī iesaucās:

— Ak manas dvēseles valdniece Dulsineja, skaistuma zieds, palīdziet savam bruņiniekam, kas dodas šai bargajā cīņā, lai pakalpotu jūsu lielajai cēlsirdībai!

To teikdams, viņš vienā mirklī satvēra zobenu, aizsedzās labi ar savu vairogu un uzbruka biskajietim, nolēmis viņu pieveikt ar vienu cirtienu.

Biskajietis, redzēdams viņu šādi tuvojamies, noprata, ka dons Kichots iededzies apņēmīgā un drosmīgā niknumā, un nolēma rīkoties tāpat: viņš to sagaidīja, aizsedzies ar spilvenu, bet nevarēja pagriezt savu mūli ne uz vienu, ne uz otru pusi, jo tas, būdams pavisam noguris un nepieradis pie šādām blēņām, nespēja paspert ne soli. Kā jau teikts, dons Kichots, augsti pacēlis zobenu, uzbruka piesardzīgajam biskajietim, lai to pāršķeltu pušu, un biskajietis viņu sagaidīja, arīdzan pacēlis zobenu un aizsedzies ar savu spilvenu; visi klātesošie izbiedēti un ar aizturētu elpu gaidīja, kas notiks pēc draudīgo zobenu spēcīgajiem cirtieniem; karietē seņora ar savām kalponēm skaitīja lūgšanas un tūkstoškārt solījās dot ziedojumus visiem Spānijas dievnamiem un svētbildēm, lai dievs pasargātu viņu pavadoni un viņas pašas šādās lielās briesmās. Bet nelaime ir tā, ka šai vietā stāsta autors pārtrauc kaujas aprakstu, aizbildinādamies, ka par dona Kichota tālākajiem varoņdarbiem nekas neesot uzrakstīts. Tomēr šā sacerējuma otrais autors negribēja ticēt, ka tik saistošs dzīves stāsts būtu pakļauts aizmirstības likumiem un ka Lamančas gudrie būtu bijuši tik mazā mērā ziņkārīgi, ka neatrastu savos archivos vai rakstāmgaldos dažus rokrakstus par šo slaveno bruņinieku; ar šādu domu viņš nezaudēja cerību sameklēt šā patīkamā stāsta beigas, ko tas ar debess labvēlību tiešām atrada tādā veidā, kā tas būs atstāstīts otrajā daļā*.

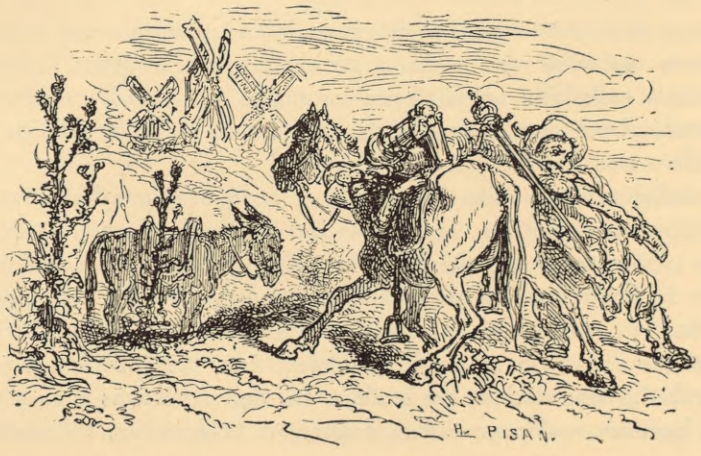

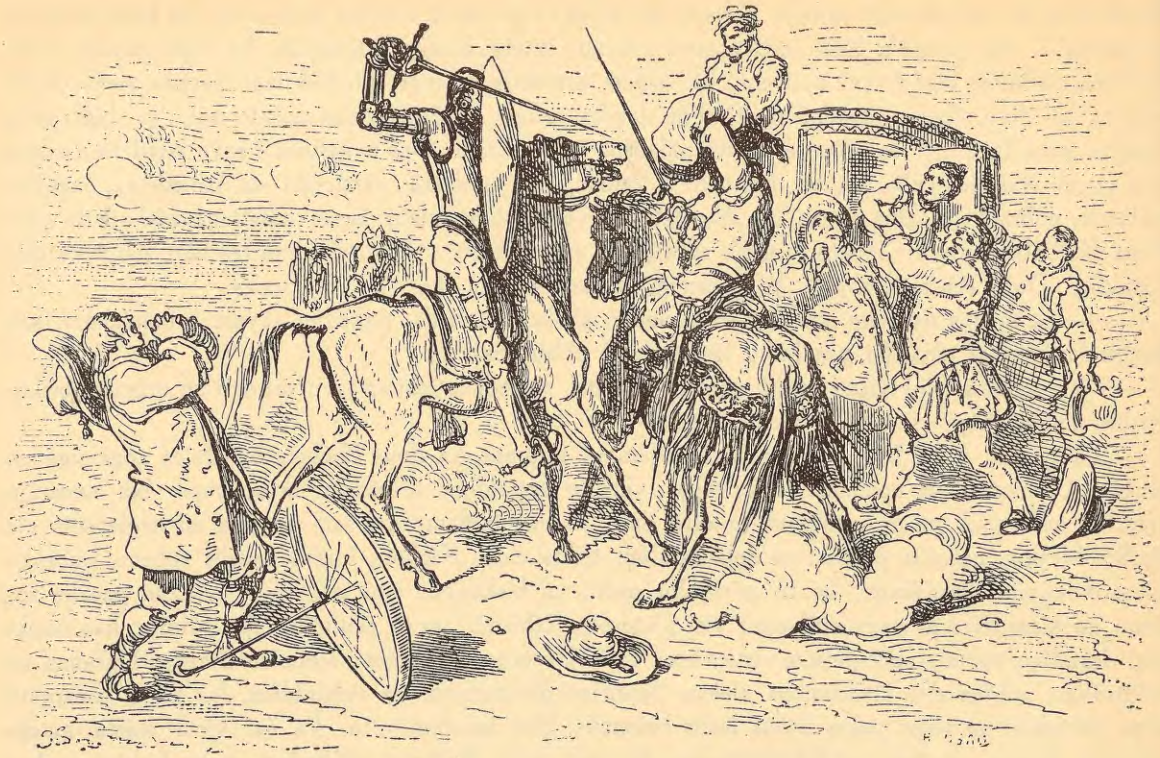

IX NODAĻA,

kurā noslēdzas un beidzas neparastā divkauja, ko izcīnīja bezbailīgais biskajietis un drošsirdīgais lamančietis.

Šā stāsta pirmajā daļā mēs atstājām drosmīgo biskajieti un slaveno donu Kichotu ar paceltiem, kailiem zobeniem gatavībā cirst viens otram divus niknus cirtienus, kas tiešām, krītot ar pilnu sparu, neatvairāmi viņus saskaldītu un pāršķeltu no augšas līdz apakšai, pārgriežot pušu kā granatu ābolus, bet šai bīstamajā brīdī aizraujošais stāsts pārtrūka un palika nepabeigts, autoram nesniedzot nekādu ziņu, kur varētu rast trūkstošo papildinājumu.

Tas mani ļoti sarūgtināja, jo mana labpatika par nedaudzajām izlasītajām lappusēm pārvērtās nepatikā, kad iedomājos visas grūtības, kuras man būs jāpārvar, iekams šā valdzinošā stāsta lielāko daļu, kas man likās iztrūkstam, būšu atradis. Man likās neiespējami un pretrunā visiem labiem paradumiem, ka tādam krietnam bruņiniekam būtu trūcis rakstu pratēja, kas uzņemtos aprakstīt viņa neredzētos varoņdarbus, jo tāda netrūka nevienam klaiņojošam bruņiniekam, visiem tiem, par kuriem ļaudis teic, ka tie meklē dēkas, jo ikkatram no viņiem īstā brīdī bija klāt viens vai divi mācīti vīri, kas ne tikai aprakstīja viņu darbus, bet attēloja arī viņu vissīkākās domas un bērnišķības, kaut arī tās būtu bijušas pavisam apslēptas; tādam drosmīgam bruņiniekam nedrīkstēja būt tik nelaimīgs

liktenis, ka viņam trūktu tā, kas Platiram un citiem viņam līdzīgiem bija pārpilnībā. Man negribējās ticēt, ka tik lielisks stāsts palicis nepabeigts un sabojāts, bet es uzvēlu vainu ļaunprātīgajam laikam, visu lietu aprijējam un iznīcinātājam, kas to turējis apslēptu vai bija paguvis to izdeldēt.

Turklāt man šķita: ja starp dona Kichota grāmatām atradās tik jaunlaicīgas kā *«Atbrīvošanās no greizsirdības maldiem»* un *«Enaresas nimfas un gani»*, tad arī stāstam par viņu pašu vajadzēja būt jaunam, un tas, pat nebūdams uzrakstīts, tomēr varēja dzīvot viņa ciema un apkaimes ļaužu atmiņā. Šī iecere mani satrauca, un es dedzīgi vēlējos visnotaļ īsteni un patiesi izpētīt mūsu slavenā spānieša Lamančas dona Kichota dzīvi un brīnumainos darbus, šo Lamančas bruņniecības spīdekli un spoguli, pirmo, kas mūsu gadsimtā un tik grūtā laikā uzņēmās klaiņojoša karotāja pienākumus un pūliņus, lai iznīcinātu pārestības, palīdzētu atraitnēm, apsargātu jaunavas, proti, tās, kas, glabādamas savas jaunavības nastu, ar pātagu rokā uz saviem rāmajiem zirgiem jādelēja no kalna kalnā, no ielejas ielejā, un, ja tikai kāds klaidonis vai ļaundaris ar cirvi un kapuci vai arī kāds briesmīgs milzis nelaupīja tām jaunavību, tad senajos laikos varēja atrast dažu jaunavu, kas vēl pēc nodzīvotiem astoņdesmit gadiem, kuros tā nevienu reizi nebija zem jumta gulējusi, tika guldīta kapā tikpat šķīsta kā māte, kas to dzemdējusi*. Varu apgalvot, ka šo un arī daudzu citu iemeslu dēļ mūsu drošsirdīgais dons Kichots ir pelnījis mūžīgus un nezūdīgus cildinājumus, un nevajadzētu noliegt arī manus pūliņus, kurus es netaupīju, lai atrastu šā patīkamā stāsta beigas, kaut gan zinu — ja debess, atgadījums un laime man nepalīdzētu, pasaulei būtu laupīts tāds laika kavēklis un uzjautrinājums, kas uzmanīgam lasītājam aizpilda gandrīz divas stundas. Šo stāstu es atradu šādā kārtā:

Kādu dienu, kad staigāju Toledā pa Alkanas ielu, man pretim nāca zēns ar vecām burtnīcām un papīriem, ko tas gribēja pārdot kādam zīda tirgotājam; tā kā mana kaislība ir lasīt visu, kaut vai uz ielas atrastus saplēstus papīrus, tad es, sekodams arī šeit savai dabiskajai tieksmei, paņēmu vienu burtnīcu no tām, kuras zēns pārdeva, un ieraudzīju tajā ierakstītus arabu burtus. Kaut gan burtus pazinu, tomēr nevarēju tos izlasīt un tāpēc palūkojos apkārt, vai neieraudzīšu kādu morisku, kas prot spāņu valodu un varētu rakstu iztulkot, un tādu nebija grūti sameklēt, jo Toledā iespējams atrast tulkus arī vēl vecākām un labākām valodām. Īsi sakot, gadījums man pieveda kādu mauru, kuram es izteicu savu vēlēšanos un iedevu rokā grāmatu; viņš uzšķīra to vidū un, mazliet palasījis, sāka smieties. Es vaicāju viņam, par ko tas smejas, un viņš atbildēja, ka to iesmīdinājusi piezīme, kas uzrakstīta uz burtnīcas malas. Es viņu lūdzu to man nolasīt, un viņš, joprojām smiedamies, sacīja:

— Šeit, kā jau teicu, uz malas rakstīts: «Runā, ka Tobosas Dulsineja, kas tik bieži minēta šai stāstā, esot bijusi visveiklākā cūkgaļas sālītāja no visām Lamančas sievietēm.»

Izdzirdis pieminam Tobosas Dulsineju, jutos izbrīnījies un pārsteigts, jo tūlīt iedomājos, ka šais burtnīcās droši vien atradīsies dona Kichota dzīves stāsts. Šo domu ierosināts, es viņu lūdzu man ātri nolasīt virsrakstu: viņš to izdarīja, tūlīt pārtulkodams arabu virsrakstu kastiliešu valodā šādi: *«Stāsts par Lamančas donu Kichotu, arabu vēsturnieka Sida Ameta Benenheli sarakstīts.»* Man vajadzēja stipri savaldīties, lai neizrādītu savu lielo prieku, kad es izdzirdēju grāmatas virsrakstu, un, izrāvis zīda tirgotājam no rokām visus papīrus un burtnīcas, nopirku tās no zēna par pusrealu, bet, ja viņš būtu bijis tik apķērīgs un ievērojis, cik ļoti es tās vēlējos iegūt, tas droši būtu varējis prasīt un saņemt no manis vairāk nekā sešus realus. Tad es kopā ar mauru iegāju katedrales pagalma ailē un lūdzu viņu pārtulkot kastiliešu valodā, bez jebkādiem izlaidumiem vai papildinājumiem, visas burtnīcas, kurās būtu minēts dons Kichots, un piedāvāju viņam maksu, kādu viņš par to vēlēsies. Viņš bija mierā ar divām arobām* roziņu un divām fanegām* kviešu, apsolīdamies visu labi, ātri un vārdu pa vārdam pārtulkot, bet es, lai šo pasākumu atvieglotu un neizlaistu no

rokām vērtīgo atradumu, uzņēmu mauru savā namā, kur tas apmēram pusotra mēneša laikā visu pārtulkoja tā, kā tas šeit atstāstīts.

Pirmajā burtnīcā bija ļoti dabiski uzgleznota dona Kichota kauja ar biskajieti; viņi bija nostājušies tā, kā tas stāstā aprakstīts: ar paceltiem zobeniem, viens aizsedzies ar savu vairogu, otrs ar spilvenu, pie tam biskajieša mūlis izskatījās gluži kā dzīvs — arbaletes šāviena atstatumā tanī varēja pazīt īrētu lopu. Zem biskajieša attēla bija rakstīts *«Dons Sančo de Aspeitja»*, kas droši vien bija viņa vārds; zem Rosinantes attēla bija uzraksts *«Dons Kichots»*. Rosinante bija tik apbrīnojami uzgleznots, tik garš un izstiepts, tik tievs un izdilis, ar tik izspiedušos mugurkaulu un tik iekritušiem sāniem, ka kļuva pilnīgi skaidrs, cik piemēroti un ar kādu vērību viņam bija dots vārds Rosinante. Turpat blakus stāvēja Sančo Pansa, kas turēja pie valga savu ēzeli. Zem viņa attēla bija uzraksts *«Sančo Sankass»**, un, kā glezna rādīja, patiesībā tam arī bija resns vēders, īss viduklis un garas kājas, kādēļ arī viņam bija pievārdi Pansa* un Sankass, un šajos abos vārdos viņš stāstā tiek vairākkārt nosaukts. Es varētu minēt vēl dažus citus sīkumus, taču tie ir tik mazsvarīgi, ka neviens no tiem nepapildinātu notikuma atstāstījuma patiesīgumu, bet stāsts ir tikai tad labs, ja tas ir patiess.

Ja kaut ko varētu iebilst pret šā stāsta patiesīgumu, tad tikai to, ka sacerētājs bijis arabs un ka šai tautai piemīt īpatnība melot, bet, tā kā arabi ir tik lieli mūsu ienaidnieki*, tad varētu gan visnotaļ secināt, ka stāstā drīzāk kaut kas izlaists nekā pielikts. Tā man šķiet, jo tad, kad tas varētu un tam arī vajadzētu ļaut spalvai bagātīgi izplūst raženā bruņinieka cildināšanā, bieži vien liekas, ka viņš ar nodomu klusē. Tā ir slikta un peļama rakstura īpašība, jo vēstures rakstītājam vajadzētu būt rūpīgam, patiesīgam, bez kaislībām, lai ne savtība, ne bailes, ne mīlestība, ne naids nevarētu to aizvilināt no patiesības ceļa, kuras māte ir vēsture — laika sāncense, visu darbu glabātāja, pagātnes lieciniece, piemērs un padoms tagadnei un brīdinājums nākotnei. Es zinu, ka jūs šai darbā atradīsiet visu, ko tikai varat vēlēties, bet, ja kaut kā laba tur trūktu, tad, pēc manām domām, vainojams vējasuns autors, nevis pats sižets. Īsi sakot, otrā daļa saskaņā ar tulkojumu sākas šādi:

Augstu atvēzēti bija abu drošsirdīgo un saniknoto cīnītāju slepkavīgie zobeni, kas likās apdraudam debesis, zemi un pazemi: tik liela bija abu vīru drosme un cīņas spars. Pirmais cirta karstasinīgais biskajietis, kas rīkojās ar tādu spēku un niknumu, ka, ja zobens viņa rokā nebūtu sašķiebies, šā vienīgā cirtiena būtu pietiecis, lai izbeigtu nikno divkauju un visas mūsu bruņinieka turpmākās dēkas, bet laime, kas to saglabāja lielākām lietām, novērsa viņa pretinieka zobenu tā, ka tas vēzienā nošķiebās sāņus, un cirtiens ķēra kreiso plecu, nenodarot tam citas vainas, kā tikai atraujot kreisajiem sāniem visu bruņojumu, pa ceļam nošķeļot labu daļu bruņu cepures, kā arī pusi auss, kas viss, briesmīgi sapostīts, nogāzās zemē, padarot bruņinieka izskatu ļoti nožēlojamu.

Augstais dievs! Kas gan spētu pienācīgi aprakstīt niknumu, kāds sagrāba mūsu lamančieša sirdi, redzot sevi tā apstrādātu! Es teikšu vienīgi tik daudz: šīs dusmas bija tādas, ka viņš, no jauna saslējies kāpšļos, abām rokām spēcīgi sagrāba zobenu un ar to cirta tik mežonīgi pa spilvenu un pa galvu biskajietim, ka pēdējam, neraugoties uz labo apbruņojumu, šķita, it kā tam uzgāztos kalns, un tas, asinīm plūstot pa degunu, muti un ausīm, jau grasījās nokrist no mūļa un arī būtu nokritis, ja neapķertos mūlim ap kaklu. Tomēr viņa kājas pazaudēja kāpšļus, rokas atlaidās, un mūlis, — briesmīgā cirtiena satramdīts, aizlēkšoja pāri laukam un jau pēc pāris lēcieniem nosvieda zemē savu kungu.

Dons Kichots novēroja to visu apbrīnojami mierīgi, bet, redzēdams biskajieti guļam zemē, nolēca no zirga, ātri piesteidzās tam klāt un, turēdams zobena galu pret viņa acīm, pavēlēja padoties, piedraudot pretējā gadījumā tam nocirst galvu. Biskajietis bija tā satriekts, ka nevarēja pateikt ne vārda, un tam būtu klājies ļauni, jo dons Kichots bija kā akls aiz dusmām, ja vien seņoras, kas

atradās karietē un ar šausmām noraudzījās divkaujā, nebūtu piesteigušās un bruņinieku neatlaidīgi lūgušas parādīt tām lielo žēlastību un labvēlību, dāvājot viņu ieroču nesējam dzīvību; bet dons Kichots viņām ļoti nopietnā un svinīgā balsī atbildēja:

— Daiļās seņoras, patiesi es ar lielāko prieku izpildīšu jūsu lūgumu, bet to darīšu ar vienu nosacījumu un prasību, ka šim bruņiniekam man jāapsola doties uz Tobosas ciemu un tur stādīties priekšā nesalīdzināmajai doņai Dulsinejai kā manis sūtītam, lai viņa varētu ar to rīkoties pēc sava prāta.

Pārbiedētās un izmisušās dāmas, neaptverdamas, ko dons Kichots prasa, un nevaicādamas, kas tā par Dulsineju, apsolījās, ka ieroču nesējs izpildīs visu, ko tam pavēlēs.

— Paļaujoties uz šiem solījumiem, — teica dons Kichots, — es viņu vairāk nepārmācīšu, lai gan viņš, manuprāt, to būtu pelnījis.

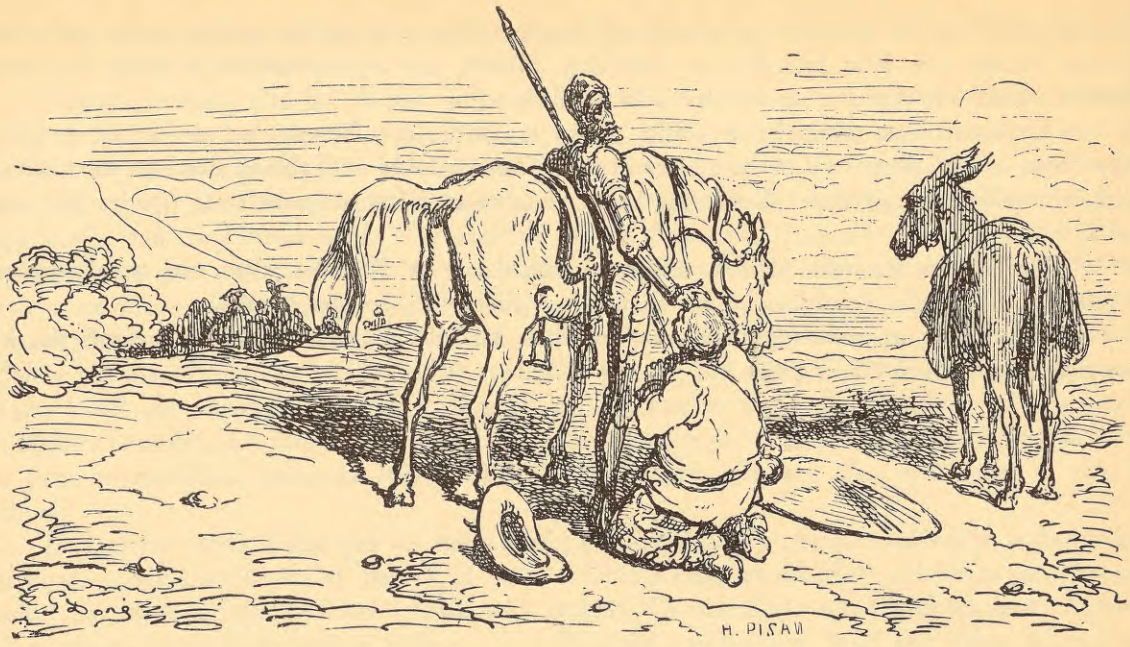

X NODAĻA.

Par asprātīgo sarunu starp donu Kichotu un viņa ieroču nesēju Sančo Pansu.

Šai laikā, gan mūku kalpu mazliet sadauzīts, piecēlās Sančo Pansa un, uzmanīgi vērodams sava kunga dona Kichota cīņu, sirsnīgi lūdza dievu, lai tas piešķirtu uzvaru viņa kungam un ļautu iegūt salu, kurā tas viņu ieceltu par pārvaldnieku, kā to bija solījis. Redzēdams, ka cīņa beigusies un ka viņa kungs grib sēsties Rosinantem mugurā, Sančo pienāca klāt paturēt tam kāpsli un, iekams tas paspēja uzkāpt seglos, nokrita viņa priekšā ceļos, satvēra tā roku, skūpstīja to un teica:

— Esiet tik žēlīgs, mans seņor don Kichot, un ieceliet mani par tās salas pārvaldnieku, kuru jūs ieguvāt šai niknajā kaujā, un, lai tā arī būtu nezin cik liela, es jūtu, ka spēšu to pārvaldīt tikpat labi kā jebkurš cits salu pārvaldnieks visā pasaulē.

Dons Kichots viņam atbildēja:

— Iegaumē, brāli Sančo, ka šis piedzīvojums un citi tamlīdzīgi notiek nevis salās, bet gan krustceļos, kur vienīgais ieguvums ir sasistas galvas vai nocirstas ausis. Bet esi pacietīgs, gan radīsies arī piedzīvojumi, pēc kuriem varēšu tevi iecelt ne tikai par salas pārvaldnieku, bet vēl par kaut ko vairāk.

Sančo par to dedzīgi pateicās, noskūpstīja donam Kichotam vēlreiz roku un bruņu krekla malu un palīdzēja tam uzsēsties uz Rosinantes, tad, pats uzlēcis ēzelim mugurā, sekoja savam kungam, kas, neatvadījies no karietē sēdošajām dāmām un neteikdams tām vairs ne vārda, lieliem aulekšiem iejāja tuvējā mežiņā. Sančo tam sekoja uz sava ēzeļa pilnos rikšos, bet, redzot, ka Rosinantes

žiglums to atstāj tālu iepakaļ, viņam vajadzēja skaļi uzsaukt savam kungam, lai tas viņu pagaida. Dons Kichots to arī darīja, pieturēdams Rosinantes pavadas tik ilgi, kamēr viņu panāca nogurušais ieroču nesējs, kas tuvodamies tam teica:

— Man liekas, seņor, ka būtu prātīgi, ja mēs paslēptos kādā baznīcā*, jo tas, ar ko jūs cīnījāties, palika tik nelāgi apstrādāts, ka nebūtu brīnums, ja viņi šo gadījumu paziņotu Svētajai Brālībai*, kas mūs apcietinās; bet, goda vārds, ja tie mūs ietupinās, tad tiešām mums vajadzēs pamatīgi svīst, kamēr izkļūsim no cietuma.

— Ciet klusu, — teica dons Kichots, — vai tu jebkad esi redzējis vai lasījis, ka kāds klaiņojošs bruņinieks būtu vests tiesas priekšā, kaut arī viņš būtu izdarījis neskaitāmas homicidijas[1]?

— No omecilijām es nekā nesaprotu, — atbildēja Sančo, — neesmu arī visā savā mūžā neviena nositis, tikai to gan zinu, ka Svētā Brālība parūpējas par tiem, kas atklātā laukā kaujas; gar visu pārējo man nav daļas.

— Nebēdājies, draugs, — atbildēja dons Kichots, — es tevi spētu izglābt pat no chaldeju rokām un vēl jo vairāk no Svētās Brālības. Bet saki man vaļsirdīgi, — vai tu uz visas plašās zemes esi redzējis drosmīgāku bruņinieku par mani? Vai tu esi par kādu lasījis, kas parāda vai būtu parādījis lielāku sparu uzbrūkot, vairāk izturības pretojoties, vairāk nekļūdības, cērtot ar zobenu, un lielāku veiklību, notriecot pretinieku?

— Patiesību sakot, — atbildēja Sančo, — es nekad neesmu lasījis nevienu stāstu, jo neprotu lasīt un rakstīt, bet par to gan es varu droši derēt, ka tik aplam drošam kungam kā jūsu žēlastība es savā mūžā vēl neesmu kalpojis, un lai dievs dotu, ka šī pārdrošība netiktu atalgota tā, kā es jau tiku teicis. Bet es lūdzu jūsu žēlastību ārstēties, jo no jūsu auss plūst daudz asiņu, — man somā ir saites un mazliet baltās ziedes.

— To visu mēs varētu aiztaupīt, — atbildēja dons Kichots, — ja man būtu ienācis prātā sagatavot pudeli Fjerabrasa balzama*; jo ar vienu vienīgu tā pilienu mēs varētu ietaupīt laiku un zāles.

— Kas tā ir par pudeli, un kas tas ir par balzamu? — jautāja Sančo Pansa.

— Tas ir balzams, — atbildēja dons Kichots, — kura recepti es labi atceros un kuru lietojot nav jābaidās ne nāves, ne bīstamu ievainojumu. Kad es to izgatavošu un tev iedošu, tad tev, redzot mani kādā kautiņā pušu pārcirstu (kā tas bieži notiek), vajadzēs tikai zemē nokritušo ķermeņa pusi glīti pacelt un, iekāms asinis sarec, to pielikt otrajai pusei, kas palikusi seglos, un rūpīgi un pareizi abas salaist kopā. Pēc tam tu man dosi iedzert divus malkus minētā balzama, tad redzēsi, ka es būšu veselāks par ābolu.

— Ja tas ir tā, — teica Sančo, — tad no šā brīža atsakos no apsolītās salas pārvaldīšanas un kā algu par manu centīgo un labo kalpošanu izlūdzos no jūsu žēlastības vienīgi šā neparastā šķidruma recepti. Man liekas, ka vienu unci šķidruma jebkurā vietā droši varēs pārdot par diviem realiem, un vairāk man nevajag, lai savu mūžu godīgi un bez rūpēm nodzīvotu. Bet man vēl jāzina, cik dārgi izmaksā balzama pagatavošana.

— Par nepilniem trim realiem tu vari izgatavot trīs asumbras*, — atbildēja dons Kichots.

— Apžēlojieties! — iesaucās Sančo. — Ko tad jūsu žēlastība gaida, ja negatavo to pats un man to neiemāca?

— Klusē, draugs, — teica dons Kichots, — es tev gribu atklāt vēl lielākus noslēpumus, un tu saņemsi daudz bagātīgāku atalgojumu, bet tagad domāsim par pārsējumiem, jo auss man sāp vairāk, nekā man tas patīk.

---

[1] Slepkavības.

Sančo izņēma no somas saiti un ziedi. Bet, kad dons Kichots ieraudzīja, ka viņa bruņu cepure sadragāta, tas gandrīz vai samaņu zaudēja; viņš uzlika roku uz zobena, pacēla acis pret debesīm un teica:

— Es šeit zvēru pie visu lietu radītāja, pie četriem svētajiem evaņģelijiem tā, it kā tie atrastos manā priekšā*, pieturēties pie tāda dzīves veida, kāds bija lielajam Mantujas marķizam, kad viņš zvērēja atriebt sava brāļadēla Balduina nāvi, un proti: neēst maizi pie apklāta galda, netuvoties savai sievai, kā arī nedarīt vēl daudzas citas lietas, kuras es vairs neatceros, bet kuras pievienoju zvērestam, kamēr pilnīgi atriebšos tam, kas man šo negodu sagādājis.

Izdzirdis to, Sančo teica:

— Apdomājiet, mans žēlīgais seņor don Kichot, ja tas bruņinieks darīs, kā jūs tam pavēlējāt, aizies un stādīsies priekšā manai seņorai Tobosas Dulsinejai, tad viņš būs izdarījis visu, kas tam pienākas, un, ja viņš nekāda jauna nozieguma neizdara, tad arī citas sodības tas nepelna.

— Tu runāji labi un pareizi, — atbildēja dons Kichots, — es tātad atsakos no zvēresta attiecībā uz jaunu atriebi, bet es atkārtoju un apstiprinu, ka dzīvošu tā, kā teicu, kamēr ar varu atņemšu kādam bruņiniekam ķiveri, kas būs tikpat augsti vērtējama kā šī. Tikai neiedomājies, Sančo, ka es kuļu tukšus salmus: šai ziņā man ir paraugs, jo gluži tas pats notika ar Mambrino bruņu cepuri*, kas tik dārgi maksāja Sakripantam*.

— Mans žēlīgais seņor, sūtiet taču pie velna šādus zvērestus, — iesaucās Sančo, — tie ļoti kaitē veselībai un uzkrauj nastu sirdsapziņai! Apdomājiet tikai, ja ilgāku laiku nesastapsim neviena cilvēka, kas valkātu bruņu cepuri, ko tad mēs iesāksim? Vai jums jāpilda zvērests, kas uzliek tik daudz neērtību un spaidu, kā: gulēt apģērbtam, neiegriezties nevienā mājas vietā līdz ar tūkstoš citām mocībām, kas visas atrodamas vecā vājprātīgā Mantujas marķiza zvērestā, kuru jūs gribat atjaunot? Apdomājiet tikai, jūsu žēlastība, ka pa visiem šiem ceļiem nestaigā neviens bruņots vīrs, bet tikai mūļu dzinēji un vezumnieki, kas ne tikai nevalkā bruņu cepures, bet varbūt savā mūžā nav pat dzirdējuši tās pieminam.

— Šai lietā tu maldies, — atbildēja dons Kichots, — jo ne divas stundas mēs nebūsim sirojuši krustceļos, kad sastapsim vairāk apbruņoto nekā to, kas devās uz Albraku* iekarot skaisto Andželiku.

— Labi, lai notiek tā, — teica Sančo, — un lai dievs dod, ka mums labi veiktos un palaimētos ātri iegūt salu, kas man tik dārgi maksā, un tad es tur gribu mirt.

— Es tev, Sančo, jau esmu teicis, ka par to vari būt bez rūpēm, — ja mums arī nebūs salas, tad mums taču paliek Dānijas vai Sobradisas* karaļvalstis, kas tev būs piemērotas kā gredzens pirkstam un, atrazdamās uz cietzemes, tevi vēl vairāk iepriecinās. Bet runāsim par to citreiz, tagad palūkojies, vai tavā somā nav kā ēdama; tad mēs nekavējoties uzmeklēsim kādu pili, kur varēsim pārlaist nakti un sagatavot balzamu, par kuru tev stāstīju, jo es tev zvēru pie dieva, ka auss man neganti sāp.

— Man te ir sīpols, nedaudz siera un daži maizes riecieni, — teica Sančo, — bet šis taču nav ēdiens, kas pienāktos tik drošsirdīgam bruņiniekam, kāds ir jūsu žēlastība.

— Cik tu to slikti saproti, — atbildēja dons Kichots, — tev, Sančo, jāzina, ka klaiņojošo bruņinieku gods ir veselu mēnesi neēst, un, kad viņi ēd, tad visu, kas tikai pie rokas gadās; tu to droši zinātu, ja būtu izlasījis tik daudz stāstu kā es; un nevienā vienīgā no šiem daudzajiem stāstiem nav minēts, ka klaiņojošie bruņinieki būtu ēduši, izņemot gadījumus, kad tiem sarīkoja krāšņus mielastus; bet pārējās dienās tie pārtika no svaiga gaisa. Kad es nu tiešām nomanu, ka tie nevarēja dzīvot bez ēšanas un citām dabiskām vajadzībām, jo viņi bija tādi paši cilvēki kā mēs un sava mūža lielāko daļu pavadīja mežos un tuksnešos bez pavāra, tad saprotams, ka viņu parastā barība varēja būt tāds lauku ēdiens, kādu tu man nupat piedāvā. Tātad, draugs

Sančo, neskumsti par to, kas mani iepriecina, nemēģini pārtaisīt pasauli, nedz klaiņojošo bruņniecību novirzīt no tās parastā ceļa.

— Piedodiet, jūsu žēlastība, — teica Sančo, — ka es, kā jau pirmīt sacīju, neprazdams ne rakstīt, ne lasīt, nezinu arī neviena bruņniecības amata noteikuma. Turpmāk es jums kā bruņiniekam somu piepildīšu ar dažādiem kaltētiem augļiem, bet sev, tā kā neesmu bruņinieks, piepildīšu to ar visādiem putniem un pamatīgāku barību.

— Es taču, Sančo, neteicu, — atbildēja dons Kichots, — ka klaiņojošiem bruņiniekiem vajadzētu ēst vienīgi augļus, kurus tu piemini, bet teicu, ka šie augļi un daži stādi, kurus tie atrada laukos un kurus es tāpat pazīstu, bija viņu parastais uzturs.

— Ir noderīgi, — atbildēja Sančo, — pazīt tādus augus, un, kā es noģiedu, reiz pienāks diena, kad būsim spiesti gūt labumu no šīm zināšanām.

To sacīdams, viņš izvilka no somas jau minēto pārtiku, un abi ēda mierā un sadraudzībā. Bet, gribēdami atrast vietu, kur pavadīt nakti, tie ātri pabeidza savu trūcīgo un sauso maltīti. Tad viņi sēdās viens zirgā, otrs uz ēzeļa un ļoti steidzās, lai pirms nakts tumsas nokļūtu kādā apdzīvotā vietā, bet saule norietēja, tāpat kā viņu cerības atrast to, ko tie vēlējās; tāpēc, ieraudzījuši tuvumā dažas kazu ganu būdas, tie nolēma tur pavadīt nakti. Sančo bija ļoti apbēdināts, ka tie nebija nokļuvuši ciematā, bet viņa kungs bija iepriecināts, ka varēs gulēt zem klajas debess, jo viņam šķita, ka ikviens šāds gadījums dod tam iespēju vēl skaidrāk pierādīt, ka viņš ir īsts bruņinieks.

XI NODAĻA.

Dona Kichota piedzīvojumi ar dažiem kazu ganiem.

Pēc tam kad kazu gani bija viņus laipni uzņēmuši, Sančo, cik labi varēdams parūpējies par Rosinanti un savu ēzeli, sajuta kairinošu smaržu, ko izplatīja kazas gaļas gabali, vārīdamies katlā uz uguns; un, kaut gan viņam radās vēlēšanās tūlīt pārliecināties, vai gaļa nav tik gatava, lai to no katla pārvietotu tieši vēderā, viņš atturējās tā darīt, jo gani, noņēmuši gaļu no uguns, izklāja uz zemes dažas aitādas un, ļoti ātri sakārtojuši savu lauku galdu, visai laipni ielūdza abus viesus iebaudīt to, kas viņiem bija. Seši gani, kas sargāja šīs ganības, sasēdās apkārt aitādām, iepriekš ar neveiklām ceremonijām uzaicinājuši donu Kichotu apsēsties uz apgāztas siles. Dons Kichots apsēdās, bet Sančo palika stāvot, lai pasniegtu viņam raga kausu. Kad viņa kungs to ieraudzīja stāvam, tas teica:

— Sančo, lai tu redzētu to labumu, kas piemīt klaiņojošajai bruņniecībai, kā arī to, cik ātri visi tie, kas tai šādā vai tādā kārtā kalpo, iegūst pasaulē cieņu un godu, es vēlos, lai tu šo krietno ļaužu sabiedrībā sēdētu man blakus, ēstu no manas bļodas un dzertu no mana trauka, it kā tu būtu līdzīgs man, kas taču esmu tavs kungs un īstais pavēlnieks, jo par klaiņojošo bruņniecību var teikt to pašu, ko par mīlestību, — ka tā visas lietas padara vienlīdzīgas.

— Liels paldies! — teica Sančo. — Bet man jāsaka jūsu žēlastībai, ka man labs ēdamais garšo tikpat labi un vēl daudz labāk stāvot un vienatnē, nekā sēžot blakus pašam ķeizaram. Un, ja man jāsaka patiesība, tad maize un sīpoli manā kaktā, kur es tos varu ēst bez tielēšanās un ceremonijām, man garšo labāk par tītara cepeti pie citu galdiem, kur esmu spiests košļāt lēnām, dzert maz, ik brīdi slaucīt muti un kur, uznākot vajadzībai, nedrīkstu ne nošķaudīties, ne iekleposties, ne darīt vēl daudz ko citu, kas atļauts brīvībā un vienatnībā. Tātad, mans seņor, vai jūs nevarētu to godu, ko jūsu žēlastība man grib parādīt kā klaiņojošās bruņniecības kalpam un piederīgam, kāds esmu, būdams jūsu žēlastības ieroču nesējs, vērst kādās citās man ērtākās un noderīgākās lietās, un, kaut gan šo godu es uzskatu jau par saņemtu, turpmāk atsakos no tā uz mūžīgiem laikiem.

— Tev tomēr jāapsēžas, jo dievs paaugstina to, kas pats sevi pazemina.

Un, saņēmis Sančo pie rokas, dons Kichots piespieda viņu nosēsties sev blakus.

Kazu gani, nekā nesaprazdami no šās ieroču nesēja un klaiņojošā bruņinieka ērmīgās valodas, neko citu nedarīja, tikai klusēdami ēda un aplūkoja abus viesus, kas ar lielu veiklību un labpatiku notiesāja gaļas gabalus dūres lielumā. Kad gaļa bija apēsta, gani uzbēra uz aitādām lielu daudzumu meža riekstu un nolika turpat pusi siera ritenja, kas bija tik ciets, it kā būtu darināts no kaļķa. Arī dzeramais rags nestāvēja dīkā, bieži staigādams apkārt gan pilnā, gan tukšā kā ūdens smeļamais spainis akas ritenī un ātri iztukšoja vienu no diviem vīna maisiem, kas te bija redzami. Dons Kichots, apmierinājis savu vēderu, paņēma pilnu sauju riekstu un, tos uzmanīgi aplūkojis, pacēla balsi un izteica šādus vārdus:

— Ak laimīgais laikmets un laimīgie gadsimti, kurus mūsu senči dēvēja par zelta laikmetu — ne tādēļ, ka toreiz zelts, kas mūsu dzelzs laikmetā tik augsti tiek vērtēts, tika iegūts bez grūtībām, bet gan tādēļ, ka tiem, kas toreiz dzīvoja, nebija vēl pazīstami šie divi vārdi *«tavs»* un *«mans»*. Šai svētītajā laikmetā visas lietas bija kopīgas, nevienam nevajadzēja sava dienišķā uztura labā vairāk darīt kā tikai izstiept roku pret stiprajiem ozolu zariem, kas devīgi piedāvāja katram savus saldos un nobriedušos augļus. Skaidrie avoti un straujās upes brīnišķīgā pārpilnībā sniedza tam savus tīkami garšojošos dzidros ūdeņus. Klinšu plaisās un koku dobumos čaklās un gudrās bites nodibināja savas brīvvalstis un nesavtīgi lūdza katru roku ievākt viņu saldā darba bagāto ražu. Spēcīgie korķozoli nometa paši bez savtīga iegansta — tikai aiz laipnības — savu plato un vieglo mizu, un cilvēki sāka ar to nosegt savas būdas, kas bija celtas uz neaptēstiem pāļiem, lai tur paslēptos no debess nemīlīguma. Visur valdīja miers, draudzība un saticība: izliektā arkla smagais lemesis vēl nebija iedrošinājies sagraizīt un atvērt mūsu pirmmātes labdarīgās iekšas: jo viņas lielais un auglīgais klēpis brīvprātīgi piedāvāja visu, kas varēja paēdināt, uzturēt un atveldzēt viņas bērnus, kuriem tā toreiz piederēja. Tas bija toreiz, kad vientiesīgās un daiļās ganu meitenes klejoja no ielejas ielejā, no pakalna pakalnā ar vaļējiem vai bizēs sapītiem matiem, un viņu apģērbs godīgi aizsedza tikai to, ko tikumība toreiz un vienmēr ir pavēlējusi aizsegt; bet viņu greznums nebija tāds kā mūsu dienās, ko padara dārgu Tiras purpurs un tūkstoš veidos samocītais zīds, bet zaļās dadžu lapas un efeju vītnes bija viņu apģērbs, kurā tās staigāja varbūt tikpat greznas un pievilcīgas kā tagad mūsu lepnās dāmas savos dīvaini un svešādi izdomātajos tērpos, kurus radījusi dīkā ziņkāre. Toreiz mīlas jūtas izteica vienkārši un godīgi, kā tās dvēselē bija radušās, nemeklējot mākslotus vārdus šo jūtu izskaistināšanai. Patiesība un vaļsirdība tad nesajaucās ar krāpšanu, meliem un ļaunprātību. Taisnība valdīja ar saviem likumiem, un to neiedrošinājās saduļķot un aizskart ne netaisna labvēlība, ne savtīgums, kas šodien to samaitā, jauc un vajā. Patvaļas likumi vēl nebija ieperinājušies tiesnešu prātā, jo toreiz nebija par ko tiesāt un nebija tiesājamo. Godīgas jaunavas varēja iet vientulīgas un vienas pašas, kā jau teikts, kurp tikai

vēlējās, nebaidoties, ka sveša patvaļa un alkatīgas iekāres tām kaitēs, un, ja viņas zaudēja savu nevainību, tad tikai saskaņā ar savu patiku un brīvo gribu. Bet mūsu pretīgajos laikos neviena jaunava nav droša, pat ja to paslēptu un ieslēgtu jaunā Kretas labirintā; jo arī tur caur plaisām līdz ar gaisu iespiežas sasodītā iekāre un mīlestības sērga, iznīcinot jebkuru atturību. Drošības labad, laika gaitā pieaugot ļaunprātībai, tika dibināts klaiņojošo bruņinieku ordenis, lai tas aizstāvētu jaunavas, atbalstītu atraitnes, palīdzētu bāreņiem un trūkumcietējiem. Pie šā ordeņa piederu arī es, mani brāļi gani, kuriem pateicos par savu un mana ieroču nesēja pacienāšanu un laipno uzņemšanu. Un, lai gan dabiskais likums nosaka, ka visiem dzīvajiem jāatbalsta klaiņojošie bruņinieki, tomēr zinu, ka jūs mani uzņēmāt un pacienājāt, to nezinādami, tāpēc es jums pateicos par jūsu labo prātu.

Visu šo garo runu, kura ļoti labi būtu varējusi palikt neteikta, mūsu bruņinieks teica tādēļ, ka piedāvātie rieksti viņam lika atcerēties zelta laikmetu un radīja vēlēšanos norunāt šos nevajadzīgos prātojumus kazu ganiem, kas viņā klausījās pārsteigti un izbrīnījušies, neatbildot ne vārda. Arī Sančo klusēja, ēda riekstus un vairākkārt apciemoja otro vīna maisu, kas, lai vīns būtu vēsāks, bija pakārts korķa koka zarā.

Dona Kichota runa turpinājās ilgāk nekā vakara maltīte; pēc tam viens no kazu ganiem teica:

— Lai jūs, seņor klaiņojošais bruņiniek, ar pilnām tiesībām varētu teikt, ka mēs jūs laipni un no visas sirds esam uzņēmuši, tad mēs jums vēl gribam sagādāt prieku un patiku ar kāda mūsu biedra dziedāšanu, kuram drīz vajag ierasties, — tas ir kāds ļoti saprātīgs un ļoti iemīlējies gans, kas ne vien prot lasīt un rakstīt, bet ir arī tāds ravelas* spēlētājs, ka labāku nevar vēlēties.

Tikko kazu gans to izteica, kļuva dzirdamas ravelas skaņas un tūlīt ieradās arī pats spēlētājs, apmēram divdesmit divi gadi vecs jauneklis, patīkama izskata. Viņa biedri jautāja, vai tas jau esot ēdis vakariņas, un, kad viņš to apstiprināja, tad gans, kas pirmīt bija viņu slavējis, teica:

— Antonio, tu gan varētu mums par prieku mazliet padziedāt, lai seņors, mūsu viesis, redz, ka arī kalnos un mežos mīt ļaudis, kas saprot muziku. Mēs, slavējuši tavu lielisko mākslu, tagad tevi lūdzam to parādīt, lai mums būtu taisnība; sirsnīgi lūdzu tevi apsēsties un nodziedāt romanci par tavu mīlestību, ko sacerējis tavs labdaris tēvocis un kas tā patīk visam ciematam.

— Ļoti labprāt, — teica jauneklis.

Un, nelikdams sevi vairs lūgt, viņš apsēdās uz nocirsta ozola celma, uzskaņoja savu ravelu un tūlīt ļoti skaisti sāka dziedāt šādu dziesmu:

ANTONIO

Olaļa, tu mani mīli,
Lai gan man to nesacīji
Pat ar acu skatiem klusiem,
Mīlas mēmiem izteicējiem.

Zinādams, ka visu zini,
Ticu tam, ka dārgs tev esmu,
Nelaimīgs neviens nav bijis,
Kas ir mīlu atklāt spējis.

Tiesa, bieži tu, Olaļa,
Gribēji, lai noticētu,
Ka tev dvēsele no bronzas
Un ka baltās krūtīs — akmens.

Ak laimīgais laikmets un laimīgie gadsimti, kurus mūsu senči dēvēja par zelta laikmetu!

Bet starp taviem nievājumiem,
Tikumīgām izvairībām
Cerība dažreiz man rāda
Sava gaišā tērpa malu.

Trauc pie tevis vilināta
Mana ticība, kas nespēj
Izdzist, tādēļ ka nav saukta,
Ne ar pieaugt aicināta.

Ja ir mīlā pieklājība,
Tad no tavējās es spriežu,
Ka par savām cerībām es gūšu
To, ko esmu iedomājies.

Un, ja kalpošana iespēj
Labvēlību ieviest sirdī,
Tad šis tas no maniem darbiem
Stiprina šo pārliecību.

Varbūt esi redzējusi,
Ka es daudzreiz esmu tērpies
Pirmdienās tais pašās drēbēs,
Kurās svētdienās es eju.

Mīlestība, tērpa greznums —
Abi staigā vienu ceļu,
Vēlētos, lai vienmēr redzi
Mani tikai svētku drānās.

Tevis dēļ vairs nedejoju,
Bet tu esi dzirdējusi
Dziesmas tumšās vakarstundās
Atskanam līdz pirmiem gaiļiem.

Neskaitīšu slavas vārdus,
Tavam daiļumam ko teicu,
Kas gan visi patiesīgi,
Tomēr nepatika dažām.

Teresa no Berokalas
Par šiem slavas vārdiem teica:
«Šķiet tev — eņģeli tu pielūdz,
Patiesībā — mērkaķieni!

Var ar visvisādiem niekiem
Un ar neīstajiem matiem,
Skaistumiem, kas maldinoši,
Apmuļķot pat mīlas dievu.»

Apstrīdēju, kļuva nikna,
Aizstāvēja viņu brālēns,
Strīdus iznāca. Tu zini,
Ko mēs abi izdarījām.

Mīlu tevi ne pa jokam,
Kalpoju tev nevis tādēļ,
Lai man mīļākā tu kļūtu,
Mani nodomi ir cēli.

Baznīcai ir tādas virves,
Kuras saista zīda cilpām.
Ieliec savu kaklu cilpā,
Savējo tam likšu blakus.

Bet, ja ne, tad varu zvērēt
Pie vissvētākā starp svētiem,
Ka no kalniem šiem es iešu
Prom pie mūkiem kapuciniem.

Ar to gans nobeidza savu dziedāšanu, un, lai gan dons Kichots to lūdza vēl kaut ko dziedāt, taču tam nepiekrita Sančo Pansa, jo viņam vairāk gribējās gulēt nekā klausīties dziesmas. Viņš teica savam kungam:

— Jūsu žēlastība arī varētu paraudzīties, kur nakti pārlaist, jo darbs, ko šie labie ļaudis dienā strādā, neļauj tiem nakti pavadīt ar dziedāšanu.

— Es tevi, Sančo, saprotu, — atbildēja dons Kichots, — man kļūst skaidrs, ka, daudzkārt apciemojis vīna maisu, tu vairāk vēlies gūt atspirdzinājumu miegā nekā muzikā.

— Paldies dievam, — atbildēja Sančo, — vīns mums visiem labi garšo.

— Es to nenoliedzu, — atbildēja dons Kichots, — uzmeklē tikai sev guļas vietu, bet manas kārtas ļaudīm labāk piederas palikt nomodā nekā iemigt. Tomēr, Sančo, tiešām būtu labi, ja tu man atkal pārsietu ausi, kas man joprojām sāp vairāk, nekā vajadzīgs.

Sančo darīja, kā pavēlēts, bet viens no kazu ganiem, ieraudzīdams brūci, teica, ka par to neesot jābēdājas, jo viņš to drīz un viegli sadziedēšot. Paņēmis dažas rozmarina lapas, kas tur visapkārt bagātīgi auga, viņš tās sakošļāja, samaisīja ar nedaudz sāls un, uzlikdams uz auss, to visai rūpīgi apsēja un apgalvoja, ka citas ziedes tai vairs nevajadzēs, kā tas patiesi arī vēlāk izrādījās.

XII NODAĻA.

Par to, ko kāds kazu gans pastāstīja tiem, kuri bija kopā ar donu Kichotu.

Šai laikā ieradās kāds cits jauneklis, kas no ciemata tiem piegādāja pārtiku, un teica:

— Biedri, vai jūs zināt, kas notiek ciematā?

— Kā lai mēs to zinātu? — atteica otrs.

— Nu, tad ziniet, — turpināja puisis, — šorīt agri nomiris slavenais gans students, saukts Grisostomo, un, kā stāsta, viņš nomiris aiz mīlestības pret velna skuķi Marselu, šā ciemata bagātnieka Giļermo meitu, kas avju ganes drēbēs klaiņo šai vientulīgajā apvidū.

— Tu saki, Marselas dēļ? — kāds iesaucās.

— Tā es teicu, — atbildēja pirmais gans, — bet jaukākais ir tas, ka viņš savā testamentā pavēlējis sevi apbedīt klajā laukā kā mauru, un proti — klints pakājē, kur korķu koka paēnā iztek avots, jo tur, kā stāsta ļaudis un kā arī pats esot teicis, tas Marselu ieraudzījis pirmo reizi. Viņš vēlējies vēl daudzas tamlīdzīgas lietas, bet ciemata priesteri saka, ka tie tās nepieļaušot un nedrīkstot pieļaut, jo tas būtu pagāniski. Bet Grisostomo labais draugs, students Ambrosio, kas līdzīgi viņam staigā gana tērpā, saka, ka tiem itin viss jādara, ko Grisostomo vēlējies, un ka neko nedrīkstot atstāt novārtā, un tagad viss ciemats satraucies; bet, kā dzird, beigās notikšot

tā, kā Ambrosio un pārējie gani, viņa draugi, vēlas, un rīt viņi to ar lielu godu apbedīs tanī vietā, kur teicu. Domāju, ka tur būs daudz ko redzēt, un vismaz es noteikti tur ieradīšos, lai visu redzētu, ja vien man rīt atkal nevajadzēs iet uz ciematu.

— Mēs visi iesim uz bērēm, — atteica kazu gani, — un tādēļ metīsim kauliņus, kam jāpaliek sargāt kazas.

— Pareizi, Pedro, — teica kāds cits, — bet jums nevajag velti pūlēties — es palikšu šeit, jūsu visu vietā; un tas nenotiks ne manas labsirdības dēļ, ne ziņkāres trūkuma dēļ, bet gan skabargas dēļ, kura nesen man iedūrās kājā un kuras dēļ nevaru paiet.

— Tomēr mēs tev par to ļoti pateicamies, — atbildēja Pedro.

Dons Kichots jautāja šim Pedro, kas ir mirušais un kas ir avju gane; Pedro tam atbildēja, ka, cik viņš zinot, nelaiķis bijis bagāts idalgo un dzīvojis kādā šā kalnu apgabala tuvējā ciematā, viņš daudz gadu studējis Salamankā, pēc tam atgriezies savā ciematā un ieguvis mācīta un daudz lasījuša cilvēka slavu.

— Runāja, ka viņš sevišķi pārzinājis zvaigžņu zinātni un to, ko debesīs dara saule un mēness, jo viņš mums iepriekš uz mata noteica katru saules un mēness klipsi.

— *Eklipsi*, mans draugs, nevis *klipsi* — jo tā saucas abu lielo spīdekļu aptumšošanās, — teica dons Kichots.

Bet Pedro, neievērodams tamlīdzīgus sīkumus, turpināja savu stāstu:

— Viņš varēja arī pateikt, vai gads būs auglīgs vai bezauglīgs.

— Jūs gribat teikt *neauglīgs*, mans draugs, — iebilda dons Kichots.

— *Neauglīgs* vai *bezauglīgs*, — teica Pedro, — cik garš, tik plats. Un, lūk, viņa tēvs un draugi kļuva ļoti bagāti, tam ticēdami un sekodami viņa padomiem, kad viņš tiem teica: «Šogad sējiet miežus un nevis kviešus; tagad jums jāsēj zirņi, bet ne mieži; nākošajā gadā būs laba olīvu eļļas raža, bet trijos nākamajos gados neiegūsim neviena piliena.»

— Šo zinātni sauc par astroloģiju, — teica dons Kichots.

— Es nezinu, kā to sauc, — atbildēja Pedro, — bet zinu, ka viņš visu to zināja un pat vēl vairāk. Īsi sakot, bija pagājuši tikai daži mēneši, kopš viņš bija pārnācis no Salamankas, kad tas pēkšņi kādā dienā parādījās gana tērpā — aitādas kažokā, ar nūju rokā, nometis garos svārkus, ko tas nēsāja, būdams students, un tam līdz gana tērpā gāja arī viņa labais draugs un bijušais studiju biedrs Ambrosio. Es aizmirsu jums pateikt, ka nelaiķis Grisostomo bija liels pantu sacerētājs, viņš sarakstīja gan dziesmas ziemsvētku naktij, gan skatus lieldienu svētku spēlēm, ko jaunieši uzveda mūsu ciematā, un ļaudis tos atzina par lieliskiem. Ciemata ļaudis, redzēdami abus skolotos vīrus ganu tērpos, izbrīnījās un nemaz nevarēja saprast, kāda iemesla dēļ tiem bija ienācis prātā tik dīvaini pārvērsties. Šai laikā nomira mūsu Grisostomo tēvs, atstādams dēlam lielu īpašumu, gan kustamu, gan nekustamu, pietiekamu skaitu liellopu un sīklopu un labu daudzumu naudas; tas viss tagad piederēja dēlam, un patiesībā viņš to arī bija pelnījis, būdams labs biedrs, līdzcietīgs un laipns pret visiem krietniem ļaudīm un sejā brīnum skaists. Beidzot atklājās, ka tērpa pārmainīšanas iemesls nebija nekas cits kā vēlēšanās sekot lauku vientulībā avju ganei Marselai, kuru mūsu gans pirmīt minēja un kurā nabaga mirušais Grisostomo bija iemīlējies. Man vēl jums jāpastāsta, kas ir šī meitene, jo jums jāzina, ka varbūt — un ne tikai varbūt, bet pilnīgi droši — jūs neko līdzīgu savā mūžā vairs nedzirdēsiet, kaut arī jūs dzīvotu ilgāk nekā Sarna*.

— Saki *Sarra*, — pārtrauca viņu dons Kichots, nevarēdams paciest, ka gans kropļo vārdus.

— Arī *Sarna* dzīvo ilgi! — iesaucās Pedro. — Bet, seņor, ja jūs pieķersieties katram manam vārdam, tad mūsu saruna ilgs veselu gadu.

— Piedodiet, mans draugs, — atbildēja dons Kichots, — es tikai gribēju jums paskaidrot

lielo starpību starp *Sarnu* un *Sarru*, bet jūs man ļoti labi atbildējāt, jo daudz ilgāk dzīvo *Sarna* nekā *Sarra*, taču turpiniet savu stāstu, es jūs vairs nepārtraukšu.

— Tātad, mans no sirds godātais seņor, — teica kazu gans, — mūsu ciematā dzīvoja kāds zemnieks, kas bija vēl bagātāks par Grisostomo tēvu un ko sauca Giļermo, un tam dievs līdz ar daudz citām lielām bagātībām bija dāvājis meitu, kurai piedzimstot nomira māte, kas bija visgodājamākā sieviete visā mūsu novadā. Šķiet, ka vēl tagad es redzu viņas seju, kurai viena puse mirdzēja kā saule un otra kā mēness, turklāt viņa bija tik strādīga un līdzcietīga pret nabagiem, ka, jātic, viņas dvēsele tagad viņsaulē bauda dieva svētlaimību. Sirdssāpēs par savas krietnās sievas nāvi nomira arī tās vīrs Giļermo, atstādams savu jauno un bagāto meitu Marselu viņas tēvoča — mūsu ciemata priestera aizgādībā. Meitene izauga un kļuva tik skaista, ka lika mums vienmēr atcerēties savu neparasti skaisto māti, bet drīz vien ļaudis sāka runāt, ka meita vēl pārspēšot māti. Tā arī notika, jo, kad viņa kļuva četrpadsmit vai piecpadsmit gadu veca, katrs, to uzlūkodams, pateicās dievam, ka tas viņu bija radījis tik skaistu, un daudzi viņā neprātīgi iemīlējās. Tēvocis meiteni turēja stingrā uzraudzībā, bet valodas par viņas lielo skaistumu un bagātību tā izplatījās, ka ievērojami ļaudis ne tikai no mūsu ciemata, bet arī no daudzu jūdžu apkārtnes nāca, lūgdamies un neatlaidīgi prasīdami tēvocim viņu sev par sievu. Tas, būdams labs kristietis, labprāt būtu meiteni izprecinājis, jo viņa bija precību gados, taču negribēja to darīt bez viņas piekrišanas, pie tam nemaz neievērodams to labumu un peļņu, ko viņš ieguva, meitenes īpašumus pārvaldot un viņas precības atliekot. Un patiesi, ne vienreiz vien sapulcējušies savā starpā to pārsprieda ciemata ļaudis, cildinot priestera rīcību. Jums jāzina, ceļojošais seņor, ka mazos ciematos runā un tenko par visu, un jūs sapratīsiet, tāpat kā es, ka priesterim jābūt sevišķi krietnam, lai savas draudzes ļaudis, sevišķi laukos, noskaņotu tā, ka tie par viņu runātu tikai labu.

— Pilnīgi pareizi, — teica dons Kichots, — bet turpiniet, jo stāsts ir labs un jūs, krietnais Pedro, esat stāstītājs no dieva žēlastības.

— Lai dieva žēlastība mani nekad neatstāj, — atbildēja gans, — tas ir galvenais. Un tālāk, ziniet, notika tā: lai gan tēvocis savai brāļameitai no daudzajiem, kas lūdza viņas roku, ieteica preciniekus un izklāstīja viņai ikviena precinieka labās īpašības, mudinādams viņu apprecēties un izvēlēties vīru pēc savas patikas, tā viņam katru reizi atbildēja vienīgi to, ka negribot precēties, ka esot par jaunu un nespējot nest laulības nastu. Tie šķita pietiekami aizbildinājumi, un tēvocis lika viņu mierā, cerēdams, ka, kļūstot vecāka, pratīs izvēlēties dzīves draugu pēc savas gaumes. Viņš teica — un viņa vārdi bija ļoti pareizi, — ka vecākiem neesot ieteicams izlemt bērnu likteni pret viņu gribu. Bet te kādā jaukā dienā untumainā Marsela pilnīgi negaidot pārvērtās par gani un, neklausīdama ne tēvoci, ne citus ciemata ļaudis, kas gribēja viņu atrunāt, devās kopā ar citām ciemata meitenēm laukā ganīt savu ganāmo pulku. Kad viņa parādījās ļaudīs un tie ievēroja viņas skaistumu, nemaz nav aprakstāms, cik daudz bagātu jaunekļu, idalgo un zemnieku, ģērbušies kā Grisostomo, tad sekoja viņai laukos, izlūgdamies viņas mīlu; viens no tiem, kā jau teicu, bija mūsu nelaiķis Grisostomo, par kuru stāstīja, ka viņš to ne tikai mīlējis, bet pat dievinājis. Bet nedomājiet, ka Marsela, izvēlēdamās tik brīvu un nepiespiestu dzīves veidu, tik maz vai gandrīz nemaz neatrazdamās vienatnē, būtu modinājusi kaut niecīgākās aizdomas, kas varētu kaitēt viņas godam vai tikumībai; tieši otrādi — viņa tā ir nomodā par savu godu, ka neviens no tiem, kas tai kalpo un to bildina, nav lielījies un arī nevarēs lielīties, ka viņa tam devusi kaut niecīgāko cerību piepildīt savu vēlēšanos. Lai gan viņa nevairās ganu sabiedrības un sarunu un izturas pret viņiem pieklājīgi un draudzīgi, bet, tiklīdz kāds no tiem atklāj savus nolūkus, kaut arī tie būtu godīgākie un svētākie un viņa vēlēšanās būtu laulības, Marsela aizmet to prom kā ar lingu. Ar tādu izturēšanos viņa šai novadā nodara lielāku postu nekā mēris, jo viņas laipnība un skaistums liek visām

sirdīm tai kalpot un to mīlēt, bet viņas nicīgums un cietsirdība noved visus izmisumā, un tie nezina nekā vairāk pateikt kā tikai skaļi saukt viņu par nežēlīgu un nepateicīgu un dēvēt citos tamlīdzīgos vārdos, kas izteic viņas rakstura īpašības. Ja jūs, seņor, gribētu kādu dienu šeit uzkavēties, tad jūs dzirdētu, kā atskan šais kalnos un lejās viņas atraidīto pielūdzēju žēlabas. Netālu no šejienes atrodas vieta, kur aug pāris duču kuplu skābaržu, starp kuriem nav neviena, kura gludajā mizā nebūtu iegriezts Marselas vārds; turklāt dažu koku mizā viņas vārdam pāri iegriezts vainags, it kā mīlētājs gribētu skaidrāk pateikt, ka vienīgi Marselai pienākas skaistuma vainags. Šeit nopūšas kāds gans, tur gaužas kāds cits; tur atskan mīlētāju dziesmas, šeit — izmisuma pilni mīlas vaidi. Dažs pavada augu nakti zem ozola vai klints pakājē un tur, neaizverot saraudātās acis, sapņos iegrimis un aizgrābts, rītā sagaida sauli; dažs, neapklusinot savas nopūtas, karstākajā vasaras pusdienas saules svelmē atgūlies degošajās smiltīs, raida savas žēlabas pret līdzcietīgajām debesīm. Par visiem tiem brīva un bezrūpīga smejas daiļā Marsela, un mēs visi, kas viņu pazīstam, esam ziņkārīgi, ar ko beigsies viņas augstprātība un kas būs tas laimīgais, kas savaldīs viņas briesmīgo raksturu un baudīs viņas ārkārtīgo skaistumu. Viss tas, ko jums esmu stāstījis, ir pilnīgākā patiesība, tādēļ es arī ticu tam, ko mūsu gans stāstīja par Grisostomo nāves iemeslu. Es arī jums, seņor, ieteicu rīt piedalīties viņa apbedīšanā, jo tur būs daudz ko redzēt, tāpēc ka Grisostomo ir daudz draugu un vieta, kur viņš vēlējās būt apbedīts, atrodas tikai pusjūdzi no šejienes.

— Es pacentīšos turp aiziet, — atbildēja dons Kichots, — pateicos jums arī par baudu, ko man sagādājāt ar šo tīkamo stāstu.

— Ak! — iesaucās kazu gans. — Es nezinu pat pusi no tā, kas atgadījies Marselas pielūdzējiem, bet varbūt mēs rīt ceļā sastapsim kādu ganu, kas mums izstāstīs visu. Taču tagad būtu labi, ja jūs kādā pajumtē nosnaustos, jo nakts gaiss zem klajas debess varētu kaitēt jūsu ievainojumam, kaut gan ar manis pieliktajām zālēm nav iemesla baidīties ne no kādām nepatīkamām sekām.

Sančo Pansa, sen jau vēlēdamies ganu ar tā garo stāstu triekt pie velna, arī savukārt lūdza donu Kichotu iet gulēt Pedro būdā. Tas tā arī darīja un nakts atlikušo daļu pavadīja atcerē par savu pavēlnieci Dulsineju, atdarinādams Marselas pielūdzējus. Sančo Pansa, ērti ierīkojies starp Rosinanti un ēzeli, gulēja nevis kā atraidīts mīlētājs, bet kā vīrs, kas saņēmis daudz belzienu.

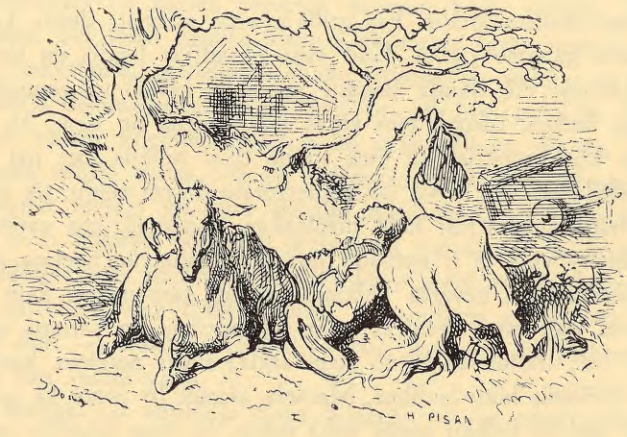

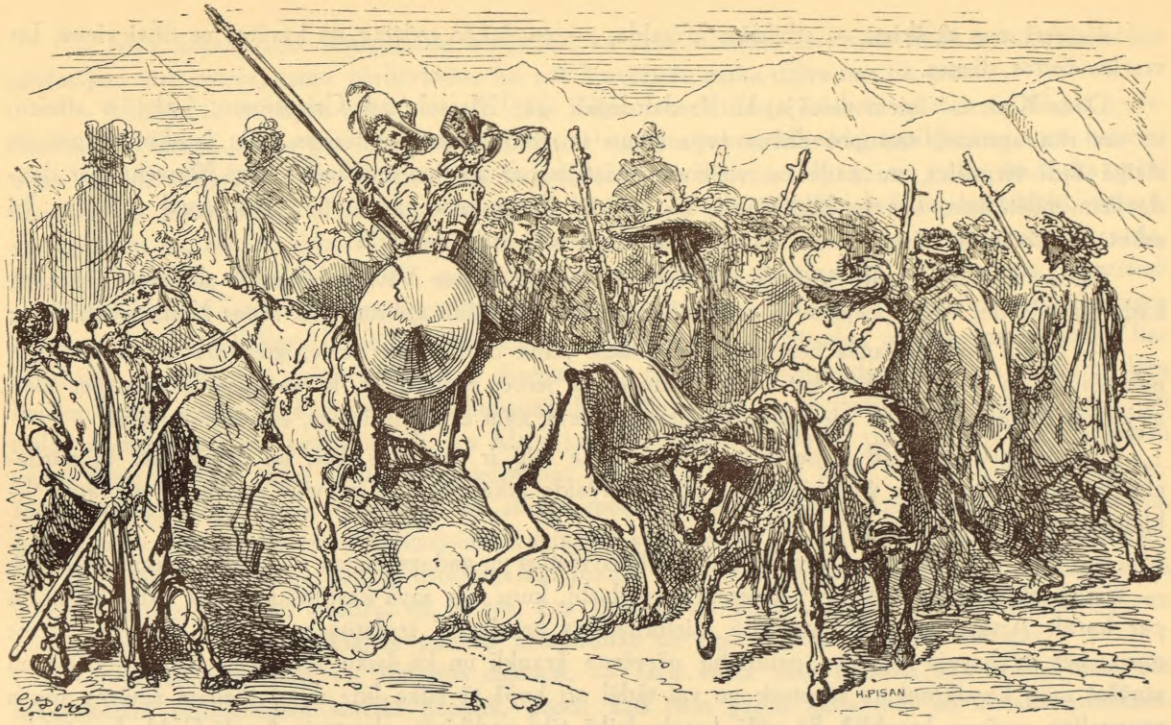

XIII NODAĻA

pabeidz stāstījumu par avju gani Marselu un citiem notikumiem.

Tikko austrumu balkonos parādījās diena, kad pieci no sešiem kazu ganiem piecēlušies modināja donu Kichotu, sacīdami, ka viņš varot tiem piebiedroties, ja tiešām vēloties noskatīties Grisostomo svinīgajā apbedīšanā. Dons Kichots, to vien vēlēdamiēs, piecēlās un pavēlēja Sančo tūlīt seglot zirgu un ēzeli, ko Sančo veikli izdarīja, pēc tam tikpat žigli visi devās ceļā. Viņi vēl nebija nogājuši ceturtdaļu jūdzes, kad, kādu taku šķērsojot, tie ieraudzīja nākam pretim sešus melnos aitādu kažokos tērpušos ganus, kam galvas apvija drūmo oleandru un ciprešu vainagi. Katram bija rokā resna ozola nūja. Kopā ar tiem jāja uz zirgiem divi muižnieki greznās ceļa drēbēs, triju kalpu pavadībā, kuri sekoja tiem kājām. Satiekoties viņi pieklājīgi sveicināja viens otru, jautādami, kurp tie katrs ejot; uzzinājuši, ka visi dodas uz apbedīšanas vietu, tie kopīgi turpināja ceļu.

Viens no jātniekiem, sarunādamies ar savu biedru, teica:

— Man liekas, seņor Vivaldo, ka mēs būsim labi izlietojuši laiku, ko ziedojam šīm ievērības cienīgajām bērēm, kurām jābūt ļoti neparastām, spriežot pēc tām dīvainībām, kuras gani mums pastāstīja par mirušo ganu un par slepkavīgo avju gani.

— Arī man tā šķiet, — atbildēja Vivaldo, — un, lai to redzētu, es kavētos ne tikai vienu, bet veselas četras dienas.

Dons Kichots viņiem vaicāja, ko tie dzirdējuši par Marselu un Grisostomo. Ceļotājs atteica, ka tas rīta agrumā, sastopot dažus avju ganus un redzot tos sēru tērpos, tiem jautājis, kāpēc tie staigā šādi tērpušies, un kāds no viņiem pastāstījis par dīvaino un skaisto gani Marselu, par daudzajiem mīlētājiem, kas to bildinājuši, kā arī par Grisostomo, kuru tie ejot tagad apbedīt. Īsi sakot, tas izstāstīja visu to, ko dons Kichots no Pedro bija dzirdējis.

Šai sarunai beidzoties, iesākās cita, un tas, ko sauca par Vivaldo, jautāja donam Kichotam, kāda iemesla dēļ viņš apceļojot šo miermīlīgo zemi, tādā veidā apbruņojies. Dons Kichots atbildēja:

— Mana nodarbošanās neatļauj man citādā veidā ceļot. Ērta dzīve, greznība un miers radīti mīkstčaulīgiem galminiekiem, bet darbs, nemiers un ieroči radīti tiem, kurus pasaulē sauc par klaiņojošiem bruņiniekiem, un pie vismazākajiem no tiem, kaut esmu necienīgs, es pieskaitu sevi.

Izdzirdējuši šos vārdus, tie tūlīt nodomāja, ka viņš ir ārprātīgs, bet, lai pilnīgi par to pārliecinātos un redzētu, kāda veida ir viņa ārprāts, Vivaldo atkal jautāja, ko viņš apzīmējot ar vārdu — klaiņojošie bruņinieki.

— Vai jūsu žēlastība nav lasījis Anglijas vēsturi un gadagrāmatas, — atbildēja dons Kichots, — kur aprakstīti karaļa Artura* slavenie varoņdarbi, kuru mēs savā kastiliešu valodā parasti saucam par karali Artusu un par kuru visā Lielbritanijas karaļvalstī izplatīta sena teika, ka viņš neesot miris, bet ar burvju mākslas palīdzību pārvērsts krauklī un ka laiku gaitā viņš atkal valdīšot un atgūšot savu karaļkroni un scepteri; un vai tādēļ arī kopš tā laika līdz mūsu dienām neviens anglis nenogalina nevienu kraukli? Šā cēlā karaļa laikā tika nodibināts slavenais Apaļā Galda bruņinieku ordenis; toreiz, kā stāsta, norisinājušās arī mīlas dēkas starp Ezera bruņinieku* donu Lanselotu un karalieni Džinevru*, kuru starpniece un līdzzinātāja bijusi godājamā dueņa Kintaņona, ar to tad arī saistās slavenās romances izcelšanās, ko mūsu Spānijā tik bieži dzied:

Nav vēl bijis tāds bruņinieks,
Kam kalpotu dāmas tik cēlas —
Tik Lanselotam bija tas prieks,
Kad no Britanijas viņš nāca.

Tālāk romance maigi un piemīlīgi apdzied viņa mīlu un varoņdarbus. Kopš tā laika šis bruņinieku ordenis pamazām izaudzis un izplatījies daudzās un dažādās pasaules daļās; šai ordenī savu varoņdarbu dēļ bija slavens un pazīstams Gallijas Amadiss ar saviem dēliem un mazdēliem līdz piektajam augumam, tāpat arī drosmīgais Irkanijas Felismarts un vēl nepietiekami cildinātais Tirants Baltais, bet neuzvaramo un drosmīgo Grieķijas bruņinieku donu Beljanisu it kā vēl mūsu dienās esam redzējuši, dzirdējuši un ar viņu sazinājušies. Lūk, seņori, ko nozīmē būt klaiņojošam bruņiniekam, un, kā jau paskaidroju, tāds ir tas bruņinieku ordenis, pie kura es, grēcinieks, piederu un daru to pašu, ko darījuši visi minētie bruņinieki. Tāpēc es meklēju piedzīvojumus šajās postažās un tuksnešos, pakļaudams labprātīgi savu roku un personu vislielākām briesmām, kādas vien liktenim labpatiktos man uzsūtīt, kad aizstāvu vārgos un nelaimīgos.

Šīs runas pilnīgi pārliecināja ceļotājus, ka dons Kichots ir ārprātīgs, un tie saprata arī, kāda veida ārprāts viņu sagrābis, par ko viņi izbrīnījās, tāpat kā visi, kas pirmo reizi iepazinās ar viņa ārprātu. Grisostomo apbedīšanas vieta, kā gani teica, nebija vairs tālu, un Vivaldo, asprātīgs un jautrs cilvēks, gribēdams visus izklaidēt atlikušajā īsajā ceļa gabalā, nolēma dot donam Kichotam izdevību vēl vairāk parādīt savu neprātu. Tādēļ viņš teica:

— Man liekas, seņor klaiņojošais bruņiniek, ka jūsu žēlastība izvēlējies vienu no visgrūtākajām profesijām virs zemes, esmu pārliecināts, ka pat karteziešu mūka dzīve nav tik grūta.

— Varbūt tā ir tikpat grūta, — atbildēja mūsu dons Kichots, — bet, vai tā ir arī tikpat nepieciešama cilvēkiem, par to gan varu ļoti šaubīties. Patiesību sakot, kareivis, izpildīdams sava karavadoņa pavēli, nedara mazāku darbu nekā karavadonis pavēlēdams. Ar to es gribu sacīt, ka mūki klusumā un mierā izlūdzas no debesīm zemei labklājību, bet mēs, kareivji un bruņinieki, veicam un izpildām to, ko tie lūdz, aizstāvam zemi ar savu roku spēku un šķēpu asmeņiem, neatrazdamies vis pajumtē, bet klajā laukā, panesdami vasarā gandrīz neizturamus saules starus, bet ziemā stindzinošu salu. Tātad mēs esam uz zemes dieva kalpi, viņa rokas, kas šeit izpilda viņa taisnīgos lēmumus. Un, tā kā kara lietas un visu, kas ar tām saistās un atrodas sakarā, nevar veikt bez sviedriem, piepūles un grūta darba, tad jāsecina, ka tie, kas ar tām nodarbojas, neapšaubāmi dara lielāku darbu nekā tie, kas mierā un klusumā lūdz dievu par nespēcīgajiem. Es negribu teikt, un tādas domas man pat prātā nenāk, ka klaiņojoša bruņinieka dzīve ir tikpat svēta kā klosteru mūku dzīve, es tikai gribu apgalvot, spriežot pēc paša pieredzes, ka tā ir neapšaubāmi daudz darbīgāka un grūtāka, vairāk izsalkuma un slāpju mocīta, nožēlojamāka, skrandaināka un utaināka, jo nešaubos, ka agrāko laiku klaiņojošie bruņinieki savā mūžā pārcietuši dažnedažādas nelaimes. Un, ja kādam izdevās ar savām drosmīgajām rokām iegūt ķeizara kroni, tad ticiet, ka tas viņam maksāja daudz asiņu un sviedru, un, ja tos, kas pacēlās tik augstu, nebūtu atbalstījuši burvji un gudrie, tad visas viņu vēlēšanās paliktu neizpildītas un viņu cerības izrādītos veltīgas.

— Arī es tā domāju, — atbildēja ceļotājs, — taču viena lieta daudzu citu starpā man pie klaiņojošiem bruņiniekiem sevišķi nepatīk, proti: kad tiem gadās kāds liels un bīstams piedzīvojums, kur viņu dzīvība acīm redzami apdraudēta, tad viņi šādā acumirklī neuztic sevi dievam, kā tas pieklājas katram labam kristietim šādās briesmās, bet tie uztic sevi savai dāmai ar tādu dedzību un pielūgsmi, it kā tā būtu viņu dievs. Tas, man šķiet, mazliet ož pēc pagānisma.

— Seņor, — atbildēja dons Kichots, — tas nemaz nedrīkst būt savādāk, un klaiņojošais bruņinieks, kas rīkotos citādi, apkaunotu pats sevi, jo klaiņojošās bruņniecības parašas un noteikumi reiz ir tādi, ka klaiņojošam bruņiniekam, kad tas dodas lielā ieroču cīņā, jāgriežas pie savas pavēlnieces, paceļot pret viņu padevīgus un mīlas pilnus skatienus, it kā izlūdzoties viņas labvēlību un atbalstu šaubu pilnā un izšķirīgā brīdī, un, pat ja to neviens nedzird, tā pienākums ir pateikt dažus vārdus caur zobiem un viņu no sirds piesaukt, par ko stāstos minēti neskaitāmi piemēri. Bet tāpēc nav jādomā, ka bruņinieki nepiesauc dievu, — viņiem ir diezgan laika un iespēju to izdarīt pašā cīņas gaitā.

— Neraugoties uz visu to, — iebilda ceļotājs, — es vēl šaubos. Bieži esmu lasījis, ka, diviem klaiņojošiem bruņiniekiem sastrīdoties un abiem iekaistot dusmās, tie pagriež zirgus un, atjājuši labu gabalu katrs uz savu pusi, pilnā jonī traucas viens otram pretī, jājienā sevi uzticot savām dāmām; pēc šādas sadursmes viens parasti nogāžas no zirga, pretinieka šķēpa caururbts, un, ja otrs neieķertos zirga krēpēs, tam klātos tāpat. Es nesaprotu, kā nogalinātais bruņinieks varēja paspēt tik straujas sadursmes gaitā sevi uzticēt dievam. Manuprāt, viņš aulekšodams varēja nešķiest vārdus, piesaucot savu dāmu, bet kā īsts kristietis veltīt šos vārdus tam, kam tie pienākas. Jo vairāk tāpēc, ka, manuprāt, ne katram klaiņojošam bruņiniekam ir dāma, kurai tas varētu sevi uzticēt, jo ne jau visi ir iemīlējušies.

— Tas ir neiespējami, — atbildēja dons Kichots, — es saku, tas ir neiespējami, ka varētu būt klaiņojošs bruņinieks bez dāmas, jo mīlestība viņos ir tikpat dabiska un būtiska parādība kā zvaigznes debesīs, un droši varu teikt, ka neesmu lasījis tādu stāstu, kurā klaiņojošs bruņinieks būtu bez mīlestības, un, pat ja tāds atrastos, tad viņš nebūtu likumīgs bruņinieks, bet uzskatāms

par bruņniecības nelikumīgu dēlu, kas bruņniecības cietoksnī nav iegājis pa vārtiem, bet kā lielceļa laupītājs un zaglis ierāpies pāri valnim.

— Tomēr, — turpināja ceļotājs, — esmu lasījis, ja vien nemaldos, ka donam Galaoram, drošsirdīgā Gallijas Amadisa brālim, nekad nav bijis ievērojamas dāmas, kurai viņš būtu varējis sevi uzticēt, bet tādēļ viņš netika mazāk cienīts, būdams izcili vīrišķīgs un slavināts bruņinieks.

Mūsu dons Kichots tam atbildēja:

— Seņor, viena bezdelīga pavasari nenes. Turklāt, cik man zināms, šis bruņinieks slepenībā bija kaislīgi iemīlējies; kaut gan viņš pielūdza visas dāmas, kuras viņam patika, jo tāda bija viņa dabiskā tieksme, ko tas nevarēja apvaldīt, bet par savas sirds valdnieci neapšaubāmi bija izvēlējies tikai vienu vienīgu, kurai bieži sevi uzticēja, kaut arī to darīja tikai slepenībā, jo gribēja būt ļoti noslēpumains bruņinieks.

— Ja nu iemīlēšanās ir klaiņojošo bruņinieku būtiska īpašība, — teica ceļotājs, — tad jādomā, ka arī jūsu žēlastība ir iemīlējies, jo jūs piederat pie šā ordeņa. Un, ja vien jūsu žēlastība nevēlas būt tikpat noslēpumains kā dons Galaors, tad padevīgi lūdzu savā un visas šās sabiedrības vārdā darīt mums zināmu jūsu dāmas vārdu, dzimteni, īpašības un skaistumu, jo viņai jābūt laimīgai, ja visa pasaule zinās, ka viņu mīl un ka tai kalpo tik izcils bruņinieks, kāds acīm redzot esat jūs.

Tad dons Kichots, smagi nopūzdamies, teica:

— Es nevaru apgalvot, vai manai maigajai ienaidniecei patiks vai ne, ja pasaule uzzinās, ka es viņai kalpoju; atbildot uz jūsu godbijīgo lūgumu, es varu pateikt tikai tik daudz, ka viņas vārds ir Dulsineja, ka viņas dzimtene ir Tobosas ciemats Lamančā un ka viņai jābūt vismaz princesei, jo viņa ir mana karaliene un pavēlniece; viņas skaistums ir pārcilvēcīgs, tāpēc ka viņā kļuvuši par īstenību visi neiespējamie un chimeriskie skaistuma atributi, ko dzejnieki piedzejo savām dāmām, viņas mati ir zeltaini, piere — Elizejas lauks*, uzacis — varavīksnes loki, acis — saules, vaigi — rozes, lūpas — koraļi, viņas zobi ir pērles, viņas kakls — alabastrs, viņas krūtis — marmors, viņas rokas — ziloņkauls, āda kā sniegs, un tās ķermeņa daļas, ko tiklība aizklājusi cilvēku skatieniem, pēc manām domām un saprašanas, ir tā radītas, ka kautrīgā iztēle par tām var tikai jūsmot, nevis tās kaut kam pielīdzināt.

— Mēs gribētu uzzināt viņas izcelšanos, kārtu un radu rakstus, — sacīja Vivaldo.

Dons Kichots atbildēja:

— Viņa nav cēlusies ne no senajiem romiešu Kurcijiem, Gajiem, Scipioniem, ne no jaunāko laiku Kolonām un Ursiniem, ne no Katalonijas Monkadām un Rekeseniem, arī ne no Valensijas Rebeļām un Viļanovām, ne no Aragonas Palafoksiem, Nusām, Rokabertiem, Koreļām, Lunām, Alagoniem, Urejām, Fosiem un Gurejiem, ne no Kastilijas Serdām, Manrikiem, Mendosām un Gusmaniem, ne no Portugales Alenkastriem, Paļām un Menesiem, bet gan no Lamančas Tobosu dzimtas, kas, gan jauns zars būdams, var kļūt par cildenu sākotni nākošo gadsimtu visievērojamākām dzimtām, bet, ja kāds to gribētu apstrīdēt, tad tikai saskaņā ar noteikumu, ko Serbino parakstījis zem Rolanda ieroču trofejām:

Neviens tiem nedrīkst pieskarties,
Kas nevar ar Rolandu sacensties.

— Lai gan mans ciltskoks ir no Laredas Kačopiniem, — atbildēja ceļotājs, — es tomēr neuzdrošinos to pielīdzināt Lamančas Tobosas dzimtai, bet, patiesību sakot, es šo vārdu nekad vēl neesmu dzirdējis.

— Nevar būt, ka neesat to dzirdējis! — atteica dons Kichots.

Visi ar vislielāko uzmanību noklausījās abu sarunu, un pat kazu gani un citi gani ievēroja, ka mūsu dons Kichots ir pilnīgi zaudējis prātu. Tikai Sančo Pansa ticēja visam, ko viņa kungs teica, jo zināja viņa godīgumu un pazina viņu gandrīz kopš dzimšanas, tikai par skaisto Tobosas Dulsineju viņš atļāvās mazliet šaubīties, jo, kaut gan Sančo dzīvoja tuvu Tobosai, tas nekad neko nebija dzirdējis par princesi ar šādu vārdu. Šādās sarunās ceļu turpinādami, tie ieraudzīja divu augstu kalnu aizā kādus divdesmit ganus, visus tērptus melnos aitādas kažokos, un galvā tiem bija vainagi, no kuriem daži, kā vēlāk izrādījās, bija darināti no taksusa, daži no ciprešu zariem. Seši gani nesa nestuves, ar dažādiem ziediem un zariem pārklātas. Kāds kazu gans, tos ieraudzījis, teica:

— Tur nāk Grisostomo līķa nesēji, un kalna pakājē ir tā vieta, kur viņš vēlējās atdusēties. Viņi paātrināja soļus un piesteidzās tieši tad, kad seši nesēji nolika bēru nestuves zemē un četri no tiem ar asiem kapļiem sāka izcirst kapa vietu kādas cietas klints sānos.

Abām pusēm pieklājīgi sasveicinoties, dons Kichots līdz ar pārējiem, kas tam nāca līdzi, tūlīt piegāja klāt pie nestuvēm, kurās gulēja puķēm rotāts mirušais, apmēram trīsdesmit gadu vecs, gana tērpā; pat nāvē viņš bija saglabājis savu skaisto seju un vīrišķīgo izskatu. Tam apkārt nestuvēs gulēja dažas grāmatas un daudz vaļēju un satītu manuskriptu. Visi, kas viņā raudzījās, kā arī tie, kas izcirta kapa vietu, un visi pārējie, kas tur bija klāt, svinīgi klusēja, kamēr kāds nesējs teica otram:

— Paskaties labi, Ambrosio, vai šī ir īstā vieta, ko Grisostomo vēlējies, ja tu gribi, lai viss notiktu tieši tā, kā viņš savā testamentā noteicis!

— Šī ir tā vieta, — atbildēja Ambrosio, — tik bieži mans nelaimīgais draugs šeit man stāstīja savu bēdu stāstu. Šeit, kā viņš man teica, tas pirmo reizi ieraudzījis cilvēku dzimuma nāvīgo ienaidnieci, šeit viņš tai pirmo reizi atklājis savu cēlo un dedzīgo mīlu, un pēdējo reizi šeit Marsela viņu tik galīgi noraidīja un nonievāja, ka viņš noslēdza savas nelaimīgās dzīves traģediju. Un šeit tik daudz nelaimju atcerei viņš vēlējās nogrimt mūžīgās aizmirstības klēpī.

Pēc tam viņš, pagriezdamies pret donu Kichotu un ceļotājiem, turpināja:

— Šis ķermenis, seņori, ko jūs aizkustinātiem skatieniem aplūkojat, ietvēra reiz dvēseli, ko debesis ar savām visbagātīgākajām dāvanām bija apveltījušas. Tās ir Grisostomo mirstīgās atliekas, kurš bija nepārspēts prāta ziņā, nesalīdzināms pieklājībā, neparasts laipnībā, Fenikss draudzībā, augstsirdīgs bez mēra, nopietns bez augstprātības, jautrs bez izlaidības, īsi sakot, pirmais starp labākajiem un arī pirmais starp nelaimīgajiem. Viņš mīlēja, bet tika nicināts, viņš dievināja, bet tika izsmiets, viņš pielūdza bezsirdīgo, gribēja iesildīt aukstu marmoru, viņš traucās pakaļ vējam, kliedza tuksnesī, viņš kalpoja nepateicībai un tāpēc savas dzīves pusceļā kļuva par laupījumu nāvei kādas ganes dēļ, kuru viņš gribēja iemūžināt, lai tā dzīvotu cilvēku piemiņā, ko varētu apliecināt šie rokraksti, kurus jūs šeit redzat, ja vien viņš nebūtu novēlējis tos atdot ugunij, tāpat kā savas mirstīgās atliekas zemei.

— Tad jūs rīkosieties ar tiem bargāk un cietsirdīgāk nekā pats viņu sacerētājs, — sacīja Vivaldo, — jo nav ne taisnīgi, ne labi izpildīt novēlējumu, kas runā pretī veselajam saprātam. Cezars Augusts nekad nebūtu atļāvis izpildīt to, ko dievišķais mantujietis* bija novēlējis savā testamentā. Tāpēc, seņor Ambrosio, nododiet sava kunga mirstīgās atliekas zemei, bet nenododiet viņa rakstus aizmirstībai: ja viņš sarūgtinājumā tā ir vēlējies, tad nav labi, ka jūs to neapdomīgi izpildītu; tieši otrādi, parūpējieties, uzglabādams šos papīrus, lai Marselas cietsirdības piemiņa vienmēr dzīvotu kā biedinājums tiem, kas dzīvos nākamajos laikos, — lai tie izvairītos un bēgtu no šādiem bezdibeņiem; es un mani ceļa biedri zinām jūsu drauga, nelaimīgā mīlētāja, dzīves stāstu, zinām jūsu draudzību pret viņu, viņa nāves cēloni un viņa pēdējo vēlēšanos; no šā aizkustinošā stāsta var mācīties, cik necilvēcīga bijusi Marselas cietsirdība, cik liela Grisostomo mīla

un cik patiesa jūsu draudzība, un kādu galu ņem tie, kas nesavaldīgi traucas pa taku, ko tiem rāda neprātīgā mīlestība. Vakar vakarā mēs uzzinājām par Grisostomo nāvi un to, ka viņu šeit apbedīs, un tādēļ, ziņkārības un skumju dzīti, mēs nogriezāmies no mūsu taisnā ceļa, lai ar savām acīm redzētu to, par ko dzirdot tik ļoti noskumām. Un kā atmaksu par šīm skumjām un par mūsu sirsnīgo vēlēšanos dalīties, cik iespējams, jūsu bēdās mēs lūdzam jūs, cēlo Ambrosio, — vismaz es jūs neatlaidīgi lūdzu — nesadedzināt visus šos rokrakstus, bet dažus ļaut man paņemt līdz.

Un, nenogaidīdams gana atbildi, tas izstiepa roku un paņēma dažus rakstus, kas tam atradās vistuvāk. Ambrosio, to redzēdams, atbildēja:

— Pieklājības dēļ, seņor, esmu ar mieru atstāt jums tos, ko esat paņēmuši, bet būtu veltīgi cerēt, ka pārējie netiks sadedzināti.

Vivaldo, labprāt gribēdams iepazīt rakstu saturu, vienu atvēris, izlasīja virsrakstu *«Izmisuma dziesma»*. Ambrosio, to dzirdēdams, teica:

— Tā ir pēdējā, ko nelaimīgais uzrakstījis, un, lai jūs, seņor, sajustu, cik viņš bija nelaimīgs, lasiet šo dzejoli skaļi, kamēr mēs izcirtīsim kapa vietu!

— Es labprāt to darīšu, — teica Vivaldo, un, tā kā visi, vēlēdamies dzirdēt dziesmu, sastājās ap viņu, tad viņš skaidrā balsī sāka lasīt.

XIV NODAĻA,

kurā iepazīstamies ar mirušā gana izmisīgajiem dzejoļiem un citiem negaidītiem notikumiem.

GRISOSTOMO DZIESMA

Tu, cietsirdīgā, savu prieku meklē
Tais ļaužu valodās, ko visur dzirdi,
Kas tavai bargai lepnībai pauž slavu.
Bet skaņas atrodu es pašā peklē,
Kas piepilda man noskumušo sirdi,
Un pats vairs nepazīstu balsi savu,
Kad pieminu es ļaunos darbus tavus,
Un visai pasaulei tos gribu sacīt.
Sai balsij baigajai lai izteikt sokas
Vislielākās un briesmīgākās mokas,
Sirds asinīm ikkatrs vārds ir slacīts.
Un tāpēc uzmanīgi manī klausies,

Ne skaņas tīkamas tev iešalks ausīs, —
Es saraustītam troksnim dunēt liku
No dvēseles visrūgtākajām dzīlēm
Par mieru sev un tev par nepatiku.

Kā lauvas rūkšana un vilka kauciens,
Un zvīņu pūķa saniknotais šņāciens,
Kā nezvēra visnegantākais brēciens
Un vārnas piesmakušais posta krauciens,
Kā sabangotu jūras dzelmju krāciens
Un vētras dzīta viļņa spalgais sēciens,
Kā ievainota vērša nāves rēciens,
Kā vientulīgas dūjas dūdošana
Un pusnakts pūces tālās, drausmās klaigas,
Un melno pekles garu elsas baigas
Ir balss, ko manās krūtīs dzirdi skanam.
Un viss par vienu kopu skaņu kļuva,
Kur visas jūtas izpaušanos guva.
Jo mokas, kas ar spēku nenojaustu
Tā visu manu būtni saplosīja,
Grib, lai es jaunā valodā tās paustu.

Šai skaņai neatbildēs atbalss drūma,
Kur smiltīs aizplūst māte Tacho straujā,
Klāts olivbirzēm dižais Betiss* zaļo,
Bet paudīs manu sāpju dziesma kļūma
Pār bezdibeņiem bargu klinšu kraujās
No mēmām lūpām dzīves balsi skaļo.
Lai tumšās ielejās un krastos tāļos,
Kur cilvēki nemūžam neaizstaigās,
Kur saule neatspīdēs debess jumā,
Un Libijā, kur kailā līdzenumā
Tik ļaunu mūdžu dzimums mājo baigais,
Skan manu moku atbalss dobjos vaidos
Un stāsta tuksnesības tukšos klaidos
Par tavu lepnumu, kas pārspēj visu,
Lai mana īsā mūža sāpju stāstu
Tā sadzird plašā pasaule un visums.

Kā nokauj nicīgums! Kā satriec sirdi
Mums aizdomas, pat ja tās liekas veltas,
Cik nikni greizsirdība spēj mūs nāvēt,
Kā ilga prombūtne var smelgt un tirdīt!
Būt aizmirstam — ja sirds šo baiļu dzelta,
Vai tām vairs cerība spēj pretim stāvēt!
Viss neizbēgami teic: jāiet nāvē!
Bet es — ak brīnums! — tomēr spēju dzīvot
Tik vientuļš, greizsirdīgs un nonicināts,
Gan mirstot aizdomās, kas liek man zināt:
Beidz aizmirstībā mīlas liesma plīvot.
Un šādās mokās, kas ir nāve lēna,

No cerības man nepaliek ne ēna.
Es, izmisušais, viņu nesatvēru
Un savās sāpēs to vairs nemeklēšu,
Bet mūžam būšu bezcerīgs, to zvēru!

Kā lai uz īsu mirkli krūtīs dedzu
Sev reizē cerību un baiļu liesmas,
Ja zinu, ka tik bailes vietā būtu?
Kāpēc lai savas acis cieti sedzu,
Kad greizsirdība vēsta tikai briesmas?
Tās sirdī es caur tūkstoš brūcēm jūtu.
Kā lai no savām durvīm projām sūtu
Es neticību, ja ik brīdis rāda,
Cik klajs tavs nicīgums, cik tagad īstas
Ir rūgtās aizdomas, kaut dziļi nīstas,
Ka meli slēpjas patiesības ādā.
Ak greizsirdība, tirans mīlas mokās,
Liec tagad auksto dzelzi manās rokās,
Sniedz, nicīgums, man virvi cilpā vītu.
Lai gan ir jūsu uzvara tik baiga,
Es padodos un, moku uzveikts, krītu.

Es nomiršu un negaidu nenieka
Ne dzīvībā, ne arī nāvē savā.
Bet saku nelokāms, ka dzīvot gana!
Ir drosmīgs tas, kas mīlēt var bez prieka,
Kam brīva dvēsele ir mīlas skavās,
Ja pilnīga ir viņas atdošanās.
Es saku mūžos, ienaidniece mana,
Tev skaista dvēsele un skaista miesa,
Ka mani nicini, ir mana paša vaina.
Ja mīlas vara gudra, brīnumaina
Dod ciešanas, — tās sirdij īstā tiesa.
Ar domām šīm es stingru valgu siešu
Un steidzīgāk no dzīves projām iešu,
Kā pavēl man šis saltais nicinājums.
Es vējiem došu dvēseli un miesu,
Bez lauriem un bez palmām būs mans gājums.

Ar savu lielo netaisnību rādi,
Ka man ir taisnība, ja aiziet vēlos
No dzīves, kas kļūst pretīga bez mēra.
Es brūci noslēpt nespēju nekādi,
Kas dziļi sāpīga man sirdī kvēlo,
Gandrīz jau prieku jūtu savās sērās.
Ja tavas acis, kur man debess vērās,
Par manu nāvi brīdi aptumšotos,
Tad zini — nevēlos sev tādu godu
Un savu dvēseli tev neatdodu
Kā trofeju, ar ko tu palepotos.
Lai svētki tev ir mana nāves diena,

Tik salti pasmejies kā karaliena.
Ko tev vēl vairāk vientiesībā teikšu?
Ir visiem zināms — pieaugs tava slava,
Ja savu dzīvību tik ātri beigšu.

Ir laiks! No bezdibeņiem augšup nirstiet!
Šurp, Tantal* izslāpušais, Sizif* drūmais
Ar smago akmens nastu plecos veltu
Un Titij, kurā vanagnagi cirsti;
Šurp, Iksion*, pie rata piesiets, kļūmais,
Un māsas, kuras darbu darāt veltu,
Lai jūsu nāves mokas mani dzeltu
Un krūtīs gultos man. Jūs balsī klusā
(Tā izmisušā gara gaitu viediet)
Tad skumju bēru dziesmu dziediet
Šim ķermenim, kas neapklāts iet dusā!
Un niknais pekles sargs ar galvām trejām
Un tūkstoš chimeras ar baigām sejām
Mūs sagaidīs un dziesmai pievienosies.
Ar lielu krāšņumu tā pavadīsiet
Jūs mīlētāju, kad tas nāvē dosies.

Ak izmisuma dziesma, gaišāk skani,
Kad skumstam neredzēs uz zemes mani!
Jo viņa, kuras dēļ šie vārdi dzima,
Ar manu nelaimi sev vairo laimi, —
Tad neapraudi to, kas kapā grima!

Klausītājiem Grisostomo dziesma ļoti patika, bet lasītājs teica, ka tā nesaskanot ar to, ko viņš dzirdējis par Marselas atturību un krietnumu, jo Grisostomo žēlojas par greizsirdību, aizdomām un viņas prombūtni, kas viss kaitējot Marselas labajai slavai un vārdam.

Ambrosio, kam bija zināmas sava drauga visapslēptākās domas, atbildēja:

— Seņor, lai izklaidētu šīs jūsu šaubas, man jums jāsaka, ka nelaimīgais sacerējis šo dzeju, atrazdamies tālu no Marselas, labprātīgi izvēlējies šķiršanos, lai pārbaudītu, vai tā uz viņu atstās savu parasto ietekmi: un, tā kā šķirtus mīlētājus moka visādas domas un sagrābj neskaitāmas aizdomas, tad arī Grisostomo mocījās nepamatotā greizsirdībā un nepatiesās aizdomās, kas viņam šķita patiesas; tāpēc daudzinātais Marselas krietnums paliek neskarts, jo viņai, kas ir gan cietsirdīga, mazliet augstprātīga un izturas ļoti nicinoši, pat skaudība nevar piedēvēt nekādus trūkumus.

— Jums taisnība, — atbildēja Vivaldo un gribēja lasīt vēl vienu no uguns izglābtu rokrakstu, bet viņu pārtrauca kāda brīnišķīga parādība (visiem tā šķita parādība), ko tie negaidot ieraudzīja: augšā uz klints, kurā bija izcirsts kaps, parādījās gane Marsela, tik skaista, ka pārspēja pat sava skaistuma slavu. Tie, kas viņu vēl nebija redzējuši, uzlūkoja viņu klusā apbrīnā, un tie, kas bija pieraduši viņu redzēt, raudzījās ne mazāk aizgrābti kā tie, kas viņu vēl nekad nebija redzējuši. Ambrosio, ieraudzījis Marselu, nespēdams apvaldīt savu sašutumu, iesaucās:

— Tu, šo kalnu briesmīgais bazilisk, varbūt esi atnācis, lai redzētu, vai tavā klātbūtnē nesāks asiņot šā nelaimīgā brūces, kam tava cietsirdība laupījusi dzīvību? Vai arī esi atnākusi lepoties ar savas cietsirdības sekām? Vai arī gribi kā nežēligais Nerons no šās augstienes noraudzīties pašas aizdedzinātās Romas degšanā? Vai varbūt tu vēlies nekaunīgi mīdīt kājām šā nelaimīgā līķi, tāpat

kā sava tēva Tarkvinija līķi samīdīja viņa nepateicīgā meita*? Saki ātrāk, kāpēc esi atnākusi un ko tu vēlies, jo es zinu, ka tev kalpoja katra Grisostomo doma, kad viņš bija dzīvs; tagad pēc viņa nāves mēs visi, kas saucamies viņa draugi, gribam tev pakalpot.

— Es neatnācu, Ambrosio, neviena tevis minētā iemesla dēļ, — atbildēja Marsela, — bet es atnācu sevi attaisnot un pierādīt, ka maldās tie, kas mani vaino Grisostomo ciešanās un nāvē, un tādēļ lūdzu visus klātesošos uzmanīgi mani uzklausīt, jo man nevajadzēs daudz laika, ne arī daudz vārdu, lai saprātīgajiem pierādītu patiesību. Debesis mani, kā jūs sakāt, ir radījušas skaistu, tāpēc jūs bez kāda cita pamudinoša iemesla mana skaistuma dēļ mani mīlat, bet prasāt un vēlaties, lai pateicībā par man parādīto mīlu arī es katrā ziņā mīlētu jūs. Dabiskais saprāts, ko dievs man piešķīris, man saka, ka viss skaistais ir mīlams, bet es nesaprotu, kāpēc tai, kuru mīl viņas skaistuma dēļ, būtu jāmīl tie, kas viņu mīl. Var taču gadīties, ka skaistuma mīlētājs ir nejauks, un, tā kā viss nejaukais ir pretīgs, tad būtu nelāgi sacīt: «Es tevi mīlu tāpēc, ka tu esi skaista, tev mani jāmīl, kaut gan esmu nejauks.» Pieņemsim, ka sastopas divi skaistumā vienlīdzīgi, bet tas nenozīmē, ka arī viņu vēlmes būs vienlīdzīgas, jo ne ikviens skaistums pamodina mīlu, dažs iepriecina acis, nepakļaudams jūtas; ja ikviens daiļums iedvestu mīlu un pakļautu sirdi, tad visu vēlmes klejotu nenoteiktos virzienos, nezināmas, kur apstāties; jo cik neskaitāmi daudz ir skaistu būtņu, tikpat neskaitāmām vajadzētu būt mūsu vēlmēm. Bet esmu dzirdējusi sakām, ka īsta mīla esot nedalāma, ka tai jābūt brīvai un nepiespiestai. Ja tas tā ir, — kam pilnīgi ticu, — kādēļ jūs vēlaties, lai es atdotu savu sirdi piespiedu kārtā tikai tāpēc, ka teicaties mani mīlam? Bet sakiet, — ja nu debesis, kas mani radījušas skaistu, būtu mani veidojušas neglītu, vai būtu taisnīgi, ja es žēlotos par jums, ka mani nemīlat? Jo vairāk jums jāsaprot, ka savu skaistumu neesmu izvēlējusies pati, bet debesis savā žēlastībā man dāvinājušas to, ko pati neesmu ne izlūgusies, ne vēlējusies. Tāpat kā odze nav vainojama, ka tās inde nogalina, jo to viņai devusi daba, tāpat arī es nepelnu, ka mani vaino par manu skaistumu, jo godīgas sievietes skaistums līdzinās tālai liesmai vai asam zobenam, kas nevienu nededzina un nevienu neievaino, ja tiem netuvojas. Gods un tikumība ir dvēseles rotas, bez kurām ķermenis, lai tas būtu cik skaists būdams, neliksies skaists. Ja šķīstība ir viens no tiem tikumiem, kas grezno un padara skaistu kā miesu, tā dvēseli, tad kādēļ gan jaunavai, kuru mīl viņas skaistuma dēļ, būtu šī šķīstība jāzaudē, lai apmierinātu kāda vīrieša vēlmes, kas tikai savas patikas dēļ ar visu spēku un viltību pūlas viņas tikumu pazudināt? Esmu brīva piedzimusi un, lai brīvi dzīvotu, izvēlējos lauku vientulību: šo kalnu koki ir mana sabiedrība, šo strautu dzidrie ūdeņi — mani spoguļi, ar šiem kokiem un ūdeņiem es dalos savās domās un skaistumā. Esmu tāla uguns, tālumā mirdzošs zobens. Tos, kurus mans izskats vilināja mīlēt, atvairīja mani vārdi; vēlmes pārtiek no cerībām, bet es neesmu ne mazāko cerību devusi ne Grisostomo, ne arī kādam citam, un var teikt, ka viņš miris savas stūrgalvības, nevis manas cietsirdības dēļ. Pārmetumam, ka viņa nolūki bijuši godīgi un ka tāpēc man vajadzējis viņu iemīlēt, es atbildu: kad šai pašā vietā, kur tagad rok viņam kapu, viņš man atklāja savus godīgos nolūkus, šeit es viņam paskaidroju, ka mans nodoms ir dzīvot mūžīgā vientulībā un ka tikai zemei būs lemts iegūt manas tiklības ziedu un mana skaistuma atliekas; ja viņš par spīti maniem vārdiem bezcerīgā stūrgalvībā peldēja pret straumi, vai tad jābrīnās, ka viņš noslīka sava neprāta dzelmē? Viņam padodamās, es būtu bijusi nepatiesa; atbildot viņa tieksmei, es būtu rīkojusies pret savu sirdsapziņu un labākajiem nodomiem. Viņš neatteicās no savas stūrgalvības, viņš izsamisa, manis neienīsts; kur tad ir iemesls vainot mani viņa ciešanās! Lai žēlojas pieviltais, lai izsamist tas, kuru esmu piekrāpusi ar viltīgām cerībām, lai priecājas tas, ko pati aicināšu, lai lepojas tas, kam solīšos; bet neviens nevar mani saukt par cietsirdīgu vai sleņkavīgu, kam es nekā nesolu, ko nekrāpju, neaicinu vai neatbildu viņa mīlai. Debesīm vēl nav labpaticis, lai liktenis liktu man mīlēt; bet, ka es iemīlēšos pēc pašas patikas, — to jūs no manis nesagaidīsiet. Šo visu maldu

cerību bojā eja lai ir brīdinājums katram, kas sava labuma dēļ mani bildina, lai katrs turpmāk saprot: ja kāds mirst manis dēļ, tas nemirst greizsirdības vai nelaimes dēļ, jo, kas nevienu nemīl, nevar arī radīt nevienā greizsirdību; un iznīcināt tukšas cerības nenozīmē nicināt. Kas mani sauc par zvēru un bazilisku, lai bēg no manis kā no samaitājoša un kaitīga radījuma; kas mani sauc par nepateicīgu, lai man nekalpo; kas mani uzskata par neizdibināmu, lai nemēģina mani iepazīt; kas domā, ka esmu cietsirdīga, lai man neseko; jo šis zvērs, šis bazilisks, šī nepateicīgā un neizdibināmā neviena nemeklēs, lai tam kalpotu, nevēlēsies neviena iepazīt un nekādā veidā nevienam nesekos. Ja nepacietība un pārmērīga kaislība nonāvēja Grisostomo, kāpēc vainot manu godu un tikumību? Ja savu skaidrību saglabāju koku sabiedrībā, kādēļ jūs vēlaties, lai to zaudēju cilvēku sabiedrībā? Jūs zināt, ka esmu bagāta un citu bagātības nekāroju; esmu brīva, un man netīk kļūt par verdzeni; es nevienu nemīlu un nenicinu, es nevienu nekrāpju, nevienu nepavedinu, nevienu neizsmeju, nevienu neaicinu uz sarunām. Mani izklaidē šā novada ganu meiteņu godīgās sarunas un manas rūpes par kazām. Manas vēlēšanās ierobežo šie kalni; ja šīs vēlēšanās sniedzas tiem pāri, tad tas notiek tikai tāpēc, lai noģistu debess skaistumu, vērojot ceļu, pa kuru dvēsele traucas uz savu pirmatnējo mājokli.

To teikusi, viņa apgriezās un, nenogaidot atbildi, pazuda tuvējā kalnu aizā, atstādama visus klātesošos sajūsminātus kā par tās saprātu, tā skaistumu. Daži, kurus bija ievainojušas viņas skaisto un starojošo acu bultas, gribēja tai sekot, neievērodami izsacīto brīdinājumu. Kad dons Kichots to redzēja, tam likās, ka pienācis īstais brīdis izpildīt bruņinieka pienākumu, sniedzot palīdzību vajātām jaunavām; viņš pielika roku pie zobena un teica skaļā un saprotamā balsī:

— Neviens, neraugoties uz savu kārtu un stāvokli, lai neiedrošinās sekot skaistajai Marselai, ja negrib izpelnīties manas visbriesmīgākās dusmas. Viņa skaidriem un pietiekamiem pamatojumiem pierādīja, ka gandrīz vai nepavisam nav vainojama Grisostomo nāvē un ka nebūt nevēlas atsaukties savu pielūdzēju iegribām: tāpēc viņa taisnīgi pelnījusi, lai tai nesekotu un to nevajātu, bet lai visi godīgie ļaudis viņu cienītu un godātu kā varbūt vienīgo būtni, kas dzīvo tik cēlā apņēmībā.

Vai nu dona Kichota draudu dēļ, vai tāpēc, ka Ambrosio lūdza ganus līdz galam izpildīt savu pienākumu pret savu labo draugu Grisostomo, neviens no ganiem nepakustējās un neaizgāja projām, kamēr nebija izcirsts kaps, Grisostomo raksti sadedzināti un viņa mirstīgās atliekas atdotas zemei, visiem klātesošajiem lejot daudz asaru. Kapu noslēdza ar lielu akmeni, atstājot vietu kapa plāksnei, kurā Ambrosio gribēja iecirst šādu epitafiju:

Kāds mīlētājs šeit atdusas,
Tā aukstās miesas zeme klāja.
Viņš bija gans un nāvē gāja,
Kad mīlu neieguva tas.

Viņš mira, smagi ievainots,
No daiļu acu vēsā stara.
Tev, mīlas nežēlīgā vara,
Jauns gandarījums tagad dots.

Apkaisījuši kapa kalnu ar daudzām puķēm un zaļumiem, visi atvadījās no Ambrosio, izteikdami tam līdzjūtību. To pašu darīja arī Vivaldo un tā pavadonis, bet dons Kichots šķīrās no viesmīlīgajiem ganiem un ceļotājiem, kuri to lūdza kopā ar viņiem doties uz Seviļu, kas esot ļoti piemērota vieta piedzīvojumu meklētājiem, jo piedzīvojumi tur atgadoties uz katra ielas stūra un katrā

šaurā ieliņā vairāk nekā jebkur citur. Dons Kichots pateicās par viņu padomu un labvēlību, tūlīt teikdams, ka pagaidām tas vēl nedrīkstot jāt uz Seviļu, kamēr nebūšot iztīrījis visus šos kalnus, kas, kā runā, esot pilni ar zagļiem un slepkavām. Redzēdami viņa stingro apņēmību, ceļotāji vairs neuzstāja, bet, vēlreiz atsveicinājušies, turpināja savu ceļu, kurā tiem netrūka sarunu vielas gan par notikumu ar Marselu un Grisostomo, gan arī par dona Kichota neprātībām. Pēdējais bija apņēmies sameklēt avju gani Marselu un katrā ziņā piedāvāt tai savus pakalpojumus. Viņa nodoms gan nepiepildījās, kā mēs dzirdēsim šā patiesīgā stāsta turpmākajā gaitā, kura otrā daļa šeit nobeidzas.

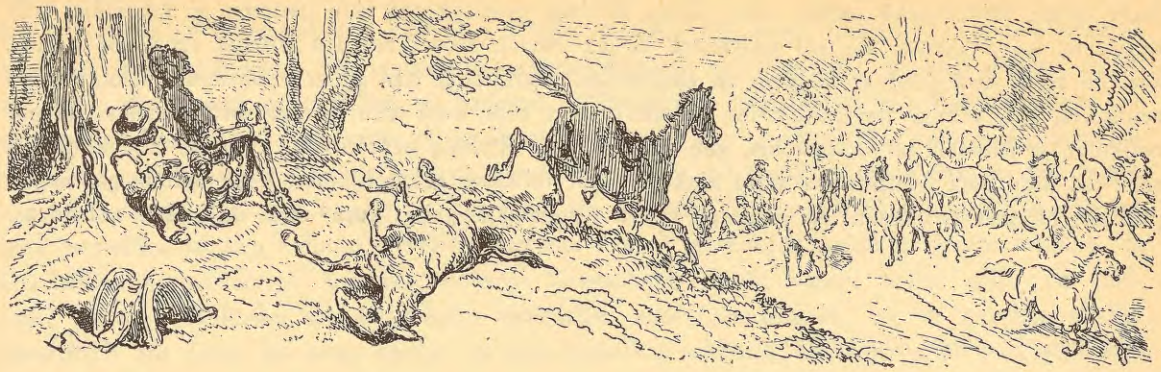

XV NODAĻA.

Dona Kichota nelaimīgais piedzīvojums, kas tam atgadījās, sastopot necilvēcīgos janguesiešus.

Gudrais Sids Amets Benenheli stāsta, ka dons Kichots, atvadījies no viesmīlīgajiem ganiem un visiem pārējiem, kas bija piedalījušies gana Grisostomo apbedīšanā, iegriezās kopā ar savu ieroču nesēju tai pašā mežā, kurā viņi bija redzējuši pazūdam gani Marselu, un, vairāk nekā divas stundas klejojuši un visās malās viņu velti izmeklējušies, tie apstājās zāļainā pļavā, kur tuvumā tecēja mierīgs un vēss strauts, neatvairāmi aicinādams tos tur pavadīt diendusu, jo sākās jau nežēlīgā pusdienas tveice. Dons Kichots un Sančo, nokāpuši no segliem, atļāva ēzelim un Rosinantem ēst kuplo zāli, kas tur auga, un paši, paņēmuši ceļa somas, daudz nedomājot, kungs un kalps saticīgā draudzībā notiesāja visu, ko tikai tur atrada.

Sančo nebija sapinis Rosinantem kājas, būdams pārliecināts, ka zirga lēnīguma un miermīlības dēļ to pat visas ķēves, kas ganās Kordovas ganībās, nevarētu novilināt no īstā ceļa. Liktenis un velns, kas reti kad snauž, iekārtoja, ka cauri ielejai daži janguesieši dzina Galisijas ķēvju baru, un, tā kā viņu paradums bija pusdienas laikā apstāties tādās vietās, kur atrodama zāle un ūdens, tad šī vieta, kur atpūtās dons Kichots, arī janguesiešiem šķita šādam nolūkam piemērota. Tad nu notika, ka Rosinantem radās vēlēšanās papriecāties ar seņorām ķēvēm; tās saodis, viņš, pretēji saviem paradumiem un dabai, neprasot sava kunga atļauju, sīki rikšodams, devās pie tām, lai apmierinātu savas vajadzības, bet ķēves, kas acīm redzot vairāk ilgojās svaigas zāles nekā viņa, saņēma to ar spērieniem un kodieniem, vienā mirklī pārrāva tam seglu siksnas, un Rosinante palika kails, bez segliem. Bet tad viņam klājās vēl ļaunāk, jo dzinēji, redzēdami tādu varmācību pret savām ķēvēm, piesteidzās ar rungām un tā sadauzīja Rosinanti, ka tas, briesmīgi sabelzts, nogāzās zemē.

Dons Kichots un Sančo, pamanījuši, ka sit Rosinanti, aizelsušies steidzās tam palīgā, un dons Kichots teica Sančo:

— Kā es redzu, draugs Sančo, tie tur nav nekādi bruņinieki, bet zemas kārtas un nelietīgi ļaudis. To saku tādēļ, lai tu palīdzētu man taisnīgi atriebties par pārestību, kas Rosinantem nodarīta mūsu acu priekšā.

Tie apstājās zāļainā pļavā, kur tuvumā tecēja mierīgs un vēss strauts, neatvairāmi aicinādams tos tur pavadīt diendusu.

— Kāda velna pēc lai mēs atriebjamies? — atbildēja Sančo, — viņu ir vairāk nekā divdesmit vīru, bet mēs esam tikai divi, varbūt pat tikai pusotra.

— Es viens pats esmu simta vērts! — atbildēja dons Kichots.

Un, tālākās runās neielaizdamies, izrāvis zobenu, viņš uzbruka janguesiešiem, un, sava kunga piemēra iedrošināts un iekvēlināts, tāpat darīja arī Sančo Pansa; dons Kichots tūlīt vienam, ar stipru cirtienu pārgriezdams ādas kamzoli, dziļi pāršķēla plecu.

Janguesieši, redzēdami, ka viņu lielajam baram uzbrūk tikai divi cilvēki, visi saskrēja ar rungām un, abus ielenkuši, sāka tos sist ar lielu neatlaidību un niknumu; jāsaka taisnība — jau pēc otrā belziena Sančo gulēja zemē, un tāpat klājās donam Kichotam, ko nespēja glābt viņa veiklība un drosme, un liktenim labpatika, lai viņš noslīgtu zemē pie Rosinantes kājām, kas nebija vēl varējis piecelties; no tā var secināt, cik spēcīgi darbojās rungas satrakoto zemnieku rokās. Kad janguesieši redzēja, ko viņi bija pastrādājuši, tie vislielākā steigā savāca savas ķēves un turpināja savu ceļu, atstādami abus piedzīvojumu meklētājus guļot bēdīgā stāvoklī un vēl bēdīgākā noskaņā.

Pirmais atģidās Sančo Pansa un, atrazdamies tuvu savam kungam, vājā un žēlā balsī teica:

— Seņor don Kichot! Ak seņor don Kichot!

— Ko tu vēlies, brāli Sančo? — atbildēja dons Kichots tikpat vājā un sāpīgā balsī kā Sančo.

— Es vēlētos, ja būtu iespējams, — atbildēja Sančo Pansa, — lai jūsu žēlastība man pasniegtu tikai divus malkus no Vella Blasa dzēriena, ja jums tas būtu tieši pie rokas, jo varbūt tas sadauzītiem kauliem ir ne mazāk derīgs kā ievainojumiem.

— Ja man, nelaimīgajam, būtu šis dzēriens, kā tad mums vēl trūktu? — teica dons Kichots. — Bet es tev, Sančo Pansa, zvēru pie klaiņojoša bruņinieka goda, ka nepaies pat divas dienas, ja tikai liktenis neizlems citādi, un tas būs manā rīcībā vai arī lai man nokalst rokas.

— Bet kā jūsu žēlastībai liekas, — jautāja Sančo Pansa, — pēc cik dienām mēs varēsim pakustināt kājas?

— Kas attiecas uz mani, jāatzīstas, — teica sasistais bruņinieks dons Kichots, — ka es nemāku šo dienu skaitu noteikt. Bet es uzkraujuvisu vainu sev, jo man nevajadzēja pacelt zobenu pret cilvēkiem, kas nav iesvētīti bruņinieku kārtā, kā esmu es; tādēļ domāju, ka bruņniecības likuma pārkāpuma dēļ cīņu dievs* atļāvis mani pārmācīt. Tāpēc, Sančo Pansa, tev jāievēro reizi par visām reizēm, ko tev tagad teikšu, jo tas ir svarīgi mūsu abu labklājībai: kad tu redzi, ka tamlīdzīgi salašņas nodara mums pārestību, negaidi, kamēr izvelku zobenu, jo es to nekādā ziņā vairs nedarīšu, bet satver pats savu zobenu un pārmāci tos pēc sirds patikšanas; bet, ja tiem nāktu bruņinieki palīgā, tad es arī pratīšu tev palīdzēt un viņus satriekt ar visu savu spēku, jo tu esi redzējis tūkstoš gadījumu un pierādījumu, cik tālu sniedzas manas drošās rokas spēks.

Tik uzpūties bija mūsu nabaga seņors, pieveicis drošsirdīgo biskajieti. Bet Sančo Pansam šis viņa kunga norādījums nepavisam nelikās tik labs, tāpēc viņš atļāvās atbildēt:

— Seņor, esmu miermīlīgs, rāms un saticīgs cilvēks, esmu iemācījies paciest visādas pārestības, jo man ir sieva un bērni, kas uzturami un audzināmi. Lai žēlīgais seņors man atļauj teikt, jo pavēlēt es nedrīkstu, ka es nekādā gadījumā nepacelšu savu zobenu ne pret vienkāršiem cilvēkiem, ne pret bruņiniekiem un dieva vārdā no šā brīža piedodu visas netaisnības, ko man kāds nodarījis, nodara vai turpmāk nodarīs, lai tas būtu augsts vai zems, nabags vai bagāts, bruņinieks vai kalps, bez kādas kārtas vai amata izšķirības.

Viņa kungs, to noklausījies, atbildēja:

— Ja es spētu vieglāk elpot un runāt bez lielām grūtībām un sāpes sānos norimtu, tad es tev, Pansa, pierādītu, kādos maldos tu atrodies. Atbildi man, tu grēciniek: ja nu laimes vējš, kas mums līdz šim bijis nelabvēlīgs, tagad pagrieztos mums vēlamā virzienā, piepūzdams mūsu cerību buras tā, ka

mēs droši un bez briesmām iebrauktu tieši tās salas ostā, ko esmu tev apsolījis, — kas notiktu ar tevi, ja es salu iekarotu un tevi ieceltu par valdnieku? Tu iznīcini sev iespēju kādreiz kļūt par bruņinieku, un tu tāds arī negribi kļūt, jo tev nav ne drosmes, ne gribas atriebt tev nodarītās pārestības un aizstāvēt savu īpašumu. Tev jāzina, ka jauniekarotās valstīs un provincēs vietējo iedzīvotāju prāti nekad nav tik nomierināti un tik pilnīgi sava jaunā kunga pusē, lai nebūtu jābaidās, ka tie kaut ko pasāks, kas varētu mainīt lietu stāvokli, un, kā mēdz teikt, izmēģinās savu laimi; tāpēc nepieciešams, lai jaunajam valdniekam būtu prasme turēt sevi grožos un drosme katrā vajadzīgā brīdī vīrišķīgi doties uzbrukumā vai aizstāvēties.

— Notikumā, kas mums tagad atgadījās, — atbildēja Sančo, — es būtu varējis sev vēlēties prasmi un vīrišķību, ko jūsu žēlastība pieminējāt; bet es varu zvērēt pie sava nabaga cilvēka goda, ka plāksteri man būtu derīgāki nekā pamācības. Pamēģiniet, žēlīgais seņor, vai jūs varat piecelties, tad palīdzēsim arī Rosinantem tikt augšā, lai gan viņš to nepelna, būdams galvenais visa šā kautiņa vaininieks. Bet to nekad nebūtu no Rosinantes gaidījis, jo domāju, ka viņš ir tikpat tikls un kārtīgs kā es pats. Bet ir taču taisnība, ka vajadzīgs ilgs laiks, lai iepazītu ļaudis, un ka šinī dzīvē neviena lieta nav droša. Kas to būtu domājis, žēlīgais seņor, ka pēc tiem drausmīgajiem cirtieniem, ko jūsu žēlastība cirta nelaimīgajam klaiņojošajam bruņiniekam, tik ātri sekos tāda sitienu krusa uz mūsu nabaga mugurām!

— Tavējā, Sančo, — atbildēja dons Kichots, — droši vien ir norūdījusies pret tamlīdzīgiem nokrišņiem, bet skaidrs, ka manējā, pieradusi pie smalkiem holandiešu audekliem, sajūt šā negadījuma sāpes vēl stiprāk; un, ja es neiedomātos, — ko es saku — neiedomātos, — ja es droši nezinātu, ka tamlīdzīgas nepatikšanas katrā ziņā saistītas ar karotāja dzīvi, tad es tepat uz vietas nomirtu aiz dusmām vien.

Ieroču nesējs uz to atbildēja:

— Žēlīgais seņor, ja šādi nelaimes gadījumi ir bruņniecības augļi, tad sakiet man, vai tie ienāksies bieži vai reti vai arī tiem ir noteikts gadalaiks, jo es ticu, ka mēs pēc divām šādām augļu ražām būsim nespējīgi ievākt trešo, ja dievs savā bezgalīgā žēlastībā mums nenāks palīgā.

— Zini, draugs Sančo, — teica dons Kichots, — ka klaiņojošo bruņinieku dzīvi apdraud tūkstoš briesmu un nelaimes gadījumu, bet ne mazāk daudzveidīgas ir klaiņojošo bruņinieku pastāvīgās iespējas kļūt par ķēniņiem un ķeizariem, kā tik daudzi un dažādi bruņinieki, kuru dzīves apraksti man labi zināmi, ar saviem piedzīvojumiem to pierādījuši. Es tev tūlīt varētu pastāstīt, ja man sāpes atļautu, kā daži vienīgi ar savu roku spēku pacēlās manis pieminētajā lielajā augstumā, kad tie pirms un pēc tam daudzkārt bija atradušies dažādās nelaimēs un postā: drosmīgais Gallijas Amadiss nokļuva sava nāvīgā ienaidnieka burvja Arkalausa varā, kas, kā droši zināms, to savā pagalmā pie staba piesējis, cirta tam vairāk nekā divsimt reižu ar sava zirga iemauktiem. Kāds nezināms, bet teicams autors raksta, ka Feba bruņinieks kādā slavenā pilī piepeši iekļuvis lamatās: grīda zem viņa atvērusies, un viņš ar sasietām rokām un kājām iegāzies dziļā apakšzemes bedrē, kur tam vajadzējis pieņemt sniegūdens un smilšu klizmu, no kuras tas gandrīz nobeidzies, un, ja šajā lielajā nelaimē viņam nebūtu palīdzējis kāds burvis, viņa labs draugs, tad nabaga bruņinieks neizietu sveikā. Es spēju visu panest, līdzīgi šiem krietnajiem ļaudīm, jo pārestības, ko tie izcieta, bija vēl ļaunākas nekā tās, ko mums šodien vajadzēja izturēt. Turklāt, Sančo, tev jāzina, ka ievainojumi, kurus sagādā rīki, kas kādam nejauši gadījušies rokās, nav apkaunojoši, kā tas skaidriem vārdiem izteikts divkauju noteikumos: ja kāds kurpnieks iesit otram ar liesti, kas tam rokās, tad nevar teikt, ka otrais ticis sists ar nūju, kaut gan lieste un nūja abas izgatavotas no koka. Es to saku tādēļ, lai tu neiedomātos, ka, šai cīņā sakauti, esam arī negodā krituši, jo ieroči, kurus šie ļaudis lietoja un

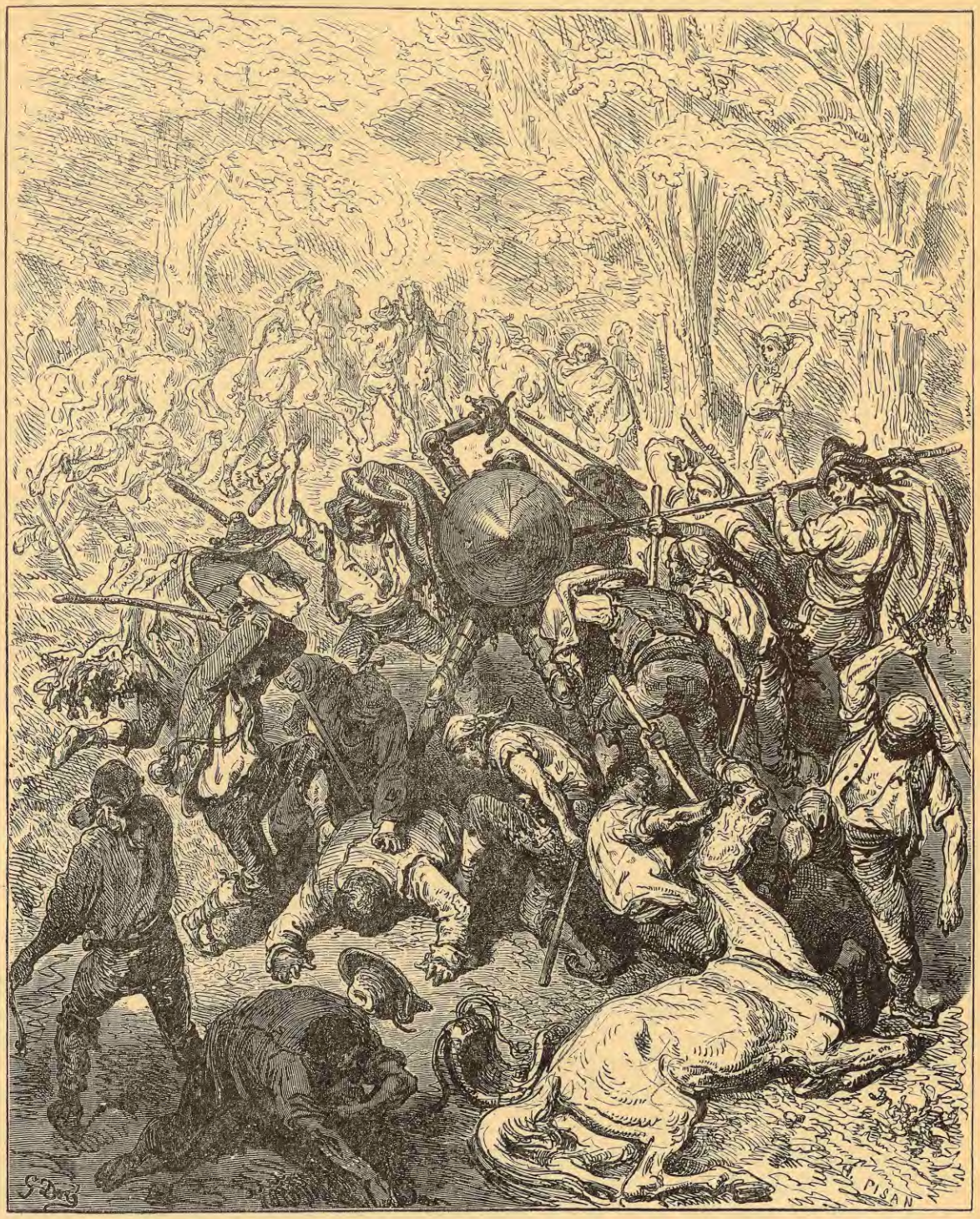

Janguesieši visi saskrēja ar rungām.

ar kuriem tie mūs sasita, nebija nekas cits kā nūjas, un, cik es varu atcerēties, neviens no tiem nelietoja šķēpu, zobenu vai dunci.

— Man nebija laika, — atbildēja Sančo, — to visu aplūkot, jo, tiklīdz biju satvēris savu zobenu, tie iesvaidīja manus kamiešus ar savām priežu rungām tā, ka man zuda redze un dzirde un es, nespēdams turēties kājās, tiku noguldīts tur, kur vēl tagad guļu un kur man maza bēda pārdomāt, vai saņemtie rungu belzieni ir negods vai nav, jo sitieni bija tik sāpīgi, ka iespiedās man atmiņā tāpat kā manos kamiešos.

— Neskatoties uz to, tev, brāli Pansa, jāzina, ka nav atmiņu, ko laiks neizdzēš, un sāpju, ko nāve neiznīcina.

— Es nezinu, kas varētu būt lielāka nelaime, — atbildēja Pansa, — kā gaidīt, lai laiks to iznīcina vai arī nāve izdzēš. Labāk, ja jūsu nelaime būtu tāda, ka mēs to ar dažiem plāksteriem varētu izdziedināt, — tas būtu vēlamāk; bet es saprotu, ka visu kādas slimnīcas plāksteru nepietiktu, lai mūs atkal pieceltu kājās.

— Beidz gausties, Sančo, un smelies spēku savā vājumā, — atbildēja dons Kichots, — tāpat darīšu arī es, un palūkosimies, kā klājas Rosinantem, jo man šķiet, ka tas, nabadziņš, nav baudījis mūsu nelaimes mazāko daļu.

— Par to nebūtu jābrīnās, — atbildēja Sančo, — jo viņš arīdzan ir klaiņojošs bruņinieks; es tikai brīnos, kā ēzelis palicis sveikā un ar veselu ādu ticis cauri, kamēr mums salauzti visi kauli.

— Laime nelaimē vienmēr vēl atstāj vienas durvis vaļā, pa kurām var izglābties, — atbildēja dons Kichots, — ar to gribu teikt, ka šis lopiņš mums tagad aizstās Rosinanti un aizvedīs mani līdz kādai pilij, kurā atveseļošos no ievainojumiem. Arī šo jāšanu uz ēzeļa es neuzskatu par negodu, jo atceros lasījis, ka krietnais vecis Silens*, jautrā smieklu dieva audzinātājs, iejādams Simtvārtu pilsētā*, juties lieliski, sēdēdams uz visai skaista ēzeļa.

— Patiesi, tas ir jājis, kā jūs stāstāt, — atbildēja Sančo, — bet ir taču liela starpība, vai kāds jāj vai arī kā mēslu maiss šķērsām pār ēzeli karājas.

Uz to dons Kichots atbildēja:

— Ievainojumi, ko saņem kaujās, pavairo slavu, nevis to mazina; tātad, draugs Pansa, nestrīdies vairs, bet, kā tev teicu, labāk piecelies cik veikli varēdams un uzcel mani, kā tev liekas parocīgāk, uz sava ēzeļa, un dosimies projām no šejienes, iekams uznāk nakts un mūs pārsteidz šai vientulīgajā vietā!

— Esmu dzirdējis žēlīgo seņoru sakām, — atbildēja Sančo, — ka klaiņojošiem bruņiniekiem esot patīkami gulēt gada lielāko daļu tuksnešos un postažās un ka tie to uzskatot par sevišķu laimi.

— Tas notiek tad, — teica dons Kichots, — ja tie tālāk netiek vai arī ir iemīlējušies; tāpat tiesa, ka ir bijis dažs bruņinieks, kas gulējis uz klints saules tveicē, salā un negaisā nepārtraukti divi gadus, viņa seņorai to nezinot. Un viens no tādiem bija Amadiss, kad tas sevi sauca par Tumšo Skaistuli un nepārtraukti dzīvoja uz Nabadzības klints, nezinu, vai astoņus gadus vai astoņus mēnešus, — par to es neesmu drošs, bet viņš tur izcieta sodu, ko tam uzlika seņoras Orianas bardzība. Taču atstāsim to, Sančo, un rīkojies, iekams ēzelim nav gadījusies līdzīga nelaime kā Rosinantem!

— Tad gan būtu velns vaļā, — teica Sančo.

Un ar trīsdesmit vaimanām, sešdesmit nopūtām un simt divdesmit lāstiem un nolādējumiem par to, kas viņu novedis šādā stāvoklī, Sančo piecēlās, bet palika pusceļā stāvam, saliecies kā turku šaujamais loks, nespēdams izstiepties taisns, ar pūlēm viņš uzmauca apaušus ēzelim, kas šās dienas pārmērīgā brīvībā bija diezgan tālu aizklīdis, pēc tam piecēla Rosinanti, kas, ja vien spētu runāt,

ar savām žēlabām noteikti būtu pārspējis Sančo un savu kungu. Īsi sakot, Sančo novietoja donu Kichotu uz ēzeļa, Rosinanti piesēja tam pie astes un, pats vezdams ēzeli pavadā, palēnām sāka virzīties uz to pusi, kur, pēc viņa domām, vajadzēja būt lielceļam. Liktenis, vēlēdams viņiem labāko, noveda tos pēc nepilnas jūdzes gājiena pie ceļa, kur bija redzama iebraucamā vieta, kurā pretēji Sančo apgalvojumiem dons Kichots sev par lielu prieku saskatīja pili. Sančo apgalvoja, ka tā esot iebraucamā vieta, bet viņa kungs, — ka tā esot nocietināta pils; viņu ķildas turpinājās tik ilgi, kamēr tie bija pienākuši pie vārtiem, pa kuriem Sančo, vairāk netaujādams, iegāja ar visu savu karavanu.

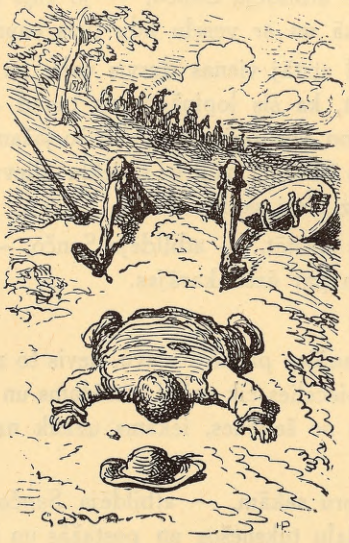

Sančo ... palēnām sāka virzīties uz to pusi, kur, pēc viņa domām, vajadzēja būt lielceļam.

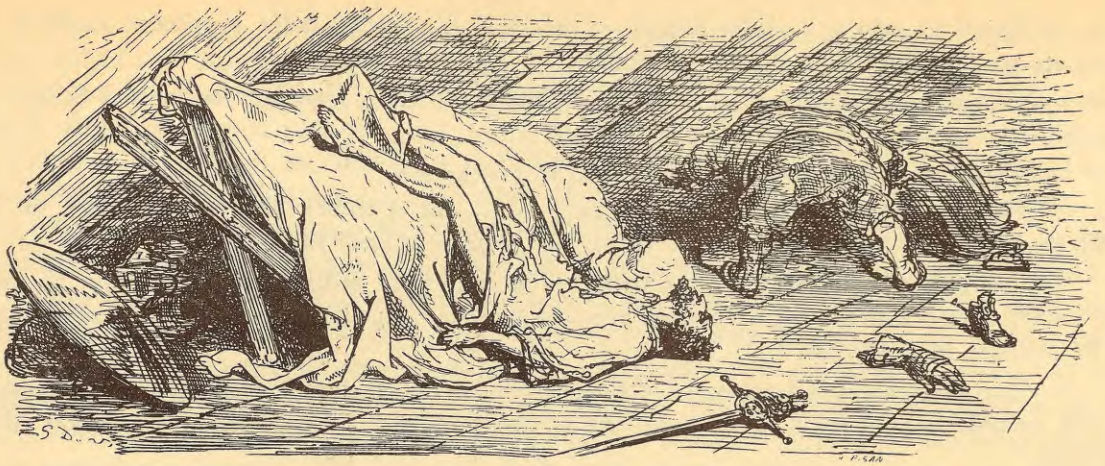

XVI NODAĻA.

Par to, ko atjautīgais idalgo piedzīvoja iebraucamajā vietā, kura tam šķita pils.

Krodzinieks, redzēdams donu Kichotu guļam šķērsām pār ēzeli, vaicāja Sančo, kāda nelaime šo cilvēku piemeklējusi. Sančo atbildēja, ka tam nekāda sevišķa nelaime neesot notikusi, bet ka, krītot no klints, tas mazliet sev sadauzījis ribas. Krodziniekam bija sieva, kas raksturā nelīdzinājās parastajām krodziniecēm, jo bija pēc dabas līdzjūtīga un iežēlojās par savu tuvāko nelaimi; viņa tūlīt steidzās donu Kichotu ārstēt un pavēlēja savai meitai, ļoti glītai jaunavai, nākt palīgā viesi apkopt. Šai pašā krogā kalpoja kāda asturiešu meitene, kurai bija plata seja, plakans pakausis, strups deguns, viena acs greiza un otra arī ne visai vesela. Tiesa, viņas auguma staltums aizstāja viņai piemītošos trūkumus: no galvas līdz papēžiem tas bija nepilnus septiņus sprīžus garš, un viņas uzrautie pleci spieda viņu vairāk, nekā tā vēlējās, aplūkot zemi. Šī maigā jaunava savukārt palīdzēja meitai; viņas abas sataisīja donam Kichotam nožēlojamu gultu nojumē, kurā acīm redzot agrāk daudz gadu tika uzglabāti salmi; tur bija apmeties arī kāds mūļu dzinējs, kura gulta atradās netālu no mūsu dona Kichota gultas. Un, lai gan mūļu dzinēja gulta sastāvēja tikai no mūļu segliem un segām, tā tomēr bija daudz labāka par dona Kichota guļas vietu, ko veidoja četri ne visai gludi dēļi uz diviem nevienāda augstuma soliem, matracis, tik plāns kā adīta sega un tik ciets, it kā būtu pilns ar zemes grumbuļiem vai oļiem, kaut gan no caurumiem tam rēgojās vilnas kušķi, tad vēl divi palagi, stīvi kā vairogu āda, un viena gultas sega, kuras diegus varēja bez pūlēm saskaitīt, nekļūdoties pat par vienu.

Šajā nolādētajā gultā noguldīja donu Kichotu; pēc tam saimniece un viņas meita visu viņa ķermeni aplipināja ar plāksteriem, kamēr Maritornesa, — tā sauca asturieti — viņām rādīja gaismu. Plāksterus uzliekot, saimniece, ievērojusi, ka dons Kichots viscaur bija pārklāts zilumiem, teica, ka tie viņai liekoties vairāk sitienu nekā kritiena pēdas.

— Sitieni tie nebija, — teica Sančo, — bet klintī bija daudz radžu un asumu, un katrs no tiem atstāja savas pēdas. — Un vēl piebilda:

— Žēlīgā seņora, parūpējieties, lai paliktu pāri mazliet pakulu, jo gan jau radīsies kāds, kam tās itin labi noderēs, man pašam arī mazliet sāp krusti.

— Tātad, — atbildēja saimniece, — jūs arī esat kritis?

— Neesmu kritis, — teica Sančo Pansa, — bet, kad es redzēju savu seņoru krītam, tik ļoti pārbijos, ka man visa miesa tā sāp, it kā es būtu saņēmis tūkstoš sitienu.

— Tas gan ir iespējams, — teica meita, — jo man bieži gadījies sapņot, ka krītu no torņa un nekādi nevaru sasniegt zemi, un, kad pamostos no šāda sapņa, tad esmu tik nogurusi un salauzta, it kā patiesībā būtu nokritusi.

— Tur jau ir tas suns aprakts, — atbildēja Sančo, — ka es, nemaz nesapņodams, bet būdams vairāk nomodā nekā pašreiz, apklājos gandrīz ar tikpat daudz zilumiem kā mans seņors dons Kichots.

— Kā sauc šo bruņinieku? — jautāja asturiete Maritornesa.

— Lamančas dons Kichots, — atbildēja Sančo Pansa, — viņš ir klaiņojošais bruņinieks, turklāt viens no labākajiem un stiprākajiem, kādi kopš senseniem laikiem pasaulē redzēti.

— Kas tas ir — klaiņojošais bruņinieks? — jautāja kalpone.

— Vai tad jūs esat pasaulē tik maz dzīvojusi, ka to nezināt? — iesaucās Sančo Pansa. — Tad ziniet, mana māsa, ka piedzīvojumu meklētājs bruņinieks ir vīrs, kas vienā acumirklī var tikt nopērts un otrā kļūt ķeizars: šodien viņš ir nelaimīgākais un nožēlojamākais radījums uz zemes, bet rīt tam ir divu vai triju karaļvalstu kroņi, ko atdāvāt savam ieroču nesējam.

— Kā tas var gadīties, — teica saimniece, — ka jums, kalpojot tik labam kungam, nepieder, cik es noprotu, pat neviena grafiste?

— Tas būtu pāragri, — atbildēja Sančo, — jo tikai kopš viena mēneša mēs meklējam piedzīvojumus un līdz šim mums vēl neviens vērtīgs nav gadījies. Notiek kādreiz arī, ka meklē vienu lietu, bet atrod citu. Tomēr, ja mans seņors dons Kichots no ievainojuma vai kritiena izveseļosies un es no tā nepalikšu gaudens, es savas cerības nemainītu pret augstāko titulu Spānijā.

Visu šo sarunu dons Kichots ļoti uzmanīgi noklausījās, tad cik labi varēdams pacēlās gultā sēdus un, saņemdams saimnieces roku, teica:

— Ticiet man, skaistā seņora, jūs varat sevi saukt par laimīgu, dodama patvērumu savā pilī tādai personai, kāds esmu es, un, ja es pats sevi necildinu, tad tikai tādēļ, ka pašuzslava, kā mēdz teikt, cilvēku pazemo; tomēr mans ieroču nesējs jums pastāstīs, kas es esmu. Tikai to vēl gribu teikt, ka šis pakalpojums, ko jūs man izdarījāt, manā atmiņā tiks ierakstīts uz mūžīgiem laikiem, lai es jums pateiktos visu mūžu, un, ja saskaņā ar augstās debesu varas lēmumu mīlestība nebūtu mani pakļāvusi saviem likumiem un padarījusi padevīgu kādas nepateicīgas skaistules acīm, kuras vārdu es tikai slepenībā pieminu, tad šās daiļās jaunavas acis varētu kļūt par manas brīvības valdniecēm.

Saimniece, tās meita un labā Maritornesa klausījās klaiņojošā bruņinieka vārdus ar tādu neizpratni, it kā viņš runātu grieķiski, bet tik daudz viņas noprata, ka tie visi bija domāti kā cildinājumi un glaimi; tomēr, nepieradušas pie tamlīdzīgas valodas, tās viņu uzlūkoja ar izbrīnu, un viņš tām šķita pavisam citāds cilvēks nekā ļaudis, ar kuriem tās parasti satikās. Pateikušās par viņa laipnībām savā kroga valodā, viņas aizgāja, bet asturiete Maritornesa pārsēja Sančo, kam šī uzmanība bija tikpat nepieciešama kā viņa kungam.

Mūļu dzinējs ar Maritornesu bija norunājuši šo nakti jautri pavadīt kopā, un viņa bija solījusies, tiklīdz viesi būs devušies pie miera un viņas saimnieki iemiguši, viņu uzmeklēt un apmierināt viņa iegribas, cik vien viņš vēlēsies. Par šo labo kalponi bija zināms, ka tā vienmēr turēja tādējādi doto vārdu, pat ja bija to devusi kaut kur vientuļā kalnā un bez lieciniekiem, jo viņa lepojās, ka dzimusi muižniece*, un neuzskatīja par apkaunojumu kalpot krogā, teikdama, ka nelaime un nepelnīts liktenis viņu noveduši šādā stāvoklī. Dona Kichota cietā, šaurā, nabadzīgā un nedrošā gulta stāvēja apzvaigžņotās nojumes vidū; tai cieši blakus Sančo uztaisīja savu guļas vietu tikai no meldru paklāja un vienas segas, kas izskatījās vairāk pēc pakulām nekā pēc vilnas auduma. Aiz šīm divām guļas vietām atradās mūļu dzinēja gulta, pagatavota, kā jau teikts, no viņa divu labāko mūļu segliem un citiem to piederumiem — kaut arī šādu lopu viņam bija veseli divpadsmit, kas visi bija spīdīgi, resni un izskatīgi, jo viņš bija viens no turīgākajiem Arevalas* mūļu dzinējiem, kā to saka šā stāsta autors, sevišķi pieminēdams šo dzinēju tādēļ, ka viņš to ļoti labi pazinis un, kā daži apgalvo, pat bijis tam radinieks. Turklāt Sids Amets Benenheli bijis ļoti zinātkārs vēsturnieks un visas lietas ļoti pamatīgi noskaidrojis; jo no visa šeit sacītā redzams, ka viņš pat neievērojamākos un parastākos apstākļus nenoklusē, ko varētu ņemt par paraugu nopietni *vēsturnieki*, kuri mums vienmēr tēlo notikumus tik īsi un aprauti, ka tie, tā sakot, tikai viegli pieskaras mūsu lūpām, pie kam nevērības, ļaunprātības vai vientiesības dēļ sacerējuma galveno saturu šie autori atstāj tintnīcā. Tūkstoškārt lai slavēts *Tablantes de Rikamontes* sacerētājs un arī tās grāmatas autors, kurā tiek pastāstīti grafa Tomiļas* piedzīvojumi! Ak, ar kādu rūpību tur viss aprakstīts!

Tātad, pēc tam kad mūļu dzinējs bija aplūkojis savus mūļus un tiem iedevis otrreiz ēsmu, viņš, atgūlies seglos, gaidīja savu ļoti akurato Maritornesu. Sančo jau bija noplāksterēts un atradās guļas vietā, viņš gribēja iemigt, bet to neļāva sāpes sānos, un donam Kichotam no kaulu sāpēm acis bija vaļā kā zaķim. Visā krogā valdīja klusums, un vienīgo gaismu izplatīja priekštelpas vidū pakārtā lampa.

Šis brīnišķais klusums un mūsu bruņinieka iztēlē pastāvīgi iznirstošās ainas par notikumiem, kādi attēloti katrā lappusē izlasītajās grāmatās, kas bija tā nelaimes cēloņi, radīja viņa galvā visdīvaināko neprātību, kādu tik var iedomāties, proti, viņam šķita, ka tas nokļuvis kādā slavenā pilī (jo, kā jau teikts, visas iebraucamās vietas, kur viņš apmetās, viņa iedomās bija pilis) un ka iebraucamās vietas saimnieka meita ir pils īpašnieka meita, kas, viņa skaistā izskata savaldzināta, viņā iemīlējusies un apsolījusies slepus, vecākiem nezinot, šonakt pie viņa iezagties un kādu laiku pie tā pavadīt; šo murgu iedomu uzskatīdams par nenoliedzamu patiesību, viņš sāka baiļoties un domāt par grūto cīņu, kas viņa tiklībai būs jāiztur, tomēr savā sirdī svēti apsolīdamies palikt uzticīgs savai seņorai Tobosas Dulsinejai, pat ja tam parādītos pati karaliene Džinevra ar savu dāmu Kintaņonu.

Tam perinot šīs ārprātīgās domas, pienāca laiks un stunda (viņa nelaimes stunda), kad bija jāierodas asturietei, kas vienā kreklā un basām kājām, matus apsējusi ar kokvilnas tīkliņu, klusiem un piesardzīgiem soļiem ienāca telpā, kur visi trīs gulēja, meklēdama mūļu dzinēju, bet, tikko tā parādījās durvīs, dons Kichots, to pamanījis, piecēlās savā gultā sēdus un, neraugoties uz saviem plāksteriem un ribu sāpēm, izpleta rokas, lai apskautu savu skaisto jaunavu. Asturiete, kas klusi un uzmanīgi, izstiepusi rokas, taustoties meklēja savu mīļoto, uzgrūdās dona Kichota rokām, un viņš, spēcīgi satvēris tās plaukstu, pievilka viņu pie sevis un bailēs mēmu sastingušu nosēdināja uz savas gultas. Viņš pieskārās viņas kreklam, un, kaut gan tas bija izgatavots no rupja audekla, donam Kichotam tas šķita smalkākais un maigākais zīds. Ap rokām viņa nēsāja stikla krelles, kas tam likās brīnišķīgi zaigojošas austrumzemju pērles. Viņas mati, kas līdzinājās zirga krēpēm, tam atgādināja Arabijas zelta mirgojošos pavedienus, kuru mirdzums aptumšoja pat sauli. Viņas elpa oda pēc sasmakuša vinegreta, bet tam likās, ka viņas mute izdvašo liegas smaržas; īsi sakot, viņš

asturieti savās iedomās iztēloja līdzīgu kādai princesei, par kuru bija lasījis, ka tā, mīlas uzvarēta, nākusi apraudzīt smagi ievainotu bruņinieku visā savā iepriekš aprakstītajā krāšņumā. Nabaga idalgo bija tā apstulbots, ka ne pieskaršanās šai lāga jaunavai, ne viņas elpa, ne pārējās īpašības, kas jebkuram citam, izņemot mūļu dzinēju, būtu apšķebinājušas dūšu, nespēja izkliedēt viņa maldus, gluži otrādi, — viņam likās, ka tas satvēris savās rokās skaistuma dievieti. To stipri skaudams, viņš teica tai klusā un mīlas pilnā balsī:

— Skaistā un izcilā seņora, es vēlētos atrasties tādā stāvoklī, lai spētu pateikties par pārlieku lielo labvēlību, ko jūs man dāvājat, atļaudama uzlūkot jūsu brīnišķīgo skaistumu, bet liktenis, kas nekad nepiekūst vajāt krietnos, mani nolicis šai vietā, kurā guļu satriekts un salauzts, ka pat tad, ja es gribētu apmierināt jūsu vēlēšanās, man tas nebūtu iespējams. Taču šai neiespējai piebiedrojas vēl viena lielāka, proti, mans uzticības solījums nesalīdzināmajai Tobosas Dulsinejai, manu slepenāko domu vienīgajai valdniecei. Ja nebūtu šo šķēršļu, tad es neizturētos kā kāds vientiesis bruņinieks un neaizlaistu garām neizbaudītu tik lielu laimi, ko jūsu pārmērīgā labsirdība man gribēja sagādāt.

Maritornesa, bailēs nosvīdusi dona Kichota skavās, neklausīdamās un arī nesaprazdama viņa vārdus, klusēdama mēģināja atbrīvoties. Dūšīgais mūļu dzinējs, kam neļāva iemigt viņa grēcīgie nodomi, bija pamanījis savu iekāroto, tiklīdz tā ienāca pa durvīm, un uzmanīgi noklausījās visu, ko dons Kichots viņai teica; greizsirdības mocīts, tāpēc ka asturiete, neturēdama vārdu, viņu bija apmainījusi pret citu, viņš pielīda tuvāk dona Kichota gultai, lai klusu novērotu, uz ko sliecas šī viņam nesaprotamā runa; bet, kad viņš redzēja, ka kalpone pūlas atbrīvoties un ka dons Kichots savukārt cenšas to saturēt, viņam šis joks stipri nepatika, un, pacēlis roku, viņš ietrieca dūri mīlētāja bruņinieka šaurajos žokļos tik spēcīgi, ka tam visa mute pieplūda asinīm, un, ar to vēl neapmierinājies, uzlēca donam Kichotam uz krūtīm un to krietni samīcīja ātrām kāju kustībām no galvas līdz kājām. Gulta, kas vāji balstījās uz nedroša pamata, neizturēja klātpienākušā mūļu dzinēja svaru un sagāzās zemē; skaļais brīkšķis uzmodināja iebraucamās vietas saimnieku, un tas tūlīt noskārta, ka vainīga ir Maritornesa, jo uz viņa skaļajiem saucieniem tā neatsaucās. Ar šīm aizdomām piecēlies un aizdedzinājis lukturi, viņš devās turp, kur bija sadzirdējis troksni.

Kalpone, ieraudzījusi, ka nāk viņas saimnieks un turklāt briesmīgi saniknots, bailēs drebēdama, iemetās aizmigušā Sančo Pansas gultā, kur viņa saritinājās un savilkās čokurā.

Saimnieks ienācis sauca:

— Kur tu esi, vazaņķe? Droši vien tie ir tavi nedarbi!

Tad uzmodās Sančo, kas, juzdams uz sevis kaut kādu dzīvu ķermeni, iedomājās, ka to spiež lietuvēns, un sāka sist ar dūrēm uz visām pusēm, visvairāk trāpīdams Maritornesai, kas, juzdama sāpes, meta kaunu pie malas un atbildēja Sančo ar tik spēcīgiem dūres sitieniem, ka viņam viss miegs izgaisa; saņēmis pretsitienus un nesaprazdams, kas viņu tā apstrādā, Sančo cik spēdams izslējās, sagrāba Maritornesu, un abi iesāka neredzēti nikni un smieklīgi plūkties. Mūļu dzinējs, ieraudzījis saimnieka luktura gaismā, ka viņa dāmai klājas ļauni, atstāja donu Kichotu un steidzās tur, kur viņa palīdzība bija nepieciešama. To pašu darīja arī saimnieks, tikai citā nolūkā, proti, lai pārmācītu kalponi, jo viņš nešaubīgi domāja, ka viņa vienīgā sacēlusi šo traci. Tālāk gāja kā parunā: kaķis pakaļ žurkai, žurka auklai un aukla nūjai, — mūļu dzinējs dauzīja Sančo, Sančo kalponi, tā viņu, saimnieks kalponi, un visi pūlējās tādā steigā, ka neļāva viens otram ne mirkli atvilkt elpu; turklāt saimnieka lukturis apdzisa, un, palikuši tumsā, tie uz labu laimi tik nežēlīgi slānīja viens otru, ka tur, kur dūre krita, veselas vietas vairs nepalika.

Gadījās, ka šai naktī krogā bija apmeties kāds kārtības sargs, viens no tā sauktās Toledas vecās Svētās Brālības locekļiem, kas, izdzirdis šo neparasto cīņas troksni, apbruņojās ar savu īso zizli un skārda amata lādīti un, iegājis tumšajā nojumē, sauca:

Gulta, kas vāji balstījās uz nedroša pamata, neizturēja klātpienākušā mūļu dzinēja svaru un sagāzās zemē.

— Likuma vārdā rimstiet! Svētās Brālības vārdā rimstiet!

Pirmais, kam viņš uzgrūdās, bija piekautais dons Kichots, kas savā sakritušajā gultā gulēja nesamaņā, zodu uz augšu izslējis; sataustījis viņa bārdu, kārtības sargs nemitīgi sauca: «Palīdziet likuma vārdā!» Bet, manīdams, ka aiz bārdas saķertais neelpo un nekustas, viņš nodomāja, ka tas ir miris un ka pārējie klātesošie ir viņa slepkavas, un šādās aizdomās kliedza vēl skaļākā balsī:

— Noslēdziet kroga durvis! Raugieties, lai neviens neaizbēgtu, jo šeit ir noslepkavots cilvēks!

Šis sauciens visus izbiedēja, un katrs pārtrauca traci tai pašā acumirklī, kad atskanēja sarga balss. Saimnieks atgriezās savā istabā, mūļu dzinējs savos seglos, kalpone savā būcenī; tikai divi nelaimīgie, dons Kichots un Sančo, nevarēja izkustēties no savas vietas. Kārtības sargs palaida vaļā dona Kichota bārdu un devās meklēt uguni, lai saķertu noziedzniekus, bet viņš neko neatrada, jo saimnieks, ieiedams atpakaļ savā istabā, ar nodomu bija nodzēsis lukturi; sargs bija spiests uzmeklēt pavardu, pie kura tas ar lielām pūlēm un pēc ilgāka laika aizdedzināja otru lukturi.

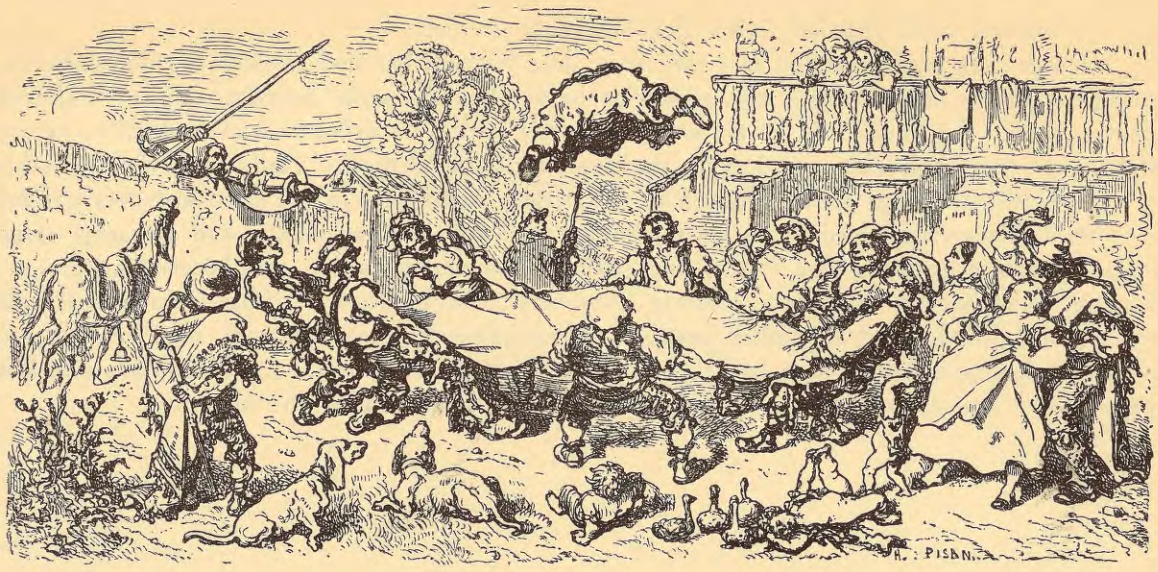

XVII NODAĻA,

kurā tiek atstāstītas neskaitāmās grūtības, ko drosmīgais dons Kichots un viņa krietnais ieroču nesējs pārcieta krogā, kurš bruņiniekam nelaimīgā kārtā šķita pils.

Pa šo laiku dons Kichots bija atžilbis un tādā pašā balss noskaņā, kādā tas iepriekšējā dienā, gulēdams nūju ielejā, bija saucis savu ieroču nesēju, atkal sāka to saukt šādiem vārdiem:

— Draugs Sančo, vai tu guli? Vai tu guli, draugs Sančo?

— Pie joda, kā tad es varu gulēt, — atbildēja Sančo, pilns dusmu un bēdu, — liekas, ka šonakt mani apsēduši visi velni.

— Tev ir iemesls tā domāt, — atbildēja dons Kichots, — vai nu es nekā nesajēdzu, vai arī šī pils ir apburta, jo tev jāzina... bet zvēri, ka tu to, ko es tev tagad teikšu, paglabāsi kā noslēpumu līdz manai nāvei!

— Es zvēru, — atbildēja Sančo.

— Es to saku tādēļ, — turpināja dons Kichots, — ka negribu aizskart neviena cilvēka godu.

— Es taču saku, — atbildēja Sančo, — ka zvēru par to klusēt līdz jūsu mūža pēdējai dienai, un kaut dievs dotu, ka es jau rīt to varētu atklāt!

— Vai tad es tev daru tik daudz ļauna, Sančo, — atbildēja dons Kichots, — ka vēli man tik drīzu nāvi?

— Tas nav tāpēc, — turpināja Sančo, — bet man netīk lietas tik ilgi uzglabāt, un es baidos, ka tās no ilgas glabāšanas varētu sapūt.

— Lai tas būtu kā būdams, — teica dons Kichots, — es uzticos vairāk tavai mīlestībai un godbijībai; tev jāzina, ka šai naktī man atgadījās viens no dīvainākajiem piedzīvojumiem, ar ko

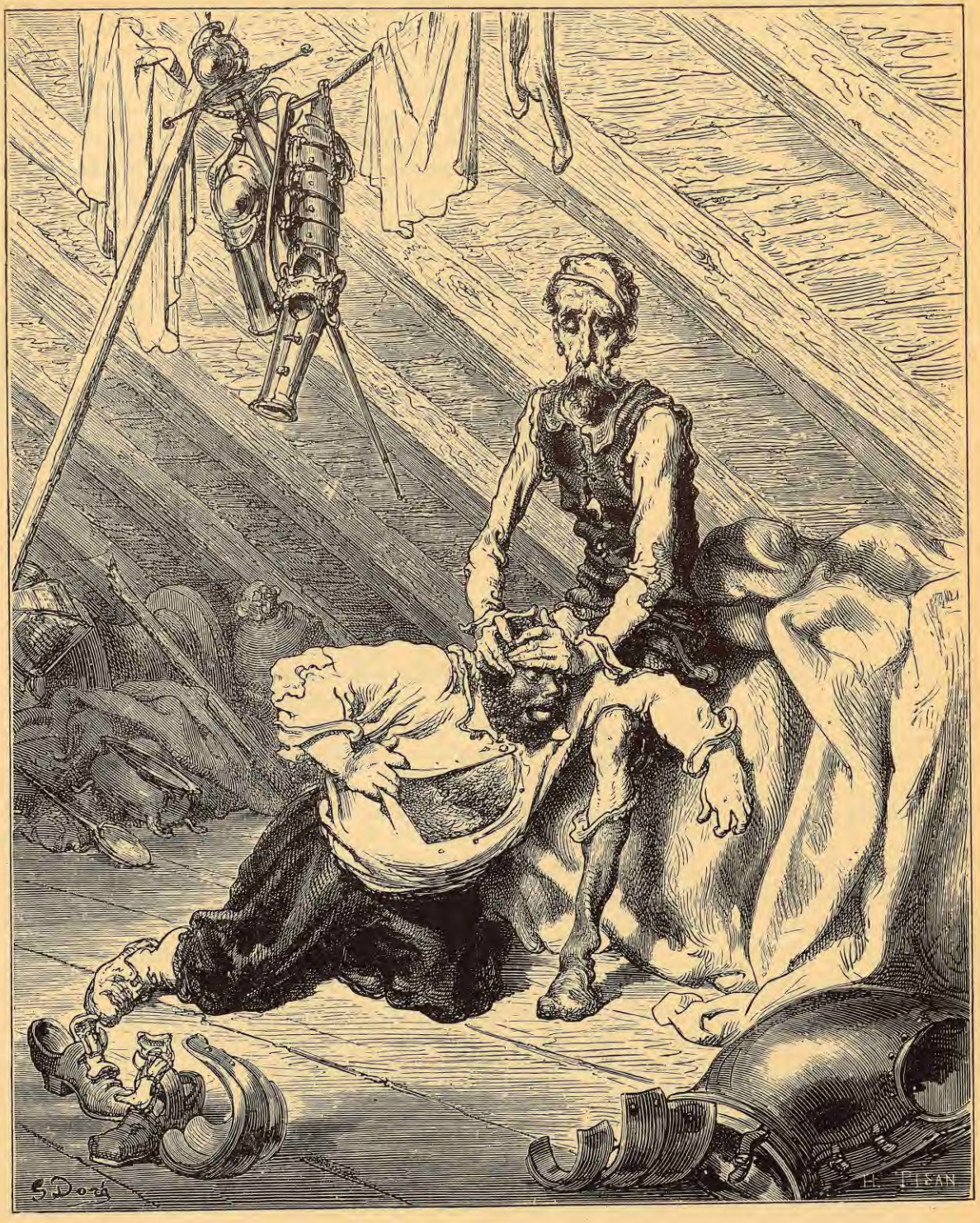

Šai brīdī dzēriens iedarbojās.

varēšu dižoties, — īsi sakot, tev jāzina, ka nupat ienāca pie manis šās pils seņora meita, tik stalta un skaista jaunava, kāda reti atrodama virs zemes. Kā lai tev aprakstu viņas tērpa greznumu! Kā lai attēloju viņas aso prātu un citas apslēptās lietas, kuras labāk gribu atstāt neskartas un neminētas, lai nelauztu uzticību, ko esmu savai pavēlniecei Dulsinejai apsolījis! Tikai to gan gribu tev teikt, ka vai nu debesis apskauda cēlo balvu, ko laime bija ielikusi manās rokās, vai varbūt arī — un tas ir visticamāk — šī pils, kā jau teicu, ir apburta, jo notika, ka tieši tad, kad mēs ar viņu bijām nogrimuši vissaldākajās un mīlīgākajās sarunās, pēkšņi nezin no kurienes neredzama iznira kāda drausmīga milža roka un iesita man tā pa žokļiem, ka tie vēl tagad asiņo, pēc tam tā mani tik ļoti sadauzīja, ka jūtos daudz sliktāk nekā vakar, kad dzinēji Rosinantes nesavaldības dēļ mums nodarīja pārestību, ko tu gan nebūsi aizmirsis. No tā es secinu, ka šās jaunavas skaistuma dārgums, ko apsargā kāds apburts maurs, man nebija novēlēts.

— Man arī ne, — atbildēja Sančo, — jo vairāk nekā četri simti mauru mani tā izpēra, ka mūļu dzinēju nūju belzieni man šķiet tīrās kūkas un smalkmaizītes. Bet sakiet, seņor, — kā jūs to varat dēvēt par skaistu un lielisku piedzīvojumu, ja tas mūs novedis šādā stāvoklī? Jūsu žēlastībai gluži tik ļauni gan neklājās, jo jums, kā teicāt, vismaz rokās dusēja nesalīdzināmā skaistule. Bet es? Ko vairāk es saņēmu kā stiprākās dunkas, kādas nesaņemšu vairs visā mūžā. Es, nelaimīgais, un nelaimīgā māte, kas mani dzemdējusi! Es neesmu klaiņojošs bruņinieks un nedomāju arī tāds kādreiz būt, tomēr vairums viņu likstu jāizcieš man.

— Tātad arī tu esi izpērts? — jautāja dons Kichots.

— Pie velna, vai tad es to jau neteicu? — iesaucās Sančo.

— Apmierinies, mans draugs, — atbildēja dons Kichots, — jo es jau tūliņ pagatavošu lielisko balzamu, kas mūs vienā mirklī izdziedēs.

Šai laikā kārtības sargs bija iededzinājis savu gaismekli un ienāca, lai aplūkotu šķietamo mironi; kad Sančo redzēja viņu saniknotu ienākam kreklā, ar lakatu ap galvu, lukturi rokā un ļaunu izteiksmi sejā, tas jautāja savam kungam:

— Žēlīgais kungs, vai tas tikai nebūs apburtais maurs, kas atkal no jauna grib sākt mūs pērt, tāpēc ka mums vēl daži kauli veseli?

— Maurs tas nevar būt, — atbildēja dons Kichots, — jo apburtie ir neredzami.

— Ja tie ir neredzami, tad tie tomēr ir sajūtami, — teica Sančo, — ko var apliecināt mana mugura.

— Manējā to varētu tikpat labi, — atbildēja dons Kichots, — bet tā nav pietiekama pazīme, lai viņu noturētu par apburtu mauru.

Kārtības sargs tuvojās un, redzēdams abus tik miermīlīgi sarunājamies, izbrīnā sastinga. Dons Kichots vēl vienmēr gulēja, zodu izslējis, jo, būdams stipri sasists un saplāksterēts, viņš nevarēja kustēties. Kārtības sargs piegāja pie viņa un teica:

— Nu, kā klājas, mans labais puisi?

— Es gan izteiktos pieklājīgāk, kalps, — atbildēja dons Kichots, — ja es būtu jūsu vietā. Jeb vai šai apvidū parasts tā runāt ar klaiņojošu bruņinieku, uzbāzīgais nelga?

Kārtības sargs, redzēdams, ka tik nožēlojama izskata cilvēks tik nelāgi pret viņu izturas, zaudēja pacietību un svieda eļļas pilno lukturi pret dona Kichota galvu, to stipri iedauzīdams; telpā iestājās tumsa, un kārtības sargs tūliņ aizgāja, bet Sančo Pansa teica:

— Nav šaubu, žēlīgais seņor, šis ir apburtais maurs, kas citiem glabā dārgumus, bet mums tikai dūru sitienus un lukturu sviedienus.

— Tā ir, — atbildēja dons Kichots, — un vairāk arī nekas nav darāms pret tamlīdzīgām burvestībām, tāpat kā ir veltīgi dusmoties un skaisties, jo tās ir neredzamas un spokainas, kādēļ mēs

nevaram tām atriebties, kaut arī mēs nezin kā to gribētu. Labāk piecelies, Sančo, ja tas tev ir pa spēkam, aizej pie šā cietokšņa komandanta un paprasi, lai viņš man iedod nedaudz eļļas, vīna, sāls un rozmarina dziedinošā balzama izgatavošanai, kas, man šķiet, tiešām tagad ļoti palīdzēs, jo spoka sistā brūce stipri asiņo.

Pārvarot diezgan stipras sāpes kaulos, Sančo Pansa piecēlās un tumsā izgāja meklēt saimnieku, bet uzgrūdās kārtības sargam, kurš stāvēja turpat, noklausīdamies, ko domā iesākt viņa ienaidnieks; Sančo viņam teica:

— Lai jūs būtu kas būdams, seņor, esiet tik žēlīgs un parādiet man labvēlību, izsniedzot mazliet rozmarina, eļļas, sāls un vīna, lai izdziedinātu vienu no labākajiem klaiņojošiem bruņiniekiem visā pasaulē, kas tagad guļ šeit gultā, jo viņu smagi ievainojis apburtais maurs, kas mājo šai krogā.

Dzirdēdams šos vārdus, kārtības sargs viņu uzskatīja par prātā jukušu; bet, tā kā jau sāka aust diena, tad sargs atvēra kroga durvis un, pasaucis saimnieku, pateica viņam, ko vēlējās šis lāga vīrs. Saimnieks tūlīt iedeva visu prasīto, un Sančo to aiznesa donam Kichotam, kas, atbalstījis galvu rokās, stipri sūdzējās par luktura triecienu, lai gan tas viņam bija sagādājis tikai divus uztūkušus punus, bet šķietamās asinis bija tikai sviedri, kas viņam plūda aiz bēdām par pārciestajām mokām.

Taču viņš tūlīt paņēma atnestās vielas un izgatavoja no tām maisījumu, tās sajaukdams kopā un vārīdams labu laiku, līdz tam šķita, ka balzams gatavs. Tad viņš palūdza pudeli, lai tajā ielietu dzērienu, bet, tā kā iebraucamajā vietā tādas nebija, tad nolēma to ieliet skārda eļļas traukā, ko viņam saimnieks laipni uzdāvināja, tad viņš noskaitīja pār trauku vismaz astoņdesmit tēvreizes, tikpat daudz reižu nolasīja «Ave Maria», «Salve» un «Credo», pie katra vārda pārmezdams krustu it kā svētīdams; pie visām šīm izdarēm bija klāt Sančo, saimnieks un kārtības sargs, bet mūļu dzinējs bija klusām aizgājis parūpēties par saviem lopiem. Dons Kichots, visu pabeidzis un gribēdams izmēģināt, vai šā dārgā balzama spēks ir tāds, kādu viņš to iedomājās, krietni iedzēra no pārpalikuma, ko nevarēja iepildīt eļļas traukā, jo vārāmajā podā bija palikusi apmēram puse asumbres; tikko to iedzēris, viņš sāka tik stipri vemt, ka nekas vairs nepalika kuņģī, un, no šās piepūles un nelabuma sākdams pārlieku svīst, tūlīt pavēlēja sevi apsegt un atstāt vienu. Tā arī izdarīja, un viņš nogulēja vairāk nekā trīs stundas, pēc tam pamodies jutās tik ļoti spirgts un atbrīvots no sāpēm, ka uzskatīja sevi par izdziedinātu un tiešām noticēja, ka viņam izdevies pagatavot Fjerabrasa balzamu, ar kura palīdzību viņš turpmāk bezbailīgi varēs izturēt visbīstamākās cīņas, kaujas un sadursmes.

Sančo Pansa bija pārsteigts par sava seņora brīnumaino atveseļošanos un lūdza, lai viņam atļauj no vārāmā poda izdzert atlikumu, kas nebija mazs. Dons Kichots viņam to atdeva, un Sančo, satvēris podu ar abām rokām, pilnīgā paļāvībā un lielā iekārē pielēja sev kuņģi ne mazāk, kā to bija darījis viņa kungs. Tomēr izrādījās, ka nabaga Sančo kuņģis nebija tik smalks kā dona Kichota: viņš nevēma tūlīt, bet viņam uznāca tādas graizes un nelabums, tāda svīšana un nespēks, ka tam šķita pienākusi pēdējā stundiņa; nomocīts un izmisis viņš nolādēja balzamu un ļaundari, kas viņam to bija iedevis. Dons Kichots, redzēdams viņu šādā stāvoklī, teica:

— Man liekas, Sančo, ka tavas nelaimes pamatā ir apstāklis, ka tu neesi iesvētīts bruņinieks, jo esmu pārliecināts, ka nevienam, kas nav bruņinieks, šis dzēriens nevar līdzēt.

— Ja jūsu žēlastība to zināja, — atbildēja Sančo, — kādēļ tad — lai nelabais parauj mani un visu manu dzimtu! — jūs man atļāvāt to baudīt?

Man vajadzīgs tikai viens — lai jūsu žēlastība samaksātu šās nakts rēķinu.

Šai brīdī dzēriens iedarbojās, un nabaga ieroču nesējs sāka atbrīvoties caur abām izejām tādā steigā, ka meldru pinums, uz kura tas bija pakritis, un sega, ar kuru tas bija apsedzies, kļuva nelietojami. Viņš svīda un sajuta tādus žņaudzienus un mokas, ka ne tikai pats, bet arī visi pārējie domāja, ka viņa dzīvei pienācis gals. Šis negaiss un šis posts ilga apmēram divas stundas, un pēc tam viņš nejutās vis atspirdzis kā viņa kungs, bet tik satriekts un salauzts, ka nevarēja vairs noturēties uz kājām. Bet dons Kichots, kā jau teikts, juzdamies vesels un žirgts, vēlējās tūlīt doties projām, lai meklētu piedzīvojumus, jo tam šķita, ka, šeit kavējoties, tas atrauj savu palīdzību un atbalstu visas pasaules nelaimīgajiem; turklāt viņš droši paļāvās uz savu balzamu. Šo nodomu pamudināts, viņš pats apsegloja Rosinanti, apkrāva sava ieroču nesēja ēzeli un pēc tam palīdzēja arī Sančo Pansam apģērbties un uzsēsties ēzelim mugurā. Tad viņš pats uzsēdās savā zirgā un, iejājis pagalma stūrī, satvēra tur nolikto zemnieka iesmu, lai tas viņam kalpotu šķēpa vietā.

Vairāk nekā divdesmit cilvēku, kas atradās iebraucamajā vietā, stāvēja apkārt un noraudzījās viņā; to darīja arī saimnieka meita, no kuras viņš nenolaida acis, laiku pa laikam smagi no sirds dziļumiem nopūzdamies. Visiem likās, ka viņš to dara aiz ribu sāpēm, vismaz tā domāja tie, kas iepriekšējā vakarā bija redzējuši viņu noklātu ar plāksteriem.

Kad abi sēdēja seglos, pie iebraucamās vietas vārtiem dons Kichots, piesaucis saimnieku, teica mierīgā un nopietnā balsī:

— Daudzas un lielas laipnības, seņor alkaid*, esmu baudījis jūsu pilī, un mans pienākums ir par to jums būt pateicīgam visu mūžu. Ja es varētu tās atlīdzināt, atriebjoties kādam nekauņam, kas jums nodarījis netaisnību, tad ziniet, ka mans amats liek man atbalstīt vājos, atriebties par tiem, kas cieš pārestības, un pārmācīt nodevējus. Pameklējiet savā atmiņā un, ja atceraties kādu tamlīdzīgu lietu, tad uzticiet to man, un es apsolu, pieminot bruņinieku ordeni, kurā esmu iesvētīts, apmierināt un gandarīt visas jūsu prasības.

Tikpat mierīgi atbildēja saimnieks:

— Seņor bruņiniek, man nav vajadzības, lai jūs mani atriebtu par kaut kādu netaisnību, jo es pats vienmēr pie izdevības protu atriebt man nodarītās pārestības. Man vajadzīgs tikai viens, — lai jūsu žēlastība samaksātu šās nakts rēķinu, proti, par sienu un auzām abiem lopiem, kā arī par vakariņām un gultām.

— Vai tad šeit ir iebraucamā vieta? — jautāja dons Kichots.

— Turklāt ļoti iecienīta, — atbildēja saimnieks.

— Līdz šim esmu maldījies, — atbildēja dons Kichots, — jo patiesi es domāju, ka tā ir pils un viena no labākajām; taču ja tā nav pils, bet iebraucamā vieta, tad nekā cita pašreiz nevar darīt kā jums jāatlaiž maksa, jo es nekādā ziņā nevaru rīkoties pret klaiņojošo bruņinieku ordeņa noteikumiem, un es noteikti zinu (jo līdz šim nekur neesmu lasījis pretējo), ka klaiņojošie bruņinieki nekad nav maksājuši par naktsguļu vai citām lietām iebraucamās vietās, kurās tie uzturējušies, jo visur viņiem pienākas laba uzņemšana atlīdzībai par pārliecīgajām grūtībām, kādas tie panes, meklējot piedzīvojumus nakti un dienu, ziemu un vasaru, gan kājām, gan jāšus, ciezdami badu un slāpes, tveici un salu, pakļauti visām debess nelabvēlībām un zemes likstām.

— Gar to man nav daļas, — atbildēja saimnieks, — samaksājiet, ko esat parādā, un nestāstiet man par bruņinieku lietām, jo man vajadzīga tikai viena lieta: maksa, kas man pienākas.

— Jūs esat muļķīgs un slikts saimnieks, — atbildēja dons Kichots.

Un, iespiedis piešus Rosinantem sānos, iesmu vicinādams, viņš izjāja no iebraucamās vietas, neviena neaizturēts; viņš aizjāja krietnu gabalu, neatskatījies, vai viņa ieroču nesējs viņam seko. Saimnieks, redzēdams to nesamaksājušu aizjājam, griezās pie Sančo Pansas, lai saņemtu savu naudu, bet tas atbildēja: ja viņa seņors neesot gribējis maksāt, tad arī viņš to nedarīšot, jo viņš esot klaiņojoša bruņinieka ieroču nesējs un tam esot jāpaklausa tiem pašiem priekšrakstiem un likumiem kā viņa seņoram, un tie aizliedzot viņiem maksāt par viesnīcām un iebraucamām vietām. Saimnieks par to ļoti noskaitās un draudēja, ka nesamaksāšanas gadījumā izrēķināšoties ar viņu smagi sajūtamā veidā. Sančo atbildēja, ka, ievērodams tā bruņinieku ordeņa noteikumus, pie kura piederot viņa kungs, viņš nemaksāšot ne graša, kaut vai pašam būtu jāzaudē dzīvība, jo nevēloties lauzt šo klaiņojošo bruņinieku veco un cienījamo ieradumu un negribot, lai ieroču nesēji nākamajos laikos varētu pārmest, ka tas pārkāpis tik krietnu likumu.

Nelaimīgā Sančo ļaunais liktenis bija lēmis, ka starp ļaudīm, kas uzturējās iebraucamajā vietā, atradās četri Segovijas vilnas kārsēji, trīs Kordovas Potro adatu pārdevēji un divi Seviļas tirgus puiši, visi jautri, pārdroši ļaudis un ļaunu joku mīļotāji, kas, kā viena gara pamudināti, satvēra Sančo un norāva to no ēzeļa; viens no tiem iznesa saimnieka gultas segu, un, novietojuši tanī Sančo, tie paskatījās uz augšu un, redzēdami, ka lieveņa griesti ir pārāk zemi, lai viņi varētu pastrādāt savu nodomāto darbu, nolēma iziet pagalmā, ko sedza tikai debesis; šeit viņi, noguldījuši Sančo uz segas, svieda to gaisā un atkal uzķēra, rotaļādamies ar viņu kā ar suni karnevalā.

Nelaimīgā mocekļa kliedzieni bija tik skaļi, ka sasniedza viņa kunga ausis, kas tūlīt apstājās, uzmanīgi klausīdamies, jo domāja, ka to sagaida jauns piedzīvojums, līdz skaidri saprata, ka kliedzējs ir viņa ieroču nesējs; paraustījis pavadu, viņš neveiklos auļos jāja atpakaļ uz iebraucamo vietu un, atradis vārtus aizslēgtus, jādelēja tiem apkārt, meklēdams ieeju; nokļuvis pie lopu sētas žoga, kas nebija sevišķi augsts, viņš ieraudzīja nelāgo joku ar savu ieroču nesēju. Viņš redzēja Sančo tik viegli un ātri krītam un atkal uzlidojam gaisā, ka droši vien būtu par to smējies, ja viņu nesagrābtu liels niknums. Dons Kichots mēģināja no zirga uzlēkt uz žoga, bet, būdams sasists un samalts, viņš nevarēja pat izkāpt no segliem un tādēļ, sēdēdams zirgā, kliedza tiem, kas Sančo mētāja, tādus lāstus un ķengājumus, ka tos nav iespējams uzrakstīt, bet viņi nelikās traucēties savos smieklos un izdarībās, arī lidojošais Sančo nebeidza savas vaimanas, kas jaucās gan ar draudiem, gan ar lūgšanām; viss palika bez panākumiem un nelīdzēja tik ilgi, kamēr jokdari, galīgi piekusuši, pārtrauca šo nodarbošanos. Tie pieveda viņam klāt ēzeli, uzsēdināja uz tā un uzklāja viņam mēteli, bet līdzcietīgā Maritornesa, redzēdama viņu tik nomocītu, gribēja tam palīdzēt ar krūzi ūdens, ko viņa pati, lai tas būtu svaigāks, pasmēla no akas. Sančo, paņēmis krūzi, pielika to pie mutes, bet apstājās, dzirdot sava kunga saucienu:

— Dēls Sančo, nedzer ūdeni, mans dēls, nedzer to, tas tevi nogalinās! Redzi šeit brīnišķīgo balzamu (viņš rādīja tam skārda trauku ar dzērienu), — tikai divas lāses no tā, — un tu būsi spirgts un vesels!

To dzirdot, Sančo viņu greizi uzlūkoja un atkliedza stiprā balsī:

— Jūsu žēlastība atkal aizmirst, ka es neesmu bruņinieks; vai jūs gribat, lai izvemju tās iekšas, kas man vēl atlikušas pēc pagājušās nakts? Paturiet velna vārdā savu dzērienu un lieciet mani mierā!

Mētātāji nelikās traucēties savos smieklos un izdarībās.

To izteicis, viņš sāka dzert; taču, sajuzdams ar pirmo malku, ka tas ir ūdens, vairāk nedzēra, bet lūdza Maritornesu tam pasniegt vīnu, ko viņa labprāt darīja, pati samaksādama par to; jo var teikt, ka, neraugoties uz savu šaubīgo amatu, viņa tomēr bija saglabājusi dažas kristietības pazīmes un atliekas. Sančo padzēries uzšāva savam ēzelim ar pātagu un, tikko atvērās iebraucamās vietas vārti, izjāja pa tiem ļoti apmierināts, ka nebija nekā maksājis un panācis savu, kaut arī tas bija noticis uz viņa parastā galvinieka, proti, viņa muguras rēķina. Patiesībā saimnieks bija aizturējis parāda samaksai viņa maizes somu, bet kņadā Sančo to nebija pamanījis. Kad viņš bija izjājis, saimnieks gribēja aizbultēt vārtus, bet Sančo mētātāji to nepieļāva, jo tie bija ļaudis, kas par donu Kichotu nedotu ne plika vērdiņa, pat ja viņš būtu viens no Apaļā Galda bruņiniekiem.

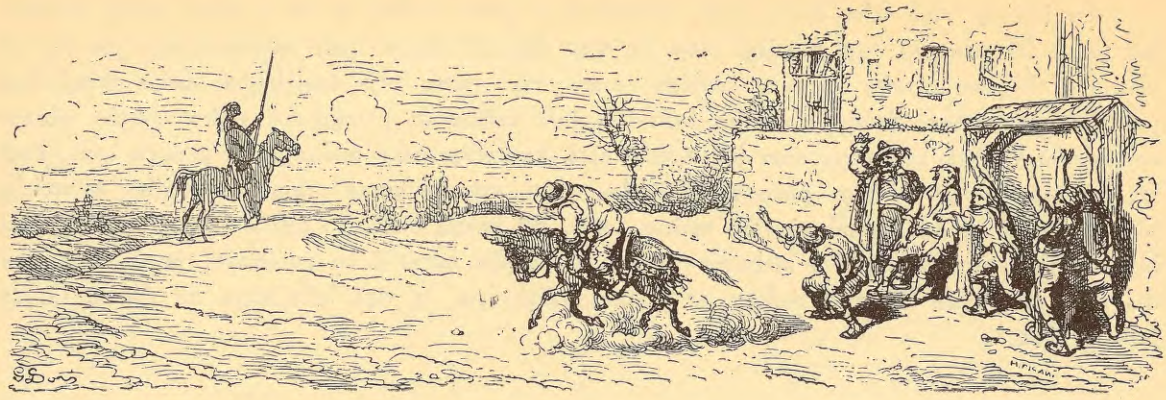

XVIII NODAĻA,

kurā atstāstīta Sančo Pansas saruna ar viņa seņoru donu Kichotu un citi pieminēšanas cienīgi piedzivojumi.

Sančo piejāja savam kungam klāt tik nevarīgs un nošļucis, ka nespēja paskubināt savu ēzeli. Dons Kichots, to redzēdams, teica:

— Tagad, mans krietnais Sančo, esmu pilnīgi pārliecināts, ka šī pils vai iebraucamā vieta ir apburta, jo tie, kas ar tevi tik necilvēcīgi uzjautrinājās, nevar būt nekas cits kā spoki un būtnes no citas pasaules. Par to pārliecinājos, kad, noskatoties tavu drūmo traģediju aiz žoga, nespēju tam pārkāpt, ne arī nolēkt no Rosinantes, jo viņi mani bija nobūruši; es zvēru pie sava goda, ja tikai būtu varējis tikt pāri žogam vai nokāpt no zirga, tad būtu tevi tā atriebis, ka šie nelieši un ļaundari mūžīgi atcerētos savus jokus, kaut arī man tādēļ vajadzētu lauzt bruņniecības likumus, kas, kā jau tev vairākkārt esmu teicis, aizliedz bruņiniekam pacelt zobenu pret kādu, kas nav bruņinieks, ja tas nenotiek viņa paša dzīvības un personas aizsardzībai vislielākās nepieciešamības brīdī.

— Es pats būtu sevi atriebis, ja varētu, — teica Sančo, — būdams vai nebūdams iesvētīts bruņinieks, bet es nevarēju; tomēr esmu pārliecināts, ka tie, kas ar mani izspēlēja šo joku, nebija vis, kā jūsu žēlastība saka, spoki vai apburti cilvēki, bet cilvēki ar miesu un kauliem kā mēs paši; dzirdēju arī, ka tie, mani svaidīdami, sauca viens otru vārdā; viens saucās Pedro Martiness, otrs — Tenorio Ernandess un pats saimnieks — Huans Palomeks, pievārdā Kreilis. Jūs arī, žēlīgais seņor, droši vien nebijāt noburts, bet aiz kāda cita iemesla nevarējāt no pagalma mūra sētai pāri pārrāpties, nedz no zirga nokāpt. Un es no visa tā skaidri saprotu, ka šie piedzīvojumi, kurus mēs meklējam, mūs galu galā novedīs tādā postā, ka nevarēsim atšķirt savu labo kāju no kreisās. Pēc manas vājās saprašanas, labāk un prātīgāk būtu tūlīt atgriezties mūsu ciematā, jo tagad ir pļaujas laiks un mums derētu labāk nodarboties ar saimniecību, nevis klīst no vienas nelaimes otrā.

— Cik maz tu, Sančo, — atbildēja dons Kichots, — izproti bruņniecības pamatus! Ciet klusu un bruņojies ar pacietību, jo nāks laiks, kad tu pats ar savām acīm redzēsi, cik godājami ir izpildīt šo amatu. Saki, — vai pasaulē var būt lielāka laime un apmierinājums kā uzvarēt kaujā vai triumfēt pār savu ienaidnieku? Tiešām, nekas nevar tam līdzināties.

— Tas var gan būt, — atbildēja Sančo, — bet es to nesaprotu; es tikai zinu vienu: kopš esam kļuvuši klaiņojošie bruņinieki, pareizāk sakot, kopš jūsu žēlastība ir tāds kļuvis, jo sevi es nevaru ieskaitīt tik godājamā ļaužu kārtā, — mēs neesam uzvarējuši nevienā kaujā, atskaitot kauju ar biskajieti, bet arī tanī jūsu žēlastība zaudēja pusi auss un pusi bruņu cepures; kopš tā laika saņemam tikai rungu un dūru belzienus, turklāt piedevām mani mētāja apburtas būtnes, kurām es nevaru atriebties, lai izjustu, cik lieliski ir pārvarēt ienaidnieku, kā to apgalvo jūsu žēlastība.

— Tieši tās ir manas bēdas, un, saprotams, apbēdina arī tevi, — atbildēja dons Kichots, — bet turpmāk centīšos iegūt tik meistarīgi veidotu zobenu, ka tam, kas to nēsā, nebūtu bīstams neviens burvestības veids; un var pat notikt, ka liktenis man rokās ieliek Amadisa zobenu, kas tam piederēja, kad viņš saucās *Liesmojošā Zobena bruņinieks;* šis zobens bija vislabākais, kāds jebkad piederējis kādam bruņiniekam visā pasaulē, jo bez iepriekš minētās īpašības tam bija bārdas naža asums un nekādas bruņas, lai tās būtu nez cik stipras un apburtas, nespēja to atvairīt.

— Esmu tāds laimes bērns, — teica Sančo, — ka tad, ja tas notiktu un jūsu žēlastībai izdotos atrast šādu zobenu, tas, tāpat kā balzams, derētu tikai iesvētītam bruņiniekam, bet ieroču nesējam būtu atkal jāizcieš visas mocības.

— Par to nebaidies, Sančo, — atbildēja dons Kichots, — debesis arī tev būs labvēlīgas.

Tā sarunādamies, dons Kichots ar savu ieroču nesēju turpināja gaitu, līdz piepeši dons Kichots ieraudzīja plašu un biezu putekļu mākoni, kas tiem vēlās pa ceļu pretī; un, to ieraudzījis, viņš pagriezās pret Sančo, sacīdams:

— Ak Sančo, šī ir tā diena, kad redzēsim, ko liktenis man lēmis: šī ir tā diena, es tev saku, kurā vairāk nekā jebkādā citā parādīsies manas rokas varenība, šai dienā esmu nodomājis veikt darbus, ko ierakstīs slavas grāmatās visiem nākamajiem gadu simteņiem. Vai tu redzi, Sančo, putekļu mākoni, kas tur paceļas? To sacelļ milzīgs daudz un dažādu tautu karaspēks, kas dodas mums pretim.

— Tad tur jābūt diviem karaspēkiem, — teica Sančo, — jo no otras puses paceļas tikpat liels putekļu mākonis.

Dons Kichots atskatījies redzēja, ka tā patiesi bija, un, pārlieku aplaimots, nešaubīgi domāja, ka nāk divi karaspēki, kas šeit sastapsies, lai plašā līdzenuma vidū izcīnītu kauju, jo viņa iztēle ikkatru stundu un mirkli bija bruņinieku romanos aprakstīto kauju, burvestību, piedzīvojumu, dažādu neprātību, mīlas dēku un divkauju pieblīvēta un viss, ko viņš runāja, domāja un darīja, tiecās šādā virzienā. Putekļu mākoņus, ko viņš redzēja, sacēla divi lieli avju un aunu bari, kas no divām pretējām pusēm nāca pa to pašu ceļu, bet putekļi tos tā aizsedza, ka tie kļuva redzami tikai tad, kad bija pienākuši pavisam tuvu. Taču dons Kichots tik noteikti apgalvoja, ka tie esot karapulki, ka arī Sančo beidzot noticēja un tikai jautāja:

— Seņor, ko lai mēs tagad darām?

— Ko? — iesaucās dons Kichots. — Atbalstīsim vājākos un palīdzības alkstošos! Tev, Sančo, jāzina, ka tos, kas mums dodas pretī, vada varenais imperators Alifanfarons, lielās Trapobanas* salas valdnieks; tas, kas tuvojas mums aizmugurē, ir viņa ienaidnieks garamantu* karalis Pentapolins ar «Atrotīto piedurkni», tā iesaukts tāpēc, ka tas vienmēr dodas kaujā ar atsegtu labo roku.

— Kādēļ šie seņori, — jautāja Sančo, — viens otru tā neieredz?

— Tādēļ, — atbildēja dons Kichots, — ka šis Alifanfarons ir nikns pagāns, pie tam iemīlējies Pentapolina meitā, kas ir ļoti skaista un piemīlīga seņora, turklāt kristiete, un viņas tēvs negrib viņu izprecināt pagānu karalim, iekams tas neatsakās no sava viltus pravieša Muhameda mācības un nepieņem mūsu ticību.

— Zvēru pie savas bārdas, — teica Sančo, — Pentapolins rīkojas ļoti pareizi, un es tam palīdzēšu, cik vien būs manos spēkos.

— Tad tu, Sančo, rīkosies tieši tā, kā vajag, — teica dons Kichots, — jo, lai piedalītos tamlīdzīgās kaujās, nevajag būt iesvētītam bruņiniekam.

— Es to ļoti labi saprotu, — atbildēja Sančo, — bet kur mēs atstāsim ēzeli, lai varētu to droši atrast, kad kautiņš būs beidzies, jo līdz šim neviens nav kaujā jājis uz ēzeļa?

— Tev taisnība, — teica dons Kichots. — Viss, ko tu vari darīt, ir atstāt to likteņa varā, kaut arī tas pazustu, jo, kad būsim uzvarējuši, mums būs tik daudz zirgu, ka pat Rosinantem draudēs briesmas tikt iemainītam pret citu zirgu. Bet tagad uzklausi mani uzmanīgi un skaties vērīgi, jo es tevi gribu iepazīstināt ar galvenajiem bruņiniekiem, kas atrodas abos karaspēkos. Bet, lai tu tos labāk varētu redzēt un ievērot, atkāpsimies uz šā pakalna, no kura varēsim labi vērot abus karapulkus.

Tā viņi arī izdarīja un nostājās uz pakalna, no kura tie būtu varējuši labi saskatīt abus ganāmpulkus, kas donam Kichotam šķita divi karapulki, ja saceltie putekļu mākoņi, tos aizsegdami, nebūtu aptumšojuši skatu; bet arī tagad dons Kichots, savās iedomās redzēdams to, kā īstenībā nebija un ko nevarēja redzēt, iesāka runāt pacilātā balsī:

— Tas bruņinieks, kuru tu tur redzi koši dzeltenās bruņās un kura vairogā attēlots vainagots lauva, nogūlies pie jaunavas kājām, ir drosmīgais Laurkalko, Sudraba tilta valdnieks; tas, kura bruņas pārklātas ar zelta puķēm un kura vairogā redzami trīs sudraba kroņi uz zila fona, ir bargais Mikokolembo, Kirosijas lielhercogs; tas milzis viņam pa labi ir nekad neiebiedējamais Brandabarbarans de Boliče, triju Arabiju valdnieks, tērpies čūskas ādā, vairoga vietā nesdams durvis, kas, kā stāsta, paņemtas no tempļa, kuru Samsons sagāza, kad tas mirdams atriebās saviem ienaidniekiem. Bet tagad vērs acis uz pretējo pusi, un tu redzēsi otrā karaspēka priekšgalā vienmēr uzvarošo un nekad neuzvarēto Karkachonas Timonelu, Jaunās Biskajas valdnieku, kura bruņas spīd četrās krāsās: zilā, zaļā, baltā un dzeltenā; viņš nes vairogu, kur uz rūsgana pamata redzams zelta kaķis, tam apakšā parakstīts viens vienīgs vārds, proti — «*Miau*», kas ir sākums viņa dāmas vārdam, kura, kā stāsta, ir Algarbas hercoga Alfeņikena meita Miulina, tas tur, kas tik spēcīgi spiež varena kaujas kumeļa muguru un kam bruņas mirdz baltas kā sniegs un baltā vairogā nav devizes, ir jauniesvētīts franču bruņinieks, saukts Pjers Papens, vairāku Utrechtas baronatu seņors; tas tur, kas cērt dzelžainos papēžus raibās un veiklās zebras sānos, tērpts gaišzili svītrotās bruņās, ir ievērojamais Nervijas hercogs Espartafilardo del Boske, kura vairogā par simbolu ir sparģeļu cers ar parakstu kastiliešu valodā: «Izdibini manu likteni!»

Tādējādi viņš nosauca vēl daudzus bruņiniekus gan no viena, gan otra iedomātā karapulka, raksturodams katra ieročus, krāsas, devizes un saukļus, tos smeldamies no sava neparastā ārprāta iztēles, un neapstādamies turpināja:

— Šis jātnieku pulks, kas tagad redzams mūsu priekšā, sastāv no dažādu tautību ļaudīm. Tanī atrodas tie, kas dzer slavenās Ksantas* saldos ūdeņus, tie, kas staigā Masilijas kalnu pļavās*, tie, kas sijā laimīgās Arabijas zelta putekļus, kas priecājas dzidrās Termodontas* slavenajos

un vēsajos krastos, tie, kas dažādos veidos izsmeļ Paktolas* zeltu; tur iet numidieši, kas neizpilda savus solījumus, persieši, slaveni ar saviem šaujamlokiem, partieši un midieši, kas cīnās bēgdami, arabi ar savām klejotāju teltīm, cietsirdīgie skiti ar balto ādu, etiopieši ar caurdurtām lūpām un vēl neskaitāmi daudzu citu tautu piederīgie, kuru sejas redzu un pazīstu, bet kuru vārdus neatceros. Otrajā karapulkā soļo tie, kas dzer no Betisa dzidrajām strūklām olivu biržu paēnā, tie, kas mazgā un atveldzē savas sejas mūžam krāšņās, zeltu saturošās Tacho viļņos, citi, kas bauda dievišķīgā Henila dziedinošos ūdeņus, tie, kas apdzīvo ganībām bagātos Tartesas klajumus*, tie, kas līksmojas Heresas elizejiskās pļavās, bagātie un zeltainām vārpām vainagotie lamančieši; dzelzīs tērptie seno gotu asins pēcnācēji; tie, kas mazgājas Pisuergas upē, kas slavena ar savām rāmajām straumēm, vēl citi, kas savus ganāmpulkus gana līkumainās Gvadianas* plašajos līdzenumos, kura slavena ar savām pazemes straumēm; tie, kas dreb mežiem apaugušo Pireneju aukstumā un Apeninu sniegotajās virsotnēs: vārdu sakot, visas tautas, kas piepilda un apdzīvo Eiropu.

Ak dievs! Cik daudz provinču dons Kichots vēl nenosauca, cik daudz tautību neminēja, katrai ar apbrīnojamu veiklību piešķirdams attiecīgās īpašības, sajūsmināts un apreibis no visa tā, ko bija lasījis savās melīgajās grāmatās! Sančo Pansa klausījās uzmanīgi viņa runā, ne vārda neiebilzdams, tikai šad tad galvu pagrozīdams, lai saskatītu sava kunga nosauktos bruņiniekus un milžus, bet, neviena vienīgā nesaskatījis, viņš teica:

— Seņor, lai velns parauj, ja kāds cilvēks — milzis vai bruņinieks — no visiem, ko minējāt, būtu saskatāms, vismaz es tos neredzu: laikam viss atkal būs burvestības, tāpat kā spoki pagājušajā naktī.

— Kā tu runā? — atbildēja dons Kichots. — Vai tad tu nedzirdi zirgu zviedzienus, tauru skaņas, bungu rīboņu?

— Es nekā vairāk nedzirdu, — atbildēja Sančo, — kā avju un aunu blēšanu.

Tā arī tiešām bija, jo abi ganāmpulki bija pienākuši diezgan tuvu.

— Tava bailība, Sančo, — teica dons Kichots, — tev neļauj ne pareizi redzēt, ne dzirdēt, jo viena no baiļu iedarbībām ir jutekļu apmulsināšana, liekot tiem visas lietas uztvert citādi, nekā tās ir īstenībā; ja tu esi tā nobijies, tad aizjāj sāņus un atstāj mani vienu, jo manis viena pietiek, lai sagādātu uzvaru tai pusei, kurai es palīdzēšu.

To teicis, viņš iespieda Rosinantem piešus sānos un, noliecis šķēpu kaujas gatavībā, drāzās kā zibens no pakalna lejā. Sančo skaļi sauca tam nopakaļ:

— Jājiet atpakaļ, mans žēlīgais seņor don Kichot, zvēru pie dieva, ka tie, kam jūs gribat uzbrukt, ir auni un avis! Jājiet atpakaļ! Ak es nelaimīgais, kādēļ gan tēvs mani radījis! Kas tās par neprātībām! Tur nav neviena milža, ne bruņinieka, neviena kaķa, ne bruņu, nav ne vienkrāsainu, ne daudzkrāsainu, ne gaišzilu vairogu, tur nav ne velna! Ko viņš tur dara? Ak, es nabaga grēcinieks dieva priekšā!

Taču dons Kichots pat nedomāja atgriezties, bet sauca skaļā balsī:

— Uz priekšu, bruņinieki, kas cīnāties zem drošsirdīgā imperatora Pentapolina ar «Atrotīto piedurkni» karoga, sekojiet visi man, jūs redzēsiet, cik viegli mēs atriebsimies viņa ienaidniekam Trapobanas Alifanfaronam!

To teicis, viņš iedrāzās avju barā un sāka ar šķēpu tik drosmīgi un nikni tās durt, it kā viņš tiešām cīnītos ar nāvīgiem ienaidniekiem. Avju gani, kas sekoja ganāmpulkiem, skaļi sauca, lai

viņš tā nedarot, bet, redzēdami, ka tas nelīdz, satvēra lingas un sāka iepriecināt dona Kichota ausis ar akmeņiem dūres lielumā. Dons Kichots, neievērodams akmeņus, auļoja te šurp, te turp, saukdams:

— Kur tu esi, augstprātīgais Alifanfaron, šurp pie manis! Esmu bruņinieks, kas grib viens pats, vīrs pret vīru, mēroties ar tevi spēkā un tevi nogalināt par sodu taviem nodarījumiem pret Garamantas Pentapolinu.

Šai mirklī viņu sānos ķēra lingas sviests pamatīgs strauta olis un ielauza viņam divas ribas. Sajuzdams šo nikno triecienu, viņš nešaubīgi bija pārliecināts, ka ir jau nosists vai smagi ievainots, un, atcerējies savu balzamu, satvēra skārda trauku, pielika to pie mutes un sāka liet šķidrumu vēderā, bet viņš nepaguva izdzert tik daudz, cik tam šķita vajadzīgs, kad jau otrs olis tik sparīgi ķēra viņam roku, ka sašķaidīja trauku, reizē izsizdams tam trīs vai četrus priekšzobus un dzerokļus un rokai nežēlīgi sašķaidīdams divus pirkstus. Abi triecieni bija tik spēcīgi, ka nabaga bruņinieks negribot novēlās no zirga. Pienākušie avju gani domāja, ka tie viņu nosituši; viņi ātri sadzina kopā ganāmo pulku, uzkrāva sev plecos nogalinātās aitas, skaitā kādas septiņas, un, par citu vairs nerūpēdamies, aizsteidzās projām.

Sančo, visu laiku stāvēdams pakalnā, noskatījās sava kunga ārprātībās un, plūkādams sev bārdu, nolādēja to stundu un to brīdi, kad liktenis viņus bija savedis kopā. Redzēdams donu Kichotu guļam zemē un ganus aizejam, viņš nokāpa no pakalna un, piegājis klāt, atrada bruņinieku ļoti bēdīgā stāvoklī, tomēr vēl pie samaņas, un sacīja tam:

— Vai es jums, seņor don Kichot, neteicu, lai jūs jājat atpakaļ un ka tie, kam jūs uzbrukāt, ir nevis karaspēks, bet aunu bars?

— Tātad nelietīgais burvis, mans ienaidnieks, tos pārvērtis un viltojis, — atbildēja dons Kichots. — Sančo, tev jāzina, ka tādiem radījumiem ir nieka lieta likt visam izskatīties tā, kā viņiem patīk; kad ļaundaris, kas mani vajā, redzēja, ka gribu iegūt slavu šai kaujā, viņš, mani skauzdams, pārvērta ienaidnieka karapulkus avju barā. Ja tu, Sančo, netici, es tevi neatlaidīgi lūdzu, izdari tikai vienu lietu, lai atbrīvotos no šādām šaubām un redzētu, ka runāju patiesību: uzkāp savā ēzelī un jāj tiem pakaļ, tad tu pārliecināsies, ka, nedaudz attālinājušies, tie atgūs savu agrāko izskatu, būs nevis vairs auni, bet cilvēki, īsteni un tieši tādi, kā tev pirmīt aprakstīju. Bet tagad vēl neaizej, jo man vajadzīga tava laipnība un palīdzība; nāc šurp un paskaties, cik dzerokļu un priekšzobu man trūkst, jo man šķiet, ka mutē vairs nav palicis neviena zoba.

Sančo pievirzījās tik tuvu, ka gandrīz iegremdēja savas acis tam mutē; tieši šai mirklī iedarbojās balzams dona Kichota kuņģī, un, kad Sančo ieskatījās viņa mutē, bruņinieks straujāk nekā ar musketes šāviena ātrumu izgrūda visu, kas atradās viņa iekšās, sava līdzcietīgā ieroču nesēja bārdā.

— Svētā Marija! — iesaucās Sančo. — Kas man notika? Nabaga grēcinieks ir tiešām nāvīgi ievainots, ja jau asinis tam šļācas no rīkles!

Tomēr, uzmanīgāk ieskatījies, viņš noprata pēc krāsas un smakas, ka tās ir nevis asinis, bet gan balzams no pudeles, ko bija redzējis donu Kichotu dzeram, un viņu pārņēma tāds riebums, ka tam iekšās sagriezās, un viņš savukārt pilnīgi apvēma savu kungu, un tad abi izskatījās kā pērles. Sančo aizskrēja pie sava ēzeļa, lai ceļa somā sameklētu kaut ko, ar ko varētu noslaucīties un pārsiet savu seņoru, un, nekā neatrazdams, bija tuvu ārprātam; viņš atkal sevi nolādēja un sirdī apņēmās atstāt savu kungu un doties mājās, kaut arī tam būtu jāzaudē alga par nokalpoto laiku un cerība kļūt par pārvaldnieku apsolītajā salā.

Šai brīdī dons Kichots piecēlās un, aizklādams ar kreiso roku muti, lai neizkristu visi zobi, ar labo satverdams aiz pavadas Rosinanti, kas visu laiku bija palicis sava kunga tuvumā (tik

uzticīga un krietna bija šā zirga daba), devās pie sava ieroču nesēja, kas, ar krūtīm atslējies pret ēzeli un vaigu iespiedis rokā, stāvēja, iegrimis dziļās domās; dons Kichots, redzēdams viņu tik grūtsirdīgā izskatā, teica:

— Zini, Sančo, ka tikai tāds cilvēks ir vērtīgāks par citiem, kas veic lielākus darbus nekā citi. Visas vētras, kas mūs piemeklē, ir zīmes, ka laiks drīz skaidrosies un mūsu stāvoklis uzlabosies, jo kā laime, tā nelaime ir nepastāvīgas, un no tā izriet, ka mums, pārcietušiem daudzas nelaimes, laime ir tuvu. Beidz bēdāties par lietām, kas man atgadījušās, jo tās tevi nav skārušas.

— Nav skārušas? — atbildēja Sančo. — Vai tad tas, ko tie vakar mētāja, nebija mana tēva dēls? Un vai ceļa soma, kas šodien pazudusi ar visām manām mantām, piederēja citam, ne man?

— Vai tev pazudusi ceļa soma, Sančo? — jautāja dons Kichots.

— Protams, ka pazudusi, — atbildēja Sančo.

— Tādā gadījumā mums šodien nav ko ēst, — atbildēja dons Kichots.

— Tā būtu, — turpināja Sančo, — ja šeit pļavās neaugtu nekādas zālītes, kuras jūsu žēlastība teicās pazīstam un ar kurām, ja nav citas izejas, izlīdzas tādi nelaimīgie klaiņojošie bruņinieki, kāds esat jūs.

— Tomēr, — atbildēja dons Kichots, — tagad maizes klaips vai karaša un divas sardiņu galvas man patiktu labāk par visiem stādiem, ko apraksta Dioskorids un komentē doktors Laguna*. Bet, lai būtu kā būdams, mans labais Sančo, sēdies savam ēzelim mugurā un seko man: gan jau dievs, kas rūpējas par visām lietām, neaizmirsīs arī mūs, jo vairāk tāpēc, ka mēs tik dedzīgi viņam kalpojam; viņš neaizmirst knišļus gaisā, tārpus zemē un kurkulēnus ūdenī; viņa žēlsirdība liek saulei spīdēt pār labiem un ļauniem, lietum līt pār taisniem un netaisniem.

— Jūsu žēlastība labāk derētu par spredikotāju nekā klaiņojošo bruņinieku, — teica Sančo.

— Klaiņojošie bruņinieki, Sančo, prot visu, un viss tiem arī jāprot, — atbildēja dons Kichots, — pagājušos gadsimtos klaiņojošais bruņinieks nereti teica spredikus vai runas kara nometnē tik labi, it kā tas būtu ieguvis doktora gradu Parizes universitatē; no tā var secināt, ka šķēps nenotrulina spalvu, nedz spalva šķēpu.

— Lai būtu tā, kā jūsu žēlastība saka, — atbildēja Sančo, — tagad iesim no šejienes prom un meklēsim kādu vietu, kur pārlaist nakti, un lai dievs mūs tikai noved tādā vietā, kur nebūtu ne gultas segu, ne mētātāju, ne spoku vai noburtu mauru, bet, ja tādi gadīsies, tad lai viss iet pie deviņiem velniem!

— Lūdz dievu, — teica dons Kichots, — un ved mani, kurp gribi, jo šoreiz naktsmāju izvēli atstāju tavā ziņā. Bet tagad izstiep roku un aptausti ar pirkstiem, cik priekšzobu un dzerokļu man trūkst labajā virsžoklī, jo tur es sajūtu sāpes.

Sančo, iebāzis pirkstus dona Kichota mutē, uzmanīgi tur pataustīja un jautāja:

— Cik dzerokļu jūsu žēlastībai bija šai vietā?

— Četri, atskaitot gudrības zobus, — atbildēja dons Kichots, — visi pilnīgā kārtībā un veseli.

— Apdomājiet labi, ko jūs sakāt, mans žēlīgais seņor! — atbildēja Sančo.

— Es saku — četri, ja ne pieci, — atbildēja dons Kichots, — jo visā manā mūžā nav izrauts neviens priekšzobs, ne dzeroklis, neviens man nav izkritis puves vai saaukstēšanās dēļ.

— Apakšējā žoklī, — teica Sančo, — jūsu žēlastībai ir divarpus dzerokļa, bet augšējā nav palicis pat neviena puszoba, jo viss ir līdzens kā mana delna.

— Ak, es nelaimīgais! — iesaucās dons Kichots, kad tam ieroču nesējs pastāstīja šo bēdīgo ziņu. — Labāk būtu man nocirtuši vienu roku, tikai ne to, kas zobenu valda, jo tev, Sančo, jāzina, ka mute bez dzerokļiem ir kā dzirnavas bez akmeņiem un zobs jāciena daudz vairāk par dimantu. Bet šādām likstām esam pakļauti visi stingrajam bruņinieku ordenim piederīgie; sēdies, mans draugs, ēzelim mugurā un vadi to, es tev sekošu pa ceļu, kuru būsi izvēlējies.

Sančo tā arī darīja un devās uz to pusi, kur tas cerēja atrast naktsmītni, nenovirzīdamies no lielceļa, kas te bija ļoti taisns.

Viņi jāja lēnām, jo sāpes žoklī nedeva donam Kichotam mieru un neļāva pārāk steigties; Sančo, gribēdams viņu kaut kā izklaidēt un uzjautrināt, sāka ar viņu sarunāties un, starp citu, pateica kaut ko, kas būs atstāstīts nākamajā nodaļā.

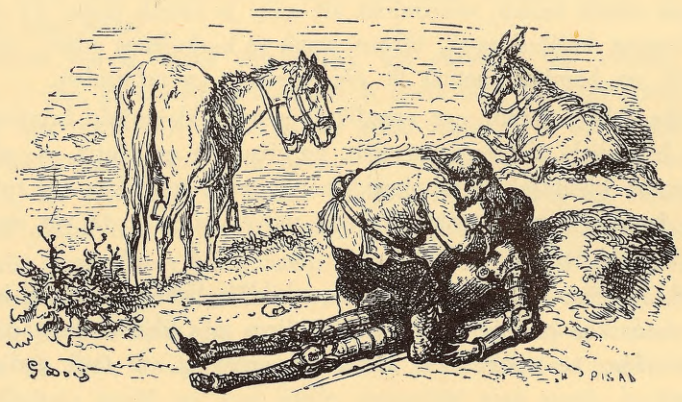

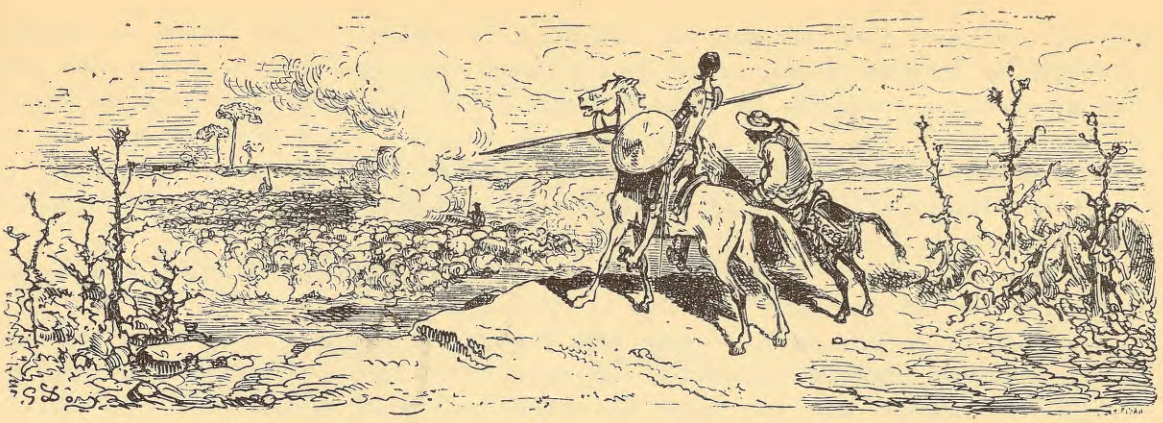

XIX NODAĻA.

Par Sančo un viņa kunga gudro sarunu, par viņu piedzīvojumu ar mironi un par citiem ievērojamiem notikumiem.

— Man liekas, žēlīgais seņor, ka visas nelaimes, ko mēs šais dienās esam piedzīvojuši, ir sods par to, ka jūsu žēlastība ir apgrēkojies pret bruņniecības likumiem, jo jūs neesat pildījis savu zvērestu: neēst maizi pie klāta galda, nemīlināties ar karalieni un nedarīt vēl daudzas citas lietas, kamēr nebūsiet ieguvis Malandrino bruņu cepuri, vai kā nu to mauru sauca, — es lāgā vairs neatceros.

— Tev, Sančo, pilnīgi taisnība, — atbildēja dons Kichots, — bet, patiesību sakot, biju zvērestu pavisam piemirsis, un vari būt pārliecināts, ka arī tu tiki mētāts uz segas savas vainas dēļ, tāpēc ka man to laikā neatgādināji. Tomēr gribu visu griezt par labu, jo bruņniecības likumos katrai nelaimei ir pretlīdzekļi.

— Bet vai tad es esmu kaut ko zvērējis? — jautāja Sančo

— Tas nav svarīgi, vai tu esi zvērējis, — atbildēja dons Kichots, — pietiek, ja esmu pārliecināts, ka tu, līdzzinātājs būdams, nebiji pietiekami apzinīgs; vai tas tā ir vai nav, tomēr nebūs ļauni atrast kādu pretlīdzekli.

— Ja tādas tās lietas, — teica Sančo, — tad pielūkojiet, jūsu žēlastība, ka jūs sacīto tāpat neaizmirstat kā zvērestu, citādi spokiem no jauna labpatiksies jokoties ar mani un arī ar jūsu žēlastību, ja tie redzēs, ka esat tik stūrgalvīgs.

Tamlīdzīgās sarunās tos ceļā pārsteidza nakts, iekāms viņi bija atraduši naktsmītni; bet ļaunākais bija tas, ka izsalkums tos gandrīz nomērdēja, jo kopā ar ceļa somu tiem bija pazuduši visi pārtikas krājumi, un, lai viņu nelaime kļūtu pilnīgāka, tiem atgadījās neparasts piedzīvojums, šoreiz īstens un nemākslots. Kaut gan nakts bija ļoti tumša, viņi tomēr jāja tālāk, jo Sančo cerēja pie šā lielceļa pēc divām vai trim jūdzēm noteikti ieraudzīt iebraucamo vietu. Izsalkušais ieroču nesējs un viņa kungs, kas arī labprāt būtu ēdis, tā tumšajā naktī jādami, ieraudzīja pa to

pašu ceļu tuvojamies daudz uguntiņu, kas izskatījās it kā kustīgas zvaigznes. Sančo, tās ieraudzījis, izbijās, un arī dons Kichots nejutās visai patīkami; viens pievilka ēzeļa pavadu, otrs sava zirga iemauktus, un apstājušies abi uzmanīgi vēroja, kas tas varētu būt; viņi redzēja, ka uguntiņas tiem tuvojas un kļūst aizvien lielākas. Redzot šo ainu, Sančo sāka drebēt kā apšu lapa un donam Kichotam sacēlās mati stāvus, bet, mazliet sadūšojies, viņš teica:

— Bez šaubām, Sančo, tuvojas vislielākais un visbīstamākais piedzīvojums, kurā man būs jāpierāda visa mana drosme un viss mans spēks.

— Ak, es nelaimīgais! — iesaucās Sančo. — Ja tas, kā man šķiet, būs atkal piedzīvojums ar spokiem, kur tad man ņemt ribas, kas to visu izturēs?

— Kaut arī tie būtu spoki, — teica dons Kichots, — nepieļaušu tiem aizskart pat vienu diegu tavās drēbēs. Pagājušo reizi viņi ar tevi uzjautrinājās, bet iedrošinājās to tikai tāpēc, ka es netiku pāri pagalma sētai, taču tagad, atrazdamies klajā laukā, es varu cirst ar zobenu pēc patikas.

— Ja nu tie zobenu nobur un padara nekustināmu kā pagājušo reizi, — teica Sančo, — ko tad palīdzēs klajš vai neklajš lauks?

— Lai būtu kā būdams, — turpināja dons Kichots, — es lūdzu tevi, Sančo, — nezaudē drosmi, jo tūlīt tu pārliecināsies, ka man tās netrūkst.

— Es nezaudēšu ar dieva palīgu, — atbildēja Sančo. Un abi apstājās ceļa malā, lai no jauna uzmanīgi novērotu, kas īsti ir šīs klīstošās uguntiņas; drīz viņi saskatīja daudzus balti tērptus tēlus; šis baismīgais skats satrieca Sančo Pansas pēdējo drosmi, un viņam sāka klabēt zobi kā drudzī; viņa drebēšana un zobu klabēšana pastiprinājās, kad tie skaidri saskatīja kādus divdesmit jātniekus baltos apmetņos, ar degošām lāpām rokās, kuriem sekoja melni pārklātas līķu nestuves un aiz tām vēl seši jātnieki, sēru drānās ietinušies līdz pat mūļu kājām; ka šie dzīvnieki nebija zirgi, to varēja vērot no viņu mierīgās gaitas. Baltajos kreklos tērptie jātnieki kaut ko murmināja savā starpā klusā un žēlā balsī. Tāda dīvaina parādība tik vēlā stundā un tik vientuļā vietā bija spējīga iedvest bailes ne tikai Sančo sirdī, bet izbiedēt arī viņa kungu, un tā arī notika, taču, kamēr Sančo bija galīgi zaudējis drosmi, dons Kichots turpretim ātri atžirga, un vienā mirklī viņa dzīvā iztēle tam iedvesa, ka šis ir viens no viņa grāmatu piedzīvojumiem.

Viņš iedomājās, ka nestuvēs guļ smagi ievainots vai miris bruņinieks, ko atriebt viņam vienīgajam ir tiesības, un, vairāk nekā nedomājot, noliecis šķēpu un iesēdies stingri seglos, izjāja ģēlā drosmē un iznesībā ceļa vidū, tā ka baltajiem tēliem katrā ziņā bija jāvirzās viņam garām, un, kad tie bija pavisam tuvu, skaļā balsī tiem uzsauca:

— Apstājieties, bruņinieki, lai jūs būtu kas būdami, un atbildiet man, kas jūs esat, no kurienes jūs nākat, kurp jūs dodaties, kas atrodas nestuvēs, jo, pēc visām pazīmēm spriežot, vai nu jūs esat izdarījuši noziegumu, vai arī kāds ir noziedzies pret jums, un man pieklājas to zināt, lai jūs sodītu par postu, ko esat nodarījuši, vai arī atriebtu jums nodarīto netaisnību.

— Mēs steidzamies, — atbildēja viens no baltkrekliem, — un iebraucamā vieta vēl ir tālu, tā ka nevaram uzkavēties, lai jums paskaidrotu visu, ko jūs prasāt.

Un, paskubinājis savu mūli, tas gribēja doties tālāk. Dons Kichots, dziļi aizvainots par šādu atbildi, satvēra mūļa iemauktus un teica:

— Apstājieties, esiet pieklājīgāks un atbildiet uz maniem jautājumiem, vai arī es jūs visus izaicinu kaujā.

Mūlis bija tramīgs un, piepeši satverts aiz iemauktiem, ļoti iztrūkās, uzslējās pakaļkājās un nometa savu jātnieku atmuguriski zemē. Kāds kalps, kas gāja kājām, redzēdams baltkreklu

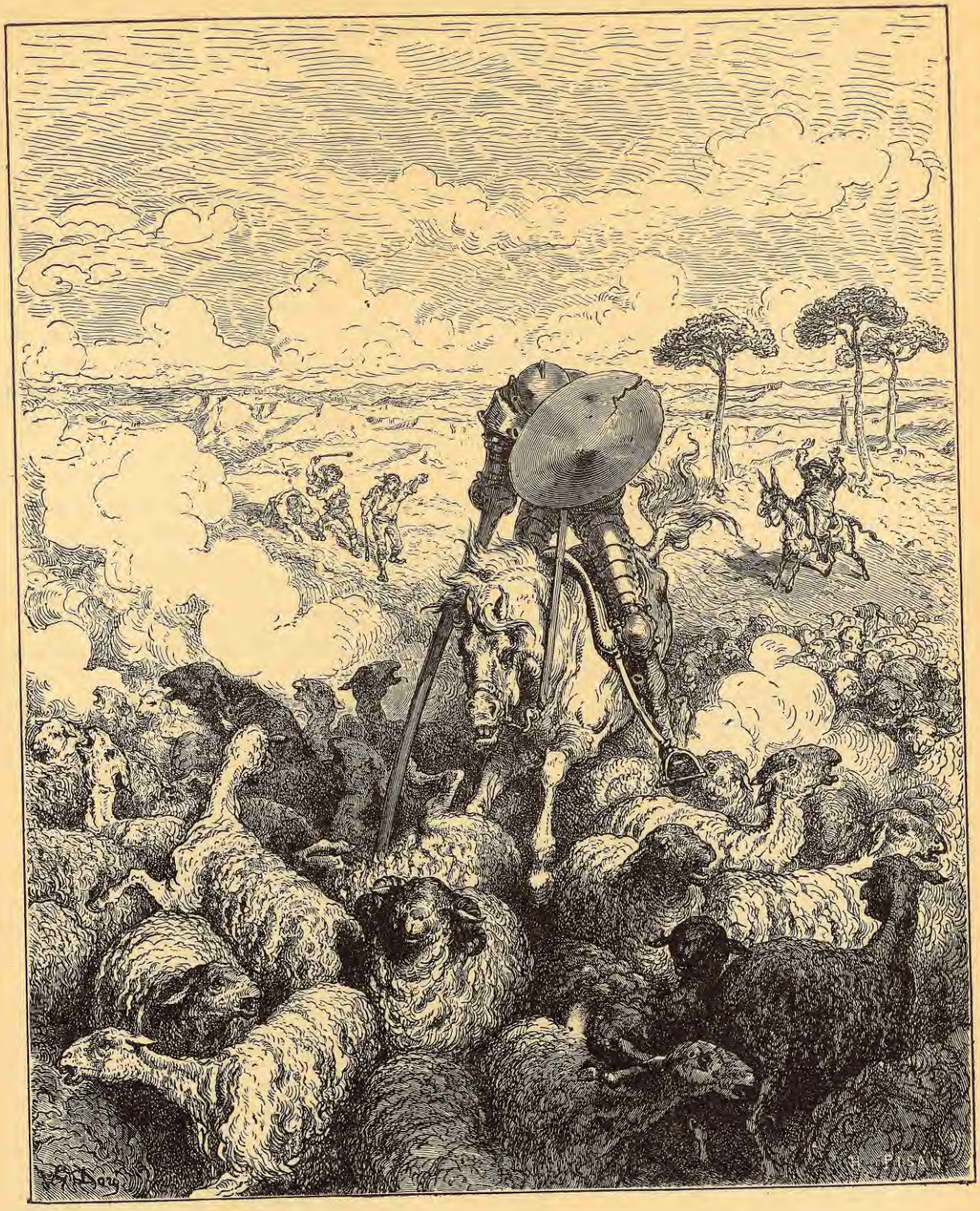

To teicis, viņš iedrāzās avju barā.

nogāžamies, sāka lamāt donu Kichotu, kas, jau dusmās iededzies, ne mirkli nekavēdamies, satvēra savu šķēpu un uzbruka vienam no sēru drānās tērptajiem un to, smagi ievainodams, nogāza zemē; tad dons Kichots ķērās pie pārējiem, un prieks bija skatīties, cik strauji viņš tiem uzbruka un tos izkliedēja; gandrīz likās, it kā šai mirklī Rosinantem būtu radušies spārni, tik ātra un dižena bija viņa gaita. Visi baltkrekli bija bailīgi un neapbruņoti ļaudis un tūlīt nepretodamies atstāja ceļu, aizbēgdami ar degošām lāpām pāri laukam, kur tie izskatījās kā cilvēki maskās, kas uzjautrinās svētku naktī. Arī sēru drēbēs tērptie, sapinušies savu garo tērpu stērbelēs, nespēja pakustēties; un dons Kichots visus izpēra pēc sirds patikas un piespieda atstāt cīņas vietu, jo tie domāja, ka viņš nav cilvēks, bet ir pats nelabais, kas iznācis no pekles, lai atņemtu tiem mironi no nestuvēm.

Sančo, visu to redzēdams, apbrīnoja sava seņora drosmi un pie sevis teica: «Mans seņors patiesi ir tik drošsirdīgs un spēcīgs, kā viņš to apgalvo.» Tam, ko dons Kichots pirmo bija nogāzis no mūļa, blakus zemē bija nokritusi degoša lāpa, kuras gaismā dons Kichots ieraudzīja guļošo un, piegājis viņam klāt, pielika šķēpa galu tā sejai, uzsaukdams, lai viņš padodoties, ja negribot tikt nogalināts. Nogāztais atbildēja:

— Esmu jau vairāk nekā padevies, jo man salauzta kāja un es nevaru kustēties; lūdzu, žēlīgais seņor, ja esat kristīgs bruņinieks, nenogaliniet mani, pretējā gadījumā jūs smagi apgrēkosieties, jo esmu tikko iesvētīts licenciats.

— Kāds velns tad jūs šeit atvedis, ja esat baznīcas vīrs? — jautāja dons Kichots.

— Ne velns, seņor, — atbildēja zemē guļošais, — bet mans ļaunais liktenis.

— Vēl ļaunāks liktenis jūs piemeklēs, — teica dons Kichots, — ja jūs man apmierinoši neatbildēsiet uz manu sākumā uzdoto jautājumu.

— Es jūsu žēlastībai tūlīt atbildēšu, — sacīja licenciats, — jums jāzina, ka, lai gan nupat teicos esam licenciats, esmu tikai bakalaurs un saucos Alonso Lopess; esmu dzimis Alkovendasā, nāku no Baesas pilsētas kopā ar vienpadsmit pārējiem garīdzniekiem, kas ir tie paši, kas ar savām lāpām nupat aizbēga; mēs dodamies uz Segovijas pilsētu, pavadot kāda Baesā miruša un apstāvēta bruņinieka mirstīgās atliekas, kas guļ šais līķu nestuvēs, lai apglabātu tās viņa ģimenes kapenēs Segovijā, kur viņš dzimis.

— Kas viņu nogalināja? — jautāja dons Kichots.

— Dievs. Ar nāvējoša drudža palīdzību, kas viņu pieveica, — atbildēja bakalaurs.

— Tātad, — teica dons Kichots, — tas kungs mani atbrīvojis no pūlēm atriebt viņa nāvi, ko es darītu, ja viņu būtu kāds cits nogalinājis, bet, ja viņu nogalinājis dievs, tad man nekas cits neatliek kā klusēt un nolaist rokas, kā es darītu, ja mani pašu nogalinātu. Jums jāzina, augsti cienījamais seņor, ka esmu Lamančas bruņinieks, saukts dons Kichots, kura amats un uzdevums ir klejot pa pasauli, iznīdēt netaisnības un novērst pārestības.

— Es nesaprotu, ko nozīmē netaisnības iznīdēt, — teica bakalaurs, — jo, kas man bija taisns, to jūs esat padarījuši netaisnu, salaužot manu kāju, kas visu mūžu nekļūs vairs taisna, un, novērsdams pārestības, jūs man esat nodarījis tādu pārestību, kas nekad vairs nebūs novēršama, un, meklēdams piedzīvojumus, jūs man likāt piedzīvot vislielāko nelaimi.

— Ne viss beidzas laimīgi, — atbildēja dons Kichots. — Nelaime, seņor bakalaur Alonso Lopes, bija tā, ka jūs naktī jājāt šādos apmetņos, ar degošām lāpām, dūkdami, sēru drānās tērpušies, izskatīdamies kā ļauni gari no kādas citas pasaules, un, nevarēdams atstāt novārtā savu pienākumu jums uzbrukt, es būtu jums uzbrucis arī tad, ja nemaldīgi zinātu, ka esat paši pekles sātani, par kādiem es jūs visu laiku arī uzskatīju.

— Ja jau to gribējis mans liktenis, — teica bakalaurs, — tad tikai lūdzu jūsu žēlastību, seņor klaiņojošais bruņiniek, kas man sagādājāt tādu kļūmi, palīdziet man izkļūt no mūļa apakšas, jo viena kāja man atrodas starp kāpsli un segliem.

— Es būtu runājis līdz rītam, — atbildēja dons Kichots, — kādēļ jūs to man ātrāk neteicāt?

Tūlīt viņš pasauca Sančo Pansu, bet tas nemaz nesteidzās ar atnākšanu, jo patlaban atbrīvoja kādu nastu nesēju mūli no ēdamlietu kravas, ko tam bija uzlikuši viņa labie saimnieki. Pagatavojis no sava mēteļa maisu, Sančo piebāza to, cik spēja, un, tikai uzkrāvis maisu savam ēzelim, atsteidzās uz sava kunga saucienu, lai palīdzētu seņoram bakalauram izkļūt no mūļa apakšas; tad, uzsēdinājis to mūlim mugurā, pasniedza viņam lāpu. Pēc tam dons Kichots bakalauram teica, lai tas sekojot saviem ceļa biedriem un lūdzot tos viņa vārdā piedot pārestības, kuras viņš bijis spiests tiem nodarīt. Arī Sančo bakalauram teica:

— Gadījumā, ja šie seņori vēlētos zināt, kas ir tas drošsirdīgais vīrs, kurš viņus tā apstrādāja, tad paskaidrojiet viņiem, jūsu žēlastība, ka tas ir slavenais Lamančas dons Kichots, citā vārdā *«Bēdīgā Izskata bruņinieks»*.

Kad bakalaurs aizjāja, dons Kichots jautāja Sančo, kas to pamudinājis viņu pēkšņi nosaukt par «Bēdīgā Izskata bruņinieku».

— Es jums pateikšu, — atbildēja Sančo, — es jūs kādu laiku aplūkoju lāpas gaismā, kuru paņēma līdz šis nelaimīgais, un jūsu žēlastībai bija tiešām visbēdīgākais izskats, kādu savā mūžā jebkad esmu redzējis; vai nu tas bija tāpēc, ka cīņā bijāt noguris, vai arī tāpēc, ka jums trūkst priekšzobu un dzerokļu.

— Tas nav tādēļ, — atbildēja dons Kichots, — bet gudrajam, kam uzticēts aprakstīt manus darbus, būs šķitis vēlami, lai es sev izvēlētos vēl vienu pievārdu, kā to darījuši visi pagājušo laiku bruņinieki; viens saucās *«Liesmainā Zobena bruņinieks»*, otrs — *«Vienradža bruņinieks»*, cits — *«Jaunavu bruņinieks»*, kāds cits — *«Putna Feniksa bruņinieks»*, vēl kāds — *«Grifa bruņinieks»*, vēl kāds cits — *«Nāves bruņinieks»*; ar šiem vārdiem un pazīmēm tad arī tie bija pazīstami visās zemes malās. Un es tev saku, ka šis gudrais ir iedvesmojis tavas domas un mēli nosaukt mani par *«Bēdīgā Izskata bruņinieku»*; tā arī pats esmu nodomājis sevi turpmāk saukt un, lai šāds vārds man labāk piederētos, esmu nolēmis, tiklīdz radīsies izdevība, likt uzgleznot uz mana vairoga kādu visai bēdīgu tēlu.

— Nevajag izšķiest naudu un laiku šā tēla gleznošanai, — teica Sančo, — jo jūsu žēlastībai tikai jāparāda savs tēls un sava seja un ikviens, kas to ieraudzīs, bez kāda attēla vai zīmējuma uz vairoga jūs noteikti sauks par *«Bēdīgā Izskata bruņinieku»*. Ticiet, ka es runāju patiesību, jo es jūsu žēlastībai, seņor, apgalvoju (tikai neapvainojieties!), ka badošanās un izsistie dzerokļi jūsu sejai tā kaitējuši, ka jūs, kā jau teicu, droši varat iztikt bez bēdīgā gleznojuma vairogā.

Dons Kichots pasmējās par Sančo asprātību, bet palika pie sava nodoma saukties jaunajā pievārdā un likt apgleznot savu vairogu, kā to bija nodomājis. Viņš teica:

— Man liekas, Sančo, ka mani izslēgs no baznīcas, tāpēc ka varmācīgā kārtā esmu pacēlis roku pret dieva kalpu, — *«juxta illud si quis suadente diabolo»*[1] etc., kaut gan patiesībā es nepacēlu pret viņu roku, bet tikai šo šķēpu, turklāt negribēdams aizskart ne priesterus, ne baznīcas lietas, ko es cienu un godāju kā īsts katolis un ticīgs kristietis, bet gan uzbrukdams citas pasaules spokiem un biedēkļiem. Taču, ja tas tā būtu, tad es atceros, kas notika ar Sidu Rui Diasu, kad viņš sadragāja kāda karaļa sūtņa krēslu* Svētā tēva klātbūtnē, par ko tas viņu izslēdza no baznīcas, tomēr krietnais Rodrigo de Vivars tai dienā izturējās kā godājams un drošsirdīgs bruņinieks.

---

[1] Turklāt ja kāds, velna pamudināts... (no Tridentas koncila lēmumiem) *(lat.)*.

Bakalaurs, to noklausījies, kā jau teicu, aizjāja,nekā neatbildēdams. Dons Kichots gribēja pārbaudīt, vai mironis uz nestuvēm tiešām ir no miesas un kauliem vai ne, bet Sančo to neatļāva, teikdams:

— Žēlīgais seņor, šo bīstamāko no visiem piedzīvojumiem, ko esmu redzējis, jūs esat veicis vislabāk; šiem ļaudīm, kaut arī uzvarētiem un izklidinātiem, varētu ienākt prātā, ka tos pieveicis viens vienīgs vīrs, un tādēļ saniknoti un apkaunoti tie spējīgi atgriezties un mūs uzmeklēt, lai mūs pamatīgi nosvētītu. Ēzelis ir labā kārtībā, kalni atrodas tuvu, bads nav brālis, tādēļ prātīgāk būtu, ja mēs tagad straujos rikšos dotos projām, jo, kā mēdz teikt, lai mirušais iet savā kapā, bet dzīvais pie maizes klaipa.

Paskubinādams ēzeli, viņš lūdza savu kungu sekot, un dons Kichots, atzinis, ka Sančo taisnība, to darīja bez ierunām. Pēc neilga laika, izjājuši starp diviem uzkalniem, tie nokļuva plašā un nomaļā ielejā, kur apstājās; Sančo noņēma ēzelim nastu, pēc tam, atlaidušies zaļajā zālē, viņi, attaisnojot parunu, ka bads ir labākais pavārs, iebaudīja reizē brokastis, pusdienas, launagu un vakariņas, piepildīdami savus vēderus ar dažādiem aukstiem ēdieniem, kurus mirušā dvēseles gani (kas reti sevi piemirst) veda sakrautus uz nastu nesēja mūļa. Bet atgadījās jauna nelaime, ko Sančo uzskatīja par vislielāko no visām pārciestajām, un proti: viņiem trūka ne tikai vīna, ko dzert, bet nebija pat ūdens, ar ko lūpas apslapināt; un, slāpju mocīts, Sančo, ievērodams, ka pļava, kurā tie atradās, apaugusi ar sīku, zaļu zāli, teica to, ko mēs uzzināsim nākošajā nodaļā.

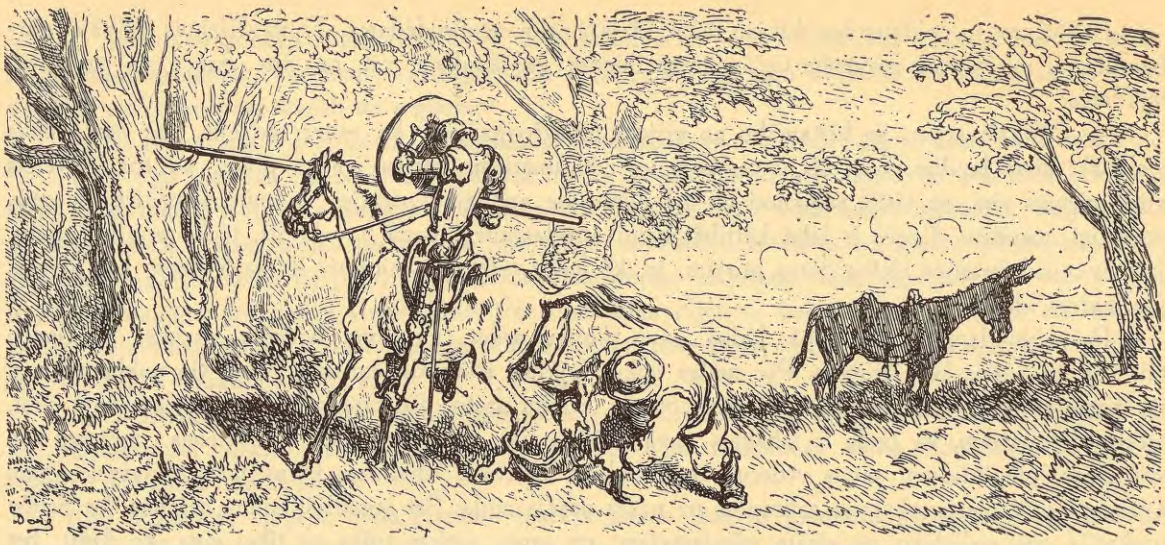

XX NODAĻA.

Par nekad nedzirdētu un neredzētu piedzīvojumu, ko neviens slavens bruņinieks pasaulē nav veicis ar tik mazām briesmām kā drosmīgais Lamančas dons Kichots.

— Citādi nevar būt, žēlīgais seņor, šī zāle liecina, ka šeit tuvumā jābūt avotam vai strautam, kas to veldzē, un tādēļ derētu paiet mazliet tālāk, lai atrastu kaut ko, ar ko dzesēt šīs briesmīgās slāpes, kas mūs vārdzina un acīm redzot sagādā mums lielākas mokas nekā bads.

Donam Kichotam šis nodoms likās labs, viņš saņēma Rosinanti aiz iemauktiem, bet Sančo satvēra pie pavadas ēzeli, kam bija uzkrāvis mugurā pusdienu atliekas, un viņi taustoties gāja pa pļavu, jo nakts bija tik tumša, ka neko nevarēja saskatīt; viņi vēl nebija divsimt soļu pagājuši, kad izdzirda spēcīgu ūdens krākšanu, it kā tas gāztos lejā no augstām un stāvām klintīm. Šī krākšana viņus ļoti iepriecināja, un tie apstājās, lai izdibinātu, no kuras puses nāk troksnis; tad viņi pēkšņi izdzirda citas skaņas, kas mazināja viņu prieku par gaidāmo veldzi, un sevišķi satrūkās Sančo, būdams pēc dabas bailīgs un mazdūšīgs. Viņi dzirdēja vienmērīgus, noteiktus klaudzienus kopā ar dzelžu un važu žvadzoņu, kas, saplūstot ar nikno ūdens krākšanu, varēja iedvest bailes jebkura cita, tikai ne dona Kichota sirdī. Kā jau teikts, nakts bija tumša, un tiem gadījās iet zem lieliem kokiem, kuru lapas, viegla vēja satrauktas, klusi un baismīgi šalca, tā ka vientulīgā apkārtne, tumsa, ūdens troksnis un lapu šalkoņa — viss kopā iedvesa viņiem bailes un šausmas, jo vairāk tādēļ, ka klaudzieni nemitējās, vējš nerima un rīts neausa, turklāt vieta, kurā viņi atradās, tiem bija pilnīgi sveša. Bet dons Kichots, savas bezbailīgās sirds vadīts, uzkāpa Rosinantem mugurā un, satvēris savu vairogu un šķēpu, sacīja:

— Draugs Sančo, tev jāzina, ka pēc debesu gribas esmu piedzimis mūsu dzelzs laikmetā, lai tanī atjaunotu tā saukto zelta laikmetu. Es esmu tas, kam lemtas briesmas, lieli varoņdarbi un

Bet dons Kichots, savas bezbailīgās sirds vadīts, uzkāpa Rosinantem mugurā.

drosmīgi pasākumi. Atkārtoju: es esmu tas, kam jāatjauno Apaļā Galda bruņniecība, Divpadsmit Francijas Peri, Deviņi Slavas vīri; man jānogremdē aizmirstībā Platiri, Tablanti, Olivanti, Tiranti, Febi un Beljanisi, un visi citi pagājušo laiku slavenie klaiņojošie bruņinieki, paveicot mūsu laikmetā tik lielus un neparastus varoņdarbus, ka tie aizēnos viņu visspožākos veikumus. Ievēro labi, uzticīgais un godīgais ieroču nesēj, šās nakts tumsu, tās dīvaino klusumu, šo koku dobjo, neskaidro šalkoņu, ūdens drausmo krākšanu, jo ūdens, ko nācām meklēt, liekas, gāžas lejup no augstajiem Mēness kalniem*, atskanot nepārtrauktiem klaudzieniem, kas aizskar un ievaino mūsu dzirdi; visas šīs parādības kopā un katra atsevišķi var iedvest bailes, šausmas un briesmas pat Marsa krūtīs un vēl vairāk to sirdīs, kas nav pieraduši pie šādiem atgadījumiem un piedzīvojumiem. Tomēr viss, ko tev attēloju, tikai modina un iekvēlina manu drosmi, tā ka sirds man raujas no krūtīm, kārodama doties šai piedzīvojumā, kaut arī tas sagādātu vislielākās grūtības. Tagad savelc Rosinantem seglu siksnas mazliet ciešāk, tad dzīvo vesels un negaidi mani šeit ilgāk par trim dienām; ja es šai laikā neatgriežos, tad jāj atpakaļ uz mūsu ciematu un no turienes, izdarot man labu pakalpojumu, dodies uz Tobosu un pavēstī manai nesalīdzināmajai seņorai Dulsinejai, ka tās padevīgais bruņinieks gājis bojā, gribēdams veikt darbus, kas to būtu darījuši cienīgu saukties par viņas kalpu.

Sančo, noklausījies šos sava seņora vārdus, sāka gauži raudāt un sacīja:

— Žēlīgais seņor, es nesaprotu, kādēļ jūs gribat doties tik bīstamā dēkā; patlaban ir nakts, neviena neredzēti, mēs varam nogriezties no šā ceļa un izvairīties no briesmām, kaut arī mums trīs dienas nāktos ciest slāpes; un, ja neviens mūs šeit neredz, tad neviens arī nevarēs mūs izdaudzināt par mazdūšīgiem ļaudīm, turklāt esmu vairākkārt dzirdējis mūsu ciemata priesteri, ko arī jūsu žēlastība labi pazīst, spredikojam, ka tas, kas meklē briesmas, tanīs iet bojā; tādēļ nav labi tā kārdināt dievu, dodoties tik bīstamā piedzīvojumā, no kura tikai ar brīnuma palīdzību iespējams izglābties; debesis jau tā jums tik daudz laba darījušas, glābdamas jūs no mētāšanas, kas mani piemeklēja, tāpat jūs kā uzvarētājs sveiks un vesels izkļuvāt no kautiņa ar lielo ienaidnieku baru, kas pavadīja nelaiķi. Ja tas viss neaizkustina un nemīkstina jūsu cieto sirdi, tad lai jūs aizkustina doma, ka, tiklīdz, jūsu žēlastība, būsiet mani atstājis, es bailēs atdošu savu dvēseli kuram katram, kas tik to gribēs paņemt. Esmu pametis dzimto vietu, sievu un bērnus, lai jums kalpotu, cerēdams kaut ko iegūt, nevis pazaudēt, bet, kā mēdz teikt, mantkārība pārplēš maisu, un tā sadragājusi manas cerības tieši tad, kad visvairāk cerēju iegūt to nelaimīgo un nolādēto salu, ko jūsu žēlastība man tik bieži apsolīja; es redzu, ka šīs algas un atlīdzības vietā jūs gribat pamest mani vienu šai vientulīgajā apvidū, tik tālu no cilvēku mītnēm. Dieva dēļ, mans seņor, nenodariet man tādu pārestību un, ja arī jūs tiešām negribat atteikties no sava nodoma, tad pagaidiet vismaz līdz rītam; zināšanas, ko ieguvu, būdams gans, man rāda, ka līdz ausmai atlikušas trīs stundas, jo Mazā Lāča mute atrodas taisni virs mūsu galvām un viņa kreisās ķetnas līnija rāda, ka ir pusnakts.

— Kā tu vari, Sančo, — atbildēja dons Kichots, — saskatīt līnijas, seju vai pakausi, par ko tu stāsti, ja nakts ir tik tumša, ka pie debesīm nav redzama neviena vienīga zvaigzne?

— Tas ir tiesa, — atbildēja Sančo, — bet bailēm ir tik lielas acis, ka tās redz lietas pat zem zemes, nemaz nerunājot par debesīm, un, jau vadoties tikai pēc vesela prāta, var spriest, ka diena nav vairs tālu.

— Lai tas būtu kā būdams, — atbildēja dons Kichots, — par mani gan nevarēs ne tagad, ne vēlāk teikt, ka asaras un lūgšanas mani kavējušas darīt to, ko prasa bruņinieku pienākumi; es tevi lūdzu, Sančo, apmierinies, jo dievs, kas manā sirdī radījis vēlēšanos doties šai neredzētajā un briesmīgajā piedzīvojumā, rūpēsies arī par manu labklājību un tevi bēdās mierinās. Tagad tavs pienākums ir savilkt stingrāk Rosinantem seglu siksnas un gaidīt mani šeit, jo es drīz atgriezīšos — dzīvs vai miris.

Sančo, redzēdams sava seņora ciešo apņēmību, kā arī to, cik maz viņu ietekmē asaras, padomi un lūgšanas, nolēma pielietot viltību un, ja iespējams, piespiest donu Kichotu sagaidīt dienu. Savelkot zirgam seglu siksnas, viņš tai pašā reizē veikli un nemanot sapina ar sava ēzeļa pavadu Rosinantem priekškājas; kad nu dons Kichots gribēja jāt prom, tas viņam neizdevās, jo zirgs spēja kustēties tikai lēcieniem. Sančo, redzēdams savas viltības labos panākumus, teica:

— Re, žēlīgais seņor, manu asaru un lūgšanu aizkustinātas, debesis pavēlējušas, ka Rosinante nevar kustēties, un, ja jūs būsiet ietiepīgs, durstīsiet to ar piešiem un bikstīsiet, jūs tikai sadusmosiet likteni un, kā mēdz teikt, skriesiet ar pieri sienā.

Dons Kichots izmisa: jo vairāk viņš bikstīja ar piešiem zirgu, jo mazāk to spēja iekustināt, un, nevarēdams iedomāties, ka zirgam sapītas kājas, viņš nolēma apmierināties un nogaidīt vai nu dienas ausmu, vai arī to brīdi, kad Rosinante atgūs kustības spēju, un, domādams, ka šai nelaimei ir cits cēlonis, nevis Sančo viltība, viņš teica:

— Sančo, tā kā Rosinante nevar kustēties, esmu ar mieru gaidīt, līdz smaidīs rīta ausma, kaut gan man jāraud, ka tā tik lēni tuvojas.

— Jums nav jāraud, — atbildēja Sančo, — es jūs izklaidēšu, stāstīdams dažādus notikumus līdz rītausmai, ja tikai jūs nevēlēsieties nokāpt no zirga un pēc klaiņojošo bruņinieku paraduma mazliet nosnausties zaļajā zālē, lai, dienai austot, jūs pavisam spirgts varētu doties nesalīdzināmajā piedzīvojumā, kas jūs sagaida.

— Ko, tu aicini nokāpt no zirga un nosnausties? — vaicāja dons Kichots. — Vai tad es esmu no tiem bruņiniekiem, kas briesmu brīdī meklē atpūtu? Guli tu, kas esi gulēšanai dzimis, vai dari, ko vēlies, es savukārt darīšu to, kas visvairāk atbilst maniem nodomiem.

— Nedusmojieties, mans žēlīgais seņor, — atbildēja Sančo, — es tikai tāpat ierunājos.

Tad viņš piegāja klāt donam Kichotam un, uzlicis vienu roku uz seglu priekšējā izloka, bet otru — uz pakaļējā, palika stāvam, piespiedies pie sava kunga kreisā gurna, neiedrošinādamies ne par sprīdi no viņa attālināties, tik lielas bailes viņam iedvesa klaudzieni, kas vēl joprojām vienmērīgi rībēja.

Dons Kichots teica, lai Sančo pastāstot laika kavēklim kādu notikumu, kā solījies, un Sančo atbildēja, ka viņš to labprāt darītu, ja tikai viņu nebiedētu lielais troksnis.

— Neraugoties uz to, es tomēr papūlēšos izstāstīt kādu notikumu, un, ja es to pratīšu un mani neviens nepārtrauks, tad jūs redzēsiet, ka tas būs vislabākais no visiem stāstiem; bet tagad klausieties uzmanīgi, jūsu žēlastība, jo es sāku. Kas bija, tas ir izbijis; labais, kas nāks, lai nāk visiem, ļaunais lai nāk tam, kas to meklē. Ievērojiet, mans žēlīgais seņor, ka senie ļaudis savas pasaciņas nesāka kaut kā, bet gan ar romiešu cenzoriņa Katona* izteicienu «ļaunums tam, kas to meklē», un tas šeit piederas kā kurpe kājai, lai jūsu žēlastība izturētos mierīgi un nekur neietu meklēt ļaunumu, bet lai mēs labāk dotos pa citu ceļu, jo neviens cilvēks mūs nespiež turpināt šo, kur mums uzglūn tik dažādas briesmas.

— Turpini labāk, Sančo, savu stāstu, — teica dons Kichots, — bet par ceļu, kas mums turpināms, atļauj parūpēties man.

— Tātad es sāku, — turpināja Sančo. — Kādā Estremaduras ciematā dzīvoja kazu gans, proti, es gribu teikt — tāds, kas gana kazas; šis kazu gans manā stāstā saucas Lope Ruīss, un šis Lope Ruīss bija iemīlējies kādā ganē, kas saucās Toralba; šī avju gane, saukta Toralba, bija kāda bagāta lopkopja meita un šis bagātais lopkopis...

— Sančo, ja tu savu pasaku stāstīsi šādā veidā, — teica dons Kichots, — un visu divas reizes atkārtosi, tad tu divās dienās nebeigsi; runā sakarīgi un stāsti kā saprātīgs cilvēks; ja tā nevari, tad labāk nesaki nekā.

— Tieši tā, kā es stāstu, — atbildēja Sančo, — mūsu novadā mēdz stāstīt pasakas; es tās citādi neprotu stāstīt, un nav labi, ka jūsu žēlastība prasa, lai es ieviestu jaunus paradumus.

— Runā, kā vēlies, — atbildēja dons Kichots, — ja reiz liktenis grib, lai es tevi uzklausu, tad turpini savu stāstu.

— Tātad, mans vismīļais seņor, — turpināja Sančo, — kā jau teicu, šis gans bija iemīlējies ganē Toralbā, spēcīgā un nevaldāmā meitenē, kas druscin līdzinājās vīrietim, jo viņai pat mazliet auga ūsas; man liekas, ka vēl tagad viņu redzu savā priekšā.

— Tātad tu viņu pazini? — jautāja dons Kichots.

— Es viņu neesmu pazinis, — atbildēja Sančo, — bet tas, kas man šo stāstu pastāstīja, teica, ka tas viss esot skaidra patiesība, es varot, kādam citam to tālāk stāstīdams, apgalvot un zvērēt, ka pats to esmu savām acīm redzējis. Tātad, dienām nākot un ejot, velns, kas nemūžam nesnauž un visu jauc, iekārtoja, ka mīlestība, ko gans juta pret gani, pārvērtās naidā un nepatikā, un tā cēlonis, kā ļaunas mēles apgalvoja, bijis tas, ka tā viņam devusi vairākkārt iemeslu greizsirdībai, neievērodama mēru un pārkāpdama visas atļautās robežas, par ko gans to sāka tā nīst, ka nolēma atstāt dzimto vietu un aiziet tur, kur viņa acis nekad viņu vairs neredzētu. Tiklīdz Toralba ievēroja, ka Lope to nicina, acumirklī tā viņu iemīlēja stiprāk, nekā jebkad bija mīlējusi.

— Tāds jau ir sieviešu iedzimtais raksturs, — teica dons Kichots, — nicināt tos, kas viņas mīl, un mīlēt tos, kas viņas nicina. Turpini, Sančo!

— Tad notika, — teica Sančo, — ka gans, izpildīdams savu apņemšanos, dzīdams savas kazas pa priekšu, devās pāri Estremaduras laukiem, lai ietu uz Portugales karalisti. Toralba, to zinādama, basām kājām sekoja viņam no tālienes ar ceļa spieķi rokā un kaklā pakārtu kulīti, kurā, kā stāsta, atradusies spoguļa šķemba, ķemmes gabaliņš un pudelīte ar kaut kādu sejas ziedi. Īsti nezinu, kas viņai tur bijis, un negribu to tagad pārbaudīt, zinu tikai vienu: kad gans ar savu ganāmpulku gribēja celties pāri Gvadianas upei, kas bija palos gandrīz pārplūdusi, tad šinī krastā nebija nevienas laivas, ne plosta un neviena, kas viņu varētu pārcelt pretējā krastā kopā ar ganāmpulku; gans par to ļoti saīga, redzēdams, ka Toralba pienākusi pavisam tuvu un sāks viņu tirdīt ar savām asarām un lūgšanām; viņš tik ilgi lūkojās apkārt, kamēr ieraudzīja kādu zvejnieku, kam blakus bija pavisam maza laiviņa, kurā varēja novietoties tikai viens cilvēks un viena kaza; viņš tomēr ar zvejnieku norunāja, ka tas pārcels viņu pašu un viņa trīssimt kazas. Zvejnieks iekāpa laivā un pārcēla vienu kazu, tad atīrās atpakaļ un pārcēla otru, vēlreiz atbrauca atpakaļ un pārcēla vēl vienu kazu. Skaitiet, jūsu žēlastība, cik kazu zvejnieks pārcēla otrā krastā, jo, tiklīdz jūs kļūdīsieties par vienu, stāsts būs galā un es nespēšu pateikt nevienu vienīgu vārdu. Tagad es turpinu un saku, ka pretējais krasts bija staigns un slidens, tāpēc katra pārcelšanās prasīja daudz laika; tomēr viņš atgriezās, pārcēla atkal vienu kazu, tad vēl vienu un vēl vienu.

— Stāsti notikumu tā, — teica dons Kichots, — it kā visas jau būtu pārceltas, un nebraukā tā turp un atpakaļ, jo citādi tās nepārcelsi gada laikā.

— Cik tad ir pārcelts līdz šim? — jautāja Sančo.

— Velns viņu zina, — atbildēja dons Kichots.

— Te nu bija! Es taču jums teicu: skaitiet pareizi! Tagad, dieva vārds, stāstam beigas, jo es to nevaru vairs turpināt.

— Kā tas var būt? — iesaucās dons Kichots. — Vai tad šai stāstā ir tik svarīgi sīki zināt, cik tieši kazu bija pārceltas? Un, ja par vienu kļūdās, tad tu nevari vairs stāstu turpināt?

— Nekādā ziņā nevaru turpināt, seņor, — atbildēja Sančo, — jo, kad es jūsu žēlastībai vaicāju, cik kazu pārcelts, un jūs man atbildējāt, ka nezināt, man aizmirsās tanī pašā mirklī viss, kas bija vēl stāstāms, un, patiesi, šā stāsta turpinājums bija visai vērtīgs un jauks.

— Tādā gadījumā, — teica dons Kichots, — stāsts ir beidzies?

— Nobeidzies tāpat kā mana nelaiķe māte, — teica Sančo.

— Tiešām, — atbildēja dons Kichots, — tu man esi izstāstījis vienu no nemākulīgākām pasakām, stāstiem vai notikumiem, kādu tikai var iedomāties, turklāt tu to stāstīji un pārtrauci tādā veidā, kāds nekad vēl nav ne dzirdēts, ne redzēts, kaut gan jau pašā sākumā negaidīju nekā labāka no tava gaišā saprāta. Par to arī nebūtu jābrīnās, jo šie nepārtrauktie klaudzieni droši vien ir sajaukuši tavu prātu.

— Viss var būt, — atbildēja Sančo, — bet to es zinu, ka manā stāstā vairs nav nekā sakāma, jo tas vienmēr beidzas, tiklīdz kāds kļūdās pārcelto kazu skaitā.

— Lai nu tas beidzas, kā tev patīk, — teica dons Kichots, — labāk palūkosim, vai Rosinante var jau kustēties.

Viņš atkal tam iecirta piešus sānos, un zirgs atkal palēkdamies palika uz vietas stāvam: tik stipri tam bija sapītas kājas.

Tad notika, ka varbūt agrā rīta dzestruma dēļ vai tāpēc, ka Sančo bija vakariņās saēdies dažus vēderu mīkstinošus ēdienus, vai arī tā bija tikai dabiska vajadzība, kas arī liekas visticamākais, viņam uznāca vēlēšanās un prasība darīt to, ko neviens cits viņa vietā nevarēja izdarīt; bet viņa sirdi bija sagrābušas tik lielas bailes, ka viņš neiedrošinājās ne par naga melnumu attālināties no sava kunga. Nedarīt to, ko tas kāroja, arī nebija iespējams; tādēļ, lai sevi nomierinātu, savas labsajūtas dēļ viņš, nocēlis savu labo roku no seglu pakaļējās daļas, veikli un klusi atraisīja vienmēr vaļīgo aukliņu, kas vienīgā saturēja viņa bikses, un tās tūlīt noslīdēja zemē, saistīdamas viņa kājas kā važās; tad viņš, pēc iespējas pacēlis kreklu, izslēja gaisā savu sēžamo vietu, kas nebija no mazajām. To izdarījis, viņš domājās lielāko darbu jau veicis, lai atbrīvotos no savām briesmīgajām grūtībām un vajadzības, bet gadījās citas, vēl lielākas grūtības, jo viņam ienāca prātā, ka tas nevarēs atviegloties bez trokšņa un rībiena, un, zobus sakodis, galvu plecos ievilcis, viņš aizturēja elpu cik vien varēdams; tomēr, par spīti visām šīm piesardzībām, viņu piemeklēja nelaime, jo galu galā viņam nejauši paspruka mazs troksnis, ļoti atšķirīgs no tā trokšņa, kas tam sagādāja tik lielas bailes. Dons Kichots, to dzirdot, teica:

— Kas tas par troksni, Sančo?

— Es nezinu, seņor, — tas atbildēja. — Ļoti var būt, ka tas ir atkal kas jauns, jo labie un ļaunie piedzīvojumi nāk viens pēc otra.

Viņš atkal pamēģināja savu laimi, un tam veicās tik labi, ka viņš bez lielāka trokšņa un satraukuma atbrīvojās no smaguma, kas to tik ļoti bija mocījis. Bet, tā kā donam Kichotam oža bija tikpat asa kā dzirde un tā kā Sančo viņam stāvēja tik tuvu un cieši blakus, tad izgarojumi, kas taisnā virzienā cēlās uz augšu, nevarēja daļēji neskart viņa degunu, un, tikko tos saodis, viņš aizsargādamies aizspieda sev degunu ar diviem pirkstiem un apslāpēti teica:

— Man liekas, Sančo, ka tev uznākušas lielas bailes.

— Jā, uznākušas, — atbildēja Sančo, — bet kāpēc jūsu žēlastība tikai tagad to ievēro?

— Tāpēc, ka tu tagad smaržo vairāk nekā parasti un ne jau pēc ambras, — atbildēja dons Kichots.

— Tas gan iespējams, — teica Sančo, — taču vainīgs esmu nevis es, bet gan jūsu žēlastība, kas mani nepiemērotā stundā vazā apkārt pa šīm neparastajām takām.

— Draugs, atkāpies trīs četrus soļus, — sacīja dons Kichots, vēl vienmēr ar pirkstiem spiezdams ciet degunu, — un turpmāk ievēro labāk, kas tu esi un kā tev piederas izturēties pret mani, jo manas laipnās sarunas ar tevi izraisījušas šo necienīgo izturēšanos.

Rosinante ūdens un klaudzienu troksnī kļuva tramīgs.

— Varu derēt, — iesaucās Sančo, — jūsu žēlastība domā, ka esmu izdarījis kaut ko nepiedienīgu!

— Vēl sliktāk, draugs Sančo, ir to pieminēt, — atbildēja dons Kichots.

Šādās un tamlīdzīgās sarunās kungs ar kalpu pārlaida nakti; Sančo, redzēdams, ka rīts aizvien vairāk tuvojas, lielā steigā atraisīja Rosinantem kājas un sakārtoja sev bikses. Rosinante, juzdamies atbrīvots, kaut gan nebūdams straujas dabas, tomēr sāka žirgtāk cilāt kājas, jo, neapvainojot to, jāsaka, ka mākslas lēcienus tas nespēja izdarīt. Dons Kichots, redzēdams Rosinanti kustamies, uzskatīja to par labu zīmi, kas viņu mudina doties drausmīgajā piedzīvojumā. Uzaustot rīta gaismai, skaidri varēja atšķirt priekšmetus, un dons Kichots redzēja, ka viņš atrodas zem dažiem lieliem kastaņu kokiem, kas meta ļoti tumšas ēnas. Viņš dzirdēja arī, ka klaudzieni turpinās, bet, neredzēdams, no kurienes tie ceļas, lieki neuzkavēdamies, viņš iespieda Rosinantem piešus sānos un, vēlreiz atvadījies no Sančo, pavēlēja tam negaidīt viņu ilgāk par trim dienām, kā jau viņš to reiz bija teicis, un, ja viņš šai laikā neatgrieztos, tad Sančo varot būt pārliecināts, ka dievam labpaticis izbeigt viņa dzīves dienas šai bīstamajā piedzīvojumā. Viņš vēlreiz atkārtoja arī to, kas Sančo viņa vārdā bija jāpavēstī viņa seņorai Dulsinejai, un teica, lai tas neraizējoties par savas kalpošanas algu, jo, atstājot māju, esot uzrakstījis testamentu, kurā tam novēlējis pietiekamu atlīdzību par visu viņa kalpošanas laiku; bet, ja dievs viņu pašu atvestu atpakaļ no šā bīstamā piedzīvojuma sveiku, veselu un bez kaitēm, tad Sančo varētu drošāk nekā jebkad sagaidīt apsolīto salu. Dzirdēdams sava krietnā seņora skumjos vārdus, Sančo sāka atkal raudāt un nolēma viņu neatstāt līdz pašām šā pasākuma beigām.

Sančo Pansas asaras un viņa godprātīgais lēmums liek šā stāsta autoram domāt, ka Sančo cēlies no dižciltīgas dzimtas vai vismaz vecas kristiešu cilts. Sančo jūtīgums aizkustināja arī viņa kungu, taču ne tik daudz, lai tas izrādītu kādu vājību; gluži otrādi, — savas jūtas pēc iespējas apslāpēdams, viņš devās uz to pusi, no kurienes likās atskanam ūdens krākšana un klaudzieni. Sančo viņam sekoja kājām, kā vienmēr vezdams pavadā savu ēzeli, savu mūžīgo līdzgaitnieku priekos un bēdās. Kad viņi tā bija labu gabalu starp kastaņām un citiem ēnainiem kokiem gājuši, tie nokļuva kādā pļaviņā, ko ieslēdza augstas klintis, no kurām gāzās lejā liels ūdenskritums. Klints pakājē atradās dažas nabadzīgas būdas, kas vairāk līdzinājās celtņu drupām nekā mājām, un viņi ievēroja, ka no tām nepārtraukti atskanēja klaudzieni un dārdoņa. Rosinante ūdens un klaudzienu troksnī kļuva tramīgs, bet dons Kichots, to nomierinājis, lēnām tuvojās būdām, uzticot sevi no visas sirds savai seņorai, lūgdams to stāvēt viņam klāt šajā bīstamajā gaitā un pasākumā, arīdzan piesaukdams dievu, lai tas viņu neaizmirstu. Sančo nepalika iepakaļ un, cik spēdams izstiepis kaklu, lūkojās Rosinantem caur kājstarpu, lai redzētu savu baiļu un satraukuma iemeslu. Kad viņi bija pagājuši vēl simt soļu tālāk un nogriezās gar klints stūri, viņiem parādījās un acu priekšā atklājās tā baigā trokšņa cēlonis, kas tiem sagādāja visu cauru nakti tik lielu satraukumu un bailes. Un tie bija (ai lasītāj, neesi dusmīgs un saīdzis!) vadmalas veltuves seši veseri, kas ar savu vienmērīgo klaudzoņu radīja šo troksni.

Dons Kichots, tos ieraudzīdams, apklusa un sastinga no galvas līdz papēžiem. Sančo viņu uzlūkoja un redzēja, ka dons Kichots samulsis nolieca galvu uz krūtīm. Arī dons Kichots uzmeta skatienu Sančo un redzēja, ka tam vaigi piepūsti un lūpas saspiestas, it kā viņš ar pūlēm valdītu smieklus, kas draudēja izlauzties; neraugoties uz savu grūtsirdību, dons Kichots, palūkojies uz Sančo, arī sāka smieties; Sančo, redzēdams, ka viņa kungs ir sācējs, ļāva smiekliem tādu vaļu, ka tam vajadzēja ar rokām pieturēt sānus, lai nepārplīstu. Četras reizes Sančo nomierinājās un četras reizes atkal atsāka tikpat nevaldāmi smieties, par ko dons Kichots to sūtīja pie visiem velniem; un vēl vairāk viņš noskaitās, dzirdēdams, ka Sančo, viņu izzobojot, teica:

— Draugs Sančo, tev jāzina, ka pēc debesu gribas esmu piedzimis mūsu dzelzs laikmetā, lai atjaunotu tā saukto zelta laikmetu. Esmu tas, kam lemtas briesmas, lieli varoņdarbi un drosmīgi pasākumi. — Un tas atkārtoja gandrīz visu dona Kichota runu, ko viņš bija teicis, kad tie pirmo reizi izdzirdēja briesmīgos klaudzienus. Dons Kichots, redzēdams, ka Sančo viņu izjoko, nokaunējās un kļuva tik dusmīgs, ka, pacēlis šķēpu, divas reizes tam spēcīgi iesita, un, ja šie sitieni būtu ķēruši nevis Sančo muguru, bet gan viņa galvu, tad donam Kichotam vairs nevajadzētu maksāt ieroču nesējam algu, ja vien to nepieprasītu viņa mantinieki. Sančo, redzēdams, ka viņa jokiem ir tik ļaunas sekas, un baidīdamies, ka viņa kungs neaiziet pārāk tālu, teica vislielākā pazemībā:

— Apmierinieties, jūsu žēlastība, jo, zvēru pie dieva, es tikai jokojos.

— Tāpēc, ka jūs* jokojat, es nejokoju, — atbildēja dons Kichots. — Panāciet šurp, jautrais seņor! Vai jūs domājat, ka, ja šo vadmalas veltuvju vietā man būtu gadījies bīstams piedzīvojums, es neizrādītos pietiekami drosmīgs to sākt un pabeigt? Vai tad mans bruņinieka pienākums ir pazīt un atšķirt visus trokšņus, lai zinātu, kādi ceļas no veseriem un kādi ne? Un, patiesību sakot, es savā mūžā neesmu tādu redzējis, bet jums gan, rupjam zemniekam, kas esat piedzimis un izaudzis starp tiem, vajadzēja tos pazīt. Pārvērtiet šos sešus veserus par sešiem milžiem un nostādiet tos vienu pēc otra vai visus reizē pret mani; ja es tos nenogāzīšu garšļaukus ar visām četrām gaisā, tad jūs varat zoboties par mani, cik vien tīk.

— Es tā vairs nedarīšu, mans seņor, — atbildēja Sančo, — es jau arī atzīstos, ka ar savu smiešanos esmu aizgājis pārāk tālu, bet tagad, jūsu žēlastība, kad esam izlīguši (un lai dievs jums dod no visiem piedzīvojumiem izkļūt tik sveikam un veselam, kā esat izkļuvuši no šā!), sakiet man, vai tad nebija iemesla smieties par lielajām bailēm, kuras pārcietām, un šo notikumu pastāstīt citiem! Vismaz es tās pārcietu, jo labi zinu, ka jūsu žēlastība nezina un nenojauš, kas ir bailes un šausmas.

— Nenoliedzu, — atbildēja dons Kichots, — ka mūsu piedzīvojums ir smieklu cienīgs, bet tas nepelna, ka to atstāstītu, jo ne visi ļaudis ir pietiekami saprātīgi, lai katru lietu iztulkotu, kā nākas.

— Vismaz, — atbildēja Sančo, — jūsu žēlastība gan prata ar šķēpu rīkoties, kā nākas: jūs man tēmējāt galvā, bet ietriecāt to manā mugurā; lai slavēts dievs un mana veiklība, ka man izdevās atlēkt sānis! Bet tas jau viss uz labu, jo ne velti mēdz sacīt: kas tevi mīl, tas tevi pārmāca, un, kad augsti seņori kādam kalpam pateikuši asus vārdus, tie mēdz tam uzdāvināt jaunas bikses; es gan nezinu, ko viņi mēdz dāvināt, kad tie kalpu situši, bet var būt, ka klaiņojošie bruņinieki kalpam par sitieniem iedāvina salas vai pat cietzemes karaļvalstis.

— Var gadīties, — teica dons Kichots, — ka viss, ko tu teici, kļūst patiesība; piedod man notikušo, tu taču esi saprātīgs un zini, ka jūtu pirmo uzliesmojumu aizkavēt nav cilvēka varā, un tas tev būs brīdinājums — turpmāk apvaldīties un atturēties no liekām sarunām ar mani, jo neskaitāmajās bruņinieku grāmatās, kuras esmu izlasījis, nevienā nav rakstīts, ka kāds ieroču nesējs būtu ar savu seņoru tik daudz sarunājies kā tu ar savējo. Tā ir mūsu abu kļūda: tavējā tāpēc, ka maz mani cieni, manējā tāpēc, ka neesmu pratis iedvest tev lielāku cieņu; jo, piemēram, Gandulins, Gallijas Amadisa ieroču nesējs, bija kādas cietzemes salas* grafs, bet grāmatās lasām, ka tas sarunājies ar savu pavēlnieku, tikai turēdams cepuri rokās, galvu noliecis un *more turquesco*[1] klanīdamies. Un ko lai sakām par Gasabalu, dona Galaora ieroču nesēju, kas bija tāds klusētājs, ka autors viņa vārdu piemin savā garajā un patiesajā stāstā tikai vienu vienīgu reizi, lai izceltu tieši viņa brīnišķīgās klusēšanas teicamību? No visa sacītā, Sančo, tu vari secināt, ka ir jāievēro atšķirība starp kungu un sulaini, starp seņoru un kalpu, starp bruņinieku un ieroču nesēju. Tādēļ turpmāk mēs viens pret otru

---

[1] Pēc turku parašas.

izturēsimies ar lielāku cienību un atmetīsim zobošanos, un, ja jūs mani kaut kādā veidā nokaitināsiet, jums klāsies kā māla podam. Dāvanas un apbalvojumus, ko esmu jums apsolījis, jūs saņemsiet savā laikā, un, ja arī nesaņemsiet, tad taču jūsu alga nezudīs, kā jau esmu reiz teicis.

— Viss jau ir labi, ko jūsu žēlastība saka, — teica Sančo, — bet es labprāt gribētu zināt (ja nu dāvanu laiks neiestātos un man būtu jāiztiek ar algu), cik tajos laikos pelnīja klaiņojošo bruņinieku ieroču nesēji un vai tie bija nolīgti uz mēnešiem vai dienām kā mūrnieku zeļļi.

— Es domāju, — atbildēja dons Kichots, — ka ieroču nesēji toreiz saņēma nevis algu, bet tikai dāvanas, un, ja es esmu novēlējis kaut ko savā testamentā, ko aizzīmogotu atstāju mājā, tad tikai tāpēc, ka nezinu, kas mūsu bēdīgajos laikos var atgadīties bruņiniekam, un es nevēlos, lai tik nenozīmīgas lietas dēļ manai dvēselei būtu jāmokās viņsaulē. Tev, Sančo, jāzina, ka meklēt piedzīvojumus ir visbīstamākā nodarbošanās pasaulē.

— Tas ir tiesa, — teica Sančo, — jo jau veltuves veseru troksnis vien spēja izbiedēt un uztraukt tik vīrišķīga piedzīvojumu meklētāja sirdi, kāds esat jūs, mans žēlīgais seņor; bet varat būt pārliecināts, ka es turpmāk atvēršu savu muti, nevis lai jokotos par jūsu žēlastību, bet vienīgi lai parādītu jums godu kā savam seņoram un īstenam pavēlniekam.

— Ja tu rīkosies šādi, — atbildēja dons Kichots, — tad tu dzīvosi ilgi un mierīgi uz zemes, jo kungi jāgodā tāpat kā paša vecāki.

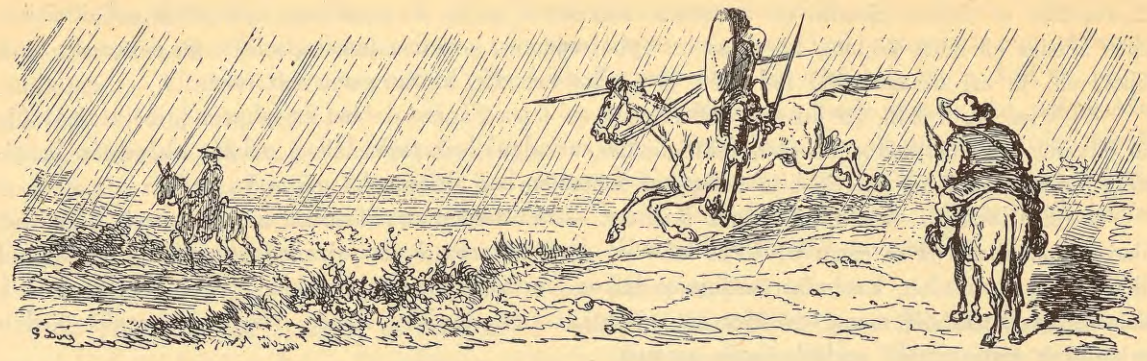

XXI NODAĻA

atstāsta izcilo piedzīvojumu, atkarojot augsti vērtējamo Mambrino bruņu cepuri, un citus notikumus, kas atgadījās mūsu neuzvaramajam bruņiniekam.

Šai laikā sāka līņāt, un Sančo ieteica iegriezties vadmalas veltuvē, bet dons Kichots pēc notikušā smieklīgā pārpratuma sajuta pret veltuvi tik lielu riebumu, ka nekādi nevēlējās tur ieiet, un, pagriezis zirgu pa labi, uzjāja uz cita ceļa, nevis uz tā, pa kuru viņi bija jājuši iepriekšējā dienā. Pēc neilga laika dons Kichots ieraudzīja kādu jātnieku, kam uz galvas kaut kas spīdēja kā zelts. Tikko to ieraudzījis, viņš pagriezās pret Sančo un teica:

— Man liekas, Sančo, ka nav sakāmvārda, kurā nebūtu patiesības, jo tie visi ir izteicieni, kas smelti no pieredzes, visu gudrību mātes, it sevišķi šis, kas saka: «Kur vienas durvis aizveras, tur otras atveras.» To saku tādēļ, ka laime šonakt, aizslēgdama durvis mūsu priekšā, neļāva atrast meklēto piedzīvojumu un maldināja mūs ar veltuvi, bet tagad tā mums atver durvis līdz galam vaļā skaistākam un neapšaubāmam piedzīvojumam, un, ja es to neuzņemtos, tad tā būtu tikai mana vaina, jo es taču nevaru tagad vairs aizbildināties ar veltuves nepazīšanu un nakts tumsu. To saku tādēļ, ka, liekas, mums pretī jāj kāds, kam galvā ir Mambrino bruņu cepure, kuru, kā zini, esmu zvērējis iegūt.

— Apdomājiet, žēlīgais seņor, ko jūs runājat un, vēl vairāk, ko jūs darāt! — teica Sančo. — Vai tikai tā atkal nav veltuve, kas mūs beigās pašus savels, līdz zaudēsim samaņu?

— Tu velns cilvēka izskatā! — izsaucās dons Kichots. — Kas tad kopīgs bruņu cepurei ar veltuvi?

— To es nezinu, — atbildēja Sančo, — bet, ja es tikai drīkstētu runāt kā agrāk, tad es jūsu žēlastībai pierādītu, ka jūs maldāties savos apgalvojumos.

— Kā gan es varu maldīties savos apgalvojumos, šaubu pilnais nodevēj? — atcirta dons Kichots. — Saki, — vai tu tiešām neredzi jājam mums pretim uz sirmābolaina zirga jātnieku, kam galvā zelta bruņu cepure?

— Viss, ko varu redzēt un izšķirt, — atbildēja Sančo, — ir cilvēks, kas jāj uz brūnpelēka ēzeļa, līdzīga manējam, un šim cilvēkam ir kaut kas spīdīgs uz galvas.

— Tā jau ir tā pati Mambrino bruņu cepure, — teica dons Kichots; — pavirzies sāņus un atstāj mani ar viņu vienatnē, tad tu redzēsi, ka, nesakot ne vārda, lai ietaupītu laiku, es veikšu šo piedzīvojumu un iegūšu bruņu cepuri, kuru tik ļoti sev vēlējos.

— Pacentīšos aizvirzīties sāņus, — atbildēja Sančo, — bet es saku vēlreiz: lai dievs dotu, ka mēs, pēc vilnas iedami, nenokļūtu veltuvē.

— Es taču jums esmu teicis, brāl, ka jūs pat domās nedrīkstat pieminēt veltuvi, — iekliedzās dons Kichots, — vai, es zvēru, bez vārda runas izvelēšu jums dvēseli no kauliem!

Sančo klusēja, baidīdamies, ka viņa seņors varētu izpildīt zvērestu, kas no viņa mutes izsprāga kā lode.

Par bruņu cepuri, zirgu un jātnieku, ko dons Kichots redzēja, jāsaka sekojošais. Šai apvidū bija divi ciemati, no kuriem viens bija tik mazs, ka tanī nebija ne aptiekas, ne bārddziņa; tie atradās otrajā kaimiņu ciematā; un tāpēc lielākā ciemata bārddzinis apkalpoja mazāko ciematu, kur tieši šai laikā kādam slimniekam bija jānolaiž asinis un kādam iedzīvotājam jānoskuj bārda. Šo iemeslu dēļ bārddzinis bija devies ceļā, paņemdams līdz vara bļodu; bet liktenim labpatika, ka viņu ceļā pārsteidza lietus, un viņš, negribēdams saliedēt savu cepuri, laikam gluži jaunu, uzlika galvā nesen nospodrināto bļodu, kuras mirdzums bija saredzams pusjūdzes attālumā. Kā jau Sančo teica, tas jāja uz brūnpelēka ēzeļa, bet dons Kichots iedomājās redzam sirmābolainu zirgu, bruņinieku ar zelta bruņu cepuri, jo viņam bija nieka lieta visu, ko redzēja, saistīt ar saviem bruņniecības murgiem un slimīgajām iedomām. Redzēdams, ka nabaga bruņinieks ir pietiekami tuvu, viņš, neuzsākdams ar to nekādas sarunas, Rosinantem pilnā sparā auļojot, traucās ar zemu pieliektu šķēpu, cerēdams vienā rāvienā nodurt ienaidnieku; piejājis tam pavisam tuvu, neapstādamies savā trakajā jājienā, viņš sauca:

— Aizstāvies, nicināmais radījums, vai atdod labprātīgi, kas man taisnīgi pienākas!

Bārddzinis, kas nepaspēja neko aptvert, nedz izbīties, kad ieraudzīja sev uzbrūkam tādu spoku, neatrada labāka līdzekļa atvairīt šķēpa dūrienu kā nokrist no ēzeļa. Tikko zemei pieskāries, tas vieglāk par stirnu atkal pietrūkās kājās un metās tik lielā ātrumā pāri laukam, ka pat vējš to nebūtu panācis, atstādams bārdas skujamo bļodu zemē guļot, par ko dons Kichots bija ļoti apmierināts un teica, ka pagāns esot bijis saprātīgs diezgan un teicami atdarinājis bebru, kas, mednieku vajāts, ar zobiem sev nokož to, kā dēļ viņš tiek medīts, jo to viņam liekot instinkts. Dons Kichots pavēlēja Sančo pacelt bruņu cepuri, un tas, to rokās saņēmis, teica:

— Dieva vārds, lieliska bārdas skujamā bļoda, kas būs droši vien savus astoņus realus vērta.

Un viņš atdeva bļodu savam kungam, kas to steidzīgi uzlika sev galvā un grozīja uz visām pusēm, meklējot sejas aizlaidni, bet, to neatrazdams, teica:

— Tam pagānam, kas pirmais licis pēc sava mēra izkalt šo slaveno bruņu cepuri, nudien, būs bijusi milzīga galva, bet visļaunāk ir tas, ka cepurei trūkst vienas puses.

Kad Sančo dzirdēja bārdas skujamo bļodu dēvējam par bruņu cepuri, viņš sāka smieties, bet, atcerējies sava kunga dusmas, smieklus apspieda.

— Par ko tu smejies, Sančo? — jautāja dons Kichots.

— Es smejos, — tas atbildēja, — kad iedomājos, cik milzīgai vajadzēja būt pagāna galvai, kam piederēja šī ķivere, kura man izliekas tik līdzīga bārddziņa skujamai bļodai kā ola olai.

— Vai tu zini, Sančo, ko es iedomājos? Šī slavenā apburtā bruņu cepure neparastā kārtā bija nokļuvusi tāda cilvēka rokās, kas nezināja un neaptvēra tās īsto vērtību un savā nezināšanā, redzēdams, ka tā ir tīrākā zelta, ir atlauzis tai pusi, lai ar to vairotu savu mantu, bet no otras puses izgatavojis to, kas, kā tu saki, līdzinās skujamai bļodai. Bet, lai tā būtu kāda būdama, man,

kas to pazīstu, šai pārvērtībai nav nozīmes: pirmajā ciematā, kur atradīšu kalēju, likšu to pārkalt, un tad tā būs vēl labāka nekā tā bruņu cepure, ko kalēju dievs izkalis kauju dievam. Līdz tam es to nēsāšu cik labi varēdams, jo kaut kas ir labāks par neko, un vismaz tā būs pietiekami laba, lai mani aizsargātu pret akmeņu sviedieniem.

— Varbūt, — teica Sančo, — ja tikai akmeņus nemetīs ar lingām, kā tas notika abu karaspēku kaujā, kad tie jūsu žēlastībai sadauzīja žokļus un pārsita ļļas trauku ar slavināto dzērienu, kas man lika izvemt gandrīz visas iekšas.

— Es sevišķi neraizējos par tā zaudējumu, jo tu zini, Sančo, — teica dons Kichots, — ka tā recepti atceros no galvas.

— Es arī to atceros, — atbildēja Sančo, — bet, ja to kādreiz savā mūžā izgatavošu vai baudīšu, tad lai šī stunda būtu mana pēdējā. Vēl jo vairāk tādēļ, ka es nekad nenokļūšu tādā stāvoklī, kur man tas būs nepieciešams, jo ar visiem saviem pieciem jutekļiem uzmanīšos, lai nekad pats netiktu ievainots, nedz arī citus ievainotu. Par to, vai kādreiz tikšu gaisā mētāts, es nesaku nekā, jo šādus nelaimes gadījumus nevar iepriekš novērst un, kad tie notiek, tad vairāk nekas nav darāms kā, ievelkot plecus un aizturot elpu, jāaiztaisa acis un tad jāļaujas likteņa un segas varai.

To dzirdot, dons Kichots teica:

— Tu, Sančo, esi slikts kristietis, jo tu nekad neaizmirsti pārestības, kas tev kādreiz nodarītas, bet cēlām un augstsirdīgām dvēselēm nekādā gadījumā neklājas ievērot tamlīdzīgas bērnišķības. Ar kuru kāju tu esi kļuvis klibs, kura riba tev ielauzta, kurā vietā pārsista galva, ka tu nevari vairs aizmirst šo joku? Jo, šo notikumu noskaidrojot, tas izrādījās tikai joks un laika kavēklis, un, ja es to būtu citādi sapratis, tad sen jau būtu atgriezies un tevi atriebis, nodarīdams vairāk posta nekā grieķi nolaupītās Helenas dēļ. Bet jāsaka, ja viņa dzīvotu mūsu dienās vai mana Dulsineja būtu dzīvojusi tais laikos, tad Helena nekad nekļūtu tik slavena ar savu skaistumu.

To teicis, viņš, skatīdamies mākoņos, dziļi nopūtās, un Sančo tam atbildēja:

— Tas jau var likties joks, tādēļ ka no atriebības nekas nopietns neiznāca; bet es taču zinu, kas bija nopietnība un kas joks, un es arī zinu, ka šo joku nekad neaizmirsīšu, tāpat kā tas uz mūžu iespiedies manā mugurā. Runāsim labāk par ko citu, tādēļ sakiet taču man, žēlīgais seņor, ko iesāksim ar sirmābolaino zirgu, kurš man atgādina brūnpelēko ēzeli, ko šeit pametis tas Martino, kuru jūsu žēlastība notriecāt zemē! Jo pēc tā, kā viņš ļāva kājām vaļu un aizlaidās lapās, var gan secināt, ka tam nebūs patikas jelkad atgriezties, un, zvēru pie savas bārdas, pelēcis ir krietns.

— Neesmu nekad paradis, — teica dons Kichots, — aplaupīt uzvarētos; tāpat nav arī bruņinieka tikums paņemt uzvarētā pretinieka zirgu un likt viņam pašam iet kājām; vienīgi tādā gadījumā, ja uzvarētājs kaujā zaudē savu zirgu, viņam ir atļauts ņemt uzvarētā zirgu kā likumīgu kara ieguvumu. Tātad, Sančo, atstāj šo zirgu vai šo ēzeli, — sauc to, kā gribi, — jo, tiklīdz tā īpašnieks redzēs mūs aizjājam, viņš atgriezīsies pie tā.

— Dievs vien zina, cik labprāt es to ņemtu līdzi, — teica Sančo, — vai vismaz apmainītu pret savējo, kas man neliekas tik labs! Cik gan bruņniecības likumi ir šauri, ja tie neatļauj pat vienu ēzeli apmainīt pret otru, taču es gribētu zināt, vai nevaru apmainīt kaut seglus un apaušus.

— Šai lietā neesmu visai drošs, — teica dons Kichots, — bet šai šaubu gadījumā, kamēr to noskaidrošu, es atļauju tev tos apmainīt, ja tie tev tiešām ārkārtīgi nepieciešami.

— Tik ārkārtīgi nepieciešami, — atbildēja Sančo, — ka, ja man to vajadzētu mana paša personai, es pēc tiem neilgotos vairāk.

Un, šo atļauju saņēmis, viņš tūlīt izdarīja *mutatio caparum*[1] un tā izgreznoja savu ēzeli, ka tas kļuva ievērojami skaistāks. Kad šis darbs bija veikts, viņi pabrokastoja ar tās pārtikas atliekām, ko tie kā kara laupījumu bija noņēmuši procesijas mūlim, padzēra ūdeni no strauta, kas tecēja gar veltuvi, nepagriezdami pat galvu pret to: tik pretīga tā viņiem bija pārciesto baiļu dēļ.

Tad, dusmas un grūtsirdību aizmirsuši, tie sēdās atkal seglos un bez noteikta ceļa, jo klaiņojošiem bruņiniekiem labi piederas neizvēlēties sev noteiktu ceļu, devās tai virzienā, ko Rosinante izvēlējās, kura gribai pakļāvās ne tikai viņa kungs, bet arī ēzelis, kas lielā brālībā un sadraudzībā vienmēr sekoja Rosinantes vadībai. Tā viņi nokļuva atkal uz lielceļa un jāja pa to tālāk uz labu laimi, bez noteikta mērķa.

Ceļu turpinot, Sančo teica savam kungam:

— Žēlīgais seņor, vai jūs man neatļautu mazliet ar jums parunāt? Jo, kamēr man uzlikts stingrais klusēšanas bauslis, man jau droši vien būs kādi četri jautājumi kunģī sabojājušies, un pašlaik man ir viens mēles galā, ko es nelabprāt gribētu laist zudumā.

— Tad pasaki to, — teica dons Kichots, — bet runā īsi, jo liekvārdība neviena nepatīk.

— Es gribu teikt, žēlīgais seņor, — teica Sančo, — ka jau vairākas dienas pārdomāju, cik neizdevīgi un neienesīgi ir meklēt piedzīvojumus šādās neapdzīvotās vietās un krustceļos, kur visas jūsu uzvaras un pieveiktās briesmas neredz un nezina neviens cilvēks un viss paliek aprakts mūžīgā klusēšanā, tādējādi kaitējot jūsu žēlastības mērķiem un nopelniem; un tādēļ man liekas (ja vien jūsu žēlastība nedomā citādi), ka būtu labāk, ja mēs kalpotu kādam ķeizaram vai kādam citam lielam valdniekam, kas karo ar kādu savu ienaidnieku: viņa dienestā jūsu žēlastība varētu parādīt savas personības drosmi, lielo spēku un vēl lielāko saprātu. Ja to visu redzēs seņors, kam mēs kalpotu, tad taču viņš mums atlīdzinās, katram pēc nopelniem, un tā noteikti jūsu varoņdarbi tiks uzrakstīti mūžīgai piemiņai; savējos es negribu pieminēt, jo tiem jāpaliek ieroču nesēju pienākumu robežās, bet es varu apgalvot, ja bruņniecībai būtu paradums atzīmēt ieroču nesēju varoņdarbus, tad nedomāju, ka manējie paliktu neminēti.

— Tu nerunā aplam, — atbildēja dons Kichots, — bet, iekams nokļūst pie šā mērķa, bruņiniekam vajag izstaigāt pasauli, lai izturētu pārbaudi, meklējot piedzīvojumus, un, kad viņš dažus no tiem veicis, viņa vārds kļūst slavens, tā ka, nokļūstot liela valdnieka galmā, viņš ir jau pazīstams ar saviem darbiem, un, tiklīdz zēni ierauga to iejājam pa pilsētas vārtiem, viņi tam seko, pulcējas ap viņu un sauc: «Tas ir Saules bruņinieks» vai «Tas ir Čūskas bruņinieks», vai arī sauc viņu kādā citā vārdā, ar kuru tas kļuvis slavens, veicot savus varoņdarbus. «Viņš ir tas,» tie saka, «kurš viens pats divkaujā uzvarējis visspēcīgo milzi Brokabruno, kas atbrīvojis Persijas lielo Mameluku no ilgās apburtības, kuru tas cietis gandrīz deviņsimt gadu.» Tā no mutes mutē tiks viņa darbi daudzināti, un, dzirdot zēnu un pārējo ļaužu saucienus, valsts karalis pieies pie savas lieliskās pils loga; tikko ieraudzījis bruņinieku, viņš to pazīs pēc bruņām vai vairoga devizes un iepriecināts sauks:

— Hei, šurp, visi mani bruņinieki, kas atrodaties manā galmā, ejiet apsveikt bruņniecības ziedu, kas tur nāk! — Sekojot šai pavēlei, visi dosies tam pretim, pats karalis nokāps līdz kāpņu vidum, dedzīgi to apskaus un par miera zīmi noskūpstīs uz vaiga, pēc tam pie rokas to ievedīs seņoras karalienes istabā, kur bruņinieks viņu ieraudzīs kopā ar infanti, tās meitu, tik skaistu un diženu jaunavu, kādu mums pazīstamajās pasaules daļās varētu atrast tikai ar lielām grūtībām. Tūlīt pirmajā brīdī atgadīsies, ka viņa palūkojas bruņiniekā, bruņinieks savukārt viņā; un katrs šķiet viens otram vairāk dievišķīgs nekā cilvēcīgs radījums, un, nemaz nezinot, kā un kādēļ, abi

[1] Mantiju apmaiņa *(lat.)*.

jutīsies notverti un iepīti neatšķetināmajā mīlas tīklā, par ko viņu sirdis ļoti bēdājas, jo tie nezina, ko teikt, lai atklātu savas ilgas un savas jūtas. No šejienes, protams, bruņinieku ievedīs kādā citā krāšņā pils istabā, kur tam, kad tas noņēmis bruņas, tiks aplikta dārga purpura mantija, un, ja viņš bruņās izskatījies labi, tad šai ietērpā izskatīsies vēl labāk. Vakarā viņš mielosies kopā ar karali, karalieni un infanti; klātesošajiem nemanot, viņš paslepus nemitīgi uzlūkos infanti; viņa darīs to pašu tikpat piesardzīgi, jo, kā jau teicu, tā ir ļoti saprātīga jaunava. Mielastam beidzoties, pa zāles durvīm negaidot ienāks mazs un nejauks punduris, un tam sekos daiļa dueņa divu milžu pavadībā; dueņa dos uzdevumu, ko izdomājis kāds senatnes gudrais, un paziņos, ka tas, kas šo pārbaudi izturēs, tiks uzskatīts par teicamāko bruņinieku pasaulē.

Karalis tūliņ pavēlēs visiem klātesošajiem izmēģināt laimi, bet neviens pārbaudījumu neizturēs līdz galam kā vien svešais bruņinieks, tādējādi lieliski pavairodams savu slavu par lielu prieku infantei, kas jūtas apmierināta un gandarīta, ka savas jūtas dāvājusi tik diženam cilvēkam. Bet pats svarīgākais ir tas, ka šis karalis vai princis, vai arī kas viņš būtu, ved ļoti niknu karu ar citu, ne mazāk varenu valdnieku, un svešais bruņinieks, pavadījis dažas dienas galmā, lūdz atļauju piedāvāt tam šai karā savus pakalpojumus. Karalis priecīgs viņam to atvēlēs, un bruņinieks ļoti pieklājīgi skūpstīs tam roku par parādīto labvēlību. Šai pašā naktī viņš atvadīsies no savas pavēlnieces, karaļa meitas, sarunādamies ar to caur dārza režģu žogu pretim viņas guļamistabas logam, kā viņi jau daudzreiz sarunājušies, jo kāda jaunava, kurai infante pilnīgi uzticas, ir viņu līdzzinātāja un starpniece. Viņš nopūtīsies, viņa kritīs nesamaņā, un meitene atnesīs ūdeni, ļoti norūpējusies, ka drīz ausīs diena, kas, visu atklājot, varētu kaitēt viņas pavēlniecei; beidzot karaļa meita atgūs samaņu un caur režģiem sniegs savas baltās rokas bruņiniekam, kas tūkstoš un atkal tūkstoš reizes tās skūpstīs, savām asarām slacīdams. Tad viņi norunās, kādā veidā paziņos viens otram, kad tiem klāsies labi vai ļauni, un princese lūgs, lai tas pēc iespējas ātrāk atgriežas pie viņas; viņš to apsolīs ar daudziem zvērestiem, pēc tam atkal skūpstīs viņas rokas un atvadīsies ar tādām jūtām, ka, šķiet, tūlīt vai mirs. Tad viņš dodas savā istabā un atkrīt gultā, bet šķiršanās sāpes neļauj tam aizmigt; rīta agrumā viņš dodas atvadīties no karaļa, karalienes un princeses, bet, no abiem pirmajiem atvadījies, viņš uzzina, ka seņora infante jūtas slikti un nevar pieņemt apmeklējumu; bruņinieks saprot, ka tās ir sāpes par viņa aizceļošanu; sirds viņam sažņaudzas, un viņš ar pūlēm valdās, lai viņa sāpes neizlauztos uz āru. Jaunava starpniece ievēro visu un aiziet pateikt to savai seņorai, kas viņu sagaida ar asarām un žēlojas, ka viņai visvairāk rūp uzzināt, kas bruņinieks tāds ir un vai viņš cēlies no karaļu dzimtas; jaunava viņu mierina, ka tik pieklājīgs, cildens un drosmīgs bruņinieks var būt tikai cilvēks no karaliskas un dižciltīgas dzimtas; šis paskaidrojums nomierina sagrauzto princesi, un, lai neradītu vecākos aizdomas, viņa pēc divi dienām atkal parādās atklātībā. Bruņinieks jau ir aizceļojis, viņš cīnās kaujas laukā, uzvar karaļa ienaidnieku, iekaro daudzas pilsētas un gūst uzvaru daudzās kaujās; atgriezies atpakaļ galmā, viņš parastajā vietā satiekas ar savu dāmu; abi nolemj, ka tas pieprasīs tēvam savu pakalpojumu atalgojumam viņu par sievu; karalis viņam to liedz, nezinādams, kas viņš ir; taču, neraugoties uz to, bruņinieks infanti vai nu nolaupa, vai arī iegūst to citādā veidā, bet tā kļūst viņa sieva; un tēvs ir laimīgs, jo izrādās, ka bruņinieks ir varena karaļa dēls, gan nezinu, kādas karaļvalsts, jo, man šķiet, kartē tā nav atzīmēta. Tēvs nomirst, infante manto troni, un, īsi sakot, bruņinieks kļūst karalis. Tagad ir viņa varā atalgot savu ieroču nesēju, kā arī visus citus, kas viņam palīdzējuši tikt šādā augstā stāvoklī; viņš apprecina savu ieroču nesēju ar kādu princeses dāmu, droši vien ar to pašu, kas bija viņa mīlestības līdzzinātāja un ir kāda ļoti dižciltīga hercoga meita.

— To es vēlētos — un bez izlocīšanās, — teica Sančo, — un es gaidu, lai tieši tā, kā teicāt, viss notiktu jūsu žēlastībai, sauktam par *Bēdīgā Izskata bruņinieku.*

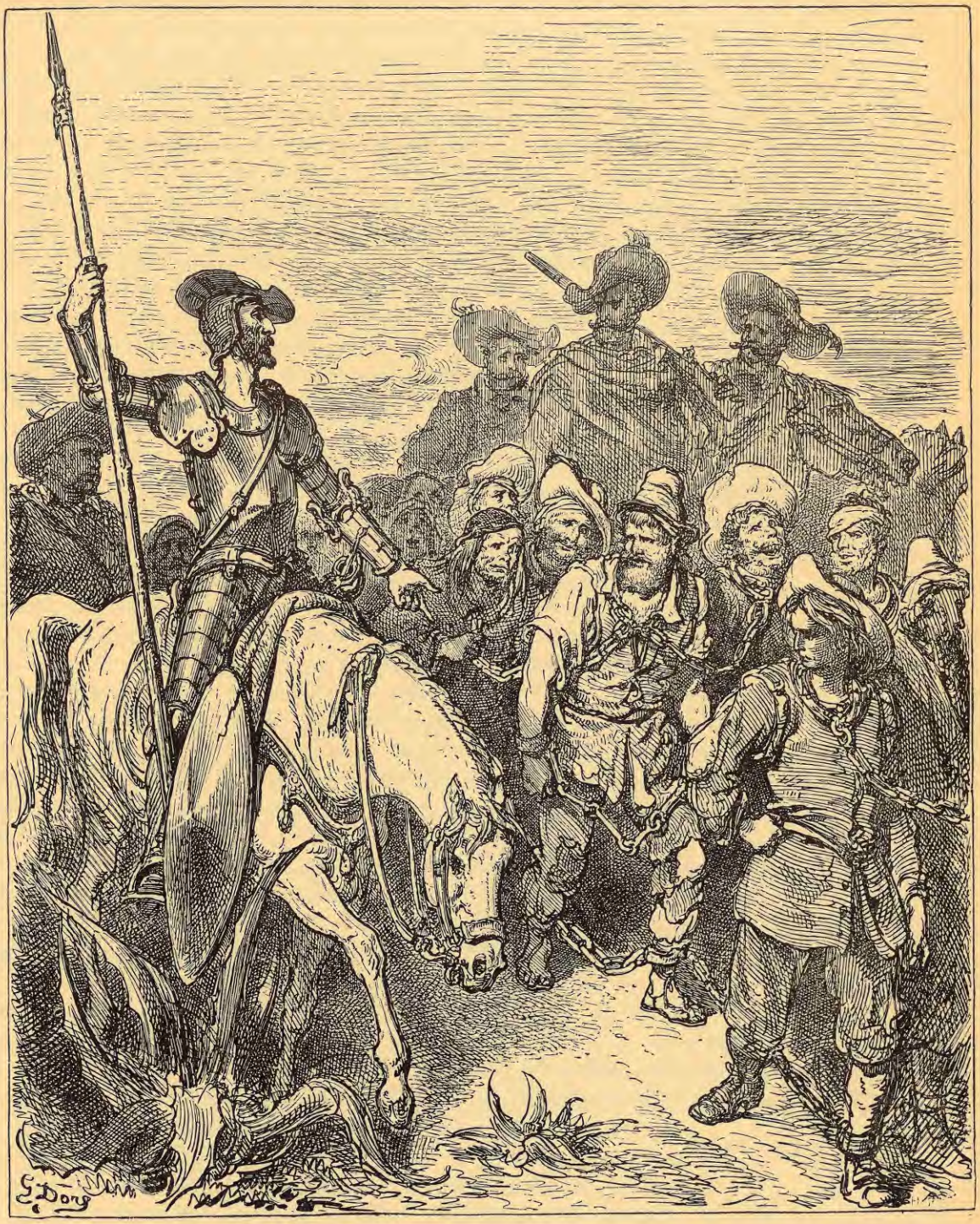

Dons Kichots jautāja nākošajam, kāds esot viņa noziegums.

— Tu, Sančo, nešaubies, — turpināja dons Kichots, — jo tādā pašā veidā un līdzīgā kārtā, kā es tev nupat stāstīju, visi klaiņojošie bruņinieki tiek un ir tikuši uz augšu un kļuvuši karaļi un ķeizari. Tagad man tikai jāapskatās, kur lai atrodu kristiešu vai pagānu karali, kas karo un kam ir skaista meita, bet mums vēl atliks laika par to domāt, jo, kā teikts, vispirms man jāiegūst slava citur, kas tiktu izdaudzināta līdz pat galmam. Bet man vēl trūkst kādas citas lietas: ja, pieņemsim, es atrodu kādu karali, kas karo, kam skaista meita, un arī esmu ieguvis neticamu slavu visā pasaulē, tad es tomēr nezinu, kā atrast pierādījumus tam, ka esmu no karaļu dzimtas vai vismaz kāda ķeizara brālēns trešajā augumā, jo karalis negribēs dot man savu meitu par sievu, ja nebūs pierādīta mana izcelšanās, kaut arī mani slavenie darbi pelnītu vēl lielāku atzinību; tādējādi šā trūkuma dēļ es baidos zaudēt ar savu drošo roku nopelnīto algu. Protams, esmu pazīstamas cilts muižnieks, man ir zeme un īpašums, un par man nodarītām pārestībām es varu pieprasīt piecsimt sueldo*; ļoti iespējams, ka gudrais, kas rakstīs manu dzīves stāstu, tā noskaidros manus radurakstus, ka pierādīsies, ka esmu kāda karaļa piektais vai sestais mazdēls. Tev, Sančo, jāzina, ka pasaulē ir divējādi dižciltības veidi: vieni savu izcelšanos atvasina no prinčiem un monarchiem, bet šo veidu laiks pamazām izdeldējis, un tas piramidveidīgi nobeidzas vienā punktā; otrie, cēlušies no zemas kārtas, kāpj pamazām augšup, līdz tie kļūst dižciltīgi seņori; starpība ir tā, ka pirmie bija tas, kas tie vairs nav, bet otrie kļūst par to, kas viņi nebija, taču var būt, ka es piederu pirmajiem, un pārbaudot var atklāties, ka mana izcelšanās ir diža un slavena, tad vajadzēs samierināties arī karalim, manam nākamajam sievastēvam; ja viņš to negribēs, tad infante mani tik ļoti mīlēs, ka tā savam tēvam par spīti izvēlēsies mani par pavēlnieku un laulātu draugu, kaut arī noteikti zinātu, ka esmu ūdensvedēja dēls; pretējā gadījumā es viņu nolaupīšu un aizvedīšu turp, kurp man patiks, līdz laiks vai nāve beidzot izskaudīs viņas vecāku dusmas.

— Šeit ļoti labi iederas tas, — teica Sančo, — ko daži draiskuļi saka: «Nelūdz ar labu, ko vari ņemt ar varu,» — vēl labāk varētu teikt: «Lēciens no krūmiem palīdz vairāk nekā labu ļaužu aizlūgumi.» Ar to gribu teikt: ja seņors karalis, jūsu sievastēvs, nevēlēsies jums dot seņoru infanti, tad, protams, labāk būtu, kā jūsu žēlastība saka, viņu nolaupīt un aizvest. Nelaime ir tikai tā, ka, iekams jūs neizlīgsiet un mierīgi nesēdēsiet savā karaļvalstī, tikmēr nabaga ieroču nesējs kārs zobus vadzī un gaidīs atalgojumu, ja vien jaunava — līdzzinātāja, kurai jākļūst tā sievai, neaizbēgs kopā ar infanti; tad viņš dalīsies ar to savā nelaimē, līdz debesīm labpatiksies izlemt citādi; jo es domāju, ka viņa seņoram ir iespēja tūlīt to piešķirt tam par likumīgu sievu.

— Neviens to viņam neliegs, — teica dons Kichots.

— Ja tas tā, — atbildēja Sančo, — tad mums cits neatliek kā nodot sevi dieva ziņā un ļauties liktenim, lai tas mūs vada, kurp grib.

— Lai dievs dara tā, — atbildēja dons Kichots, — kā es vēlos, un dod tev, Sančo, kas tev vajadzīgs, bet niecīgs lai paliek tas, kurš sev niecīgs šķietas!

— Dievs zina, — sacīja Sančo, — ka esmu vecs kristietis, un ar to pilnīgi pietiek, lai kļūtu grafs.

— Tā jau ir pārpārēm diezgan, — teica dons Kichots, — un, ja arī tu tāds nebūtu, tad tam arī nav nekādas nozīmes: ja es kļūšu karalis, tad varēšu tev piešķirt dižciltību, par ko tev nevajadzēs ne maksāt, ne to izkalpot; jo, redzi, kad es tevi ieceļu grafa kārtā, tad tu jau esi bruņinieks, un, lai tad ļaudis runā, ko grib, tiem tevi būs jāsauc par seņoru.

— Es pierādīšu, ka protu nest šo litulu, — teica Sančo.

— Tev jāsaka — *titulu*, nevis *litulu*, — piezīmēja viņa kungs.

— Lai būtu tā, — teica Sančo, — es tikai saku, ka pratīšu izturēties, kā pienākas; tu manu dvēselīt, es taču reiz biju baznīcas sargs kādā brālībā, šā amata tērps man tik labi piestāvēja, ka

visi teica, — es varētu būt pat ķesteris. Bet kāds gan es būšu tad, kad maniem pleciem uzklās hercoga mēteli vai kad būšu izgreznots ar zeltu un pērlēm kā kāds ārzemju grafs? Droši vien ļaudis no simt jūdžu attāluma nāks mani apskatīt.

— Izskats tev būs labs, — teica dons Kichots, — tikai tev vajadzēs bieži skūt bārdu, jo tā tev ir tik bieza, izspūrusi un savēlusies, ka tev vismaz pārdienām tā jānoskuj, jo citādi musketes šāviena atstatumā varēs redzēt, kas tu esi.

— Nieka lieta, — teica Sančo, — es labāk pieņemšu algotu bārddzini, lai tas dzīvo manās mājās un, ja vajadzīgs, lai visur man seko, tāpat kā zirgu puisis seko grandam.

— Bet kā tu zini, — jautāja dons Kichots, — ka grandiem seko viņu zirgu puiši?

— Es to tūlīt pateikšu, — atbildēja Sančo. — Pirms dažiem gadiem es veselu mēnesi pavadīju galvaspilsētā; tad es reiz redzēju jājam garām ļoti mazu seņoru, par kuru ļaudis teica, ka tas esot liels grands; kāds vīrs zirgā tam sekoja ik uz soļa, it kā tas būtu viņa aste; kad jautāju ļaudīm, kādēļ šis vīrs nejāj pirmajam blakus, bet velkas aiz viņa, tie man atbildēja, ka tas esot viņa zirgu puisis un grandi paraduši tiem likt sev sekot; kopš tā laika es to zinu tik labi, ka līdz šim vēl neesmu aizmirsis.

— Tiešām, tev taisnība, — teica dons Kichots, — un šādā pašā veidā tu vari vadāt sev līdz savu bārddzini, jo visas parašas nav radušās reizē un nav izdomātas vienlaicīgi, tādējādi tu varbūt vari kļūt pirmais grafs, kam cieši seko viņa bārddzinis; taču cilvēkam, kas kādam skuj bārdu, jābūt uzticamākam nekā tam, kas seglo zirgu.

— Rūpes par bārddzini atstājiet man pašam, — teica Sančo, — tikai parūpējieties, jūsu žēlastība, kļūt par karali un mani iecelt par grafu!

— Tā arī būs, — atbildēja dons Kichots un, paceldams acis, ieraudzīja to, par ko pastāstīsim nākošajā nodaļā.

XXII NODAĻA.

Par to, kā dons Kichots dāvāja brīvību daudziem nelaimīgajiem, kas varmācīgi tika vesti turp, kurp tie negribēja iet.

Sids Amets Benenheli, arabu un lamančiešu rakstnieks, stāsta šai sevišķi nopietnajā, pacilātajā, rūpīgajā, patīkamajā un labi izdomātajā vēstījumā, ka pēc tam, kad starp slaveno Lamančas donu Kichotu un tā ieroču nesēju Sančo Pansu bija notikusi saruna, kas atstāstīta divdesmit pirmās nodaļas beigās, bruņinieks, acis pacēlis, ieraudzīja, ka pa to pašu ceļu, pa kuru viņi jāja, tiem pretī nāk kājām apmēram divpadsmit cilvēku, kas kā pērles rožukronī bija savirknēti garā dzelzs ķēdē, kurā tiem bija iekalti kakli, bet rokas bija saslēgtas važās. Tos pavadīja divi cilvēki jāšus un divi kājām; jātnieki bija apbruņojušies pielādētām šautenēm, gājēji — ar šķēpiem un zobeniem, un Sančo, tos ieraudzījis, teica:

— Tā ir katordznieku ķēde, karaļa cietumnieki, ko dzen spaidu darbos uz galerām.

— Kā tā — spaidu? — jautāja dons Kichots. — Vai tad iespējams, ka karalis pret kādu cilvēku lieto spaidus?

— To es nesaku, — atbildēja Sančo, — bet gan saku, ka tie ir ļaudis, kas notiesāti par saviem noziegumiem spaidu darbos karaļa galerās.

— Īsi sakot, — turpināja dons Kichots, — ja es tevi pareizi saprotu, — tad šie ļaudis, ko tur aizved, neiet vis labprātīgi, bet piespiesti.

— Tā tas ir, — atteica Sančo.

— Ja tas ir tā, — iesaucās viņa kungs, — tad šeit man jāizpilda savs pienākums: jāiznīcina varmācība, jāsniedz atbalsts un palīdzība nelaimīgajiem.

— Apdomājiet labi, žēlīgais seņor, — teica Sančo, — tiesa, kas aizstāj karali, nenodara šādiem ļaudīm varmācību vai netaisnību, bet gan soda tos par viņu noziegumiem.

Šai laikā galeru vergu virkne bija pienākusi tiem tuvu klāt, un dons Kichots ļoti pieklājīgiem vārdiem lūdza bruņotos sargus tam paskaidrot iemeslu vai iemeslus, kuru dēļ šie ļaudis tiekot vesti tādā veidā. Viens sardzes jātnieks atbildēja, ka tie esot katordznieki, viņa majestates notiesātie ļaudis, kurus ved uz galerām; vairāk viņš nevarot pateikt, un vairāk arī nekas viņam neesot jāzina.

— Tomēr, — atbildēja dons Kichots, — es gribētu no katra atsevišķi uzzināt tā nelaimes cēloni.

Tad viņš piemetināja vēl tik daudzas laipnības, lai pamudinātu tos izpildīt viņa vēlēšanos, ka otrais sardzes jātnieks teica:

— Mēs gan vedam līdz visu šo nelaimīgo sarakstus un spriedumu rakstus, bet mums nav laika tos izkravāt un lasīt. Pajautājiet, jūsu žēlastība, viņiem pašiem, tie, ja vēlēsies, jums visu izstāstīs, un droši vien tas viņiem patiks, jo šie ļaudis labprāt dara un runā nelietības.

Saņēmis šo atļauju, ko dons Kichots būtu pats piesavinājies, ja viņam to nedotu, bruņinieks piegāja klāt arestantu ķēdei un jautāja pirmajam, kādu grēku dēļ tas nonācis tik nožēlojamā stāvoklī.

Tas atbildēja, ka iemīlēšanās dēļ.

— Tikai tāpēc? — jautāja dons Kichots. — Ja iemīlējušos aizved galerās, tad jau man sen tur vajadzētu cilāt airus.

— Mana mīlestība nav tāda veida, kā žēlīgais seņors domā, — atbildēja galeru vergs. — Es iemīlējos grozā, kas bija pilns ar baltu veļu, un apskāvu to tik spēcīgi, ka labprātīgi arī tagad to neizlaistu no savām rokām, ja tiesa to man ar varu nebūtu izrāvusi. Mani pieķēra pašā nedarbā, spīdzināšana nebija jāpielieto, lietu iztiesāja ātri, un es saņēmu simt sitienu pa kūkumu un piedevām trīs gadus tiku ziedots ūdenspīlēm, un ar to viss bija darīts.

— Ko nozīmē ūdenspīles? — jautāja dons Kichots.

— Ūdenspīles ir galeras, — atbildēja notiesātais, apmēram divdesmit četrus gadus vecs jauneklis, kas sacīja, ka esot no Pjedraitas.

Dons Kichots uzdeva otrajam to pašu jautājumu, bet tas, drūms un nomākts, neatbildēja viņam ne vārda; tad pirmais, atbildēdams tā vietā, teica:

— Šis, žēlīgais seņor, dodas mums līdz tāpēc, ka viņš bija kanarijputniņš, gribu teikt — muziķis un dziedonis.

— Kā tā? — jautāja dons Kichots. — Vai tad muziķus un dziedoņus arī sūta uz galerām?

— Jā, seņor, — atbildēja katordznieks, — pasaulē nav nekā ļaunāka kā dziedāt nelaimē.

— Es turpretim daudzkārt esmu dzirdējis sakām, — teica dons Kichots, — «kur dzied dziesmu, tur nav briesmu».

— Bet šeit ir otrādi, — sacīja katordznieks. — Kas vienreiz dzied, tam visu mūžu jāraud.

— To es nesaprotu, — teica dons Kichots.

Bet viens no sargiem atbildēja:

— Seņor bruņiniek, nelaimē dziedāt šo negodīgo ļaužu valodā nozīmē, ka kāds atzīstas, ja viņu spīdzina. Šis grēcinieks tika spīdzināts un atzinās savā noziegumā: viņš ir zirgu un citu lopu zaglis un pēc atzīšanās tika sodīts ar sešiem gadiem galerās un piedevām ar divsimt cirtieniem pa muguru, kur vēl tagad redzamas zīmes. Viņš ir vienmēr domīgs un noskumis, tāpēc ka pārējie zagļi un blēži, gan tie, kas palika cietumā, gan tie, kas iet viņam šeit līdzi, izturas pret viņu slikti: viņu piekauj, izsmej un nicina par to, ka tas atzinies un tam pietrūcis drosmes pateikt «nē»; jo

viņi saka, ka vārdam «nē» esot tikpat daudz burtu kā «jā» un ka noziedznieks varot būt laimīgs, ja viņa dzīvība un nāve atkarīga no viņa paša mēles un nevis no lieciniekiem vai pierādījumiem; un, manuprāt, viņu domas ir diezgan pareizas.

— Man arī tā šķiet, — piebilda dons Kichots.

Viņš griezās pie trešā, ko tas iztaujāja tāpat kā iepriekšējos un kas ātri un ļoti vaļsirdīgi atbildēja:

— Es dodos uz pieciem gadiem pie seņorām galeriņām tāpēc, ka man nebija desmit dukatu.

— Ar lielāko prieku es došu divdesmit, — teica dons Kichots, — lai jūs atbrīvotu no nelaimes.

— Tas man šķiet tā, — atbildēja katordznieks, — it kā kādam jūras vidū būtu nauda un tomēr tam būtu jānomirst badā, tāpēc ka tas nekur nevar nopirkt ēdamo. Ja šie divdesmit dukati, ko jūs man tagad piedāvājat, man būtu bijuši īstā laikā, es ar tiem būtu ieeļļojis rakstveža spalvu un tā iedvesmotu manu aizstāvi, ka šodien es varētu pastaigāties Toledā, Sokodoveras laukumā, un man nevajadzētu šeit iet saistītam barā kā medību sunim; bet dievs ir visvarens, pacietīšos, un ar to pietiks.

Dons Kichots uzrunāja ceturto: cienījama izskata cilvēku ar baltu bārdu līdz jostasvietai; kad viņš tam jautāja, kāpēc tas šeit nokļuvis, sirmgalvis sāka raudāt un nekā neatbildēja. Bet piektais notiesātais, atbildēdams viņa vietā, teica:

— Šis cienījamais vīrs dodas uz četriem gadiem galerās pēc tam, kad tas greznā tērpā uz zirga tika vadāts pa ielām.

— Cik es saprotu, — sacīja Sančo, — tad viņu vadāja uz kauna zirga.

— Tieši tā, — turpināja katordznieks, — un to viņi tam nodarīja tāpēc, ka viņš bija starpnieks ausīm un arī pārējiem ķermeņa locekļiem, proti, šis kavaļero ir savedējs un mazliet burvis.

— Ja viņš būtu nevis burvis, — teica dons Kichots, — bet vienīgi savedējs, tad tas nepelnītu sodu airēt galerās, bet viņu vajadzētu tur iecelt par galveno priekšnieku un pavēlnieku, jo ne jau visi noder starpnieka amatam: šo amatu var izpildīt tikai sapratīgi ļaudis, un labi iekārtotā valstī tas ir pilnīgi nepieciešams, bet to vajadzētu uzticēt tikai dižciltīgu dzimtu pārstāvjiem; taču arī tos, tāpat kā pārējos ierēdņus, vajadzētu pakļaut uzraugiem un pārbaudītājiem, un savedēju skaitam vajadzētu būt noteiktam, kā tas ir tirdzniecības starpniekiem. Tādā kārtā priekšlaicīgi tiktu novērsti daudzi ļaunumi, kas rodas tāpēc, ka šo amatu piekopj neizglītoti un vientiesīgi ļaudis, visādas sieveles, izsūtāmie zēni un blēži, jauni gados un vēl jaunāki pieredzē, kas svarīgos gadījumos vai tad, kad vajadzīga sapratīga rīcība, sāk svaidīties uz visām pusēm, neapjēgdami, kura roka labā, kura kreisā. Es par to varētu izteikties plašāk un pierādīt, kādi ļaudis ievēlējami šādā valstij tik nepieciešamā amatā, taču šeit nav tam piedienīga vieta, bet es kādreiz to pateikšu tādiem, kas spēj šādas lietas nokārtot. Tikai to vēl gribu piemetināt, ka līdzcietība, ko manī radīja šie sudrabainie mati, šī cienījamā seja un šis smagais sods vienīgi par mīlas starpniecību, tika ļoti mazināta, kad piebildāt, ka viņš esot burvis, kaut gan es labi zinu, ka nekāda pasaules burvestība nespēj grozīt un pakļaut mūsu gribu, kā daži vientieši domā, jo mūsu griba ir brīva un ne zālītes, ne burvju mākslas to nespēj pievārēt. Gan vientiesīgas sievas un melīgi krāpnieki prot izgatavot dažādus maisījumus un indes, kas cilvēkiem sajauc prātu, iegalvodami, ka spējot iedvest mīlestību, bet, kā jau teicu, nav iespējams cilvēka brīvo gribu pakļaut ar varu.

— Tā tas ir, — teica lāga sirmgalvis, — un patiešām, seņor, burvestībās mani apvaino nepatiesi, bet nevaru noliegt, ka biju savedējs. Tomēr es nemaz neiedomājos, ka ar to daru kādam ļaunu, jo mans vienīgais nolūks bija redzēt cilvēkus priecīgus, lai tie dzīvotu mierā un saderībā, bez ķildām un mokām; bet šī labā griba man nelīdzēja, man jādodas turp, no kurienes es vairs neceru atgriezties, tāpēc ka esmu jau vecs un man ir pūšļa kaite, kas man ne mirkli nedod miera.

Un viņš sāka atkal raudāt, kas Sančo tik ļoti aizkustināja, ka viņš izvilka no azotes mazo realu* un tam to pasniedza kā žēlastības dāvanu.

Dons Kichots virzījās tālāk un jautāja nākošajam, kāds esot viņa noziegums, un tas daudz jautrāk nekā iepriekšējais atbildēja:

— Esmu šeit iekļuvis tāpēc, ka pārmērīgi jokojos ar divām savām māsīcām un divām citām māsām, kas man nebija rada; es dzinu jokus tik dažnedažādi, ka no šiem jokiem radās tāda sajaukta radniecība, ko neviens cilts pētnieks vairs nevar noskaidrot. Viss atklājās, man nebija aizstāvju, pietrūka naudas, domāju jau, ka būs jāliek kakls cilpā, bet tiku notiesāts uz sešiem gadiem galerās. Atzīstos, tas ir man pelnīts sods, esmu vēl jauns, dzīve rit tālāk, un tanī vēl var visu sasniegt. Ja jūs, seņor bruņiniek, varat kaut kā palīdzēt mums, nabadziņiem, tad dievs jums debesīs to atlīdzinās un mēs zemes virsū nemitīgi aizlūgsim, lai viņš dod jūsu žēlastībai tik ilgu mūžu un tik labu veselību, kā to jūsu cēlais raksturs pelnījis.

Šis notiesātais bija studenta tērpā, un kāds sargs teica, ka viņš esot liels pļāpa un labs latiņu valodas pratējs.

Visiem šiem sekoja kāds gadus trīsdesmit vecs cilvēks, kas bija ļoti patīkama izskata, bet greizām acīm. Viņš bija dzelžos ieslēgts savādāk nekā pārējie, jo pie kājas tam bija piestiprināta tik gara važa, ka tā viņam apvija gandrīz visu ķermeni; ap kaklu tam bija divi riņķi, no kuriem viens bija piekalts važai, bet otrs — tā sauktais «sargi draugu» vai «drauga kāja», no kura divi dzelzs stieņi nokarājās līdz jostasvietai, — bija pievienots roku dzelžiem, kas bija aizslēgti ar smagām atslēgām, tā ka arestants nevarēja ne rokas pacelt pie mutes, ne arī galvu noliekt pie rokām. Dons Kichots jautāja, kāpēc šim vīram ir daudz vairāk važu nekā pārējiem. Sargs atbildēja:

— Tāpēc, ka viņš viens pats pastrādājis vairāk noziegumu nekā visi pārējie kopā un ir tik pārdrošs un viltīgs, ka neesam droši, vai viņš, arī šādi važās iekalts, mums neaizbēgs.

— Ko gan viņš varētu būt noziedzies, — jautāja dons Kichots, — ja nav saņēmis lielāku sodu kā tikai izsūtīšanu uz galerām?

— Viņš notiesāts uz desmit gadiem, — atbildēja sargs, — un tas ir tikpat kā izdzēsts no dzīvo sarakstiem; pietiek, ja teikšu, ka šis brašais vīrs ir pazīstamais Hiness de Pasamonte, saukts arī Hinesiļo de Parapiļa.

— Seņor komisar, — tūlīt atsaucās katordznieks, — runāsim uzmanīgāk un nepārcilāsim vārdus un pievārdus! Hiness ir mans vārds un nevis Hinesiļo, mans dzimtas vārds ir Pasamonte un nevis Parapiļa, kā jūs sakāt, turklāt lai katrs labāk pārbauda pats savu izcelšanos, tad tam būs diezgan, ko darīt.

— Mazliet rāmāk, pirmšķirīgais seņor blēdi! — uzsauca komisars. — Citādi piespiedīšu tevi klusēt pret tavu gribu.

— Liekas gan, — atbildēja katordznieks, — ka cilvēks ir dieva ziņā; bet kādreiz gan kādam kļūs zināms, vai es saucos Parapiļas Hinesiļo vai ne!

— Vai tad viņi tevi tā nesauc, melkuli? — jautāja sargs.

— Jā, sauc, — atbildēja Hiness, — bet gan jau es panākšu, lai viņi mani tā vairs nesauktu, vai arī es viņiem izplūkšu matus tādās vietās, kuras nevar skaļi minēt. Ja jūs, seņor bruņiniek, gribat mums ko dot, tad dodiet šurp un ejiet dieva vārdā, jo mums jau apnikusi jūsu ziņkāre par citu ļaužu dzīvi, un, kas uz mani zīmējas, tad ziniet, ka es esmu Hiness de Pasamonte, kas savu dzīves stāstu uzrakstījis ar šiem pirkstiem.

— Viņš runā taisnību, — atbildēja komisars, — viņš aprakstījis savu dzīvi tik labi, ka labāk nevar vēlēties, bet šo grāmatu tas atstājis cietumā, ieķīlājot par divsimt realiem.

— Bet es to izpirkšu, — teica Hiness, — kaut arī man par to būtu jāsamaksā divsimt dukatu.

— Vai tad grāmata ir tik laba? — jautāja dons Kichots.

— Tā ir tik laba, — atbildēja Hiness, — ka *Lasariļo de Tormess* pret to nav nekas un tāpat arī visas pārējās grāmatas, kas jau uzrakstītas šai žanrā vai arī tiks vēl uzrakstītas. Varu jums teikt, ka tur rakstīta tīrā patiesība, un šī patiesība ir tik patīkama un pievilcīga, ka nekādi izdomājumi nespēj tai līdzināties.

— Un kāds ir šās grāmatas virsraksts? — jautāja dons Kichots.

— *Hinesa de Pasamontes dzīve*, — atbildēja katordznieks.

— Un vai tā ir nobeigta? — jautāja dons Kichots.

— Kā tad tā var būt nobeigta, — atbildēja Hiness, — ja mana dzīve vēl nav beigusies? Grāmata sākas ar manu dzimšanu un nobeidzas tai brīdī, kad mani pēdējo reizi ved uz galerām.

— Tātad jūs jau kādreiz tur esat bijis? — jautāja dons Kichots.

— Dievam un karalim kalpodams, pagājušo reizi tur pavadīju četrus gadus, un es zinu, kā garšo sausiņi un pātaga, — atbildēja Hiness, — bet sevišķi neskumstu, ka man atkal tur jānokļūst, jo tad man būs laiks nobeigt savu grāmatu: man vēl palicis pāri daudz kas, ko tanī pastāstīt, un spāniešu galerās ir vienmēr vairāk vaļas, nekā man šim nolūkam vajadzīgs, lai gan īstenībā beigu uzrakstīšanai nevajag vairs daudz laika, jo es taču visu zinu no galvas.

— Tu esi veikls, — teica dons Kichots.

— Un nelaimīgs, — atbildēja Hiness, — jo nelaime vienmēr vajā apdāvinātus cilvēkus.

— Tā vajā neliešus, — teica komisars.

— Es jau sacīju, seņor komisar, — atbildēja Pasamonte, — būsim mierīgi un pieklājīgi, priekšniecība jums uzticējusi šo zizli, lai jūs nevis mocītu jums padotos nabaga ļaudis, bet gan lai mūs vestu un nogādātu turp, kur pavēl Viņa Majestate. Ja jūs rīkosieties citādi, tad zvēru pie savas dzīvības, bet pietiek... kad vadzis pilns, tas var kādreiz lūzt, taču pagaidām cietīsim klusu, dzīvosim saticīgi, runāsim glītāk un dosimies tālāk, jo esam diezgan izklaidējušies.

Komisars pacēla zizli, lai iesistu Pasamontem par draudiem, bet dons Kichots iejaucās starpā un lūdza to nesist, jo neesot liela nelaime, ja kāds, kam tik cieši saistītas rokas, mazliet paļauj vaļu mēlei. Tad, griezdamies pie visiem notiesātajiem, viņš teica:

— No visa tā, ko jūs man, sirdsmīļie brāļi, teicāt, es skaidri saprotu, ka tiekat sodīti par saviem noziegumiem, tomēr gaidāmais sods jums nesagādā nekādu prieku, jūs nelabprāt un pret savu gribu ejat to izciest. Ļoti iespējams, ka jūsu nelaimes iemesls ir tas, ka vienam pietrūka drosmes spīdzināšanas brīdī, otram — naudas, citam — labvēļa un, vispēdīgi, tiesneša netaisnais spriedums liedza uzvarēt taisnībai, kas bija jūsu pusē. Tas viss man tagad nāk prātā un mani pamudina, pārliecina, jā, pat piespiež jums parādīt, kādēļ debesis mani sūtījušas pasaulē un likušas izvēlēties bruņinieku ordeni, kam es kalpoju un kam esmu devis solījumu aizstāvēt nelaimīgos un visus tos, kurus apspiež šās pasaules varenie. Bet, zinādams, ka viens no gudrības noteikumiem ir — nepaveikt ar ļaunu to, ko var paveikt ar labu, es lūdzu seņorus sargus un seņoru komisaru atraisīt jūsu važas un ļaut jums mierīgi aiziet, jo netrūkst ļaužu, kas karalim kalpos labākos apstākļos; man šķiet cietsirdīgi padarīt par vergiem tos, ko dievs un daba radījusi brīvus. Bez tam, seņori sargi, — turpināja dons Kichots, — šie nelaimīgie jums pašiem taču nekā nav nodarījuši. Lai katrs atbild pats par saviem grēkiem, jo debesīs mīt dievs, kas neaizmirst sodīt ļaunos un atalgot labos, bet neklājas godīgiem cilvēkiem bez vajadzības kļūt par citu cilvēku bendēm, ja viņiem gar tiem nav nekādas daļas. Tādēļ es jūs lūdzu laipni un miermīlīgi, lai jums pateiktos,

kad jūs manu lūgumu izpildīsiet, bet, ja jūs to nedarīsiet labprātīgi, šis šķēps un šis zobens ar manas rokas spēku piespiedīs jūs to izdarīt pret jūsu gribu.

— Kāda asprātīga muļķība! — iesaucās komisars. — Jaukas lietas sarunāja šis jokdaris! Viņš grib, lai atlaižam brīvībā karaļa vergus, it kā mums būtu vara atbrīvot un viņam vara mums pavēlēt. Turpiniet, žēlīgais seņor, laimīgi savu ceļu, sakārtojiet bārdas skujamo bļodu, ko nesat uz savas galvas, un nemeklējiet kaķi ar trim kājām!

— Jūs pats esat kaķis, žurka un nelietis! — iebrēcās dons Kichots un, to teikdams, tik strauji uzbruka komisaram, ka tas, nespēdams laikā atgaiņāties, šķēpa dūriena smagi ievainots, nogāzās zemē. Gadījās tik laimīgi, ka vienīgi notriektajam komisaram bija muskete. Pārējos sargus bija pārsteidzis un apmulsinājis negaidītais uzbrukums, bet jātnieki attapušies satvēra savus zobenus, kājnieki — savus šķēpus, un visi uzbruka donam Kichotam, kas tos ļoti aukstasinīgi sagaidīja; bez šaubām, tam klātos ļauni, ja vien galeru vergi, redzot izdevību iegūt brīvību, to tūlīt arī nebūtu izlietojuši, mēģinādami saraut ķēdi, kurā tie bija iekalti. Radās tāds apjukums, ka sargi, te skriedami pie katordzniekiem, kas atbrīvojās, te atkal atvairīdami dona Kichota uzbrukumus, nekā prātīga nevarēja izdarīt. Sančo savukārt palīdzēja izkļūt no dzelzīm Hinesam de Pasamontem: tas pirmais izlēca brīvs un bez važām kaujas laukā, piesteidzās pie nogāztā komisara, izrāva tam zobenu un musketi, pēc tam, pielicis šauteni pie vaiga, tēmēja drīz vienam, drīz otram, ne reizi neizšaudams, un drīz vien kaujas laukā vairs nebija neviena sarga, jo visi aizbēga, izbijušies no Pasamontes šautenes un no akmeņu sviedieniem, ar kuriem tos vajāja jau atbrīvotie galeru katordznieki. Sančo par šo gadījumu bija ļoti nobēdājies, jo viņš paredzēja, ka aizbēgušie sargi nekavējoties visu notikumu paziņos Svētajai Brālībai, kura tad zvanīs trauksmi un uzsāks noziedznieku gūstīšanu; to viņš arī pateica savam seņoram, lūgdams viņu steigties prom, lai varētu paslēpties tuvējā kalnājā.

— Tā jau varētu būt, — teica dons Kichots, — bet es zinu, kas man tagad darāms.

Tad viņš sasauca kopā visus atbrīvotos, kas, komisaru izģērbuši gluži kailu, sāka izklīst: tie nostājās ap donu Kichotu, lai redzētu, ko tas grib, un viņš teica:

— Krietniem ļaudīm piederas būt pateicīgiem par saņemtām labdarībām, un nepateicība ir viens no grēkiem, kas dievu visvairāk nokaitina. To es saku tāpēc, ka jūs, seņori, redzējāt un pietiekami skaidri pārliecinājāties, kādu labumu jūs no manis esat saņēmuši; atlīdzībai par to es vēlos un gribu, lai jūs, ņemot līdzi šīs važas, ko esmu noņēmis no jūsu kakliem, nekavējoties sagatavotos ceļam un dotos uz Tobosas pilsētu, lai tur stādītos priekšā Tobosas seņorai Dulsinejai, viņai sacīdami, ka jūs sūta viņas Bēdīgā Izskata bruņinieks ar sveicieniem, un tad sīki jo sīki izstāstītu viņai visu, kas notika šai slavenajā piedzīvojumā līdz jūsu ilgotajai atbrīvošanai; kad tas būs izpildīts, tad varat laimīgi iet, kurp jums tīkas.

Visu vārdā atbildēja Hiness de Pasamonte:

— To, ko jūs, žēlīgais seņor un mūsu glābēj, mums uzdodat, ir pilnīgi neiespējami izdarīt, jo mēs nevaram iet pa ceļiem visi kopā, bet gan tikai pa vienam un šķirti, katrs par sevi cenzdamies noslēpties vai pašas zemes dziļumos, lai tikai mūs neatrastu Svētā Brālība, kas, bez šaubām, dosies mūs meklēt. Vienīgais, ko jūsu žēlastība varētu darīt — un kas būtu taisnīgi darīts, — aizstāt šo pakalpojumu un ceļojumu pie Tobosas dāmas Dulsinejas ar zināmu skaitu «Ave Maria» un «Credo», ko mēs noskaitītu pēc jūsu žēlastības norādījumiem, jo šādu pavēli varam izpildīt dienu un nakti, bēgot un atpūšoties, karā un mierā, bet domāt, ka mēs atkal dosimies atpakaļ pie Ģiptes gaļas podiem, tas ir, ņemsim mūsu važas, lai ietu ar tām uz Tobosu, nozīmē ticēt, ka tagad ir nakts, kaut gan vēl ir tikai rīta desmitā stunda, un to no mums prasīt nozīmē vīksnā meklēt bumbierus.

— Bet es zvēru, — teica dons Kichots ļoti saniknots, — ka jūs, don slampas dēls, don Hinesiļo de Paropiļo, vai arī kā jūs sauktos, iesiet gluži viens pats ar ievilktu asti, ar visām važām mugurā.

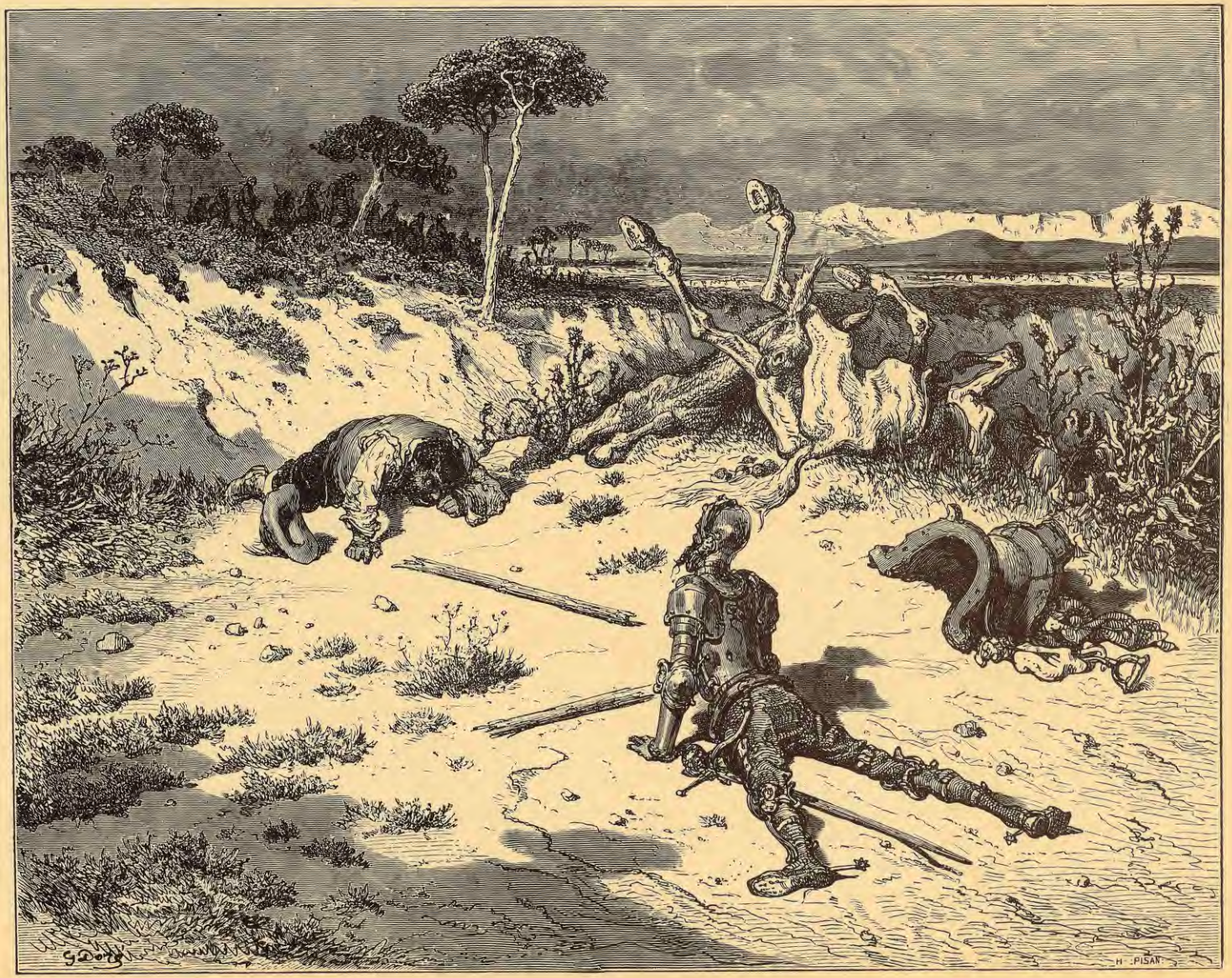

Sančo, vienmēr esmu dzirdējis sakām, ka neliešiem labu darīt ir tikpat kā liet ūdeni jūrā.

Pasamonte, kura daba nebija no pacietīgajām un kurš bija jau pamanījis, ka dons Kichots nav pilnā prātā, jo bija atļāvies tādu neprātību kā viņu atbrīvošanu, redzēdams viņa slikto izturēšanos pret sevi, pamirkšķināja saviem biedriem ar acīm, un tie visi, atvirzījušies sāņus, raidīja pret donu Kichotu tādu akmeņu krusu, ka tas nespēja aizsargāties ar savu vairogu, bet nabaga Rosinante kļuva tik nejutīgs pret piešiem, it kā tas būtu darināts no bronzas. Sančo paslēpās aiz sava ēzeļa un tā aizsargājās pret akmeņu negaisu, kas gāzās pār tiem. Dons Kichots nespēja pietiekami aizsargāties, un daži akmeņi trāpīja viņu tik spēcīgi, ka notrieca to zemē; un, tikko viņš bija nokritis, students metās viņam virsū, norāva tam no galvas bārdas skujamo bļodu un ar to trīs vai četras reizes iesita tam pa muguru, tad bļodu dažas reizes trieca pret zemi, sasizdams to gandrīz vai drumslās. Pēc tam arestanti novilka viņam svārkus, ko tas nēsāja pār bruņām, un gribēja tam novilkt arī zeķes, bet kāju bruņas tos kavēja. Sančo tie atņēma mēteli un pameta viņu izģērbtu, pēc tam savā starpā sadalīja kaujā iegūto laupījumu un devās prom katrs uz savu pusi, vairāk cenzdamies izbēgt Brālībai nekā uzkraut sev važas un stādīties priekšā Tobosas seņorai Dulsinejai.

Palika tikai ēzelis un Rosinante, Sančo un dons Kichots; ēzelis, galvu nokāris un domīgs, brīžiem pakustināja ausis, droši vien domādams, ka akmeņu krusa, kas tam vēl žvingoja ausīs, nav mitējusies; Rosinante, akmeņu triecienu nogāzts, bija izstiepies blakus savam kungam; Sančo, bez mēteļa, drebēja bailēs no Svētās Brālības, bet dons Kichots bija neizsakāmi nomākts par to, ka ļaudis, kam viņš bija darījis tik daudz laba, pret viņu bija izturējušies tik ļauni.

XXIII NODAĻA.

Par to, kas slavenajam donam Kichotam atgadījās Sjera Morenā, — par vienu no retākajiem notikumiem, kādi attēloti šai patiesīgajā stāstā.

Dons Kichots, redzēdams sevi tik bēdīgā stāvoklī, teica savam ieroču nesējam:

— Sančo, vienmēr esmu dzirdējis sakām, ka neliešiem labu darīt ir tikpat kā liet ūdeni jūrā. Ja būtu ticējis taviem vārdiem, es nepiedzīvotu šīs nepatikšanas, bet, ja tas izdarīts, tad jāpaciešas un turpmāk jābūt prātīgākam.

— Jūsu žēlastībai kļūt prātīgam, — atbildēja Sančo, — ir tikpat grūti kā man kļūt par turku, bet, ja jūs sakāt, ka jūs nepiedzīvotu šo nelaimi, ja būtu man ticējuši, tad ticiet man tagad — un jūs nepiedzīvosiet vēl lielāku nelaimi, jo es jums saku, ka Svētajai Brālībai bruņniecība nekā nenozīmē, par visiem klaiņojošiem bruņiniekiem tā nedod ne plika graša, un man tā vien liekas, ka viņu bultas jau džinkst gar manām ausīm*.

— Tu, Sančo, esi dzimis zaķapastala, — teica dons Kichots, — bet, lai tu nevarētu sacīt, ka esmu stūrgalvīgs un nekad neklausu tavam padomam, tad šoreiz darīšu, ko tu ieteiksi, lai izvairītos no bardzības, kuras tu baidies, — tikai ar noteikumu, ka tu nekad, ne dzīvodams, ne mirdams, nevienam nedrīksti teikt, ka es aiz bailēm esmu izvairījies no šīm briesmām, jo es tikai paklausu

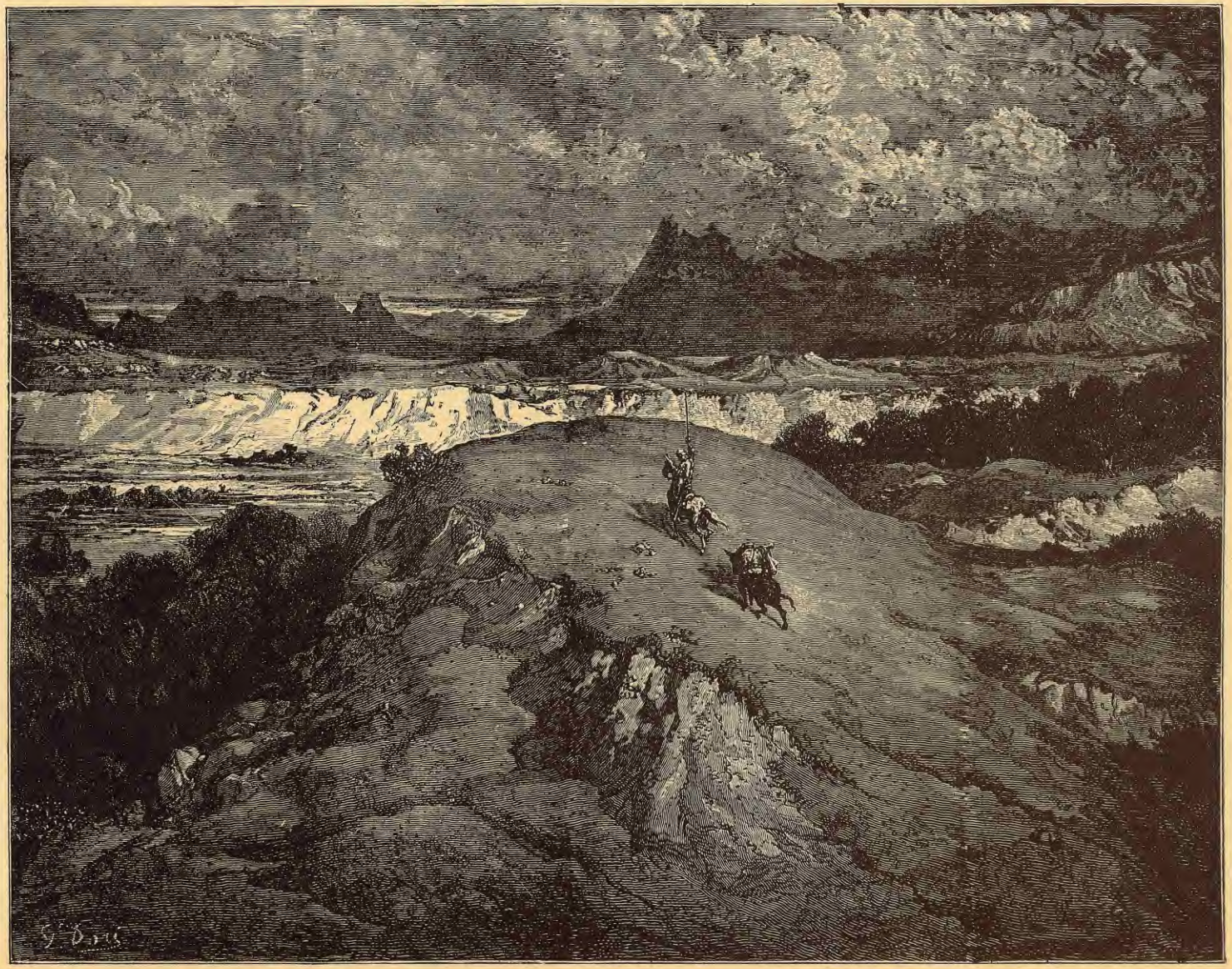

Tie nokļuva Sjera Morenas tuvākajā kalnu grēdā, jo Sančo bija nolēmis to šķērsot.

tavam lūgumam; un, ja tu teiksi citādi, tu melosi, un es atklāšu tavus melus tagad un vienmēr, vienmēr un tagad un teikšu, ka tu melo un melosi katrreiz, kad par to domāsi vai runāsi. Un neiebilsti vairs ne vārda, jo, iedomājoties vien, ka es izvairos un slēpjos no kaut kādām briesmām, it sevišķi no šīm, kas varbūt var iedvest kādu baiļu ēnu, esmu gatavs palikt šeit un sagaidīt viens pats ne tikai šo Svēto Brālību, par kuru tu runā ar bailēm, bet pat visus divpadsmit Izraeļa cilts brāļus kopā līdz ar septiņiem Makabejiem, tāpat arī Kastoru un Poluksu un visus brāļus un brālības, kādas tik pasaulē atrodamas.

— Seņor, — atbildēja Sančo, — izvairīties nenozīmē bēgt, un gaidīt ienaidnieku, zinot, ka briesmas ir nepārvaramas, nav nekāda gudrība, jo gudri ļaudis šodien sevi pietaupa rītdienai un neliek uz spēles visu savu laimi vienā dienā. Kaut arī esmu vienkāršs zemnieks, tomēr sajēdzu, ko nozīmē saprātīga rīcība, tāpēc nenožēlojiet, ka esat pieņēmuši manu padomu, bet, ja varat, kāpiet Rosinantem mugurā, ja ne, es jums palīdzēšu, un sekojiet man, jo mans saprāts man saka, ka mums kājas būs vajadzīgākas nekā rokas.

Dons Kichots uzkāpa zirgā, nekā neatbildēdams, un sekoja Sančo, kas jāja uz ēzeļa, līdz tie nokļuva Sjera Morenas tuvākajā kalnu grēdā, jo Sančo bija nolēmis to šķērsot un doties uz Viso vai Almodovaru del Kampo un noslēpties tur dažas dienas šo kalnu aizās, lai Svētā Brālība tos meklēdama nevarētu atrast. Šī apņēmība viņā nostiprinājās, kad viņš ieraudzīja, ka ēzelim uzkrautais ēdamais cīņā ar arestantiem bija palicis neskarts, kas viņam šķita brīnums, jo galeru vergi bija visu sīki pārmeklējuši un aiznesuši sev līdz.

Vēl to pašu nakti viņi nonāca Sjera Morenas vidienē, un Sančo ieteica pārlaist tur nakti un vēl dažas nākošās dienas, vismaz uzkavēties tik ilgi, kamēr viņiem pietiks pārtikas, un tā viņi ierīkoja savu nakts mītni starp divām klintīm, kur auga daudz korķozolu. Bet kļūmīgais liktenis, kas pēc to domām, kuriem trūkst patiesās ticības gaismas, visu vada, iekārto un izdara pēc savas patikas, šoreiz bija gribējis, lai Hiness de Pasamonte, slavenais blēdis un zaglis, kas, pateicoties dona Kichota drosmei un ārprātam, bija atbrīvojies no važām, pamatotās bailēs no Svētās Brālības arī nolemtu paslēpties kalnos; liktenis un bailes viņu noveda tai pašā vietā, kuru bija izvēlējušies dons Kichots un Sančo; kaut metās jau krēsla, viņš tos pazina un nogaidīja, kamēr tie iemiga. Tā kā ļaundari vienmēr ir nepateicīgi un nepieciešamība liek tiem darīt to, kas nav atļauts, labāk izmantojot acumirkļa izdevību, nevis gaidot nākotnes iespējas, tad Hiness, kas nebija ne pateicīgs, ne labu nodomu iedvesmots, nolēma nolaupīt Sančo ēzeli, nepiegriezdams vērību Rosinantem, kuru tas uzskatīja par bezvērtīgu kā ieķīlāšanai, tā pārdošanai. Sančo Pansa gulēja; Hiness nozaga tam ēzeli, un, iekams diena ausa, jau bija tik tālu aizbēdzis, ka viņu atrast vairs nebija iespējams.

Atmirdzēja rīta blāzma, iepriecinādama zemi un apbēdinādama Sančo Pansu, jo tas vairs neatrada savu pelēci, un, redzēdams, ka to zaudējis, viņš sāka tik neizsakāmi skumji un žēlabaini vaimanāt, ka dons Kichots no viņa kliedzieniem atmodās un izdzirda šādus vārdus:

— Ak mans iemīļotais dēls, manā mājā dzimušais, manu bērnu prieks, manas sievas mierinājums, manu kaimiņu skaudība, manu nastu atvieglotājs, un turklāt vienas manas puses barotājs, jo tie divdesmit seši maravedi, ko tu nopelnīji dienā, bija puse manas iztikas!

Dons Kichots, dzirdot Sančo vaimanas un uzzinot to cēloni, centās cik spēdams viņu nomierināt un lūdza to paciesties, apsolīdams viņam izsniegt rakstu, ka atdāvinot tam trīs no saviem pieciem mājās palikušajiem ēzeļiem.

To dzirdēdams, Sančo nomierinājās, noslaucīja asaras, apspieda šņukstus un sirsnīgi pateicās donam Kichotam par parādīto labdarību. Pēdējam sirds sāka gavilēt, tiklīdz tas bija iejājis kalnos, jo šī vieta viņam likās sevišķi piemērota piedzīvojumiem, kādus tas meklēja. Pārcilādams atmiņā

visus brīnišķīgos notikumus, kas tamlīdzīgās vientuļās vietās un mežonīgos kalnājos bija atgadījušies klaiņojošiem bruņiniekiem, viņš, šo iedomu apgarots un aizrauts, vairs ne par ko citu nedomāja. Bet arī Sančo nebija citu rūpju (kopš tā brīža, kad tas domājās atrodamies drošā apvidū) kā apmierināt savu vēderu ar ēdieniem, ko tas bija ieguvis, aplaupot garīdznieku mūļus; tā viņš sekoja savam seņoram, apkrāvies ar visu to, kas būtu jānes pelēcim, vilkdams no maisa ēdamo un bāzdams to savā vēderā, un, šādi ceļojot, tas par jaunu piedzīvojumu nebūtu devis ne plika vērdiņa.

Pacēlis acis, viņš ieraudzīja, ka viņa seņors apstājies nopūlas ar šķēpa galu pacelt kādu zemē nomestu saini; Sančo tūlīt piesteidzās klāt, lai vajadzības gadījumā palīdzētu, un šai brīdī dons Kichots ar šķēpa galu pacēla seglu spilvenu un tam piesietu ceļa somu, pa pusei vai pilnīgi satrunējušus un izirušus, bet tik smagus, ka Sančo vajadzēja iet palīgā tos pacelt, un viņa seņors pavēlēja apskatīties, kas atrodas ceļa somā. Sančo ļoti veicīgi izpildīja pavēli, un, kaut gan ceļa soma bija aizslēgta un pārsieta ar važu, tomēr tā bija tik sairusi, ka varēja visu redzēt, kas tur atradās, proti: četri vissmalkākā Holandes audekla krekli, vēl citas linu drānas, ļoti smalkas un tīras; kādā lakatiņā viņš atrada diezgan prāvu skaitu zelta eskudo un, tos ieraudzījis, iesaucās:

— Lai slavēta debess, kas beidzot mums sagādājusi tik izdevīgu piedzīvojumu!

Un, tālāk meklēdams, tas atrada mazu, krāšņi izgreznotu kabatas grāmatiņu. Dons Kichots lika to pasniegt un pavēlēja Sančo naudu uzglabāt un paturēt sev. Sančo, skūpstīdams viņam roku par šo labvēlību, izvilka visu veļu no ceļa somas un sabāza ēdamlietu somā. Visu to noskatījies, dons Kichots teica:

— Liekas, Sančo, — un citādi tas arī nemaz nav iespējams, — ka kāds nomaldījies ceļotājs šķērsojis šo kalnāju un viņam uzbrukuši laupītāji, kas to nogalinājuši un aprakuši šeit kādā apslēptā vietā.

— Tas nevar būt, — atbildēja Sančo. — Ja tie būtu bijuši laupītāji, tad tie neatstātu šo naudu.

— Tev taisnība, — teica dons Kichots, — un es nevaru iedomāties, ne saprast, kas tas varētu būt, bet pacieties: apskatīsim, vai piezīmju grāmatiņā nav kaut kas ierakstīts, kas mums palīdzētu atrast pēdas un atklāt to, ko mēs labprāt gribētu uzzināt.

Viņš atšķīra grāmatiņu un vispirms ieraudzīja uzmetuma veidā, bet tomēr skaidriem burtiem uzrakstītu sonetu, ko skaļi nolasīja, lai arī Sančo to varētu dzirdēt:

Vai manas ciešanas tu, mīla, jaudi,
Ko tava cietsirdība dot man vēlas,
Lai mani spīdzina šīs jūtas kvēlās,
Ar mokām neciešamām man tu draudi.

Bet, ja ir Amors dievs, tas gudri dara.
Un mirstīgajam sacīt nepiederas,
Ka dievs ir nežēlīgs. Kur sirds lai tveras
No sāpju briesmīgās un saldās varas?

Varbūt es tevi, Fili, vainot spētu,
Bet vai tavs jaukums tikai ļaunums būtu
Un debess mani postam izredzētu?

Šo moku cēloņus es velti pētu,
Ir jāmirst man — to skaidri jūtu,
Jo tikai brīnums mani izdziedētu.

Vēl to pašu nakti viņi nonāca Sjera Morenas vidienē.

— No šās dziesmas, — teica Sančo, — nekas nekļūs saprotams, ja vien mūs pils neuzvedīs uz īstā ceļa.

— Kur tad ir pils? — jautāja dons Kichots.

— Man likās, — teica Sančo, — it kā jūs kaut ko lasītu par pili.

— Es lasīju par Fili, nevis par pili, — atbildēja dons Kichots, — un tas, bez šaubām, ir dāmas vārds, par kuru žēlojas sonetas sacerētājs, kas ir tiešām krietns dzejnieks, vai arī es šai mākslā esmu nejēga.

— Vai tad jūsu žēlastība, — jautāja Sančo, — saprot kaut ko no dzejas?

— Vairāk, nekā tu iedomājies, — atbildēja dons Kichots, — par to varēsi pārliecināties, kad nesīsi vēstuli manai seņorai Tobosas Dulsinejai, no augšas līdz apakšai pierakstītu ar dzejām. Tev, Sančo, jāzina, ka visi agrāko laiku klaiņojošie bruņinieki — vai vismaz vairums — bija lieli dzejnieki un muziķi, ar šīm abām spējām vai, pareizāk sakot, dāvanām bija apveltīti visi iemīlējušies klaiņotāji. Bez šaubām, seno bruņinieku dzejās bija vairāk gara kvēles nekā prasmes.

— Lasiet tālāk, jūsu žēlastība, — teica Sančo, — varbūt atradīsim, ko meklējam.

Dons Kichots, pašķīris lapu, teica:

— Šeit ir proza un, liekas, vēstule.

— Vai darīšanu vēstule, seņor? — jautāja Sančo.

— Spriežot pēc sākuma, runa ir par mīlestību, — atbildēja dons Kichots.

— Tad lasiet skaļi, — teica Sančo, — man ļoti patīk mīlestības būšanas.

— Labprāt, — atbildēja dons Kichots un, kā Sančo bija lūdzis, skaļi lasīja sekojošo:

«Tavs viltīgais solījums un mana neapšaubāmā nelaime aizdzen mani turp, no kurienes tu drīzāk sadzirdēsi ziņu par manu nāvi nekā manu žēlabu vārdus. Nepateicīgā! Tu mani esi atstājusi kāda cita dēļ, kas gan ir bagātāks, bet ne vērtīgāks par mani; ja tikumu cienītu kā lielāko bagātību, tad es neskaustu sveša laimi un neapraudātu savu nelaimi. Cik augstu tevi pacēla tavs skaistums, tik zemu tevi nosvieda tavi darbi; sava skaistuma dēļ tu man likies eņģelis, bet tavi darbi pierādīja, ka tu esi sieviete. Dzīvo mierā, tu, kas manī radīji nemieru, un lai debesis dod, ka tava laulātā drauga neuzticība paliktu vienmēr apslēpta, lai tu nenožēlotu, ko esi darījusi, un es netiktu atriebts tā, kā nevēlos.»

Dons Kichots, pabeidzis lasīt šo vēstuli, teica:

— No šās vēstules uzzinām vēl mazāk nekā no dzejas, skaidrs vienīgi tas, ka to rakstījis kāds nelaimīgs mīlētājs.

Tad viņš izšķirstīja gandrīz visu piezīmju grāmatiņu un atrada vēl citas dzejas un vēstules, no kurām dažas varēja izlasīt, citas ne; bet visu to saturs bija žēlabas, vaimanas, pārmetumi par neuzticību, patikas un nepatikas izpausmes, cildinājumi un zaimi, sajūsma par labo, asaras par ļauno. Kamēr dons Kichots iepazinās ar grāmatas saturu, Sančo pārmeklēja ceļa somu, neatstādams tanī un seglu spilvenā nevienu stūrīti nepārbaudītu, neapskatītu un neizpētītu, izārdīdams katru vīli un izplūkādams katru vilnas šķipsniņu, lai steigas vai nevērības dēļ kaut ko nepalaistu garām: tādu alkatību viņā pamodināja atrastie eskudo, skaitā pāri simtam. Un, kaut gan vairāk par atrastajiem viņš neatrada, tomēr tie šķita viņam laba atlīdzība par gaisā mētāšanu uz segas, balzama izvemšanu, nūju belzieniem, mūļu dzinēja dūru sitieniem, ceļa somas zaudējumu, mēteļa nolaupīšanu un par visu

badu, slāpēm un nogurumu, ko viņš bija pārcietis, kalpodams savam krietnajam seņoram, kas viņam pārlieku labi samaksāja, žēlīgi atdodot atradumu. Bēdīgā Izskata bruņinieks ļoti vēlējās uzzināt, kas ir somas īpašnieks: no sonetas un vēstules, no zelta naudas un smalkās veļas viņš secināja, ka tas varēja būt kāds dižciltīgs mīlētājs, kuru viņa dāmas nievas un cietsirdīgā rīcība novedusi izmisumā. Bet, tā kā šai neapdzīvotajā un skarbajā apgabalā nebija redzams neviens, ko tas būtu varējis iztaujāt, tad viņš nolēma turpināt ceļu pēc Rosinantes izvēles, nenovirzoties pa citu, aizvien vēl iedomu pārņemts, ka tam šais biezokņos noteikti atgadīsies kāds neparasts piedzīvojums.

Šādās domās nogrimis, viņš pēkšņi ievēroja neliela kalna virsotnē turpat acu priekšā kādu cilvēku, kas ar neparastu vieglumu lēca no klints uz klinti un no krūmāja krūmājā. Donam Kichotam likās, ka tas bija puskails, ar melnu, biezu bārdu, sajukušiem, kupliem matiem, basām kājām un kailiem stilbiem; viņa gurni bija tērpti it kā brūnganās samta biksēs, kas bija tā saplēstas, ka daudzās vietās atsedza miesu. Galva tam bija kaila, un, kaut gan, kā teikts, tas ātri paskrēja garām, Bēdīgā Izskata bruņinieks tomēr uztvēra un ievēroja visas šīs pazīmes. Neraugoties uz savām pūlēm, viņš nespēja tam sekot, tāpēc ka Rosinante sava vājuma dēļ nebija piemērots jājienam pa šķautnainām klintīm, jo parasti tas mēdza iet sīkiem soļiem un bija kūtrs. Pēkšņi dons Kichots iedomājās, ka šim nepazīstamajam jābūt seglu spilvena un ceļa somas īpašniekam, un tūlīt nolēma to uzmeklēt, kaut arī veselu gadu vajadzētu sirot kalnājā, kamēr to atrastu: viņš pavēlēja Sančo nokāpt no ēzeļa* un apiet kalnu no vienas puses, bet pats gribēja to apiet no otras puses, lai varbūt, šādi rīkojoties, tie sastaptu cilvēku, kas tik lielā steigā bija pazudis viņu acīm.

— To es nevarēšu izdarīt, — atbildēja Sančo, — jo, tiklīdz attālinos no jūsu žēlastības, mani sagrābj bailes, kas man uzbrūk ar tūkstošveidīgām šausmām un rēgiem. Un lai tas, ko tagad saku, ir jums zināšanai, ka turpmāk neatkāpšos no jums ne soli.

— Lai tā arī būtu, — sacīja Bēdīgā Izskata bruņinieks, — esmu ļoti iepriecināts, ka tu tik stipri paļaujies uz manu garīgo spēku, kas tevi nekad neatstās, pat tad, ja tavs gars pametīs tavu miesu. Seko man lēnām, kā varēdams, skaties ar abām acīm, kad mēs apiesim šo kalniņu, jo varbūt sastapsim cilvēku, ko ieraudzījām, kas, bez šaubām, ir mūsu atraduma īpašnieks.

Sančo atbildēja:

— Labāk būtu to nemeklēt: ja mēs viņu atradīsim un viņš izrādīsies šās naudas īpašnieks, tad skaidrs, ka tā man viņam būs jāatdod; tādēļ labāk atmetīsim šīs veltās pūles, lai es varētu naudu ar skaidru sirdsapziņu paturēt, līdz kādā citā ceļā bez liekas ziņkāres un grūtībām atklāsies īstais īpašnieks, un varbūt tas notiks tad, kad nauda būs jau notērēta, un tad to nevarēs man atprasīt pats ķeizars.

— Tu maldies, Sančo, — atbildēja dons Kichots, — tā kā mēs nojaušam, ka īpašnieks varētu būt tuvumā, mūsu pienākums ir to uzmeklēt un atdot viņam naudu; ja mēs to nemeklēsim, tad, nojautuši, ka viņš varētu būt īpašnieks, mēs tāpat noziegtos, it kā to noteikti zinātu. Tātad, draugs Sančo, nebēdājies par to, ka viņu meklējam, kaut vai tādēļ, ka, viņu atrodot, man zudīs visas bēdas.

To teicis, viņš iespieda piešus Rosinantem sānos, bet Sančo, apkrāvies ar mantām, sekoja tam kājām Hinesiļo de Pasamontes vainas dēļ. Apgājuši vienai kalna daļai, tie ieraudzīja kādā strautā guļam beigtu mūli, kas bija apseglots un iemauktots, pa pusei suņu apgrauzts un vārnu izknābāts; atradums vēl vairāk pastiprināja viņu nojautas, ka bēglis ir mūļa un seglu spilvena īpašnieks.

Viņiem skatoties uz mūli, atskanēja stabulēšana, it kā stabulētu gans, sargot ganāmpulku, un tūlīt viņi arī ieraudzīja pa kreisi lielu skaitu kazu, un aiz tām kalna virsotnē parādījās viņu gans,

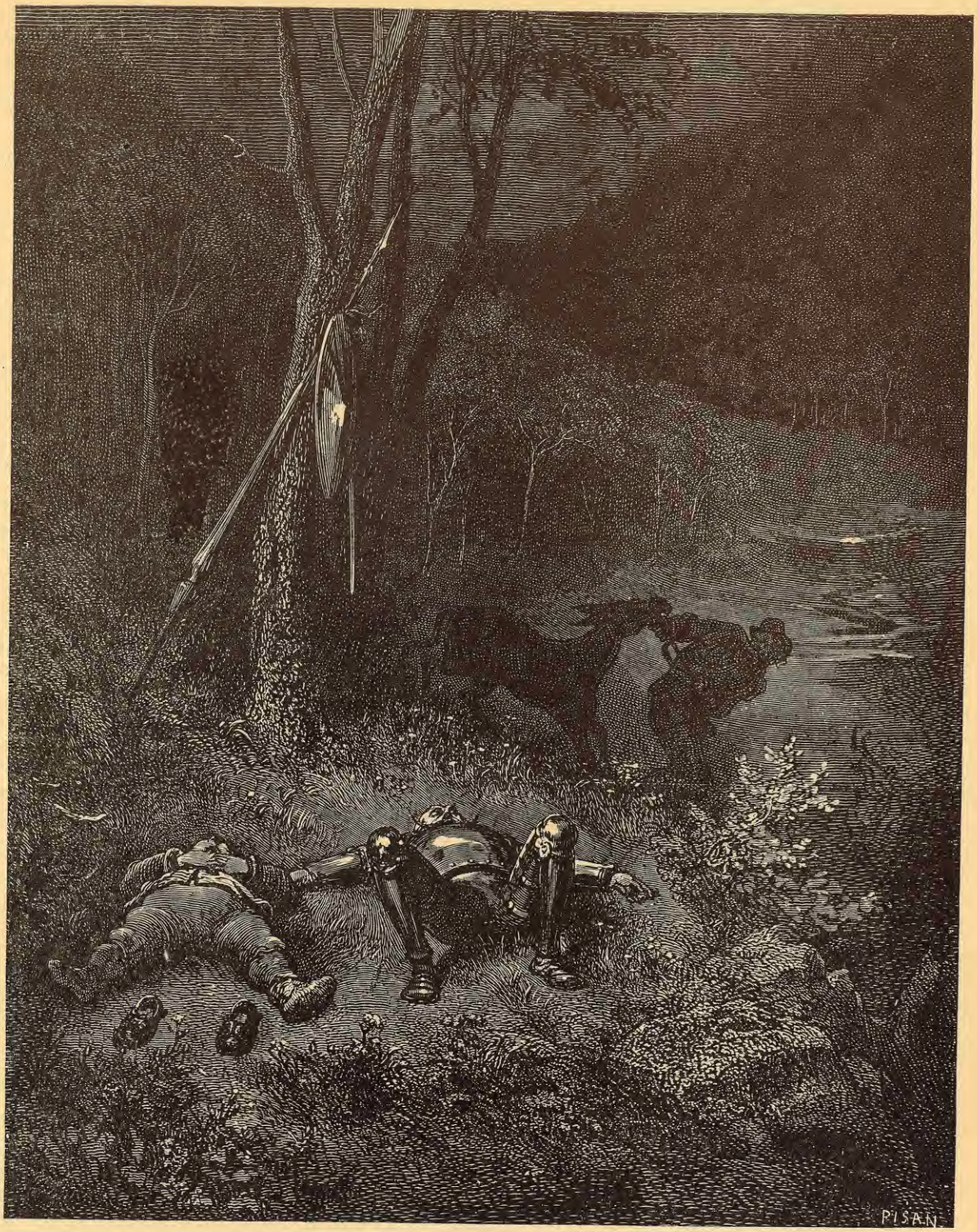

Sančo Pansa gulēja; Hiness nozaga tam ēzeli.

pavecs vīrs. Dons Kichots skaļā balsī sauca viņu, lūgdams, lai tas nonākot pie viņiem lejā. Gans, tāpat stiprā balsī kliegdams, jautāja, kā viņi nokļuvuši šai apvidū, kur reti iemaldās cilvēks, bet klejo tikai kazas, vilki un citi meža zvēri. Sančo tam atbildēja, lai viņš nokāpjot lejā, tad tie viņam visu izstāstīšot. Kazu gans nokāpa lejā un, pienācis pie tās vietas, kur stāvēja dons Kichots, teica:

— Jūs droši vien apskatāt mūli, kas šai gravā guļ beigts. Tas tiešām jau sešus mēnešus guļ šai vietā. Bet sakiet, — vai jūs šeit neesat sastapuši viņa saimnieku?

— Mēs nekā vairāk neesam redzējuši, — atbildēja dons Kichots, — kā seglu spilvenu un ceļa somu, ko netālu no šejienes atradām.

— Arī es atradu šīs mantas, — atbildēja kazu gans, — bet es negribēju tās pacelt, nedz tām tuvoties, jo baidījos, ka nokļūšu kādā nelaimē vai mani apvainos zādzībā; velns ir blēdīgs un bieži mums aizliek priekšā kāju, pār kuru var klupt un pakrist, pašam nezinot, kādēļ.

— To pašu saku arī es, — atbildēja Sančo, — jo arī es tās mantas atradu, bet, negribēdams pie tām pat akmens sviediena tuvumā pieiet, atstāju, lai tās tur paliek, kā bijušas, jo nevēlos suni ar zvaniņu.

— Sakiet, labais draugs, — sacīja dons Kichots, — vai jūs nezināt ko tuvāk par mantu īpašnieku?

— Varu jums pateikt vienīgi to, — atbildēja kazu gans, — ka apmēram pirms sešiem mēnešiem kādā ganu mītnē, trīs jūdzes no šejienes, ieradās glīts un stalts jauneklis, jādams uz mūļa, kas šeit guļ beigts; viņam bija līdz spilvens un soma, ko jūs sakāties atraduši un neesat aizskāruši. Viņš mums jautāja, kura kalnāja daļa esot vismežonīgākā un vientuļākā; atbildēdami mēs viņam nosaucām apvidu, kur pašlaik atrodamies; un tā ir patiesība, jo, ieejot pusjūdzi dziļāk, jūs varbūt vairs neatradīsiet ceļu atpakaļ, un jau tas vien ir brīnums, ka jūs esat nokļuvuši līdz šai vietai, jo uz šejieni neved ne ceļš, ne taka. Tātad jauneklis, izdzirdis mūsu atbildi, paraustīja pavadas un tūlīt aizjāja uz apvidu, kuru viņam norādījām, bet mēs bijām pārsteigti par viņa skaisto izskatu un nobrīnījāmies par viņa jautājumiem, kā arī par steigu, ar kādu viņš tūlīt devās kalnājā. Kopš tā laika mēs viņu netikām vairs redzējuši, tikai pēc dažām dienām viņš uz ceļa sastapis vienu mūsu ganu un, ne vārda neteikdams, piegājis tam klāt, un, to smagi sasitis un sabelzis, pieskrējis pie ēzeļmātes, noņēmis tai no muguras maizi un sieru, ko gans tai bija uzkrāvis, un neticamā ātrumā aizskrējis atpakaļ kalnos. Mēs, pārējie kazu gani, to uzzinājuši, gandrīz divas dienas viņu meklējām, pārstaigādami nepieejamākos kalnu apgabalus, un beidzot atradām viņu kāda liela, varena ozola dobumā. Viņš ļoti lēnprātīgi pienāca mums klāt, drēbes tam bija jau saplīsušas, seja pārvērtusies un saulē iedegusi, tā ka mēs gandrīz vairs nevarējām viņu pazīt, tomēr atcerējāmies viņa apģērbu, un tas, kaut arī saplēsts, mums rādīja, ka viņš ir tas pats, ko meklējām. Viņš mūs ļoti pieklājīgi sveicināja un nedaudzos sapratīgos vārdos teica, lai mēs nebrīnoties par viņa dzīves veidu, jo tā viņam vajagot izturēties, lai izciestu kādu sodu, ko viņš sev uzlicis par saviem daudzajiem grēkiem. Tad mēs viņu lūdzām pateikt, kas viņš tāds ir, bet to mums no viņa neizdevās uzzināt. Vēl lūdzām, ja tam ievajadzētos pārtikas, bez kuras viņš taču nevarēs dzīvot, lai viņš pasaka, kur mēs viņu varētu sastapt, tad mēs to viņam lielā mīlestībā un draudzībā atnestu, bet, ja arī tas viņam nebūtu pa prātam, tad lai viņš mums pārtiku paprasa, bet neatņem to ganiem ar varu. Viņš mums pateicās par piedāvājumu, lūdza piedošanu par nodarīto varmācību un apsolījās turpmāk visu lūgt dieva vārdā, nenodarot nevienam ļauna. Kas attiecas uz viņa dzīves vietu, tas piebilda, — pastāvīga mājokļa viņam neesot, un viņš ikreiz izvēloties sev kādu patvērumu tai vietā, kur viņu

pārsteidzot nakts. Savu runu pabeidzis, viņš sāka tik rūgti raudāt, ka mums visiem, kas to dzirdēja, vajadzēja būt ar akmens sirdīm, lai arī neapraudātos, atceroties, kādā izskatā mēs viņu ieraudzījām pirmo reizi, un redzot viņu tagad tādu savā priekšā, jo, kā jau teikts, viņš bija ļoti skaists un izskatīgs jauneklis, arī viņa pieklājīgā un smalkā valoda pierādīja, ka viņš ir dižciltīgs un labi audzināts cilvēks, un, lai gan mēs, viņa klausītāji, bijām tikai zemnieki, tomēr viņa piemīlīgums bija tik liels, ka to ievēroja pat vienkāršie lauku ļaudis. Savas runas vislabākajā vietā viņš piepeši aprāvās, noklusa un ilgu laiku skatījās uz zemi, bet mēs visi klusu un izbrīnījušies stāvējām, gaidīdami, kā beigsies šī viņa aizgrābtība, kuru mums bija sāpīgi redzēt, jo no tā, kā viņš brīžiem atvēra acis un ilgu laiku sastindzis skatījās uz zemi, nepakustinot acu plakstus, tad tos atkal aizvēra, kodīdams lūpas un savilkdams uzacis, — mēs viegli varējām secināt, ka tam atkal uznākusi ārprāta lēkme. Viņa izturēšanās drīz rādīja, cik pareiza bijusi mūsu nojauta, jo viņš piepeši nometās zemē, tad mežonīgi pietrūkās kājās un uzbruka pirmajam, kas viņam vistuvāk stāvēja, ar tik lielu spēku un niknumu, ka droši būtu to ar dūru sitieniem un belzieniem nogalinājis, ja mēs to neizrautu viņam no rokām; turklāt viņš nepārtraukti kliedza: «Ha! Nodevīgais Fernando! Tagad, nu reiz tagad tu samaksāsi par to, ko esi man nodarījis! Šīs rokas tev izraus sirdi, kurā slēpjas un mitinās visi ļaunumi, sevišķi krāpšana un viltība!» Viņš teica vēl citus vārdus, runādams ļaunu par Fernando, saukdams to par nodevēju un vārda lauzēju. Mēs ļoti noskumuši to atstājām, un viņš, ne vārda neteicis, attālinājās no mums un ieskrēja tik ātri šais krūmājos un biezokņos, ka mēs viņam nepaguvām sekot. No tā mēs secinājām, ka ārprāts viņu pārņem tikai palaikam un ka kāds Fernando viņam ir nodarījis kādu ļaunumu, kas, kā to rāda gala iznākums, ir bijis visai smags. Viss tas vēlāk arī vairākkārt apstiprinājās, jo viņš pēc tam bieži parādījās uz ceļa, dažreiz lūgdams ganus, lai tie viņam iedotu kaut ko no sava ēdamā, dažreiz atņemdams viņiem to ar varu, jo, uznākot ārprāta lēkmei, viņš noraida barību, kaut gan viņam to piedāvā labprātīgi, bet iegūst to pats ar dūrēm; atguvis saprātu, viņš tos ļoti pieklājīgi un pazemīgi nolūdzas dieva vārdā un daudzkārt viņiem pateicas, pat nobirdinādams asaras. Man jāsaka jums, seņori, — turpināja gans, — es un vēl četri jauni gani — divi no tiem ir palīgi un divi mani draugi — esam nolēmuši viņu tik ilgi meklēt, kamēr to atradīsim, un tad mēs viņu vai nu ar labu, vai ar varu aizvedīsim uz Almodovaras pilsētu, kas atrodas astoņas jūdzes no šejienes, un tur viņu izārstēsim, ja vien viņa slimība būs ārstējama, vai arī, ja viņš būs pie pilna prāta, uzzināsim no viņa, kas viņš tāds ir un vai viņam ir kādi tuvinieki, kam varētu paziņot par viņa nelaimi. Tas, seņori, ir viss, ko es uz jūsu jautājumu varu atbildēt, jūsu atrastās mantas pieder tam, ko jūs puskailu redzējāt lielā ātrumā paskrejam garām (jo dons Kichots viņam jau bija izstāstījis, ka viņš bija redzējis cilvēku kāpelējam pa klintīm).

Dons Kichots ļoti izbrīnījās par gana stāstu un vēl dedzīgāk vēlējās uzzināt, kas ir šis nabaga ārprātīgais; viņš apņēmās izpildīt savu iepriekšējo nodomu: meklēt viņu kalnos un neatstāt nepārlūkotu nevienu aizu vai alu, līdz tas viņu būs atradis. Taču liktenis iekārtoja labāk, nekā viņš bija gaidījis vai cerējis, jo tai pašā brīdī viņu acu priekšā kādā kalnu aizā parādījās meklētais jauneklis, runādams sevī kaut kādus vārdus, kurus nevarēja saprast, pat tuvumā klausoties, un vēl mazāk — iztālēm. Viņa tērps bija tāds, kā jau aprakstīts, bet dons Kichots, tam tuvāk piejājis, ievēroja, ka viņa saplēstais koleto* bija iesmaržināts ar ambru, un šis apstāklis viņu pilnīgi pārliecināja, ka cilvēks, kas nēsā šādas drēbes, nevar būt zemas kārtas.

Tuvāk pienācis, jauneklis tos sveicināja neskanīgā un aizsmakušā balsī, bet ļoti pieklājīgi. Dons Kichots atbildēja uz sveicienu tikpat pieklājīgi un, nokāpis no Rosinantes, apskāva jaunekli un ilgi

Viņš atšķira grāmatiņu ... un ieraudzīja skaidriem burtiem uzrakstītu sonetu, ko skaļi nolasīja.

turēja viņu savās skavās tik laipni un draudzīgi, it kā to pazītu kopš seniem laikiem. Svešinieks, ko varētu nosaukt par *Nožēlojamā Izskata skrandaini*, tāpat kā dons Kichots saucās *Bēdīgā Izskata bruņinieks*, atļāvis sevi apskaut, mazliet atbīdīja donu Kichotu, uzlika tam savas rokas uz pleciem un aplūkoja viņu, it kā vēlēdamies atcerēties, vai viņš to pazīst, un nebija mazāk izbrīnījies par dona Kichota seju, stāvu un apbruņojumu kā dons Kichots par viņa ārieni. Pēc apskāvieniem pirmais ierunājās Skrandainis un teica to, ko pastāstīsim turpmāk.

XXIV NODAĻA,

kurā turpinās piedzīvojums Sjera Morenā.

Stāsts vēstī, ka dons Kichots ar vislielāko uzmanību klausījies noskrandušā *Sjeras bruņinieka* runu, kas sacīja:

— Tiešām, seņor, lai jūs būtu kas būdams, jo es jūs nepazīstu, tomēr pateicos jums par laipnību, ko man nupat parādījāt, un es vēlētos būt tādā stāvoklī, ka atlīdzībai jums varētu piedāvāt vairāk nekā manu labo gribu jums kalpot; bet liktenis man nekā vairāk nav atstājis, ar ko atlīdzināt jūsu labos darbus, kā tikai manu labo vēlēšanos jums pateikties.

— Mana vēlēšanās, — atbildēja dons Kichots, — ir jums pakalpot, jo biju nolēmis ātrāk neatstāt šos kalnus, līdz būšu jūs atradis un no jums uzzinājis, vai jūsu ciešanām, kas izpaužas jūsu neparastajā dzīves veidā, nevarētu rast kaut kādu remdinājumu, un, ja būtu vajadzīgs meklēt līdzekli pret tām, tad es gribētu to sameklēt ar visu iespējamo uzcītību; bet, ja jūsu nelaime būtu tāda, kas noslēdz durvis jebkuram mierinājumam, tad gribēju vismaz kopā ar jums raudāt un skumt cik labi varēdams, jo nelaimē arī tas ir mierinājums, ja atrodam kādu, kas skumst līdz ar mums. Un, ja mans labais nodoms pelna kādu pieklājības zīmi vai pateicību, tad es jūs, seņor, lūdzu tās lielās pieklājības dēļ, kuru es jūsos esmu novērojis, un reizē es jūs lūdzu tā vārdā, ko

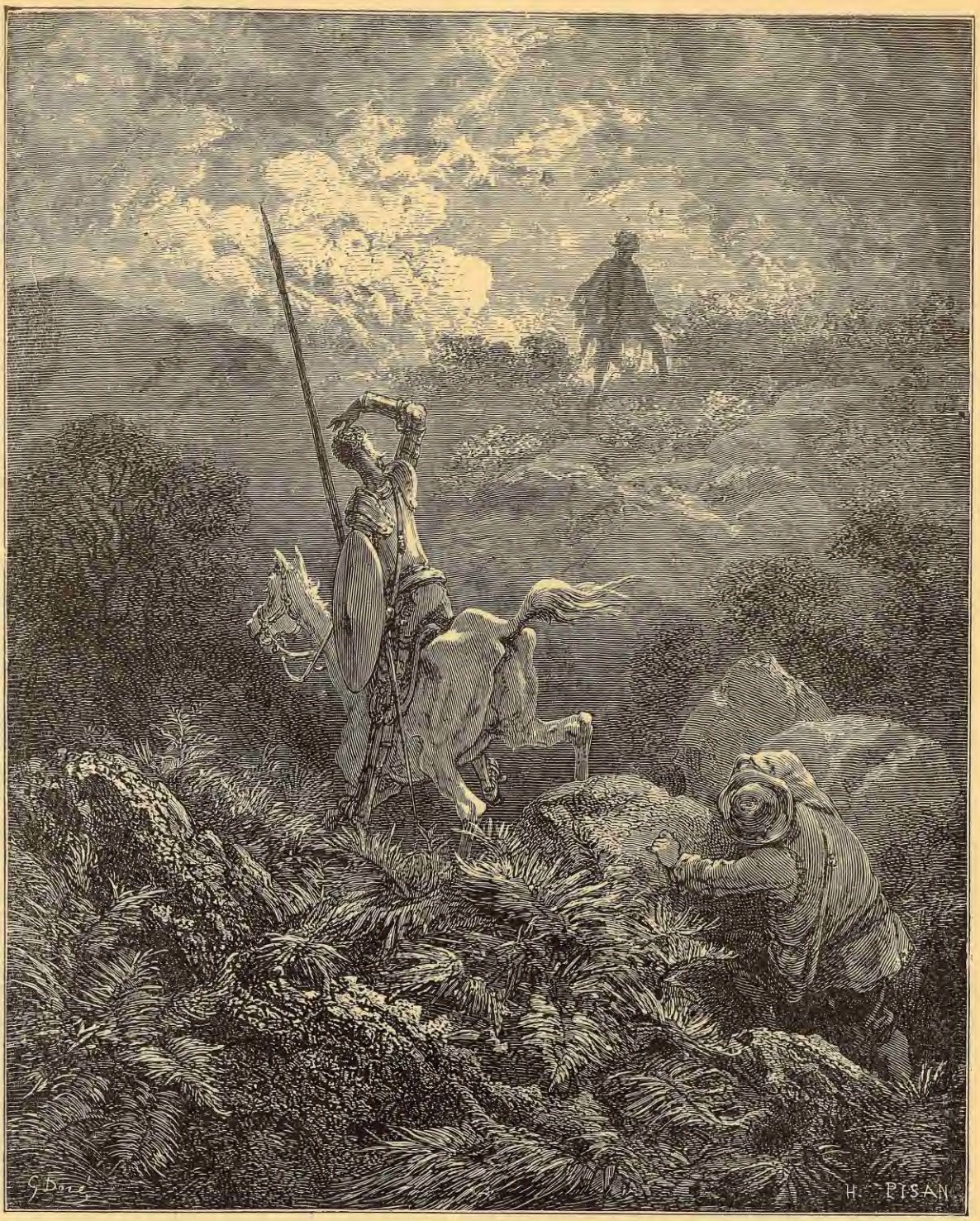

Viņš pēkšņi ievēroja neliela kalna virsotnē... kādu cilvēku, kas ar neparastu vieglumu lēca no klints uz klinti.

jūs dzīvē visvairāk esat mīlējis vai arī vēl mīlat, man pateikt, kas jūs esat, atklāt man iemeslu, kas jūs pamudinājis šai vientulīgajā vietā dzīvot un mirt kā meža zvēram, jo jūs šeit dzīvojat, pavisam atsvešināts tai dzīvei, kāda jums piederas, spriežot pēc jūsu apģērba. Un, es zvēru, — turpināja dons Kichots, — pie bruņinieku ordeņa, kam piederu, būdams necienīgs grēcinieks, es zvēru pie klaiņojošo bruņinieku kārtas, ja jūs, seņor, izpildīsiet manu vēlēšanos, es jums kalpošu tik īsteni, kā to prasa mans pienākums, es remdināšu jūsu postu, ja tas ir remdināms, vai palīdzēšu jums to apraudāt, kā solījos.

Krūmāju bruņinieks, noklausījies Bēdīgā Izskata bruņinieka vārdus, nekā cita nedarīja kā tikai viņu atkal un atkal aplūkoja un noskatīja no galvas līdz kājām, un, to pietiekami aplūkojis, sacīja:

— Ja jums ir klāt kas ēdams, tad, dieva dēļ, dodiet man to. Kad būšu paēdis, darīšu, ko vēlaties, pateicībā par labvēlību, ko jūs man parādījāt.

Tūliņ Sančo kaut ko izvilka no sava maisa un kazu gans no savas kules, — ar to tad arī Skrandainis remdināja savu izsalkumu, kā neprātīgs ēzdams tādā steigā, ka nepaspēja neko sakošļāt un, vienu kumosu nenorijis, bāza mutē jau otru; ēšanas laikā ne viņš pats, ne arī tie, kas viņā noskatījās, neteica ne vārda. Paēdis tas ar zīmēm rādīja, lai viņam sekotu, ko tie arī darīja, un viņš tos aizveda zaļā pļaviņā, kas atradās tuvumā, aiz kādas klints. Kad tie bija tur nonākuši, viņš atsēdās zālē, pārējie klusēdami darīja to pašu, tad Skrandainis, pavisam ērti novietojies, teica:

— Ja jūs, seņori, vēlaties, lai es jums īsos vārdos pastāstu savas neskaitāmās nelaimes, tad jums jāapsolās netraucēt ar jautājumiem vai kādā citā veidā mana drūmā stāsta pavedienu: ja tas notiks, es tūlīt stāstījumu pārtraukšu.

Šis noteikums atgādināja donam Kichotam viņa ieroču nesēja stāstīto notikumu, kad viņš neiegaumēja upei pārcelto kazu skaitu, un tādēļ stāsts palika nepabeigts. Bet Skrandainis turpināja:

— Es jūs šādi brīdinu tikai tādēļ, lai varētu ātrāk pabeigt stāstu par manām nelaimēm, jo pārcilāt tās manā atmiņā nozīmē tām pievienot jaunas ciešanas, un, jo mazāk mani pārtrauksiet, jo ātrāk es pabeigšu savu stāstu, tomēr neizlaižot nekā svarīga, lai pilnīgi apmierinātu jūsu vēlēšanos.

Dons Kichots visu pārējo vārdā to apsolīja, un pēc šā solījuma Skrandainis iesāka savu stāstu:

— Mani sauc Kardenio, esmu dzimis vienā no lielākajām Andaluzijas pilsētām, mana dzimta ir dižciltīga, mani vecāki bagāti un mana nelaime tik liela, ka mani vecāki to apraudājuši, mana dzimta par to sērojusi, nevarēdami ar savām bagātībām man palīdzēt, jo pasaules labumi ir bezspēcīgi pret postu, ko sūta debess. Šai pašā pilsētā dzīvoja debesu būtne, ko mīlestības dievs bija greznojis ar visu krāšņumu, par kādu es tikai varēju sapņot: tik liels bija jaunavas Lusindas daiļums, kas bija tikpat dižciltīga un bagāta kā es, tikai daudz laimīgāka un ne tik pastāvīga, kā to būtu pelnījusi manu jūtu godprātība. Šo Lusindu es mīlēju, pielūdzu un dievināju kopš saviem pirmajiem dzīvības gadiem, un viņa mīlēja mani savas jaunības bērnišķībā un vientiesībā. Mūsu vecāki zināja mūsu attiecības un par tām neuztraucās, jo viņi saprata, ka tās varēja beigties tikai ar laulību, kas atbilda mūsu dižciltības un mantas vienlīdzībai. Gadi pagāja, un līdz ar tiem auga mūsu abpusējā mīlestība tādā mērā, ka Lusindas tēvs piesardzības dēļ aizliedza man apciemot viņu namu, tādējādi atdarinādams tik bieži dzejnieku apdziedātās Tisbes* vecākus. Bet šis aizliegums vēl vairāk iededzināja mūsu liesmas un iekvēlināja mūsu ilgas, jo, likdami klusēt

mūsu lūpām, tie tomēr nevarēja apklusināt mūsu rakstāmās spalvas, kas parasti daudz brīvāk izteic dvēselē apslēptās mīlas jūtas nekā mutes vārdi, jo mīļotās būtnes klātbūtne bieži vien mulsina un padara biklu drosmīgāko apņēmību un nerunīgu bezbailīgāko mēli. Ak debesis! Cik daudz vēstuļu es viņai rakstīju! Cik daudzas iepriecinošas un nevainīgas atbildes saņēmu no viņas! Cik daudz dziesmu un mīlestības dzejoļu sacerēju, kuros dvēsele izpauda un apliecināja savas jūtas, attēloja savas kvēlākās vēlmes, atdzīvināja savas atmiņas un rosināja savu gribu! Beidzot izmocīts es jutu, ka mana sirds nīkst aiz ilgām viņu redzēt, un nolēmu, ka labākā un vienīgā rīcība, lai iegūtu kāroto un pelnīto balvu, bija viņu izlūgties tās tēvam par likumīgu laulāto draudzeni. Tā darīju, un viņas tēvs atbildēja, ka viņš man pateicoties par tam parādīto godu un ka arī viņš vēlētos mani pagodināt, atdodot man savu dārgumu, bet, tā kā mans tēvs vēl dzīvojot, tad vienīgi tam esot tiesības izteikt šādu lūgumu, un, ja tas labprāt un ar prieku to nedarīs, tad Lusinda neesot tāda, kuru varētu zagšus paņemt vai izdot pie vīra. Es viņam pateicos par labo padomu, jo man likās, ka viņa prasība ir taisnīga un ka mans tēvs tai piekritīs, tiklīdz es tam visu izstāstīšu; šai apņēmībā es tūlīt devos pie sava tēva, lai tam izteiktu manu vēlēšanos, un, iegājis viņa istabā, atradu viņu ar vēstuli rokās; iekams spēju viņu uzrunāt, viņš man to pasniedza un teica: «Lasot, Kardenio, šo vēstuli, tu redzēsi, kādu žēlastību tev parāda hercogs Rikardo.» Šis hercogs Rikardo, kā jūs, seņori, zināt, ir Spānijas grands, kura īpašumi atrodas Andaluzijas skaistākajā apvidū. Es paņēmu un izlasīju vēstuli, kas man šķita tik glaimojoša, ka pats būtu iebildis, ja mans tēvs neizpildītu tanī izteikto lūgumu: hercogs lūdza tēvu nekavējoties mani sūtīt pie viņa, jo viņš vēloties, lai es būtu viņa vecākā dēla biedrs, nevis kalps, apsolīdamies nodrošināt man tādu stāvokli, kas atbilstu cieņai, kādu tas jūtot pret mani. Vēstuli izlasīju un, to lasot, kļuvu pilnīgi mēms, it sevišķi, kad tēvs man teica: «Pēc divi dienām, Kardenio, tu aizceļosi, lai izpildītu hercoga gribu, un pateicies dievam, kas tev pavēris tādu ceļu turp, kur tu iegūsi visu, ko esi pelnījis.» Šiem vārdiem viņš pievienoja vēl citas tēvišķīgas pamācības. Pienāca mana aizceļošanas diena, un kādā vakarā es sarunājos ar Lusindu un izstāstīju tai visu, kas notiek; pēc tam gāju pie viņas tēva un to lūdzu dažas dienas pagaidīt un neapsolīt viņas roku nevienam citam, kamēr būšu izdibinājis, ko Rikardo no manis vēlas; viņš to apsolīja, un viņa to apstiprināja ar tūkstoš zvērestiem un karstām asarām. Beidzot ierados pie hercoga Rikardo. Viņš mani saņēma tik laipni un izturējās pret mani tik labi, ka tūlīt skaudība pamodās viņa vecākajos galminiekos, jo tie domāja, ka hercoga man parādītie labvēlības apliecinājumi varētu tiem kaitēt. Par manu ierašanos visvairāk priecājās hercoga otrais dēls, vārdā Fernando, stalts un iznesīgs jauneklis ar dedzīgu un plašu raksturu, un īsā laikā man dāvāja tik lielu draudzību, ka visi par to brīnījās; kaut arī vecākais dēls mani mīlēja un bija man labvēlīgs, tomēr viņa attieksme nevarēja līdzināties aizrautībai, ar kādu mani mīlēja, un tam, kā pret mani izturējās dons Fernando. Un, tā kā starp draugiem nav tādu noslēpumu, ko tie viens otram neuzticētu, tad dons Fernando, kad kļuvu viņa draugs, uzticēja man visas savas domas, sevišķi kādas mīlestības jūtas, kas tam sagādāja mazu nemieru. Viņš bija iemīlējis kādu zemnieku meiteni, kuras vecāki bija viņa tēva bagāti vasaļi; viņa bija tik skaista, tikla, saprātīga un godīga, ka tās pazinējiem grūti bija spriest, kura no minētajām īpašībām viņā bija pārsvarā. Šās skaistās zemnieku meitenes labās īpašības kāpināja dona Fernando kaislības tādā mērā, ka viņš, lai sasniegtu mērķi un iegūtu viņas nevainību, nolēma tai apsolīties viņu precēt, jo citādi viņš to nevarēja iekarot. Es mēģināju kā draugs ar visdibinātākajiem pamatojumiem un pārliecinošiem piemēriem atrunāt viņu no šā nodoma, bet, redzēdams savus veltīgos pūliņus, apņēmos atklāt visu viņa tēvam hercogam Rikardo. Tomēr dons Fernando, būdams gudrs un viltīgs, to nojauta un izbijās, jo viņš saprata, ka mans kalpotāja pienākums bija atklāt to, kas varēja kaitēt hercoga, mana seņora, godam; tādēļ, lai novērstu manu uzmanību un mani maldinātu, viņš man teica,

Tie ieraudzīja kādā strautā guļam beigtu mūli.

ka labākais līdzeklis izdzēst no atmiņas skaistuli, kas viņu tā savaldzinājusi, būtu aizceļot uz dažiem mēnešiem un ka viņš vēloties kopā ar mani apciemot manu tēvu, aizbildinoties hercogam, ka nodomājis izmeklēties un nopirkt dažus skaistākos zirgus manā dzimtajā pilsētā, kur tiešām tiek audzēti labākie zirgi visā pasaulē. Kad dzirdēju viņu tā runājam, es, savas mīlas pamudināts, atzinu šo viņa ne visai slavējamo lēmumu par visgudrāko, kādu vien var izdomāt, jo tas deva man vislabāko izdevību atkal redzēt Lusindu. Vienīgi šīs domas un vēlēšanās pārņemts, es slavēju viņa nodomu un stiprināju viņu apņēmībā iespējami ātrāk to veikt, jo šķiršanās varēja atsvešināt no mīļotās, neraugoties uz visneatlaidīgāko kavēšanos pie viņas domās. Bet Fernando šai laikā, kā vēlāk atklājās, bija jau ieguvis zemnieku meiteni, solīdamies kļūt viņas vīrs, un tikai gaidīja izdevīgu gadījumu, lai, sev nekaitējot, visu atklātu hercogam, jo viņu biedēja doma, ko darīs tēvs, kad uzzinās viņa nedarbus. Bet, tā kā jaunekļu mīlestība gandrīz vienmēr ir tikai iekāre, kuras galamērķis ir bauda, tad, sasniedzot šo mērķi, viņu tieksme izbeidzas un šķietamā mīlestība apsīkst, jo iekāre nespēj pārkāpt dabas nospraustās robežas, turpretim patiesai mīlestībai šādu robežu nav; vārdu sakot, kad dons Fernando bija baudījis savas lauku meitenes mīlestību, viņa iegribas norima un kvēle izdzisa, un, ja viņš agrāk izlikās, ka grib aizceļot, lai dziedinātu savu kaislību, tad tagad viņš patiešām vēlējās aizbraukt, lai tam šī kaisle nebūtu jāpierāda. Hercogs to atļāva un pavēlēja man dēlu pavadīt. Mēs ieradāmies manā dzimtajā pilsētā, mans tēvs donu Fernando saņēma tā, kā tas piederējās mana drauga augstajam stāvoklim, bet es tūlīt apmeklēju Lusindu, un mana mīlestība (kas gan nebija ne mirusi, ne iesnaudusies) atdzīvojās no jauna. Sev par nelaimi es savu mīlestības noslēpumu izstāstīju donam Fernando pārliecībā, ka nedrīkstu savam uzticīgākajam draugam nekā slēpt. Es viņam tik ļoti slavēju Lusindas skaistumu, pievilcību un saprātu, ka mani cildinājumi viņā pamodināja vēlēšanos redzēt jaunavu, kas bija apveltīta šādām teicamām īpašībām. Sev par postu izpildīju viņa vēlēšanos un tam kādā vakarā parādīju Lusindu sveces apgaismojumā pie loga, caur kuru mēs parasti mēdzām sarunāties. Viņš to redzēja nakts tērpā, un tā viņam šķita tik daiļa, ka viņš pilnīgi aizmirsa visas agrāk redzētās skaistules. Viņš kļuva mēms, zaudēja galvu, bija apburts un, vārdu sakot, iemīlējās tik dedzīgi, kā jūs to uzzināsiet no manas nelaimes stāsta turpinājuma. Lai vēl vairāk iekvēlinātu viņa kaislību (kuru viņš no manis slēpa un tikai vienatnē uzticēja debesīm), liktenis kādu dienu bija vēlējies, lai viņš nejauši ieraudzītu Lusindas vēstuli, kurā viņa man ieteica lūgt viņas tēvam tās roku; vēstule bija tik saprātīga, cēla un maiga, ka dons Fernando, to izlasījis, man teica, ka Lusindā vienā esot apvienots tas dvēseles un miesas skaistums, kas parasti sadalīts starp visām citām sievietēm pasaulē. Man tagad jāatzīstas, ka, arī saprotot, cik taisnīgi dons Fernando cildina Lusindu, man bija nepatīkami dzirdēt šos slavinājumus no viņa mutes, es sāku no viņa baidīties un viņam mazāk uzticēties, jo nebija tāda mirkļa, kad viņš nebūtu vēlējies ar mani sarunāties par Lusindu, bez redzama iemesla vienmēr novirzīja sarunu uz viņu, tādējādi pamodinādams manās krūtīs kaut ko līdzīgu greizsirdībai, ko sajutu ne tāpēc, ka būtu šaubījies par Lusindas tikumību vai uzticību, tomēr liktenis man lika nojaust tieši to nelaimi, ar kuru tas mani vēlāk piemeklēja. Dons Fernando vienmēr tiecās lasīt vēstules, ko rakstīju Lusindai, un arī viņas sūtītās atbildes, aizbildinoties ar to, ka viņam ļoti patīkot mūsu vēstuļu smalkais izteiksmes veids. Reiz gadījās, ka Lusinda man lūdza kādu bruņinieku stāstu, kuru viņa gribēja izlasīt, jo viņai ļoti patika šī lasāmā viela; proti, viņa pieprasīja *«Gallijas Amadisu»*.

Izdzirdis pieminam bruņinieku grāmatas, dons Kichots teica:

— Ja jūsu žēlastība pašā sākumā man būtu teicis, ka señorai Lusindai patīk bruņinieku grāmatas, tad nebūtu vajadzīgi nekādi tālāki slavinājumi, lai pierādītu viņas augsto saprātu, un tas

man nebūtu šķitis tik lielisks, kā jūs, seņor, to aprakstījāt, ja viņai trūktu patikas pret tik pievilcīgu lasāmo vielu: manis dēļ arī nav vajadzīgs šķiest vairāk vārdu, attēlojot viņas daili, vērtīgumu un saprātu, jo šī viņas gaume vien liek man atzīt, ka viņa ir pasaules skaistākā un saprātīgākā sieviete, bet, seņor, es vēlētos, lai jūsu žēlastība līdz ar «*Gallijas Amadisu*» viņai būtu nosūtījis lielisko «*Grieķijas donu Ruhelu*», jo es zinu, ka seņora Lusinda būtu ļoti priecājusies par Daraidu un Garaiju un ne mazāk par gana Darinela atjautībām, tāpat arī par viņa bukoliku brīnišķīgajiem pantiem, ko viņš dzied un izpilda ar lielu gaumi, māku un dabiskumu. Bet šī jūsu nolaidība varbūt ar laiku būs labojama, un, lai to drīzāk izlabotu, jūsu žēlastībai vajadzētu kopā ar mani nokļūt manā dzimtajā ciematā, kur es jums varētu iedot vairāk nekā trīssimt grāmatu, kas ir manas dvēseles bauda un manas dzīves iepriecinājums, lai gan man šķiet, ka ļauno un skaudīgo burvju ļaunprātības dēļ man nav vairs nevienas grāmatas. Piedodiet, jūsu žēlastība, ka esmu lauzis savu solījumu nepārtraukt jūsu stāstu, taču, kad izdzirdu par bruņniecību un klaiņojošiem bruņiniekiem, man bija tikpat neiespējami klusēt, kā saules stariem ir neiespējami nesildīt vai mēness stariem neveldzēt. Tādēļ, lūdzu, piedodiet un turpiniet, jo tas patlaban būtu īsti vietā.

Kamēr dons Kichots visu to sacīja, Kardenio ļāva galvai noslīdēt uz krūtīm un likās nogrimis dziļās domās. Un, kaut gan dons viņu divas reizes lūdza stāstu turpināt, tas nepacēla galvu, ne arī teica kādu vārdu; pēc ilgāka laika viņš beidzot pacēla galvu un teica:

— Es to nespēju izdzīt no sava prāta, un neviens cilvēks pasaulē to nevarēs izdzīt no manām domām vai arī mani piespiest citādi domāt, un tam jābūt lempim, kas domā citādi un netic, ka virsblēdis meistars Elisabats bijis mīlas sakaros ar karalieni Madasimu.

— Nē, nē, to es zvēru, — lielās dusmās iesaucās dons Kichots (kā parasti izteikdamies ļoti sparīgi), — šāds apgalvojums ir drausmīga ļaunprātība vai, pareizāk sakot, īsta nelietība; karaliene Madasima bija ļoti godājama dāma, un nav iespējams iedomāties, ka tik augstdzimusi seņora būtu ielaidusies ar kaut kādu zirgu ārstu, un, kas domā pretējo, melo kā pēdīgais nelietis. Un to es viņam ņemos pierādīt, kājās stāvēdams vai zirgā sēdēdams, apbruņots vai neapbruņots, dienu vai nakti, vai arī kā tam labāk patīk.

Kardenio tam ļoti uzmanīgi raudzījās sejā; viņu jau bija sagrābusi ārprāta lēkme, un viņš nespēja vairs turpināt savu stāstu, ko dons Kichots arī vairs nevēlējās klausīties, tik ļoti viņu bija sarūgtinājuši izteicieni par Madasimu. Dīvaina lieta! Viņš tik dedzīgi viņu aizstāvēja, it kā tā būtu viņa paša īstenā dāma! Tik ļoti viņu turēja savā varā viņa sasodītās grāmatas! Bet, kad Kardenio savā trakuma lēkmē izdzirda, ka viņu nosauc par meli un nelieti un citos lamu vārdos, viņam šis joks nepatika, un, paķēris akmeni, kas gadījās turpat tuvumā, viņš to ietrieca ar tādu spēku donam Kichotam krūtīs, ka tas nogāzās atmuguriski. Sančo Pansa, redzēdams, kā izturas pret viņa pavēlnieku, ar savilktām dūrēm uzbruka ārprātīgajam, bet Skrandainis viņu pienācīgi saņēma: ar vienu dūres sitienu nogāza to pie savām kājām, uzmetās tam virsū un pēc sirds patikas dauzīja viņa ribas. Kazu ganu, kas gribēja Sančo palīdzēt, piemeklēja tāda pati nelaime. Un, kad Kardenio bija visus pārvarējis un izpēris, viņš tos atstāja un cēlā mierā aizgāja, pazuzdams kalnos. Sančo piecēlās un, saniknots par to, ka bija nevainīgs piekauts, iedomājās atriebties kazu ganam un kliedza, ka tas esot vainīgs, jo neesot brīdinājis, ka šim cilvēkam laiku pa laikam uznāk trakuma lēkmes, jo viņi, to zinot, varētu būt modrāki un no nelaimes izsargāties. Kazu gans atbildēja, ka viņš to esot teicis, bet, ja Sančo to nedzirdējis, tā neesot viņa vaina. Sančo Pansa iebilda, un savukārt iebilda atkal kazu gans, un pēc visiem šiem iebildumiem tie ieķērās viens otram bārdā un tā sitās dūrēm, ka būtu saplosījuši viens otru gabalos, ja dons Kichots viņus abus nesamierinātu. Sančo, saķēries ar kazu ganu, kliedza:

— Lieciet mani mierā, jūsu žēlastība Bēdīgā Izskata bruņiniek, jo šis te ir zemnieks, tāpat kā es, un nekāds iesvētīts bruņinieks, tāpēc es pats varu tam atmaksāt par nodarīto pārestību un kauties kā godīgs cilvēks ar dūri pret dūri.

— Tā ir, — teica dons Kichots, — bet es zinu, ka viņš šai notikumā nav vainojams.

Abus samierinājis, dons Kichots vēlreiz jautāja kazu ganam, vai nebūtu iespējams atrast Kardenio, jo viņš ļoti vēlētos dzirdēt stāsta noslēgumu. Kazu gans atkārtoja, ko tas jau reiz bija teicis, ka Kardenio uzturēšanās vieta tam noteikti neesot zināma, bet, ja dons Kichots cītīgi paklejošot šai apgabalā, tad viņš to noteikti sastapšot vai nu veselā prātā, vai ārprātīgu.

XXV NODAĻA

stāsta par neparastajiem piedzīvojumiem, kas atgadījās drošsirdīgajam Lamančas bruņiniekam Sjera Morenā, un par to, kā viņš atdarināja Tumšā Skaistuļa grēku nožēlu.

Atvadījies no kazu gana, dons Kichots sēdās atkal Rosinantem mugurā un pavēlēja Sančo tam sekot, ko tas, uzsēdies uz ēzeļa*, darīja ar lielu nepatiku. Viņi lēnām ceļoja tālāk un nonāca kalnāja vismežonīgākajā apvidū; Sančo gandrīz vai mira aiz vēlēšanās sarunāties ar savu kungu un gaidīja tikai, lai dons Kichots pats sāktu sarunu, jo negribēja pārkāpt aizliegumu runāt; bet, nespēdams izturēt ilgo klusēšanu, beidzot teica:

— Seņor don Kichot, dodiet man savu svētību un atļauju atgriezties mājās pie manas sievas un bērniem, jo ar tiem es vismaz varēšu parunāties un iztērzēties pēc sirds patikas; bet, ja jūsu žēlastība grib, lai kopā ar jums jāju dienu un nakti pa šīm vientuļajām vietām un klusēju, kad man gribas runāt, tad tas nozīmē mani dzīvu aprakt. Ja liktenim labpatiktu, lai dzīvnieki runātu kā Gisopeta* laikos, tad vēl nebūtu tik ļauni; es varētu ar savu ēzeli aprunāties par visu, kas man ienāk prātā, un tādējādi atvieglināt savas ļaunās dienas; bet ir pārāk grūti un nepanesami visu mūžu meklēt piedzīvojumus un vienmēr saņemt tikai pērienu, gaisā mētāšanu, akmeņu sviedienus un dūru sitie-

Seņor... vai tad tas arī ir viens no lieliskajiem bruņinieku noteikumiem, ka mēs šeit klaiņojam kalnos?

nus, un piedevām tu nedrīksti pat muti atvērt un, līdzīgi mēmam, neiedrošinies izteikt visu to, kas sakrājies tavā cilvēka sirdī.

— Es tevi labi saprotu, Sančo, — atbildēja dons Kichots, — tu gribi pārsprāgt, tādēļ ka esmu uzlicis tavai mēlei iemauktus; tagad es to atbrīvoju: saki, ko tik gribi, bet ar noteikumu, ka šī brīvība būs spēkā tikai tik ilgi, kamēr mēs klaiņojam šais kalnos.

— Es to pieņemu, — teica Sančo, — un tūlīt arī runāšu, jo dievs vien zina, kā būs atkal vēlāk, un, lai izmantotu tūlīt šo atļauju, tad jautāju, kādēļ jūs tā rūpējaties par karalieni Madesmadamu vai kā viņu sauc. Kāda jums daļa, vai viņa bija vai nebija draugos ar šo abatu? Jūsu žēlastībai nevajadzēja par to raizēties, jo jūs taču neesat viņas soģis, tad trakais droši vien būtu savu stāstu turpinājis un viss būtu beidzies bez akmens sviediena, bez belziena un pusduča pļauku.

— Tiešām, Sančo — atbildēja dons Kichots, — ja tu zinātu tikpat labi, kā to zinu es, cik godājama un cildena seņora bijusi karaliene Madasima, tad tu sacītu, ka esmu bijis par daudz pacietīgs, netriekdams pa muti, kas izgrūdusi tamlīdzīgus zaimus; jo tie ir vislielākie zaimi — teikt vai domāt, ka karaliene būtu kāda ķirurga piegulētāja. Patiesībā meistars Elisabats, par kuru runāja ārprātīgais, bija ļoti gudrs vīrs un visai saprātīgs padomnieks; viņš kalpoja karalienei kā ārsts un audzinātājs; bet iedomāties, ka tā bijusi viņa mīļākā, ir nejēdzība, kas pelna visbargāko sodu. Un tu sapratīsi, ka man taisnība, ja ņemsi vērā, ka Kardenio nezināja, ko runā, jo, to sacīdams, viņš jau bija ārprātā.

— To jau es nupat teicu, — atbildēja Sančo, — ka nevajag ievērot kāda ārprātīgā runas. Ja liktenis nebūtu jūsu žēlastībai palīdzējis un būtu virzījis akmeni pret jūsu galvu, nevis pret jūsu krūtīm, tad gan mēs tagad justos lieliski, tāpēc ka aizstāvējām šo seņoru, kuru lai dievs soda! Bet Kardenio būtu izgājis sveikā, kā jau ārprātīgais.

— Pret prātīgiem un pret ārprātīgiem jebkurš klaiņojošais bruņinieks spiests aizstāvēt sievietes godu, lai tā būtu kāda būdama, it sevišķi tik dižciltīgas un ievērojamas karalienes godu, kāda bija Madasima, kuru es sevišķi cienu viņas labo īpašību dēļ, jo viņa bija ne tikai skaista, bet arī ļoti gudra un pacietīga visās savās daudzajās nelaimēs, un tieši meistara Elisabata padomi un sabiedrība tai bija ļoti noderīgi, lai gudrībā un lēnprātībā spētu panest savas dzīves grūtības. Bet tumšais un ļaunprātīgais pūlis te atrada izdevību domāt un apgalvot, ka viņa bijusi meistara piegulētāja, taču es saku vēlreiz, ka viņi melo un tūkstoškārt melos visi tie, kas tā domās vai runās.

— Es tā nedomāju un nerunāju, — atbildēja Sančo, — lai viņi paši izstrebj savu putru; vai tie ir vai nav viens pie otra gulējuši, par to lai viņi atbild dievam, tā nav mana darīšana, un es neko nezinu, man nepatīk jaukties citu dzīvē, jo, kas pirkdams māna, tam kabata drīz būs plāna. Jo vairāk tāpēc, ka pliks esmu dzimis, pliks arī dzīvoju, ne es ko iegūšu, ne zaudēšu. Lai katrs darās, kā grib, kāda man tur daļa? Ne mana cūka, ne mana druva! Vai klaju lauku aizslēgsi ar vārtiem? Arī pašu pestītāju zaimoja.

— Žēlīgais dievs, — izsaucās dons Kichots, — kādas blēņas tu muldi, Sančo? Kāds sakars tam, ko pārrunājām, ar tavu sakāmvārdu birumu? Ja tev dzīvība dārga, klusē, Sančo, un turpmāk rūpējies tikai par savu ēzeli, bet nerūpējies par to, gar ko tev nav nekādas daļas! Bez tam — saproti taču ar visiem saviem pieciem prātiem, ka viss, ko esmu darījis, daru un darīšu, ir visai saprātīgi un saskan ar bruņinieku noteikumiem, kurus es zinu labāk nekā visi pārējie pasaules bruņinieki.

— Seņor, — atbildēja Sančo, — vai tad tas arī ir viens no lieliskajiem bruņinieku noteikumiem, ka mēs šeit, bez ceļa un takas, klaiņojam kalnos, meklēdami kādu ārprātīgo, kuram, kad

viņu atradīsim, varbūt ienāks prātā nobeigt to, ko viņš iesāka, — es domāju nevis viņa stāstu, bet gan jūsu galvu un manas ribas, kuras viņš tad droši vien pavisam salauzīs?

— Es tev vēlreiz saku, Sančo, ciet klusu! — iesaucās dons Kichots. — Zini, ka šajos kalnos mani vilina ne tikai vēlēšanās atrast ārprātīgo, bet nodoms šeit veikt tādu varoņdarbu, kas manam vārdam dos nemirstību un slavu visās pasaules zemēs, un šis varoņdarbs būs kā zīmogs visam tam, kas klaiņojošu bruņinieku var padarīt pilnīgu un slavenu.

— Vai šis varoņdarbs ir ļoti bīstams? — jautāja Sančo Pansa.

— Nē, — atbildēja Bēdīgā Izskata bruņinieks, — kaut gan kauliņi var izkrist arī mums par ļaunu; bet viss atkarīgs no tavas uzcītības.

— No manas uzcītības? — jautāja Sančo.

— Jā, — atbildēja dons Kichots, — ja tu drīz atgriezīsies no turienes, kurp gribu tevi sūtīt, tad drīz izbeigsies manas mokas un tūlīt sāks atspīdēt mana slava. Lai tu ilgāk nepaliktu gaidās un nesāktu prātot, ko nozīmē mani vārdi, tad tev jāzina, Sančo, ka Gallijas Amadiss bija viens no visizcilākajiem klaiņojošiem bruņiniekiem. Nē, es saku nepareizi — *viens:* viņš bija vienīgais, vispirmais un nesalīdzināmais, pārākais par visiem klaiņojošiem bruņiniekiem, kas viņa laikmetā dzīvoja pasaulē. Kauns un negods donam Beljanisam un visiem tiem, kas apgalvo, ka tie viņam kaut kādi līdzinoties, jo es zvēru, ka viņi maldās! Man arī jāsaka tev, ka gleznotājam, kas grib savā mākslā kļūt slavens, jāatdarina tam pazīstamo visizcilāko gleznotāju oriģinaldarbi, un šis likums attiecas uz visiem svarīgiem amatiem un nodarbēm, kas kalpo valsts izdaiļošanai, — un tam, kas grib iegūt gudra un pacietīga cilvēka slavu, jāatdarina Odisejs, kura personā un darbos Homers mums devis dzīvu gudrības un pacietības paraugu, tāpat kā Vergilijs mums rāda Enejā godbijīga dēla tikumu un drosmīga karavadoņa izmanīgu gudrību; abi šie autori netēlo un neapraksta savus varoņus tādus, kādi tie bija, bet gan tādus, kādiem tiem bija jābūt, lai dotu nākotnes cilvēkiem viņu tikumu paraugu. Gluži tāpat Amadiss bija drosmīgo un iemīlējušos bruņinieku ceļa zvaigzne, spožums un saule, lai būtu par paraugu mums visiem, kas cīnāmies zem mīlas un bruņniecības karoga. Tādā gadījumā man šķiet, draugs Sančo, ka klaiņojošais bruņinieks, kas to visvairāk atdarinās, tuvosies arī vislielākajiem bruņniecības sasniegumiem. Amadiss parādīja sevišķu gudrību, drosmi, vīrišķību, pacietību, gara stingrību un mīlestību tad, kad, dāmas Orianas nicināts, viņš devās uz Nabadzības klinti nožēlot savus grēkus un, pārmainīdams savu vārdu, sāka saukties par Tumšo Skaistuli, kas ļoti saskanēja ar viņa dzīves veidu, kādu viņš bija brīvprātīgi izvēlējies. Man ir daudz vieglāk viņu atdarināt šādā veidā nekā sakapāt milžus, nocirst pūķiem galvas, nogalināt briesmoņus, satriekt karapulkus, izklīdināt flotes un izskaust ļaunas burvības; tā kā šī apkārtne ļoti piemērota tamlīdzīgam nodomam, tad negribu palaist garām šo gadījumu, kas tik izdevīgi man tagad iekrīt klēpī.

— Tiešām, — teica Sančo, — bet ko tad jūsu gaišība grib darīt šai vientuļajā vietā?

— Vai tad es tev neteicu, — atbildēja dons Kichots, — ka gribu atdarināt Amadisu, izturēdamies tā, it kā es būtu izmisis, neprātīgs un saniknots, lai reizē atdarinātu arī drošsirdīgo donu Rolandu, kad tas pie kāda avota atrada pēdas, kas liecināja, ka Skaistā Andželika piekopusi ar Medoro negantības, kuru dēļ viņš no bēdām sāka trakot, izrāva kokus, saduļķoja skaidro avotu ūdeņus, nosita ganus, saplosīja ganāmpulkus, nodedzināja būdas, sagāza mājas, aizdzina ķēves un izdarīja simttūkstoš citu ārprātību, kas pelna, lai tās mūžīgi piemin un ieraksta grāmatās? Protams, es negribu atdarināt Rolandu, Orlando vai Rotolando (viņš saucās šajos trijos vārdos) visās viņa ārprātībās, ko tas darījis, teicis un domājis, bet tikai cik labi spēdams īsumā atkārtošu to, kas man liekas būtiski svarīgākais. Varbūt es apmierināšos ar to, ka atdarināšu tikai Amadisu,

kas, nenodarīdams savā ārprātībā nekādu postu, tikai ar savām asarām un jūtām ieguva vēl nepārspētu slavu.

— Man liekas, — teica Sančo, — ka šie bruņinieki tā darīja tāpēc, ka tiem bija kāds pamudinājums vai iemesls pastrādāt šīs aplamības un nožēlot grēkus; bet kāds iemesls ir jūsu žēlastībai pazaudēt prātu? Kura dāma jūs nonicinājusi? Vai tad jūs esat ievērojis kādas pazīmes, kas norāda, ka Tobosas seņora Dulsineja niekojusies ar kādu mauru vai kristieti?

— Te jau slēpjas lietas kodols, — atbildēja dons Kichots, — un tieši tas būs ļoti smalki iecerēts: ja kāds klaiņojošs bruņinieks kļūst ārprātīgs kāda redzama iemesla dēļ, tas nepelna ne uzslavas, ne pateicības; bet pavisam cita lieta ir kļūt ārprātīgam bez jebkāda iemesla, jo tas, ko izdarīšu, būdams skaidrā prātā, liks manai dāmai noprast, ko es varētu izdarīt patiesi aptumšotā prātā. Turklāt man ir pietiekams iemesls to darīt, jo esmu pārāk ilgi šķirts no savas mūžam mīļotās seņoras Tobosas Dulsinejas; tu dzirdēji pazīstamo ganu Ambrosio sakām, ka, šķirti no mīļotā cilvēka, mēs ciešam un par visu baiļojamies. Tāpēc, draugs Sančo, nešķied laiku, lai atrunātu manī no tik reta, laimīga un nekad neredzēta atdarinājuma! Ārprātīgs esmu un ārprātīgs gribu palikt, līdz tu man atnesīsi atbildi uz kādu vēstuli, ar kuru gribu tevi sūtīt pie manas seņoras Dulsinejas, un, ja atbilde būs tāda, kādu pelna mana uzticība, tad beigsies mans ārprāts un grēku nožēla; ja notiks pretējais, tad kļūšu patiesi ārprātīgs un kā tāds neko vairs nejutīšu. Lai viņas atbilde tātad būtu kāda būdama, tā mani atbrīvos no iekšējas cīņas un satraukuma, kādā tu mani būsi atstājis; būdams pilnā prātā, es priecāšos, ja atnesīsi man laimi, bet, ja atnesīsi nelaimi, tad ārprātīgs es to nejutīšu. Bet saki man, Sančo, — vai tu rūpīgi uzglabā Mambrino bruņu cepuri? Es redzēju, ka tu to pacēli no zemes, kad to šis nepateicīgais gribēja salauzt. Bet viņam tas neizdevās, kas liecina par tās metala krietno rūdījumu.

Uz to Sančo atbildēja:

— Dieva vārds, seņor Bēdīgā Izskata bruņiniek, dažreiz es nevaru izturēt un man pietrūkst pacietības noklausīties to, ko jūsu žēlastība sarunā, un, tamlīdzīgus vārdus dzirdot, es sāku domāt, ka viss, ko jūs man izklāstāt par bruņniecību, kā arī par karaļvalstu un imperiju iekarošanu, par salu dāvināšanu un citu dāvanu un jaukumu piešķiršanu, kas esot klaiņojošo bruņinieku paradums, patiesībā ir tikai vēja grābstīšana un meli, un visi mani gaidāmie prieki ir tīrie nieki. Taču, kad dzirdu jūsu žēlastību sakām, ka bārdas skujamā bļoda esot Mambrino bruņu cepure, un, ja jūs paliekat šādos maldīgos ieskatos ilgāk nekā četras dienas, vai tad man nav jādomā, ka cilvēks, kas šādi runā, ir pazaudējis prātu? Bļoda, pavisam sadauzīta, atrodas manā somā, mājās es to izlabošu un izlietošu bārdas skūšanai, ja vien dievs man būs tik žēlīgs, ka es vēlreiz redzēšu savu sievu un bērnus.

— Redzi, Sančo, es zvēru tāpat, kā tu nupat zvērēji, — atbildēja dons Kichots, — ka tev ir visstulbākā saprašana, kāda jebkad kādam ieroču nesējam visā pasaulē bijusi. Kā gan iespējams, ka, tik ilgi klaiņodams ar mani, tu vēl neesi ievērojis, ka visas lietas, ar kurām saskaras klaiņojošie bruņinieki, kļūst līdzīgas rēgiem, muļķībām un murgiem un visas liekas ačgārnas? Ne tāpēc, ka tas tā patiesībā būtu, bet gan tāpēc, ka mūs vienmēr pavada vesels bars burvju, kas visu pārtaisa un pārvērš pēc savas patikas, gribēdami mums vai nu palīdzēt, vai arī mūs iznīcināt; un tādēļ tas, kas tev liekas esam bārdas skujamā bļoda, man šķiet Mambrino bruņu cepure, un kādam trešajam tā būs atkal kaut kas cits. Man labvēlīgais burvis ar savu lielo gudrību izdarījis tā, lai Mambrino bruņu cepure, kas tā patiešām ir, visiem citiem liktos bārdas skujamā bļoda, jo, uzzinot tās patieso vērtību, mani vajātu visa pasaule, lai tikai šo cepuri iegūtu; bet, tā kā ļaudīm bruņu cepure šķiet bārdas skujamā bļoda, tad tie necenšas to man nolaupīt, kā, piemēram, tas cilvēks, kas gribēja to salauzt, bet pēc tam nometa zemē un necentās pacelt; tici man, ja viņš

būtu zinājis bruņu cepures vērtību, viņš to nekad tā nebūtu pametis. Draugs Sančo, uzglabā to labi, pagaidām tā man nav vajadzīga, jo vispirms es gribu nolikt visus ieročus, lai būtu tik kails, kā māte mani radījusi, ja man ienāktu prātā savās grēku nožēlās vairāk atdarināt Rolandu nekā Amadisu.

Šādi sarunājoties, tie bija nokļuvuši līdz kāda augsta kalna pakājei, kurš stāvēja izslējies kā atsevišķa klints starp daudziem apkārtējiem kalniem. Pa kalna nogāzi tecēja neliels strauts, un kalnam visapkārt izpletās tik zaļa un spirgta pļava, ka acīm bija prieks to uzlūkot. Tur auga daudz meža koku, arī citi stādi un puķes, kas padarīja šo vietu pievilcīgu. Šo pļavu Bēdīgā Izskata bruņinieks izvēlējās savu grēku nožēlai, un, to ieraudzījis, viņš sauca skaļā balsī, it kā jau būdams neprātīgs:

— Šo vietu, ak debess, es izvēlos, lai apraudātu nelaimi, ko tu pati man esi sūtījusi. Šī ir vieta, kur manu acu valgums pārplūdinās mazā strautiņa ūdeņus, manas nerimstīgās un dziļās nopūtas bez apstājas drebinās kalnu koku lapotnes, apliecinot un izteicot tās mokas, ko mana dziļi ievainotā sirds izcieš. Ak jūs lauku dievības, lai jūs būtu kādas būdamas, kas mājojat šai neapdzīvotajā vietā, dzirdiet nelaimīgā mīlētāja žēlabas, kuru šeit novedusi ilgā šķiršanās un greizsirdības domas, lai tas klinšu aizās raudātu un žēlotos par kādas nepateicīgas skaistules cietsirdību, kas pati ir visa cilvēciskā skaistuma vainags un pilnība! Ak jūs napejas un driadas, kas mēdz dzīvot kalnu biezokņos, — lai nepastāvīgie un baudkārie satiri, veltīgi jūsos iemīlējušies, neiedrošinātos traucēt jūsu saldo mieru, — ak, palīdziet apraudāt manu nelaimi vai vismaz nepagurstiet mani uzklausīt! Ai Tobosas Dulsineja, tu manas nakts diena, manu ciešanu slava, mana ceļa rādītāja, mana likteņa zvaigzne, lai debesis tev labvēlīgi piešķir visu, ko tu izlūdzies, bet apdomā, kādā vietā un kādā stāvoklī mani novedusi šķiršanās no tevis, un atalgo mani tā, kā mana uzticība pelnījusi! Ai vientuļie koki, kas tagad turpmāk būsiet manas vienatnības biedri, dodiet man ar savu zaru maigajām kustībām zīmi, ka mana klātbūtne jums nav nepatīkama! Ai mans ieroču nesēj, mans mīļākais biedri laimē un nelaimē, uzglabā labi savā atmiņā visu, ko tagad darīšu, lai tu to varētu pateikt un atstāstīt šo notikumu vienīgajai vaininiecei!

To pateicis, viņš nokāpa no Rosinantes, vienā acumirklī noņēma tam iemauktus un seglus un, uzsizdams tam pa skaustu, teica:

— Tev dāvā brīvību tas, kas pats no tās atsakās, ai zirgs, kam tik slaveni darbi un tik nelaimīgs liktenis! Ej, kurp tu vēlies, jo tev pierē rakstīts, ka tev ātrumā nevar līdzināties ne Astolfa* Ipogrifs*, ne arī slavenais Frontins*, kas tik dārgi maksāja Bradamantai*.

Sančo, to redzēdams, teica:

— Lai nolādēts tas, kas mums laupījis izdevību noņemt seglus manam pelēcim, kam es arī būtu paplikšķinājis ar roku pa muguru un uzlielījis viņu dažādiem slavas vārdiem! Bet, ja mans ēzelis arī būtu šeit, es neatļautu bez vajadzības noņemt seglus, jo tam nav jāpaklausa nekādu izmisušu mīlētāju pavēlēm, ja dievam labpaticis, lai viņa saimnieks būtu es, kas neesmu ne izmisis, ne iemīlējies. Tiešām, seņor Bēdīgā Izskata bruņiniek, ja jūsu žēlastība patiesi grib mani aizsūtīt un pats kļūt traks, tad labāk būtu atkal apseglot Rosinanti, lai tas aizstātu manu pelēci un es īsākā laikā nokļūtu turp un atpakaļ, jo, iedams kājām, es nezin kad aiziešu un atnākšu, tādēļ ka patiešām esmu slikts gājējs.

— Es tev, Sančo, saku, — atbildēja dons Kichots, — rīkojies, kā tu vēlies, jo tavs nodoms man neliekas peļams; vēl saku, ka tu aizceļosi pēc trim dienām, jo gribu, lai tu šai laikā novērotu visu, ko es darīšu un runāšu, un vēlāk to visu viņai atstāstītu.

— Ko tad es lai vēl skatos, — jautāja Sančo, — bez tā, ko esmu jau redzējis?

— Tu vēl neko neesi redzējis, — atbildēja dons Kichots, — es vēl neesmu nometis savas drēbes, izmētājis savus ieročus, neesmu triecis galvu pret šīm klintīm, tāpat neesmu vēl izdarījis citas tamlīdzīgas lietas, kas tev būs jāapbrīno.

— Dieva dēļ, — teica Sančo, — lai jūsu žēlastība labi uzmanās ar tiem galvas triecieniem, jo jūs varat uzgrūsties tādai klints šķautnei, ka ar pirmo triecienu būs beigta visa jūsu grēku nožēla. Ja jau jūsu žēlastībai šie galvas triecieni šķiet tik nepieciešami, ka bez tiem šis darbs nav veicams, tad man šķiet, vai nebūtu labāk, — jo tas viss taču ir izlikšanās, atdarinājums un joks, — ka jūs triektos pret ūdeni vai arī pret kādu mīkstāku priekšmetu, piemēram, kokvilnu, bet atstātu manā ziņā pastāstīt manai seņorai, ka jūsu žēlastība ir triecies pret klints stūri, kas cietāks par dimantu.

— Es tev pateicos, draugs Sančo, par tavu labo nodomu, — atbildēja dons Kichots, — taču tev jāzina, ka viss, ko es daru, nav nekāds joks, bet ir vislielākā nopietnība, pretējā gadījumā es pārkāptu bruņniecības likumus, kas pavēl nekad nemelot, par meliem piedraudot ar izslēgšanu, un darīt kaut ko citu nekā to, kas jādara, — nozīmē melot. Tādēļ arī maniem galvas triecieniem jābūt īstiem, spēcīgiem un neapšaubāmiem, bez jebkādas viltības un izlikšanās; tādēļ arī nepieciešams, lai tu man atstātu pārsienamos brūču dziedināšanai, ja liktenis lēmis, ka mums bija jāpazaudē balzams.

— Visļaunākais bija pazaudēt ēzeli, — atbildēja Sančo, — jo līdz ar viņu mums zudis pārsienamais un viss pārējais. Bet es gribētu gan lūgt jūsu žēlastību aizmirst šo nolādēto dziru, jo, tiklīdz dzirdu to pieminam, man visa dvēsele sagriežas, ne tikai kuņģis. Un bez tam es jūs lūdzu iedomāties, ka šīs trīs dienas, kurās man vajadzētu noskatīties jūsu neprātībās, ir jau pagājušas, ka es šīs neprātības pieņemu it kā īstenībā redzētas un piedzīvotas, par kurām es savai seņorai pastāstīšu brīnumu lietas. Uzrakstiet tikai vēstuli un sūtiet mani ātrāk projām, jo man ir pārlieku liela vēlēšanās drīzāk atgriezties, lai izglābtu jūsu žēlastību no šīs šķīstītavas, kurā jūs atstāju.

— Tu to, Sančo, sauc par šķīstītavu? — jautāja dons Kichots. — Pareizāk būs, ja tu to nosauksi par pekli vai vēl par kaut ko ļaunāku, ja tikai pasaulē ir vēl ļaunāka vieta.

— Tam, kas nokļuvis peklē, — atbildēja Sančo, — «nula es retencio»*, — kā esmu dzirdējis sakām.

— Es nesaprotu, ko tu domā ar «retencio», — teica dons Kichots.

— «Retencio» nozīmē, — atbildēja Sančo, — ka tas, kas reiz iekļuvis peklē, nekad vairs no tās netiek laukā. Bet jūsu žēlastībai viss notiks gluži otrādi, ja vien manas kājas nepagurs ar piešiem uzmundrināt Rosinanti; tiklīdz nokļūšu Tobosā un atradīšos seņoras Dulsinejas priekšā, es viņai tik daudz pastāstīšu par muļķībām un ārprātībām (kas taču ir viens un tas pats), ko jūsu žēlastība ir pastrādājis un vēl pastrādāsiet, ka viņa kļūs mīkstāka par cimdu, kaut arī tā būtu cietāka par ozolu; ar viņas atbildi, kas būs mīlīga un salda kā medus, es, līdzīgi burvim, pa gaisu steigšos atpakaļ un izvilkšu jūsu žēlastību no šķīstītavas, kas līdzinās peklei, bet nav pekle, jo jums ir cerība no tās izkļūt ārā, bet, kā jau teicu, šādas cerības nav tiem, kas atrodas peklē, un es nedomāju, ka jūsu žēlastība to apstrīdēs.

— Tu runā patiesību, — teica Bēdīgā Izskata bruņinieks, — bet kā lai uzrakstām vēstuli?

— Un arī pilnvaru, ka varu saņemt ēzelīšus, — piemetināja Sančo.

— Mums viss jānokārto, — teica dons Kichots, — un, tā kā man nav papīra, tad būtu labi, pēc senatnes parauga, rakstīt uz koku lapām vai arī uz kādiem vaska dēlīšiem, lai gan tos šeit būs tikpat grūti sameklēt kā papīru. Bet man ienāk prātā doma, ka vislabāk būtu rakstīt Kardenio dienasgrāmatā; pēc tam tu parūpēsies, lai pirmajā ciematā to glītā rokrakstā pārraksta uz laba papīra vietējais skolotājs vai ķesteris; bet tikai neiedod to kādam rakstvedim, jo viņu rokraksts ir tik āķīgs, ka pats nelabais to nevar salasīt.

— Bet kā būs ar parakstu? — jautāja Sančo.

— Amadiss nekad neparakstīja savas vēstules, — atbildēja dons Kichots.

— Ļoti labi, — teica Sančo, — bet pilnvarai par ēzelīšiem katrā ziņā jābūt parakstītai, un, ja es to likšu pārrakstīt, tad tie teiks, ka paraksts ir viltots, un es palikšu bez ēzelīšiem.

— Šo pilnvaru es pats parakstīšu piezīmju grāmatā, un, kad mana māsasmeita to ieraudzīs, tā bez ierunām visu izpildīs. Bet, kas zīmējas uz mīlestības vēstuli, tad tu vari likt šādu parakstu: «Līdz nāvei jūsu Bēdīgā Izskata bruņinieks.» Nav nekāda nelaime, ja to parakstīs sveša roka, jo, cik es zinu, Dulsineja neprot ne lasīt, ne rakstīt un savā mūžā nav redzējusi nevienu manu vēstuli, ne manu rokrakstu, jo mūsu mīlestība vienmēr ir bijusi platoniska, nesniedzoties tālāk par cieņas pilniem skatieniem. Arī šos skatienus mēs viens otram uzmetām visai reti, es patiešām varu zvērēt, ka divpadsmit gados, kamēr es viņu mīlu vairāk nekā savu acu gaismu, ko kādreiz aprīs zeme, esmu viņu redzējis labi ja reizes četras, un var ļoti būt, ka viņa šais četrās reizēs ne vienu vienīgu reizi nav ievērojusi, ka es viņu uzlūkoju: tādā stingrībā un noslēgtībā viņu audzinājuši tās vecāki Lorenso Korčuelo un Aldonsa Nogalesa.

— Tā, tā! — iesaucās Sančo. — Tātad Alonso Korčuelo meita, vārdā Aldonsa Lorenso, ir jūsu seņora Tobosas Dulsineja?

— Tā ir viņa, — teica dons Kichots, — tā pati, kas ir cienīga būt visas pasaules valdniece.

— Es viņu labi pazīstu, — teica Sančo, — viņa sviež barru* tikpat labi kā visstiprākais ciemata puisis. Gods dievam, viņa ir varens meitietis ar veiklu roku un galvu, kas neļaus sevi glaudīt pret spalvu, viņa varētu izvilkt aiz bārdas no dubļiem jebkuru iesvētītu vai vēl iesvētāmu klaiņojošo bruņinieku, ja tas viņu izvēlētos par savu seņoru. Ak tu m....s bērns, kāds viņai spēks kaulos, un kāda viņai balss! Ziniet, reiz viņa bija uzkāpusi mūsu ciemata baznīcas zvana tornī, lai sasauktu sava tēva kalpus, kas strādāja atmatā, un, kaut gan viņi bija vismaz pusjūdzes attālumā, tie sadzirdēja viņu tik skaidri, it kā stāvētu pašā torņa pakājē. Taču labākais ir tas, ka viņa nemaz nav iedomīga, bet gan ļoti laipna, ar visiem jokojas, viss viņu uzjautrina un smīdina. Tagad es teikšu, seņor Bēdīgā Izskata bruņiniek, ka viņas dēļ jūsu žēlastībai vajag spēt izdarīt ne tikai visādas neprātības, bet jums arī ir pilnīgi tiesības izsamist, pat pakārties, un katrs, kas to uzzinās, noteikti sacīs, ka jūs esat rīkojies ārkārtīgi pareizi, pat ja pēc tam jūs parautu velns. Es vēlētos jau būt ceļā, lai tikai ātrāk viņu ieraudzītu, jo pagājušas jau daudzas dienas, kopš neesmu viņu redzējis, un viņa laikam būs ļoti pārvērtusies, jo, pastāvīgi strādājot tīrumā, sievietes seja saulē un vējā stipri bojājas. Bet man jāatzīstas jūsu žēlastībai, seņor don Kichot, ka līdz šim esmu dzīvojis lielā nezināšanā, vienmēr paļāvīgi domādams, ka dāma Dulsineja ir kāda princese, kurā jūs esat iemīlējies, vai arī kāda persona, kas cienīga saņemt bagātīgās dāvanas, ko jūsu žēlastība tai aizsūtījis, kā, piemēram, biskajieti, galeru vergus un vēl daudzus citus, jo jūs droši vien esat izcīnījis daudzas uzvaras tai laikā, kad es vēl nebiju jūsu ieroču nesējs. Bet, ja labi apdomā, ko gan iegūst seņora Aldonsa Lorenso, tas ir, seņora Tobosas Dulsineja, ja viņas priekšā metas ceļos tie uzvarētie, kurus jūsu žēlastība viņai piesūta un vēl piesūtīs? Jo var gadīties, ka, tiem atnākot, viņa tieši sukā linus vai arī klonā kuļ, un tie noskaitīsies, viņu tādu redzēdami, bet viņu jūsu dāvana sasmīdinās vai apvainos.

— Es tev, Sančo, jau agrāk daudzreiz esmu teicis, — sacīja dons Kichots, — ka tu esi liels pļāpa un, kaut gan vientiesis, tomēr bieži gribi izlikties atjautīgs; bet, lai tu saprastu, cik tu esi muļķis un cik es esmu gudrs, tad noklausies šo īso stāstu. Zini, kāda skaista atraitne, jauna, neatkarīga, bagāta un turklāt ļoti bezbēdīga, iemīlējās kādā druknā, spēcīgi noaugušā klostera kalpotājā. To uzzinājis, viņa priekšnieks kādu dienu teica krietnajai atraitnei draudzīga pārmetuma veidā: «Esmu ļoti pārsteigts, seņora, un ne bez iemesla, ka tik dižciltīga, skaista un bagāta sieviete var iemīlēties kaut kādā tik netīrā, vienkāršā un aprobežotā zemniekā, ja mūsu mītnē atrodas tik daudz maģistru, doktoru, teologu, kurus jūsu žēlastība sev varētu izvēlēties kā bumbierus, sacīdama: «Šo es gribu, to

es negribu.»» Bet viņa tam atbildējusi ļoti jautri un brīvi: «Žēlīgais seņor, jūs alojaties, un jūsu uzskati ir novecojušies, ja domājat, ka šo zemnieku esmu slikti izvēlējusies, jo viņš jums šķiet vientiesīgs, bet tam nolūkam, kādam es to vēlos, viņš ir tikpat liels filozofs kā Aristotelis un pat vēl lielāks.» Tāpat arī, draugs Sančo, tam nolūkam, kādam man vajadzīga Tobosas Dulsineja, viņa ir tikpat vērtīga kā visaugstākā princese pasaulē. Arī visas tās dāmas, kuras apdzied dzejnieki, piešķirdami tām vārdus pēc savas patikas, nav jau katrreiz īstenībā atrodamas būtnes. Vai tu domā, ka visas Amarilas, Filas, Silvijas, Dianas, Galatejas, Filidas un vēl daudzas citas dāmas, ar kurām pilnas visas grāmatas, romances, bārddziņu veikali un komediju teatri, ir patiesas dāmas ar miesu un asinīm un savu apdziedātāju īstās mīļākās? Saprotams, ka ne, visbiežāk dzejnieki viņas tikai izdomā, lai tiem būtu ko apdzejot un lai tos uzskatītu par mīlētājiem vai ļaudīm, kas mīlas cienīgi. Tādēļ man pietiek, ja es domāju un ticu, ka labā Aldonsa Lorenso ir skaista un godīga, viņas izcelšanās nav svarīga, jo par to neviens neievāks ziņas, tāpēc ka viņa taču neiestāsies nekādā ordenī, un tā es sevī iedomājos, ka viņa ir diženākā princese pasaulē, jo tev, Sančo, jāzina, ja tu vēl to nezini, ka divi lietas visvairāk ierosina mīlestību, proti, liels daiļums un laba slava, un tās abas Dulsinejai piemīt vislielākā pilnībā: skaistumā tai neviena nespēj līdzināties, un labā slavā tikai nedaudzas ar viņu var sacensties. Īsi sakot, es iedomājos, ka viss ir tā, kā teicu, ka tur nav ko pielikt, ne ko atņemt: savā iztēlē es viņu iedomājos tik skaistu un dižciltīgu, kādu vēlos, un tādējādi Helena viņai nespēj līdzināties, un viņu neaizsniedz ne Lukrecija*, ne arī cita kāda pagājušo laikmetu grieķu, barbaru vai latiņu slavena sieviete. Lai cilvēki runā, kā viņiem tīk, ja nezinātāji mani par to nopels, tad bargie soģi mani nesodīs.

— Es redzu, žēlīgais seņor, ka jums ir pilnīgi taisnība, — atbildēja Sančo, — un ka es esmu ēzelis. Vēl jo vairāk nesaprotu, kāpēc mana mute piemin ēzeli, jo mājā, kurā kāds pakāries, nerunā par auklu. Bet tagad uzrakstiet tikai vēstuli un dzīvojiet veseli, — es pazūdu.

Dons Kichots, paņēmis piezīmju grāmatu, nogāja sāņus un mierīgi uzrakstīja vēstuli; to pabeidzis, viņš pasauca Sančo un teica, ka gribot tam vēstuli nolasīt, lai viņš to atcerētos no galvas gadījumā, ja tā ceļā tam nozustu, jo viņam savā nelaimē no visa esot jābaidās. Uz to Sančo atbildēja:

— Ierakstiet to grāmatā divas vai trīs reizes un atdodiet man, es to labi paglabāšu; bet domāt, ka es to varēšu atcerēties, ir tīrā aplamība, jo mana atmiņa ir tik slikta, ka bieži piemirstu pats savu vārdu. Bet nolasiet gan vēstuli, žēlīgais seņor, es par to ļoti priecāšos, jo tā droši vien būs meistardarbs.

— Tad klausies, kā tā skan! — teica dons Kichots.

DONA KICHOTA VĒSTULE TOBOSAS DULSINEJAI

Visvarenā un augstā seņora! Tas, ko ievainojis šķiršanās asmens un kam bultas caururbušas sirdi, sūta tev, vissaldākā Tobosas Dulsineja, sveicienus un vēl labklājību, kuras tam pašam trūkst. Ja tavs skaistums mani nonievā, ja tavi tikumi ir pret mani, ja tava nicināšana man sagādā vislielākās sāpes, tad, kaut ciešanās rūdījies, tomēr nespēšu ilgāk palikt šādās mokās, kas ir ne vien dziļas, bet arī nerimstošas. Ak nepateicīgā skaistule, mana mīļotā ienaidniece, tev mans labais ieroču nesējs Sančo visu izstāstīs, kādā stāvoklī tevis dēļ esmu nokļuvis; ja tev labpatiktu man palīdzēt, esmu tavs, ja ne, dari, kā tev šķiet labāk, jo, savu dzīvi izbeidzot, es apmierināšu tavu cietsirdību un savu kaislību.

Līdz nāvei tavs
Bēdīgā Izskata bruņinieks.

— Zvēru pie sava tēva dzīvības, — iesaucās Sančo, noklausījies vēstuli, — tas ir cēlākais, ko jebkad esmu dzirdējis! Sasodīts, cik labi jūsu žēlastība ir pratis izteikt visu, ko vēlējāties, un cik labi piederas paraksts *«Bēdīgā Izskata bruņinieks»*! Patiešām, žēlīgais seņor, jūs esat dzīvs velns, nav tādas lietas, ko jūs nezinātu.

— Viss, — atbildēja dons Kichots, — ir vajadzīgs tai amatā, ko es piekopju.

— Bet tagad, — turpināja Sančo, — uzrakstiet, jūsu žēlastība, citā lapā par tiem trim ēzelīšiem un parakstieties skaidri un saprotami, lai katrs paskatījies tūlīt pazītu jūsu rokrakstu.

— Labprāt, — teica dons Kichots, un uzrakstījis viņš tam nolasīja sekojošo:

«Seņora māsasmeita, pavēlu jūsu žēlastībai izsniegt šās pirmās ēzeļu zīmes uzrādītājam — manam ieroču nesējam Sančo Pansam trīs no maniem pieciem mājās palikušajiem ēzelīšiem, ko aizbraukdams atstāju jūsu žēlastības gādībā. Šie trīs ēzelīši viņam izsniedzami kā samaksa par trim citiem ēzelīšiem, ko esmu no viņa saņēmis šeit. Šis raksts un viņa paraksts par saņemšanu visu nolīdzinās. Rakstīts Sjera Morenas vidienē šā gada divdesmit otrajā augustā.»

— Ir labi, — teica Sančo, — tagad tikai parakstieties!

— Paraksts nav vajadzīgs, — teica dons Kichots, — es tikai pierakstīšu sava vārda iniciaļus, kas ir tikpat vērti kā paraksts, un ar to pietiek, lai tu saņemtu nevis trīs, bet trīssimt ēzeļus.

— Es uzticos jūsu žēlastībai, — atbildēja Sančo, — bet tagad atļaujiet — es apseglošu Rosinanti, un jūs dosiet man savu svētību; es tūlīt aizceļošu, lai man nevajadzētu redzēt tās neprātības, ko jūsu žēlastība grib paveikt, bet teikšu, ka esmu tās noskatījies atliku likām.

— Bet es, Sančo, vēlos — jo tas ir nepieciešams — es vēlos, lai tu redzētu, kā es kails paveikšu kaut vienu vai divus dučus ārprātību, ko es paspēšu izdarīt nepilnā pusstundā; ja tu tās būsi redzējis pats savām acīm, tad varēsi ar mierīgu sirdi apzvērēt, ka esi redzējis arī pārējās, kuras tu pats piemetināsi; vari būt pārliecināts, ka tu nespēsi par tām tik daudz sastāstīt, cik es paveikšu īstenībā.

— Dieva dēļ, mans žēlīgais seņor, nelieciet man jūs kailu skatīt, jo tas mani tā apbēdinās, ka nevarēšu novaldīt asaras, un, tā kā galva man vēl ir smagnēja no pagājušās nakts raudām pelēča dēļ, tāpēc negribu atkal raudāt. Bet, ja jūsu žēlastība vēlas, lai noskatos dažās jūsu ārprātībās, tad izdariet tās neizģērbies pēc iespējas ātri un tādas, kas šai brīdī visvairāk piederas, jo man tās patiesībā nav vajadzīgas un, kā jau teicu, tikai aizkavēs manu atgriešanos ar vēstīm, kādas jūsu žēlastība vēlas un ir cienīgs saņemt. Bet lai seņora Dulsineja piesargās, — ja viņa neatbildēs, kā pienākas, tad svinīgi zvēru, piesaucot to, kas man svēts, ka ar kāju spērieniem un pļaukām izdabūšu pienācīgo atbildi viņai no iekšām, jo vai tad ir paciešams, ka tik slavenu klaiņojošu bruņinieku kā jūsu žēlastību nezin kādēļ iedzen ārprātā kaut kāda tur... Lai šī seņora labāk neliek man izteikties līdz galam, jo, dieva vārds, kad es ļaušu mēlei vaļu, tad par sekām vairs neatbildu. Šādās lietās esmu meistars! Viņa mani vēl nepazīst, bet, ja tā mani pazītu, tad viņai būtu pret mani bijība.

— Nudien, Sančo, — teica dons Kichots, — man liekas, tu esi neprātīgāks kā es.

— Tik neprātīgs vis neesmu, — atbildēja Sančo, — bet esmu gan lielāks karstgalvis. Tomēr runāsim tagad par citām lietām: ko jūsu žēlastība ēdīs, kamēr atgriezīšos? Vai jūs gribat kā Kardenio izskriet uz ceļa un aplaupīt ganus?

— Par to neraizējies, — atbildēja dons Kichots, — ja man arī būtu cita barība, es tomēr ēstu tikai zāli un augļus, ko man sniegs šī pļava un šie koki, jo mana pasākuma būtiskais pamats ir gavēt un izturēt vēl citas līdzīgas mocības.

Uz to Sančo teica:

— Vai zināt, žēlīgais seņor, no kā es baidos? — Ka nevarēšu vairs atrast šo vietu, kur jūs atstāju, jo šis ir ļoti nomaļš apvidus.

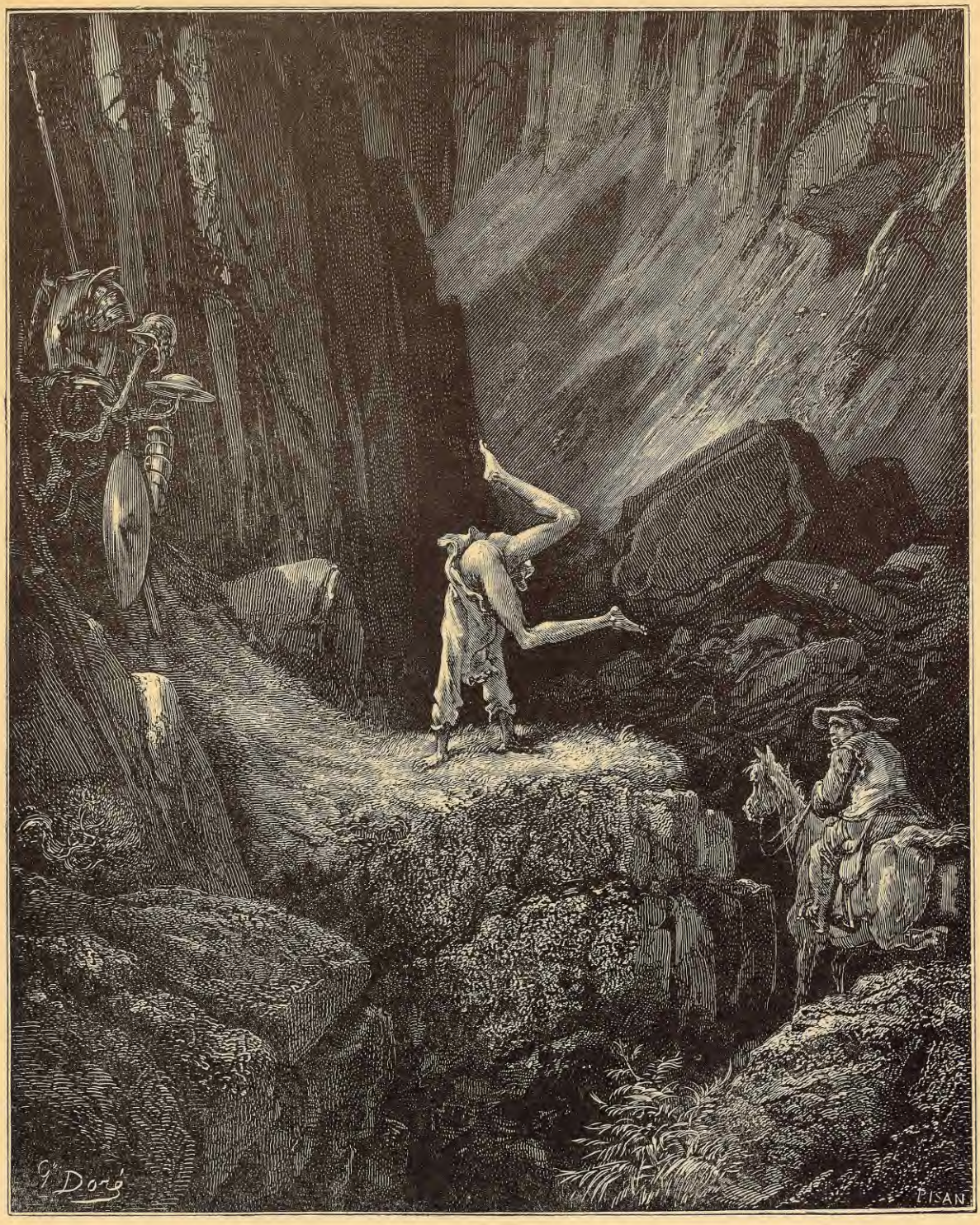

Tas pamudināja Sančo pagriezt Rosinanti, jo viņš tagad bija pilnīgi apmierināts.

— Iegaumē labi visas pazīmes, jo es noteikti centīšos neaiziet tālu no šās apkārtnes, — teica dons Kichots, — es arī pacentīšos uzkāpt visaugstāko klinšu virsotnēs, lai no turienes palūkotos, vai tu nenāc. Bet, lai tu nenomaldītos un nepazustu, ieteicu tev drošības labad sagriezt irbulenes, kuru šeit ir tik daudz, un jājot laiku pa laikam tās izkaisīt, līdz nokļūsi klajumā, — tās tev būs zīmes un ceļa rādītājas kā Tezeja pavediens labirintā, lai tu mani atkal atrastu.

— To es izdarīšu, — atbildēja Sančo Pansa un, sagriezis irbulenes, lūdza sava seņora svētību; tad abi šķīrās, raudādami karstas asaras. Uzsēdies mugurā Rosinantem, kuru dons Kichots uzticēja viņa gādībai, piekodinādams rūpēties par zirgu kā par sevi pašu, Sančo devās līdzenuma virzienā, izkaisīdams laiku pa laikam irbuleņu zariņus, kā viņa kungs to bija ieteicis. Tā viņš aizjāja, lai gan dons Kichots neatlaidīgi viņu lūdza vēl palikt un noskatīties vismaz divas viņa ārprātības. Bet Sančo nebija vēl simt soļu aizjājis, kad atkal atgriezās un teica:

— Jums taisnība, žēlīgais seņor, man jānoskatās jūsu ārprātībās, lai es ar tīru sirdsapziņu varētu zvērēt, ka esmu tās redzējis, un tādēļ es lūgšu man kādu no tām parādīt, kaut gan ļoti lielu ārprātību jūsu žēlastība man jau ir parādījis, palikdams šeit kalnos.

— Vai es tev neteicu? — sacīja dons Kichots.— Pagaidi, Sančo, tu vēl nepagūsi noskaitīt tēvreizi, kad es jau visu būšu izdarījis.

Lielā steigā viņš novilka bikses un, palicis puskails, vienā kreklā, tūlīt apmeta divus kūleņus ar kājām gaisā un galvu uz leju, atsegdams tādas lietas, kas pamudināja Sančo pagriezt Rosinanti, lai nevajadzētu tās vēlreiz redzēt, jo viņš tagad bija pilnīgi apmierināts un pārliecināts, ka var apzvērēt sava kunga ārprātu. Bet tagad ļausim viņam doties ceļā un gaidīsim viņa drīzu atgriešanos!

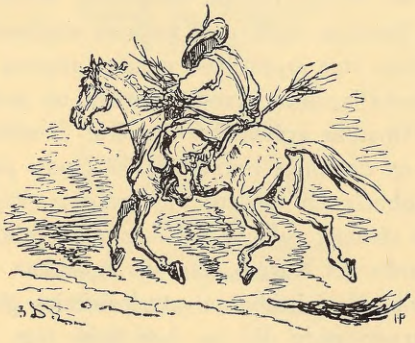

XXVI NODAĻA,

kurā turpinās dona Kichota smalkās mīlētāja izdarības Sjera Morenā.

Turpinot vēstījumu par to, ko Bēdīgā Izskata bruņinieks darīja, palicis viens, stāstā teikts, ka dons Kichots, pabeidzis kūleņot, ķermeņa apakšpusē kails un augšpusē apģērbts, redzēdams, ka Sančo aizjāj, ilgāk nevēlēdamies noskatīties viņa ārprātībās, uzkāpa augstas klints virsotnē un vēlreiz pārdomāja to, ko jau bieži bija pārdomājis, nevarēdams izšķirties, un proti: vai būtu labāk un piedienīgāk atdarināt Rolanda neganto vai Amadisa grūtsirdīgo ārprātu. Runādams pats ar sevi, viņš sacīja: — Ja Rolands bijis tik krietns un drosmīgs bruņinieks, kā ļaudis par viņu stāsta, kāds tur brīnums? Jo galu galā viņš taču bija apburts un neviens viņu nespēja citādi nogalināt, kā vienīgi iedurot ar adatu viņa papēdī, kādēļ viņš arī vienmēr valkāja zābakus ar septiņām dzelzs pazolēm; tomēr viņa viltības tam nelīdzēja pret Bernardo del Karpio, kas, tās zinādams, viņu ar savām rokām nožņaudza Ronsevalā. Bet nerunāsim par viņa drošsirdību un atgriezīsimies pie viņa ārprāta; droši zināms ir tas, ka viņš sajucis pie avota atrasto pēdu dēļ un kad gans tam pastāstīja, ka Andželika vairāk nekā divas reizes diendusā gulējusi ar Agramanta* pažu, sprogaino mauru Medoru; un, ja viņš saprata, ka tas viss patiesība un ka šī dāma viņam nodarījusi tādu kaunu, — tad nav nekāds nopelns, ka viņš kļuva ārprātīgs. Bet kā es varu atdarināt viņa neprātības, neatdarinādams arī to cēloni? Jo varu zvērēt, ka mana Tobosas Dulsineja visā mūžā nav redzējusi mauru viņa īstajā izskatā un ka viņa ir tikpat nevainīga kā māte, kas to dzemdējusi; es viņai nodarītu acīm redzamu pārestību, ja par viņu domātu citādi un, kļūdams ārprātīgs, trakotu pēc niknā Rolanda parauga. Turpretim es saprotu, ka Gallijas Amadiss, nezaudējot prātu un netrakojot, kā mīlētājs ieguvis vislielāko slavu,

jo, kā stāstā attēlots, kad viņu atraidījusi seņora Oriana, pavēlēdama tam ātrāk nerādīties viņas tuvumā, līdz viņa pati to vēlēsies, — viņš kopā ar kādu vientuļnieku devies uz Nabadzības klinti un tur tik ilgi raudājis un lūdzis dievu, kamēr debesis tam sūtījušas palīdzību vislielākajās bēdās un grūtībās. Ja nu viss tas ir patiesība, par ko nešaubos, kādēļ tad man jāpūlas izģērbties pavisam kailam, kādēļ jāuzbrūk kokiem, kas man nekā ļauna nav darījuši? Man nav iemesla saduļķot šo skaidro strautu ūdeni, kas mani atveldzēs, kad būšu izslāpis. Lai dzīvo Amadisa piemiņa, un viņu cik spēdams lai atdarina Lamančas dons Kichots, kam varēs piedēvēt pazīstamo izteicienu, ka viņš, nepabeidzis lielos darbus, nomira, tos veikdams; ja arī mana Dulsineja nav mani pametusi vai noniecinājusi, tad tomēr, kā jau teicu, man pietiek, ka esmu no viņas šķirts. Tātad ķersimies pie darba! Nāciet man atmiņā, Amadisa varoņdarbi, un māciet mani, kā sākt jūsu atdarināšanu! Bet es atceros, ka visvairāk viņš skaitīja lūgšanas, nododams sevi dieva rokās. Bet ko lai es daru, ka man nav rožukroņa? — Tad viņam ienāca prātā, kā izveidot rožukroni, un viņš noplēsa savam kreklam no apakšmalas, kas zemu nokarājās, garu stērbeli un iesēja tajā vienpadsmit mezglus, no tiem vienu resnāku nekā pārējos, un tādējādi darināja rožukroni, ar kuru, šeit atrazdamies, varēja noskaitīt miljonu «Ave Maria». Bet viņu ļoti skumdināja, ka tas nevarēja atrast vientuli, kam izsūdzēt grēkus un saņemt mierinājumu, tāpēc viņš aizvadīja laiku, staigājot pa pļaviņu, iegriežot koku mizā vai arī rakstot smiltīs dzejoļus, kuros apdziedāja savas skumjas un dažos cildināja arī Dulsineju. Bet, kad donu Kichotu atrada šeit kalnos, tad no visiem šiem dzejoļiem bija salasāms tikai sekojošais:

Koki, krūmi un augi,
Kas šais kalnājos zeļat,
Krāšņi, augsti un šmaugi
Savas lapotnes ceļat,
Jums es žēlojos, draugi.
Lai gan jācieš man ļoti,
Sāpes noslēpt es spēju,
Vaidēt vienatnē protu,
Redzat donu Kichotu
Raudam par Dulsineju
No Tobosas.

Nāku klinšainās kraujās,
Sirds visdziļākā mīlā
Prom no mīļotās raujas.
Kas gan mani šurp vīla?
Saprāts neziņā taujā.
Mīla, ļaundare, protams,
Grib, lai neprātā skreju,
Mucai pārsprāgstot, lejas
Šķidrums, — kas to lai notur!
Redzat donu Kichotu
Raudam par Dulsineju
No Tobosas.

Piedzīvojumus traucos
Meklēt klintainēs cietās.
Baigos biezokņos spraucos,
Postu rodu ik vietā,
Tāpēc nelaimīgs saucos.

Mīlas pātagots ļoti,
Galvu noliecis, eju.
Viņas bardzībai dotu
Redzat donu Kichotu
Raudam par Dulsineju
No Tobosas.

Šā dzejoļa atradējus ļoti sasmīdināja «*Tobosas*» piemetinājums Dulsinejas vārdam, jo viņi domāja, — donam Kichotam šķitis, ka viņa panti nebūs saprotami, ja viņš minēs Dulsineju, nepiemetinādams *Tobosu*, un, kā viņš pats vēlāk atzinās, tā tas īstenībā arī bijis. Viņš sarakstīja vēl daudzus citus dzejoļus, bet, kā jau teicām, tieši šie trīs panti bija visā pilnībā salasāmi. Viņš pavadīja laiku, nopūzdamies un piesaukdams meža faunus un silvanus, upju nāras, skumjo un valgano Echo*, lai tie visi tam atbildētu, to mierinātu un uzklausītu; viņš meklēja arī dažādus augus, lai no tiem pārtiktu, kamēr atgriezīsies Sančo; un, ja tas ierastos nevis pēc trim dienām, bet pēc trim nedēļām, tad Bēdīgā Izskata bruņinieks būtu tik nejauki pārvērties, ka pat viņa māte to nepazītu.

Atstāsim viņu tagad ar viņa nopūtām un dzejoļiem, lai pastāstītu, kas atgadījās Sančo Pansam, sūtņa uzdevumu veicot. Izjājis uz lielceļa, viņš devās uz Tobosas pusi un nākošajā dienā nokļuva pie iebraucamās vietas, kur kādreiz viņu tik nejēdzīgi svaidīja uz segas; ieraugot iztālēm iebraucamo vietu, viņam tūlīt radās sajūta, it kā tas atkal lidotu gaisā, un tādēļ viņš negribēja tur iegriezties, kaut gan stunda bija tāda, ka viņš to būtu varējis un viņam arī būtu vajadzējis to darīt: bija pusdienas laiks, un viņam ļoti gribējās ieēst kaut ko siltu, jo tas vairākas dienas bija baudījis tikai aukstu ēdienu.

Izsalkuma skubināts, Sančo piejāja pavisam tuvu iebraucamajai vietai, bet vēl šaubījās, vai tur iegriezties; kamēr viņš to pārdomāja, no iebraucamās vietas iznāca divi cilvēki, kas viņu tūlīt pazina. Viens no viņiem teica otram:

— Sakiet, seņor licenciat, — vai šis jātnieks nav Sančo Pansa, par ko mūsu piedzīvojumu meklētāja saimniece stāstīja, ka viņš aizgājis viņas kungam līdzi par ieroču nesēju?

— Tas ir tas pats, — teica licenciats, — un arī zirgs pieder mūsu donam Kichotam.

Šie ļaudis viņu tāpēc tik labi pazina, ka viens bija viņa ciemata priesteris, bet otrs — bārddzinis, tie paši, kas bija pārlūkojuši un sadedzinājuši dona Kichota grāmatas. Pazinuši Sančo Pansu un Rosinanti un vēlēdamies kaut ko uzzināt par donu Kichotu, viņi tam tuvojās, un priesteris, saukdams to vārdā, teica:

— Draugs Sančo Pansa, kur palicis jūsu seņors?

Arī Sančo Pansa tos tūlīt pazina, bet nolēma neteikt, kādā vietā un kādā stāvoklī bija atstājis savu kungu; viņš tiem atbildēja, ka viņa seņors palicis kādā zināmā vietā, veikdams zināmu darbu, kas esot ārkārtīgi svarīgs, bet ko viņš nedrīkstot atklāt, pat ja tam izrautu acis no pieres.

— Nē, nē, — teica bārddzinis, — ja jūs mums, Sančo Pansa, neteiksiet, kur viņš palicis, tad mēs domāsim un jau tagad tā domājam, ka jūs esat viņu nogalinājis un aplaupījis, jo jūs taču jājat uz viņa zirga; patiesi, dodiet mums šurp zirga saimnieku, vai arī jums klāsies ļauni.

— Jums nemaz nevajag man tā draudēt, jo neesmu tāds cilvēks, kas otru aplaupa un nogalina; lai katru nobeidz viņa paša liktenis vai dieva griba. Mans seņors palika kalnos, kur tas pēc sirds patikas nožēlo grēkus.

Un viņš, elpu neatvilkdams un neapstādamies, pastāstīja tiem, kādā stāvoklī bija atstājis donu Kichotu, kādi piedzīvojumi viņiem bija atgadījušies, un piebilda, ka tagad vedot vēstuli Tobosas Dul-

sinejai, Lorenso Korčuelo meitai, kurā viņa seņors līdz ausīm iemīlējies. Abi izbrīnījušies klausījās Sančo stāstu, un, kaut gan tiem bija zināms dona Kichota ārprāts, kā arī tā izpausmes veids, tomēr viņi ikreiz no jauna izbrīnījās, kad dzirdēja par viņa dīvainībām. Viņi lūdza Sančo Pansu parādīt tiem vēstuli, ko tas ved Tobosas dāmai Dulsinejai. Sančo atbildēja, ka vēstule ierakstīta piezīmju grāmatiņā un ka viņa seņors tam pavēlējis pirmajā ciematā atdot to pārrakstīt uz atsevišķa papīra; tad priesteris teica, lai tas viņam parādot vēstuli, viņš pats to pārrakstīšot ļoti glītā rokrakstā. Sančo iebāza roku azotē, lai sameklētu grāmatiņu, bet to neatrada un nebūtu atradis arī tad, ja meklētu to līdz šai pašai dienai, jo grāmatiņa bija palikusi pie dona Kichota, kas to viņam nebija iedevis, bet Sančo aizmirsa viņam to paprasīt.

Neatradis grāmatiņu, Sančo nobālēja kā mironis un vēlreiz steidzīgi pārmeklēja visu savu apģērbu. Pārliecinājies, ka grāmatiņas viņam nav, viņš vienā mirklī ar abām rokām ieķērās savā bārdā un to pa pusei izplūca, tad lielā steigā, pat elpu neatvilcis, iesita reizes sešas sev ar dūri sejā tā, ka tam no deguna sāka tecēt asinis. Priesteris un bārddzinis, to redzēdami, jautāja, kas tam noticis, ka viņš sevi tik bargi apstrādā.

— Kas man noticis? — atbildēja Sančo. — Tikai tas, ka vienā rokas pagriezienā esmu zaudējis trīs jaunus ēzeļus, no kuriem katrs man bija tikpat vērts kā kāda pils.

— Kā tad tā? — jautāja bārddzinis.

— Esmu pazaudējis piezīmju grāmatiņu, — atbildēja Sančo, — kurā bija vēstule Dulsinejai un mana kunga parakstīta pavēle viņa māsasmeitai atdot man trīs no tiem četriem vai pieciem ēzelīšiem, kas atrodas viņa mājās.

Tad Sančo tiem pastāstīja, kā viņš pazaudējis savu pelēci. Priesteris, viņu mierinādams, teica, ka Sančo, atgriezies pie sava kunga, varēšot paprasīt, lai viņš atjauno pilnvaru, turklāt, kā tas pieņemts, uzrakstot to uz atsevišķas lapas, jo piezīmju grāmatiņā ierakstītas pilnvaras neviens nepieņem un neizpilda.

Sančo nomierinājās un teica, ja tas tiešām tā esot, tad viņš sevišķi neraizējoties, ka pazaudējis vēstuli Dulsinejai, jo zinot to gandrīz no galvas un varot viņiem atstāstīt, kur un kad tie vēloties.

— Pasakiet to tūlīt, Sančo, — teica bārddzinis, — mēs to pārrakstīsim vēlāk.

Sančo Pansa pakasīja galvu, pūlēdamies atcerēties vēstules saturu, un sāka mīņāties no vienas kājas uz otru, brīžiem raudzīdamies zemē, brīžiem atkal debesīs, un, nograuzis pirkstam pusnaga, liekot abiem ar nepacietību gaidīt, ko viņš teiks, tas pēc ilgas klusēšanas sacīja:

— Dieva vārds, seņor licenciat, velns lai parauj vēstules saturu, kas man jāatceras! Sākums bija: «Augstā un vispārīgā seņora!»

— Nevar būt, ka vispārīgā, — teica bārddzinis, — bet varbūt gan «visvarenā vai visdārgā seņora».

— Tā gan, — teica Sančo, — un tālāk, ja es pareizi atceros, bija rakstīts: «nomocītais un bezmiegainais, un ievainotais skūpsta jūsu žēlīgās rokas, nepateicīgā un nevienam nezināmā skaistule», un tālāk bija vēl kaut kas teikts par veselību un slimību, ko tas viņai novēlot, un viss vienā laidā turpinājās, līdz nobeidzās ar vārdiem: «Līdz nāvei jūsu Bēdīgā Izskata bruņinieks.»

Sančo Pansas labā atmiņa abus varen uzjautrināja, tie viņu ļoti slavēja un lūdza vēstules saturu atkārtot vēl divas reizes, lai arī paši to iemācītos no galvas un vēlāk uzrakstītu. Sančo to noskaitīja vēl trīs reizes un katru reizi pateica trīstūkstoš jaunu muļķību; pēc tam viņš izstāstīja visus sava

seņora piedzīvojumus, bet ne vārda neieminējās par svaidīšanu uz segas, kas tam bija atgadījusies šinī iebraucamajā vietā, kurā tas vairs nevēlējās iegriezties. Sančo arī pastāstīja, ka viņa seņors, ja saņems labvēlīgas vēstis no Tobosas seņoras Dulsinejas, dosies ceļā, lai kļūtu ķeizars vai vismaz karalis, — tā viņi abi kopā esot nolēmuši, un tas esot viegli paveicams, ņemot vērā dona Kichota drosmi un roku spēku; tiklīdz tas būšot noticis, viņš Sančo izprecināšot, bet līdz tam laikam tam jākļūstot atraitnim, tāpēc ka citādi neesot iespējams iegūt par sievu ķeizarienes galma dāmu, bagāta un plaša cietzemes apgabala mantinieci, jo visādas salas un saliņas tam vairs nepatīkot. Visu to Sančo izstāstīja, laiku pa laikam noslaucīdams degunu, tik lielā mierā un vientiesībā, ka abi no jauna izbrīnījās, apsvērdami, cik spēcīgam gan jābūt dona Kichota neprātam, ja tas bija pilnīgi pakļāvis arī šā nabaga vīra saprātu. Tie nepūlējās izkliedēt viņa maldus, jo abiem šķita, ka, nenoziedzoties pret sirdsapziņu, būs labāk viņu atstāt šādā pārliecībā, un tiem visai patika klausīties viņa aplamās runās. Viņi tam ieteica lūgt dievu par sava seņora labklājību, jo esot ļoti iespējams un ticams, ka tas ar laiku kļūšot, kā viņš teicis, ķeizars vai vismaz archibiskaps, vai arī iegūšot citu līdzīgu godu. Uz to Sančo atbildēja:

— Seņori, ja liktenis tā iegrozīs, ka manam seņoram ienāks prātā kļūt nevis par ķeizaru, bet gan par archibiskapu, tad es tagad vēlētos zināt, ko klaiņojošie archibiskapi mēdz piešķirt saviem ieroču nesējiem.

— Viņi tiem droši vien piešķir, — atbildēja priesteris, — kādu draudzi un iecelj tos garīdznieka amatā vai dod ķestera vietu, kas jau pati par sevi ir brangi ienesīga, nemaz neskaitot blakus ienākumus, kam tikpat liela vērtība.

— Šādā gadījumā, — turpināja Sančo, — ieroču nesējam jābūt neprecētam un tam jāprot vismaz meses laikā piepalīdzēt; un, ja tas ir tā, tad posts man, nelaimīgajam, jo esmu precējies un neprotu pat ābeces pirmo burtu! Kas ar mani notiks, ja manam kungam iegribēsies kļūt par archibiskapu un nevis ķeizaru, kāds ir klaiņojošo bruņinieku paradums un sena ieraša?

— Neraizējieties, draugs Sančo, — teica bārddzinis, — jo mēs lūgsim jūsu seņoru un ieteiksim viņam, griežoties pat pie viņa sirdsapziņas, kļūt par ķeizaru un nevis par archibiskapu; arī viņam pašam tas būs daudz vieglāk, jo tam ir vairāk drosmes nekā zināšanu.

— Arī man tā liekas, — teica Sančo, — bet jāsaka, ka viņš ir spējīgs visās lietās. Es no savas puses gribu lūgt dievu, lai viņš donu Kichotu vada turp, kur tam klātos vislabāk un kur tas varētu visvairāk darīt manā labā.

— Jūs runājat prātīgi, — teica priesteris, — un esat nolēmis rīkoties kā labs kristietis. Bet tagad mums jāpārdomā, kā lai atbrīvojam jūsu kungu no nevajadzīgās grēku nožēlas, kurai, kā jūs sakāt, viņš patlaban nododas; bet, lai to labāk izdomātu un vienlaikus arī kaut ko iebaudītu, jo ir jau pusdienas laiks, tad nebūtu par ļaunu ieiet šai iebraucamajā vietā.

Sančo atbildēja, lai viņi ieejot, bet viņš uzgaidīšot ārā un vēlāk viņiem atklāšot iemeslu, kādēļ neejot iekšā un kādēļ viņam neklājoties tur iegriezties, bet viņš tos lūdza atnest viņam kādu siltu ēdienu un arī Rosinantem auzas. Abi iegāja viesnīcā, un viņš palika ārpusē; pēc neilga laika bārddzinis tam atnesa ēdamo. Priesteris ar bārddzini pamatīgi apspriedās, kā tiem labāk veikt savu nodomu, un priesterim beidzot ienāca prātā doma, kas tieši bija dona Kichota gaumē un pilnīgi atbilda viņu nolūkam; viņš teica bārddzinim, ka esot nodomājis pārģērbties par klaiņojošu jaunavu, bet bārddzinim jāpacenšoties, cik labi iespējams, atdarināt ieroču nesēju, un šādā izskatā viņi dotos pie dona Kichota; priesteris tēlošot noskumušu un vajātu jaunavu, kas izlūgsies no dona Kichota pakalpojumu,

ko viņš, kā krietns klaiņojošais bruņinieks, viņai neatteiks; un viņas lūgums būs, lai tas nāktu viņai līdz, kurp tā viņu vedīs, un atriebtu pārestību, ko tai nodarījis kāds ļauns bruņinieks, un viņa arī lūgs, lai viņš atļautu tai nenoņemt plīvuru un neatbildēt uz viņa jautājumiem, kamēr viņš nebūs sodījis ļauno bruņinieku. Priesteris bija pilnīgi pārliecināts, ka šādā veidā dons Kichots darīs visu, ko vien viņam lūgs, un tādējādi tie viņu izvilinās no kalnāja un atvedīs viņa ciematā, lai tur noskaidrotu, vai nevarētu ārstēt viņa neparasto ārprātu.

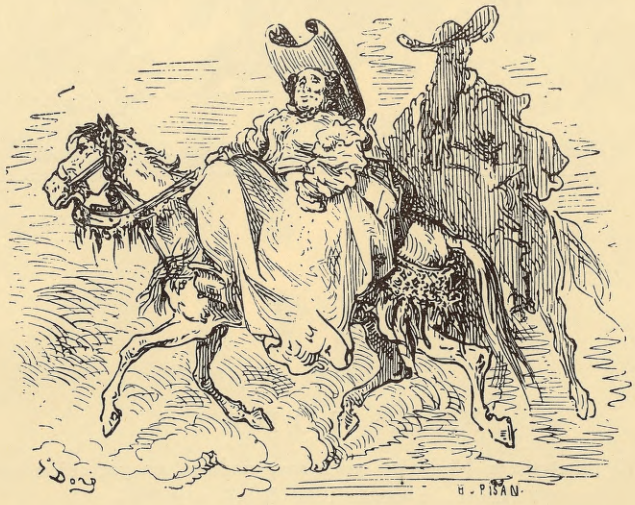

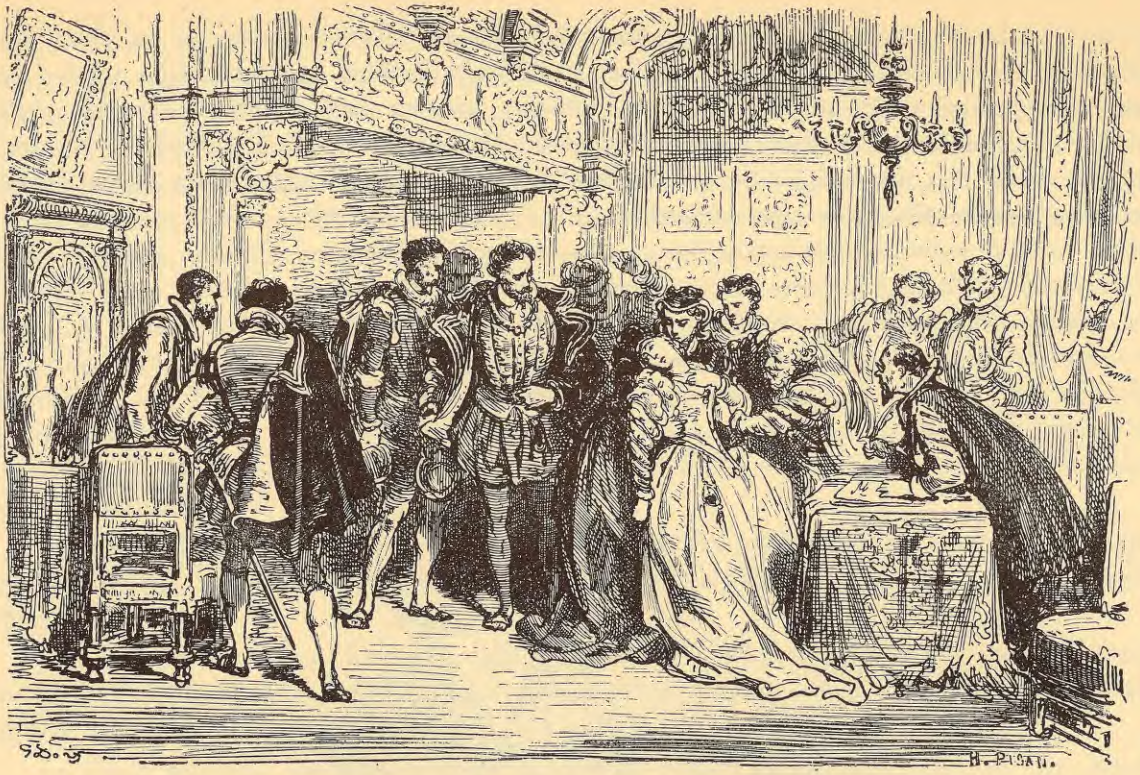

XXVII NODAĻA.

Par to, kā priesteris un bārddzinis veica savu nodomu, un par citiem notikumiem, kurus der atstāstīt šai lielajā vēstījumā.

Bārddzinim patika priestera izdoma; tā viņam šķita tik laba, ka abi tūlīt ķērās pie darba. Viņi palūdza no viesnīcas saimnieces sieviešu tērpu un pāris galvassegu, ķīlā atstājot priestera jauno sutanu. Bārddzinis sev pagatavoja rūsgani sarkanu bārdu no vērša astes, kurā saimnieks mēdza iespraust savas sukas. Saimniece jautāja, ko tie ar šīm lietām gribot darīt. Priesteris īsos vārdos tai pastāstīja par dona Kichota ārprātu un piebilda, ka šī pārģērbšanās vajadzīga, lai viņu izvilinātu no kalnāja, kur tas pašlaik atrodoties. Saimnieks un saimniece tūlīt noprata, ka šis ārprātīgais ir viņu kādreizējais viesis, balzama izgudrotājs un gaisā mētātā ieroču nesēja seņors; tie pastāstīja priesterim visu, kas viņam šeit bija atgadījies, nenoklusējot to, ko Sančo tik rūpīgi slēpa. Beidzot saimniece saģērba priesteri tā, ka labāk nevarēja vēlēties: viņa tam uzvilka vadmalas brunčus, kas bija apšūti melnām, izrobotām samta lentām plaukstas platumā, un zaļa samta ņieburu, izgreznotu ar balta atlasa apšuvēm, kas viss kopā izskatījās kā no karaļa Vambas laikiem*. Priesteris atteicās no sieviešu galvassegas, bet uzmauca galvā vatētu audekla nakts cepurīti, apsēja ap pieri melna zīda strēmeli, bet no

Brāli, ja jūs esat kristietis... tad es lūdzu dieva vārdā: nogādājiet šo vēstuli tam cilvēkam, kura labi pazīstamo vārdu un atrašanās vietu jūs izlasīsiet uz aploksnes.

otra tāda paša zīda gabala izveidoja masku, kas ļoti labi aizklāja viņam seju un bārdu, tad uzlika galvā tik lielu platmali, ka tā varēja tam aizstāt saulessargu, un, ietinies mantijā, uzsēdās mūlim mugurā sāniski, kā to mēdz darīt sievietes; bārddzinis jāja uz otra mūļa, un baltsarkanā bārda tam sniedzās līdz jostas vietai, jo, kā jau teikts, tā bija izgatavota no netīras vērša astes.

Abi atsveicinājās no visiem, arī no krietnās Maritornesas, kas apsolījās skaitīt uz rožukroņa lūgšanas, lai dievs viņu, grēcinieci, uzklausītu un tiem palīdzētu laimīgi veikt tik grūtu un īsti kristīgu pasākumu.

Bet, tikko viņi bija atstājuši iebraucamo vietu, priesterim ienāca prātā, ka viņš rīkojas nepareizi, šādi pārģērbdamies, jo priesterim neklājas tā darīt pat vislabākajos nolūkos; viņš to pateica bārddzinim un lūdza viņu apmainīties tērpiem, jo būšot pieklājīgāk, ja bārddzinis tēlošot nelaimīgi vajāto jaunavu, bet viņš pats — ieroču nesēju, tā mazāk kaitējot sava amata cieņai; bet, ja bārddzinis nevēlētos to darīt, tad viņš esot nolēmis vairs tālāk nejāt, kaut vai donu Kichotu parautu pats nelabais. Šai brīdī tiem tuvojās Sančo un, redzēdams abus šādos tērpos, nevarēja novaldīt smieklus. Bārddzinis tiešām visam piekrita, ko priesteris vēlējās, un, apspriežot pārmainītās lomas, priesteris pamācīja bārddzini, kā tam jāuzvedas un kas jāsaka donam Kichotam, lai to pamudinātu un piespiestu doties tam līdzi un pamest vietu, ko tas bija izraudzījies savai nevajadzīgajai grēku nožēlai. Bārddzinis atbildēja, ka viņš arī bez pamācības pats zinot savu sakāmo. Bet viņš nevēlējās pārģērbties, pirms tie nebija nonākuši tai vietā, kur atradās dons Kichots; un tā viņi pārmija tērpus, priesteris sev piestiprināja bārdu, un abi devās tālāk Sančo Pansas vadībā, kas tiem pastāstīja atgadījumu ar ārprātīgo, ko viņš un viņa kungs bija atraduši kalnos, nepieminēdams vienīgi atrasto ceļa somu un tās saturu, jo, kaut gan vientiesis, krietnais ieroču nesējs tomēr bija mazliet mantkārīgs.

Otrā dienā viņi nonāca tai apvidū, kur Sančo bija izkaisījis irbuleņu zarus, lai pēc šīm zīmēm atrastu vietu, kur tas bija atstājis savu seņoru. Pazinis apkārtni, viņš teica, ka te esot ieeja aizā un viņi varot pārģērbties, ja tas būtu nepieciešams viņa seņora atbrīvošanai; jo viņi tam iepriekš bija teikuši, ka šis ceļojums un pārģērbšanās vajadzīgi, lai piespiestu donu Kichotu atteikties no briesmīgā dzīves veida, kādu tas sev izvēlējies; un, stingri piekodinājuši, lai Sančo savam seņoram nesakot, kas viņi tādi esot un ka tas viņus pazīstot, un, ja dons Kichots jautāšot, — un viņš noteikti jautāšot, — vai tas Dulsinejai vēstuli nodevis, lai Sančo atbildot, ka to izdarījis un ka, neprazdama rakstīt, viņa pateikusi atbildi mutes vārdiem un pavēlējusi bruņiniekam, ja tas negribot krist viņas nežēlastībā, nekavējoties pie tās ierasties, jo tas esot ārkārtīgi svarīgi; ar šādu vēsti un ar to, ko viņi paši bija nodomājuši donam Kichotam sacīt, tie droši cerēja viņu atgriezt labākā dzīvē un tā uzmundrināt, ka tas tūliņ dotos ceļā, lai kļūtu par ķeizaru vai karali, bet par to, ka viņa kungs varētu kļūt archibiskaps, lai Sančo veltīgi nebaiļojoties. Sančo visu uzklausīja un labi iegaumēja, ļoti pateikdamies tiem par labo nodomu pierunāt viņa seņoru kļūt par ķeizaru un nevis par archibiskapu, jo viņš esot pārliecināts, ka ķeizari spējot vairāk apdāvināt savus ieroču nesējus nekā klaiņojošie archibiskapi. Viņš teica arī, ka labāk būtu vispirms viņam vienam uzmeklēt donu Kichotu un paziņot tam viņa seņoras atbildi, jo varbūt ar to jau pietiktu, lai viņu dabūtu projām no šās vietas, nesagādājot viņiem lieku piepūli. Sančo ierosinājums abiem šķita pareizs, un tie nolēma turpat uzgaidīt, kamēr viņš atgriezīsies ar ziņu, ka savu seņoru atradis.

Sančo iejāja kalnāja aizā, atstādams abus otrajā aizā, kur tecēja mazs, mierīgs strautiņš, klintsragu un dažu koku tīkamajā, spirdzinošajā paēnā. Bija svelmaina augusta diena, kad karstums šai apgabalā mēdz būt vislielākais, un trešā pēcpusdienas stunda, tāpēc šī vieta tiem šķita vēl tīkamāka un aicināt aicināja abus tur sagaidīt Sančo atgriešanos, ko viņi arī darīja. Ēnā veldzējoties, viņi izdzirda kādu balsi, kas bez jebkāda instrumenta pavadījuma maigi un patīkami dziedāja, par ko viņi visai brīnījās, jo šī vieta nelikās tāda, kur varētu uzturēties tik labi dziedoņi. Un, kaut gan bieži stāsta, ka mežos un laukos mītot gani ar ārkārtīgi skaistām balsīm, tomēr tā ir vairāk dzejnieku

izdoma nekā patiesība; viņi arī ievēroja, ka dziesmas vārdus, ko tie dzirdēja, nebūtu varējis sacerēt kāds vienkāršs lauku gans, bet tikai izglītots pilsētnieks. Par to viņi pārliecinājās, dzirdot šādu dziesmu:

Kas izpostīja manu laimi?
Nievs un zaimi.
Kas liek, lai dzeļ man mīlestība?
Greizsirdība.
Kas pacietību nokaut manās?
Atšķiršanās.
Tāpēc es redzu: mokās manās
Nav līdzekļu, kas ārstēt spētu,
Jo cerību man nonāvētu
Nievs, greizsirdība, atšķiršanās.

Kas man šīs lielās sāpes dara?
Mīlas vara.
Kas mani pazemo un moka?
Liktens roka.
Kas grib, lai krītu sadragāts?
Debess prāts.
Tad visam gals ir jāpadara,
Jo ilgāk dzīvot būtu lieki,
Ja kļuvuši man ienaidnieki
Ir mīla, liktens, debess vara.

Kas beidzot īstu laimi sniegs?
Nāves miegs.
Kad sirds no mīlas projām ies?
Mainoties.
Kur nedarīs vairs sāpes tā?
Ārprātā.
Nav gudri alkt, lai kaisle gaist,
Ja līdzekļi, kas ārstēt spētu,
Kas vienīgie man palīdzētu,
Ir nāve, maiņa, ārprāts baiss.

Pēcpusdienas stunda, skaistais laiks, apkārtnes vientulība, dziedoņa balss un māka abos klausītājos izraisīja apbrīnu un sajūsmu, un viņi sēdēja nepakustēdamies, cerēdami vēl ko dzirdēt, bet, kad iestājās ilgs klusums, tie nolēma piecelties un uzmeklēt cilvēku, kas tik skaisti bija dziedājis. Taču piecēlušies viņi atkal apstājās, jo viņu ausīs atkal ieskanēja tā pati balss, kas dziedāja šādu sonetu.

SONETA

Ak svētā draudzība, ar spārniem vāriem
No zemes, kur mēs tevi nepazīstam,
Kur redzam tikai tavu ēnu klīstam,
Tu aiztraucies uz gaišām debess ārēm.

No turienes mums dažreiz liecies pāri,
Bez plīvura tad rādi mieru īsto,
Liec labus darbus darīt, sirdis šķīstot,
Līdz atkal ļaunums tās mums sagrābj kāri.

Jel atstāj debesis vai aizliedz bargi
Uz zemes viltum tavās drānās staigāt
Un mūsu patiesākās jūtas nāvēt!

Ja mūs no tādiem maldiem nepasargi,
Tad pasaulē būs tikai cīņas baigās,
Naids pirmatnējs, un dzīvei nepastāvēt.

Dziesma beidzās ar dziļu nopūtu, un abi uzmanīgi klausījās cerībā, ka balss vēl kaut ko nodziedās; bet, dzirdēdami, ka dziesma pārvērtās raudās un skumjās žēlabās, tie nolēma uzzināt, kas ir šis apbēdinātais, kura balss bija tikpat skaista, cik viņa nopūtas sērīgas; pagājuši dažus soļus garām klintsragam, viņi ieraudzīja cilvēku, kura augums un seja bija tādi, kādus Sančo tiem bija attēlojis, atstāstīdams Kardenio stāstu. Šis cilvēks, tos ieraugot, palika nekustīgi stāvot, galvu uz krūtīm nokāris, it kā dziļās domās nogrimis, uzmezdams tiem tikai vienu skatienu, kad tie negaidot viņam tuvojās, bet pēc tam vairs nepaceldams acis. Priesteris, kas bija daiļrunīgs cilvēks, zinādams viņa nelaimi un pazīdams viņu pēc ārējām pazīmēm, piegāja tam klāt un nedaudzos, bet ļoti saprātīgos vārdos lūdza un centās pārliecināt viņu atstāt šo posta pilno dzīvi, lai viņš tādējādi neaizietu bojā, kas taču būtu vislielākā no visām nelaimēm. Kardenio bija šai brīdī neaptumšotā prātā, brīvs no trakuma lēkmēm, kas bieži viņu sev pašam pilnīgi atsvešināja; ieraudzīdams abus svešiniekus, kas bija ģērbušies savādāk nekā ļaudis, ko viņš parasti sastapa šai vientulīgajā apvidū, tas ļoti izbrīnījās, bet vēl vairāk brīnījās, dzirdēdams tos runājam par viņa ciešanām kā par kaut ko zināmu, jo priestera vārdi to viņam lika noskārst, un tādēļ viņš atbildēja šādi:

— Lai jūs būtu kas būdami, seņori, es redzu, ka debesis, kas cenšas palīdzēt labajiem un daudzreiz arī ļaunajiem, pretēji maniem nopelniem, šai tuksnesī, tālu no cilvēku sabiedrības, sūta man cilvēkus, kas ar skaidriem un saprātīgiem vārdiem man daudzkārt pierāda, ka mans dzīves veids ir neprātīgs, un grib mani no šejienes aizvest labākā dzīves vietā; bet, nezinādami, ko zinu es, ka, izkļūstot no šās nelaimes, es iekritīšu vēl lielākā nelaimē, jūs varbūt domājat, ka esmu cilvēks ar vāju saprātu vai, ļaunākā gadījumā, pilnīgi ārprātīgs. Un tiešām nav nekāds brīnums, ja jūs tā domājat, jo pats saprotu, ka mana posta apziņa sagrābusi mani ar tādu spēku, kas tiecas mani pazudināt, un, nespēdams tai pretoties, bieži kļūstu kā akmens, bez jūtām un sajēgas, un tikai tad to noskārstu, kad citi man stāsta un rāda, kādas lietas esmu izdarījis, atrazdamies briesmīgās lēkmes varā; es nekā cita nevaru darīt kā vien veltīgi skumt un bezmērķīgi lādēt savu likteni un, attaisnojot savu ārprātu, izstāstīt tā cēloni ikvienam, kas to vēlas dzirdēt; jo sapratīgi cilvēki, uzzinādami šo cēloni, nebrīnīsies par sekām un, ja tie mani arī neizdziedinās, tad vismaz mani nenosodīs, un viņu dusmas par manu nesavaldību pārvērtīsies līdzcietībā par manu nelaimi; un, ja jūs, seņori, esat šeit ieradušies tai pašā nolūkā, kādā bija ieradušies citi pirms jums, lūdzu jūs, iekams turpināt mani pārliecināt sapratīgiem vārdiem, uzklausīt manas nelaimes stāstu, jo iespējams, ka jūs vēlāk paši atteiksieties no pūlēm remdināt neremdināmas bēdas.

Abi, kas citu neko nevēlējās kā vien no paša Kardenio mutes dzirdēt par viņa nelaimes cēloni, lūdza viņu visu izstāstīt, apsolīdamies tam nepiedāvāt citu palīdzību un citu mierinājumu kā tikai to, ko viņš pats vēlēsies. Tad skumīgais kavaļero iesāka savu bēdu stāstu un stāstīja to gandrīz tiem pašiem vārdiem un izteicieniem, kā bija stāstījis pirms dažām dienām donam Kichotam un kazu ganam, kad dona Kichota bruņinieka stingrā godaprāta dēļ attiecībā pret meistaru Elisabatu stāsts palika nepabeigts, kā sacīts vēstījumā. Bet tagad labvēlīgs liktenis atturēja ārprāta lēkmi un ļāva stāstu izstāstīt līdz galam; nokļuvis līdz tai vietai, kur dons Fernando Gallijas Amadisa grāmatā atrada vēstuli, Kardenio teica, ka viņš to zinot no galvas, un atstāstīja to šādiem vārdiem:

LUSINDAS VĒSTULE KARDENIO.

«Katru dienu es jūsos atklāju cēlas īpašības, kas mani pamudina un piespiež jūs aizvien vairāk cienīt; ja jūs vēlaties, lai atmaksāju savu parādu, nezaudējot savu godu, jūs to viegli varat panākt: mans tēvs, kas jūs pazīst un mani mīl, nepretodamies manai gribai, jums atvēlēs to, ko jums pienākas vēlēties, ja vien jūs mani tik augstu cienāt, kā jūs sakāt un kā es ticu.»

Šī vēstule, kā jau teicu, mani pamudināja lūgt Lusindas roku, un šī vēstule nostiprināja Fernando pārliecību, ka Lusinda ir saprātīgākā un gudrākā sieviete mūsu laikmetā, un radīja viņā vēlēšanos mani iznīcināt, iekams es paspēju izpildīt savu nodomu. Es izstāstīju donam Fernando, ka Lusindas tēvs vēlas, lai viņas meitas roku izlūgtos mans tēvs, un ka es neiedrošinos savam tēvam to teikt, baidīdamies, ka viņš tam nepiekritīs — ne jau tādēļ, ka viņš nezinātu Lusindas dižciltību, labo sirdi, tikumību un skaistumu, jo viņas īpašības bija pietiekamas, lai greznotu jebkuru Spānijas dzimtu, bet gan tādēļ, cik nopratu, ka mans tēvs vēlējās, lai neapprecos pāragri, iekams neesam noskaidrojuši, ko hercogs Rikardo grib darīt manis labā. Vārdu sakot, es pateicu donam Fernando, ka neiedrošinos par to runāt ar savu tēvu, ka ne tikai šis šķēršlis, bet arī vēl daudzi citi paredzamie šķēršļi, ko nezinu pat nosaukt, mani padara mazdūšīgu un rada manī nojautu, ka manas vēlēšanās nekad nepiepildīsies. Dons Fernando uz visu to man atbildēja, ka viņš apņemoties pierunāt manu tēvu, lai tas savukārt runātu ar Lusindas tēvu. Ak godkārīgais Marijs, ak cietsirdīgais Katilina, ak noziedzīgais Sulla, ak negodīgais Ganelons, ak nodevīgais Veļido, ak atriebīgais Julians*, ak mantkārīgais Jūdass! Ak nežēlīgais, atriebīgais un viltīgais nodevēj, kādu ļaunumu tev nodarīja nelaimīgais, kas tik atklāti tev uzticēja savas sirds noslēpumus un priekus? Kā esmu tevi aizskāris? Vai esmu tev teicis kādu vārdu vai devis kādu padomu, kas nebūtu kalpojis tava goda un labklājības celšanai? Bet kādēļ es, nelaimīgais, žēlojos? Ir taču skaidri zināms: ja zvaigžņu gaitas nes sevī nelaimi no augšienes un to spēkā un niknumā izgāž pār mums, tad nekāds zemes spēks to nespēj atvairīt un nekāda cilvēka piesardzība to nevar novērst. Kas varēja iedomāties, ka dons Fernando, cēls un gudrs kavaļero, kam vajadzēja būt pateicīgam par maniem pakalpojumiem, kam bija iespējas apmierināt visas mīlas iegribas, kādas tam ienāca prātā, ka viņš iekāros man nolaupīt, kā mēdz teikt, manu vienīgo avīti, kas turklāt man vēl īsti nepiederēja! Bet pārtrauksim šīs veltīgās apceres un atsāksim šķetināt mana bēdu stāsta pārrauto pavedienu! Tā kā donam Fernando bija neērti manā klātbūtnē izpildīt savu viltīgo un ļauno nodomu, tad viņš nolēma aizsūtīt mani pie sava vecākā brāļa ar ieganstu lūgt no viņa naudu samaksai par sešiem zirgiem, kurus Fernando tai pašā dienā, kad piedāvājās runāt ar manu tēvu, bija nopircis ar vienīgo nolūku, lai mani aizdabūtu prom un jo labāk paveiktu savu nolādēto nodomu, tādēļ viņš lūdza mani aizbraukt un atvest naudu. Vai es varēju novērst šo nodevību? Vai es to varēju kaut kā nojaust? Protams, ne, gluži otrādi, — es ar vislielāko patiku piedāvājos tūlīt aizbraukt, priecādamies par viņa izdevīgo pirkumu. Tai pašā vakarā runāju ar Lusindu, izstāstīju viņai, ko bijām ar donu Fernando norunājuši, un teicu, lai viņa paliek drošā cerībā, ka mūsu labās un taisnīgās vēlēšanās piepildīsies. Viņa, tāpat kā es, nenojauzdama dona Fernando nodevību, teica man, lai pacenšos drīz atgriezties, jo viņai šķita, ka mūsu vēlēšanās piepildīsies, tiklīdz mans tēvs būs runājis ar viņas tēvu. Nezinu, kāpēc, to izsakot, acis viņai pieplūda asarām, elpa aizžņaudzās kaklā un viņa nespēja vairs pateikt ne vārda, kaut gan man likās, ka viņai vēl daudz kas bija man sakāms. Es izbrīnījos par šādu viņai neparastu izturēšanos, kādu es nekad vēl nebiju redzējis, jo vienmēr, kad labvēlīgais liktenis un mana centība sagādāja mums tikšanos, mūsu sarunas bija jautras un priecīgas, bez asaru, nopūtu, greizsirdības, aizdomu un baiļu piejaukuma. Es vienmēr pateicos liktenim, ka debesis man bija devušas šādu mīļoto, cildināju viņas skaistumu, apbrīnoju viņas dvēseles īpašības un saprātu, un viņa, man atmaksādama, savā mīlā slavēja

Viņa paskatījās uz to pusi, no kurienes atskanēja troksnis.

manī to, kas tai likās uzslavas cienīgs. Turklāt mēs tērzējām par simttūkstoš niekiem un dažādiem atgadījumiem ar mūsu kaimiņiem un paziņām, un mana lielākā pārdrošība bija gandrīz ar varu satvert viņas skaisto, balto roku un spiest to pie savām lūpām, cik to man atļāva zemo margu biezie režģi, kas mūs šķīra. Bet manas skumjās aizbraukšanas dienas priekšvakarā viņa raudāja, šņukstēja, nopūtās un aizgāja, atstādama mani apmulsušu un satrauktu, jo mani izbiedēja Lusindas tik neparastās un tik skumjās sāpju un jūtu izpausmes; bet, nevēlēdamies izpostīt savas cerības, es visu piedēvēju viņas mīlas spēkam un sāpēm, kādas šķiršanās rada tiem, kas sirsnīgi mīl viens otru. Skumjš un domīgs es beidzot aizbraucu, mana dvēsele bija pilna minējumu un aizdomu, kas man pašam šķita neizprotamas; tās bija skaidras pazīmes, kas man lika nojaust bēdīgās sekas un gaidāmo nelaimi.

Ieradies tur, kur tiku sūtīts, es nodevu vēstuli dona Fernando brālim; viņš mani saņēma laipni, bet aizturēja un man par lielu nepatiku lika man gaidīt veselu nedēļu tādā vietā, kur mani nevarēja ieraudzīt viņa tēvs, vecais hercogs, jo Fernando brālim bija rakstījis, lai viņš tam atsūta naudu, tēvam nezinot. Viss tas bija tikai viltīgā Fernando izgudrojums, jo viņa brālim naudas netrūka, lai varētu mani nekavējoties sūtīt atpakaļ. Šī pavēle mani gandrīz pamudināja nepaklausīt, jo man likās neiespējami dzīvot tik daudz dienu šķirtam no Lusindas, vēl jo vairāk tāpēc, ka biju viņu atstājis, kā jums jau teicu, tādās skumjās; tomēr, kā jau godīgs kalps, paklausīju, kaut gan sapratu, ka tas var izpostīt manu laimi. Pēc četrām dienām ieradās kāds cilvēks, kas, mani uzmeklējis, nodeva man vēstuli, kurai uz aploksnes es pazinu Lusindas rokrakstu. Atplēsu to izbijies un satraukts, saprazdams, ka tikai ļoti svarīgs iemesls varēja viņu pamudināt rakstīt man tālumā, jo viņa visai reti to darīja, man atrodoties viņas tuvumā. Iekams sāku lasīt, jautāju vīram, kas viņam iedevis vēstuli un cik ilgi viņš atradies ceļā; viņš man pastāstīja: «Pusdienas laikā nejauši ejot pa kādu pilsētas ielu, kāda ļoti skaista seņora pa logu mani sauca un ar asarām acīs lielā steigā teica: «Brāli, ja jūs esat kristietis, kā tas man šķiet, tad, es jūs lūdzu, dieva vārdā nogādājiet šo vēstuli nekavējoties tam cilvēkam, kura labi pazīstamo vārdu un atrašanās vietu jūs izlasīsiet uz aploksnes, un ar šo darbu jūs izdarīsiet lielu pakalpojumu debesu valdniekam, bet, lai jūs to vieglāk varētu izdarīt, ņemiet visu, kas iesiets šai lakatiņā.» To teikdama, viņa izmeta pa logu kabatas lakatiņu, kurā bija iesieti simt realu, zelta gredzens, kas man tagad pirkstā, un vēstule, kuru es jums nodevu. Nenogaidot manu atbildi, viņa atkāpās no loga, iepriekš pārliecinājusies, vai es paņēmu vēstuli un lakatiņu, es savukārt ar zīmēm rādīju, ka viņas lūgumu izpildīšu. Pārliecinājies, ka par vēstules aiznešanu man tiek bagātīgi atlīdzināts, un izzinājis no adreses, ka viņa to sūta jums, — jo es, seņor, jūs ļoti labi pazīstu, — kā arī skaistās seņoras asaru aizkustināts, es nolēmu vēstuli citam neuzticēt, bet nodot to pats; kopš tā brīža pagājušas sešpadsmit stundas, kurās esmu nogājis ceļa gabalu, kas, kā jūs zināt, ir astoņpadsmit jūdžu garš.» Kamēr pakalpīgais un neparastais vēstnesis to stāstīja, es stāvēju apjucis no viņa vārdiem, un mani ceļgali tā drebēja, ka gandrīz nespēju noturēties kājās. Beidzot es atvēru vēstuli un izlasīju šādus vārdus:

> «Solījumu, ko jums deva dons Fernando, — pierunāt jūsu tēvu, lai tas savukārt runātu ar manējo, — viņš izpildījis savā, ne jūsu labā. Ziniet, seņor, ka viņš lūdzis dot mani viņam par sievu, un mans tēvs, iekārdināts ar to, ka dona Fernando stāvoklis augstāks par jūsējo, visā nopietnībā devis savu piekrišanu, un pēc divi dienām jānotiek mūsu laulībām tādā klusībā un slepenībā, ka liecinieki būs tikai debesis un mājas ļaudis. Jūs varat iedomāties manu stāvokli; ja gribat nākt, steidzieties; vai es jūs mīlu vai nemīlu, to jums pierādīs šā notikuma atrisinājums. Lai dievs dod, ka vēstule nokļūtu jūsu rokās, iekams mani piespiedīs manu roku savienot ar tā cilvēka roku, kas tik slikti prot turēt savu doto solījumu.»

Tāds bija kopsavilkumā vēstules saturs, kas man lika tūlīt doties ceļā, nenogaidot ne atbildes, ne naudas, jo es tad ļoti skaidri sapratu, ka nevis vēlēšanās pirkt zirgus, bet iekāre pamudinājusi

donu Fernando sūtīt mani pie sava brāļa. Niknums pret donu Fernando un bailes zaudēt iemīļoto, kuru biju sev izpelnījies ar tik daudzu gadu uzticību un ilgošanos, mani spārnoja, un es jau nākošajā dienā ierados dzimtajā pilsētā tai pašā stundā un tai vietā, kur mēdzu Lusindu satikt. Neviena nepamanīts, es atstāju savu mūli tā krietnā cilvēka namā, kas man atnesa vēstuli, un liktenis man bija tik labvēlīgs, ka sastapu Lusindu pie režģu loga, mūsu mīlestības liecinieka. Lusinda tūlīt pazina mani, un es pazinu viņu, tomēr mēs nepietiekami pazinām viens otru. Kas gan pasaulē var lielīties, ka izdibinājis un sapratis sievietes juceklīgās jūtas un mainīgo dabu? Patiesi, neviens. Lusinda, mani ieraudzījusi, teica: «Kardenio, esmu tērpusies kāzām, zālē jau gaida nodevīgais dons Fernando un mans mantkārīgais tēvs kopā ar citiem, kas būs gan manas nāves, bet nevis manu laulību liecinieki. Neuztraucies, mans draugs, bet mēģini būt klāt pie šā upura; ja nevarēšu laulības izjaukt ar saviem vārdiem, tad duncis, ko esmu šeit paslēpusi, kas spētu satriekt vēl niknākus spēkus, izbeigs manu dzīvi, un tikai tad tu pilnīgi sapratīsi, cik ļoti es tevi esmu mīlējusi un mīlu.» Baidīdamies, ka nepaspēšu viņai atbildēt, es apmulsis steigā teicu: «Lai tavos darbos, seņora, tavi vārdi kļūst patiesība, un, ja tev ir duncis, ar ko pierādīt savu uzticību, tad man ir zobens, ar kuru tevi aizstāvēt vai sevi nogalināt, ja liktenis būs pret mums.» Neticu, ka viņa dzirdēja visus manus vārdus, jo šai brīdī viņu kāds steidzīgi aizsauca, teikdams, ka līgavainis gaidot. Tad arī iestājās manu bēdu nakts: mana prieka saule norietēja, manu acu gaisma apdzisa, un mans prāts samulsa. Neiedrošinājos ieiet viņas mājā, nespēju pakustēties ne no vietas, tomēr, atcerēdamies, cik svarīga bija mana klātbūtne šai gadījumā, saņēmis visus spēkus, iegāju namā. Tā kā visas izejas un ieejas man tur bija ļoti labi pazīstamas un visi bija aizņemti ar slepeno kāzu rīkošanu, tad neviens mani neievēroja; tā nepamanīts iekļuvu zālē un nostājos kāda loga iedobumā, kuru aizsedza divu gobelenu malas, un pa šo spraugu es neredzams varēju redzēt visu, kas notika zālē. Kā lai šobrīd attēloju satraukumu, kas, tur stāvot, pārņēma manu sirdi, domas, kas man uzmācās, apceres, kurām nodevos! Tās bija tik daudzas un tik dažādas, ka nav vārdos izsakāmas, un nebūtu arī labi tās izsacīt. Pietiks, ja teikšu jums, ka zālē ienāca līgavainis, ģērbies savā parastajā ikdienas tērpā, bez jebkādiem izgreznojumiem. Kā vedējtēvs viņam līdzi gāja kāds Lusindas brālēns, un zālē nebija neviena sveša cilvēka, bet vienīgi mājas kalpotāji. Drīz pēc tam no kādas blakus telpas iznāca Lusinda, savas mātes un divu kalpoņu pavadībā, tik skaisti tērpusies un greznojusies, kā to pelnīja viņas kārta un daiļums, parādīdama dižciltīga krāšņuma un smalkas gaumes pilnību. Dusmas un pārsteigums man neatļāva sīkāk aplūkot viņas tērpu, ievēroju tikai krāsas — purpursarkano un balto — un dārgakmeņu vizmu viņas galvasrotā un uz visa viņas tērpa, bet visu to pārspēja viņas brīnišķīgo zeltaino matu neparastais skaistums, kas, sacenzdamies ar dārgakmeņu mirdzumu un zālē degošo četru lāpu spulgu, acīs iestaroja daudz pārākā spožumā. Ak atmiņa, mana miera nāvīgākā ienaidniece! Kāpēc tu man tagad attēlo manas dievinātās ienaidnieces nesalīdzināmo skaistumu? Cietsirdīgā atmiņa, vai labāk nebūtu, ja tu man atgādinātu un iztēlotu to, ko viņa toreiz izdarīja, lai es sašutumā par tik acīm redzamu apvainojumu, kaut arī neatriebis sevi, vismaz pazaudētu dzīvību? Negarlaikojieties, seņori, klausoties šo lieko novirzīšanos, jo mana nelaime ir tāda, ka par to nevar un neklājas runāt īsi un pavirši, tāpēc ka ikkatrs apstāklis tanī man liekas tik svarīgs, ka par to vērts gari runāt.

Priesteris viņam atbildēja, ka tie ne tikai negarlaikojoties, bet klausoties notikumu sīko attēlojumu ar vislielāko patiku, un šie sīkumi arī viņiem liekoties tik svarīgi, ka tos nevar noklusēt, bet tiem veltījama tikpat liela uzmanība kā galvenajam notikumam.

— Man zālē gaidot, — turpināja Kardenio, — ienāca draudzes priesteris un, saņemdams abu rokas, lai sāktu paredzēto ceremoniju, teica: «Vai jūs gribat, seņora Lusinda, klātesošo donu

Fernando sev par likumīgu vīru, kā to nosaka mūsu svētā māte baznīca?» Izbāzis galvu un kaklu starp gobeleniem, sasprindzinātā uzmanībā un dvēseles satraukumā gribēju noklausīties Lusindas atbildi, gaidīdams no tās savu nāves spriedumu vai dzīvības apstiprinājumu. Ak, kaut es taču toreiz būtu izrāvies un skaļi saucis: «Lusinda! Lusinda! Atjēdzies, ko tu dari, apdomā, ko tu man esi parādā, apdomā, ka tu esi mana un nedrīksti nevienam citam piederēt! Saproti, ka tevis izteiktais «jā» un manas dzīvības beigas būs viens un tas pats! Ha! Nodevējs dons Fernando! Manas laimes laupītājs, manas dzīvības nāve! Ko tu vēlies? Pēc kā tu dzenies? Apdomā, ka tu kristīgi nevari piepildīt tavas vēlmes, jo Lusinda ir mana sieva un es — viņas vīrs!» Ak, es neprātis! Tagad, kad esmu šķirts no viņas un tālu no briesmām, es stāstu, ko man toreiz vajadzēja darīt, bet ko es nedarīju. Tagad, kad jau esmu ļāvis laupīt sev vislielāko dārgumu, es nolādu laupītāju, kam es varēju atriebties, ja būtu sirdī jutis spēku, kura man tagad netrūkst žēlabām! Labi, ja toreiz biju gļēvulis un niekkalbis, tad esmu pelnījis, ka tagad mirstu kaunā, nožēlās un ārprātā.

Priesteris gaidīja Lusindas atbildi, bet viņa ilgi vilcinājās atbildēt, un es jau domāju, ka viņa izvilks dunci, lai pierādītu man savu uzticību, vai arī viņai mēle atraisīsies, lai pateiktu patiesību un izkliedētu maldus manis labā, kad izdzirdu, ka viņa vājā un nevarīgā balsī sacīja: «Jā, es gribu.» To pašu sacīja dons Fernando un uzmauca viņai gredzenu pirkstā, šādi saistīdams sevi ar viņu nesaraujamām saitēm. Jaunais vīrs gribēja apskaut savu sievu, bet viņa, uzlikusi roku uz sirds, nesamaņā saļima savas mātes rokās. Man atliek vienīgi pastāstīt, ko jutu es, kad Lusinda ar savu «jā» bija apsmējusi manas cerības, pierādīdama, ka viņas vārdi un solījumi bijuši neīsti, kad sapratu, ka nekad vairs nespēšu atgūt dārgumu, ko šai mirklī zaudēju; es iegrimu neziņā, man likās, ka debesis no manis novērsušās, ka zeme, uz kuras stāvēju, kļuvusi mana ienaidniece, ka gaiss liedz dvašu manām nopūtām un ūdens nedod valgmi manām asarām; tikai uguns manī iekvēlojās aizvien spēcīgāk, un es degu niknumā un greizsirdībā. Visus apmulsināja Lusindas nesamaņa; māte atbrīvoja viņas krūtis, lai viņa vieglāk varētu elpot, un atrada tur salocītu vēstuli, ko dons Fernando tūlīt satvēra un sāka lasīt lāpas gaismā; to izlasījis, viņš noslīga krēslā un atbalstīja galvu rokās kā cilvēks, kas iegrimis dziļās domās, nepalīdzēdams pārējiem atdzīvināt viņa sievu.

Redzēdams visus mājas ļaudis tādā apjukumā, steidzos projām, neraizējoties par to, vai mani ieraudzīs, un nolēmu, ja mani pamanīs, izdarīt kaut ko tik neprātīgu, ka visa pasaule uzzinātu manas sirds taisnīgās dusmas un tiktu sodīts viltīgais Fernando līdz ar nepastāvīgo nodevēju, kas gulēja bezsamaņā; bet liktenis, kas mani taupīja lielākai nelaimei, ja lielāka var būt, iekārtoja tā, ka šai brīdī atguvu atkal savu saprātu, kuru pēc tam šeit atkal pazaudēju; es nevēlējos atriebties saviem lielākajiem ienaidniekiem (ko viegli būtu varējis izdarīt, jo tie nenojauta manu klātbūtni), bet nolēmu sodu, kādu tie bija pelnījuši, uzlikt pats sev; es biju pat varbūt bargāks pret sevi nekā pret viņiem, pat ja būtu tos toreiz nogalinājis, jo pēkšņa nāve ātri izbeidz ciešanas, bet lēnas mokas nepārtraukti nāvē, neizbeidzot dzīvību. Izgājis beidzot no nama, devos turp, kur biju atstājis savu mūli, liku to apseglot un, uzkāpis tam mugurā, neatvadījies no saimnieka, aizjāju no pilsētas, neiedrošinādamies, tāpat kā kādreiz Lats, atskatīties uz to; bet, kad nokļuvu vientuļā laukā, kur mani apņēma nakts tumsa un klusums, es, ļaudams vaļu žēlabām, skaļi iekliedzos, neraizējoties un nebaidoties, ka mani kāds varētu sadzirdēt vai pazīt, un mana mēle apbēra tūkstoš lāstiem Lusindu un donu Fernando, it kā ar to es varētu atriebt pārestību, ko viņi man bija nodarījuši. Es dēvēju Lusindu par nežēlīgu, nepateicīgu, viltīgu un zemisku, bet it sevišķi par mantkārīgu, tāpēc ka, mana ienaidnieka bagātības apstulbota, viņa mani bija pametusi un atdevusies tam, ko laime apveltījusi devīgāk. Šo lāstu un zaimu plūsmā es viņu atkal atvainoju, teikdams, ka nav jābrīnās, ja vecāku

namā stingri audzināta meitene, kas paradusi tiem paklausīt, nespēja pretoties viņu gribai, kad tie viņai piedāvāja par vīru tik dižciltīgu, bagātu un skaistu kavaļero; ja viņa to nepieņemtu, tie domātu, ka viņa zaudējusi prātu vai iemīlējusies kādā citā, un šādas aizdomas būtu kaitējušas viņas labajam vārdam un godam.

Tad atkal iebildu: viņai vajadzēja teikt, ka viņa par savu vīru izvēlējusies mani, tad viņas vecāki saprastu, ka viņas izvēle nav tik slikta, un viņu attaisnotu, jo pirms dona Fernando bildinājuma es biju labākais vīrs, kādu tie savai meitai varēja vēlēties, un, pirms Lusinda, pilnīgi pret savu gribu un padodamās spaidiem, sniedza savu roku Fernando, viņa ļoti labi varēja teikt, ka to jau sniegusi man; es ierastos un apliecinātu visu, ko viņa šai gadījumā būtu iedomājusies sacīt. Beidzot atzinu, ka vāja mīlestība, niecīgs saprāts, liela godkāre un cenšanās pēc augsta stāvokļa bijuši tie iemesli, kas viņai lika aizmirst vārdus, ar kādiem tā mani maldināja, modinādama un nostiprinādama manī drošas cerības un godīgus nodomus.

Tā kurnēdams un satraukts es jāju visu atlikušo nakti un, dienai austot, nokļuvu pie šiem kalniem, kur maldījos vēl trīs dienas bez ceļa un takas, līdz nonācu kādā pļavā — nezinu vairs, kurā kalnu pusē tā bija, — un izjautāju dažus avju ganus, kur atrodas šā kalnāja vismežonīgākais apvidus. Tie norādīja man šo vietu. Un es nekavējoties devos šurp, apņēmies šeit izbeigt savu dzīvību; iejājot kādā mežonīgā aizā, mans mūlis nobeidzās aiz noguruma un bada vai, kā man šķiet, lai nokratītu tik nevajadzīgu nastu, kāds biju es. Tā paliku pats uz savām kājām, dabas varā, izsalkuma mocīts, nezinādams un nedomādams, kur meklēt palīdzību. Pēc tam kad biju nogulējis zemē nezin cik ilgi, es piecēlos, nesajuzdams vairs izsalkuma, un ieraudzīju savā tuvumā dažus kazu ganus, kas laikam bija mani paēdinājuši, jo viņi man pastāstīja, kādā stāvoklī tie mani atraduši un kādas neprātības es tiem sarunājis, izrādīdams skaidras ārprāta pazīmes. Kopš tā laika arī pats jūtu, ka mans prāts dažreiz nav kārtībā, bieži vien tas ir tik vājš un aptumšots, ka es izdaru tūkstoš aplamību: saplosu savas drēbes, kliedzu šai vientulībā, nolādu savu likteni un veltīgi atkārtoju savas ienaidnieces mīļoto vārdu; tādos brīžos mana vienīgā vēlēšanās ir izbeigt savu dzīvi ar šiem kliedzieniem, bet pēc tam, atguvis saprātu, jūtos tik noguris un satriekts, ka ar mokām varu pakustēties.

Mana parastā uzturēšanās vieta ir kāds plašs korķozola iedobums, kurā es paslēpju šo nožēlojamo ķermeni. Govju un kazu gani, kas klaiņo šais kalnos, līdzcietības pamudināti, mani baro, noliekot man pārtiku ceļmalās un klintīs, domādami, ka tur nejauši iešu garām un to atradīšu; kaut arī dažkārt neesmu pilnā prātā, tomēr dabas instinkts mani dzen meklēt barību un modina manī iekāri to paņemt un aprīt. Dažreiz, sastapdami mani, kad esmu skaidrā prātā, tie man stāsta, ka es mēdzot iznākt uz ceļa un uzbrukt ganiem, kas dodas no ciemata uz ganībām, lai ar varu atņemtu tiem pārtiku, ko tie man parasti dod labprātīgi. Tā es dzīvoju šo nožēlojamo, moku pilno dzīvi, kamēr debesīm labpatiks to izbeigt vai manu atmiņu tā pārvērst, ka es vairs neatcerēšos ne Lusindas skaistumu un nodevību, ne pārestību, ko man nodarījis dons Fernando; ja debesis tā izdarīs, neatņemot man dzīvību, tad es savas domas vadīšu labākā virzienā, ja ne, tad es tikai varu lūgt visaugstāko apžēloties par manu dvēseli, jo nejūtu sevī pietiekamu spēku un vīrišķību atbrīvot savu ķermeni no šā posta, kurā esmu labrātīgi iedevies.

Tāds, seņori, ir mans rūgtais ciešanu stāsts; sakiet man, — vai varēju, to stāstīdams, sajust mazāk sāpju, nekā esmu jums izrādījis? Tādēļ nepūlieties man palīdzēt ar saprātīgu padomu; tas man var tikpat maz līdzēt kā slavena ārsta parakstītas zāles slimniekam, kas tās negrib lietot. Es nevēlos veselību bez Lusindas, un, tā kā viņai labpaticis izvēlēties citu, kad tā piederēja un tai vajadzēja piederēt man, tad man labpaticis izvēlēties nelaimi, kaut gan varēju kļūt laimīgs. Ar savu

Dons Fernando piesauca vēl vairāk svēto par mūsu savienošanās lieciniekiem.

nepastāvību viņa gribēja padarīt manu postu pastāvīgu; es pats sevi pazudināšu, lai piepildītos viņas griba, un būšu piemērs nākošajām audzēm, ka man vienam bija atņemts tas, kā netrūkst visiem nelaimīgajiem, proti, tie parasti samierinās ar to, ka viņu ciešanām nav mierinājuma, bet es tāpēc ciešu vēl lielākas mocības, jo domāju, ka tās nebeigsies pat nāvē.»

Ar šiem vārdiem Kardenio nobeidza savu garo runu un savas nelaimīgās mīlas stāstu, un, kad priesteris tam gribēja kaut ko mierinošu teikt, to pārtrauca kāda balss, ko viņš izdzirda un kas žēlabainiem vārdiem teica to, ko vēstīs šā stāstījuma ceturtā daļa, jo šai vietā gudrais un vērīgais vēsturnieks Sids Amets Benenheli nobeidz trešo daļu.

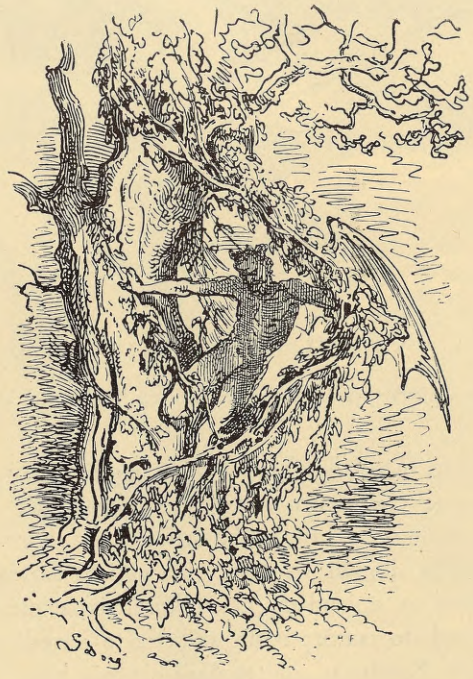

XXVIII NODAĻA

pastāsta jauno un patīkamo piedzīvojumu, kas priesterim un bārddzinim atgadījās tai pašā kalnājā.

Pārlieku aplaimots un svētīgs bija laiks, kad devās pasaulē drosmīgais bruņinieks Lamančas dons Kichots, jo, pateicoties viņa cildenajam lēmumam atdzemdināt un atkal atdot pasaulei jau iznīkušo un gandrīz izmirušo klaiņojošo bruņinieku ordeni, mēs varam tagad, mūsu laikmetā, kad tik nepieciešams jautrs laika kavēklis, baudīt ne tikai viņa patiesā dzīves stāsta jaukumu, bet priecāties arī par tanī ievītajiem nostāstiem un epizodēm, kas daļēji ir tikpat pievilcīgi, mākslinieciski un patiesi kā pats šis stāsts, kura tīri izsukāto, savērpto un sašķeterēto pavedienu tālāk risinot tiek vēstīts, ka priesteri, kas gatavojās mierināt Kardenio, pārtraukusi skumja balss, sacīdama šādus vārdus:

— Ak dievs! Vai tiešām esmu atradusi vietu, kas noderēs par apslēptu kapu manai miesai, ko pret savu gribu nēsāju kā smagu nastu? Patiesi, šeit tā būs, ja vien šo kalnu vientulība mani neviļ! Ak, es nelaimīgā! Cik daudz labvēlīgāka sabiedrība nekā cilvēciskas būtnes manam nodomam būs šīs klintis un biezokņi, jo tie man ļaus manu nelaimi izsūdzēt debesīm; visā pasaulē nav neviena cilvēka, no kā es varētu gaidīt savās šaubās padomu, bēdās atvieglojumu, ciešanās palīdzību!

Visus šos vārdus dzirdēja un saprata priesteris un pārējie klātesošie, un viņiem šķita, — kā tas arī īstenībā bija — ka tie atskan pavisam tuvu, tāpēc viņi piecēlās, lai uzmeklētu runātāju, un, nepilnus

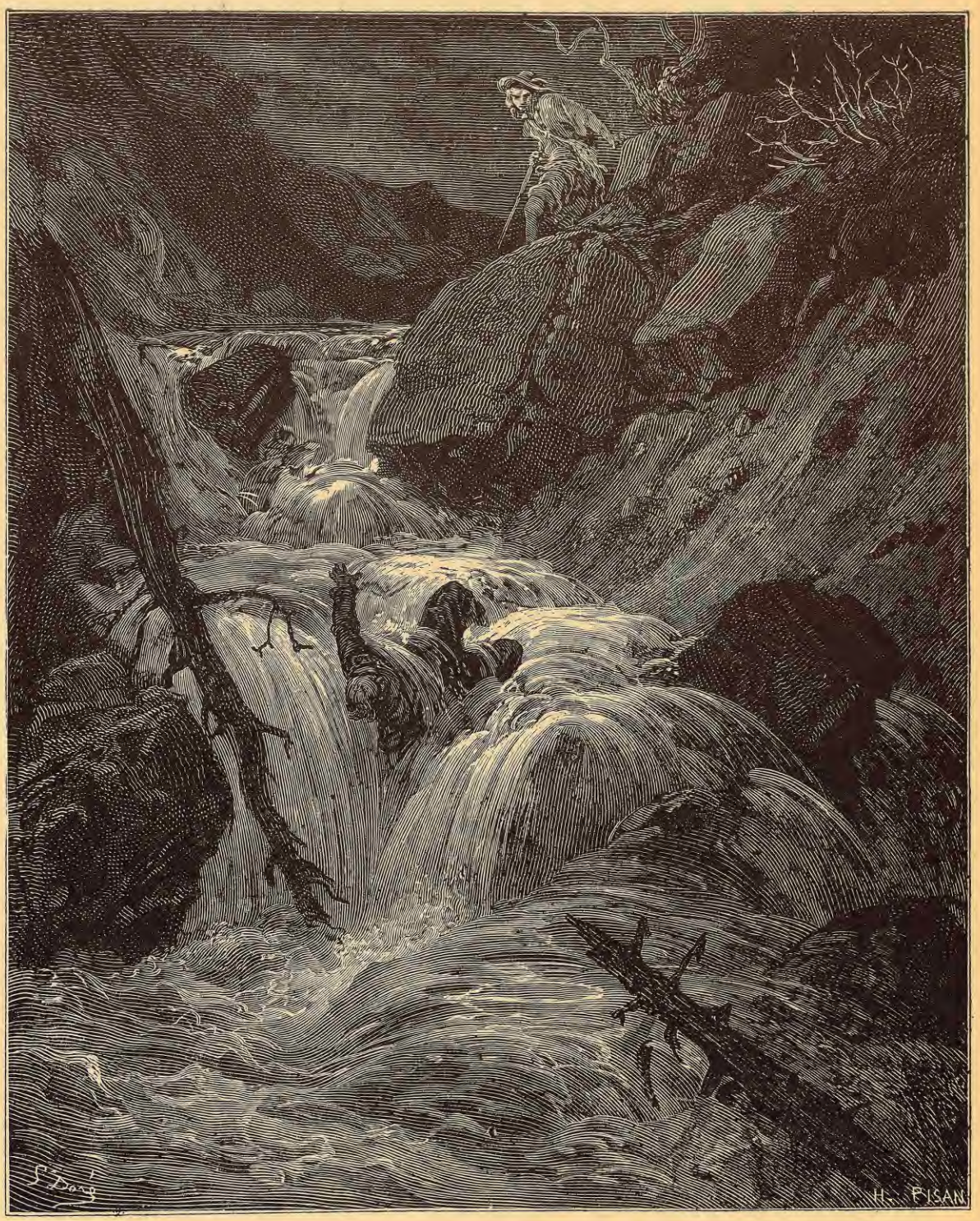

Es kalpu ar saviem niecīgajiem spēkiem un mazu piepūli nogrūdu no kādas kraujas.

divdesmit soļus pagājuši, ieraudzīja aiz klints zem kāda oša zemnieka drēbēs tērptu jaunekli, kas, galvu noliecis, mazgāja kājas strautā, tāpēc tie nevarēja saskatīt viņa seju; viņi tam tuvojās tik klusu, ka viņš tos nepamanīja un cītīgi vien mazgāja savas kājas, kas līdzinājās diviem baltiem kristala gabaliem, izaugušiem strautā starp citiem akmeņiem. Šo kāju baltums un daiļums vērotājus pārsteidza, un tiem šķita, ka tās nav radītas, lai bradātu pa arumiem vai staigātu nopakaļ arklam un vēršiem, pretēji tam, ko varēja secināt no jaunekļa apģērba. Redzot, ka viņi nav pamanīti, priesteris, kas gāja pirmais, deva pārējiem zīmi nozust un paslēpties aiz klints bluķiem, ko viņi izdarīja, turpinādami uzmanīgi vērot jaunekli, kas bija tērpies pelēkos svārkos ar divrindu pogām, cieši apjoztos ar baltu dvieli, pelēkas vadmalas biksēs un stilbeņos, galvā tam bija pelēka berete; stilbeņus viņš bija uzrotījis līdz ceļgaliem, un viņa atsegtās kājas pilnīgi līdzinājās visbaltākajam alabastram. Pabeidzis mazgāt skaistās kājas, viņš tās noslaucīja lakatiņā, ko izņēma no beretes, bet, izņemdams lakatiņu, tas pacēla seju, un vērotāji ieraudzīja tik nesalīdzināmu skaistumu, ka Kardenio klusi teica priesterim:

— Ja tā nav Lusinda, tad tā ir nevis cilvēciska, bet dievišķīga būtne.

Jauneklis, noņēmis bereti, sapurināja galvu, un pār viņa pleciem izrisa un aizvijās tik mirdzošas matu cirtas, ka saule varēja apskaust to spožumu. Tad visi saprata, ka šķietamais zemnieks ir sieviete, turklāt vismaigākā un skaistākā, kādu viņu acis jebkad bija skatījušas, neizslēdzot Kardenio, ja vien tas nebūtu skatījis un pazinis Lusindu, jo viņš pats vēlāk atzinās, ka tikai Lusindas skaistums varēja sacensties ar svešinieces skaistumu. Kuplie, zeltainie mati apklāja ne tikai viņas plecus, bet, noslīdēdami zemāk, ietina arī visu viņas augumu, no kura bija saredzamas vienīgi kājas, tik kuplas un garas bija matu cirtas. Bez sukas, ar rokām viņa gludināja matus, un, ja viņas kājas ūdenī līdzinājās kristalam, tad matos iegremdētās rokas izskatījās kā sacietējis sniegs; viss tas vēl vairāk modināja trijos skatītājos apbrīnu un vēlēšanos uzzināt, kas viņa tāda ir. Tādēļ tie nolēma viņai parādīties, bet, kad tie sakustējās, lai pieceltos, skaistule pacēla galvu un, ar abām rokām atbīdījusi matus no sejas, paskatījās uz to pusi, no kurienes atskanēja troksnis. Tos tikko ieraudzījusi, viņa strauji pietrūkās stāvus un, neapaunot kājas, nesakārtojot matus, satvēra tai blakus nolikto drēbju sainīti un lielās bailēs un satraukumā metās bēgt; bet nepaguva noskriet pat sešus soļus, kad tās maigās kājas jau neizturēja aso akmeņu skārienus un viņa pakrita zemē. To redzot, visi trīs piesteidzās viņai klāt, un priesteris pirmais teica:

— Apstājieties, seņora, lai jūs būtu kas būdama, jo mums visiem, ko jūs šeit redzat, nav cita nolūka kā vienīgi jums pakalpot; jūs bez iemesla uzsākāt šo nevajadzīgo bēgšanu, jo jūsu kājas to neizturēs un mēs to nepieļausim.

Pārsteigta un apmulsusi viņa neatbildēja ne vārda. Visi trīs piegāja viņai klāt, un priesteris, satvēris viņas roku, turpināja šādiem vārdiem:

— Seņora, ko jūsu drēbes mums noslēpa, to atklāja jūsu mati, skaidri apliecinot, ka tie nevar būt mazsvarīgi iemesli, kas jums likuši ietērpt jūsu skaistumu tik necienīgā apģērbā un aprakt to šai vientulībā, kur mums laimējās jūs sastapt, un, ja arī mēs nespētu jums palīdzēt jūsu nelaimē, taču varēsim vismaz dot jums padomu, jo arī vissmagākās un visnepanesamākās bēdas nevar liegt cietējam, kamēr tas vēl dzīvs, kaut vai uzklausīt padomu, ko tam kāds izsaka labā nolūkā. Tātad, mana seņora vai arī, mans seņor — kā jums patīk, pārvariet bailes, ko mūsu parādīšanās jūsos iedvesa, un pastāstiet mums savu labo vai ļauno likteni, lai mēs visi kopā vai katrs atsevišķi jums palīdzētu jūsu nelaimē.

Kamēr priesteris teica šos vārdus, pārģērbtā meitene stāvēja kā apburta un raudzījās uz viņiem, nepakustinādama lūpas un neizrunādama neviena vārda, gluži kā lauku jauneklis, kam acu priekšā pēkšņi parādās kaut kas reti sastopams un nekad neredzēts. Bet, kad priesteris tai pašā nolūkā piemetināja vēl kādus vārdus, viņa dziļi nopūtās un, pārtraukdama klusēšanu, sacīja:

— Tā kā šo kalnu vientulība nav spējusi mani paslēpt un mani atrisušie un nesukātie mati nepieļauj manai mēlei melot, tad tagad būtu veltīgi izlikties, jo jūs man noticētu vairāk aiz pieklājības nekā kāda cita iemesla dēļ. Ņemot to vērā, seņori, es jums pateicos par jūsu piedāvājumu, kas man uzliek par pienākumu izpildīt jūsu lūgumu, kaut gan baidos, ka manu nedienu atstāstījums jūsos radīs ne tikai līdzcietību, bet arī bēdas, jo jūs nevarēsiet atrast līdzekli, kas remdinātu manas mokas, un padomu, kas tām palīdzētu. Tomēr, neraugoties uz visu to, lai jūs nešaubītos par manu godu, redzēdami, ka esmu sieviete, un sastapdami mani, tik jaunu meiteni, vienu un šādā apģērbā, jo šie apstākļi abi kopā un pat katrs atsevišķi var sadragāt jebkuru labo slavu, tad es jums teikšu to, ko labprāt noklusētu, ja vien tas būtu iespējams.

Skaistā sieviete visu to izrunāja bez stomīšanās tik veiklā valodā un tik maigā balsī, ka klausītājus pārsteidza viņas prāts ne mazāk kā viņas daiļums. Kad tie no jauna sāka viņai piedāvāt savus pakalpojumus un lūdza viņu izpildīt savu solījumu, jaunava, nelikdama sevi vairāk lūgt, ļoti pieklājīgi apāvusi kājas un sakārtojusi matus, apsēdās uz kāda akmens un, kad trīs ceļinieki bija novietojušies viņas tuvumā, ar pūlēm valdīdama asaras, kas zagās tai acīs, iesāka maigā un melodiskā balsī savu dzīves stāstu:

— Šeit Andaluzijā ir apvidus, kura vārdu nes arī kāds hercogs, viens no tā saucamajiem Spānijas grandiem. Viņam ir divi dēli: vecākais, viņa titula un, kā liekas, arī viņa labo tikumu mantinieks, un jaunākais, kas varētu būt tikai Veļido un Ganelona melīguma mantinieks. Mani vecāki ir šā seņora vasaļi, gan zemas kārtas, bet tik bagāti, ka, ja viņu kārta līdzinātos viņu bagātībai, tie nevarētu neko vairāk vēlēties un es nebūtu nokļuvusi savā tagadējā postā, jo mana nelaime radusies varbūt tikai tāpēc, ka mani vecāki nav piedzimuši dižciltīgi; tiesa, viņi nav tik zemas kārtas, lai tiem par to vajadzētu kaunēties, bet arī ne tik augstas, lai varētu satricināt manu pārliecību, ka tikai viņu zemā kārta vainojama manā nelaimē. Īsi sakot, viņi ir zemnieki, vienkārši ļaudis, kas nekad nav sajaukušies ar kādu necienīgu dzimtu, veci, tā sakot, senseni kristieši, bet tik bagāti, ka ar savu pārticību un krāšņo dzīves veidu tie pamazām ieguvuši jau idalgo un pat kavaļero vārdu. Tomēr par savu lielāko bagātību un augstāko dižciltību viņi uzskatīja mani, savu meitu; tā kā viņiem nav cita mantinieka vai mantinieces, tad tie mani ļoti mīlēja, un laikam neviena meita nav tikusi tā lutināta, kā mani vecāki lutināja mani. Es biju spogulis, kurā tie skatīja sevi, viņu vecuma balsts, visu viņu ilgu mērķis, piepildījums visam, ko tie no debess izlūdzās, un viņu vēlmes pilnīgi saskanēja ar manējām, jo tās vienmēr bija vislabākās. Es biju viņu siržu un arī viņu īpašuma valdniece: pieņēmu un atlaidu kalpus, caur manām rokām gāja sējumu un ražas rēķini; es pārraudzīju eļļas un vīna spiestuves, liellopu un sīklopu ganāmpulkus un bišu dravas. Vārdu sakot, visu, kas varēja piederēt un piederēja tik bagātam lauksaimniekam, kāds ir mans tēvs, es pārzināju kā saimniece un pavēlniece un darīju to ar lielu rūpību, saviem vecākiem sagādājot tādu prieku, ka nav iespējams to vārdos izteikt. Kad biju norīkojusi uzraugus, vecākos ganus un dienas algādžus, es dienas atlikušās stundas veltīju nodarbēm, kas jaunavām tik labi piederas un ir tik nepieciešamas, — ņēmu rokās adatu izšuvuma darbiem, bieži nosēdos arī pie vērpjamā ratiņa; un, ja es dažreiz, lai iepriecinātu savu prātu, šos darbus pārtraucu, tad lasīju kādu dievbijīgu grāmatu vai arī spēlēju arfu, jo no pieredzes zināju, ka muzika nomierina nemierīgu prātu un atvieglina dvēseles smagumu. Tāda, lūk, bija mana dzīve manu vecāku mājā, kuru es jums tik sīki attēloju nevis tāpēc, lai palielītos un liktu jums saprast, ka esmu bagāta, bet gan lai jūs redzētu, ka no šā laimīgā stāvokļa bez vainas esmu iekļuvusi šai postā, kādā tagad atrodos.

Tā pavadot savu dzīvi nemitīgos darbos tādā atšķirtībā, kāda mēdz būt tikai klosterī, man šķita, ka mani neredz neviens cits kā tikai mājas kalpi, jo pat uz mesi gāju agri rītos mātes

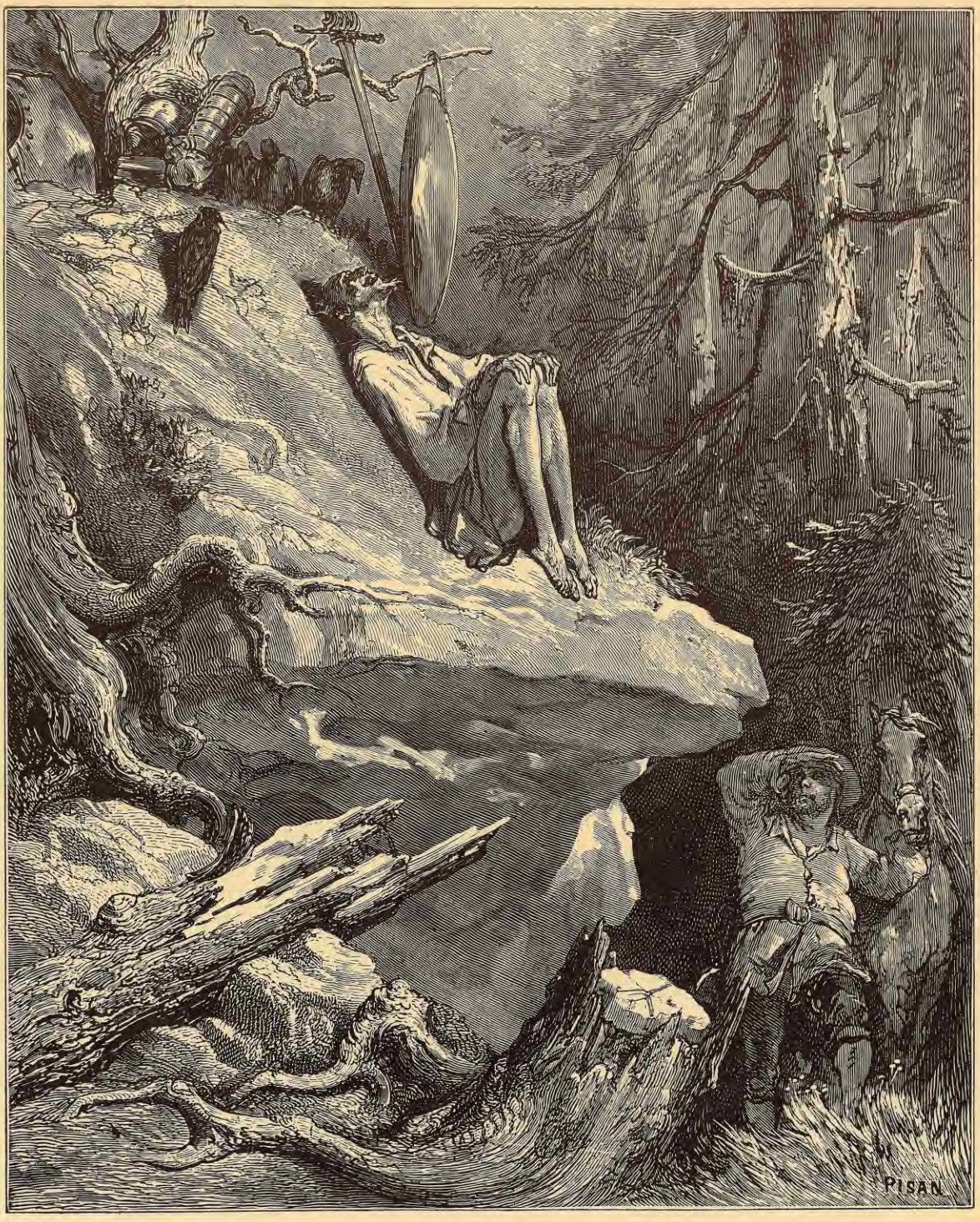

— Un, ja tas turpinātos, — piebilda Sančo, — tad esot jābaidās, ka dons Kichots nekļūšot par imperatoru.

un kalpoņu pavadībā, tā aizsegusies un aizplīvurota, ka manas acis tikko varēja saskatīt zemes vietiņu, kur man bija jāsper kāja; neraugoties uz to, tomēr mīlestības acis vai, pareizāk, dīkdienības acis, asākas par lūša acīm, mani ieraudzīja, jo man savu uzmanību pievērsa dons Fernando, hercoga jaunākais dēls, kuru nupat pieminēju.

Tikko stāstītāja bija izrunājusi dona Fernando vārdu, Kardenio seja nobālēja un pārklājās sviedriem, tā ka priesteris ar bārddzini, ievērodami viņa lielo saviļņojumu, jau sāka bažīties, ka tam uzbruks ārprāta lēkme, kas viņu, kā tie bija dzirdējuši, laiku pa laikam piemeklēja. Bet Kardenio tikai svīda un stāvēja kā sastindzis, neatlaidīgi uzlūkodams lauku meiteni un mēģinādams nojaust, kas viņa tāda ir, bet viņa, neievērodama Kardenio satraukumu, turpināja savu stāstu:

— Tikko mani ieraudzījis, kā pats man vēlāk stāstīja, viņš tūlīt iedegās pret mani lielā mīlestībā, ko pierādīja viņa rīcība. Bet, lai ātrāk beigtu manu bezgalīgo ciešanu stāstu, es noklusēšu visas dona Fernando pūles man atklāt savus nolūkus; viņš piekukuļoja visus ļaudis manā mājā, apbēra manus vecākus ar dāvanām un labvēlības apliecinājumiem; ikkatru dienu mūsu ielā bija svētki un līksmība, naktīs nevienam neļāva gulēt muzika un dziesmas; nezināmā veidā manās rokās nonāca neskaitāmas vēstules, pilnas mīlas vārdu un piedāvājumu, kurās solījumu un zvērestu bija vairāk nekā burtu. Tomēr viss tas mani neaizkustināja, gluži otrādi, es kļuvu pret viņu tik cieta, it kā viņš būtu mans nāvīgākais ienaidnieks, un viss, ko viņš darīja, lai mani pakļautu savai gribai, panāca pilnīgi pretējo; ne tāpēc, ka man dona Fernando izskats nebūtu paticis vai viņa uzmanība likusies uzbāzīga, jo es izjutu zināmu labpatiku, redzot, ka mani godā un mīl tik ievērojams kavaļero, un lasīju bez sašutuma viņa vēstulēs man izteiktos cildinājumus, jo man šķiet, ka pat visneglītākajai sievietei patīk dzirdēt, ka viņu sauc par skaistu. Pret visu to nostājās tikai mana tikumība un pastāvīgie padomi, ko man deva mani vecāki, kas jau labi zināja dona Fernando nolūkus, tāpēc ka viņš tos nevienam neslēpa. Mani vecāki man sacīja, ka tie uzticot savu godu un labo slavu manai tikumībai un krietnībai, lai es padomājot par kārtas nevienlīdzību starp mani un donu Fernando un secinot, neklausoties uz viņa vārdiem, ka viņš domā vairāk par savas iekāres apmierinājumu nekā par manu labklājību; ja es kaut kādā veidā atvairītu viņa nelikumīgos tīkojumus, tad viņi mani izprecinātu tam, kas man visvairāk patiktu, vai nu mūsu pašu ciemata, vai pat visas apkārtnes visdižākajam jauneklim, jo mūsu lielais īpašums un mana labā slava darīja iespējamu jebkuru izvēli. Šie noteiktie solījumi un patiesie iebildumi stiprināja manu apņēmību, un es nolēmu neatbildēt donam Fernando nevienu vārdu, kas tam varētu dot kaut visniecīgāko cerību sasniegt savus nolūkus.

Bet šī atturība, kas viņam droši vien šķita nicināšana, laikam gan vēl vairāk iededzināja viņa saldkaislo iekāri, jo tā man jānosauc viņa jūtas pret mani. Ja tās būtu patiesi tādas, kādas viņš tās man attēloja vārdos, tad jūs tagad par tām neko nezinātu, jo man nebūtu iemesla jums to stāstīt. Beidzot dons Fernando uzzināja, ka vecāki grib mani izprecināt, lai tam laupītu jebkādu cerību mani iegūt vai vismaz lai es atrastu sev labāku sargu; un šī ziņa vai aizdomas viņu pamudināja izdarīt to, ko jūs tūdaļ dzirdēsiet, un proti: kādu nakti atrados viena savā istabā manas kalpones sabiedrībā; durvis bija labi aizslēgtas aiz bailēm, lai neuzmanības dēļ netiktu apdraudēts mans gods. Piepeši, neraugoties uz visu šo piesardzību, pilnīgi neizprotamā kārtā šai klusajā un nošķirtajā vientulībā manā priekšā parādījās dons Fernando, kuru ieraugot mans skatiens satraukumā aptumšojās un mana mēle sastinga, tā ka nespēju pat iekliegties, un es arī neticu, ka viņš to būtu pieļāvis, jo, ātri piesteidzies, tas satvēra mani savās rokās (kā jau teicu, satraukumā man pietrūka spēka aizstāvēties) un apbēra mani tik daudziem vārdiem, ka vēl tagad neizprotu, kā var meli savā veiklībā atrast tādu valodu, kas liekas patiesība. Nodevējs prata ar asarām apstiprināt savus vārdus un ar nopūtām savas tieksmes. Es, nabaga bērns, vientulīga savējo

vidū augusi, tamlīdzīgās lietās nepiedzīvojusi, noticēju šai viltībai. Tomēr viņa asaras un nopūtas radīja manī tikai vienkāršu līdzcietību; kad pirmās izbailes bija pāri, es sakopoju visus savus izjukušos prātus un lielākā noteiktībā, nekā varēju no sevis gaidīt, tam teicu: «Ja es, seņor, tagad neatrastos tavās rokās, bet kāda plēsīga lauvas ķetnās un varētu izglābties ar noteikumu, ka kaut ko daru vai saku pret savu godu, tad man būtu tikpat neiespējami to darīt vai sacīt, cik neiespējami bijušo vērst par nebijušu. Tāpat kā manu ķermeni satvērušas tavas rokas, tā mana dvēsele ir labu nodomu varā, par kuru atšķirību no tavējiem tu pārliecināsies, ja lietosi varu un gribēsi iet vēl tālāk. Esmu tava vasale, bet ne verdzene; tavai asins dižciltībai nav un nevar būt tiesības atņemt man godu vai mani kā zemāku nicināt; es, lauku meitene un zemniece, cienu sevi tikpat daudz kā tu sevi, būdams seņors un kavaļero. Tavs spēks mani nepārspēs, tavas bagātības mani neapžilbinās, tavi vārdi mani nespēs maldināt, tavas nopūtas un asaras mani neaizkustinās. Bet, ja es visu to saskatīšu kādā vīrā, kuru mani vecāki man būs izraudzījuši par laulāto draugu, tad pakļaušu viņu gribai savējo un tai paklausīšu, un, ja mans gods paliks neaptraipīts, es vīram, kaut arī sirds neskubinātu, labprātīgi atdošu to, ko tu, seņor, man tiecies atņemt ar varu; es visu to saku, lai tu nedomātu, ka kāds no manis kaut ko iegūs, nebūdams mans likumīgais vīrs.» — «Ja tikai tas tevi baida, skaistā Doroteja (tā sauc mani, nelaimīgo),» teica negodīgais kavaļero, «tad sniedzu tev roku, ka būšu tavējais, un šī solījuma patiesīgumu lai apliecina debesis, kurām nekas nepaliek apslēpts, un dievmātes tēls, kas šeit atrodas.»

Kardenio, izdzirdis, ka viņa saucas Doroteja, atkal uztraucās un pārliecinājās par savu pirmītējo nojautu pareizību; bet, negribēdams pārtraukt stāstu, lai dzirdētu iznākumu, kas tam jau daļēji bija zināms, viņš tikai teica:

— Kā, seņora, tavs vārds ir Doroteja? Es jau reiz dzirdēju šai vārdā saucamies kādu meiteni, kuras nelaimes, šķiet, bija līdzīgas tavējām. Bet turpini tikai, ar laiku es tev pastāstīšu lietas, kas tevi ne tikai pārsteigs, bet arī noskumdinās.

Doroteja, pārsteigta par šiem Kardenio vārdiem, kā arī par viņa savādo un nožēlojamo apģērbu, lūdza viņu, lai tas tūlīt pastāstot visu, ko tas par viņu zinot, jo vienīgais labums, ko liktenis viņai atstājis, esot izturība panest jebkuru nelaimi, kas tai atgadītos; viņa esot pārliecināta, ka to nepiemeklēšot vairs nekas tāds, kas varētu kaut nedaudz palielināt to nelaimi, kas jau viņu nospiežot.

— Es, seņora, nenoklusēšu to, — atbildēja Kardenio, — ko tev gribu pateikt, ja tikai manas nojautas apstiprināsies, bet vēl tam nav pienācis laiks, un tev vēl nav derīgi to uzzināt.

— Lai nu būtu kā būdams, — atbildēja Doroteja, — es turpināšu savu stāstu:

Dons Fernando paņēma dievmātes tēlu, kas atradās manā istabā, piesauca to par liecinieku mūsu saderināšanās brīdim un ar dedzīgiem vārdiem un neparastiem zvērestiem solījās būt mans vīrs; bet, iekāms viņš beidza savu runu, es to vēlreiz lūdzu apsvērt, ko viņš dara, un apdomāt, ka viņa tēvs ļaunosies, redzēdams viņu saistītu ar kādu zemnieci, savu vasali; lai donu Fernando neapstulbo mans skaistums, kas nav pietiekami liels, lai attaisnotu viņa kļūdu; ja viņš mani patiesi mīl un grib man darīt labu, tad lai viņš ļauj manam liktenim tā ritēt, kā manai kārtai piederas, jo tik nevienādas laulības nekad neatnes laimi un prieks, kādā tās sākušās, nevelkas ilgi. To visu es viņam sacīju un piemetināju vēl daudz ko citu, ko tagad vairs neatceros; bet nekas nespēja to novirzīt no viņa apņēmības: jo pircēju, kas nodomājis nemaksāt un darījumu noslēdz kā krāpnieks, nekādas grūtības nemulsina. Tad es īsu brīdi sevī pārliku un sev teicu: «Es taču nebūšu pirmā, kas apprecoties no zemas kārtas iekļūs dižciltībā; arī dons Fernando nebūs pirmais, kas, sievietes skaistuma vai paša aklās kaislības (kas vairāk ticams) pamudināts, izvēlēsies savai augstajai kārtai neatbilstošu dzīves biedreni; tā kā nevaru pārveidot pasauli un radīt jaunas parašas,

Viņa paskubināja savu mūli ar pātagu, un tai sekoja kuplbārdainais bārddzinis.

tad rīkošos pareizi, pieņemot godu, ko man piedāvā liktenis, un, ja arī viņa jūtas pastāvētu tik vien ilgi, kamēr viņš apmierinās savu kaislību, tad es tomēr dieva priekšā būšu viņa likumīgā sieva; bet, ja es viņu nicīgi atraidīšu, tad viņš varbūt izdarīs to, ko nevajag, pielietodams varu, un es būšu zaudējusi godu, un manai vainai neatradīs attaisnojuma tie, kas nezina, kādā kārtā esmu nonākusi šai stāvoklī: jo ar kādiem vārdiem gan es varētu pārliecināt savus vecākus un citus cilvēkus, ka šis kavaļero bez manas atļaujas iekļuvis manā istabā?» Visi šie jautājumi un atbildes vienā mirklī pazibēja man galvā, bet, pašai nemanot, mani visvairāk ievilināja pazušanā dona Fernando zvēresti, viņa piesauktie liecinieki, izlietās asaras, kā arī viņa raksturs un laipnība: tik daudzas patiesas mīlas izpausmes varēja uzvarēt arī citu tikpat brīvu un paļāvīgu sirdi kā manējā. Es pasaucu savu kalponi, lai debesu lieciniekiem pievienotu šās zemes liecinieku; dons Fernando atkal atjaunoja un apliecināja savus zvērestus un piesauca vēl vairāk svēto par mūsu savienošanās lieciniekiem, jau iepriekš pazudinādams sevi tūkstoš lāstiem, ja nepildīšot savu solījumu; viņa acis atkal kļuva valgas, viņa nopūtas atskanēja biežāk, viņš sirsnīgāk iekļāva mani savās rokās, no kurām mani vēl nebija atbrīvojis, un, kad kalpone izgāja no istabas, es beidzu būt jaunava un viņš kļuva pilnīgs krāpnieks un zemsirdis.

Pēc manas nelaimes nakts uzausa diena, kaut gan, kā man šķita, ne tik ātri, kā dons Fernando to vēlējās; jo, tiklīdz iekāre ir remdēta, rodas karstākā vēlēšanās attālināties no tās vietas, kur tā guvusi apmierinājumu. Es to saku tāpēc, ka dons Fernando steidzās no manis aiziet, un ar manas kalpones palīdzību, kas pati to pie manis bija ielaidusi, viņš jau pirms ausmas atradās uz ielas. Atvadīdamies viņš man sacīja, bet ne vairs tādā pašā dedzībā un aizrautībā kā ierodoties, lai es nešauboties par viņa uzticību, ka viņa zvēresti esot patiesi un nepārkāpjami, un, lai savus vārdus vēl vairāk apstiprinātu, tas novilka no pirksta dārgu gredzenu un uzmauca to manējā. Vārdu sakot, viņš aizgāja, un es paliku, nezinu — skumīga vai priecīga; tik to varu teikt, ka biju samulsusi un domīga un pēc šā notikuma it kā pati sev atsvešinājusies, tā ka nespēju sevi piespiest vai arī piemirsu izrāt kalponi par to, ka viņa nodevīgi bija ielaidusi manā istabā donu Fernando, jo nebiju vēl skaidrībā, vai viss notikušais bija labs vai slikts. Atvadoties es teicu donam Fernando, ka viņš mani tādā pašā ceļā varēs sastapt turpmākajās naktīs, jo piederu viņam, līdz viņš to paziņos atklātībā; bet, izņemot nākošo nakti, viņš vairs nenāca; veselu mēnesi es viņu vairs neredzēju ne uz ielas, ne baznīcā, veltīgi pūlējos viņu sastapt, zinādama, ka viņš bija pilsētā un gandrīz ik dienas gāja medībās, jo šo izpriecu viņš ļoti mīlēja.

Atceros, cik rūgtas un nelaimīgas man bija šīs dienas un stundas, atceros arī, ka tajās iesākās manas šaubas un es vairs neticēju dona Fernando solījumam; tāpat arī atceros, ka manai kalponei nācās dzirdēt vārdus un pārmetumus, ko tā par savu pārdrošo rīcību agrāk nebija dzirdējusi; biju spiesta valdīt savas asaras un būt nomodā par savu sejas izteiksmi, lai nedotu iemesla vecākiem jautāt man, kāpēc esmu neapmierināta, jo ar to mani piespiestu savā atbildē izgudrot melus. Bet tad tas viss izzuda vienā mirklī, kam sekoja otrs, kurā sabruka piesardzība, rima pārdomas par godu, izbeidzās pacietība un atklājās manas slepenās domas. Tas notika tādēļ, ka pēc dažām dienām mūsu ciematā sāka runāt, ka dons Fernando apprecējis tuvējā pilsētā kādu neparasti skaistu jaunavu, kas cēlusies no dižciltīgiem vecākiem, bet ne tik bagātiem, lai tā ar savu pūru būtu varējusi cerēt uz tik dižām laulībām. Stāstīja, ka viņu saucot Lusinda; tika stāstītas arī vēl citas brīnumainas lietas, kas notikušas viņas kāzās.

Kardenio, izdzirdis Lusindas vārdu, tūlīt, plecus uzrāvis, lūpas sakniebis, uzacis savilcis, sāka raudāt, asaru straumēm plūstot no acīm. Taču Doroteja turpināja savu stāstu:

— Kad izdzirdu šo bēdīgo ziņu, kurai vajadzēja sastindzināt manu sirdi, tā to iededzināja tādās dusmās un niknumā, ka es gandrīz gribēju skaļi izkliegt ielās un darīt visiem zināmu nekrietno

neuzticību un nodevību. Bet pagaidām savaldīju savu niknumu, domādama nākošajā naktī izdarīt to, ko arī izdarīju, proti, apģērbu šo tērpu, ko man iedeva kāds gans, mana tēva kalps, kuram es izstāstīju visu savu nelaimi, lūdzot to mani pavadīt līdz pilsētai, kurā, pēc manām domām, uzturējās mans ienaidnieks. Gans sākumā nosodīja manu neprātību un neatzina manu nodomu, bet, redzēdams manu apņēmību, beidzot solījās mani pavadīt, kā pats teica, līdz pasaules galam. Tūlīt ieliku kādā audekla spilvendrānā sievietes tērpu, dažas dārglietas un naudu katram gadījumam un, nesakot savai nodevīgajai kalponei ne vārda, nakts klusumā atstāju māju, sava kalpa un nemierīgu domu pavadīta; kājām devos uz pilsētu, spārnota savā apņēmībā viņu atrast un, ja arī neaizkavēt to, kas jau bija noticis, tad vismaz jautāt donam Fernando, ar kādu sirdi viņš to varēja izdarīt. Divarpus dienās es nokļuvu, kur vēlējos; tikko iegājusi pilsētā, jautāju pēc nama, kurā dzīvo Lusindas vecāki; pirmais, kam jautāju, man pateica vairāk, nekā vēlējos dzirdēt: izstāstīja man par namu un visu, kas atgadījies šā nama īpašnieka meitas laulībās; notikums pilsētā bija tik pazīstams, ka ļaudis visur ielās lasījās pulciņos, lai to pārrunātu. Viņš man pastāstīja, ka tajā vakarā, kad notikušas Lusindas un dona Fernando laulības, viņa, soloties tam par sievu un izteicot «jā», pēkšņi zaudējusi samaņu, un, kad viņas vīrs piegājis tai klāt, lai atpogātu viņai ņieburu elpas atgūšanai, viņš atradis Lusindas rokas rakstītu zīmīti, kurā viņa noteikti paskaidrojusi, ka tā nevarot kļūt dona Fernando sieva, jo viņa jau esot Kardenio sieva, kas, pēc šā stāstītāja vārdiem, esot kāds dižciltīgs kavaļero šai pašā pilsētā; viņa esot donam Fernando devusi «jā» vārdu tikai tāpēc, lai paklausītu saviem vecākiem. Īsi sakot, viņš stāstīja, ka zīmītē bijuši tādi izteicieni, kas likuši noprast, ka viņa nodomājusi nonāvēties, tiklīdz būs beigusies laulību ceremonija; līdz ar to viņa paskaidrojusi iemeslus, kuru dēļ tā gribējusi sev laupīt dzīvību; visu to, kā stāsta, apstiprinājis viņas drēbēs atrastais duncis. Dons Fernando, visu to uzzinājis un domādams, ka Lusinda viņu izsmējusi, apkaunojusi un nonievājusi, meties tai klāt, iekams tā bija nākusi pie samaņas, satvēris atrasto dunci, lai viņu nodurtu, un to būtu izdarījis, ja viņu neaizkavētu tās vecāki un pārējie klātesošie. Stāstīja arī, ka dons Fernando tūlīt nozudis, bet Lusinda no pamiruma atžilbusi tikai otrā dienā un izstāstījusi saviem vecākiem, ka viņa esot tikko minētā Kardenio īstenā sieva. Es vēl uzzināju, ka Kardenio pats bijis klāt pie laulībām un, redzēdams Lusindu salaulātu, ko nekad nebūtu ticējis, izmisumā aizbēdzis no pilsētas, atstādams vēstuli, kurā paskaidrojis, kādu pārestību tam nodarījusi Lusinda, un paziņojis, ka aiziet turp, kur to neviena cilvēka acs vairs neredzēs. Tas bija visā pilsētā visiem zināms, visi par to runāja, bet vēl vairāk tie par to runāja, kad uzzināja, ka Lusinda aizbēgusi no savu vecāku mājas un arī no pilsētas, jo viņu nekur pilsētā neatrada, un viņas vecāki tāpēc gandrīz zaudēja prātu, nezinādami, ko darīt, lai viņu atkal atrastu. To uzzinot, manas cerības pamodās no jauna; es gan nesastapu donu Fernando, bet tas bija labāk nekā sastapt viņu precētu, un šķita, ka mana mierinājuma vārti nav pavisam aizslēgti; es domāju, ka varbūt debesis ir sūtījušas šos šķēršļus viņa otrajām precībām, lai atkal pamodinātu viņa pienākuma jūtas pret pirmajām, tam atgādinot, ka viņš ir kristietis, kam savas dvēseles glābšana jāievēro vairāk nekā cilvēciski apsvērumi. Viss tas tēlojās manās iedomās un es sevi mierināju bez pamatota mierinājuma; es loloju tālas, neskaidras cerības, lai paildzinātu dzīvību, ko tagad nīstu.

Kad vēl biju pilsētā un, neatradusi Fernando, nezināju, ko darīt, izdzirdu publiskā ziņotāja saucienus, kas izsolīja lielu atlīdzību tam, kurš mani atradīs, aprakstīdams manu vecumu un apģērbu, ko valkāju; es dzirdēju sakām, ka kalps, kas mani pavadījis, esot mani slepus aizvedis no vecāku mājas; šie vārdi aizskāra manu dvēseli: es sapratu, cik ļoti iedragāta mana labā slava, jo manu bēgšanu saistīja ar zemas kārtas un manas mīlas necienīgu cilvēku. Noklausījusies ziņotāja vārdus, es atstāju pilsētu kopā ar savu kalpu, kas acīm redzami sāka svārstīties uzticībā, kuru viņš man bija solījis; to pašu nakti, baidīdamies, ka mūs varētu notvert, mēs paslēpāmies šo kalnu

— Pietiek, rimstiet mani cildināt! — pārtrauca šai brīdī viņu dons Kichots.

nomaļā aizā. Bet, kā mēdz teikt, nelaime rada nelaimi un parasti vienu ciešanu gals ir tikai citu, vēl lielāku ciešanu sākums, tāpat notika arī man: mans labais kalps, līdz tam uzticams un patiess, ieraudzījis mani šai vientulībā, vairāk savas zemiskās dabas nekā mana skaistuma pamudināts, gribēja izmantot gadījumu, ko tam sagādāja šī mežonīgā vieta, un, atmetis kaunu, aizmirsis dieva bijāšanu un cienību pret mani, viņš sāka prasīt manu mīlu; bet, kad es viņa nekaunīgos piedāvājumus noraidīju asiem un taisnīgiem vārdiem, viņš atmeta sākotnējo lūgšanos, ar kuras palīdzību cerēja gūt panākumus, un sāka lietot varu. Taču taisnīgās debesis, kas reti kavējas uzlūkot un pasargāt krietnus centienus, pasargāja arī manējos tādā kārtā, ka es kalpu ar saviem niecīgajiem spēkiem un mazu piepūli nogrūdu no kādas kraujas un atstāju guļot, nezinu, dzīvu vai mirušu, un tūlīt lielā steigā, cik nu man bailes un nogurums ļāva, iesteidzos šai kalnājā bez jebkāda cita nolūka un domām kā tikai izbēgt un šeit paslēpties no sava tēva un pārējiem, kas nodomājuši mani meklēt. Šādā apņēmībā te nodzīvojusi dažus mēnešus, es sastapu kādu ganu, kas mani paņēma sev līdzi kalnāja vidienē par puisi, un es visu šo laiku kalpoju viņam par ganu, cenzdamās vienmēr uzturēties laukā, lai apslēptu matus, kas mani šodien gluži negaidot nodeva. Tomēr arī toreiz manas pūles un piesardzība bija veltīgas, — mans saimnieks ievēroja, ka neesmu vīrietis, un viņam radās tāds pats slikts nolūks kā manam kalpam, bet, tā kā laime mums nestundās ne vienmēr sniedz palīdzību, tad, nevarēdama atrast krauju vai nogāzi, no kuras varētu nogrūst savu saimnieku, kā to izdarīju ar savu kalpu, es sapratu, ka ir labāk no viņa aiziet un atkal paslēpties šajā mežonīgajā vietā nekā izmēģināt ar viņu savus spēkus vai censties viņu pārliecināt ar vārdiem. Tātad, kā teicu, es paslēpos atkal šeit, lai atrastu kādu vietu, kur netraucēta varētu izlūgties no debesīm žēlastību, spēku un padomu, kā izkļūt no sava posta vai arī kā nomirt šajā vientulīgajā vietā, lai nepaliktu nekādas atmiņas par nelaimīgo, kas bez pašas vainas nokļuvusi valodās un apsmieklā savā dzimtajā vietā un svešos apvidos.

XXIX NODAĻA,

kas stāsta par atjautīgo un viltīgo veidu, kā mīlestības pārņemto bruņinieku atbrīvoja no bargajām grēku nožēlām, kādām tas bija nodevies.

— Tāds, seņori, ir patiesais stāsts par manu traģediju, — spriediet tagad paši, vai iemesls nav pietiekami liels, lai manas nopūtas un mani vārdi, ko dzirdējāt, un manas asaras tādā pārmērībā izlauztos uz āru! Ja turklāt apsvērsiet manas nelaimes būtību, jūs sapratīsiet, ka katrs mierinājums ir veltīgs, jo palīdzība tai nav rodama. Tikai to es jums lūdzu, ko jūs viegli varat izdarīt un tas jums arī jādara, — dot man padomu, kur lai pavadu savu dzīvi bez bailēm un šausmām, ka mani varētu atrast tie, kas mani meklē; lai gan zinu, ka manu vecāku lielā mīlestība pret mani tos pamudinās mani labi uzņemt, tomēr, jau iedomājoties vien, ka es pie tiem ieradīšos citāda, nekā tiem šķietos, izjūtu tik lielu kaunu, ka labāk vēlētos šeit uz mūžu paslēpties viņu skatieniem nekā atļaut viņu acīm saskatīt manā sejā, ka esmu novirzījusies no tikumības, ko biju apsolījusies saglabāt.

To izteikusi, viņa apklusa, un tai seju pārklāja sārtums, skaidri izpauzdams viņas dvēseles jūtīgumu un kaunu. Klausītāju sirdis sajuta līdzcietību un izbrīnu par tās nelaimi; un, kaut gan priesteris vēlējās viņai tūlīt sniegt mierinājumu un padomu, tomēr Kardenio ierunājās pirmais un teica:

— Tātad seņora patiesi ir skaistā Doroteja, bagātā Klenardo vienīgā meita?

Doroteja bija pārsteigta, dzirdot, ka viņas tēva vārdu izrunā tik nožēlojama izskata cilvēks, — jo mēs jau aprakstījām Kardenio bēdīgo apģērbu, — un teica:

— Kas jūs tāds esat, brāli, ja zināt mana tēva vārdu? Ja es pareizi atceros, tad, stāstot par savām nelaimēm, to nevienu reizi nepieminēju.

— Esmu tas nelaimīgais, — atbildēja Kardenio, — kuru, kā jūs stāstījāt, Lusinda nosaukusi par savu vīru; esmu nožēlojamais Kardenio, kuru tā vīra ļaunprātība, kas arī jūs noveda šai stā-

voklī, padarījusi tādu, kādu jūs mani tagad savā priekšā redzat: noskrandušu, puskailu, bez jebkāda cilvēciska mierinājuma, un, kas ir tas briesmīgākais, prātu zaudējušu, jo mans prāts atgriežas tikai tad, kad debesīm labpatīk to man uz īsu laiku atvēlēt. Doroteja, es esmu tas, kas redzēja dona Fernando noziegumu, kas noslēpies dzirdēja «jā» vārdu, ar kuru Lusinda apsolījās kļūt viņa sieva. Esmu tas, kam pietrūka drosmes nogaidīt, kā beigsies viņas nesamaņa, un uzzināt, kāds saturs ir vēstulei, ko atrada tai pie krūtīm, — jo mana dvēsele nespēja izturēt tik daudzus likteņa sitienus vienā reizē, un, manai pacietībai zūdot, es atstāju Lusindas māju un savam saimniekam iedevu vēstuli, lūgdams viņu nogādāt to Lusindai; tad ierados šai vientulīgajā vietā ar nodomu izbeigt šeit savu dzīvi, kuru kopš tā brīža ienīstu kā savu nāvīgāko ienaidnieku. Bet liktenis negribēja man laupīt dzīvību, apmierinādamies ar to, ka laupījis man prātu, varbūt lai mani pataupītu laimīgajam gadījumam jūs sastapt; ja viss, ko jūs stāstījāt, ir patiesība, par ko nešaubos, tad varbūt debesis nolēmušas mūsu abu pārbaudījumiem labāku iznākumu, nekā mēs to domājam. Ja Lusinda nevar precēt donu Fernando, tāpēc ka viņa pieder man, kā viņa to atklāti paskaidrojusi, un dons Fernando savukārt nevar precēt viņu, tāpēc ka viņš pieder jums, tad mēs varam cerēt, ka debesis mums atdos to, kas ir mūsu, jo vēl viss ir atrodams un nav ne zaudēts, ne iznīcināts. Mums paliek šis mierinājums, kas nav ne nedrošu cerību radīts, ne balstās uz tukšām iedomām, tāpēc lūdzu jūs, seņora, ļaujiet savām cildenajām domām pieņemt citu lēmumu, tāpat kā es to gribu darīt, un cerēsim abi uz labāku likteni; zvēru jums pie sava goda kā kavaļero un kristietis, ka jūs neatstāšu, iekams neredzēšu jūs piederam donam Fernando, un, ja es viņu ar vārdiem nepārliecināšu atzīt savu pienākumu pret jums, tad izlietošu savas kavaļero tiesības: godīgi izaicināšu viņu divkaujā par jums nodarīto pārestību, nepieminot viņa pārkāpumus pret mani, kurus atriebt es ļaušu debesīm, bet par jums es atriebšos šeit uz zemes.

Kardenio runājot, Dorotejas izbrīns pieauga, un, neprazdama citādi tam pateikties par augstsirdīgo piedāvājumu, viņa noslīga pie viņa kājām, lai tās noskūpstītu, bet Kardenio to nepieļāva, un licenciats atbildēja viņu abu vietā; viņš uzslavēja Kardenio cēlos vārdus un tad sāka abus lūgt un pierunāt doties tam līdzi uz viņa ciematu, kur tie varētu iegādāties visas nepieciešamās lietas un izlemt, kā uzmeklēt donu Fernando, kā aizvest Doroteju pie viņas vecākiem vai arī darīt to, kas tiem liktos vislietderīgāk. Kardenio ar Doroteju viņam pateicās un pieņēma viņa laipno piedāvājumu. Bārddzinis, kas līdz šim visu bija noklausījies, izbrīnā klusēdams, tagad teica arī savu vārdu un tikpat laipni kā priesteris piedāvāja tiem visus iespējamos pakalpojumus, tad viņš īsi pastāstīja arī, kādēļ viņi šeit ieradušies, attēloja dona Kichota dīvaino ārprātu un teica, ka tie tagad gaidot viņa ieroču nesēju, kas aizgājis to uzmeklēt. Kā sapnī Kardenio atcerējās savu bijušo strīdu ar donu Kichotu; viņš to pastāstīja pārējiem, bet nevarēja pateikt viņu ķildas iemeslu. Šai brīdī viņi izdzirda saucienus; priesteris un bārddzinis noprata, ka kliedzējs ir Sančo Pansa, kas tos sauca skaļā balsī, neatradis tai vietā, kur bija atstājis. Viņi steidzās tam pretim un jautāja par donu Kichotu; Sančo pastāstīja, ka to atradis kreklā, novārgušu, dzeltenu, gandrīz badā nomirušu, nepārtrauktās nopūtās par savu seņoru Dulsineju. Kad viņš donam Kichotam teicis, ka Dulsineja tam sūtot pavēli atstāt šo vietu un doties uz Tobosu, kur viņa to gaidot, tas atbildējis, ka nolēmis ātrāk nerādīties viņas skaistumam, iekams nebūšot veicis varoņdarbus, kas to padarīšot viņas labvēlības cienīgu. Un, ja tas tā turpināšoties, piebilda Sančo, tad esot jābaidās, ka dons Kichots nekļūšot ne par imperatoru, kā viņš to bija apņēmies, pat ne par archibiskapu, kas taču esot tas niecīgākais, par ko tam iespējams kļūt; lai nu tie paši lūkojot viņu no turienes aizdabūt projām. Licenciats atbildēja, lai viņš neraizējoties: tie donu Kichotu atpestīšot no viņa mocībām, pat ja viņš negribētu. Tad viņš pastāstīja Kardenio un Dorotejai, kādu līdzekli tie izdomājuši, lai donam Kichotam palīdzētu vai vismaz aizvestu viņu mājās; Doroteja teica,

ka viņa nelaimīgu jaunavu notēlotu labāk nekā bārddzinis un izdarītu to dabiskāk, jo vairāk tāpēc, ka tai līdzi esot sievietes tērps; lai tikai viņi atstājot tās ziņā veikt šo lomu un sekmēt viņu nodomu, jo tā esot lasījusi daudz bruņinieku grāmatu un zinot labi, kādā stilā runā apbēdinātas jaunavas, lūdzot palīdzību no klaiņojošiem bruņiniekiem.

— Tad mums atliek tikai ķerties pie darba, — teica priesteris, — tiešām, liktenis mums ir labvēlīgs, jo tas, seņori, negaidot atvēris durvis jūsu abu glābiņam un mums tik necerēti atvieglina mūsu pasākumu.

Doroteja tūlīt izņēma no sava saiņa dārgu un smalku tērpu, greznu zaļa auduma mantiļu un no kāda šķirstiņa kakla rotu līdz ar citām dārglietām, ar kurām viņa vienā mirklī tā izgreznojās, ka kļuva izskatā līdzīga bagātai un augstai seņorai. Šīs un vēl citas lietas, kā viņa teica, tā esot paņēmusi no mājām līdz, lai tās izlietotu vajadzības gadījumā, bet līdz šim tai neesot gadījusies vajadzība pārģērbties. Visi bija sajūsmināti par viņas cēlo iznesību, pievilcību un skaistumu un pēla dona Fernando vājo izpratni, ka tas varējis atstumt tik lielu daiļumu; bet visvairāk sajūsmināts bija Sančo Pansa, jo viņam šķita (un tā tiešām arī bija), ka tas visā savā mūžā nav redzējis tik skaistu būtni; viņš lielā dedzībā jautāja priesterim, lai taču pasakot, kas esot šī skaistā seņora un ko viņa meklējot šai neapdzīvotajā vietā.

— Šī skaistā seņora, brāli Sančo, — atbildēja priesteris, — lai saka ko sacīdami, ir sava tēva Mikomikonas dižās karalistes valdnieka likumīgā mantiniece, kas nākusi šurp uzmeklēt jūsu seņoru, lai izlūgtos no viņa pakalpojumu, proti: atriebt lielu pārestību un ļaunumu, ko viņai nodarījis kāds negants milzis, jo jūsu kunga labā bruņinieka slava izplatījusies visā pasaulē un šī princese nākusi no Gvinejas viņu uzmeklēt.

— Laimīgais meklējums un laimīgais atradums! — iesaucās Sančo Pansa. — Sevišķi, ja manam kungam izdosies atriebt ļaunumu, izlabot pārestību, nogalinot šo maukas dēlu milzi, par kuru runāja jūsu žēlastība, — un viņš to noteikti nogalinās, kur tikai sastaps, ja vien tas nebūs spoks, jo par spokiem manam seņoram nav nekādas varas. Bet vienu lietu starp citām gribu lūgt jūsu žēlastībai, seņor licenciat, proti: lai manam seņoram nerastos patika kļūt par archibiskapu, kas mani vēl joprojām baida, tad ieteiciet viņam tūlīt apprecēties ar šo princesi; jo tad viņu nevarēs iecelt archibiskapa amatā un tas viegli iegūs savu ķeizarvalsti, bet es galu galā būšu sasniedzis, ko vēlējos, jo esmu labi pārdomājis un atzinis, ka man nepavisam nebūtu noderīgi, ja mans seņors kļūtu archibiskaps, jo baznīcai es nederu, tāpēc ka esmu precējies, man būtu jāizprasa atlaide, lai saņemtu baznīcas ienākumus, un, tā kā man ir sieva un bērni, tad man rastos nebeidzamas ķezas; tātad, seņor, svarīgākais ir, lai mans kungs tūlīt apprecētos ar šo seņoru, kuras augstību vēl nepazīstu un tāpēc nevaru to nosaukt vārdā.

— Viņu sauc, — atbildēja priesteris, — par princesi Mikomikonu; viņas karaļvalsts saucas Mikomikona, tātad skaidri jāsecina, ka arī viņa pati tā saucama.

— Par to nav šaubu, — atbildēja Sančo, — esmu bieži redzējis, ka ļaudis savus vārdus un uzvārdus iegūst no vietas, kur tie dzimuši, ka viņi saucas Pedro de Alkala, Huans de Ubeda un Djego de Vaļadolida, tāds paradums ir arī Gvinejā, ka karalienes saucas savas karaļvalsts vārdā.

— Patiesi tas tā ir, — teica priesteris, — un, kas attiecas uz jūsu seņora precībām, tad darīšu, ko varēšu.

Par to Sančo tik ļoti priecājās, ka priesteris pabrīnījās par viņa vientiesību, redzēdams, ka viņa galvā bija tik dziļi ieperinājušās viņa kunga ārprātības, jo Sančo nešaubījās, ka viņa seņors kļūs ķeizars.

Šai laikā Doroteja jau bija uzsēdusies mugurā priestera mūlim un bārddzinis piestiprinājis savai sejai vērša asti; tie lūdza Sančo aizvest viņus pie dona Kichota, atgādinādami, lai tas nesakot, ka pazīst licenciatu vai bārddzini; jo, tikai viņiem paliekot nepazīstamiem, varēja cerēt, ka viņa kungs kļūs ķeizars; priesteris un Kardenio negribēja iet kopā ar tiem, lai dons Kichots neatcerētos ķildu ar Kardenio, un priestera klātbūtne pagaidām vēl nebija vajadzīga; tie ļāva pārējiem jāt pa priekšu, paši lēnām viņiem sekodami kājām.

Priesteris pamācīja Doroteju, kas tai darāms, bet viņa teica, lai tie neraizējoties, jo viss notikšot pilnīgi pēc bruņinieku grāmatu attēlojumiem un priekšrakstiem. Trīsceturtdaļjūdzes nojājuši, tie starp vairākiem nekārtībā izsvaidītiem klinšu bluķiem pamanīja donu Kichotu jau apģērbušos, bet vēl bez bruņām; kad Doroteja to ieraudzīja un no Sančo uzzināja, ka tas ir dons Kichots, viņa paskubināja savu mūli ar pātagu, un tai sekoja kuplbārdainais bārddzinis; kad tie bija pietiekami tuvu piejājuši, ieroču nesējs nolēca no sava mūļa un satvēra savās rokās Doroteju, kas ļoti veikli nokāpa zemē un nometās ceļos pie dona Kichota kājām, un, kaut gan viņš pūlējās to pacelt, viņa nepieceldamās to uzrunāja šādiem vārdiem:

— Ak drosmīgais un varenais bruņiniek, es nepiecelšos, iekams jūsu labsirdība un smalkais tikums nebūs man piešķīruši kādu dāvanu, kas sagādās godu un slavu jūsu personai un labklājību visnelaimīgākajai un visnomāktākajai jaunavai, kādu jebkad saule apspīdējusi. Ja jūsu spēcīgo roku varenums līdzinās jūsu nemirstīgās slavas pausmei, tad jūsu pienākums ir palīdzēt nelaimīgajai, kuru no tālām zemēm pievilkusi jūsu slavenā vārda smarža, lai pie jums meklētu glābiņu savā postā.

— Ne vārda es jums neatbildēšu, daiļā seņora, — atbildēja dons Kichots, — un neuzklausīšu jūsu lūgumu, iekams jūs nebūsiet piecēlusies kājās.

— Es nepiecelšos, seņor, — atbildēja apbēdinātā jaunava, — ja jūsu laipnība man nepiešķirs dāvanu, ko lūdzu.

— Es jums to piešķiru un apsolu, — atbildēja dons Kichots, — ja vien man, izpildot jūsu lūgumu, nav jānodara ļaunums vai zaudējums savam karalim, savai dzimtenei vai arī tai, kas ir manas sirds un brīvības atslēgu glabātāja.

— Nekāds zaudējums vai ļaunums neapdraudēs tos, kurus pieminējāt, mans labais seņor, — atbildēja apbēdinātā jaunava.

Šai brīdī Sančo Pansa piegāja pie sava seņora un iečukstēja tam ausī pavisam klusi:

— Jūs, mans žēlīgais seņor, droši varat atvēlēt lūgto dāvanu, jo tā ir nieka lieta: jums tikai jānogalina kāds milzenis, un lūdzēja ir dižciltīgā princese Mikomikona, lielās karalistes Mikomikonas valdniece Etiopijā.

— Lai viņa būtu kas būdama, — atbildēja dons Kichots, — es darīšu, ko man liek mans pienākums un ko pavēl mana sirdsapziņa saskaņā ar manu amatu.

Viņš tūlīt pagriezās pret jaunavu un teica:

— Lai jūsu augstība pieceļas, jo apsolu jums pakalpojumu, ko no manis lūdzat.

— Es lūdzu, — teica jaunava, — lai jūsu augstsirdīgā persona man nekavējoties dotos līdzi, kurp to vedīšu, un lai jūs man apsolītu nemeklēt citu piedzīvojumu, neuzklausīt citus lūgumus, iekāms nebūsiet mani atriebis nodevējam, kas man nolaupījis karaļvalsti pretēji visiem dievišķiem un cilvēcīgiem likumiem.

— Es atkārtoju, ka to apsolu, — atbildēja dons Kichots, — un tāpēc, seņora, no šā brīža varat nomest grūtsirdību, kas jūs māc, un savai nevarīgajai cerībai iedvest jaunus spēkus un jaunu degsmi; ar dieva un manas rokas palīdzību jūs drīzumā atgriezīsieties savā karaļvalstī un nosēdīsieties atkal savas vecās un lielās valsts tronī, par spīti un nepatiku visiem neliešiem, kas gribējuši tam pretoties. Tātad rokas pie darba, jo, kā saka, vilcināšanās slēpj sevī briesmas.

Apbēdinātā jaunava neatlaidīgi mēģināja viņam noskūpstīt rokas, taču dons Kichots, kā caurcaurēm pieklājīgs un godprātīgs bruņinieks, to nekādi nepieļāva, bet, viņu piecēlis, apskāva cieņā un pieklājībā un pavēlēja, lai Sančo sasprādzē Rosinantes seglu jostu un nekavējoties atnes viņam ieročus. Sančo noņēma ieročus no koka, kurā tie bija pakārti gluži kā trofejas, sasprādzēja seglu jostu un nekavējoties apbruņoja savu seņoru, kas, redzot sevi apbruņotu, teica:

— Tad iesim dieva vārdā un pakalposim šai dižajai seņorai!

Bārddzinis vēl aizvien bija nometies ceļos, ar visiem spēkiem pūlēdamies apslāpēt smieklus un pieturēdams bārdu, kuras nokrišana varbūt varēja izgaisināt visus viņu labos nolūkus; bet, redzēdams, ka pakalpojums ir apsolīts un ka dons Kichots lielā steigā gatavojas lūgumu izpildīt, viņš piecēlās, paņēma savu pavēlnieci pie otras rokas, un abi divi palīdzēja tai uzsēsties mūlim mugurā; tad uzsēdās dons Kichots Rosinantem mugurā un arī bārddzinis uzrāpās savam lopam seglos, tikai Sančo gāja kājām, ar sāpēm atcerēdamies savu zaudēto pelēci, kas viņam tagad bija tik vajadzīgs; tomēr viņš visu panesa priecīgi, jo domāja, ka viņa seņors tagad atrodas uz pareiza ceļa un pavisam drīz kļūs ķeizars; viņš nemaz nešaubījās par to, ka dons Kichots apprecēs princesi un kļūs vismaz Mikomikonas karalis. Viņu skumdināja tikai tas apstāklis, ka šī karaļvalsts atrodas nēģeru zemē un ka visi cilvēki, kurus tam piešķirs par vasaļiem, arī būs nēģeri; bet viņš tūlīt izdomāja labu pretlīdzekli un pats sev teica: «Kāda man daļa, ka mani vasaļi būs nēģeri*? Es tos kuģī atvedīšu uz Spāniju, kur pārdošu par skaidru naudu, un par šo naudu es varēšu sev nopirkt titulu vai kādu amatu, lai bez rūpēm pavadītu atlikušo mūža daļu. Vai tad esmu miegamice, un vai man nebūs tik daudz galvas un saprašanas nokārtot tādu lietu kā vienā rokas pagriezienā pārdot trīsdesmit vai desmit tūkstošus vasaļu? Dieva vārds, es aizlaidīšu viņus visus, lielus un mazus, un, kaut tie būtu ogļu melnumā, pārvērtīšu tos baltos un dzeltenos! Es jau nebūšu nekāds muļķis!» Ar šādām domām nodarbināts un iepriecināts, viņš aizmirsa sarūgtinājumu par to, ka tam jāceļo kājām.

Kardenio un priesteris to visu novēroja caur krūmājiem un nezināja, ko pasākt, lai varētu pievienoties pārējiem, bet priesteris, kas bija ļoti attapīgs, drīz vien izdomāja, kā to izdarīt; viņš ar grieznēm, ko nēsāja sev līdzi makstī, nogrieza steidzīgi Kardenio bārdu, aplika tam pelēkus virssvārkus, ko pats nēsāja, un piepogāja melnu apkakli, pats palikdams kamzolī un biksēs, un Kardenio tā pārvērtās, ka viņš nebūtu pats sevi pazinis, ja ieskatītos spogulī.

Kamēr viņi pārģērbās, jātnieki turpināja savu ceļu, tomēr tie viegli nokļuva pirmie uz lielceļa, jo šā apgabala klintis un krūmāji neļāva jātniekiem tik ātri tikt uz priekšu kā kājniekiem. Vārdu sakot, viņi no kalna aizas izgāja līdzenumā, un, kad parādījās dons Kichots ar saviem pavadoņiem, priesteris viņu cieši uzlūkoja, rādot ar zīmēm, ka viņu pazīst, un, kad bija pietiekami ilgi tā lūkojies, tuvojās tam atplestām rokām un sauca skaļā balsī:

— Lai daudzkārt sveicināts ir bruņniecības spogulis, mans krietnais tautietis Lamančas dons Kichots, cēlsirdības zieds un pilnība, visu piemeklēto palīgs un balsts, klaiņojošo bruņinieku kvintesence!

To teikdams, viņš satvēra dona Kichota kreisās kājas ceļgalu, un bruņinieks, izbrīnījies par šā cilvēka valodu un izturēšanos, sāka ļoti uzmanīgi viņā lūkoties, līdz beidzot to pazina un ļoti pārsteigts pūlējās nokāpt no zirga; taču priesteris to nepieļāva, un dons Kichots sacīja:

— Atļaujiet man nokāpt, jūsu žēlastība seņor licenciat, jo man neklājas sēdēt zirgā, kamēr tik godājamai personai kā jums jāiet kājām.

— Nekādā gadījumā nokāpt nepieļaušu, — teica priesteris, — lai jūsu augstdzimtība sēž zirgā, jo, palikdams zirgam mugurā, jūs veiksiet vislielākos varoņdarbus un dosieties tādās dēkās, kādas nav mūsu gadsimtā redzētas; kas attiecas uz mani, necienīgo priesteri, tad man pietiks uzsēsties uz mūļa aizmugurē kādam no šiem seņoriem, kas pavada jūsu žēlastību, ja tie to tikai neņems ļaunā; tad es jutīšos tā, it kā jātu uz Pegaza, zebras vai arī uz straujā zirga, uz kura jāja maurs Musaraks, kas vēl šodien dus apburts lielajā Sulema pakalnā*, netālu no dižā Kompluto.

— Par to es nepadomāju, seņor licenciat, — atbildēja dons Kichots. — Nešaubos, ka seņora princese aiz mīlestības pret mani pavēlēs savam ieroču nesējam, lai tas jūsu žēlastībai ļautu sēsties sava mūļa seglos, bet pats novietojas jums aizmugurē, ja vien mūlis to izturēs.

— Domāju, ka tas izturēs, — atbildēja princese, — zinu arī, ka nav vajadzīgs manam cienījamam ieroču nesējam pavēlēt; viņš ir pārāk pieklājīgs un laipns, lai pieļautu, ka kāds garīdznieks ietu kājām, kad tas varētu jāt.

— Tā tas ir, — atbildēja bārddzinis un, tūlīt nokāpis no mūļa, lūdza priesteri sēsties seglos, un tas, neļaudams sevi daudz lūgt, to izdarīja.

Nelaimīgā kārtā gadījās, ka, bārddzinim nosēžoties mūlim uz krustiem, šis dzīvnieks, kas bija īrēts un tātad līdz ar to negantas dabas, mazliet pacēla pakaļkājas un divi reizes spēra gaisā tā, ka, ja šie spērieni meistaru Nikolasu būtu trāpījuši galvā vai krūtīs, tas novēlētu velnam savu ceļojumu pie dona Kichota. Tomēr bārddzinis tā izbijās, ka nokrita zemē un tik maz uzmanīja savu bārdu, ka to pazaudēja; manīdams, ka palicis bez bārdas, viņš nezināja citādi izlīdzēties kā apklāt seju ar abām rokām un skaļi vaimanāt, ka tam izsisti zobi. Dons Kichots, ieraudzīdams lielo bārdas kušķi bez žokļiem un bez asinīm vāļājamies zemē tālu no ieroču nesēja sejas, teica:

— Dieva vārds, liels brīnums! Bārda noplēsta no sejas tik tīri, it kā to kāds būtu tīšām nogriezis.

Priesteris, redzēdams, ka viņa izgudrojumam draud briesmas tikt atklātam, ātri pasteidzās satvert bārdu un ar to devās pie meistara Nikolasa, kas vēl vienmēr gulēja zemē un vaimanāja, vienā rāvienā piespieda bārddziņa galvu pie savām krūtīm, pielika tam bārdu un nomurmināja dažus vārdus, teikdams, ka tie esot attiecīgs apvārdojums, lai pieaudzētu bārdu, kā tas tūlīt kļūšot redzams; bārdu meistaram Nikolasam pielicis, viņš atkal aizgāja projām, un ieroču nesējs bija tikpat bārdains un vesels kā agrāk, par ko dons Kichots pārlieku izbrīnījās un lūdza priesteri izdevīgā gadījumā iemācīt viņam šo apvārdojumu, domādams, ka tā spēks sniegsies tālāk par bārdas pieaudzēšanu, jo bija taču skaidrs, ka, izraujot bārdu, vaigam vajadzēja būt ievainotam un saplosītam, un, ja viss bija sadziedēts, tad taču apvārdojuma spēks noderēja ne tikai bārdai.

— Tā arī ir, — teica priesteris un apsolīja tam, tikko radīsies izdevība, iemācīt buramos vārdus.

Viņi vienojās, ka mūlim mugurā sēdīsies tikai priesteris, bet visi trīs mainīsies pēc zināmiem laika sprīžiem, līdz sasniegs iebraucamo vietu, kas no šejienes bija tikai divu jūdžu attālumā.

Kad nu trīs sēdēja seglos, proti: dons Kichots, princese un priesteris — un trīs gāja kājām: Kardenio, bārddzinis un Sančo Pansa, — dons Kichots teica jaunavai:

— Lai jūsu augstība mana seņora ved mani turp, kur jums labpatīk!

Un, iekams viņa atbildēja, licenciats teica:

— Uz kādu karaļvalsti jūs gribat mūs vest, augstība? Varbūt uz Mikomikonu? Tā tam jābūt, vai arī es nenieka nesajēdzu no karaļvalstīm.

Doroteja, kas bija visai atjautīga, saprata, ka viņai tas jāapstiprina, un atbildēja:

— Jā, seņor, uz šo karaļvalsti ved mans ceļš.

— Ja tas tā ir, — teica priesteris, — tad mums jādodas tieši cauri manai dzīves vietai, no kurienes jūsu žēlastība varēs ceļot uz Kartachenu, tur labvēlīgos apstākļos iekāpt kuģī, un, ja būs labs vējš, mierīga jūra, neuznāks vētras, tad jūs deviņos gados nokļūsiet līdz lielajam Meonas jeb Meotides ezeram*, no kura mazliet vairāk nekā simt dienu ceļojumā aizsniegsiet jūsu augstības valsti.

— Jūs maldāties, mans žēlīgais seņor, — viņa teica, — jo vēl nav pagājuši divi gadi, kopš es izbraucu no turienes, un, patiesi, man laiks nebija labvēlīgs, tomēr esmu jau nokļuvusi pie tā, kuru tik ļoti vēlējos redzēt, — pie seņora Lamančas dona Kichota, par kuru, tiklīdz spēru kāju uz Spānijas zemes, dzirdēju valodas, kas mani pamudināja viņu uzmeklēt, lai uzticētu sevi viņa cēlsirdībai un nodotu savu taisnīgo lietu viņa neuzvaramās rokas drosmīgajai aizgādībai.

— Pietiek, rimstiet mani cildināt, — pārtrauca šai brīdī viņu dons Kichots, — esmu jebkuru glaimu ienaidnieks, un, kaut gan šie vārdi nav glaimi, tomēr šādas runas aizskar manas tikumīgās ausis. Tikai to, mana seņora, gribu jums teikt: lai mana drosme būtu kāda būdama, to visu es izlietošu, jums kalpojot, ja arī man būtu jāziedo sava dzīvība; tomēr atstāsim to līdz savam laikam; es ļoti lūdzu seņoru licenciatu pastāstīt, kāda iemesla dēļ viņš bez kalpa, tik vieglā apģērbā nokļuvis šai vientulīgajā apvidū, jo tas mani ļoti pārsteidz.

— Es atbildēšu nedaudz vārdos, — teica priesteris. — Jums jāzina, žēlīgais seņor don Kichot, ka es un mūsu draugs bārddzinis, meistars Nikolass, devāmies uz Seviļu saņemt zināmu naudas sumu, ko man atsūtījis kāds radinieks, kas kopš daudz gadiem dzīvo Amerikā; nebija jau nekāds nieks — sešdesmit tūkstoši pilnvērtīgu peso*, un tas jau kaut ko nozīmē. Kad mēs vakar šķērsojām šo apvidu, mums uzbruka četri laupītāji, kas mums atņēma visu un apgrieza pat bārdas, tā ka bārddzinis bija spiests sev pielikt neīstu bārdu; un arī šo jauno cilvēku, — viņš norādīja uz Kardenio, — viņi pameta gluži kailu. Bet tas labākais: vietējie iedzīvotāji runā, ka mūsu aplaupītāji bijuši galeru vergi, kurus apmēram šai pašā vietā esot atbrīvojis kāds vīrs, kam bijusi tik liela drosme, ka viņš par spīti komisariem un sardzei visus apcietinātos palaidis savā vaļā; tas droši vien bijis kāds ārprātīgais vai tikpat liels nelietis kā viņi, vai arī cilvēks bez dvēseles un sirdsapziņas, jo viņam labpaticis ielaist vilku avīs, lapsu vistās, mušu medū: viņš iedrīkstējies satricināt taisnību, pretoties savam karalim un pavēlniekam, saceldamies pret viņa taisnīgajiem likumiem, atņemdams viņa galerām kājas un radīdams nemieru Svētajā Brālībā, kas vairākus gadus dzīvoja mierā; un galu galā viņš izdarījis darbu, kas pazudina viņa dvēseli, neko neiegūdams savai miesai.

Jūsu žēlastība varēs ce|ot uz Kartachenu, tur labvēlīgos apstāk|os iekāpt kuģī.

Sančo bija priesterim un bārddzinim pastāstījis piedzīvojumu ar galeru vergiem, ko viņa kungs tik slaveni bija veicis, un priesteris tik plaši par to izrunājās, lai redzētu, ko darīs vai teiks dons Kichots, kurš sarka un bālēja pie katra viņa vārda, neiedrošinādamies sacīt, ka viņš bijis šo krietno ļaužu atbrīvotājs.

— Tie bija viņi, kas mūs aplaupīja, — pabeidza priesteris. — Lai dievs savā žēlastībā piedod tam, kas neļāva tiem saņemt pelnīto sodu!

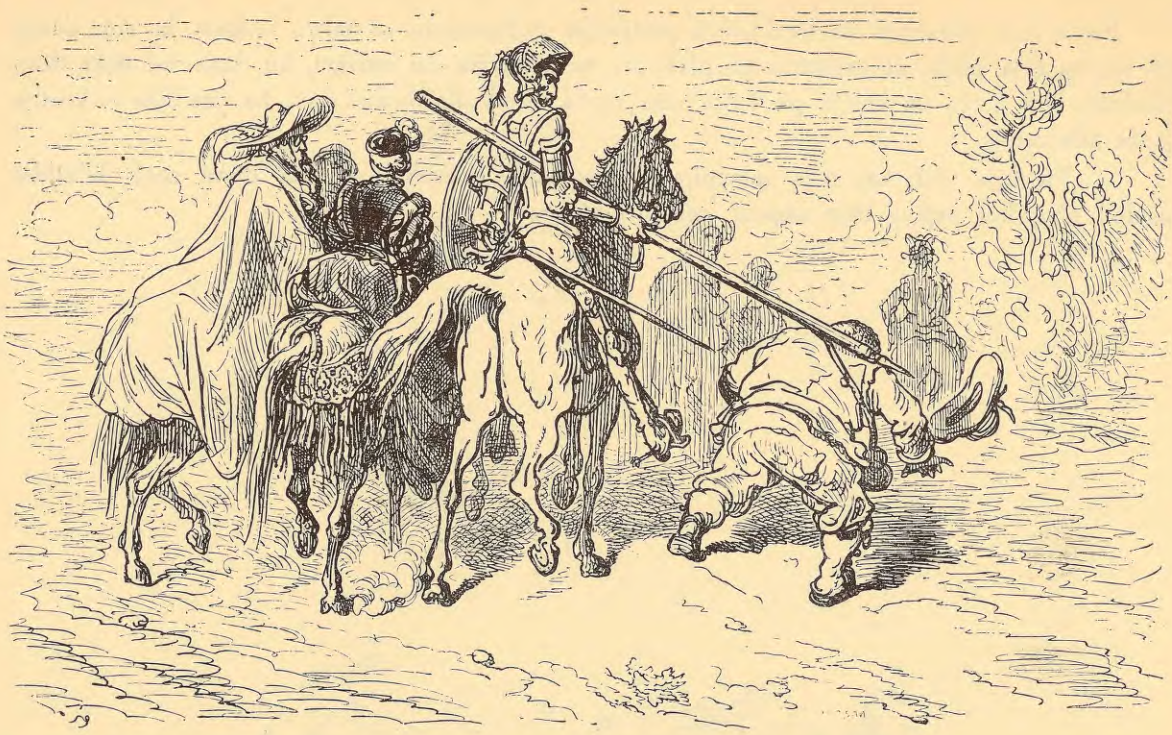

XXX NODAĻA,

kas stāsta par daiļās Dorotejas atjautību un par citiem tikamiem un uzjautrinošiem notikumiem.

Priesteris vēl nebija beidzis runāt, kad Sančo iesaucās:

— Goda vārds, seņor licenciat, šo varoņdarbu paveica mans kungs, bet es viņam iepriekš teicu un viņu brīdināju, lai tas taču apdomā, ko dara, un ka ir grēks viņus atbrīvot, jo šie notiesātie bija vislielākie blēži.

— Nelga! — iesaucās dons Kichots. — Klaiņojošiem bruņiniekiem neklājas pārbaudīt, vai apbēdinātos, važās saistītos un apspiestos, kurus tie satiek savā ceļā, tāds liktenis piemeklējis viņu noziegumu vai nopelnu dēļ; bruņinieku pienākums ir palīdzēt nelaimīgajiem, paturot acīs viņu ciešanas, nevis viņu noziegumus. Es sastapu apbēdinātus un nelaimīgus cilvēkus, savērtus ķēdē kā rožu kronī, un rīkojos ar tiem tā, kā mana reliģija man lika, un visu pārējo lai izšķir debesis. Un, kam tas nepatīk, tam es saku, — atskaitot, protams, seņora licenciata godājamo personu viņa svētā amata cieņas dēļ, — ka tas nenieka nejēdz no bruņniecības un melo kā vazaņķes dēls un nelietis, un es tam to pierādīšu ar savu zobenu, it kā šis zobens atrastos manā priekšā*.

Pie šiem vārdiem viņš ciešāk iespieda kājas kāpšļos un aizklāja seju ar savu bruņu cepuri, jo bārdas skujamo bļodu, kas viņam šķita Mambrino bruņu cepure, viņš glabāja piestiprinātu pie seglu priekšējā loka, lai vēlāk izlabotu bojājumus, ko tai bija nodarījuši galeru vergi.

Doroteja, kas bija gudra un ļoti asprātīga, zināma dona Kichota vājprātu un noprazdama, ka visi, izņemot Sančo Pansu, dzina ar viņu jokus, negribēja atpalikt un, redzot viņu tik stipri saniknotu, teica:

— Seņor bruņiniek, atcerieties dāvanu, ko jūsu žēlastība man apsolīja; šā solījuma dēļ jūs nedrīkstat doties nekādos citos piedzīvojumos, pat ja tie būtu ļoti svarīgi; tādēļ nomieriniet savu sirdi; jo, ja seņors licenciats būtu zinājis, ka galeru vergus atbrīvojušas šīs neuzvaramās rokas, tad viņš gan labāk sev trīs reizes iesistu pa muti, pat trīs reizes iekostu mēlē, iekams teiktu jūsu žēlastībai kādu nepatīkamu vārdu.

— Varu zvērēt, — teica priesteris, — es drīzāk būtu sev ūsas izplūcis.

— Es klusēšu, mana seņora, — sacīja dons Kichots, — apspiedīšu taisnīgās dusmas, kas sacēlās manās krūtīs, un kluss un miermīlīgs došos tālāk, līdz sagādāšu jums apsolīto dāvanu; bet šās labās apņēmības atalgojumam pazemīgi jūs lūdzu man pasacīt, ja vien tas jums nenodara ļaunu, kādas ir jūsu raizes, tāpat arī cik daudzas un kādas ir tās personas, kuras man jāpiespiež dot jums gandarījumu un jāsatriec ar pilnīgu atriebi.

— To es labprāt darīšu, — atbildēja Doroteja, — ja vien jums nebūs apnicīgi klausīties manu bēdu un nelaimju stāstu.

— Tas nebūs apnicīgi, mana seņora, — atbildēja dons Kichots.

Tad Doroteja viņam sacīja:

— Ja tas ir tā, tad veltījiet man savu uzmanību, žēlīgie seņori!

Tikko viņa to izteica, Kardenio un bārddzinis piegāja tai tuvāk, vēlēdamies dzirdēt, kādu stāstu izdomās atjautīgā Doroteja; to pašu darīja arī Sančo, kas devās viņai līdzi tikpat apmuļķots kā viņa seņors. Un viņa, nosēdusies ērtāk seglos, ieklepojās, sakārtojās un tad ļoti jauki sāka savu stāstu šādi:

— Žēlīgie seņori, vispirms jums jāzina, ka mani sauc...

Šeit viņa mazliet aprāvās, jo bija piemirsusi vārdu, kādu priesteris viņai bija piedēvējis; bet tas, uzminēdams pārtraukuma iemeslu, tūlīt nāca viņai palīgā un teica:

— Nav jābrīnās, mana seņora, ka jūsu augstība samulst un apjūk, stāstot par savām nelaimēm, jo bieži ciešanas ir tik lielas, ka laupa atmiņu tiem, kurus tās piemeklējušas, un tie dažkārt nevar atcerēties pat savu vārdu, kā tas gadījies jūsu gaišībai, kas tiešām aizmirsusi, ka esat princese Mikomikona, lielās Mikomikonas valsts likumīgā mantiniece; ar šo atgādinājumu jūsu augstība viegli var atsaukt savā apbēdinātajā atmiņā to, ko tā gribēja teikt.

— Pareizi, — atbildēja jaunava, — un es ceru, ka bez tālāka atgādinājuma varēšu savu patieso stāstu ietērpt vārdos un izstāstīt līdz galam. Mans tēvs, kas saucas Tinakrio Gudrais, bija liels maģijas pratējs un ar šās zinātnes palīdzību uzzināja, ka mana māte karaliene Haramiļa mirs agrāk nekā viņš un ka drīz pēc tam arī viņš pats aizies no dzīves un mani atstās bāreni, bez tēva un mātes. Bet viņš teica, ka vēl vairāk viņu nomācot kāds cits uztraucošs apstāklis, ko tas droši zināja; kādā nelielā salā netālu no mūsu karaļvalsts valdīja briesmīgs milzis, vārdā Pandafilando Greizacis; kaut gan acis viņam ir kārtībā un tās atrodas savā vietā, tomēr visiem zināms, ka viņš vienmēr raugās greizi, it kā šķielēdams, un to dara aiz ļaunprātības, lai baidītu un šausminātu tos, ko uzlūko, un tēvs paredzēja, ka šis milzis, uzzinājis, ka esmu bārene, tūlīt ar lielu spēku ielauzīsies manā valstī un man visu nolaupīs, neatstājot pat niecīgu ciematu, kur apmesties, tomēr es varētu izvairīties no šā posta un nelaimes, ja man labpatiktu ar viņu apprecēties; bet tēvs saprata ļoti labi, ka es nekad nevēlēšos doties tik nevienādās laulībās, un viņam bija pilnīga taisnība, jo man nekad nav nācis prātā precēt šo vai kādu citu milzi, kaut arī tas būtu nezin cik liels un briesmīgs. Mans tēvs vēl man teica, ja pēc viņa nāves Pandafilando ielauzīšoties

manā valstī, lai es neaizstāvoties, jo tā būtu mana bojā eja, bet bez jebkādas pretestības labprātīgi atstājot savu karaļvalsti, ja gribot paglābt savus krietnos un uzticīgos pavalstniekus no nāves un galīgas iznīcināšanas, jo man nebūšot iespējams pretoties milža velnišķīgajiem spēkiem; bet lai es ar dažiem saviem uzticamajiem cilvēkiem tūlīt dodoties ceļā uz Spāniju, kur atradīšot sev palīdzību, jo sastapšot kādu klaiņojošu bruņinieku, kura slava tai laikā jau būšot izplatījusies visā šai karaļvalstī un kurš, ja pareizi atceros, saukšoties dons Azots vai dons Higots.

— Dons Kichots, laikam tā viņš teica, seņora, — pārtrauca viņu Sančo, — vai — citā vārdā — Bēdīgā Izskata bruņinieks.

— Pareizi, — teica Doroteja, — tālāk viņš man sacīja, ka tas esot gara auguma, kalsenu seju un ka tam labajā pusē zem kreisā pleca vai ap to vietu esot brūna dzimumzīme ar dažiem sariem līdzīgiem matiem.

Dons Kichots, to izdzirdis, teica savam ieroču nesējam:

— Šurp, dēls Sančo, palīdzi man izģērbties, lai redzētu, vai esmu tas bruņinieks, par kuru pareģojis gudrais karalis!

— Kādēļ jūsu žēlastība grib izģērbties? — jautāja Doroteja.

— Lai redzētu, vai man ir dzimumzīme, ko pieminējis jūsu tēvs, — atbildēja dons Kichots.

— Jums nav jāizģērbjas, — sacīja Sančo, — jo es zinu, ka jūsu žēlastībai muguras vidū ir tāda dzimumzīme, kas apzīmē spēcīgu cilvēku.

— Ar to pietiek, — sacīja Doroteja, — jo draugiem nav jāievēro sīkumi un nav svarīgi, vai zīme atrodas uz pleca vai muguras, — pietiek, ka ap to vietu tāda ir, jo miesa paliek miesa; mans labais tēvs ir visu pilnīgi pareizi pareģojis, un es tikpat pareizi rīkojos, uzticēdamās seņoram donam Kichotam, par kuru mans tēvs runājis, jo viņa sejas pazīmes pilnīgi atbilst lielajai slavai, kādu šis bruņinieks ieguvis ne tikai Spānijā, bet arī visā Lamančā. Tikko biju izkāpusi malā Osunā, dzirdēju tik daudz stāstām par viņa varoņdarbiem, ka mana dvēsele acumirklī man teica: viņš ir tas, ko esmu nākusi meklēt.

— Kā jūs, mana seņora, varējāt Osunā izkāpt malā, — jautāja dons Kichots, — ja tur nav jūras ostas?

Taču, iekāms Doroteja paspēja atbildēt, ierunājās priesteris un teica:

— Seņora princese laikam gribēja teikt, ka pēc tam, kad viņa bija izkāpusi no kuģa Malagā, — Osuna bija pirmā vieta, kur tā izdzirda runājam par jūsu žēlastību.

— Tā es gribēju sacīt, — teica Doroteja.

— Turpiniet, majestate, — sacīja priesteris, — un nobeidziet savu stāstu!

— Vairāk nav ko turpināt, — atbildēja Doroteja, — jo mans liktenis beidzot ir tik labvēlīgs, ka esmu atradusi seņoru donu Kichotu; tagad sevi atkal uzskatu par karalieni un savas valsts pavēlnieci, jo viņš savā laipnībā un augstsirdībā apsolījās doties man līdzi, kurp to vedīšu, un es to vedīšu tieši pie Pandafilando Greizača, lai dons Kichots viņu nogalinātu un atdotu man to, ko milzis man tik netaisnīgi nolaupījis; tad vārds vārdā piepildīsies viss, ko Tinakrio Gudrais, mans cēlais tēvs, ir pareģojis; viņš man piemetināja un arī atstāja rakstus chaldeju vai grieķu valodā, kurus neprotu izlasīt, bet tur teikts, ka gadījumā, ja man pareģotais bruņinieks, nocirtis galvu milzim, gribēšot mani precēt, man tūlīt bez jebkādām ierunām esot jākļūst viņa likumīgai sievai un līdz ar manu personu jānodod viņam manas karaļvalsts vara.

— Kā tev šķiet, draugs Sančo, — pēkšņi iesaucās dons Kichots, — vai tu dzirdi, kas notiek? Vai es tev jau to neteicu? Paskaties, vai mums trūkst karaļvalsts, kur valdīt, vai karalienes, ko precēt!

— Es zvēru, ka tā ir! — iesaucās Sančo. — Bezgodis, kas neapprecēs karalieni, tiklīdz seņoram Pandafilando būs rīklīte pušu! Vai tad karaliene ir slikta! Tādas blusas es gribētu arī savā gultā!

To teikdams, viņš divas reizes palēcās gaisā, tādējādi izrādot vislielāko sajūsmu; tad, saņēmis Dorotejas mūli pie pavadas, viņš to apturēja, nometās viņas priekšā ceļos un lūdza atļauju noskūpstīt tai rokas par zīmi, ka atzīst viņu par savu karalieni un pavēlnieci. Kurš gan nebūtu smējies, redzot kunga ārprātu un kalpa vientiesību? Doroteja tiešām pasniedza viņam rokas un apsolīja viņu iecelt par lielu seņoru savā valstī, kad tā ar debesu labvēlību būšot viņai gūta. Sančo pateicās ar tādiem vārdiem, ka visiem atkal bija jāsmejas.

— Tāds, seņori, — turpināja Doroteja, — ir mans stāsts; vēl tikai atliek piebilst, ka no visiem manas karaļvalsts ļaudīm, ko paņēmu līdzi par pavadoņiem, palicis tikai šis bārdainais ieroču nesējs, jo visi pārējie noslīka lielā vētrā, kas mūs pārsteidza ostas tuvumā; mēs abi uz diviem dēļiem brīnišķīgā kārtā nokļuvām krastā, jo, kā jau būsiet ievērojuši, visa mana dzīve ir brīnumu un noslēpumu pilna. Ja esmu stāstījusi kaut ko lieku un nepiemērotu, tad vainojiet to apstākli, uz kuru seņors licenciats aizrādīja mana stāsta sākumā, proti, — ka ilgstošas un ārkārtējas ciešanas laupa atmiņu tam, kas tās pārdzīvo.

— Man tā netiks laupīta, augstā un drošsirdīgā seņora! — iesaucās dons Kichots. — Ja arī, jums kalpojot, man būtu jāpārdzīvo daudzas lielas un neredzētas ciešanas, no jauna apstiprinu, ka saņemsiet apsolīto dāvanu, un zvēru iet ar jums līdz pasaules galam, lai sastaptos ar jūsu neganto ienaidnieku, kam ar dieva un savu roku palīdzību gribu nocirst augstprātīgo galvu ar šā, diemžēl, ne visai labā zobena asmeni, jo manu zobenu nolaupīja Hiness de Pasamonte.

Pēdējos vārdus viņš izrunāja caur zobiem un turpināja:

— Kad būšu tam nocirtis galvu un jums sagādājis iespēju mierīgi valdīt jūsu valstī, tad varēsiet rīkoties ar savu personu pēc savas gribas un patikas; jo, kamēr manu atmiņu nodarbina, manu gribu saista un manu prātu laupa viņa... es neteikšu vairāk ne vārda, es nedrīkstu pat domāt par precēšanos, pat ja man būtu jāapprec pats Fenikss.

Sančo tik ļoti nepatika viņa kunga beidzamie vārdi par nevēlēšanos precēties, ka viņš, lielās dusmās paceldams balsi, skaļi iesaucās:

— Zvēru pie savas dzīvības, ka jūsu žēlastība, seņor don Kichot, nav pie pilna prāta! Vai tas ir iespējams, ka jūsu žēlastība var šaubīties par precēšanos ar tik augstdzimušu princesi? Vai domājat, ka liktenis jums ļaus atrast tādu laimi aiz katra sētas stūra, kāda jums šeit pati iekritusi rokās? Vai tad seņora Dulsineja ir skaistāka? Patiešām ne, princese ir divreiz skaistāka, es varu teikt, ka Dulsineja nav cienīga tai atraisīt kurpju siksnas! Tad gan es saņemšu savu grafisti pastarā dienā, ja jūs vienmēr gribēsiet no jūras līča izmakšķerēt bumbierus! Precieties, tūliņ precieties, sātana vārdā, saņemiet karaļvalsti, kas jums pati iekrīt rokās, un, kad būsiet karalis, ieceliet mani par marķizu vai gubernatoru, un tad visu pārējo lai parauj velns!

Dons Kichots, dzirdēdams, ka šādi nozaimo viņa seņoru Dulsineju, nevarēja to paciest, pacēla šķēpu un, neteicis neviena brīdinājuma vārda, divi reizes tik stipri iesita Sančo, ka tas nogāzās zemē, un Dorotejai vajadzēja skaļi uzsaukt donam Kichotam, lai viņš vairāk nesitot, citādi tas neapšaubāmi būtu izdzēsis Sančo dzīvību.

— Vai jūs, rupjais nelieti, domājat, — viņš pēc brīža iesaucās, — ka man vienmēr grūdīsiet acīs savas bezkaunības, visu sajaukdams, un ka es jums piedošu? To neiedomājieties, bezdievīgais blēdi, jo tāds jūs neapšaubāmi esat, ja ar savu mēli iedrošināties aizskart nesalīdzināmo Dulsineju. Vai tad jūs nezināt, lempi, bezgodi, nekrietneli, ka manas rokas nespētu pat blusu nokaut, ja viņa neiedvestu tām spēku? Pasakiet jel, viltniek ar odzes mēli, kas tad iekarojis šo

karaļvalsti, nocirtis šim milzim galvu, iecēlis tevi par marķizu (es jau to visu uzskatu par paveiktu, jo, kas nolemts, tas ir tikpat kā padarīts), ja ne Dulsinejas spēks, kas manu roku izvēlējies par savu varoņdarbu ieroci! Viņa cīnās manī, viņa uzvar manī, tikai viņā es dzīvoju un elpoju; viņa ir mana dzīvība un esība! Bet jūs, blēdīgais vazaņķes dēls, cik jūs esat nepateicīgs, ka atalgojat ar zākājumiem savu labdari — viņu, kas jūs no pīšļiem pacēlusi par dižciltīgu seņoru.

Sančo nebija tik smagi sasists, lai nedzirdētu visus sava seņora vārdus, un, mazliet steidzīgi piecēlies, viņš noslēpās aiz Dorotejas mūļa un no turienes teica savam kungam:

— Sakiet man, žēlīgais seņor, — ja jūs esat nolēmis neprecēt šo augstdzimušo princesi, tad taču ir skaidrs, ka jūs karaļvalsti neiegūsiet? Un, ja tās nebūs, kādus labumus jūs man tad varat sniegt? Tikai par to es sūdzos; appreciet, jūsu žēlastība, reizi par visām reizēm šo karalieni, kas mums ir kā no debesīm nokritusi; tad jau jūs vēlāk varat atkal atgriezties pie seņoras Dulsinejas; pasaulē taču ir bijuši karaļi, kas dzīvojuši ar mīļākām. Par skaistumu man nav daļas; ja man jāsaka patiesība, tad man tās abas liekas glītas; kaut gan seņoru Dulsineju neesmu nekad vēl redzējis*.

— Kā tu viņu neesi redzējis, nodevīgais zaimotāj? — iesaucās dons Kichots. — Tu taču nupat man no viņas atnesi vēsti.

— Es tikai saku, — teica Sančo, — ka neesmu viņu redzējis tik tuvu, lai tās daiļumus varētu novērtēt katru atsevišķi, bet tā, aci uzmetot, viņa man likās glīta.

— Tagad tev piedodu, — sacīja dons Kichots, — piedod man savukārt, ka izgāzu uz tevi savas dusmas (cilvēks nevalda pār savām sākotnējām dziņām)!

— To es redzu, — atbildēja Sančo, — bet mana sākotnējā dziņa ir vēlēšanās runāt, un es nekādi nevaru savaldīties, lai vismaz vienreiz neizteiktu to, kas man uz mēles.

— Neraugoties uz to, — sacīja dons Kichots, — apdomā, Sančo, ko tu runā; jo kad vadzis pilns... vairāk es tev neko neteikšu.

— Labi, labi, — atbildēja Sančo, — debesīs mājo dievs, kas redz visas nelietības, un tas izšķirs, kurš no mums abiem rīkojas ļaunāk: vai es, nelabi runādams, vai jūsu žēlastība, nelabi darīdams.

— Pietiks! — teica Doroteja. — Ejiet, Sančo, un noskūpstiet savam seņoram roku, lūdziet piedošanu, turpmāk esiet uzmanīgāks kā slavinājumos, tā nopēlumos un nerunājiet ļauna par šo Tobosas seņoru, kuru nepazīstu, bet kurai esmu gatava pakalpot; paļaujieties uz dievu, tad jums netrūks valsts, kurā varēsiet dzīvot kā princis.

Sančo nokāra galvu un, piegājis pie sava seņora, lūdza viņa roku skūpstam, kas to viņam arī pasniedza atturīgā mierā. Kad Sančo to bija noskūpstījis, dons Kichots viņu svētīja un teica, lai tas mazliet paejot viņam līdzi, jo viņam esot kaut kas jājautā un tiem kopīgi jāpārrunā ārkārtīgi svarīgas lietas. Sančo tā darīja, un, kad tie bija attālinājušies no pārējiem, dons Kichots teica:

— Kopš esi atgriezies, man nav bijis laika un vietas tevi izjautāt par dažiem sevišķiem apstākļiem, kas attiecas uz tevis aiznesto vēsti un atbildi, ko tu man esi atnesis; tā kā mums tagad laime novēlējusi kā vietu, tā laiku, tad neliedz man ilgāk prieku, ko vari man dāvāt ar savām labajām vēstīm.

— Jautājiet, jūsu žēlastība, ko vien gribat, — atbildēja Sančo, — kāds būs vaicājums, tāda būs atbilde, tikai lūdzu jūs, mans žēlīgais seņor, — neesiet turpmāk tik atriebīgs!

— Kāpēc tu to saki, Sančo? — jautāja dons Kichots.

— Saku to tāpēc, — atbildēja Sančo, — ka šodien jūs mani piekāvāt vairāk tās ķildas dēļ, ko velns nesen naktī starp mums uzkūdīja, nekā to vārdu dēļ, ko es teicu par seņoru Dulsineju,

kuru mīlu un godāju kā kādu relikviju, gan ne tāpēc, ka viņa pati tāda ir, bet tāpēc, ka viņa jums tik dārga.

— Nesāc atkal šīs runas, Sančo, — teica dons Kichots, — jo tās man nepatīk. Vienreiz tev piedevu, un tu labi zini sakāmvārdu: «Par jauniem grēkiem — jauns sods.»

Šai laikā viņi pamanīja, ka pa ceļu tiem jāja pretim kāds cilvēks uz ēzeļa, un, tam tuvāk piejājot, viņi nodomāja, ka tas ir kāds čigāns; bet Sančo, kam acis un dvēsele atdarījās, tiklīdz tas kaut kur ieraudzīja kādu ēzeli, šo cilvēku uzskatījis, tūlīt viņā pazina Hinesu de Pasamonti un, tā sakot, pavedienu satvēris, atšķetināja visu kamolu, jo viņš saprata, ka tas bija viņa ēzelis, uz kura jāja Pasamonte, kurš, lai netiktu pazīts un lai varētu pārdot ēzeli, bija pārģērbies, jo čigānu valodu, tāpat kā daudzas citas, viņš runāja tik labi kā savu mātes valodu. Sančo, viņu ieraudzījis un pazinis, tūlīt skaļā balsī iekliedzās:

— Ei, zagli Hinesiļo, atdod manu dārgumu, manu dzīvību! Nelaupi manu mieru, atdod ēzeli, atdod manu prieku! Vācies projām, vazaņķi, pazūdi, blēdi, un atdod, kas tev nepieder!

Nebija vajadzīgi ne tik daudz vārdu, ne lamu, jo, izdzirdis pirmo vārdu, Hiness nolēca no ēzeļa un tik ātri aizjoņoja, ka vienā acumirklī pazuda abu skatienam. Sančo, piegājis pie sava pelēča, to apskāva un teica:

— Kā gan tev klājies, mans dārgumiņ, mans pelēkais acuraugs, mans draugs?

To sacīdams, viņš skūpstīja un glāstīja ēzeli, it kā tas būtu cilvēks; ēzelis klusēja; viņš ļāvās Sančo skūpstiem un glāstiem, bet neatbildēja tam ne vārda. Visi pienāca klāt un apsveica Sančo sakarā ar pelēča atgūšanu, sevišķi dons Kichots, kas teica, ka, neraugoties uz šo laimīgo notikumu, viņš neatsaucot savu dāvinājuma rakstu par trim jaunajiem ēzeļiem. Sančo viņam par to pateicās.

Kamēr viņi abi tā sarunājās, priesteris teica Dorotejai, ka viņa parādījusi lielu atjautību savā īsajā stāstā, kas tiešām līdzinājies stāstiem bruņinieku grāmatās. Viņa atbildēja, ka bieži laika kavēklim lasījusi šādas grāmatas, bet viņa nezinot, kur atrodas provinces un jūras ostas, un tāpēc uz labu laimi stāstījusi, ka izkāpusi Osunā.

— Es to ievēroju, — teica priesteris, — un tādēļ steidzos palīgā ar savu paskaidrojumu, kas visu izlīdzināja. Bet vai tas nav dīvaini, ka šis nelaimīgais idalgo tik viegli tic visiem izdomājumiem un meliem tikai tāpēc, ka tie savā stilā un izteiksmes veidā līdzinās viņa blēņu grāmatām?

— Patiešām, — teica Kardenio, — tas ir tik dīvaini un nedzirdēti, ka cits ar vislielāko asprātību tā nevarētu izdomāt un sacerēt, pat ja to gribētu.

— Ir vēl kāds cits apstāklis, — teica priesteris, — jo, atskaitot šā labā idalgo izteiktās aplamības, kurām ir sakars ar viņa ārprātu, par pārējām lietām viņš runā ļoti prātīgi, parāda gaišu un skaidru saprātu; ja nepiemin viņa bruņniecību, katrs varētu domāt, ka viņš ir ļoti gudrs cilvēks.

Kamēr viņi tā sarunājās, dons Kichots turpināja savu sarunu ar Sančo un tam sacīja:

— Draugs Sančo, izlīgsim un aizmirsīsim mūsu nesaskaņas, bet tagad saki man, bez dusmām un naida, — kur, kā un kad tu atradi Dulsineju? Ko viņa darīja? Ko tu viņai teici? Ko viņa atbildēja? Kāda bija viņas seja, kad tā lasīja manu vēstuli? Kas tev to pārrakstīja? Pastāsti to un visu pārējo, kas šai gadījumā ir vērts, lai to pieminētu, par to jautātu un atbildētu, neko nepieliekot un nesamelojot, lai man sagādātu prieku, un neko nenoslēpjot, lai man šo prieku nelaupītu.

— Seņor, — atbildēja Sančo, — patiesību sakot, man neviens cilvēks vēstuli nepārrakstīja, jo es to nebiju paņēmis līdz.

— Tu runā patiesību, — sacīja dons Kichots, — jo piezīmju grāmatiņu, kur to ierakstīju, es atradu pie sevis divi dienas pēc tavas aizceļošanas. Par to biju ļoti apbēdināts, jo nevarēju

iedomāties, ko tu iesāksi, kad ieraudzīsi, ka vēstules nav, un es visu laiku cerēju, ka tu nekavējoties atgriezīsies, tiklīdz pamanīsi vēstules iztrūkumu.

— Es tā būtu darījis, — atbildēja Sančo, — ja man vēstule nebūtu palikusi atmiņā pēc tam, kad jūsu žēlastība to man nolasīja, tāpēc es to noskaitīju kādam ķesterim, kas visu pierakstīja, vārdu pa vārdam, un man teica, ka viņš gan savā mūžā esot lasījis daudzus baznīcas lāstu rakstus, bet tik jauku rakstu kā šo vēstuli viņš vēl nekad neesot ne redzējis, ne lasījis.

— Vai tu vēl tagad to atceries, Sančo? — jautāja dons Kichots.

— Nē, seņor, — atbildēja Sančo, — tikko to biju noskaitījis un redzēju, ka tā man vairs nav vajadzīga, es to nodevu aizmirstībai, bet vēl atceros, ka tā sākās ar *«Ākstīgā»*, es gribu teikt, — *«Augstākā seņora»*, un beidzās ar *«Līdz nāvei jūsu Bēdīgā Izskata bruņinieks»*, un starpā es iespraudu vairāk nekā trīs simti «mana dvēsele», «mana dzīvība» un «mana actiņa».

XXXI NODAĻA.

Par dona Kichota un viņa ieroču nesēja Sančo Pansas patīkamo sarunu un citiem notikumiem.

— Viss tevis teiktais manī nerada nepatiku, tādēļ turpini, — sacīja dons Kichots. — Kad tu ieradies, ko darīja dailes karaliene? Droši vien tu viņu atradi saveram pērles vai arī ar sašķeterētiem zelta pavedieniem izšujam devizi savam padevīgajam bruņiniekam?

— Nē, — atbildēja Sančo, — atradu viņu sijājam divi fanegas* kviešu viņas mājas pagalmā.

— Bet ņem vērā, — sacīja dons Kichots, — ka kviešu graudi, viņas roku skarti, kļuva pērļu graudi, ja tikai tu, draugs, tam pievērsi uzmanību. Vai kvieši bija balti vai brūni?

— Tie bija dzelteni, — atbildēja Sančo.

— Bet es tev apgalvoju, — sacīja dons Kichots, — ka no viņas roku sijājuma varēs izcept visbaltāko kviešu maizi. Taču turpini: kad tu viņai pasniedzi manu vēstuli, vai viņa to noskūpstīja? Vai to uzlika sev uz galvas* vai kaut kā citādi izrādīja tai pelnīto pagodinājumu? Ko viņa darīja?

— Kad gribēju to viņai nodot, — atbildēja Sančo, — viņa tieši tai brīdī ļoti cītīgi purināja sietā iebērto lielo labības mēru un man teica: «Nolieciet, draugs, vēstuli uz maisa, es to lasīšu pēc tam, kad būšu visu izsijājusi.»

— Gudrā seņora, — sacīja dons Kichots, — to viņa darīja tādēļ, ka gribēja vēstuli izlasīt lēni, to pilnīgi izbaudīt. Tālāk, Sančo! Ko viņa ar tevi runāja, būdama aizņemta savā darbā? Ko viņa vaicāja par mani, un ko tu atbildēji? Pabeidz, stāsti visu, neatstāj nenieka savā tintnīcā!

— Viņa man nekā nejautāja, — sacīja Sančo, — bet es viņai stāstīju, kādā veidā jūs, viņai kalpojot, nožēlojat grēkus: ka līdz jostasvietai kails klīstat šajos kalnos kā mežonis, guļat uz zemes, ēdat maizi pie neapklāta galda, nesukājat bārdu, tikai apraudat un nolādat savu likteni.

— Tu esi nepareizi sacījis, ka es nolādu savu likteni, — sacīja dons Kichots, — jo, gluži otrādi, es to svētu un svētīšu visu savu mūžu par to, ka tas darījis mani cienīgu mīlēt tik augstu seņoru, kāda ir Tobosas Dulsineja.

— Viņa ir tik augsta, — atbildēja Sančo, — ka, goda vārds, ir labu sprīdi garāka par mani.

— Kā tad tā, Sančo, — sacīja dons Kichots, — vai tu ar viņu mērījies?

— Es ar viņu mērījos, — atbildēja Sančo, — kad piegāju tai palīdzēt uzcelt kviešu maisu uz ēzeļa, mēs bijām viens otram pavisam tuvu, un es ievēroju, ka viņa ir labas plaukstas platumā garāka par mani.

— Bet vai nav tiesa, — atteica dons Kichots, — ka šo dižo augumu viņa grezno ar tūkstoš dvēseles jaukumiem! Tomēr, Sančo, vienu lietu tu man nevarēsi noliegt: kad stāvēji tai līdzās, vai tu nejuti maigas smaržas plūsmu, kaut ko izcilus patīkamu, ko es nezinu nosaukt īstajā vārdā, varbūt līdzīgu tam aromatam un smaržu dvesmai, ko sajūtam ļoti smalkā cimdu veikalā?

— Es varu teikt, — atbildēja Sančo, — ka saodu tādu kā vīrieša smaku — laikam tāpēc, ka viņa, tik daudz kustēdamās, pamatīgi svīda.

— Tas nevar būt, — atbildēja dons Kichots, — vai nu tev bija iesnas, vai arī tu saodi pats sevi; jo es labi zinu, kā smaržo šī roze starp ērkšķiem, šī lauku lilija, šī izlaistītā ambra.

— Viss jau var būt, — atbildēja Sančo, — jo bieži vien no manis nāk tāda smaka, kādu toreiz it kā samanīju nākam no žēlīgās seņoras Dulsinejas; bet par to nav jābrīnās, jo viens velns ir otram līdzīgs.

— Labi, — turpināja dons Kichots, — tātad, kad viņa bija labību attīrījusi un nosūtījusi uz dzirnavām, ko viņa darīja, izlasījusi manu vēstuli?

— Vēstuli, — teica Sančo, — viņa nelasīja, jo sacīja, ka nemākot lasīt un rakstīt, bet gan saplēsa to sīkos gabaliņos, teikdama, ka negribot dot to nevienam citam lasīt, lai ciematā neuzzinātu viņas noslēpumus, un ka tai pietiekot ar to, ko es mutes vārdiem esmu viņai stāstījis par jūsu mīlestību un pārliecīgajām grēku nožēlām, kādas jūs viņas dēļ esat uzņēmies. Beigās viņa man teica, lai es pasakot jūsu žēlastībai, ka tā skūpstot jums rokas un labāk vēloties jūs redzēt nekā jums rakstīt un ka viņa jūs lūdzot un jums pavēlot, tiklīdz kā būsiet mani sastapis, atstāt šos biezokņus, pārtraukt savas muļķības un tūlīt doties uz Tobosu, ja vien jums neatgadoties kaut kas svarīgāks, jo viņa ļoti kārojot redzēt jūsu žēlastību. Viņa stipri smējās, kad pateicu, ka jūs sevi dēvējat par *Bēdīgā Izskata bruņinieku*. Es arī apjautājos, vai uzvarētais biskajietis ieradies pie viņas, un viņa teica, ka tas ieradies un esot gluži lāga vīrs. Apjautājos arī par galeru vergiem, bet viņa teica, ka līdz šim nevienu no tiem neesot redzējusi.

— Līdz šim viss ir labi, — sacīja dons Kichots, — bet saki, — kādu dārglietu viņa tev šķiroties dāvāja par vēstīm, ko tu viņai aiznesi no manis? Jo pēc veca paraduma klaiņojošie bruņinieki un viņu dāmas mēdz apdāvināt ieroču nesējus, jaunavas vai pundurus, kas nes vēstis bruņiniekiem no dāmām vai pēdējām no viņu klaiņojošiem bruņiniekiem, piešķirot šiem vēstnešiem vērtīgu dārglietu pateicībai par viņu pūlēm.

— Ļoti iespējams, un man liekas, ka šāds paradums ir labs, bet tā tas droši vien bijis agrākajos laikos, taču tagad parasts dāvināt gabalu maizes un sieru, jo tikai to seņora Dulsineja atvadoties pasniedza man pār pagalma žogu, un pēc visām pazīmēm siers bija no aitu piena.

— Viņa ir ārkārtīgi devīga, — sacīja dons Kichots, — un, ja viņa tev nav dāvinājusi kādu zelta dārglietu, tad tas acīm redzot noticis tikai tāpēc, ka viņai tieši nav bijis tādas pie rokas, lai tev iedotu; bet arī pēc svētkiem pīrāgi labi garšo; es viņu satikšu, un viss nokārtosies. Bet vai zini, Sančo, par ko es brīnos? Man liekas, it kā tu būtu pa gaisu lidojis turp un atpakaļ, jo trijās dienās tu nokļuvi Tobosā un atpakaļ, lai gan no šejienes līdz turienei ir vairāk nekā trīsdesmit jūdžu; no tā secinu, ka kāds gudrs burvis, kas par mani rūpējas un ir mans draugs, — jo patiesi man tāds ir un visādā ziņā man tāds vajadzīgs, citādi es nebūtu īsts klaiņojošais bruņinieks, — es saku, ka šis burvis palīdzējis tev veikt ceļojumu, tev pašam nemanot: jo dažs no šiem gudrajiem paņem kādu cieši aizmigušu klaiņojošu bruņinieku no gultas un aiznes, tā ka tas, pats nesaprazdams, kādā kārtā, atmostas otrā dienā tūkstoš jūdžu attālumā no vietas, kur bija nolicies gulēt. Un, ja nebūtu burvju, tad klaiņojošie bruņinieki nevarētu cits citam briesmās palīdzēt, kā viņi to dara uz katra soļa; jo gadās, ka viens bruņinieks cīnās Armenijas kalnos ar kādu andriaku* vai kādu niknu nezvēru, vai arī ar kādu citu bruņinieku un cīņas visbriesmīgākajā mirklī, kad tas ir visai tuvu nāvei, pēkšņi ierodas uz mākoņa vai arī ugunīgos ratos cits bruņinieks, viņa draugs, kas vēl pirms dažiem mirkļiem atradās Anglijā; tas viņam palīdz un to izglābj no nāves, bet vakarā jau sēž savā mājā un mierīgi vakariņo, lai gan vienu vietu šķir no otras divi vai trīs tūkstoši jūdžu. Un viss tas notiek, pateicoties šo gudro zintnieku mākai un veiklībai, kas rūpējas par drošsirdīgiem bruņiniekiem. Tāpēc man nenākas grūti ticēt, draugs Sančo, ka tu tik īsā laikā varēji aizjāt no šejienes uz Tobosu un ierasties atpakaļ, jo, kā teicu, kāds gudrs draugs tevi atnesis no turienes pa gaisu, tev pašam to nemanot.

— Tā tas laikam ir bijis, — teica Sančo, — jo patiesi Rosinante skrēja kā čigāna ēzelis, kam ausīs dzīvsudrabs*.

— Nevis dzīvsudrabs, — sacīja dons Kichots, — bet pat vesels leģions demonu, jo šīs būtnes traucas un liek citiem traukties bez paguruma, kad tām iepatīkas. Bet pietiks par to runāt! Kā tev liekas, ko lai es tagad daru, kad mana seņora man pavēl ierasties pie viņas? Kaut gan zinu, ka mans pienākums ir paklausīt viņas pavēlei, tomēr tikpat labi arī zinu, ka tas pašreiz nav iespējams, tāpēc ka esmu apsolījis dāvanu princesei, kas ceļo kopā ar mums, un bruņniecības likumi spiež mani vispirms izpildīt doto solījumu un tikai tad domāt par savu prieku. No vienas puses, mani neatlaidīgi moka un vilina alkas redzēt savu pavēlnieci, no otras puses, mani aizrauj un aicina mans solījums un slava, kuru iegūšu šai pasākumā. Esmu nolēmis ļoti steidzīgi doties ceļā, lai ātrāk nonāktu tur, kur atrodas šis milzis; tur ieradies, nocirtīšu viņam galvu un nodrošināšu princesei viņas valstī mierīgu valdīšanu, un tai pašā mirklī steigšos atpakaļ pie gaismas, kas apmirdz manas jūtas; tad es atvainošos tā, ka viņa pati manu kavēšanos atzīs par labu, saprazdama, ka viss tas vairo viņas slavu un godu, jo ieroču slavu, ko savā dzīvē esmu ieguvis, iegūstu un iegūšu, man piešķir tikai viņas labvēlība un mana uzticība viņai.

— Ak, — teica Sančo, — cik bēdīgs stāvoklis ir jūsu žēlastības galvā! Sakiet taču, žēlīgais seņor, vai jūs domājat veltīgi doties šai garajā ceļojumā, lai pēc tam noraidītu un palaistu garām tik bagātas un lieliskas precības, kādas ir šīs, kur jūs pūrā saņemsiet karaļvalsti, par kuru esmu droši uzzinājis, ka tās apjoms pārsniedz divdesmit tūkstošus jūdžu un ka tur pārpilnībā atrodamas visas lietas, kas nepieciešamas cilvēka dzīvības uzturēšanai, un šī valsts esot lielāka nekā Portugale un Kastilija kopā. Klusējiet, dieva dēļ, un kaunieties par to, ko teicāt, labāk paklausiet manam padomam un, piedodiet man, salaulājieties tūlīt pirmajā ciematā, kur atradīsiet priesteri,

vai arī ņemiet šeit mūsu licenciatu, kas visu izdarīs lieliski. Un apdomājiet, ka esmu pietiekami vecs, lai dotu padomu, un ka tas, kuru es patlaban dodu, ir īsti vietā, jo labāk zīle rokā nekā mednis kokā un, kas labuma vietā izvēlas ļaunumu, lai vēlāk velti nesūrojas.

— Redzi, Sančo, — atbildēja dons Kichots, — tā kā tu man ieteic appreceties tikai tādēļ, lai es, nogalinājis milzi, tūlīt kļūtu karalis un lai manā varā būtu tevi atalgot un dot apsolīto, tad tev jāzina, ka es tavu vēlēšanos viegli varu izpildīt arī neappreco ties, jo pirms cīņas uzstādīšu iepriekšēju noteikumu, ka arī tad, ja neappreco s, tiem manas uzvaras gadījumā man jāpiešķir daļa karaļvalsts, lai es to varētu atdāvināt, kam vien vēlos; un, kad viņi man to piešķirs, tad, kā tu domā, kam gan es citam to atdošu, ja ne tev?

— Skaidra lieta, — atbildēja Sančo, — bet pielūkojiet, jūsu žēlastība, lai šī daļa atrastos pie jūras! Ja man nepatiks turienes dzīve, es varēšu savus melnos vasaļus sakraut kuģī un ar tiem rīkoties tā, kā jau teicu. Bet, jūsu žēlastība, tikai neiedomājieties tagad doties pie seņoras Dulsinejas, — labāk gan ejiet nogalināt milzi, lai mēs varam pabeigt šo darījumu, jo, dieva vārds, man liekas, ka tas mums sagādās lielu godu un daudz labuma.

— Es tev saku, Sančo, — teica dons Kichots, — ka tu vari uz mani paļauties, es paklausīšu tavam padomam un vispirms došos līdzi princesei, bet pēc tam steigšos pie Dulsinejas. Taču ievēro, ka to, ko mēs šeit apspriedām un nolēmām, tu nedrīksti nevienam izpaust, pat ne mūsu ceļa biedriem, jo Dulsineja ir tik piesardzīga, ka nevēlas, lai kāds uzzinātu viņas domas, un tāpēc neklājas, ka es vai kāds cits tās izpaustu.

— Ja tas ir tā, — teica Sančo, — kādēļ tad jūsu žēlastība sūta pie manas seņoras Dulsinejas visus tos, ko uzveikusi jūsu roka, tādējādi atklāti atzīdamies, ka viņa jums patīk un ka jūs viņu mīlat? Tiem taču jāmetas viņas priekšā ceļos un jāsaka, ka tos esat sūtījis jūs, lai viņi apliecinātu tai savu padevību. Kā tad jūsu abu jūtas var palikt apslēptas?

— Ai, kāds tu esi muļķis un vientiesis! — iesaucās dons Kichots. — Vai tu, Sančo, neredzi, ka tas viss kalpo tikai viņas lielākai cildināšanai? Jo tev jāzina, ka, pēc bruņinieku paradumiem, ir liels gods, ja kādai dāmai ir daudz klaiņojošo bruņinieku, kas tai kalpo, nedomājot ne par ko citu kā vienīgi par šo kalpošanu viņai tikai viņas pašas dēļ, negaidot citu atlīdzību par saviem daudzajiem un labajiem nodomiem kā vienīgi to, lai viņa tos pieskaita saviem bruņiniekiem.

— Esmu dzirdējis baznīcā spredikojam, — teica Sančo, — ka ar šādu mīlestību jāmīl tikai dievs tas kungs, viņa paša dēļ, necerot uz atalgojumu un nebaidoties no soda, kaut gan man labāk patiktu viņu mīlēt un tam kalpot viņa darbu dēļ.

— Pie velna! — izsaucās dons Kichots. — Tu esi zemnieks, bet dažreiz runā tik gudri, it kā tu būtu mācīts vīrs.

— Bet es, goda vārds, neprotu lasīt, — atbildēja Sančo.

Šai brīdī meistars Nikolass viņiem uzsauca, lai tie mazliet pagaidot, jo visi gribot apstāties un atveldzēties pie mazā avota ceļa malā. Dons Kichots apstājās, par lielu prieku Sančo, kas jau bija paguris, tik daudz melojot un vienmēr baiļojoties, ka viņa kungs viņu pieķers kādā vārdā; jo viņš gan zināja, ka Dulsineja ir Tobosas zemniece, bet nebija to savā mūžā redzējis.

Šai laikā Kardenio bija apģērbis drēbes, kuras valkāja Doroteja, kad viņi to pirmo reizi sastapa, un, kaut gan tās nebija sevišķi labas, tomēr daudz pārākas par viņa novilkto tērpu. Apsēdušies pie avota, visi apmierināja savu lielo izsalkumu ar to pārtikas mazumiņu, ko priesteris bija paņēmis līdzi no iebraucamās vietas.

Kamēr viņi ēda, pa ceļu garām gāja kāds zēns un sāka uzmanīgi vērot visus, kas bija apmetušies pie avota, tad viņš pēkšņi pieskrēja pie dona Kichota un, apskāvis viņa kājas, sāka cik spēdams stipri raudāt, sacīdams:

— Ak mans seņor! Vai jūsu žēlastība mani vairs nepazīst? Apskatiet mani labi, jo es esmu zēns Andress, ko jūs atraisījāt no ozola, pie kura biju piesiets.

Dons Kichots viņu pazina un, satvēris pie rokas, pagriezās pret pārējiem, sacīdams:

— Lai jūs, žēlīgie seņori, redzētu, cik nepieciešami ir pasaulē klaiņojošie bruņinieki, kas iznīcina pārestības un netaisnības, kuras nodara nekaunīgi un ļauni cilvēki, tad klausieties: pirms vairākām dienām, jājot caur kādu mežu, es izdzirdu kliedzienus un ļoti žēlabainu balsi, it kā vaimanātu kāds ļoti izmisis cilvēks, kam vajadzīga palīdzība; sava pienākuma skubināts, es tūlīt steidzos uz to vietu, no kurienes, kā man šķita, atskanēja žēlabainie saucieni, un atradu pie kāda ozola piesietu šo zēnu, kas patlaban stāv jūsu priekšā, par ko es savā dvēselē priecājos, jo viņš tagad var liecināt, ka neviena vārda neesmu melojis. Līdz jostasvietai izģērbts, viņš bija piesiets pie ozola, un kāds zemnieks viņu stipri sita ar savas ķēves pavadām; šis zemnieks, kā vēlāk uzzināju, bija viņa saimnieks, un, viņu ieraudzījis, es tam jautāju, kāda iemesla dēļ viņš tik drausmīgi šausta zēnu. Rupjais zemnieks atbildēja, ka viņš zēnu perot tādēļ, ka tas esot viņa kalps un vainojams nolaidībā, kas cēlusies vairāk aiz blēdības nekā muļķības, bet šis bērns sacīja: «Seņor, viņš mani sit tikai tāpēc, ka es pieprasīju savu algu.» Tad viņa saimnieks sāka visai daiļrunīgi taisnoties, taču es gan viņā klausījos, bet neļāvos ietekmēties. Beidzot es liku viņam zēnu atraisīt, un zemnieks man zvērēja, ka viņš to ņemšot līdzi un samaksāšot viņam visu līdz pēdējam realam un pat vēl ar uzviju. Vai tas viss nav tiesa, mans dēls Andres? Vai tu ievēroji, cik stingri es to pavēlēju un cik pazemīgi viņš apsolījās visu izdarīt, ko es tam noteicu, uzdevu un pieprasīju? Atbildi, neapmulsti un nebaidies, pasaki šiem seņoriem visu, kā tas notika, lai tie saprastu un pārliecinātos, cik noderīgi ir klaiņojošie bruņinieki uz lielceļiem!

— Viss, ko jūsu žēlastība stāstīja, ir pilnīga patiesība, — atbildēja zēns, — bet lieta beidzās gluži otrādi, nekā jūsu žēlastība iedomājas.

— Kā — otrādi? — vaicāja dons Kichots. — Vai tad zemnieks tev tūlīt nesamaksāja?

— Viņš man ne tikai nesamaksāja, — atbildēja zēns, — bet, tiklīdz jūs atstājāt mežu un mēs palikām vieni, tas mani atkal piesēja pie tā paša ozola un mani vēlreiz tā nopēra, ka es kļuvu līdzīgs svētajam Bartolomejam ar noplēsto ādu; un pie katra sitiena, kuru tas man cirta, viņš pateica kādu zobgalību vai joku par jūsu žēlastību, un tikai stipras sāpes neļāva man smieties par viņa vārdiem. Galu galā nekrietnais zemnieks mani tā apstrādāja, ka es līdz šai dienai gulēju slimnīcā, lai izārstētos no sitienu brūcēm. Bet visā šai lietā esat vainīgs tikai jūs, žēlīgais seņor; ja jūs būtu mierīgi jājis tālāk savu ceļu un nebūtu ieradies tur, kur jūs neviens nesauca, un nebūtu iejaucies citu darīšanās, tad mans saimnieks būtu apmierinājies ar pāris dučiem sitienu, pēc tam viņš būtu mani atbrīvojis un samaksājis to, ko bija man parādā. Bet, tā kā jūsu žēlastība viņu bez vajadzības tik ļoti apkaunoja un tam teica tik daudz rupju vārdu, tad viņš saskaitās un, nevarēdams atriebties jums, izgāza pār mani savu dusmu mākoni, tiklīdz mēs palikām vieni, turklāt tādā veidā, ka es laikam visu mūžu būšu gaudens.

— Kļūda bija tā, — teica dons Ķichots, — ka es aizjāju; man nevajadzēja aizjāt, iekams viņš tev nebija samaksājis, jo man jau no ilgās pieredzes vajadzēja zināt, ka zemisks cilvēks nekad netur doto vārdu, ja tas viņam neliekas izdevīgi. Bet atceries, Andres, ka es zvērēju, ja viņš tev nesamaksās, viņu uzmeklēt un atrast, kaut arī viņš noslēptos valzivs vēderā.

— Tas tiesa, — teica Andress, — bet tas neko nelīdz.

— Tagad tu redzēsi, vai tas nelīdz, — iesaucās dons Kichots un, to sacīdams, strauji piecēlās un pavēlēja Sančo apseglot Rosinanti, kas ganījās pļavā, kamēr viņi ēda.

Doroteja jautāja, ko viņš gribot darīt. Tas atbildēja, ka gribot uzmeklēt zemnieku, lai sodītu to par nekrietno izturēšanos un liktu samaksāt Andresam līdz pēdējam maravedi, par spīti visiem

pasaules neliešiem. Doroteja atbildēja, ka tai dotā solījuma dēļ viņam jāatturas no jauniem pasākumiem, kamēr tas nebūšot veicis apsolīto pakalpojumu, un, tā kā viņš to zinot labāk nekā jebkurš cits, tad lai tas apvaldot savu sirdi, kamēr atgriezīšoties no viņas valsts.

— Tas ir tiesa, — atbildēja dons Kichots, — un, kā jūs, mana seņora, sacījāt, Andresam jāpaciešas līdz manai pārnākšanai, jo es viņam atkal zvēru un apsolu ātrāk nerimties, kamēr viņš būs atriebts un viņa parādnieks tam būs samaksājis.

— Šiem zvērestiem es neticu, — teica Andress, — maza dāvana, kas palīdzētu man nokļūt Seviļā, man būtu tīkamāka nekā visas pasaules atriebības. Ja varat, dodiet man paēst un kaut ko līdzi ceļā, tad lai dievs palīdz jūsu žēlastībai un visiem klaiņojošiem bruņiniekiem, lai tie klejodami gūtu tikpat daudz labuma, cik tie man sagādājuši.

Sančo izņēma no savas somas gabalu maizes un sieru, iedeva tos zēnam un teica:

— Ņemiet, brāli Andres, jo mūs visus piemeklējusi daļa jūsu nelaimes.

— Kāda daļa tad jūs piemeklējusi? — jautāja Andress.

— Šī siera un maizes daļa, ko es jums dodu, — atbildēja Sančo, — jo dievs zina, vai tās man vēl nepietrūks; jums atgādinu, mans draugs, ka klaiņojošo bruņinieku ieroču nesējiem daudzreiz jācieš izsalkums un dažādas likstas un daudzas citas būšanas, kas vairāk sajūtamas nekā izsakāmas.

Andress paņēma maizi un sieru un, redzēdams, ka tam vairāk nekā nedod, nokāra galvu un, kā mēdz teikt, deva kājām vaļu. Tomēr aiziedams viņš teica donam Kichotam:

— Seņor klaiņojošais bruņiniek, dieva dēļ, es jūs lūdzu, ja jūs mani atkal kādreiz satiksiet, tad nepalīdziet man un neaizstāviet mani, kaut arī jūs redzētu mani sacērtam gabalos, bet atstājiet mani manā nelaimē, kas nekad nebūs tik liela, ka es tanī nejustos labāk nekā žēlīgā seņora aizstāvībā, kuru lai dievs nolād tāpat kā visus klaiņojošos bruņiniekus pasaulē.

Dons Kichots gribēja piecelties, lai to pārmācītu, bet tas aizskrēja tik ātri, ka neviens neiedrošinājās tam sekot. Andresa stāsts donu Kichotu stipri samulsināja, un pārējiem vajadzēja ļoti savaldīties, lai nesmietos un nesamulsinātu viņu pavisam.

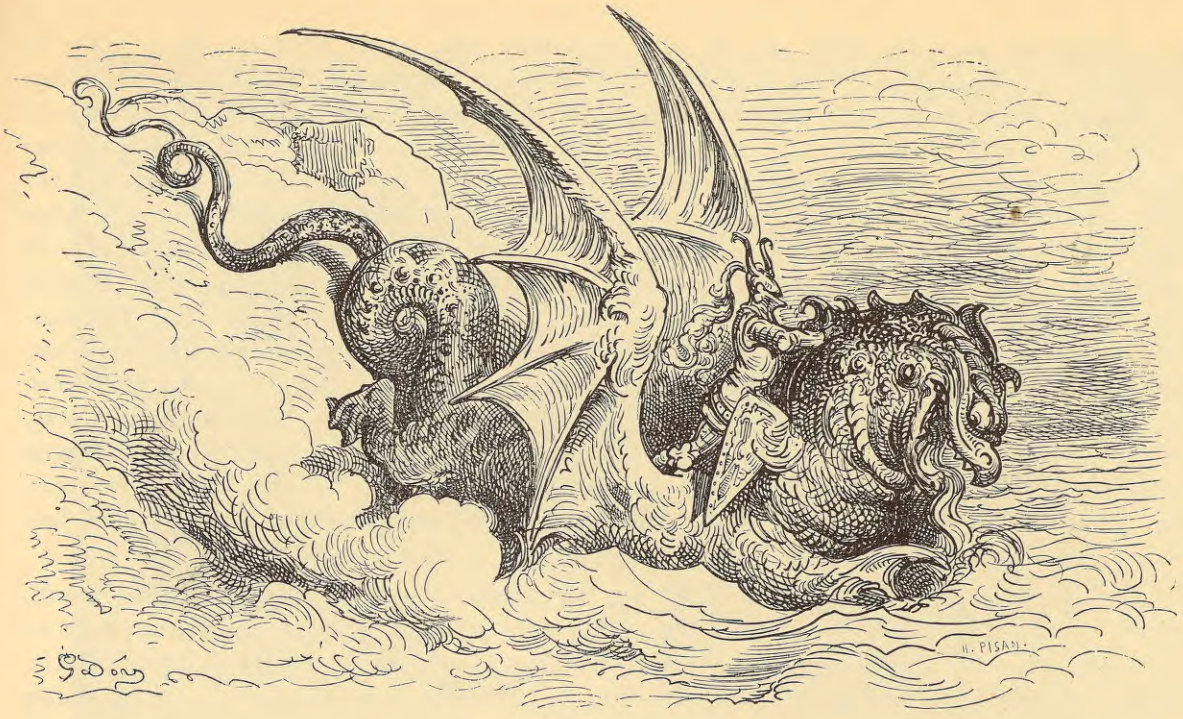

XXXII NODAĻA,

kurā atstāstīts notikums, kas atgadījās visiem dona Kichota pavadoņiem iebraucamajā vietā.

Paēduši labas pusdienas, tie sēdās seglos un bez kādiem pieminēšanas vērtiem starpgadījumiem nākošajā dienā sasniedza iebraucamo vietu, kas Sančo Pansam iedvesa tādas bailes un šausmas, ka viņš negribēja tajā iet iekšā, taču nevarēja vairs aizbēgt. Saimnieks, saimniece, viņu meita un Maritornesa, ieraugot donu Kichotu un Sančo piejājam, izgāja tiem pretim un apsveica tos lielā priekā, bet bruņinieks atņēma sveicienus ar nopietnu un atturīgu seju un teica, lai tie viņam sagatavojot labāku guļvietu nekā pagājušo reizi; saimniece atbildēja, — ja viņš samaksāšot labāk nekā pagājušo reizi, viņa tam došot karalisku gultu. Dons Kichots to apsolīja, un viņi tam sakārtoja tajā pašā nojumē puslīdz pieklājīgu gultu, kurā viņš tūlīt apgūlās, jo bija ļoti gurdens un nespēja neko vairs domāt.

Viņš vēl nebija labi aizvēris durvis, kad saimniece jau piesteidzās pie bārddziņa un, saķērusi to aiz bārdas, izsaucās:

— Es zvēru pie visiem svētajiem, ka neļaušu jums vairs ilgāk lietot savu asti par bārdu, — atdodiet to man tūliņ atpakaļ, jo mana vīra rīks mētājas pa grīdu, ka tīri kauns skatīties, — es gribēju teikt: viņa suka, ko vienmēr mēdzu iespraust savā lieliskajā astē.

Bārddzinis negribēja atdot asti, ko viņa neatlaidīgi rāva, kamēr licenciats viņam teica, lai to atdodot, jo tagad šāda viltība esot lieka un viņš varot atklāt un rādīt savu īsto seju, paskaidrojot donam Kichotam, ka pēc tam, kad viņu aplaupījuši galeru vergi, tas atbēdzis šai iebraucamajā vietā; bet, ja dons Kichots jautātu, kur palicis princeses ieroču nesējs, tad jāatbild, ka viņa to aizsūtījusi, lai tas iepriekš pavēstītu viņas karaļvalsts iedzīvotājiem, ka princese tuvojas un ved sev līdzi visas tautas atbrīvotāju. Pēc tam bārddzinis labprātīgi atdeva saimniecei asti un tāpat visas pārējās lietas, ko viņa tiem bija aizdevusi dona Kichota atbrīvošanai. Iebraucamajā vietā visi apbrīnoja Dorotejas skaistumu un arī gana Kardenio pievilcīgo izskatu. Priesteris lūdza, lai tiem pasniedz viesnīcā dabūjamos ēdienus, un saimnieks, cerēdams uz labāku samaksu, tiem lielā centībā pagatavoja labas pusdienas; dons Kichots vēl aizvien gulēja, un tie nolēma viņu nemodināt, tādēļ ka miegs viņam pašreiz bija vajadzīgāks par ēdienu. Pusdienas ēdot, saimnieka, saimnieces, viņu meitas, Maritornesas un citu viesu klātbūtnē viņi sarunājās par dona Kichota dīvaino ārprātu un par to, kādā veidā tie viņu atraduši. Saimniece pastāstīja atgadījumu ar donu Kichotu un mūļu dzinēju un, pārliecinājusies, ka Sančo neatrodas istabā, attēloja arī to, kā viņu svaidīja uz segas, kas sagādāja klausītājiem lielu uzjautrinājumu. Kad priesteris sacīja, ka dons Kichots sajucis, lasīdams bruņinieku grāmatas, saimnieks teica:

— Nesaprotu, kā tas varēja notikt, jo man šķiet, ka patiešām nav labākas lasāmvielas pasaulē, un man pašam starp citiem papīriem ir divas vai trīs šādas grāmatas, kas dod man dzīves prieku — un ne tikai man, bet arī daudziem citiem ļaudīm, jo pļaujas svētku dienās šeit sanāk daudz pļāvēju, un tad vienmēr starp tiem atrodas kāds, kas prot lasīt un kas vienu vai otru no šīm grāmatām paņem rokās, bet mēs, vairāk nekā trīsdesmit cilvēku, apsēžamies tam apkārt un klausāmies ar vislielāko patiku; vismaz es varu par sevi sacīt, ka, dzirdot par bruņinieku negantiem un briesmīgiem zobenu cirtieniem, man gribas arī pašam izmēģināt roku, un es vēlētos šos stāstus klausīties dienu un nakti.

— Tāpat arī es, — teica saimniece, — man mājās tikai tad ir miers, kad tu klausies lasīšanā, jo tad tu esi tā aizrāvies, ka aizmirsti pat ķildoties.

— Tas tiesa, — teica Maritornesa, — un, goda vārds, arī man briesmīgi patīk klausīties šos stāstus, jo tie ir ļoti jauki, sevišķi tie, kuros kāda seņora sēž zem apelsinu koka un apskaujas ar savu bruņinieku, bet kāda kalpone, stāvēdama sardzē, aiz skaudības un bailēm gandrīz vai mirst. Es saku, tas man ir kā medus!

— Un ko teiksiet jūs, seņorita? — jautāja priesteris, pagriezies pret saimnieka meitu.

— Nezinu, seņor, zvēru pie savas dvēseles, — viņa atbildēja, — es arī klausos šos stāstus un, kaut gan īsti tos nesaprotu, tomēr klausos ar patiku; taču man patīk nevis zobenu cirtieni kā manam tēvam, bet gan bruņinieku žēlabas, kas šķirti no savām dāmām, tā ka man tiešām dažreiz aiz līdzcietības vai jāraud.

— Jūs laikam tos tūlīt mierinātu, seņorita, — jautāja Doroteja, — ja tie raudātu jūsu dēļ?

— Es nezinu, ko darītu, — atbildēja meitene, — bet es zinu, ka dažas no šīm dāmām ir tik cietsirdīgas, ka viņu bruņinieki tās sauc par tīģerienēm un lauvenēm un vēl tūkstoš citos riebīgos vārdos. Ak Jēzus, es nesaprotu, kā var būt tik bezsirdīgas un neapzinīgas sievietes, kas neliekas ne zinis par godīgu cilvēku un ļauj tam nomirt vai kļūt ārprātīgam. Es arī nesaprotu, kam vajadzīga tāda izlikšanās, — ja viņas ir tik godīgas, lai tad apprecas ar viņiem, jo tie taču nekā cita nevēlas.

— Klusē, bērns, — teica saimniece, — liekas, tu pārāk daudz zini par šādām lietām, bet meitenēm neklājas tik daudz zināt un runāt.

Reiz viņš nostājās ar zobenu rokā kāda tilta galā un neļāva nepārredzamam karaspēkam nokļūt otrā pusē.

— Tā kā seņors man jautāja, — viņa atbildēja, — tad man taču vajadzēja viņam atbildēt.

— Nu labi, — teica priesteris, — atnesiet man, seņor saimniek, šīs grāmatas, — gribu tās apskatīt.

— Ar lielāko prieku, — tas atbildēja.

Pēc tam saimnieks iegāja savā istabā un atnesa vecu lādi, aizslēgtu ar važiņas atslēgu, un, to atvēris, izņēma no tās trīs lielas grāmatas un dažas ļoti skaidri aprakstītas lapas. Pirmā grāmata, ko atšķīra, bija *«Traķijas dons Sironchilio»**, otrā — *«Irkanijas Felismarts»*, trešā — *«Stāsts par Kordovas lielo karavadoni Gonsalo Ernandesu un Djego Garsijas de Paredesa dzīves apraksts»*. Priesteris, izlasījis pirmos divus virsrakstus, pagriezās pret bārddzini un teica:

— Šeit trūkst tikai mūsu drauga saimnieces un māsasmeitas.

— Iztiksim bez viņām, — atbildēja bārddzinis, — jo es pats varu grāmatas mest pagalmā vai krāsnī, kur pašreiz iekurta skaista uguns.

— Vai tad jūsu žēlastība grib sadedzināt manas grāmatas? — iesaucās saimnieks.

— Tikai šīs divas, — teica priesteris, — *«Donu Sironchilio»* un *«Felismartu»*.

— Vai tad manas grāmatas, — jautāja saimnieks, — ir ķecerīgas vai flegmatiskas, ja jūs gribat tās sadedzināt?

— Draugs, jūs laikam gribējāt teikt *schismatiskas*, — teica bārddzinis, — un nevis *flegmatiskas*?

— Jā gan, — atbildēja saimnieks, — bet, ja jūs kādu gribat sadedzināt, tad ņemiet taču labāk Lielo karavadoni un Djego Garsiju, jo es drīzāk atļautu sadedzināt pats savu dēlu nekā vienu no pārējām divām grāmatām.

— Mans brāli, — teica priesteris, — šie abi stāsti ir sameloti, tie ir muļķību un murgu pilni, bet stāsts par Lielo karavadoni ir patiesīgs un apraksta Kordovas Gonsalo Ernandesa dzīvi, kas savu daudzo un lielo varoņdarbu dēļ pelnījis, ka to visā pasaulē dēvē par *lielo karavadoni*, jo viņš vienīgais ir šā slavenā un lepnā nosaukuma cienīgs; šis Djego Garsija de Paredess bija ļoti ievērojams bruņinieks, dzimis Truchiļas pilsētā Estremadurā; viņš bija drošsirdīgākais karavīrs, un viņa dabiskais spēks bija tik liels, ka tas ar vienu pirkstu varēja apturēt dzirnavu ratu, kas griezās pilnā sparā. Reiz viņš nostājās ar zobenu rokā kāda tilta galā un neļāva nepārredzamam karaspēkam nokļūt otrā pusē, un veica vēl citus tamlīdzīgus varoņdarbus, un, ja viņš, rakstīdams pats savu chroniku, tos neattēlotu ar bruņinieka atturību, bet tos brīvi un bezkaislīgi aprakstītu kāds cits autors, tad tie nogremdētu aizmirstībā visus Hektoru, Achilu un Rolandu varoņdarbus.

— To jūs varat pastāstīt manai vecmāmiņai! — iesaucās saimnieks. — Kas tur ko brīnīties, ja kāds aptur dzirnavu ratu! Nudien, jūsu žēlastībai derētu palasīt, ko izdarījis Irkanijas Felismarts, kas ar vienu cirtienu pāršķēla piecus milžus viduklī, it kā tie būtu taisīti no pupām — kā tie rotaļu mūki, ko darina bērni. Kādu citu reizi viņš cīnījies ar milzīgu un stipru armiju, kurā ietilpa vairāk nekā miljons seši simti tūkstošu kareivju, visi apbruņoti no galvas līdz papēžiem, un tos visus viņš piespiedis bēgt, it kā tie būtu tikai aitu bars. Bet ko lai saka par krietno Traķijas donu Sironchilio, kas bijis tik drosmīgs un vīrišķīgs, kā tas lasāms grāmatā, kurā stāstīts, ka reiz, viņam braucot pa upi, no ūdens izniris ugunīgs pūķis, bet viņš, tikko to ieraudzījis, meties tam virsū, uzsēdies jāteniski pūķa zvīņotajā mugurā un ar abām rokām tik spēcīgi saspiedis tam rīkli, ka pūķis, manīdams, ka tiks nožņaugts, un nevarēdams citādi glābties, nolaidies upes dibenā, ieraudams sev līdzi bruņinieku, kas negribējis viņu atlaist? Bet upes dibenā viņš ieraudzījis brīnum skaistas pilis un dārzus, un pūķis, pārvērties par vecu vīru, pateicis viņam tādas lietas, kuras

vērts paklausīties. Nerunājiet, seņor; ja jūs tās dzirdētu, jūs no prieka kļūtu traks un nedotu ne plika graša par lielo karavadoni Djego Garsiju!

To dzirdēdama, Doroteja klusu teica Kardenio:

— Daudz netrūkst, lai mūsu saimnieks kļūtu otrs dons Kichots.

— Arī man tā šķiet, — atbildēja Kardenio, — jo acīm redzot viņš ir pārliecināts, ka viss, ko stāsta šīs grāmatas, tieši tā arī noticis, kā tur rakstīts, un pat baskāji mūki* nevarētu satricināt viņa ticību.

— Apdomājiet, brāli, — atkal ierunājās priesteris, — ka pasaulē nekad nav dzīvojis ne Irkanijas Felismarts, ne Traķijas dons Sironchilio, ne citi līdzīgi bruņinieki, par kuriem stāstīts bruņinieku grāmatās, jo viss ir tikai sadzejots un dīku galvu izdomāts, visas šīs grāmatas sacerētas laika kavēklim; šim nolūkam tās arī lasa jūsu pļāvēji. Patiesi, es jums zvēru, ka tamlīdzīgi bruņinieki nekad nav pasaulē dzīvojuši, nekad nav veikti tādi varoņdarbi un nav notikušas tādas blēņas.

— Māniet citu suni ar tādu kaulu, — atbildēja saimnieks, — es vēl protu skaitīt līdz pieci un zinu, kurā vietā man kurpe spiež. Nemēģiniet, jūsu žēlastība, mani barot ar tādu putriņu, jo es, paldies dievam, neesmu mazais bērns. Jūsu žēlastība grib man iestāstīt, ka visas šīs labās grāmatas pilnas tikai ar blēņām un meliem, bet tās taču iespiestas ar Karaliskās Padomes sevišķu atļauju, un tur nesēž vīri, kas atļautu iespiest tik daudz melu par tādām kaujām un tādām burvestībām, no kurām galva sāk griezties.

— Es jau jums, draugs, teicu, — atbildēja priesteris, — ka viss tas notiek, lai izklaidētu mūsu dīkos prātus, tāpat kā labi iekārtotās valstīs atļautas šacha, bumbas un biljarda spēles tiem, kas negrib, nevar vai nedrīkst strādāt, tā arī atļauj iespiest un izdot tamlīdzīgas grāmatas īstenā pārliecībā, ka neviens nebūs tāds nejēga, ka uzskatīs šos stāstus par patiesību. Un, ja man tagad atļautu un klausītāji vēlētos, tad es varētu izteikt dažas piezīmes par to, kā jāraksta labas bruņinieku grāmatas, un varbūt mani vārdi dažiem būtu noderīgi un patīkami, bet es ceru, ka man būs izdevība to kādreiz pateikt tādiem ļaudīm, kas šai ziņā varēs kaut ko līdzēt, bet pagaidām, seņor saimniek, ticiet maniem vārdiem, ņemiet savas grāmatas un izšķiriet pats, kas tajās ir patiesība, kas meli, lai tās dara jums labu, un lai dievs dod, ka jūs nesāktu klibot ar to pašu kāju, ar kuru klibo jūsu viesis dons Kichots.

— Tā nu gan nebūs, — atbildēja saimnieks, — es taču neesmu tāds muļķis, lai kļūtu par klaiņojošu bruņinieku, jo labi saprotu, ka mūsu dienās vairs nav tādu paradumu kā tajos laikos, kad pa pasauli klaiņoja šie slavenie bruņinieki.

Tiem sarunājoties, ienāca Sančo. Viņš ļoti samulsa un kļuva domīgs, izdzirdis, ka mūsu laikos klaiņojošie bruņinieki vairs neiederas un ka visās bruņinieku grāmatās ir tikai blēņas un meli; viņš savā sirdī apņēmās nogaidīt, kāds iznākums būs viņa kunga ceļojumam, un nolēma, — ja tas nebeigtos tik veiksmīgi, kā viņš to bija domājis, atstāt donu Kichotu un atgriezties pie sievas un bērniem savā parastajā darbā.

Saimnieks gribēja jau aiznest lādi ar grāmatām, bet priesteris teica:

— Pagaidiet, es labprāt apskatītu šos glīti aprakstītos papīrus.

Saimnieks izņēma no lādes papīrus un pasniedza tos priesterim, kas ieraudzīja astoņas ar roku aprakstītas lapas ar lielu virsrakstu «*Novele par ziņkārīgo bezprāti*». Priesteris, izlasījis klusām trīs vai četras rindas, teica:

— Šās noveles virsraksts nav slikts, un man gribētos izlasīt to visu līdz beigām.

Saimnieks atbildēja:

— Lasiet vien, jūsu svētība, jo man jāsaka, ka to lasījuši jau daudzi mani viesi un visiem tā patika, un tie centās noveli no manis izlūgties, bet es negribēju to viņiem dot, jo esmu nodomājis kādreiz noveli atdot atkal tam, kas šeit aizmirsis šo lādīti ar grāmatām un papīriem. Īpašnieks varbūt atkal kādreiz ieradīsies, un, lai gan man būs grūti šķirties no šīm grāmatām, tomēr, goda vārds, es tās viņam atdošu, jo esmu kristīgs cilvēks, kaut arī krodzinieks.

— Jums taisnība, mans draugs, — teica priesteris, — bet, ja novele man patiks, tad taču atļausiet to norakstīt?

— Ļoti labprāt, — atbildēja viesnīcnieks.

Kamēr abi sarunājās, Kardenio bija paņēmis noveli un sācis to lasīt; viņam tā patika, tāpat kā priesterim, un viņš lūdza pēdējo to skaļi nolasīt, lai visi dzirdētu.

— Es to lasītu, — teica priesteris, — bet varbūt ir labāk šo laiku ziedot miegam, nevis lasīšanai.

— Man būs pietiekama atpūta, — teica Doroteja, — pakavēt laiku ar kādu stāstu, jo mans prāts vēl ir pārāk nemierīgs, lai es varētu gulēt — arī tad, kad man miegs vajadzīgs.

— Tātad, — teica priesteris, — vismaz aiz ziņkārības lasīšu tālāk, varbūt tas mums sagādās arī prieku.

Tā kā meistars Nikolass un arī Sančo lūgtin lūdza viņu lasīt, priesteris, redzēdams, ka viņš visiem un sev pašam sagādās baudījumu, teica:

— Labi, tad klausieties uzmanīgi; novele sākas šādi.

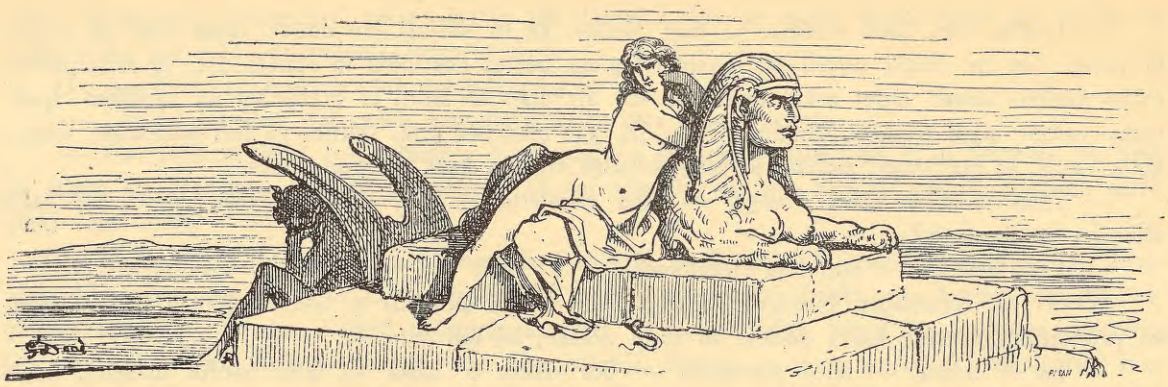

XXXIII NODAĻA,

kurā atstāstīta novele par ziņkārīgo bezprāti.

Toskanas provincē, bagātajā un slavenajā Italijas pilsētā Florencē, dzīvoja divi bagāti un dižciltīgi bruņinieki — Anselmo un Lotario, kas bija tik lieli draugi, ka visi paziņas tos biežāk sauca nevis viņu vārdos, bet vienkārši par «diviem draugiem». Viņi bija neprecēti, jauni, vienāda vecuma un vienādām paražām, kas bija pietiekams iemesls viņu saskanīgajai draudzībai. Anselmo gan vairāk nodevās mīlas priekiem nekā Lotario, kam vilinošāks šķita medību prieks, bet dažkārt Anselmo parreta savas izpriecas un sekoja Lotario tieksmēm, bet Lotario savukārt pameta savējās, lai piedalītos Anselmo priekos, un tā viņu gribas bija tik saskaņotas kā laba pulksteņa rādītāji.

Anselmo aizrautīgi iemīlējās kādā dižciltīgā un skaistā jaunavā, tās pašas pilsētas iemītniecē, kas bija no tik labas ģimenes un pati tik krietna, ka viņš, apspriedies ar savu draugu Lotario, bez kura padoma tas nekad neko neuzsāka, nolēma izlūgties no viņas vecākiem to sev par sievu. Tā arī notika, un bildinātājs bija Lotario, kas šo darījumu veica tik sekmīgi sava drauga labā, ka Anselmo drīz vien ieguva to, ko vēlējās, un Kamilla, laimīga un apmierināta ar savu vīru, nemitīgi slavēja debesis un Lotario, kura palīdzība viņai bija sagādājusi šo laimi. Kā jau kāzās mēdz būt, pirmās dienas pagāja ļoti jautri. Lotario, kā parasts, apmeklēja savu draugu Anselmo, viņu visādi godinādams, uzjautrinādams un iepriecinādams; bet, kad kāzu svinības bija beigušās, viesu un apsveicēju straume izsīkusi, arī Lotario sāka retāk ierasties Anselmo namā, jo, kā jau saprātīgs cilvēks, viņš domāja, ka precētu draugu neklājas apciemot tik bieži kā neprecētu; un, kaut arī labā un īstā draudzībā nav vietas nekādām aizdomām, taču precēta vīra gods ir tik viegli aizskarams, ka to, šķiet, var ievainot pat brāļi, kur nu vēl draugi.

Anselmo ievēroja Lotario atturību un rūgti žēlojās, teikdams viņam, ka nekad nebūtu precējies, ja zinātu, ka laulības traucēs viņu draudzīgās attiecības, jo, kamēr viņš dzīvojis neprecēts, tie savas labās saskaņas dēļ ieguvuši maigo pievārdu «divi draugi» un viņš nevarot pieļaut, ka Lotario nevajadzīgā piesardzība iznīcinātu šo pazīstamo un tīkamo nosaukumu; tādēļ viņš lūdzot Lota-

rio, — ja vien šāds izteiksmes veids starp draugiem atļauts, — lai tas atkal justos pie viņa kā mājās, tur nāktu un ietu kā agrāk, piebilzdams, ka viņa sievas Kamillas vēlēšanās un griba pilnīgi tāda pati kā viņam, un, zinādama, cik sirsnīgi tie viens otru mīlot, arī viņa esot pārsteigta par Lotario izvairību.

Ar šādiem un daudz citiem vārdiem Anselmo centās pierunāt Lotario atkal kā senāk apciemot viņa māju, bet Lotario atbildēja tik apdomīgi, gudri un piesardzīgi, ka Anselmo beigās atzina sava drauga labos nodomus un viņi vienojās, ka Lotario pie tiem pusdienos divas reizes nedēļā un svētku dienās; neraugoties uz šo norunu, Lotario tomēr apņēmās neatļauties neko tādu, kas varētu kaitēt viņa drauga godam un labajai slavai, kura tam bija dārgāka par savējo. Viņš teica — un patiesi pamatoti, — ka vīram, kam debesis dāvājušas skaistu sievu, savā mājā draugi jāielūdz ar lielu izvēli un uzmanīgi jānovēro, ar kādām draudzenēm satiekas viņa sieva, jo, kas nevar atgadīties pilsētas laukumos, baznīcās, publiskos svētkos, svētceļojumu vietās (kur ierasties vīrs nevar sievai liegt), — tas viegli var tikt nokārtots kādas uzticamas draudzenes vai radinieces mājā. Lotario vēl piebilda, ka katram precētam cilvēkam nepieciešams draugs, kas tam aizrādītu jebkuru viņa nevērību, jo nereti gadās, ka vīrs, ļoti mīlēdams savu sievu, kaut ko neievēro vai arī, nevēlēdamies viņu sadusmot, nesaka viņai, kā tai klājas vai neklājas rīkoties, kas tai dara godu vai negodu, bet, drauga brīdināts, viņš viegli varētu visu izdarīt, kā nākas. Bet kur gan rast tik gudru, uzticamu un patiesu draugu, kādu vēlas Lotario? Es tāda nezinu, vienīgi Lotario bija tāds, jo, norūpējies par sava drauga godu, viņš pūlējās samazināt un ierobežot dienas, kurās tam pēc norunas vajadzēja apmeklēt drauga māju, lai dīkais pūlis un ļaunprātīgie tenkotāji aizdomīgi nevērotu jauna, bagāta, dižciltīga un, kā viņam šķita, ar visādām labām īpašībām apveltīta cilvēka biežos apciemojumus mājā, kur dzīvoja tik skaista sieviete kā Kamilla. Ja arī viņas cēlsirdība un tikums varēja apklusināt visļaunprātīgākās mēles, tomēr viņš nevēlējās kaitēt viņas un sava drauga labajai slavai un tādēļ vairumu norunāto dienu veltīja citām lietām, atvainodamies ar neatliekamiem uzdevumiem; un, kad abi draugi satikās, tad viss laiks pagāja, vienam žēlojoties, bet otram taisnojoties. Gadījās, ka reiz šādā dienā, abiem pastaigājoties pļavā tālu no pilsētas, Anselmo teica Lotario šādus vārdus:

— Tu droši vien domā, draugs Lotario, ka man nemitīgi jāpateicas dievam par to žēlastību, ko viņš man parādījis, likdams man piedzimt no tik cienījamiem vecākiem, kādi ir manējie, un ar devīgu roku apveltīdams mani ar dažādiem laicīgiem labumiem, un ka sevišķi man jāpateicas par to, ka viņš man piešķīris tevi par draugu un Kamillu par sievu — divus dārgumus, kurus es cienu, cik spēju, bet ne tādā mērā, kā vajadzētu. Tomēr, apveltīts ar visu, kas vajadzīgs, lai cilvēks varētu dzīvot apmierināts, esmu visnelaimīgākais un visbēdīgākais radījums pasaulē, jo kopš ilgāka laika mani moka un nomāc tik dīvaina un pilnīgi neparasta vēlēšanās, ka brīnos pats par sevi, pats sevi vainoju un rāju un pūlos noklusināt un apslāpēt savas domas, un tomēr cenšos atklāt savu noslēpumu, it kā es gribētu, lai to uzzina visa pasaule. Un, tā kā vienreiz tam jāizlaužas uz āru, tad es gribu to uzticēt tavai godprātībai tai paļāvībā, ka tava klusēšana un patiesā draudzība ātri atradīs līdzekli, kā man palīdzēt; tad es drīz būšu atbrīvots no šīm bailēm un tavas pūles mani tāpat atdos priekam, kā mans neprāts mani nodeva mokām.

Izbrīnījies Lotario noklausījās Anselmo vārdus, nespēdams iedomāties, kas sekos šim garajam ievadam; un, kaut gan viņš mēģināja iedomāties sava drauga moku cēloni, tomēr viņa minējumi bija tālu no patiesības; lai atbrīvotos no šīm neziņas mokām, viņš teica Anselmo, ka tas smagi aizvainošot viņu lielo draudzību, meklēdams aplinkus ceļus, lai tam pateiktu savas apslēptākās domas, jo Anselmo varot ticēt, ka viņš tam piesolīšot savu padomu un palīdzību.

— Tev taisnība, — atbildēja Anselmo, — un šās uzticības dēļ, draugs Lotario, tev jāzina, ka mani moka vēlēšanās izdibināt, vai mana sieva Kamilla arī tiešām ir tik tikumīga un nevainojama, kā es to iedomājos. Par šo patiesību es citādi nevaru pārliecināties, kā vienīgi pārbaudot viņas tikumību, tāpat kā zeltu pārbauda ugunī, jo es domāju, mans draugs, ka sievieti nevar saukt par tikumīgu, ja neviens to nav kārdinājis, ka tikai tāda ir stipra, kas nepadodas neatlaidīgu pielūdzēju solījumiem, dāvanām, asarām un nemitīgiem pavedinājumiem. Kā gan var saukt, — viņš teica tālāk, — par labu to sievieti, kurai neviens nedod izdevību kļūt sliktai? Ko tas vērts, ja atturīga un bikla ir tā, kurai nav iespējas izturēties brīvāk, vai arī tā, kas zina, ka viņas vīrs viņu nogalinās pie pirmā pārkāpuma? Tādu sievieti, kas ir tikumīga tikai aiz bailēm vai tāpēc, ka tai nav izdevības kļūt citādai, es nevaru vērtēt tik augstu kā tādu, kas pēc visiem kārdinājumiem un pārbaudījumiem iegūst uzvaras vainagu. Šā un daudz citu iemeslu dēļ, ko tev vēl varētu minēt savu ieskatu pamatojumam un attaisnojumam, es vēlos, lai mana sieva Kamilla izietu caur šīm grūtībām, šķīstīdamās un norūdīdamās kārdinājumu ugunīs, un lai viņu pielūdz tāds, kas ir pietiekami cienīgs viņu iekārot; ja viņa, kā es ticu, no šās cīņas izies kā uzvarētāja ar palmu rokā, — manai laimei nebūs līdzīgas un es varēšu teikt, ka manu vēlmju kauss ir piepildīts, ka liktenis man piešķīris to tikumīgo sievu, par kuru gudrais saka: kas viņu atradīs? Ja notiks citādi, nekā esmu iedomājies, tad patīkamajā apziņā, ka man bijusi taisnība, es bez sāpēm panesīšu šīs dārgi samaksātās pārbaudes sekas, un, tā kā neviens no taviem iebildumiem pret manu nodomu mani neatturēs to izpildīt, lūdzu tevi, draugs Lotario, lai tu uzņemtos izdarīt šo manis iecerēto pārbaudi. Es tev palīdzēšu un došu tev visu nepieciešamo, lai tu varētu iekarot godīgas, cienījamas, tiklas un nesavtīgas sievietes sirdi. Tev uzticēt šo visai grūto pasākumu mani pamudina arī vēl pārliecība, ka, uzvarējis Kamillu, tu neiesi pārāk tālu, bet paliksi mūsu nodoma robežās, tādējādi tikai šķietami aizskarot manu godu domās, un arī mans negods paliks apslēpts tavā svētajā klusēšanā, jo zinu, ka tā par visu, kas attiecas uz mani, būs mēma kā nāve. Tātad, ja tu gribi, lai mana dzīve tiešām būtu dzīve, tev tūlīt jādodas šai mīlas cīņā un ne laiski, ne remdeni, bet tik dedzīgi un centīgi, kā to prasa mans nodoms, un tādā uzticībā, kādu ļauj cerēt mūsu draudzība.

Anselmo tā sacīja Lotario, kas klausījās tik uzmanīgi, ka, atskaitot dažus šeit pieminētos vārdus, viņš savas lūpas pavēra tikai tad, kad viņa draugs bija beidzis runāt. Redzēdams, ka tas vairs neko nepiemetinās, viņš kādu brīdi to uzlūkoja it kā kādu nekad neredzētu būtni, kas viņā izraisa apbrīnu un pārsteigumu, un tad teica:

— Es domāju, draugs Anselmo, ka tu visu to man teici tikai jokodamies; ja es domātu, ka tu runā nopietni, es būtu pārtraucis tavu garo runu un vairs neklausījies. Man šķiet, ka vai nu tu nepazīsti mani, vai es nepazīstu tevi. Bet nē — es labi zinu, ka tu esi Anselmo, un tu zini, ka esmu Lotario, tikai, diemžēl, man jādomā, ka tu neesi tas Anselmo, kas tu kādreiz biji, tāpat arī kā tu laikam domā, ka es neesmu vairs agrākais Lotario; jo vārdus, ko tu man teici, nevarētu izrunāt mans draugs Anselmo un šādu pakalpojumu tu nevarētu lūgt no Lotario, kuru tu pazīsti, jo, kā dzejnieks saka, labiem draugiem jāpārbauda savi draugi un jālūdz viņu palīdzība *usque ad aras**, kas nozīmē, ka tiem viņu draudzība nav jāizmanto lietās, kas dievam pretīgas. Ja draudzību tā izpratis kāds pagāns, cik daudz vairāk pieklājas to darīt kristietim, kam zināms, ka tas dieva mīlestību nedrīkst zaudēt nekādas cilvēka mīlestības dēļ! Bet, ja kāds draugs pārkāpj galējās robežas, atstādams novārtā debesu gribu, lai tikai izpildītu drauga gribu, tad tas drīkst notikt nevis mazu un nenozīmīgu iemeslu dēļ, bet gan tikai tādu lietu dēļ, kas skar drauga godu un dzīvību. Bet tagad saki man, Anselmo, — vai tavs gods un tava dzīvība ir briesmās, lai es iedrošinātos tavā labā izdarīt tik riebīgu darbu, kādu tu no manis prasi? Patiešām, ne, bet, cik es saprotu, tu prasi, lai es pacenstos tev un reizē arī man laupīt godu un dzīvību, jo, nolaupīdams

tavu godu, es taču tev laupīšu arī dzīvību, tāpēc ka cilvēks bez goda ir sliktāks par mirušu, bet, ja es, izpildot tavu gribu, kļūstu tava posta radītājs, vai tad man netiktu atņemts mans gods un tādējādi arī mana dzīvība? Uzklausi mani, draugs Anselmo, pacieties un neatbildi, iekams neesmu tev visu izstāstījis, kas man ienāk prātā attiecībā uz tavu neatlaidīgo nodomu, jo vēl pietiks laika tev man atbildēt un man tevi uzklausīt.

— Lai notiek, — teica Anselmo, — saki, ko tu gribi!

Tad Lotario turpināja:

— Man šķiet, Anselmo, ka tev pašlaik ir tāds saprāts, kāds tas arvien ir mauriem, kuriem viņu ticības maldus nevar pierādīt ne ar citatiem no svētajiem rakstiem, ne ar tīra prāta apsvērumiem vai patiesās ticības dogmām, bet viņiem vajadzīgi taustāmi, viegli saprotami, uzskatāmi, neapšaubāmi un matematiski pierādāmi piemēri, kas ir tikpat neapstrīdami kā apgalvojums: «Ja no diviem vienlīdzīgiem lielumiem atņem divas vienlīdzīgas daļas, tad arī atlikušās daļas ir vienlīdzīgas,» — un, ja viņiem to nevar ieskaidrot ar vārdiem, kā tas bieži gadās, tad tas jāparāda vai nu ar rokām, noliekot tiem pierādījumus acu priekšā, bet daudzreiz arī tas viss nevar viņus pārliecināt par mūsu svētās reliģijas patiesīgumu. Tādā pašā kārtā un veidā man tagad jārīkojas ar tevi, jo tavs nodoms ir tik aplams un tik neprātīgs, ka nav vērts lieki zaudēt laiku, lai tev izskaidrotu tavu vientiesību, ko es pašlaik citā vārdā negribu nosaukt, un tādēļ man vajadzētu tevi atstāt tavā apmātībā par sodu tavam ļaunajam nodomam; tomēr mana draudzība man neļauj būt tik bargam pret tevi, tā arī neļauj man tevi atstāt tik acīm redzamās un pazudinošās briesmās. Un, lai tu to skaidri saprastu, tad pasaki man, Anselmo, — vai tu pats man neteici, ka man tagad jāpavedina atturīga sieviete, jākārdina tikumīgā, jāvaldzina ar dāvanām nesavtīgā, jātuvojas piesardzīgajai? Tā tu man teici. Bet, ja tu zini, ka tava sieva ir atturīga, tikla, nesavtīga un piesardzīga, ko tad tu vēl gribi? Un, ja tu domā, ka viņa visus manus uzbrukumus atvairīs kā uzvarētāja (kā tas tiešām arī notiks), tad kādiem cildenākiem vārdiem tu domā viņu turpmāk godināt, atskaitot tos, ar kādiem esi viņu tagad godinājis? Vai gan viņa tad kļūs labāka, nekā ir tagad? Vai nu tu domā, ka viņa ir citāda, nekā tu saki, vai arī pats nezini, ko gribi. Ja tev viņa šķiet citāda, nekā tu saki, kādēļ tu viņu gribi pārbaudīt, jo vari taču tūlīt pat ar viņu rīkoties kā ar nekrietnu pēc savas patikas? Bet, ja viņa ir tik laba, kā tu domā, tad taču tā ir nejēdzība pārbaudīt no jauna šo patiesību, jo pārbaude šim novērtējumam neko nevar piemetināt. Ir zināms, ka tikai neapdomīgi un bezprātīgi cilvēki grib pasākt lietas, no kurām var celties drīzāk ļaunums nekā labums, sevišķi, ja viņi to dara, neviena nepiespiesti un nepamudināti, kad jau iepriekš redzams, ka viņu nodomātā rīcība ir skaidrs ārprāts. Grūti pasākumi tiek veikti dieva vai pasaules labā, vai arī kalpojot abiem reizē; dieva labā darbojas svētie, kas cilvēku miesās dzīvo eņģeļu dzīvi, bet pasaules labā veic darbus tie, kas izbraukā bezgalīgas jūras, apceļo dažādas zemes, novēro svešzemju tautas, lai iegūtu to, ko mēdz saukt par laicīgu mantu; dievam un pasaulei kalpo drosmīgie kareivji, kas, tikko ieraudzījuši ienaidnieka valnī nelielu robu, ko izrāvusi lielgabala apaļā bumba, visas bailes pie malas metuši, bez kāda apsvēruma, nedomājot par viņiem acīm redzami draudošajām briesmām, juzdami, ka viņus spārno vēlēšanās cīnīties par savu ticību, savu tēvzemi un savu karali, drosmīgi traucas uz priekšu, pretim tūkstoš nāvēm, kas tos sagaida. Šādi darbi, neraugoties uz grūtībām un briesmām, pelna godu, slavu un vairo labklājību, bet ar darbiem, ko tu esi nodomājis veikt, nevar iegūt ne dieva mīlestību, ne laicīgus labumus, ne slavu cilvēkos; ja arī tavs nodoms izdotos, tad tāpēc tu nekļūsi ne slavenāks, ne bagātāks, ne godājamāks, kā tu patlaban esi, bet, ja tas neizdotos, tu nokļūtu vislielākajā postā, kādu tik var iedomāties, jo tad tev vairs neko nelīdzētu doma, ka neviens nezina par tavu nelaimi: lai tevi apbēdinātu vai iznīcinātu, pietiek, ka

tu pats to zini. Šās patiesības apstiprinājumam es tev noskaitīšu kādu pantu, ko slavenais dzejnieks Luidži Tansillo* uzrakstījis sacerējuma «*Svētā Pētera asaras*» pirmās daļas beigās un kas ir šāds:

Aug sāpes krūtīs; juzdams dziļu kaunu,
Sarkst Pēteris, kad atmirdz dienas ausma.
Neviens gan nezin viņa grēku ļaunu,
Tik paša apziņa to nomāc drausma.

Sev pārmet cēlais gars arvien no jauna,
Kaut arī citiem nava vēl ne jausmas.
Par savu vainu kauna pilns viņš sēro,
Kad tikai debesis un zeme viņu vēro.

Tāpat arī tu nevarēsi mazināt savas mokas, tās apslēpjot, bet tu nemitīgi raudāsi, un, ja arī asaras neplūdīs no tavām acīm, tu raudāsi asiņainām sirds asarām, tāpat kā mūsu dzejnieka attēlotais vientiesīgais doktors, kas izmēģināja burvju kausu*, ko atteicās darīt gudrais Reinaldoss; kaut arī tas ir tikai dzejisks izdomājums, tomēr tanī slēpjas tikumiska pamācība, kas vērta, ka to iegaumē, izprot un tai seko; vēl jo vairāk tādēļ, ka tas, ko patlaban gribu piemetināt, pilnīgi tevi pārliecinās, cik lielu aplamību tu gribi izdarīt. Saki taču, Anselmo, ja debesis vai labvēlīgs liktenis tevi padarītu par viskrāšņākā dimanta ieguvēju un likumīgu īpašnieku un šā dārgakmeņa labumu un vērtīgumu apbrīnotu visi dārglietu tirgotāji, vienbalsīgi atzīdami, ka tas ar savu svaru, dzidrumu un skaistumu sasniedz augstāko pilnību, kādu daba piešķir šādiem akmeņiem, un ja arī tu pats tā domātu, nepieļaujot pretējo iespēju, — vai gan būtu saprātīgi, ja tev rastos vēlēšanās ņemt šo dimantu, nolikt starp laktu un veseri un tad ar visu spēku to dauzīt, lai pārliecinātos, vai tas tiešām ir tik ciets un smalks, kā to apgalvo? Un ja nu tiešām to izdarītu? Ja arī akmens izturētu muļķīgo pārbaudi, tas tāpēc nekļūtu ne vērtīgāks, ne teicamāks; bet, ja tas sadruptu, kas taču iespējams, vai tad viss nebūtu zaudēts? Protams, tad visa pasaule tā īpašnieku devētu par muļķi. Bet apdomā, draugs Anselmo, ka Kamilla ir viskrāšņākais dimants, pēc tava un citu vērtējuma, un ka nav saprātīgi to nolemt varbūtējai sadrupšanai: ja tas paliktu vesels, tā tagadējā vērtība tāpēc nepalielinātos itin nemaz, bet, ja tas neizturētu un sadruptu, tad apdomā, kas tu būsi bez Kamillas un cik pelnīti tu varēsi pats sevi vainot par viņas un savu postu! Apdomā, ka neviena pasaules dārglieta nespēj vērtībā līdzināties godīgai un uzticīgai sievai un ka sievas gods dibināts uz viņas labo slavu ļaudīs; tā kā tavas dzīves biedres gods, kā tu pats zini, ir tāds, ka nekas nevar pavairot tā spožumu, kādēļ tu gribi šaubīties par šo patiesību? Apdomā, draugs, ka sievietes ir nepilnīgi radījumi un ka tām nevajag likt ceļā šķēršļus, pār kuriem tās varētu paklupt un krist, bet drīzāk gan no viņu ceļa jānovāc ikviens piedauzības akmens un kavēklis, lai viņas bez grūtībām viegli varētu sasniegt vajadzīgo pilnību, proti: tikumību. Dabas pētnieki mums stāsta, ka sermulis ir zvēriņš ar sniegbaltu spalvu un ka mednieki, gribēdami to medīt, lieto šādu viltību: zinot vietas, kurās tas mēdz skraidīt, viņi tās notriepj ar dubļiem, tad, sermuli baidot, dzen to līdz šai vietai, bet, tikko sermulis tuvojas dubļiem, tas apstājas, ļauj sevi saķert un sagūstīt, lai tikai neietu pār netīrumiem, kur būtu jāaptriepj un jāzaudē savs baltums, ko tas vērtē augstāk par brīvību un dzīvību. Tikumīga un šķīsta sieviete ir līdzīga sermulim, viņas tikumība ir baltāka un tīrāka nekā sniegs, un, kas grib, lai viņa to nevis zaudētu, bet gan pasargātu un saglabātu, tam jārīkojas ar viņu citādi nekā ar sermuli, tai ceļā nav jānoliek dubļi un nekautrīgu pielūdzēju dāvanas un pakalpojumi, jo varbūt un pat pilnīgi droši daba viņu nav apveltījusi ar tādu tikumību un spēku, ka viņa viena varētu pārvarēt šos šķēršļus, tādēļ tie jānovāc un jārāda viņai tikumības skaidrība

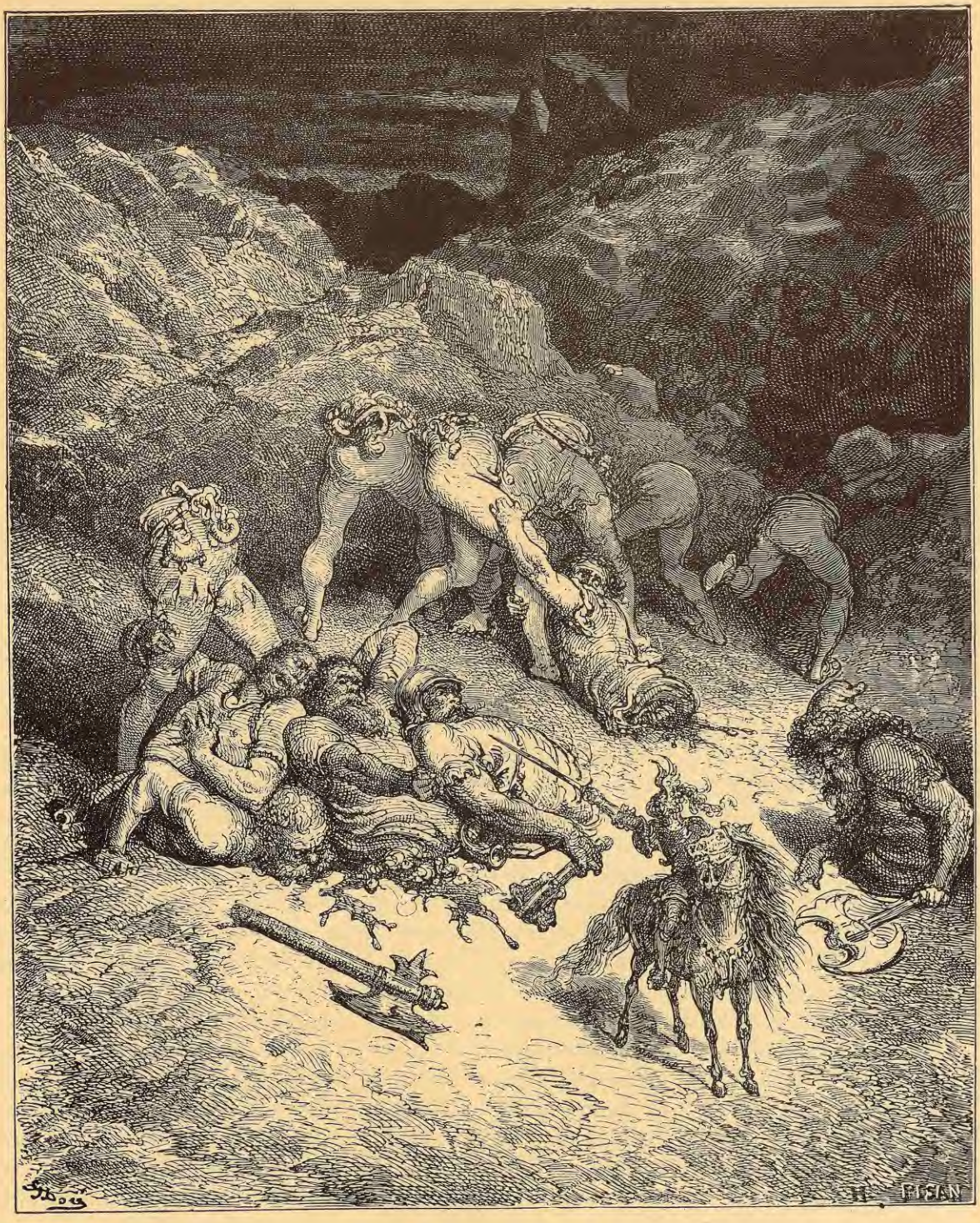

Nudien, jūsu žēlastībai derētu palasīt, ko izdarījis Irkanijas Felismarts.

un labas slavas jaukums. Cēla sieviete līdzinās arī kristaldzidram un spožam spogulim, kas apmiglojas no viena dvašas pūtiena. Ar tikumīgu sievu jāapietas kā ar relikviju: viņa jāgodā, bet nav jāaizskar. Cēla sieva jāsargā un jāciena kā skaists dārzs, pilns rožu un citu puķu, kura īpašnieks neļauj nevienam tur ieiet un puķes aizskart, citi tikai no tālienes un caur dzelzs margām var baudīt tā smaržu un skaistumu. Beidzot gribu tev minēt dažas vārsmas no kādas modernas komedijas, ko nupat atcerējos un kas attiecas uz mūsu pārrunu saturu. Kāds piesardzīgs vecs vīrs ieteic otram vecam vīram, kādas meitenes tēvam, turēt meiteni nošķirtu, apsargātu un ieslēgtu, un, starp citu, viņš tam saka šādus vārdus:

Sieviete ir it kā stikls,
Pārbaudot to neaizskar,
Jo tas ātri saplīst var,
Viss var notikt — esi bikls.

Viegli sadauzīt to spēsi.
Briesmas jaud ar gudru prātu:
Kādēļ lai to sadragātu,
Ko vairs labot neiespēsi?

Kas šīs lietas nepazīst?
Tās ir saprotamas katram:
Jo, kur Danajas* var atrast,
Arī zelta lietus līst.

Tas, ko esmu līdz šim teicis, Anselmo, attiecas uz tevi, bet tagad gribu teikt arī dažus vārdus par sevi: piedod man, ja runāšu pārāk plaši, jo tas jādara tāpēc, ka esi iemaldījies labirintā un vēlies, lai es tevi no turienes izvestu. Tu sauc mani par savu draugu un gribi man laupīt godu — tas runā pretim jebkurai draudzībai; bet ar to tev nepietiek, jo tu pieprasi, lai es arī tev laupītu godu. Ka tu gribi nolaupīt manējo — ir skaidrs, jo Kamilla, redzot, ka es viņu gribu pavedināt, kā tu to vēlies, bez šaubām, mani uzskatīs par negodīgu un samaitātu cilvēku, tāpēc ka mana rīcība būs pretrunā ar manu stāvokli un mūsu draudzību. Neapšaubāmi tu vēlies, lai es apkaunotu arī tevi, jo Kamilla, redzot, ka es viņu iekāroju, domās, ka esmu viņā pamanījis kaut ko vieglprātīgu, kas mani pietiekami iedrošina atklāt tai manus zemos nolūkus, un, ja viņai liksies, ka tai laupīts gods, tad arī tevi skars viņas negods; jo parasti neuzticīgas sievas vīru mēdz nozākāt visādiem apkaunojošiem un zemiem vārdiem — arī tad, ja viņam sievas pārkāpums nav zināms un viņš nav devis tai izdevību pamest novārtā tās pienākumus, tomēr tie, kas zina viņa sievas negodu, uzlūko viņu nevis ar līdzcietību, bet ar nicināšanu, gan labi saprazdami, ka viņš taču ne savas vainas un nevērības dēļ, bet gan savas dzīves biedres untumu dēļ iekļuvis šādā nelaimē. Bet tagad es tev paskaidrošu iemeslu, kādēļ neuzticīgas sievas vīrs pelnīti iekļūst negodā arī tad, ja tas nezina, ka sieva ir neuzticīga, pats ir bez vainas un nav arī tai devis nekādu iemeslu vai izdevību kļūt neuzticīgai; uzklausies vērīgi, jo viss tas domāts tavā labā. Kad dievs bija radījis mūsu pirmo ciltstēvu zemes paradizē, tad, kā stāsta svētie raksti, viņš uzsūtīja Ādamam miegu un, tam guļot, izņēma vienu viņa kreisā sāna ribu, no kuras radīja mūsu ciltsmāti Ievu; kad Ādams pamodies to ieraudzīja, viņš iesaucās: «Tā ir miesa no manas miesas un kauls no maniem kauliem.» Un dievs sacīja: «Viņas dēļ cilvēks atstās tēvu un māti, un tie abi būs viena miesa.» Un tad tika nodibināts svētais laulības

sakraments, kura saites var saraut tikai nāve. Un šim brīnišķīgajam sakramentam piemīt tāds spēks un īpašība, ka tas divus dažādus cilvēkus pārvērš par vienu miesu; laimīgās laulībās tas dara vēl vairāk, jo, kaut gan abiem laulātiem ir divas dvēseles, tomēr tiem abiem ir tikai viena griba. Bet, ja sievai un vīram ir viena miesa, tad sievas miesas negods un nepilnības skar arī vīra miesu, kaut arī tas, kā jau teicu, nav devis nekādu iemeslu šādam ļaunumam; jo, tāpat kā sāpes kājā vai kādā citā cilvēka ķermeņa loceklī sajūt viss ķermenis, tādēļ ka ir viena un tā pati miesa, un galva sajūt potītes ievainojumu, nebūdama ievainojuma cēlonis, tāpat vīrs dalās savas sievas negodā tāpēc, ka tie abi ir viena būtne, un, tā kā šās pasaules gods un negods dzimst un rodas no miesas un asinīm, kas sakāms arī par neuzticīgas sievas pārkāpumiem, tad jāsecina, ka vīrs spiests uzņemties daļu viņas negoda un viņš ir apkaunots, pats to nezinādams. Padomā arī, Anselmo, kādās briesmās tu dodies, gribēdams traucēt savas labās laulātās draudzenes dzīves mieru, padomā, kādas tukšas un nevajadzīgas ziņkāres dēļ tu gribi pamodināt kaislības, kas tagad vēl mierīgi snauž tavas šķīstās sievas krūtīs; apsver, ka iegūt tu vari maz, bet zaudēt tik daudz, ka es to nevaru izteikt, jo man trūkst vārdu. Bet, ja viss teiktais nespēj tevi atturēt no tava ļaunā nodoma, tad vari savam negodam un nelaimei meklēt citu ieroci, jo es tas negribu būt, kaut man arī būtu jāzaudē tava draudzība, kas ir lielākais zaudējums, ko varu iedomāties.

Šādiem vārdiem nobeidza runu tikumīgais un saprātīgais Lotario, bet Anselmo bija tā apmulsis un iegrimis domās, ka ilgu laiku nekā nespēja atbildēt; beidzot viņš teica:

— Tu redzēji, draugs Lotario, cik uzmanīgi es noklausījos visu, kas tev man bija sakāms, un tavos pamatojumos, piemēros un salīdzinājumos es saskatīju tavu lielo saprātu, tāpat arī tavu neparasti dziļo un patieso draudzību; es arī saprotu un atzīstu, ka, nesekojot taviem padomiem un paliekot pie sava nodoma, es novērsīšos no labā un steigšos pretim ļaunajam. Lai arī tas tā būtu, tev jāsaprot, ka es tagad sirgstu ar to slimību, ko pārcieš dažas sievietes, kurām uznāk kāre ēst smiltis, kaļķus, ogles un citas, vēl sliktākas lietas, kuras pat pretīgi uzskatīt, kur nu vēl ēst; tāpat arī man vajadzīgs kāds mākslīgs līdzeklis, lai atveseļotos, un tas nav grūti panākams, ja tu tikai tuvotos Kamillai, kaut arī pavirši un izlikdamies; jo viņa taču nebūs tik vāja, ka tūlīt pirmajā gadījumā zaudēs savu tikumību; un es apmierināšos jau tikai ar šo iesākumu, bet tu tai pašā laikā būsi izpildījis pienākumu, ko uzliek mūsu draudzība, atdodams man ne tikai dzīvību, bet arī pārliecību, ka mans gods nav apdraudēts. Un tavs pienākums ir to darīt tieši tāpēc, lai neļautu man, kad šādā garastāvoklī esmu nolēmis izdarīt šo mēģinājumu, pastāstīt kādam citam manu neprātu, liekot uz spēles manu godu, ko tu centies sargāt, bet, ja tavu godu ievainotu Kamillas netaisnie uzskati par tevi, kamēr tu ap viņu lakstosies, tad tam nav gandrīz nekādas nozīmes, jo, tiklīdz mēs pārliecināsimies, ka Kamilla ir tik tikumīga, kā mēs ceram, tu varēsi viņai īsi atklāt visu mūsu viltību un atgūsi viņas agrāko cieņu. Tā kā tu tik maz vari zaudēt, bet man sagādāt tik lielu apmierinājumu, tad dari to, ja arī tev rastos lielākas neērtības, jo, kā jau teicu, tikko tu būsi sācis, es uzskatīšu šo darbu par paveiktu.

Lotario, redzēdams Anselmo noteikto apņēmību un nezinādams vairs neviena piemēra, ne arī cita pārliecinoša pierādījuma, kas to pamudinātu atteikties no iecerētā nodoma, turklāt dzirdēdams, ka viņš draud uzticēt citam savu nelāgo nodomu, nolēma, lai novērstu vēl lielāku nelaimi, Anselmo apmierināt un izpildīt viņa lūgumu, sevī apņemdamies veikt šo pasākumu tā, lai, neievainojot Kamillas jūtas, izdarītu pa prātam Anselmo; atbildot viņš ieteica Anselmo savas domas citiem tālāk neklāstīt, jo viņš pats apņemoties šo lietu nokārtot, tiklīdz Anselmo to vēlēsies. An-

selmo viņu sirsnīgi un maigi apskāva, par gatavību pakalpot pateikdamies tā, it kā būtu saņēmis vislielāko labdarību; viņi vienojās nākošajā dienā uzsākt šo pārbaudi, un Anselmo apsolījās Lotario sagādāt laiku un izdevību runāt ar Kamillu vienatnē, kā arī iedot tam naudu un dārglietas dāvanu pasniegšanai. Viņš tam ieteica arī Kamillu iepriecināt ar muziku un sacerēt tai dzejas, bet, ja Lotario nevēlētos dzejas rakstīt, viņš pats to izdarīšot.

Lotario visam piekrita, bet viņa apņēmība bija gluži citāda, nekā Anselmo to domāja; pēc tam viņi devās atpakaļ uz Anselmo māju, kur atrada Kamillu bailēs un rūpēs gaidot vīru, kas šai dienā atgriezās vēlāk, nekā parasts.

Lotario devās uz savu māju, bet Anselmo palika savējā tikpat apmierināts, cik noraizējies bija Lotario, kas nezināja, kā tikt galā ar tik nejēdzīgu pasākumu; bet tajā pašā naktī viņš izdomāja līdzekli, kā piekrāpt Anselmo, neapvainojot Kamillu; nākošajā dienā viņš ieradās pie sava drauga pusdienās, un Kamilla viņu laipni sagaidīja, jo viņa to labprāt uzņēma un pacienāja savā mājā, zinādama, cik dārgs tas bija viņas vīram. Pēc pusdienām, kad galds bija novākts, Anselmo teica Lotario, lai tas paliekot pie Kamillas, kamēr viņš aiziešot nokārtot kādu neatliekamu darījumu, bet pēc pusotras stundas viņš atgriezīšoties. Kamilla viņu lūdza neaiziet, un Lotario piedāvājās to pavadīt, tomēr Anselmo tam nepiekrita un neatlaidīgi lūdza Lotario uzkavēties un viņu sagaidīt, jo viņam vēlāk esot kas ļoti svarīgs ar to pārrunājams. Viņš piekodināja Kamillai nepamest Lotario vienu līdz viņa pārnākšanai. Patiešām, viņš prata tik labi notēlot savas nesvarīgās aiziešanas svarīgumu, ka nevarēja manīt viņa izlikšanos. Anselmo aizgāja, bet Kamilla ar Lotario palika divatā pie galda, jo visi apkalpotāji bija aizgājuši pusdienot. Lotario atradās cīņas laukā, kā to viņa draugs bija vēlējies, un redzēja savā priekšā ienaidnieku, kas ar savu skaistumu vien varēja uzvarēt veselu eskadronu apbruņotu bruņinieku. Tiešām tas bija pietiekams iemesls, lai Lotario nobītos. Bet viņš tikai atspieda elkoņus uz krēsla roku balstiem, iekļāva vaigu plaukstā un, atvainojies Kamillai par šo nepieklājību, teica, ka vēlētos mazliet atdusēties, līdz Anselmo atgriezīsies. Kamilla atbildēja, ka viņam ērtāk būtu atdusēties guļamkrēslā nekā šai sēdeklī, un lūdza to iet atgulties. Lotario to negribēja darīt un palika turpat snaužam, līdz pārnāca Anselmo, kas, atrazdams Kamillu viņas istabā un Lotario guļot, domāja, ka viņa ilgajā prombūtnē tiem pārpilnam pieticis laika runām un pat atdusai; tādēļ viņš nevarēja vien sagaidīt brīdi, kad Lotario pamodīsies, lai tad kopā ar viņu aizietu no mājas un izprašņātu, kā tam veicies. Viss notika, kā viņš vēlējās: Lotario atmodās, abi tūlīt izgāja no mājas, un Anselmo jautāja tam, ko gribēja zināt; Lotario atbildēja, ka viņam šķitis nepiemēroti tūlīt pirmajā reizē Kamillai visu atklāt, tādēļ viņš tikai slavējis Kamillas skaistumu un stāstījis, ka visā pilsētā runā tikai par viņas pievilcību un saprātu; šāds iesākums viņam licies visnoderīgākais, lai iegūtu viņas labvēlību un noskaņotu viņu nākošo reizi ar prieku to uzklausīt, tādējādi viņš pielietojis demona viltību, kas, gribēdams kārdināt ļoti piesardzīgu cilvēku, no tumsas gara pārvēršas gaismas eņģelī, sākumā izliekas labs un, paguvis sasniegt savu nodomu, tikai beigās parādās savā īstajā izskatā, ja vien viņa viltus neatklājas sākumā. Anselmo pilnīgi apmierināts teica, ka viņš tam ik dienas sagādāšot izdevību palikt vienatnē ar Kamillu un, ja arī pats neaiziešot no mājas, tad strādāšot tik neatliekamus darbus, ka Kamilla nekādi nemanīšot viņa viltību.

Pagāja vairākas dienas, kurās Lotario ar Kamillu nepārmija neviena vārda, bet viņš stāstīja Anselmo, ka viņi sarunājoties un ka viņš neredzot nekādas pazīmes, ka viņa ļausies pavedināties uz kaut ko nelāgu, viņa nedodot tam pat vismazāko cerību; tieši pretēji, viņa tam draudot, ja tas neatmetīšot savu ļauno nodomu, par visu pastāstīt savam vīram.

— Jauki, — teica Anselmo, — līdz šim Kamilla pretojusies tikai vārdiem, tagad redzēsim, kā viņa pretosies darbiem; rīt es tev iedošu divi tūkstoši eskudo*, lai tu viņai tos piedāvātu, un tikpat daudz eskudo, lai nopirktu rotas lietas, ar kurām viņu savaldzināt, jo tādas lietas sievietēm patīk, lai arī viņas būtu nezin cik skaistas un tikumīgas, tās aizrauj krāšņi tērpi un greznība, bet, ja Kamilla nepadosies arī šim kārdinājumam, tad es apmierināšos un vairs tevi neapgrūtināšu.

Lotario atbildēja, ka viņš iesākto novedīšot līdz galam, bet esot pārliecināts, ka šai pasākumā tikšot nokausēts un uzveikts. Nākošajā dienā viņš saņēma četri tūkstoši eskudo un līdz ar tiem — četri tūkstoši sarežģījumu, jo nezināja, ko vēl jaunu samelot; beidzot tas nolēma teikt Anselmo, ka Kamilla ir tikpat vienaldzīga pret dāvanām un solījumiem kā pret vārdiem un ka vēl vairāk pūlēties nozīmētu tikai veltīgi izšķiest laiku.

Bet liktenis izdarīja citādi: kādā dienā Anselmo, kā parasts, atstāja Lotario un Kamillu divatā un, ieslēdzies blakus istabā, pa atslēgas caurumu vēroja un klausījās, ko tie abi darīs, un pārliecinājās, ka pusstundas laikā Lotario nepateica Kamillai neviena vārda un nebūtu nekā pateicis, arī ja paliktu tur veselu mūžību; no tā viņš secināja, ka visas Kamillas atbildes, ko viņa draugs tam atstāstīja, bijušas tikai izdoma un meli. Lai par to pārliecinātos, viņš, iznācis no istabas un pasaucis Lotario sāņus, tam jautāja, kas jauns noticis un kā izturas Kamilla. Lotario tam atbildēja, ka viņš vairs nevēloties šo lietu turpināt, jo viņa atbildot tik asi un bargi, ka viņam trūkstot drosmes tai vēl kaut ko pateikt.

— Ak Lotario! — iesaucās Anselmo. — Cik slikti tu izpildi savus pienākumus pret mani un cik nelietīgi valkā manu uzticību! Es šodien tevi novēroju pa atslēgas caurumu un redzēju, ka tu Kamillai nepateici neviena vārda, no kā secinu, ka tu arī agrāk neesi ar viņu runājis, un, ja tas ir tā — kas nav noliedzams, — tad kādēļ tu mani maldini un kādēļ tu gribi ar savu viltību man laupīt iespēju rast citus līdzekļus mana nodoma veikšanai?

Anselmo vairāk nekā neteica, bet arī teiktie vārdi bija pietiekami, lai apkaunotu un samulsinātu Lotario, kas uzskatīja par negodu, ka bija pieķerts melos, un zvērēja vairs Anselmo nekrāpt, bet no šā brīža izpildīt pasākumu tik rūpīgi, ka tas būšot pilnīgi apmierināts, pat ja viņu uzmanīgi novērošot, un ka tagad neesot vajadzības viņu skubināt, jo viņš vēloties draugam tā izdabāt, ka tam zudīšot visas aizdomas. Anselmo viņam noticēja, un, lai dotu Lotario izdevību droši un netraucēti rīkoties, viņš nolēma uz nedēļu atstāt savu māju un doties pie kāda drauga, kas dzīvoja kādā ciematā netālu no pilsētas; ar šo draugu viņš bija norunājis, lai tas viņu steidzīgi ielūdz pie sevis; tā viņš gūtu iespēju izskaidrot Kamillai savu aizceļošanu. Nelaimīgais un bezprātīgais Anselmo! Ko tu dari? Ko tu uzsāc? Ko tu sev gatavo? Apdomā, ka tu to visu dari sev par postu, sagādā pats sev negodu, veicini pats savu bojā eju. Krietna ir tava dzīves biedre Kamilla, klusā un mierīgā dzīvē viņa tev pieder; nekas neaptumšo tavu prieku, viņas domas nesniedzas tālāk par tavas mājas sienām; tu esi viņas debesis virs zemes, viņas ilgu mērķis, viņas prieka saturs un mērogs viņas gribai, ko tā vienmēr saskaņo ar tavējo un debesu gribu. Ja tev viņas skaistuma, tikumības, goda un kautrības raktuves labprātīgi atvērtas un sniedz visus savus dārgumus, kādi vien tai pieder un kādus vien tu vari vēlēties, tad kādēļ tu gribi rakties vēl dziļāk zemē un meklēt jaunu, neredzētu dārgumu atradnes, ja tev draud briesmas, ka viss sabruks, jo tas turas tikai uz viņas vājās dabas trauslajiem balstiem? Apdomā, ka tam, kas meklē neiespējamo, pelnīti tiek liegts iespējamais, kā to skaistāk pasaka kāds dzejnieks:

Es nāvē dzīvi meklēt gribu
Un veselību slimībā,
Rast cietumā sev brīvestību,
Gūt sirdij vaļu verdzībā
Un nodevējā uzticību.

Bet liktens ir mans ienaidnieks,
Tā lēmums mani pīšļos trieks,
Un debess mani neapžēlos.
Ja neiespējamo es vēlos:
Man arī iespējamo liegs.

Nākošajā dienā Anselmo aizbrauca uz ciematu, iepriekš pateicis Kamillai, ka viņa prombūtnē Lotario atnākšot pārraudzīt māju un ar viņu kopā pusdienot; lai viņa papūloties to uzņemt tā, it kā tas būtu pats Anselmo. Kamillu kā saprātīgu un tikumīgu sievu šāda vīra pavēle noskumdināja, un viņa tam atbildēja, lai taču labi apdomājot, ka neklājoties viņa prombūtnē kādam citam ieņemt viņa vietu pie galda; ja viņš to darot tāpēc, ka tas viņai neuzticot mājas pārvaldīšanu, tad lai tas tikai šo reizi viņu pārbaudot un pieredze to pārliecināšot, ka viņa spēj veikt arī vēl lielākas lietas. Anselmo atbildēja, ka tāda ir viņa vēlēšanās un ka viņai tikai jānoliec galva un jāpaklausa. Kamilla atbildēja, ka viņa to darīšot, kaut gan tas esot pret viņas gribu. Anselmo aizceļoja, un nākošajā dienā viņa mājā ieradās Lotario, ko Kamilla uzņēma laipni, bet atturīgi; viņa iekārtojās tā, lai viņai nekad nevajadzētu atrasties ar Lotario vienatnē, jo viņas tuvumā vienmēr bija sulaiņi un kalpones, bet it sevišķi kāda meitene, vārdā Leonella, ko viņa ļoti labi ieredzēja, tādēļ ka no bērnības tās bija kopā augušas Kamillas vecāku mājās, un, apprecējusies ar Anselmo, tā meiteni paņēma sev līdzi. Pirmajās trijās dienās Lotario nekā neteica, kaut arī varēja to darīt, kad kalpotāji, galdu nokopuši, izpildot Kamillas pavēli, aizgāja ātri paēst; bet Leonellai viņa lika paēst iepriekš, lai pēc tam tā būtu vienmēr viņas tuvumā; taču Leonella, kurai prātā bija tikai izpriecas, vēlējās šīs stundas izlietot pēc savas patikas un tāpēc bieži vien neizpildīja savas pavēlnieces rīkojumus, atstādama abus divatā, it kā viņai tā būtu pavēlēts. Tomēr Kamillas godīgums, viņas nopietnā seja un atturīgā izturēšanās savaldīja Lotario mēli.

Bet šis Kamillas tikumu labais iespaids, kas lika klusēt Lotario mēlei, tomēr izvērsās abu nelaimē, jo lūpas klusēja, bet domas darbojās, un Lotario guva iespēju visā pilnībā vērot Kamillas izcilo krietnību un skaistumu, kas spēja iededzināt mīlestību pat marmora tēlā, ne tikai cilvēka sirdī. Lotario nerunāja, bet visu laiku klusējot skatījās viņā un domāja, cik viņa mīlestības cienīga, un šī apcere sāka pamazām satricināt viņa cieņu pret Anselmo, un tūkstoškārt viņš vēlējās būt tālu no pilsētas, aiziet tur, kur Anselmo viņu nekad vairs neredzētu un kur viņam nekad nebūtu jāredz Kamilla, bet viņu aizvien stiprāk atturēja un saistīja bauda, ko tas sajuta, Kamillu uzlūkojot. Visiem spēkiem viņš cīnījās ar sevi, lai atvairītu labpatiku, kas to vienmēr mudināja lūkoties Kamillā; vienatnē viņš pārmeta sev neprātību un sauca sevi par sliktu draugu un vēl sliktāku kristieti; domās salīdzināja sevi ar Anselmo, un visi salīdzinājumi beidzās ar secinājumu, ka vairāk vainojama Anselmo muļķība un uzticība nekā paša neuzticība, un, ja viņš savu nodomu varētu attaisnot tiklab dieva, kā cilvēku priekšā, tad viņu nebiedētu sods par grēku.

Beidzot Kamillas skaistums un krietnība, kā arī izdevība, ko nesaprātīgais vīrs tam pats ielika rokās, pilnīgi satrieca Lotario godprātību; ļaudamies tikai savai tieksmei, viņš pēc trim dienām,

kurās tas kopš Anselmo aizbraukšanas izcīnīja nemitīgu cīņu ar savām jūtām, iesāka tik vētraini un tik dedzīgiem vārdiem atklāt Kamillai mīlestību, ka viņa ļoti pārsteigta tikai piecēlās no sava sēdekļa un, neatbildot ne vārda, iegāja savā istabā. Tomēr viņas vēsums neiznīcināja Lotario cerības, kas vienmēr dzimst reizē ar mīlestību; taisni otrādi — Kamilla kļuva tam vēl mīļāka. Bet viņa nezināja, ko domāt vai darīt, jo nebija Lotario nekad tādu redzējusi; tā kā viņai likās bīstami un nepieklājīgi Lotario dot iespēju otru reizi ar viņu runāt, tad viņa nolēma vēl to pašu vakaru aizsūtīt ar kalpu vēstuli Anselmo, ko arī izdarīja, un vēstulē bija rakstīti šādi vārdi.

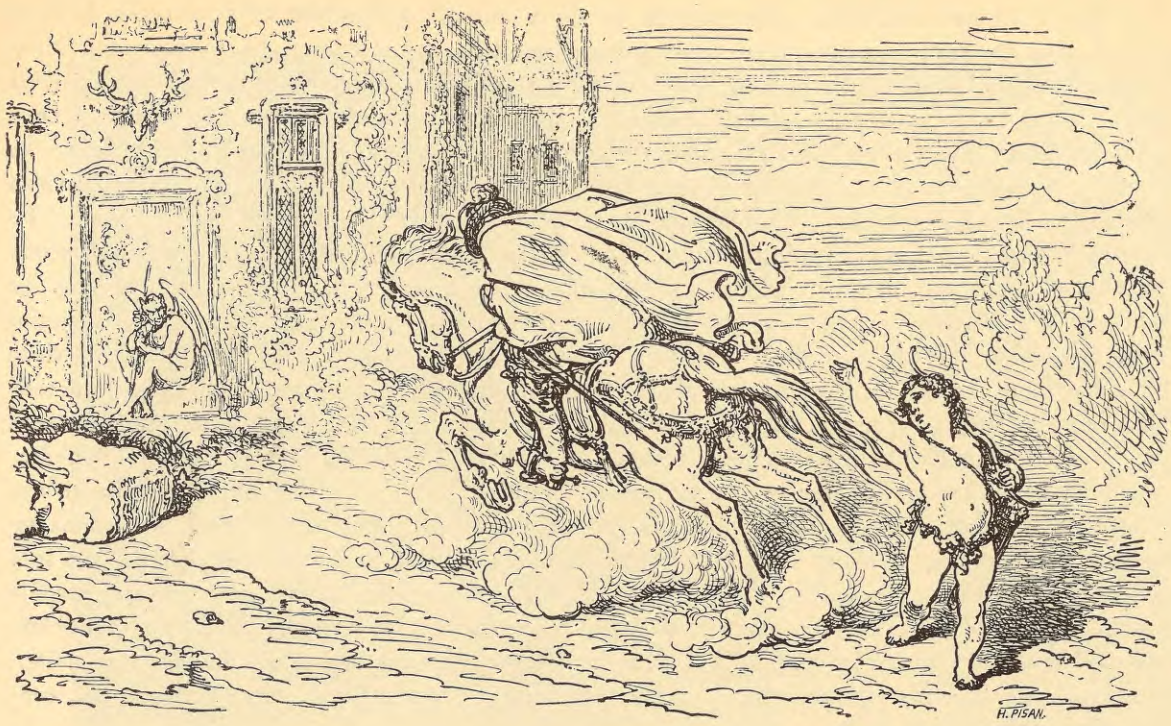

XXXIV NODAĻA,

kurā turpinās novele par ziņkārīgo bezprāti.

«Mēdz teikt, ka ir slikti, ja karaspēks paliek bez vadoņa un cietoksnis bez komandanta, bet es saku, ka vēl sliktāk ir jaunai sievai palikt bez vīra, ja to neprasa ārkārtēji apstākļi. Es jūtos tik slikti bez jums un jūsu prombūtne man ir tik neizturama, ka esmu nolēmusi, ja jūs ātri neatgriezīsieties, doties uz savu vecāku māju, kaut arī jūsējo pamestu bez uzraudzības; jo jūsu atstātais mājas uzraugs — ja vien viņu tā var saukt — kā liekas, vairāk domā par savu izpriecu nekā par jūsu labumu; un, tā kā jūs esat saprātīgs cilvēks, tad es jums vairāk neko neteikšu, ko man arī neklājas darīt.»

Saņēmis šo vēstuli, Anselmo noprata, ka Lotario sācis rīkoties un Kamilla tam atbildējusi tā, kā viņš pats to vēlējās; ārkārtīgi iepriecināts par šo vēsti, tas lika Kamillai pateikt mutes vārdiem, lai tā nekādā gadījumā nemaina dzīves vietu, jo viņš ļoti drīz atgriezīsoties. Šāda Anselmo atbilde Kamillu ļoti pārsteidza un samulsināja vēl vairāk, jo viņa tagad neiedrošinājās palikt savā mājā, bet vēl mazāk — aiziet pie saviem vecākiem, jo, viņai paliekot, bija apdraudēta tās tikumība, bet aizejot viņa rīkotos pret vīra pavēli. Beidzot viņa izšķīrās par ļaunāko, proti — palikt, apņēmībā neizvairīties no Lotario sabiedrības, lai nedotu iemeslu saviem kalpotājiem tenkot; viņa pat nožēloja savam vīram rakstītos vārdus, baidīdamās, vai tikai viņš neiedomāsies, ka Lotario viņas uzvedībā ievērojis kādu vaļību, kas to pamudinājusi neizturēties pret viņu ar vajadzīgo cieņu; bet,

balstīdamās uz savu tikumību, viņa paļāvās uz dievu un savu godprātību, ar kuru cerēja klusējot atvairīt visu, ko Lotario varētu viņai teikt, nežēlojoties vairs savam vīram, lai to neievilktu ķildā un nepatikšanās; viņa pat pārdomāja, kā attaisnot Lotario Anselmo priekšā, ja viņš jautātu, kāds iemesls pamudinājis viņu rakstīt tam šo vēstuli. Ar šādiem nodomiem, vairāk augstsirdīgiem nekā saprātīgiem un noderīgiem, viņa nākošajā dienā uzklausīja Lotario, kas runāja tik dedzīgi, ka Kamillas stingrība sāka šķobīties un diezgan tai vajadzēja savām acīm saukt palīgā tiklību, lai viņas skatienā neatspoguļotos sirsnīga līdzcietība, ko viņas krūtīs pamodināja Lotario vārdi un asaras. To pamanījis, Lotario iedegās vēl vairāk. Beidzot viņš nolēma, izmantojot izdevību, ko sniedza Anselmo prombūtne, ielenkuma loku ap cietoksni savilkt ciešāk un uzbruka viņas patmīlībai, slavinādams tās daiļumu: jo nekas tik ātri nesagrauj un nepieveic skaistas sievietes patmīlības stipros torņus kā pašai patmīlībai veltīti glaimotāja vārdi. Patiesi, viņš ar labiem kaujas ieročiem tik dedzīgi postīja viņas tikumības klinti, ka Kamillai vajadzēja padoties, kaut arī tā būtu viscaur no bronzas. Lotario raudāja, lūdzās, solījās, glaimoja, pierunāja un pat liekuļoja tādas jūtas, ka viņš tiešām šķita patiess, un pārvarēja Kamillas tiklību, iegūdams uzvaru, ko tas vismazāk bija cerējis un visvairāk vēlējies.

Kamilla piekāpās un padevās, bet vai par to jābrīnās, jo taču arī Lotario draudzība nebija izturējusi pārbaudi. Tas ir skaidrs piemērs, ka mīlas kaislība, tikai no tās bēgot, pārvarama un ka nevienam nevajag ielaisties tiešā cīņā ar tik stipru ienaidnieku, jo šim cilvēciskajam spēkam spēj pretoties vienīgi dievišķīgs spēks. Tikai Leonella zināja savas kundzes vājību, jo to no viņas nespēja noslēpt abi negodīgie draugi un jaunie mīlētāji. Lotario negribēja Kamillai atklāt ne Anselmo ierosinājumu, ne arī to, ka viņš bija sagādājis izdevību sasniegt tagadējo laimi, lai viņa nešaubītos par viņa mīlestību un nedomātu, ka viņš bez iekšēja pamudinājuma, tikai gadījuma dēļ, centies viņu tik neatlaidīgi iegūt.

Pēc dažām dienām atgriezās mājās Anselmo un nemanīja, ka te bija zaudējis to, ko viņš visaugstāk vērtēja un vismazāk sargāja. Viņš tūlīt aizsteidzās pie Lotario un sastapa to mājā; viņi apskāvās, un Anselmo apjautājās par ziņām, kam bija jāizlemj par viņa dzīvību vai nāvi.

— Es tev varu pavēstīt, draugs Anselmo, — teica Lotario, — ka tev pieder sieva, kurai tiesība saukties par visu cēlo sievu paraugu un vainagu. Mani vārdi bija vējā runāti, manus piedāvājumus viņa nonievāja, manas dāvanas atraidīja, manas liekulīgās asaras izsmēja. Vārdu sakot — Kamilla ir visa daiļuma pilnība, visas tikumības glabātava, kurā iemājo piemīlība, tiklība un visas izcilās rakstura īpašības, kas dod slavu un laimi godīgai sievietei. Ņem, draugs, atpakaļ savu naudu, es to nevarēju izlietot, jo Kamillas cēlsirdība nav pieveicama ar tik zemiskām lietām kā dāvanām un solījumiem. Apmierinies ar to, Anselmo, un nepasāc jaunas pārbaudes; bet, sausām kājām izbridis šo aizdomu un šaubu jūru, kādā vienmēr sievietes dēļ var nokļūt, nedodies no jauna dziļajā briesmu okeanā un arī neļauj nevienam citam stūrmanim vēlreiz pārbaudīt tā kuģa labumu un stiprumu, ko tev debesis devušas, lai tu izbrauktu savas dzīves jūru, bet gan esi pārliecināts, ka atrodies drošā ostā, izmet stipru paļāvības enkuru un paliec šeit, līdz tev pieprasīs to parādu, no kura samaksas cilvēkus neatbrīvo nekāda diža ciltsgrāmata.

Šie Lotario vārdi ļoti iepriecināja Anselmo, un viņš tiem noticēja kā orakula pareģojumiem; tomēr tas lūdza Lotario pavisam neatmest šo pasākumu, kaut vai laika kavēkļa un ziņkāres dēļ, vienīgi neizrādot tik lielu dedzību kā līdz šim, jo viņš tikai vēloties, lai Lotario uzrakstītu Kamillai dažus cildinājumu dzejoļus, it kā veltītus Klorai, un viņš pats pateikšot Kamillai, ka viņa draugs iemīlējies kādā seņorā, kuru nosaucis šai vārdā, lai varētu to apdziedāt, nekaitējot tās labajai slavai; tomēr, ja Lotario negribot uzņemties pūles dzejoļus sacerēt, tad viņš pats tos sarakstīšot.

— Tas nebūs vajadzīgs, — teica Lotario, — jo muzas man nav tik naidīgas, lai tās mani paretam neapmeklētu, stāsti vien Kamillai, kā esi nodomājis, par manu izdomāto mīlestību, dzejas

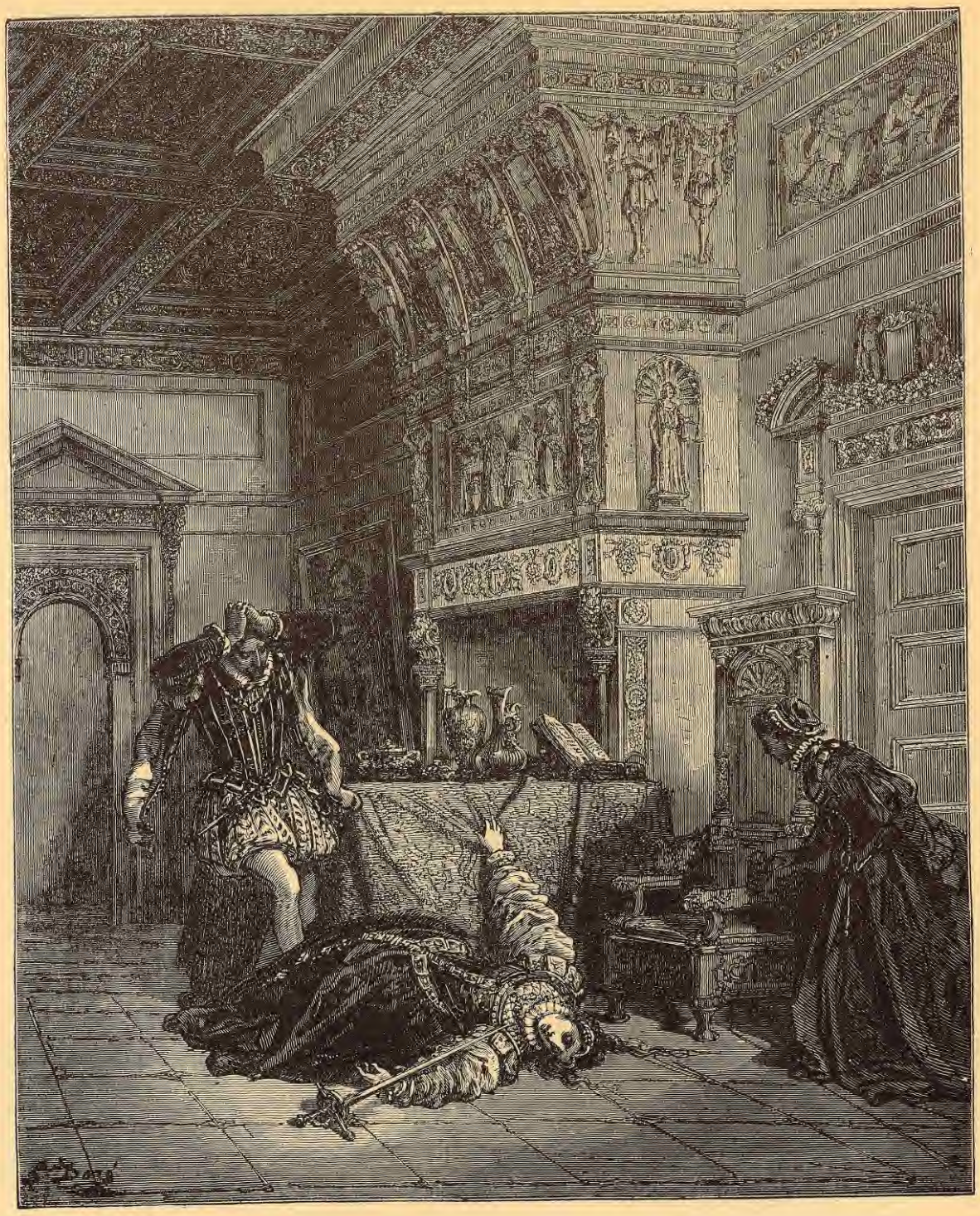

Viņa tūlīt arī nokrita it kā nesamaņā uz grīdas.

es pats rakstīšu, un, ja arī tās nebūs tik labas, kā pelnījusi apdziedamā būtne, tad vismaz tās būs labākās, kādas esmu spējīgs sadzejot.

Tā vienojās neprātīgais vīrs ar nodevīgo draugu, un Anselmo, atgriezies mājās, jautāja Kamillai to, ko viņai par brīnumu tas vēl nebija jautājis, proti: lai viņa pasakot iemeslu, kas viņu pamudinājis tam rakstīt vēstuli. Kamilla atbildēja, ka tai licies, it kā viņa prombūtnē Lotario viņu uzlūkotu nekautrīgākām acīm nekā tad, kad viņš bijis mājās, bet ka tagad viņa pārliecinājusies, ka tā bijusi tikai maldīga iedoma, jo Lotario izvairoties viņu satikt un palikt ar viņu divatā. Anselmo teica, lai viņa atmetot šīs aizdomas, jo viņš zinot, ka Lotario esot iemīlējies kādā šās pilsētas dižciltīgā jaunavā, kuru tas apdziedot, dēvēdams to par Kloru, un, ja tas arī tā nebūtu, viņa nekādā gadījumā nedrīkstot šaubīties par Lotario patiesīgumu un viņu abu lielo draudzību. Ja Kamilla nebūtu no Lotario uzzinājusi, ka mīlestība pret Kloru ir tikai izdomāta un ka viņš to Anselmo pateicis, lai rastu izdevību cildināt dzejā Kamillu, tad viņa būtu iekļuvusi greizsirdības izmisuma tīklā, bet, laikus brīdināta, šo ziņu noklausījās bez uztraukuma.

Nākošajā dienā, visiem trim pie galda sēžot, Anselmo lūdza Lotario, vai tas negribot noskandēt dažus savai mīļotajai Klorai veltītos dzejoļus, un, tā kā Kamilla nepazīstot Kloru, viņš droši varot izteikt visu, ko vēloties.

— Pat ja viņa to pazītu, — atbildēja Lotario, — es arī nekā neslēptu, jo, kad mīlētājs, slavēdams savas dāmas skaistumu, sūdzas par tās cietsirdību, tad tas neko nekaitē viņas labajai slavai; lai tas būtu kā būdams, es vakar sadzejoju nepateicīgajai Klorai šādu sonetu:

SONETA

Kad klusums naksnīgais pār zemi staigā
Un mirstīgos skar saldu sapņu skavas,
Tad stāstu daudzās mūža likstas savas,
Lai dzird tās debesis un Klora maigā.

Kad rīta vārti veras saules zaigā
Un ausmas sārtums apspīd kalnu pļavas,
Es rūgti nopūšos, jo galā nava
Vēl manu seno sāpju cīņa baigā.

Kad dienas zelta tronī saule zvēro,
Tik jaunas asaras un skaļus vaidus
Rod manī viņas lejup sviestie stari.

Tad atnāk nakts, un savu stāstu sēro
Es atsāku. Ko nāves mokās gaidu?
Ir debess nedzirdīga, Klora — arī.

Kamillai patika soneta, bet vēl vairāk tā patika Anselmo, kas to ļoti slavēja un teica, ka seņora esot pārlieku cietsirdīga, ja viņu neaizkustinot šīs patiesās jūtas. Kamilla jautāja:

— Vai tad viss, ko iemīlējušies dzejnieki saka, ir patiesība?

— Kā dzejnieki viņi nesaka patiesību, bet kā mīlētāji tie vienmēr runā tikpat īsi, cik patiesi, — atbildēja Lotario.

— Par to nevar būt šaubu, — sacīja Anselmo, lai atbalstītu Lotario uzskatus, Kamillai dzirdot, bet viņa jau bija tikpat vienaldzīga pret Anselmo viltībām, cik dedzīgi iemīlējusies Lotario.

Viņai patika viss, ko viņš runāja, un viņa ļoti labi saprata, ka Lotario dzejas un domas bija veltītas tikai viņai un ka viņa pati ir īstā Klora, tādēļ viņa to lūdza noskandēt vēl kādu sonetu vai dzejoli, ja viņš tādu zinot.

— Jā, man ir vēl viens dzejolis, — atbildēja Lotario, — bet man tas neliekas tik labs kā pirmais vai arī, pareizāk sakot, tas šķiet vēl sliktāks. Taču spriediet pati — dzejolis skan šādi:

SONETA

Man jāmirst. Zinu, nāvē mieru gūšu,
To aizmirstot, kas mani nicināja,
Un, ļaunā skaistule, pie savām kājām
Tu mani redzēsi tad apklustam uz mūžu.

Un, kad tai aizmirstības malā būšu,
Kur dzīve, slava, mīla elpot stājas,
Tavs skaistais vaigs man krūtīs mirušajās
Vēl mirdzēs nedzēšams — un es tavs atveids kļūšu.

Kā svētumā es raugos tavā vaigā,
Lai cīņā savu pazušanu rastu,
Jo tava bardzība grib manu postu.

Draud kuģiniekam briesmas naktī baigā,
Kad svešā jūrā, neredzēdams krastu,
Bez ceļazvaigznes neatrod tas ostu.

Arī otro sonetu Anselmo uzslavēja, tāpat kā pirmo, un tādējādi pievienoja vienu posmu pēc otra važai, kas to saistīja pie viņa negoda, jo, kad Lotario tam visvairāk laupīja godu, viņš šķita sev visvairāk pagodināts, un, kad Kamilla kāpni pa kāpnei tuvojās savam pazemojumam, sava vīra acīs viņa pacēlās augstāk un augstāk līdz tikumības un labas slavas virsotnei.

Šai laikā gadījās, ka Kamilla, reiz atrazdamās ar savu kalponi divatā, tai teica:

— Man kauns, mīļā Leonella, ka neesmu pratusi sevi augstāk vērtēt, lai Lotario kaut vai palēnām būtu ieguvis manu mīlestību, ko es viņam tagad tik ātri un labprātīgi sniedzu. Baidos, ka viņš nicinās šo ātro padošanos un vieglprātību, neņemdams vērā savas kaisles spēku, kas man neļāva tam pretoties.

— Par to nebēdājies, mana seņora, — atbildēja Leonella, — tas nav raižu vērts: nav iemesla mazāk cienīt ātri pasniegtu dāvanu, ja vien tā ir laba un pati par sevi vērtīga; jo mēdz taču teikt, ka ātrs devējs dod divtik.

— Bet mēdz arī sacīt, — atbildēja Kamilla, — ko lēti iegūst, to zemu vērtē.

— To nevar attiecināt uz tevi, — atbildēja Leonella, — esmu dzirdējusi, ka mīla dažreiz lido, dažreiz iet kājām, ar vienu tā skrien, ar otru rāpo, vienu tā atvēsina, otru — iekvēlina, vienu ievaino, otru — nogalina; vienā mirklī viņas vēlmes sāk savu skrējienu un vienā mirklī to pabeidz un apstājas; no rīta tā ielenc cietoksni, un vakarā tas jau padodas, jo nav spēka, kas tai varētu pretoties. Ja tas tā, tad kādēļ tu uztraucies un baiļojies, jo tāpat notika arī ar Lotario, kad mīlestība izlietoja mūsu seņora prombūtni par ieroci jūsu pakļaušanai. Šai prombūtnē mīlestībai vajadzēja veikt savu nodomu, pirms Anselmo paguva atgriezties un ar savu klātbūtni kavēt šā darba nobeigumu, jo mīlestībai nav labāka palīga viņas nodomu veikšanā kā gadījums; gadījumu viņa izmanto visās savās gaitās un it sevišķi sākumā. Visu to es zinu ļoti labi, vairāk no piedzī-

vojumiem nekā no ļaužu valodām, un kādu dienu es tev, seņora, pastāstīšu, ka esmu meitene ar miesu un asinīm. Bez tam, seņora Kamilla, tu taču nemaz tik ātri nepiekāpies un nepadevies, jo iepriekš redzēji Lotario skatienos, nopūtās, vārdos, solījumos un dāvanās visu viņa dvēseli, bet dvēselē savukārt visus viņa tikumus, kuru dēļ Lotario ir mīlas cienīgs. Ja tas tā, tad neļauj sevi satraukt bailēm un mazdūšīgām šaubām, bet tici man, ka Lotario tevi tāpat ciena kā tu viņu, un dzīvo mierīgi pārliecībā, ka mīlestības tīklos tevi ievilinājis kāds vērtīgs un cienījams vīrs, kuram piemīt ne tikai četri S burti*, kas vajadzīgi pilnvērtīgiem mīlētājiem, bet viss alfabets; paklausies tikai, es tev tūlīt to noskaitīšu no galvas. Pēc manām domām, viņš ir atjautīgs, bruņniecisks, cildens, devīgs, eņģelim līdzīgs, godīgs, izveicīgs, jauns, kaislīgs, labs, mantīgs, neprecējies, omulīgs, pateicīgs, rūpīgs, tad seko četri S — saprātīgs, skaists, saticīgs, sirsnīgs, tad tikumīgs, uzticīgs un, beidzot, varonīgs un zibenīgs — tava goda sargātājs, f burts mīlētājiem neder, jo tas ir pārāk viltīgs, bet h — zobgalīgs.

Kamilla smējās par savas kalpones ābeci un nodomāja, ka mīlestības lietās tai ir vairāk piedzīvojumu, nekā viņa tai stāsta: Leonella arī atzinās Kamillai, ka viņai ir sakars ar kādu augstas kārtas jaunekli, kas dzīvojot šai pašā pilsētā; šī atzīšanās Kamillu ļoti uztrauca, jo viņa baidījās, ka Leonellas dēka varētu kaitēt viņas pašas godam. Viņa izprašņāja Leonellu, vai tie viens ar otru jau tikuši tālāk par vārdiem. Leonella nekautri un izlaidīgi atbildēja, ka viņi jau esot pavisam tuvās attiecībās, jo ir zināma lieta, ka, kundzei pārsteidzoties, kalpones zaudē kauna sajūtu, tāpēc gadās, ka kalpone, redzot savu pavēlnieci paklūpam, nekautrējoties sāk, visiem redzot, klibot. Kamilla varēja tikai lūgt Leonellu, lai tā neko nestāsta savam mīļākajam par viņas attiecībām ar Lotario, bet savējās glabā tādā slepenībā, ka par tām neuzzinātu ne Anselmo, ne Lotario. Leonella atbildēja, ka viņa tā darīšot, bet savu solījumu viņa izpildīja tik pavirši, ka attaisnojās Kamillas bažas par savu labo slavu, jo nekautrā un izlaidīgā Leonella, redzot savas pavēlnieces kļūmīgo uzvedību, kļuva tik pārdroša, ka atļāva savam mīļākajam nākt pie tās mājās, būdama pārliecināta, ka viņas pavēlniece, arī to ieraugot, neiedrošināsies viņas noslēpumu atklāt: par nelaimi kundzes savu grēku dēļ kļūst savu kalpoņu verdzenes un spiestas slēpt viņu negodu un zemiskumu, kā gadījās arī Kamillai, kas bieži vien, zinādama, ka Leonella ar savu mīļāko uzturas kādā mājas atsevišķā istabā, tomēr ne tikai neiedrošinājās viņu norāt, bet pat sagādāja tai iespēju noslēpt mīļāko un novērsa visus šķēršļus, lai tikai viņas vīrs to neieraudzītu. Tomēr par spīti šīm pūlēm Lotario kādu rītu, gaismai austot, ieraudzīja Leonellas mīļāko iznākam no Anselmo mājas un, to nepazīdams, pirmajā mirklī iedomājās, ka tam parādījies spoks, bet, redzot, ka tas aiziet, rūpīgi un piesardzīgi ietinies savā apmetnī un aizsedzis seju, viņam šās muļķīgās iedomas vietā radās cita, kas varēja viņus visus pazudināt, ja vien Kamilla nebūtu briesmas novērsusi. Lotario nevarēja iedomāties, ka vīrietis, kuru tas tik neparastā stundā redzēja iznākot no Anselmo mājas, tur ieradies Leonellas dēļ, jo viņš bija pilnīgi aizmirsis, ka tāda Leonella dzīvo pasaulē, bet iedomājās, ka Kamilla tikpat vieglprātīgi kā viņam atdevusies arī kādam citam; sliktas sievietes ļauno netikumu sekas ir tādas, ka viņai netic pat tas vīrietis, kura lūgumiem un solījumiem viņa padevusies, jo viņš domā, ka viņa vēl ātrāk spēj padoties citam, un tādējādi ļauj vaļu jebkurām aizdomām, kādas tik tam ienāk prātā. Šai mirklī Lotario, likās, bija pilnīgi zaudējis savu veselo saprātu, aizmirsis jebkuru saprātīgu domu; nemaz neapsvēris, vai viņa rīcība laba vai gudra, degdams nepacietībā un aklas greizsirdības niknumā, kas viņam grauza sirdi, alkdams tikai atriebties Kamillai, kas tam nekā ļauna nebija nodarījusi, viņš iesteidzās pie Anselmo, kas vēl nebija piecēlies, un tam teica:

— Zini, Anselmo, es jau kopš dažām dienām cīnos ar sevi un piespiežu sevi neteikt to, ko ilgāk nevaru un nedrīkstu tev slēpt. Tad zini, ka Kamillas tikumības cietoksnis ir padevies un

viņa ir gatava izpildīt visas manas vēlēšanās, un, ja es vilcinājos tev atklāt šo patiesību, tad tikai tādēļ, lai redzētu, vai tā ir viņas vieglprātīga iegriba vai arī viņa tikai vēlas pārbaudīt, cik nopietna ir mana mīlestība, ko tu man liki viņai izrādīt. Biju arī pārliecināts, ja viņa būtu tāda, kā mēs abi domājām, tad viņai vajadzēja tev visu izstāstīt par manu tuvošanos viņai, bet, redzot, ka viņa kavējas to darīt, es secinu, ka viņas solījumi ir nopietnība, jo viņa man apsolīja, kad tu nākošo reizi aizceļošot no mājām, satikties ar mani tavā ģērbtuvē (tiešām, šai telpā Kamilla mēdza ar viņu satikties); es gan nevēlos, lai tu viņai tūlīt atriebtos, jo pagaidām viņa grēkojusi tikai domās un varbūt starplaikā, kamēr tas nav vēl noticis īstenībā, Kamilla vēl apdomāsies un grēka vietā dzims nožēla. Tā kā tu līdz šim gandrīz vienmēr paklausīji manam padomam, tad ievēro arī to padomu, ko tev tagad došu, lai tu, par visu pats pārliecinājies, apdomīgi un nesteigdamies rīkotos tā, kā tev šķitīs vislabāk. Izliecies, it kā tu aizceļotu uz divām vai trim dienām, kā tas jau agrāk dažreiz noticis, bet patiesībā nepamanīts noslēpies savā ģērbtuvē, kas viegli izdarāms starp paklājiem un citām istabas lietām. Tad tu varēsi pats ar savām acīm, tāpat kā es ar savējām, redzēt, ko Kamilla īsti vēlas; ja viņa tiešām nodomājusi kļūt neuzticīga, par ko iemesls drīzāk baidīties nekā to gaidīt, tu varēsi klusi, apdomīgi un saprātīgi atriebt tev nodarīto pārestību.

Pārsteigts, apmulsis un izbrīnījies Anselmo klausījās Lotario vārdos, kurus izdzirdēja tādā brīdī, kad tos vismazāk gaidīja, jo viņš bija pārliecināts, ka Kamilla uzvaroši atvairījusi Lotario viltus uzbrukumus, un sāka jau baudīt šās uzvaras prieku. Labu laiku klusēdams, viņš sastindzis, acis nepamirkšķinādams, raudzījās grīdā un beidzot teica:

— Lotario, tu esi rīkojies tā, kā es no tavas draudzības to varēju gaidīt, es noteikti paklausīšu tavam padomam; rīkojies arī tagad, kā tev šķiet labāk, un glabā šo noslēpumu, kā piederas tik neparedzētā gadījumā.

Lotario to apsolīja, bet aizgājis tas nožēloja visu, ko bija teicis, saprazdams, cik muļķīgi bija rīkojies, jo viņš taču pats varēja atriebties Kamillai citādā, ne tik nežēlīgā un negodīgā veidā. Viņš nolādēja savu bezprātu un pārmeta sev neapdomību, nezinādams, kā rīkoties, lai notikušo padarītu nenotikušu vai atrastu kādu saprātīgu izeju. Beidzot viņš nolēma visu izstāstīt Kamillai, un, tā kā viņam izdevības netrūka to izdarīt, tad vēl tai pašā dienā viņš sastapās vienatnē ar Kamillu, kas, viņu ieraudzījusi, izsaucās:

— Mans draugs Lotario, jums jāzina, ka manu sirdi nomāc žņaudzošas sāpes, it kā tā gribētu krūtīs pārsprāgt, un nebūtu jābrīnās, ja tā notiktu, jo Leonellas nekaunība ir aizgājusi tik tālu, ka tā katru nakti ieved mūsu mājā savu mīļāko, kas paliek pie viņas līdz rīta ausmai, tādējādi kaitējot manam godam, jo nav šaubu, ka ikviens kļūs aizdomīgs, redzot vīrieti iznākam no manas mājas tik neparastā stundā. Bet mani sevišķi nomāc tas, ka es nevaru viņu ne sodīt, ne bārt, jo viņa zina mūsu noslēpumu, un tāpēc esmu spiesta noklusēt viņas izturēšanos, bet baidos, ka tas atnesīs kādu nelaimi.

Sākumā, dzirdot Kamillas vārdus, Lotario domāja, ka tā ir tikai viltība, lai viņu maldinātu un iestāstītu, ka vīrietis, ko tas bija ieraudzījis, nācis no Leonellas, nevis no Kamillas, bet, redzēdams, ka viņa raud, bēdājas un lūdz palīdzību, viņš tai beidzot noticēja, un viņa apmulsums un nožēlas par visu kļuva vēl lielākas. Tomēr viņš lūdza Kamillu neraizēties un apsolīja izdomāt līdzekli, kā iegrožot Leonellas nekaunību. Viņš arī atzinās, ka, niknuma un greizsirdības pamudināts, visu izstāstījis Anselmo un abi nolēmuši, ka Anselmo paslēpsies ģērbtuvē, lai tur pats ar savām acīm pārliecinātos par savas sievas neuzticību; Lotario lūdza, lai Kamilla piedod viņam šo neprātu un ieteic kādu līdzekli, kā izkļūt no sarežģītā labirinta, kurā viņu ievedusi paša peļamā neapdomība.

Kamilla izbijusies noklausījās Lotario atzīšanos, sašutusi viņa to izbāra un saprātīgiem vārdiem nosodīja viņa ļaunās aizdomas, viņa muļķīgo un ļaunprātīgo rīcību, bet, tā kā sieviete pēc savas dabas spēj ātrāk atsaukties kā ļaunam, tā labam nekā vīrietis, kaut gan savos spriedumos nav tik saprātīga kā tas, tad arī Kamilla acumirklī atrada iespēju, kā izkļūt no stāvokļa, kas šķita bez izejas; viņa ieteica Lotario gādāt, lai Anselmo nākošajā dienā paslēptos norunātajā vietā, jo tieši no šās paslēpšanās viņa cerot gūt tādu labumu, ka turpmāk viņi bez kādām bailēm varēšot satikties un baudīt laimi; savu nodomu tuvāk neizklāstot, viņa tam pavēlēja atrasties tuvumā, kad Anselmo būs paslēpies, lai viņš varētu tūlīt ienākt, tiklīdz Leonella to sauks, un tad lai viņš atbildot uz viņas jautājumiem tā, kā atbildētu, ja nezinātu, ka Anselmo noklausās. Lotario neatlaidīgi lūdza, lai viņa tam pilnīgi izstāstot savu nodomu, jo tad viņš varēšot drošāk un apdomīgāk rīkoties un ievērot visu nepieciešamo.

— Es jums saku, — teica Kamilla, — ka jums nekas nav jāievēro, bet tikai jāatbild uz maniem jautājumiem.

Kamilla negribēja tam iepriekš pateikt, ko viņa bija nolēmusi darīt, jo baidījās, ka viņš neuzklausīs tās padomu, kas tai šķita ļoti labs, un varbūt izgudros vai meklēs citu izeju, kas nebūs tik teicama.

Lotario aizgāja, un Anselmo nākošajā dienā aizceļoja, teikdamies apmeklēt ciematā savu draugu, bet atkal atgriezās un paslēpās, kas tam viegli izdevās, jo Kamilla un Leonella tīšām sekmēja viņa nodomu.

Paslēpies Anselmo izjuta lielu satraukumu, ko varam iedomāties, jo viņš gaidīja, ka viņa acu priekšā iznīcinās viņa godu un nolaupīs to, kas tam šķita lielākais dārgums, — viņa mīļoto Kamillu.

Pārliecinājušās, ka Anselmo paslēpies, Kamilla un Leonella ienāca ģērbtuvē, un Kamilla, tikko kāju pār slieksni spērusi, smagi nopūzdamās, teica:

— Ak mīļā Leonella! Iekams izdaru to, ko tev nevaru teikt, lai tu mani neatturētu, vai tomēr nebūtu labāk, ja tu paņemtu Anselmo dunci, ko tev prasīju, un ar to pāršķeltu manu nekrietno sirdi? Bet nē, nedari to, jo būtu netaisni mani sodīt par cita noziegumu. Iepriekš gribu zināt, ko gan Lotario neķītrās un bezgodīgās acis manī saskatījušas, kas tam devis drosmi man atklāt savu ļauno iekāri, kura apvaino viņa draugu un man laupa godu. Pieej, Leonella, pie loga un pasauc viņu, jo viņš, bez šaubām, stāv uz ielas, gaidīdams izdevību paveikt savu ļauno nodomu. Bet vispirms man jāveic savējais, kas ir gan nežēlīgs, bet goda pilns.

— Ak mana seņora, — iesaucās viltīgā un iepriekš samācītā Leonella, — ko tad jūs gribat darīt ar šo dunci? Vai jūs gribat nogalināt sevi vai Lotario? Abas šīs rīcības pazudinātu jūsu slavu un labo vārdu. Labāk noklusējiet apvainojumu un neļaujiet šim ļaundarim ienākt namā, kurā esam divas vien; apdomājiet, seņora, ka mēs esam tikai vājas sievietes, bet viņš ir vīrietis, pie tam apņēmīgs, un, tā kā viņš ienāks ļaunā nolūkā un savas kaislības apstulbots, tad, iekams jūs pagūsiet izpildīt savu nodomu, viņš varbūt nolaupīs to, kas jums dārgāks nekā dzīvība. Ļauni klāsies manam seņoram Anselmo, kas piešķīris šim bezgodim savā namā tādu varu! Bet, ja jūs, seņora, viņu nogalināsiet, ko jūs, kā man šķiet, esat nolēmusi, ko tad pēc tam darīsim ar līķi?

— Ko mēs darīsim, dārgā? — atbildēja Kamilla. — Atstāsim to, lai viņu apglabā Anselmo, jo šis darbs viņam liksies atpūta, tāpēc ka viņš apraks zemē savu negodu. Bet sauc ātrāk Lotario, jo, vilcinādamās atriebt šo apvainojumu, es neattaisnoju uzticību, ko esmu parādā savam vīram.

Anselmo visu to dzirdēja, un katrs Kamillas teiktais vārds mainīja viņa domas; bet, izdzirdis, ka viņa nolēmusi nogalināt Lotario, viņš gribēja iznākt no savas slēptuves un parādīties, lai tas nenotiktu, tomēr viņu atturēja vēlēšanās redzēt, kā izpaudīsies viņas drošā un cēlā apņēmība, un viņš nolēma īstajā brīdī piesteigties un novērst nelaimi.

Tad Kamilla notēloja dziļu ģīboni un iekrita gultā, kas tur atradās, bet Leonella sāka rūgti raudāt un vaimanāt:

— Ak, es nelaimīgā! Vai tiešām mans posts būs tik liels, ka šeit manās rokās nomirs šis tikumības skaistākais zieds, šis visu cēlo sievu vainags, šis tiklības paraugs! . . .

Viņa sarunāja vēl daudzus tamlīdzīgus vārdus, un katru klausītāju varēja pārliecināt, ka viņa ir apbēdinātākā un uzticīgākā kalpone pasaulē un ka viņas pavēlniece ir otra vajātā Penelope. Kamilla drīz atguva samaņu un atžirgusi teica:

— Kādēļ tu, Leonella, neej un nesauc visneuzticīgāko draugu, kādu jebkad saule apspīdējusi vai nakts apslēpusi? Steidzies, ej, skrej un atved to, lai vilcināšanās neapdzēš manu dusmu ugunis un lai mana iecerētā taisnā atriebe neizplēnē draudos un lāstos.

— Es viņu pasaukšu, mana seņora, — teica Leonella, — bet iepriekš atdodiet man šo dunci, lai manā prombūtnē jūs neizdarītu kaut ko tādu, ko visu mūžu vajadzētu apraudāt tiem, kas jūs mīl.

— Esi droša, mīļā Leonella, es neko nedarīšu, — teica Kamilla, — jo, kaut gan tev šķiet pārdroši un muļķīgi, ka es aizstāvu savu godu, tomēr es nerīkošos kā Lukrecija, kas, kā stāsta, nonāvējusies, būdama bez vainas, un iepriekš nenogalinājusi to, kas bija vainojams viņas nelaimē. Ja man jāmirst, es miršu, bet iepriekš man jāatriebjas tam, kas mani pamudināja ienākt šai vietā, lai raudātu par viņa nekaunību, kurai neesmu devusi iemesla.

Leonella vēl ilgi likās lūgties, iekams tā aizgāja pasaukt Lotario; beidzot viņa aizgāja, un viņas prombūtnē Kamilla, it kā pati ar sevi runādama, sacīja:

— Mans dievs, vai nebūtu labāk padzīt Lotario, kā jau vairākkārt esmu darījusi, nekā viņam dot iespēju uzskatīt mani par sliktu un negodīgu sievieti, kaut arī tas ilgtu tikai līdz tam brīdim, kamēr atklāšu viņa negodīgumu? Bez šaubām, tā būtu labāk; bet, ja viņš aizies sveiks un vesels no šejienes, kur viņa ļaunie nodomi to atveduši, tad es nebūšu atriebta un mana vīra gods paliks bez gandarījuma. Lai nodevējs samaksā ar savu dzīvību par savu netiklo iekāri, lai pasaule zina — ja vien tā kādreiz to uzzinās, — ka Kamilla bija ne tikai uzticīga savam vīram, bet arī sodīja to, kas gribēja aizvainot viņa godu. Tomēr būtu labāk visu to pastāstīt Anselmo; bet es jau viņam par to ieminējos vēstulē, kuru tam aizsūtīju uz ciematu, un, ja viņš nesteidzās man palīdzēt briesmās, kuras tam pavēstīju, tad droši vien tikai tāpēc, ka viņa labā un paļāvīgā dvēsele negribēja un nevarēja ticēt, ka tik uzticama drauga krūtīs varētu rasties doma, kas vērstos pret viņa godu; tāpat arī man tas ilgu laiku likās neticami, un es nekad arī tam neticētu, ja Lotario pārmērīgā nekaunība nebūtu izpaudusies bagātīgās dāvanās, daudzos solījumos un nemitīgās asarās. Bet kādēļ es tagad visu to apceru? Vai tad drosmīgai apņēmībai vajadzīgs padoms? Protams, nē! Iznīksti, nodevēj! Šurp, atriebe! Ienāc, viltniek, tuvojies, mirsti, nobeidzies, un tad lai notiek, kam jānotiek! Šķīsta esmu atdevusi sevi tam, kuru man debesis piešķīrušas par vīru, un šķīsta es no viņa aiziešu, apslacīta ar savām tīrajām un visviltīgākā drauga netīrajām asinīm!

Tā runādama, viņa ar kailu dunci rokā staigāja pa istabu tik straujiem un lieliem soļiem un neparastām kustībām, it kā viņa būtu zaudējusi prātu, un izskatījās nevis kā maiga sieviete, bet kā izmisīgs ļaundaris.

To visu redzēja Anselmo, noslēpies aiz paklājiem, un pārsteigts domāja, ka redzētais un dzirdētais spēj izkliedēt vislielākās aizdomas; viņš pat vēlējās, lai Lotario nemaz nenāktu, jo baidījās no kādas pēkšņas nelaimes. Viņš jau gribēja parādīties, apskaut un nomierināt savu sievu, bet, redzot, ka Leonella atgriezās, vezdama Lotario pie rokas, palika slēptuvē. Kamilla, ieraudzījusi to ienākam, novilka ar dunci sev priekšā uz grīdas garu svītru un teica:

— Lotario, ievēro, ko tev teikšu: ja tu iedrošināsies pārkāpt šo svītru vai pat tai tuvoties, tad tai pašā brīdī es ieduršu savās krūtīs šo dunci, kas man ir rokās. Un, iekams tu man ko atbildi,

es gribu, lai tu vēl mani uzklausi, tad varēsi atbildēt, kā tev patiks. Vispirms, Lotario, saki man, vai tu pazīsti manu vīru Anselmo un ko tu par viņu domā; otrkārt, gribu zināt, vai tu pazīsti mani. Atbildi bez uztraukuma un ilgas apdomas, jo mani jautājumi nav grūti aptverami.

Lotario bija tik atjautīgs, ka jau pirmajā brīdī, kad Kamilla tam ieteica paslēpt Anselmo, noprata, ko viņa grib darīt, un tādēļ viņš atbalstīja tās nodomu tik veikli un gudri, ka viņu abu meli izklausījās kā vistīrākā patiesība. Viņš atbildēja Kamillai šādi:

— Es nedomāju, skaistā Kamilla, ka tu mani esi saukusi, lai izjautātu par lietām, kas neattiecas uz nodomu, kura dēļ esmu šeit ieradies. Ja tu to dari, lai novilcinātu man apsolīto dāvanu, tad tev nevajadzēja agrāk man neko solīt: jo drošākas šķiet cerības iegūt kāroto, jo mokošākas kļūst gaidas; bet, lai tu nevarētu teikt, ka negribu atbildēt uz taviem jautājumiem, tad saku, ka pazīstu tavu vīru Anselmo, jo mēs abi pazīstamies kopš agras bērnības; es negribu neko teikt par mūsu draudzību, kas tev zināma, lai man nebūtu jāapliecina, ka esmu to pārkāpis visvarenās mīlestības dēļ, kas spēj attaisnot vēl lielākus pārkāpumus. Arī tevi es pazīstu, un tu man esi tikpat dārga kā viņam; ja tu nebūtu tik vērtīga, es neaizmirstu savu pienākumu un nenoziegtos pret īstās draudzības svētajiem likumiem, kurus pārkāpt un kājām mīt mani tagad spiež tik varens ienaidnieks kā mīlestība.

— Ja tu to atzīsti, — atbildēja Kamilla, — tu esi nāvīgākais ienaidnieks visam, kas pelna mīlestību! Ar kādu seju tu iedrošinies rādīties acīs tai, kas ir spogulis, kurā raugās tavs draugs, ko tev vajadzētu uzlūkot, lai sajustu, cik nepelnīti tu nodari tam pārestību? Bet man, nelaimīgajai, jādomā, ka es pati esmu pamudinājusi tevi aizmirst tavu pienākumu varbūt ar savu vaļīgo izturēšanos, ko es negribētu saukt par netikumību, jo tā radās bez iepriekšēja nolūka, vienīgi aiz neapdomības, kāda bieži piemīt sievietēm, kad tās domā, ka cilvēks ir tāds, no kura tām nav vajadzības piesargāties. Ja tas tā nav, tad saki man, nodevēj, — vai esmu taviem lūgumiem atbildējusi ar kādu vārdu vai zīmi, kas tevī varēja izraisīt kaut cerību ēnu, ka tu varēsi sasniegt savus nekrietnos nolūkus? Kad es stingri un bargi ar pārmetumiem nenoraidīju tavus mīlas vārdus? Kad es noticēju taviem lieliskajiem solījumiem un pieņēmu tavas bagātīgās dāvanas? Bet, tā kā, manuprāt, nevienā cilvēkā nevar ilgi pastāvēt mīlas kaisle, ja to neatbalsta vismaz niecīga cerība, tad vaina par tavu nekaunību jāuzņemas man, jo neapšaubāmi mana neuzmanība līdz šim veicinājusi tavu uzmanību, un tādēļ gribu sevi pārmācīt un sodīt, kā tavs pārkāpums to pelnījis. Lai tu saprastu, ka, izturēdamās tik nežēlīgi pret sevi, es nespēju arī pret tevi izturēties citādi, es gribu, lai tu būtu liecinieks upurim, ko gribu nest mana augsti cienījamā laulātā drauga aizskartajam godam, kuru tu cik spēdams esi centies aizvainot, tāpat arī es to esmu aizskārusi, pietiekamā modrībā neatvairot izdevību, — jo acīm redzot neesmu to atvairījusi, — kas veicinājusi un nostiprinājusi tavus ļaunos nolūkus. Vēlreiz atkārtoju, ka mani visvairāk moka aizdomas, ka mana neuzmanība tevī modinājusi šīs neprātīgās domas, tādēļ gribu pati savām rokām sevi sodīt, jo, kādam citam mani pārmācot, mana vaina varbūt kļūtu pārāk plaši zināma; bet, pirms mirstu, gribu nogalināt un paņemt sev līdzi to, kura nāve remdēs manas atriebes alkas, kuras loloju un glabāju, jo atriebē saskatu taisnīga tiesneša piespriestu sodu tam, kas iedzinis mani tādā izmisumā.

To sacījusi, viņa metās ar neticamu spēku un ātrumu uz Lotario, vīcinādama dunci un cenzdamās asmeni iegrūst tam krūtīs, tā ka viņš pats nevarēja izprast, vai šīs kustības ir nopietnas vai liekuļotas; jo viņš bija spiests pielietot visu savu veiklību un spēku, lai atvairītu Kamillas uzbrukumu. Viņa šo neparasto viltus spēli notēloja tik dabiski, ka, gribēdama piešķirt tai pilnīgu patiesības nokrāsu, nolēma to krāsot pati ar savām asinīm, un, redzēdama, ka nevar Lotario ievainot, vai vismaz izlikdamās, ka nevar to izdarīt, viņa iesaucās:

— Liktenis gan negrib pilnīgi apmierināt manu taisnīgo vēlēšanos, tomēr tas nebūs tik varens, lai liegtu man izpildīt kaut daļēji savu nodomu!

Viņa ar visu spēku atgrūda Lotario roku no dunča spala, ko viņš bija satvēris, un, vērsdama asmens smaili pret sevi tā, lai ievainojums nebūtu dziļš, iedūra to krūšu kreisajā pusē pie pleca un tūlīt arī nokrita it kā nesamaņā uz grīdas.

Šī rīcība ļoti pārsteidza Leonellu un Lotario, kas, redzot Kamillu asinīm applūdušu zemē guļot, šaubījās, vai ticēt savām acīm. Lotario lielās izbailēs bez elpas steidzās izraut dunci no brūces, bet, ieraudzījis niecīgo ievainojumu, attapās un no jauna apbrīnoja skaistās Kamillas atjautību, apdomu un lielo izmaņu, bet, lai pienācīgi nospēlētu savu lomu, viņš sāka lielās bēdās skaļi vaimanāt pie Kamillas ķermeņa, it kā viņa būtu patiesi mirusi, apbērdams neskaitāmiem lāstiem sevi un to, kas viņu iedzinis šādā nelaimē. Zinādams, ka viņa draugs Anselmo visu noklausās, viņš sarunāja tādas lietas, ka katrs, to dzirdot, būtu vairāk nožēlojis Lotario nekā Kamillu, kaut arī to būtu uzskatījis par mirušu. Leonella pacēla kundzi ar savām rokām un aiznesa uz gultu, lūgdama Lotario, lai viņš steidzīgi kādu sameklē, kas to varētu slepeni ārstēt, tad viņa tam jautāja arī padomu, ko lai sakot Anselmo par viņas pavēlnieces ievainojumu, ja tas atgrieztos, pirms viņa būtu pilnīgi izveseļojusies. Lotario atbildēja, ka nespējot dot saprātīgu padomu: lai viņa sakot, ko gribot, un tikai mēģinot apturēt asinis, bet viņš vēloties nozust no ļaužu acīm. Tad, izrādīdams lielas sāpes un satraukumu, tas atstāja namu un, nokļuvis vienatnē, kur to neviens nevarēja novērot, meta krustu pēc krusta, brīnīdamies par Kamillas viltību, kā arī visai piemēroto Leonellas izturēšanos. Viņš bija pārliecināts, ka Anselmo tagad pilnīgi noticējis, ka viņa sieva ir atdzimusi Porcija*, un viņš vēlējās ātrāk satikt draugu, lai viņi varētu kopīgi slavēt melus un tik smalku patiesības noslēpšanu, kādu grūti iedomāties.

Leonella apturēja asinis savai seņorai, kas tās bija izlējusi tieši tik daudz, lai piešķirtu savai viltībai ticamību, tad viņa izmazgāja ievainojumu ar vīnu un to pārsēja, cik labi spēja, un, to darot, runāja tādus vārdus, ar kuriem vien pietiktu, lai Anselmo noticētu, ka Kamilla ir tikumības iemiesojums. Leonellas vārdiem Kamilla piemetināja savējos, saukdama sevi par gļēvuli un mazdūšīgu, tādēļ ka tai īstajā mirklī pietrūcis drosmes sev atņemt ienīsto dzīvību. Viņa prasīja kalponei padomu, vai lai izstāstot savam mīļotajam laulātam draugam šo notikumu, un tā viņai ieteica neko nesacīt, jo citādi viņa pienākums būšot atriebties Lotario, tā apdraudot arī savu dzīvību, un ka labas sievas pienākums neesot vis skubināt vīru uz strīdiem, bet gan viņu no tādiem, cik tai iespējams, atturēt. Kamilla atbildēja, ka viņai šāds padoms liekoties labs un ka viņa to ievērošot, bet katrā ziņā esot jāpārdomā, kā Anselmo izskaidrot ievainojuma cēloni, kas tam nevarēs palikt apslēpts; uz to Leonella atbildēja, ka viņa nespējot melot, kaut arī tas notiktu tikai pa jokam.

— Bet es, mīļā, — atbildēja Kamilla, — vai tad es spētu to izdarīt? Nē, man nebūtu drosmes ne izdomāt, ne apliecināt kādus melus, pat ja mana dzīvība būtu uz spēles. Ja jau mēs no šā stāvokļa nevaram atrast izeju, tad ir labāk teikt tīru patiesību nekā ko citu, kas mūs varētu tikai iepīt melos.

— Nebēdājiet, seņora, — atbildēja Leonella, — līdz rītam es sadomāšu, ko mēs tam varētu teikt, varbūt arī jūsu ievainojuma vietu varēsim tā apslēpt, ka jūsu laulātais draugs to nepamanīs, un varbūt debesis palīdzēs mūsu taisnīgajām un tikumīgajām domām. Nomierinieties tikai, mana seņora, un atspirgstiet no šā trieciena, lai seņors jūs nesastaptu šādā satraukumā; visu pārējo atstājiet manai gādībai un dieva palīdzībai, kas vienmēr atbalsta labus nodomus.

Anselmo ļoti uzmanīgi noklausījās un noskatījās sava goda nāves traģedijas uzvedumu, ko darbojošās personas prata tēlot ar tik neparasti patiesu izjūtu, ka likās, it kā viņu spēle būtu

patiesība. Viņš ilgodamies gaidīja vakaru, lai varētu iziet no mājas un apmeklēt savu labo draugu Lotario un lai kopīgi ar viņu priecātos par dārgo pērli, ko bija atradis, pārbaudot savas sievas krietnumu. Abas sievietes parūpējās sagādāt tam ērtu izdevību aiziet, un Anselmo, nezaudējot ne mirkļa, tūlīt aizgāja pie Lotario, un nav iespējams aprakstīt, cik sirsnīgi viņš sastopot to apskāva, kā izteica tam savu prieku un kā slavēja Kamillu. Lotario visu noklausījās bez jebkādām prieka izpausmēm, domādams par to, kādos dziļos maldos dzīvoja viņa draugs un cik nepelnīti viņš tam nodarījis ļaunu; bet Anselmo, redzēdams, ka Lotario nav priecīgs, domāja, ka to nomāc vainas apziņa par ievainoto Kamillu, un teica tam, starp citu, ka Kamillas dēļ viņš varot būt bez rūpēm, jo ievainojums noteikti esot nenozīmīgs, ka abas pat vienojušās to viņam noslēpt, tāpēc arī Lotario nedrīkstot nemaz baiļoties, bet no šā brīža viņi abi kopā baudīšot dzīves prieku, jo, pateicoties Lotario starpniecībai, viņš sasniedzis visaugstāko svētlaimību, kādu tas jebkad varētu vēlēties; kopš šā brīža viņš vienīgi gribot sacerēt cildinājuma dzejoļus Kamillai, lai viņa varētu mūžīgi dzīvot nākamo laikmetu piemiņā. Lotario, slavēdams tā labos nodomus, teica, ka viņš labprāt palīdzēšot radīt šo lielisko piemiņas celtni.

Tādējādi Anselmo tika piekrāpts tik smalkā veidā, kā to pasaule vēl nebija redzējusi: viņš pats aiz rokas ieveda savā namā to, kuru uzskatīja par savas labās slavas veicinātāju, bet kurš iznīcināja viņa godu. Kamilla saņēma Lotario ar šķietami īgnu seju, bet dvēselē viņa gavilēja. Šī krāpšana turpinājās vēl kādu laiku, kamēr pēc dažiem mēnešiem laimes rats pagriezās citādi, atklājot nekrietnību, kas līdz šim ar tādu mākslu tika slēpta, un Anselmo par savu neprātīgo ziņkāri samaksāja ar savu dzīvību.

XXXV NODAĻA,

kas stāsta par dona Kichota nikno un neparasto cīņu ar sarkanā vīna maisiem un pabeidz noveli par ziņkārīgo bezprāti.

Līdz noveles beigām bija palikušas tikai dažas lappuses, kad no nojumes, kur atdusējās dons Kichots, pēkšņi lielā satraukumā izskrēja Sančo Pansa, skaļi brēkdams:

— Nāciet, seņori, steidzieties palīgā manam kungam, kas uzsācis visniknāko un visbriesmīgāko cīņu, kādu manas acis jebkad redzējušas! Dieva vārds, viņš seņoras princeses Mikomikonas ienaidniekam milzim tā iecirta ar zobenu, ka nošķēla tam galvu kā kāli.

— Ko jūs sakāt, brāli? — iesaucās priesteris, pārtraukdams noveles lasīšanu. — Vai esat prātā jucis, Sančo? Pie velna, kā tad tas varēja notikt, ja milzis atrodas divtūkstoš jūdžu attālumā no šejienes?

Šai brīdī viņi sadzirdēja nojumē lielu troksni un dona Kichota saucienus:

— Stāvi, zagli, nelieti, blēdi! Tu esi manās rokās, un tavs līkais zobens tev nepalīdzēs!

Un likās, ka viņš ar zobenu spēcīgi cirta sienās. Sančo sacīja:

— Ko mēs te stāvam un klausāmies, ejiet iekšā un pārtrauciet viņu cīņu vai palīdziet manam kungam, lai gan tas nebūs vajadzīgs, jo milzis jau droši vien ir beigts un dod dievam norēķinus par savu ļauno dzīvi, jo es redzēju, ka viņa asinis izšļācās uz grīdas un ka viņa nocirstā galva nokrita tam blakus it kā liels vīna maiss.

— Nositiet mani, — iesaucās šinī brīdī viesnīcnieks, — ja šis dons Kichots vai dons Velns nav pārcirtis vienu no sarkanā vīna maisiem, kas karājās viņa gultas galvgalī, un šim lāga vīram šķita, ka iztecējušais vīns ir asinis.

To teikdams, viņš līdz ar pārējiem iesteidzās nojumē, kur viņi ieraudzīja donu Kichotu visdīvainākajā tērpā, kāds jebkad redzēts pasaulē. Viņš bija īsā kreklā, kas priekšpusē neaizsedza viņa ciskas, bet mugurpusē bija vēl sešu pirkstu platumā īsāks, viņa garās un izdēdējušās kājas bija spalvainas un netīras; uz galvas tam bija saimnieka sarkanā, nosmulētā naktscepure, ap kreiso roku aptīta gultas sega, kuru tik pamatoti neieredzēja Sančo, bet labajā rokā viņš turēja kailu zobenu, ar kuru cirta uz visām pusēm, izkliegdams tādus vārdus, it kā viņš patiešām cīnītos ar kādu milzi. Bet visdīvainākā kārtā viņa acis bija aizvērtas, jo viņš miegā sapņoja, ka cīnās ar milzi, savā iztēlē tik spilgti pārdzīvodams gaidāmo dēku, ka sapnī redzēja sevi jau ierodamies Mikomikonas karaļvalstī un cīnāmies ar savu ienaidnieku; domādams, ka cērt milzim, viņš tā sakapāja vīna maisus, ka visa telpa bija pieplūdusi ar vīnu. To ieraudzījis, saimnieks tik neganti sadusmojās, ka uzbruka donam Kichotam ar sažņaugtām dūrēm un sāka viņu tā sist, ka Kardenio un priesterim bija saimnieks jāsavalda, citādi donam Kichotam cīņa ar milzi būtu jāizbeidz uz visiem laikiem; tomēr nabaga bruņinieks atmodās tikai tad, kad bārddzinis atnesa no akas lielu podu auksta ūdens un aplēja viņu no galvas līdz kājām, tad dons Kichots atvēra acis, bet apmiegojies vēl neapjēdza, kāds bija viņa izskats. Doroteja, ieraudzījusi viņa īso un nepilnīgo apģērbu, neiedrošinājās noskatīties sava aizstāvja cīņā ar viņas ienaidnieku.

Sančo skraidelēja, meklēdams zemē nomesto milža galvu, un, to neatradis, teica:

— Es jau zinu, ka šī māja ir apburta, jo kādreiz šajā pašā vietā, kur tagad atrodos, mani kāds pamatīgi apstrādāja ar belzieniem un pļaukām, un es vēl tagad nezinu, kas tas bija, jo neviena neredzēju, un tagad pazudusi galva, bet es pats ar savām acīm redzēju, ka to nocirta un ka asinis no ķermeņa šļācās kā no strūklakas.

— Kas tās par asinīm un strūklakām, tu dieva un visu svēto ienaidnieks? — iesaucās viesnīcnieks. — Vai tu, blēdi, neredzi, ka asins strūklas ir tikai sarkanvīns, kas šeit iztecējis no sacirstajiem maisiem šai telpā, kur tagad varam peldēties? Lai ellē peldas tā cilvēka dvēsele, kas tos sacirta!

— Es neko nesaprotu, — atbildēja Sančo, — zinu tikai, ka būšu visnelaimīgākais cilvēks, ja neatradīšu šo galvu, jo tad mana grafiste izkusīs kā sāls ūdenī.

Sančo nomodā bija vairāk samulsis nekā dons Kichots miegā; tik ļoti viņš ticēja sava kunga solījumiem.

Saimnieku traki saniknoja ieroču nesēja aukstasinība un viņa seņora nedarbi, un viņš zvērēja, ka tiem neizdošoties kā pagājušo reizi aizceļot nesamaksājušiem un ka šoreiz bruņniecības privileģijas abiem nepalīdzēšot izvairīties no samaksas, bet tiem būšot jāatlīdzina par itin visu, pat par saplēsto maisu ielāpiem.

Priesteris bija satvēris doņa Kichota rokas, kas, domādams, ka viņa piedzīvojums beidzies un ka viņa priekšā stāv princese Mikomikona, nokrita priestera priekšā ceļos un sacīja:

— Turpmāk, jūsu augstība, cēlā un skaistā seņora, varat dzīvot drošībā, jo jums vairs nevarēs kaitēt šis izdzimtenis, un es tagad esmu atbrīvots no jums dotā solījuma, jo ar visaugstā dieva palīdzību un ar viņas labvēlību, kuras dēļ es dzīvoju un elpoju, esmu to teicami izpildījis.

— Vai es to neteicu? — izdzirdis viņa vārdus, iesaucās Sančo. — Es taču nebiju piedzēries! Mans kungs šim milzim krietni sadeva piparus. Vērši ir kārtībā*, un mana grafiste drīz būs man rokās.

Kas gan spēja nesmieties par šīm kunga un kalpa blēņām? Visi iesmējās, atskaitot viesnīcnieku, kas tos raidīja pie velna; tomēr beidzot bārddzinim, Kardenio un priesterim ar lielām pūlēm izdevās donu Kichotu noguldīt gultā, kur tas ļoti noguris atkal iemiga.

Tie atstāja viņu guļam un izgāja pie iebraucamās vietas vārtiem, lai mierinātu Sančo Pansu, ka viņš nebija atradis milža galvu, bet vēl vairāk tiem nācās nomierināt saimnieku, kas bija izmisis par savu vīna maisu negaidīto galu. Un saimniece vaimanādama kliedza:

— Ļaunā brīdī un nelaimīgā stundā ienācis manā mājā šis klaiņojošais bruņinieks! Kaut manas acis viņu nekad nebūtu redzējušas, jo viņš man tik dārgi izmaksāja! Pagājušo reizi viņš aizjāja, nesamaksājis par vakariņām, gultu, salmiem un auzām viņam pašam, ieroču nesējam, zirgam un ēzelim, teikdams, ka esot piedzīvojumu meklētājs bruņinieks — lai dievs sūta nelaimi viņam un visiem citiem piedzīvojumu meklētājiem pasaulē! — un tāpēc viņam nekas neesot jāmaksā, kā tas rakstīts klaiņojošās bruņniecības noteikumos. Pēc tam viņa dēļ ieradās cits seņors, aiznesa manu asti un atdeva to man ar divi kvartiļo vērtības zaudējumu, pavisam izplucinātu, tā ka mans vīrs to vairs nevarēs lietot savām vajadzībām; un visbeidzot šis bruņinieks saplosīja manus vīna maisus un iztecināja manu vīnu — kaut es redzētu tā iztecinātas viņa asinis! Bet lai viņš nedomā izsprukt sveikā, es zvēru pie mana tēva kauliem un pie manas mātes piemiņas, ka tas man samaksās visu līdz pēdējam kvartam vai arī es vairs nesaukšos savā vārdā un nebūšu savu vecāku meita!

Šādus un vēl citus vārdus teica saimniece lielās dusmās, un viņai piebalsoja krietnā kalpone Maritornesa. Meita klusēja un šad tad pasmaidīja. Priesteris visus nomierināja, apsolīdams pēc iespējas atlīdzināt par vīna maisiem, vīnu un sevišķi par astes bojājumu, kas viņiem bija tik dārga. Doroteja mierināja Sančo Pansu un teica, — ja pierādīsoties, ka viņa kungs tiešām nocirtis milzim galvu, tad viņa apsolot, tiklīdz viņas karaļvalstī iestāsies miers, uzdāvināt viņam vislabāko grafisti, kāda tur atrodama. Sančo nomierinājās un centās iegalvot princesei, ka viņš tiešām redzējis milža galvu, turklāt ar tādu pazīmi kā bārdu, kas sniedzās līdz jostasvietai, un šo galvu nevarot atrast tikai tāpēc, ka šai mājā viss esot apburts, par ko viņš pārliecinājies, pagājušo reizi šeit pārnakšņodams.

Doroteja atbildēja, ka viņa arī tā domājot, un lai viņš neraizējoties, jo viss beigšoties labi un tā, kā tas vēloties.

Kad visi nomierinājās, priesteris gribēja izlasīt līdz beigām noveli, jo teksta vairs nebija daudz atlicis. Kardenio, Doroteja un visi pārējie viņu lūdza to darīt. Redzēdams, ka visiem patika noveli klausīties, tāpat kā viņam lasīt, viņš turpināja lasījumu:

— Pārliecinājies par Kamillas tikumību, Anselmo dzīvoja laimīgi un bezrūpīgi, bet Kamilla ar nodomu rādīja Lotario klātbūtnē naidīgu seju, lai Anselmo nenojaustu viņas patiesās jūtas; Lotario, lai vēl vairāk pārliecinātu Anselmo, lūdza, lai viņš tam atļaujot vairs nenākt viņa mājā, jo acīm redzot Kamillai viņa apciemojumi esot nepatīkami; bet piekrāptais Anselmo viņam atbildēja, ka viņš nekādā ziņā to nevarot pieļaut, un tādējādi tūkstoš veidos pats veicināja savu negodu, domādams, ka veicina savu laimi. Bet Leonella, priecādamās par to, ka viņas mīla tai atļauta, bez apdoma nodevās savai kaislībai, pārliecināta, ka viņas kundze viņu nenodos un pat ieteiks tai līdzekļus, kā ērtāk visu iekārtot. Beidzot kādā naktī Anselmo sadzirdēja soļus Leonellas istabā un gribēja ieiet, lai pārliecinātos, kas tur staigā, bet juta, ka kāds no iekšpuses aiztur durvis, kas viņu

vēl vairāk pamudināja tās atvērt; viņš grūda durvis ar tādu spēku, ka tās atvērās, un viņš iegāja istabā tieši tajā brīdī, kad kāds vīrietis izlēca pa logu uz ielas; Anselmo strauji metās tam pakaļ, lai to notvertu un uzzinātu, kas ir šis nepazīstamais, bet nepaspēja izdarīt ne vienu, ne otru, jo Leonella viņu aizturēja, sacīdama:

— Nomierinieties, mans seņor, neuztraucieties un nesekojiet tam, kas izlēca pa logu, — es pati par visu atbildu, jo tas ir mans vīrs.

Anselmo negribēja viņai ticēt un aklās dusmās izrāva dunci, draudēdams Leonellu nodurt, ja viņa neteikšot tam visu patiesību.

Bailēs pati neapjēgdama, ko runā, viņa teica:

— Nenogaliniet mani, seņor, es jums pastāstīšu daudz svarīgākas lietas, nekā jūs varat iedomāties.

— Tad runā tūlīt, — iesaucās Anselmo, — ja negribi mirt!

— Tūlīt es to nevaru izstāstīt, — teica Leonella, — jo esmu pārāk uztraukta; pagaidiet līdz rītam, tad jūs uzzināsiet kaut ko, kas jūs pārsteigs; ticiet, ka pa šo logu izlēca kāds šās pilsētas jauneklis, kas solījies mani precēt.

Anselmo aprima un nolēma gaidīt līdz rītam, kā viņa bija lūgusi, jo viņš nemaz neiedomājās, ka viņam varētu stāstīt kaut ko ļaunu par Kamillu, tik drošs un pārliecināts tas bija par viņas tikumību; viņš izgāja no istabas, ieslēgdams tur Leonellu, kurai pateica, ka viņu no turienes neizlaidīšot, kamēr viņa tam būs visu izstāstījusi.

Tad viņš devās pie Kamillas un tai pastāstīja, kas bija noticis starp viņu un Leonellu, piemin ēdams arī to, ka kalpone tam apsolījusies pastāstīt kaut ko sevišķi svarīgu.

Veltīgi būtu attēlot Kamillas satraukumu, jo, kad viņa noģida (un noģida gluži pareizi), ka Leonella grib atklāt Anselmo visu, kas tai zināms par viņas neuzticību, viņu sagrāba tādas bailes un šausmas, ka tai pietrūka drosmes nogaidīt, vai viņas nojautas izrādīsies patiesas; šai pašā naktī, pārliecinājusies, ka Anselmo aizmidzis, viņa paņēma savas vērtīgākās dārglietas un nedaudz naudas, neviena nepamanīta, izgāja no mājas un aizsteidzās pie Lotario, kuram izstāstīja visu notikušo un lūdza, lai viņš to noslēpjot vai arī aizbēgot kopā ar viņu kaut kur, kur Anselmo tos nevarētu atrast. Lotario tik ļoti samulsa, ka nespēja Kamillai atbildēt ne vārda, ne arī izlemt, ko darīt.

Beidzot viņš nolēma aizvest Kamillu uz kādu klosteri, kur viņa māsa bija priekšniece. Kamilla tam piekrita, un steidzīgi, kā apstākļi to prasīja, Lotario aizveda viņu uz klosteri, bet pats, nevienam neko neteicis, tūlīt atstāja pilsētu.

Rītam austot, Anselmo piecēlās un, nemaz neievērodams, ka Kamillas nav gultā, devās uz istabu, kurā bija ieslēdzis Leonellu, lai uzzinātu, ko viņa tam gribējusi pastāstīt. Viņš atvēra durvis un iegāja istabā, taču neatrada tur Leonellu, bet ieraudzīja tikai pie loga piestiprinātus palagus, kas liecināja, ka viņa bija norāpusies lejā un aizbēgusi. Noskumis viņš atgriezās, lai to pastāstītu Kamillai, bet, neatradis viņu ne gultā, ne visā mājā, ļoti izbijās. Viņš iztaujāja mājas kalpotājus, bet tie viņam neko nevarēja pateikt.

Meklēdams Kamillu, viņš nejauši ievēroja, ka viņas lādes bija atvērtas un ka tajās vairs neatradās daudzas viņas dārglietas; tad viņš saprata visu savu nelaimi un noskārta, ka Leonella nebija tās iemesls; tādā pašā nepilnīgā apģērbā skumjš un domīgs Anselmo devās pie sava drauga Lotario, lai izstāstītu viņam savas bēdas. Bet, kad viņš to neatrada un Lotario kalpi viņam sacīja, ka kungs naktī aizbraucis, līdzi paņemdams visu savu naudu, Anselmo šķita, ka viņš zaudēs prātu. Piedevām šīm nelaimēm viņš, atgriezies mājās, neatrada tur vairs ne savus kalpus, ne kalpones: māja bija tukša un atstāta.

Viņš nezināja, ko domāt, ko teikt un ko darīt, pamazām sajuzdams, ka kļūst ārprātīgs. Viņš redzēja un saprata, ka vienā mirklī bija zaudējis sievu, draugu un kalpotājus, viņam šķita, ka to atstājusi pati debess, un, galvenais, viņa gods bija pagalam, jo Kamillas aizbēgšana viņu pazudināja. Pēc ilgām pārdomām viņš nolēma doties uz ciematu pie sava drauga, pie kura agrāk bija viesojies, lai radītu izdevību sevi iegrūst postā. Viņš noslēdza savas mājas durvis, uzsēdās zirgam mugurā un, bēdu nomākts, devās ceļā; bet vēl nebija nojājis pusceļu, kad, neizturamu domu vajāts, nokāpa no zirga, piesēja to pie kāda koka, kura stumbram blakus pats nokrita zemē, elsodams un sāpīgi vaidēdams, un palika te guļam līdz vakaram, kad vēlā stundā ieraudzīja kādu jātnieku tuvojamies no pilsētas puses. Sasveicinājies ar viņu, Anselmo vaicāja, kas jauns noticis Florencē. Pilsētnieks atbildēja:

— Visdīvainākie notikumi, kādi sen nav piedzīvoti: atklātībā runā, ka San-Džovanni bagātnieka Anselmo labākais draugs Lotario pagājušo nakti aizvedis Anselmo sievu Kamillu un arī pats Anselmo pazudis. To visu pastāstījusi Kamillas kalpone, kuru pilsētas sargi notvēruši, kad viņa naktī pa palagu laidusies lejā no Anselmo mājas loga. Jāsaka, es īsti labi nezinu, kā viss tas noticis; zinu tikai, ka šis notikums pārsteidzis visu pilsētu, jo neko tamlīdzīgu nevarēja sagaidīt no abu dziļās un sirsnīgās draudzības, kas bija tik liela, ka tos visi sauca par *«diviem draugiem»*.

— Vai jūs varbūt zināt, — vaicāja Anselmo, — pa kādu ceļu aizbrauca Lotario un Kamilla?

— Man nav ne jausmas, — atbildēja pilsētnieks, — bet pilsētas pārvaldnieks ļoti pūlas viņus sameklēt.

— Lai dievs jūs pavada, seņor! — teica Anselmo.

— Un paliek ar jums, — atbildēja pilsētnieks un aizjāja.

Šīs drūmās vēstis noveda Anselmo tik tālu, ka viņš bija ne tikai tuvu ārprātam, bet arī gatavs izbeigt dzīvību. Viņš ar mokām piecēlās un aizjāja līdz sava drauga mājai, kas vēl neko nezināja par viņa nelaimi, bet, ieraudzīdams, ka Anselmo ieradies bāls, novārdzis un izdilis, saprata, ka viņu satriekušas kādas lielas bēdas. Anselmo tūlīt lūdza, lai viņu nogulda un iedod tam rakstāmlietas. Šis lūgums tika izpildīts: Anselmo noguldītu atstāja vienu, pat aizslēdza durvis, jo viņš to vēlējās. Vienatnē viņu atkal neizturami sāka mocīt domas par notikušo nelaimi, un nāves jausmās viņš skaidri noprata, ka viņa dzīvei pienācis gals, tāpēc gribēja vēstulē paskaidrot savas dīvainās nāves cēloņus: viņš sāka rakstīt, bet nepaguva pateikt visu, ko vēlējās, jo elpa tam aprāvās un viņa dzīvību izdzēsa ciešanas, kuras bija radījusi viņa neprātīgā ziņkāre. Mājas saimnieks, redzēdams, ka ir jau vēls un ka Anselmo viņu nesauc, nolēma ieiet pie viņa un apvaicāties, vai tam nav kļuvis sliktāk; viņš atrada to guļam uz mutes, ar pusi ķermeņa gultā, bet ar krūtīm atspiedušos pret galdu, uz kura atradās vēstule, rokā viņš vēl turēja spalvu. Saimnieks piegāja viņam klāt un viņu uzrunāja, bet, nesagaidījis atbildi, satvēra viņa roku, un, juzdams, ka tā ir auksta, saprata, ka viņš ir miris. Ārkārtīgi pārsteigts un satriekts viņš sasauca mājas ļaudis, lai tie redzētu Anselmo notikušo nelaimi; tad paņēma vēstuli un, pārliecinājies, ka to rakstījis pats nelaiķis ar savu roku, izlasīja šādus vārdus:

> «Kāda muļķīga un neprātīga vēlēšanās laupīja man dzīvību. Ja vēsts par manu nāvi aizsniegs Kamillu, lai viņa zina, ka es viņai piedodu, jo viņas pienākums nebija veikt brīnumus un man nevajadzēja tos no viņas prasīt; un, tā kā es pats esmu radījis savu negodu, tad nav...»

Tik daudz bija uzrakstījis Anselmo, un skaidri varēja redzēt, ka, nespējis pabeigt teikumu, viņš bija pabeidzis savu dzīvi. Nākošajā dienā viņa draugs paziņoja par Anselmo nāvi viņa radiniekiem, kas jau zināja viņa nelaimi un arī to, ka Kamilla atradās klosterī un ka viņa gandrīz būtu aizgājusi līdzi savam vīram viņa negribētajā mūžības ceļojumā — nevis tāpēc, ka viņu aizsniedza

ziņas par vīra nāvi, bet tāpēc, ka viņas draugs bija pazudis. Stāsta, ka, kļuvusi atraitne, viņa negribējusi atstāt klosteri, bet nevēlējusies arī kļūt mūķene, kamēr pēc neilga laika saņēmusi vēsti, ka Lotario krities kaujā Neapoles karalistē, kur tai laikā norisa karš starp mosjē de Lotreku un Kordovas Lielo karavadoni Gonsalo Fernandesu*; turp bija devies draugs, kas pārāk vēlu nožēloja savu kļūdu; to uzzinājusi, Kamilla kļuva mūķene un drīz nobeidza savu dzīvi skumju un grūtsirdības bargajās rokās. Tādu galu visiem trim sagādāja neprātīgais pasākums.

— Šī novele man patīk, — teica priesteris, — bet es nevaru ticēt, ka tā ir patiesība, un, ja viss ir izdomāts, tad autors to slikti veicis, jo nevaru iedomāties, ka pasaulē būtu tik muļķīgs vīrs, kas vēlētos izdarīt tik bīstamu pārbaudi, kā to vēlējās Anselmo. Tas varētu vēl atgadīties starp kādu dāmu un tās mīļāko, bet starp vīru un sievu tas ir neiespējami, taču, kas attiecas uz stāstījuma veidu, tad tas mani apmierina.

XXXVI NODAĻA,

kas stāsta par citiem neparastiem notikumiem iebraucamajā vietā.

Šai brīdī saimnieks, kas stāvēja iebraucamās vietas vārtos, iesaucās:

— Tur tuvojas jauks viesu bars! Ja tie šeit apstāsies, tad gan mums būs prieki!

— Kas ir šie ļaudis? — vaicāja Kardenio.

— Četri vīrieši jāj uz zirgiem, — atbildēja saimnieks, — ar īsiem kāpšļiem, turēdami rokās šķēpus un vairogus; visi viņi ir melnās maskās*, tiem līdzi dāmu seglos jāj sieviete baltā tērpā, arī maskojusies, un tos pavada kājām divi kalpi.

— Vai viņi ir jau ļoti tuvu? — jautāja priesteris.

— Tik tuvu, — atbildēja saimnieks, — ka tie ir jau klāt.

To izdzirdusi, Doroteja aizklāja savu seju un Kardenio iegāja pie dona Kichota, tūlīt pēc tam iebraucamajā vietā ieradās visi, ko saimnieks bija pieminējis: četri stalti jātnieki nokāpa no zirgiem un palīdzēja nokāpt arī sievietei; viens no tiem viņu satvēra rokās un nosēdināja krēslā, kas stāvēja pie istabas durvīm, kurā bija noslēpies Kardenio. Ne sieviete, ne vīrieši visu laiku nenoņēma maskas un neko nerunāja; tikai atsēdusies krēslā, sieviete dziļi nopūtās un nespēkā nolaida rokas, it kā viņa būtu slima vai izmisusi. Kalpi ieveda zirgus stallī.

Priesteris, visu to novērodams, vēlējās uzzināt, kas ir šie dīvaini apģērbtie un klusējošie ļaudis, piegāja klāt vienam no viņu kalpiem un apvaicājās par to, ko gribēja zināt. Kalps viņam atbildēja:

Viņu ar varu satvēruši un, neļaujot tai nemaz attapties, aizveduši.

— Šeņor, es patiešām nezinu, kas ir šie ļaudis, tikai tiem, manuprāt, jābūt lieliem augstmaņiem, sevišķi tam, kas satvēra rokās dāmu, ko jūs redzējāt: es ievēroju, ka pārējie izturas pret viņu ar godbijību un dara visu tikai pēc viņa pavēles.

— Bet kas ir šī seņora? — jautāja priesteris.

— Arī to es jums nevaru pateikt, — atbildēja kalps, — jo visa ceļojuma laikā neesmu redzējis viņas seju, tikai dzirdēju, ka viņa bieži nopūtās un vaidēja tā, it kā ar katru vaidu gribētu izlaist garu. Nav ko brīnīties, ja mēs tik maz zinām par viņiem, jo mans biedrs un es pavadām tos tikai divas dienas: mēs viņus sastapām ceļā, un tie mūs pierunāja, lai pavadām tos līdz Andaluzijai, apsolīdamies mums ļoti labi samaksāt.

— Vai jūs nedzirdējāt, kādos vārdos tie saucas? — vaicāja priesteris.

— Nebūt ne, — atbildēja kalps, — jo visu ceļu, mums par brīnumu, viņi jāja klusēdami, dzirdējām tikai nabaga seņoras nopūtas un elsas, tā ka mums kļuva viņas žēl, un mēs nešaubāmies, ka viņu kaut kur aizved pret viņas gribu. Spriežot pēc viņas apģērba, viņa vai nu ir mūķene, vai arī vēl tikai iestāsies klosterī, kas ir ticamāk, un laikam viņa skumst tāpēc, ka negrib kļūt mūķene.

— Viss var būt, — teica priesteris un, atstājis tos, aizgāja pie Dorotejas, kas, dzirdēdama aizplīvurotās dāmas nopūtas, sajuta dabisku līdzcietību un, tai tuvodamās, sacīja:

— Kādas bēdas jūs nomāc, seņora? Ja jums var palīdzēt sievietes padoms un pieredze, tad es labprāt piedāvājos jums pakalpot.

Bet noskumusī seņora klusēja, un, kaut gan Doroteja vēl laipnāk piedāvāja savus pakalpojumus, viņa nepārtrauca savu klusēšanu, līdz pienāca aizmaskotais kavaļero, par kuru kalps bija stāstījis, ka tam pārējie paklausot, un teica Dorotejai:

— Nepūlieties, seņora, kaut ko piedāvāt šai sievietei, jo viņai ir paradums būt nepateicīgai par to, ko dara viņas labā, un neprasiet no viņas atbildi, ja negribat dzirdēt no viņas mutes melus.

— Nekad neesmu melojusi, — viņa, līdz šim klusējusi, pēkšņi ierunājās, — tikai tāpēc, ka esmu patiesa un neprotu izlikties, iekļuvu tādā nelaimē, un es vēlos, lai jūs pats to apliecinātu, jo mans skaidrais patiesīgums jūs padarījis par viltnieku un meli.

Kardenio skaidri un saprotami dzirdēja šos vārdus, jo atradās pavisam tuvu runātājai, no kuras to šķīra tikai dona Kichota guļamtelpas durvis, un, tos izdzirdējis, viņš skaļi iesaucās:

— Mans dievs! Ko es dzirdu? Kāda balss ieskan manās ausīs?

Pie šiem izsaucieniem seņora pavisam satraukta pagrieza galvu un, neviena neredzēdama, piecēlās un gribēja ieiet telpā, kur atradās Kardenio, bet kavaļero viņu atturēja, neļaudams tai paspert ne soli. Savā uztraukumā un mulsā viņa nepamanīja, ka nokrita zīda maska, kas aizsedza viņas seju, un klātesošie ieraudzīja tās nesalīdzināmo un brīnišķīgo skaistumu, bet seja bija bāla un izbiedēta, un viņas skatiens šaudījās uz visām pusēm tik nemitīgi, it kā viņa būtu zaudējusi prātu, un šī neparastā izturēšanās radīja Dorotejā un visos klātesošajos dīvainu un dziļu žēlumu. Kavaļero bija dāmu cieši satvēris aiz pleciem un, ap viņu nopūlēdamies, nepaguva pieturēt arī savu lejupslīdošo masku, līdz tā nokrita pavisam; un, kad Doroteja, kas arī bija apskāvusi svešinieci, pacēla acis, viņa ieraudzīja, ka šis cilvēks, kas bija aptvēris seņoras plecus, bija viņas vīrs dons Fernando; tikko viņa to bija pazinusi, no viņas krūtīm izlauzās dziļš un neizsakāmi skumjš — ai! — un tā zaudēja samaņu; un, ja blakus neatrastos bārddzinis, kas Doroteju satvēra rokās, viņa būtu pakritusi zemē. Tūlīt piesteidzās priesteris un atsedza viņas plīvuru, lai apslacītu tai seju ar ūdeni, un, līdzko atklāja seju, Doroteju pazina dons Fernando, kas bija aptvēris otro seņoru, un raudzījās viņā kā sastindzis; tomēr viņš neatlaida vaļā Lusindu, — jo tā bija viņa, — kaut arī pēdējā pūlējās izrauties tam no rokām; viņa pēc balss bija pazinusi Kardenio, tāpat kā tas viņu.

Kardenio dzirdēja arī Dorotejas «ai», kad tā pakrita bez samaņas, un, domādams, ka iekliedzas viņa Lusinda, sabiedēts izsteidzās no guļamtelpas, un pirmais, ko viņš ieraudzīja, bija dons Fernando, kas vēl vienmēr turēja savās rokās Lusindu. Arī dons Fernando tūlīt pazina Kardenio; un visi trīs — Lusinda, Kardenio un Doroteja stāvēja mēmi un pārsteigti, it kā nesaprazdami, kas ar viņiem noticis. Visi klusēdami viens otru uzlūkoja: Doroteja donu Fernando, dons Fernando Kardenio, Kardenio Lusindu un Lusinda Kardenio. Pirmā klusumu pārtrauca Lusinda un teica donam Fernando šādus vārdus:

— Atlaidiet mani, seņor don Fernando, aiz cieņas pats pret sevi, ja nekas cits jums nevar iedvest cieņu; ļaujiet man atslieties pret sienu, kurai esmu efeja, pret balstu, no kura mani nespēja atraut jūsu uzmācība, jūsu draudi, jūsu solījumi un jūsu dāvanas; redziet, kā debesis mani pa neparastiem un nezināmiem ceļiem atvedušas pie mana īstā laulātā drauga, un jūs zināt no bagātās pieredzes, kas jums tik dārgi maksāja, ka vienīgi nāve var viņu izdzēst no manas atmiņas. Lai tad šis skaidrais apliecinājums pārvērš (ja jau jūs neko citu nespējat darīt) jūsu mīlu niknumā, jūsu laipnību ļaunumā, un atņemiet man dzīvību, jo, zaudējot to sava dārgā vīra klātbūtnē, es nebūšu veltīgi dzīvojusi, un varbūt mana nāve viņu pārliecinās, ka biju tam uzticīga līdz pēdējam dzīves mirklim.

Doroteja pa to laiku bija atžirgusi un, noklausījusies Lusindas vārdus, saprata, kas viņa tāda ir; redzēdama, ka dons Fernando neizlaiž Lusindu no savām rokām un neatbild uz viņas vārdiem, viņa saņēma visus spēkus, piecēlās, nometās ceļos pie viņa kājām un, izliedama daudzas skaistas un žēlas asaras, uzrunāja to šādiem vārdiem:

— Mans seņor, ja tavas acis neapžilbinātu ar saviem stariem tā saule, ko tu turi savās rokās, tad tu redzētu, ka pie tavām kājām uz ceļiem pakritusi nelaimīgā Doroteja, kuras postu tikai tu vari izbeigt. Esmu tā pazemīgā zemniece, ko tu ar savu labvēlību vai patiku gribēji pacelt tik augstu, lai to sauktu par savējo; esmu tā, kas savas tikumības robežās dzīvoja laimīgi, līdz, atbildot uz taviem neatlaidīgajiem lūgumiem un šķietami īstajām mīlas jūtām, atvēra savas vienatnības durvis un atdeva tev savas brīvības atslēgas, bet tu par šo dāvanu atmaksāji ar nepateicību, ko skaidri pierāda tas, ka atrodi mani šai vietā un ka es tevi šeit tādu ieraugu. Tomēr es negribu, lai tu domātu, ka es šurp esmu atnākusi pa sava negoda ceļu; nē, mani šurp atveda tikai sāpes un mokas par to, ka esi mani aizmirsis. Tu vēlējies, lai esmu tava, un to vēlējies tik ļoti, ka tagad, kaut arī tu to vairs nevēlies, tu tomēr joprojām esi un mūžam būsi mans. Raugi, mans seņor, varbūt mana nesalīdzināmā mīlestība, ko jūtu pret tevi, varētu tev aizstāt to skaistumu un dižciltību, kuru dēļ tu mani pameti. Tu nevari piederēt skaistajai Lusindai, jo piederi man, un viņa nevar piederēt tev, jo pieder Kardenio; daudz vieglāk tev būs, ja labi padomāsi, atkal iemīlēt to, kura mīl tevi, nekā iedvest patiku pret sevi tai, kas tevi neieredz. Tu man tuvojies, kad dzīvoju bezrūpīga, es nevainīga padevos taviem lūgumiem, tu zināji, ka esmu no zemnieku dzimtas, un tu labi zini, kādā veidā tu mani pakļāvi savai gribai; tātad tu nevari atrunāties, ka tiki maldināts, un, ja tas ir tā, ja esi kristietis un kavaļero, kāpēc tu gribi, aplinkus ceļus iedams, izvairīties dot man beigās to laimi, ko devi man sākumā? Un, ja tu nevēlies, lai kļūstu tava patiesā un likumīgā sieva, tad pieņem mani vismaz par savu verdzeni, jo, piederēdama tev, es būšu laimīga un apmierināta. Neatstāj un nepamet mani bez atbalsta, jo tad visi runās par manu negodu, nesagādā maniem vecākiem tik bēdīgas vecuma dienas, jo to nepelna uzticība, ar kādu tie vienmēr kalpojuši taviem vecākiem. Ja tu domā, ka pazemosi savas asinis, sajaukdams tās ar manējām, tad ņem vērā, ka gandrīz nav tādu dižciltīgu ģimeņu pasaulē, kam tas nebūtu gadījies, un ka pēcnācēju dižciltību nenosaka mātes kārta, turklāt īsta dižciltība ir tikumība, un, ja tās tev trūkst, jo tu liedz man to, ko man tiesības no tevis prasīt, tad es būšu dižciltīgāka par tevi. Visbeidzot, seņor, varu tev teikt: gribi vai negribi, esmu

tava sieva; to apliecināja tavi vārdi, kas nevar un nedrīkst būt melīgi, ja tu sevi vērtē augstāku aiz tā paša iemesla, kura dēļ mani nicini; to visu apliecinās tavs paraksts un debesis, kuras tu piesauci par liecinieku saviem solījumiem, Un, ja ar to vēl nepietiek, tad tava paša sirdsapziņa tev klusu atgādinās tavās izpriecās manu vārdu patiesību, traucēdama tavas labākās baudas un tavu līksmību.

Šādus un vēl citus vārdus teica apbēdinātā Doroteja ar tik dziļu izjūtu un tik karstām asarām, ka pat dona Fernando pavadoņi un visi klātesošie apraudājās. Dons Fernando klausījās, neteikdams ne vārda, līdz viņa pabeidza savu runu un sāka tā elsot un nopūsties, ka tikai akmens sirds varēja palikt nejūtīga pret šādām ciešanām. Lusinda uzlūkoja Doroteju, tikpat viņas bēdu aizkustināta, cik apbrīnodama viņas gudrību un skaistumu; viņa gan gribēja tai tuvoties un teikt dažus mierinājuma vārdus, bet dons Fernando joprojām neizlaida viņu no savām rokām. Viņš apmulsis un izbijies ilgi un uzmanīgi vēroja Doroteju, tad izlaida Lusindu no savām rokām un sacīja:

— Tu uzvarēji, skaistā Doroteja, tu uzvarēji, jo nevienam nebūtu drosmes noliegt visu tavu vārdu patiesību.

Lusinda bija tuvu ģībonim un, kad to palaida vaļā dons Fernando, būtu nokritusi zemē, bet Kardenio, kas bija nostājies donam Fernando aiz muguras, lai pēdējais to neredzētu, atmetis visas bailes un ne par ko vairs nedomādams, piesteidzās, lai saturētu Lusindu, un, satvēris viņu savās rokās, izsaucās:

— Ja žēlsirdīgā debess grib tev dot mieru, mana uzticīgā, pastāvīgā un skaistā pavēlniece, tad visdrošāk tu to atradīsi šajās rokās, kas tevi tagad apskauj un apskaus tad, kad liktenis gribēs, lai tevi saucu pilnīgi par savējo.

Dzirdot šos vārdus, Lusinda pievērsa savu skatienu Kardenio, kuru viņa sākumā bija pazinusi pēc balss, un tagad pārliecinājās pati savām acīm, ka nebija maldījusies; saviļņota viņa aizmirsa jebkuru atturību, apskāva viņa kaklu un, piespiedusi savu vaigu Kardenio vaigam, teica:

— Jūs, mans seņor, esat savas gūsteknes īstais pavēlnieks, ja arī naidīgais liktenis tam pretotos un vēl vairāk apdraudētu manu dzīvību, kas saistīta ar jūsējo.

Donam Fernando un visiem klātesošajiem šī aina šķita ļoti dīvaina, un tie izbrīnījās par šādu neredzētu notikumu. Doroteja pamanīja, ka dons Fernando nobālēja un satvēra sava zobena rokturi, it kā gribēdams atriebties Kardenio, un, to noģizdama, viņa neredzētā ātrumā apskāva viņa kājas, skūpstīja tās un turēja tik cieši, ka viņš nespēja pakustēties, tad, nemitīgi asaras liedama, viņa iesaucās:

— Ko tu gribi darīt šai negaidītajā brīdī, mans vienīgais patvērums? Pie tavām kājām ir tava sieva, bet tā, ko tu vēlētos par sievu, ir sava vīra rokās; vai tu domā, ka tas būtu labi un iespējami, ka tu šķirtu tos, ko debesis savienojušas, vai tev pieklājas iegūt par savējo to, kas pārcietusi tik daudz grūtību, apliecinādama savas patiesās un nemainīgās jūtas tavu acu priekšā, ar prieka asarām apslacinot sava īstā vīra vaigu un krūtis? Lūdzu tevi, dieva dēļ, esi godprātīgs; lai šī acīm redzamā patiesība neiededzina tavas dusmas, bet gan tās apslāpē, un tu mierīgi ļauj, ka šie abi mīlētāji netraucēti pieder viens otram, cik ilgi debesis to grib, — tā tu pierādīsi savas dižās un cildenās dvēseles augstsirdību, un pasaule redzēs, ka tavs saprāts ir stiprāks nekā tava iekāre!

Kamēr Doroteja tā runāja, Kardenio, apskāvis Lusindu, nenolaida acis no dona Fernando, nolēmis pie viņa pirmās aizdomīgās kustības ar visiem spēkiem aizstāvēties un uzbrukt tiem, kas viņu apdraudēs, pat ja tas viņam maksātu dzīvību; bet šai brīdī donu Fernando apstāja viņa draugi, priesteris un bārddzinis, kas visu laiku atradās šeit, arī labais Sančo Pansa, un visi lūdza donu Fernando ievērot Dorotejas asaras un nepievilt viņas taisnīgās cerības, ja tās teiktie vārdi esot

patiesi, par ko viņi nešauboties; lai viņš saprotot, ka nevis šķietama nejaušība, bet gan sevišķa debesu griba likusi tiem visiem sastapties tādā vietā, kur vismazāk to varēja paredzēt; bet priesteris piemetināja, lai ņemot vērā, ka tikai nāve spētu izšķirt Lusindu un Kardenio, un, pat ja viņus šķirtu zobena asmens, viņi šādu nāvi uzskatītu par lielāko laimi; šādos grūtos gadījumos visgudrākais esot pārvarēt pašam sevi, izrādīt augstsirdību un labprātīgi atļaut, lai divi cilvēki brīvi pēc sava prāta bauda laimi, ko debess tiem dāvinājusi; lai viņš pievēršot acis Dorotejas skaistumam, kurai tikai nedaudzas sievietes — vai varbūt pat neviena — varot līdzināties un vēl mazāk to pārspēt; lai skaistumam pievienojot viņas lēnprātību un bezgalīgo mīlestību pret viņu un it sevišķi lai viņš kā īsts kavaļero un kristietis apzinoties, ka viņam jāizpilda dotais solījums, jo šādi tas izpildīšot savu pienākumu pret dievu un iegūšot visu to saprātīgo cilvēku atzinību, kas zina un izprot, ka skaistums, iemiesojies zemas kārtas sievietē, vienots ar tikumību, var pacelties un nostāties līdzās jebkurai dižciltībai, nebūt nepazeminot to, kas to paceļ un padara sev līdzīgu; un nav nosodāms tāds cilvēks, kas, nekādi neapgrēkodamies, paklausa stiprajiem kaisles likumiem.

Pārējie piebilda vēl tik daudz pārliecinošu vārdu, ka dona Fernando vīrišķīgā sirds, kurā strāvoja cēlas asinis, beidzot padevās un ļāva, ka to uzvar patiesība, kuru viņš nevarēja noliegt, kaut arī to gribētu; un par zīmi, ka tas padevies un pakļāvies labajiem apsvērumiem, viņš noliecās un apskāva Doroteju, sacīdams:

— Piecelieties, mana seņora, jo nav taisnīgi, ka pie manām kājām nometusies ceļos tā, kuru glabāju savā dvēselē, un, ja es līdz šim to nekādi neesmu izrādījis, tad varbūt to gribējusi debess, lai es redzētu, cik jūs uzticīgi mani mīlat, un mācītos cienīt jūsu īsto vērtību. Es lūdzu jūs, nepārmetiet manu ļauno un nevērīgo rīcību, jo tas pats iemesls un tas pats spēks, kas man liek jūs tagad atzīt par savējo, līdz šim pamudināja mani censties nebūt jūsējam. Un, ja gribat pārliecināties par manu vārdu patiesību, tad ieskatieties laimīgās Lusindas acīs, un jūs tur redzēsiet visu manu grēku piedošanu, un, tā kā viņa atradusi un sasniegusi to, ko vēlējās, un es esmu atradis jūsos savu augstāko laimi, tad lai viņa mierīgi un laimīgi dzīvo ilgus gadus ar savu Kardenio, bet es lūgšos, lai debess man atļauj tikpat ilgi dzīvot kopā ar manu Doroteju.

To sacīdams, viņš vēlreiz apskāva un noskūpstīja Doroteju tik maigi, ka viņam bija jāsavaldās, lai ar savām asarām neapliecinātu savu mīlu un nožēlu. Bet Lusinda, Kardenio un pārējie nebija tik savaldīgi, jo viņi visi sāka raudāt, daži aiz laimes par sevi, daži aiz prieka par citiem, un ārēji likās, it kā tos būtu piemeklējusi liela nelaime. Pat Sančo Pansa raudāja, lai gan viņš vēlāk teica, ka raudājis tāpēc, ka Doroteja neesot Mikomikonas karaliene, no kuras viņš gaidījis lielus labumus. Satraukums un asaras pēc kāda laika norima, tad Kardenio un Lusinda noslīga dona Fernando priekšā uz ceļiem un tik cildeniem vārdiem pateicās par viņiem parādīto laipnību, ka dons Fernando nezināja, ko atbildēt, bet tikai tos pacēla un apskāva lielā mīlā un pieklājībā.

Tad viņš jautāja Dorotejai, kā viņa nokļuvusi šai apvidū, tik tālu no viņas dzimtās vietas. Viņa īsos un saprātīgos vārdos pastāstīja viņam visu, ko agrāk bija stāstījusi Kardenio, un viņas stāsts tā patika donam Fernando un viņa pavadoņiem, ka tie būtu vēlējušies, lai viņa to vēl ilgi turpinātu, tik atjautīgi prata Doroteja stāstīt par savām nedienām. Kad viņa beidza runāt, dons Fernando pastāstīja, kas noticis pilsētā pēc tam, kad viņš atradis pie Lusindas krūtīm vēstuli, kurā tā bija paskaidrojusi, ka esot Kardenio sieva un nevarot piederēt viņam. Viņš gribējis Lusindu nogalināt, un tikai viņas vecāki to atturējuši, citādi viņš to būtu izdarījis, tad saniknots un apkaunots tas atstājis viņu namu, stingri nolēmis sevi atriebt izdevīgākā gadījumā; nākošajā dienā viņš uzzinājis, ka Lusinda aizbēgusi no savu vecāku mājas nevienam nezināmā virzienā un tikai pēc vairākiem mēnešiem beidzot saņēmis ziņas, ka viņa atrodoties kādā klosterī, kur gribot palikt visu mūžu, ja nevarot to nodzīvot kopā ar Kardenio; to uzzinājis, viņš šo triju kavaļero pavadībā iera-

dies klosterī, bet nav vēlējies Lusindu sastapt, baidīdamies, ka, pamanot viņa ierašanos, klosteri vairāk apsargās; kādu dienu, novērojis, ka vārti atvērti, viņš atstājis divus kavaļero pie tiem sardzē, bet ar trešo iegājis klosterī meklēt Lusindu, kuru tie atraduši krusta ailē sarunājamies ar kādu mūķeni, un tūlīt viņu ar varu satvēruši un, neļaujot tai nemaz attapties, aizveduši uz kādu vietu, kur sagatavojušies viņu vest tālāk, ko izdarījuši netraucēti, jo klosteris atradies klajā laukā tālu no ciemata. Viņš pastāstīja arī, ka Lusinda, redzēdama sevi viņa varā, zaudējusi samaņu un, kad atguvusies, tikai raudājusi un nopūtusies, nerunādama neviena vārda, un šādā klusēšanā un asarās tie nokļuvuši līdz šai iebraucamajai vietai vai, kā viņam šķiet, līdz pašām debesīm, kur izbeidzas un gaist visas šās zemes nelaimes.

XXXVII NODAĻA,

kurā turpinās stāsts par slaveno Mikomikonas infanti un risinās citi jautri notikumi.

Visu to noklausījās Sančo ar dziļām dvēseles sāpēm, jo viņš redzēja, ka viņa cerības kļūt valdniekam izgaisa kā dūmi, ka skaistā Mikomikonas princese pārvērtās par Doroteju un milzis par donu Fernando, bet viņa kungs, neko nenojauzdams par šiem notikumiem, gulēja saldā miegā. Doroteja vēl joprojām nevarēja aptvert, vai viņas iegūtā laime nav tikai sapnis; tāpat domāja Kardenio, un arī Lusinda bija šādā noskaņā. Dons Fernando pateicās debesīm par viņam parādīto žēlastību, kas viņu atbrīvoja no sarežģītā labirinta, kurā maldīdamies viņš varēja pazudināt savu godu un savu dvēseli; īsi sakot, visi, kas atradās iebraucamajā vietā, bija priecīgi un apmierināti par visu bēdu laimīgo noslēgumu. Priesteris visu to gudri izskaidroja un katram novēlēja laimes par labo iznākumu; bet visvairāk priecājās apmierinātā saimniece, kurai Kardenio un priesteris apsolījās samaksāt ar procentiem visus dona Kichota nodarītos zaudējumus. Vienīgi Sančo, kā jau teikts, bija nomākts, nelaimīgs un skumjš; un ar šādu grūtsirdīgu izskatu viņš ienāca pie sava kunga, kas nupat bija atmodies, un tam teica:

— Jūsu žēlastība Bēdīgā Izskata seņor, jūs varat gulēt, cik ilgi vien jums patīk, nepūlēdamies nogalināt milzi un atdot princesei viņas karaļvalsti, jo viss jau ir beigts un padarīts.

— To es ticu, — atbildēja dons Kichots, — jo izcīnīju ar milzi visniknāko un visbriesmīgāko kauju, kāda jebkad bijusi manā mūžā, un ar vienu cirtienu — blāc! — notriecu viņam galvu zemē, un tam izšļācās tik daudz asiņu, ka tās pludoja pa grīdu straumēm kā ūdens.

— Sakiet labāk — kā sarkanvīns, jūsu žēlastība, — atbildēja Sančo, — jo ziniet, ja jūs vēl nezināt, ka nogalinātais milzis ir sakapāts vīna maiss un asinis ir sešas arobas sarkanvīna, ko tas glabāja savā vēderā, bet nocirstā galva ir tā mauka, kas mani radījusi, un visu kopā lai parauj velns!

— Ko tu tur runā, nelga? — iesaucās dons Kichots. — Vai esi prātu zaudējis?

— Piecelieties, jūsu žēlastība, — teica Sančo, — un palūkojieties, ko jūs te esat savārījis un kas mums būs jāsamaksā, un apskatiet arī karalieni, kas pārvērtusies par vienkāršu dāmu Doroteju; ir arī vēl citi notikumi, par kuriem, ja labi padomāsiet, varēsiet pabrīnīties.

— Es ne par ko nebrīnīšos, — atbildēja dons Kichots, — atceries, — es tev pagājušo reizi teicu, ka šai mājā notiek burvības, un nav jābrīnās, ja tās notiek arī tagad.

— Es tam ticētu, — sacīja Sančo, — ja mani šeit būtu mētājuši burvju spēki, taču viss notika īsteni un patiesi: es pats redzēju, ka saimnieks, kas arī tagad šeit atrodas, turēja segas vienu malu un ar lielu prieku svieda mani gandrīz līdz debesīm, un viņa smiekli bija tikpat stipri kā viņa roku spēks: un, ja jau es visus tos cilvēkus pazinu, tad man šķiet, kaut gan esmu vientiesis un grēcinieks, ka te nav nekādas burvības, bet gan lielas nepatikšanas un varen liela nelaime.

— Nu nekas, gan jau dievs palīdzēs, — teica dons Kichots, — pasniedz manas drēbes, un es iziešu apskatīties, kādi ir tie tevis vēstītie notikumi un pārvērtības.

Sančo palīdzēja tam apģērbties, bet šai laikā priesteris pastāstīja donam Fernando un citiem klātesošiem par dona Kichota ārprātu un par viltību, kādu tie pielietojuši, lai aizvestu viņu projām no Nabadzības klints, uz kuras tas bija apmeties aiz iedomas, ka viņa dāma to nonicinājusi. Viņš tiem pastāstīja arī gandrīz visas bruņinieka dēkas, kuras bija dzirdējis no Sančo, par ko visi pabrīnījās un smējās, jo šis ārprāta veids viņiem, kā daudziem citiem, šķita visai neparasts.

Priesteris piebilda, ka seņoras Dorotejas lielā laime tagad neļaujot tiem turpināt viņu pasākumu, tāpēc jāatrod cits paņēmiens, kā aizvest donu Kichotu uz viņa dzimto ciematu. Kardenio piedāvājās turpināt šo pasākumu, jo Lusinda varot tagad pārņemt Dorotejas lomu.

— Nē, — teica dons Fernando, — tas nav vajadzīgs, jo es vēlos, lai Doroteja turpinātu savu spēli, un, tā kā labā bruņinieka dzīves vieta vairs nav tālu, tad labprāt gribu sekmēt viņa izveseļošanos.

— Līdz viņa ciematam jāceļo vēl divas dienas.

— Arī ja tas atrastos vēl tālāk, es labprāt turp ceļotu, lai izdarītu šādu labu darbu.

Šai brīdī iznāca dons Kichots pilnā kaujas apbruņojumā, ar sadauzīto Mambrino bruņu cepuri galvā, turēdams rokā vairogu un atbalstījies uz sava nūjai līdzīgā šķēpa. Donu Fernando un citus pārsteidza dona Kichota dīvainais izskats, viņa pusjūdzes garumā izstieptā vājā un dzeltenbālā seja, viņa dažādie ieroči un apvaldītā izturēšanās; visi klusēja, gaidīdami, ko viņš sacīs, un viņš, pievērsis acis skaistajai Dorotejai, ļoti svinīgi un nosvērti teica:

— Mans ieroču nesējs, skaistā seņora, man ziņo, ka jūsu diženums sabrucis un ka jūs to esat iznīcinājusi, no karalienes un dižciltīgas seņoras pārvērzdamās vienkāršā jaunavā. Ja tas noticis pēc jūsu tēva, karaliskā nigromanta*, pavēles, kurš baidās, ka es jums nesniegšu vajadzīgo palīdzību, tad varu sacīt, ka viņš savās zināšanās palicis pusceļā un neizprot bruņinieku stāstus: ja viņš tos būtu lasījis tik vērīgi un ilgi kā es, tad viņš zinātu, ka tur katrā lappusē minēti mazāk slaveni bruņinieki nekā es, kas tomēr paveikuši grūtākas lietas, jo nav jau grūti nogalināt kādu nieka milzīti, lai arī tas būtu diez cik nekaunīgs; vēl pirms dažām stundām es ar viņu sastapos un... bet es labāk klusēšu, lai jūs nesacītu, ka meloju. Gan jau laiks, šis visu lietu atklājējs, darīs jums to zināmu, kad to nemaz negaidīsim.

— Jūs sastapāties ar diviem vīna maisiem, nevis ar milzi! — iesaucās šai brīdī saimnieks.

Bet dons Fernando deva viņam zīmi klusēt un nepārtraukt dona Kichota runu, un dons Kichots turpināja:

— Tātad gribu jums sacīt, augstā un karaļvalsti zaudējusī seņora, ja manis pieminētā iemesla dēļ jūsu tēvs šādi pārveidojis jūsu personu, tad neticiet tam, jo nav uz zemes tādu briesmu, caur kurām sev neizlauztu ceļu mans šķēps, ar kuru nocirtis jūsu ienaidnieka galvu es pēc dažām dienām uzlikšu jums galvā jūsu valsts kroni.

Dons Kichots apklusa un gaidīja, ko princese tam atbildēs, un viņa, zinādama dona Fernando vēlēšanos šo spēli nepārtraukt, iekāms dons Kichots nebūs aizvests mājā, ļoti laipni un nopietni atbildēja:

— Tas, kas jums teica, drošsirdīgais Bēdīgā Izskata bruņiniek, ka esmu pārvērtusies un kļuvusi citāda, nav runājis patiesību, jo esmu tā pati šodien, kāda biju vakar. Zināmas pārmaiņas patiešām man sagādāja laimīgs gadījums, sniegdams man to vislabāko, ko varēju vēlēties; tomēr neesmu kļuvusi citāda kā agrāk, un es joprojām gribu uzticēties jūsu drosmīgo un neuzvaramo roku spēkam, kā to vienmēr esmu darījusi. Tātad, mans seņor, izrādiet manam tēvam pienācīgo cieņu un uzskatiet viņu par gudru un piesardzīgu cilvēku, jo viņš ar savu zinātni atrada tik vieglu un pareizu izeju no manas nelaimes: man šķiet, ka bez jums, seņor, es nekad nebūtu ieguvusi savu tagadējo laimi, un, ka runāju patiesību, to jums var apliecināt šeit klātesošie seņori. Mums atliek tikai rīt doties ceļā, jo šodien mēs vairs nevaram tālu aizceļot, bet visu pārējo, kas attiecas uz mūsu pasākuma veiksmi, es uzticu dievam un jūsu sirds drosmei.

Tā runāja gudrā Doroteja, un, viņā noklausījies, dons Kichots pagriezās pret Sančo, lielās dusmās sacīdams:

— Es tev teikšu, Sančuelo, ka tu esi vislielākais nekrietnelis visā Spānijā. Saki, zagli un klaidoni, vai tu nupat man neteici, ka šī princese pārvērtusies jaunavā Dorotejā un ka manis nocirstā milža galva esot mauka, kas tevi radījusi, piebilzdams vēl citas muļķības, kas mani tā samulsināja, kā tas manā dzīvē nekad nebija gadījies! Es zvēru (viņš pacēla acis pret debesīm un cieši sakoda zobus), ka es tevi samalšu miltos, lai atmiņa par to saglabātos visu to melīgo ieroču nesēju smadzenēs, kas turpmāk kalpos klaiņojošiem bruņiniekiem.

— Apmierinieties, mans žēlīgais seņor, — atbildēja Sančo, — varbūt esmu kļūdījies, runādams par princeses Mikomikonas pārvēršanos, bet, kas attiecas uz milža galvu vai vismaz uz sadurstītajiem vīna maisiem un to, ka asinis bija sarkanvīns, tur es gan nekļūdos, dieva vārds, jo saplēstie maisi vēl atrodas jūsu gultas galvgalī un vīns izplūdis pa visu grīdu kā ezers. Gan jūs to redzēsiet, kad jums zvels pa maku, tas ir, es gribēju teikt, kad žēlīgais seņors saimnieks pieprasīs, lai atlīdzināt par visu. Un, ja seņora karaliene ir tāda pati, kā bijusi, tad priecājos par to no visas sirds, jo tad jau es dabūšu arī savu daļu, kā godīgs cilvēka bērns.

— Man jāsaka tev, Sančo, — sacīja dons Kichots, — ka tu esi muļķis, piedod man, un ar to pietiek.

— Pietiek, — sacīja dons Fernando, — un nerunāsim vairs par to, un, tā kā seņora princese teica, lai dodamies ceļā rīt, jo šodien ir jau par vēlu, tad darīsim tā un pakavēsimies šonakt līdz ausmai patīkamās sarunās, un rīt visi pavadīsim seņoru donu Kichotu, jo gribam būt liecinieki viņa drosmīgajiem un nedzirdētajiem varoņdarbiem, kurus tas veiks savā lielajā pasākumā, izpildot doto solījumu.

— Man pieklātos jums pakalpot un jūs pavadīt, — atbildēja dons Kichots, — es ļoti pateicos par man parādīto laipnību un par jūsu labajām domām, kuras es attaisnošu, ja arī man vajadzētu to samaksāt ar savu dzīvību vai pat ar kaut ko vēl dārgāku, ja būtu kaut kas vēl dārgāks.

Dons Kichots un dons Fernando vēl ilgi viens otram teica laipnus vārdus un piedāvāja viens otram savus pakalpojumus, bet viņi visi apklusa, kad iebraucamajā vietā šinī brīdī ienāca kāds ceļotājs, kura tērps liecināja, ka viņš ir kristietis, kas nesen atgriezies no mauru zemes, jo tas bija ģērbies īsos zilas vadmalas svārkos bez apkakles, ar piedurknēm, kas sniedzās līdz elkoņiem, un zilās audekla biksēs; galvā tam bija tādas pašas krāsas berete, kājās dateļkrāsas puszābaki, pār krūtīm bija pārsieta siksna, kurā karājās līkais mauru zobens. Viņam sekoja jāšus uz ēzeļa kāda sieviete mauru tērpā, ar aizsegtu seju; plīvura apvīto galvu tai greznoja brokata cepurīte, un plata almalafa* ietina viņas augumu no galvas līdz kājām. Vīrietis bija spēcīga un stalta auguma, mazliet pāri četrdesmit gadiem, ar brūnganu seju, garām ūsām un skaistu bārdu; īsi sakot, viņa āriene liecināja, ka labākā apģērbā viņš izskatītos pēc dižciltīga un ievērojama vīra. Ienācis viņš prasīja istabu un, kad viņam atbildēja, ka iebraucamajā vietā vairs brīvu istabu neesot, redzami sadrūma, piegāja pie sievietes mauru tērpā un ar savām rokām viņu nocēla no segliem. Lusinda, Doroteja, saimniece, viņas meita un Maritornesa, kuru uzmanību saistīja neparastais un vēl nekad neredzētais svešinieces tērps, apstāja maurieti, un Doroteja, ievērojusi, ka abi ceļotāji noskumuši par to, ka tiem nedeva istabu, ar savu parasto laipnību, pieklājību un saprātīgumu viņai sacīja:

— Nebēdājieties, mana seņora, ja jums šeit trūkst ērtību, jo tādas nav atrodamas nevienā iebraucamā vietā; bet, ja jums labpatiktos apmesties kopā ar mums (viņa norādīja uz Lusindu), mēs jūs uzņemsim tik labi, kā vēl varbūt neviens jūs nav uzņēmis visā jūsu ceļā.

Aizplīvurotā sieviete neko neatbildēja, tikai piecēlās no sola, kur bija atsēdusies, sakrustoja rokas uz krūtīm, nolieca galvu un paklanījās par pateicības zīmi. No šās klusēšanas viņas secināja, ka viņa, bez šaubām, ir mauriete, kas neprot kristiešu valodu. Tad pienāca klāt atbrīvotais gūsteknis, kas pa šo laiku bija aizgājis sāņus, un, redzēdams, ka sievietes apstājušas viņa ceļa biedreni, kas uz visiem viņu vārdiem atbildēja ar klusēšanu, viņš sacīja:

— Manas seņoras, šī meitene ļoti vāji saprot mūsu valodu, jo viņa runā tikai savas zemes valodā, tāpēc viņa neatbildēja un neatbild uz jūsu jautājumiem.

— Mēs neko nejautājam, — atbildēja Lusinda, — mēs tikai piedāvājam viņai šonakt savu sabiedrību un gultu istabā, kurā esam novietojušās un kur viņa atradīs visas šeit iespējamās ērtības, jo mūsu pienākums vajadzības gadījumā ir laipni pakalpot visiem svešzemniekiem, it sevišķi sievietēm.

— Viņas un savā vārdā, — atbildēja gūsteknis, — skūpstu jums rokas, mana seņora, un augsti novērtēju jūsu laipnību, jo šādos apstākļos tik ievērojamas personas, kādas acīm redzot esat jūs, parāda mums tiešām ļoti lielu uzmanību.

— Sakiet man, seņor, — vaicāja Doroteja, — vai šī seņora ir kristiete vai mauriete? Viņas tērps un klusēšana liek mums domāt citādi, nekā mēs to vēlētos.

— Viņai ir maurietes tērps un ķermenis, bet dvēselē viņa ir īsta kristiete un ļoti vēlas tāda kļūt.

— Tātad viņa vēl nav kristīta? — vaicāja Lusinda.

— Mēs to vēl nepaspējām izdarīt, — atbildēja gūsteknis; — kopš viņa atstāja savu dzimto zemi Alžīriju, tā līdz šim vēl nav bijusi tādās nāves briesmās, lai viņu vajadzētu kristīt, neiepazīstinot vispirms ar mūsu mātes svētās baznīcas ceremonijām, bet ar dieva palīgu mēs tai drīz dosim pieklājīgu kristību, kāda atbilst viņas kārtai, kas ir augstāka, nekā to rāda viņas tērps un manējais.

Šie vārdi modināja visos, kas viņā klausījās, vēlēšanos uzzināt, kas bija šī mauriete un gūsteknis; bet neviens nevēlējās pašreiz viņam to vaicāt, jo bija redzams, ka atpūta tam šai brīdī bija vajadzīgāka nekā iztaujas par viņa dzīvi. Doroteja satvēra maurietes roku, nosēdināja viņu sev blakus un lūdza to noņemt plīvuru. Mauriete uzlūkoja gūstekni, it kā vaicādama, ko viņai saka un kas viņai jādara. Gūsteknis sacīja tai arabu valodā, ka viņu lūdzot noņemt plīvuru un lai viņa

to darot; tad viņa pacēla plīvuru un atsedza tik daiļu seju, ka Dorotejai viņa šķita skaistāka par Lusindu un Lusindai — skaistāka par Doroteju, un visi apkārtējie atzina, ka tikai mauriete var viņām abām līdzināties, bet bija arī tādi, kam viņa dažā ziņā šķita pat pārāka. Un, tā kā skaistumam piemīt ārkārtīgā spēja nomierināt prātus un valdzināt sirdis, tad visi sajuta sirsnīgu vēlēšanos laipni pakalpot un izdabāt skaistajai maurietei.

Dons Fernando jautāja gūsteknim, kā sauc maurieti, un tas atbildēja, ka viņa saucoties Lela Zoraida, bet viņa, to dzirdēdama, noprata, ko kristietis jautāja, un pievilcīgā satraukumā ātri iesaucās:

— Nē, ne Zoraida — Marija, Marija!

Ar to viņa gribēja sacīt, ka saucas Marija, nevis Zoraida. Šie vārdi un lielais satraukums, kādā mauriete tos izrunāja, lika dažam no klātesošiem nobirdināt asaras, sevišķi sievietēm, kas pēc savas dabas ir maigas un līdzjūtīgas. Lusinda viņu apskāva ar lielu sirsnību un teica:

— Jā, jā, Marija, Marija!

Un mauriete viņai atbildēja:

— Jā, jā, Marija — Zoraida *makanše* (kas nozīmē — nē).

Bija pienācis vakars, un, paklausīdams dona Fernando pavadoņu pavēlei, saimnieks centās viņiem sagatavot iespējami labas vakariņas. Kad sita vakariņu stundu, visi apsēdās pie garā galda, kādi mēdz atrasties saimes istabās, jo viesnīcā nebija ne apaļa, ne četrstūraina galda, un goda vietā kā priekšsēdētāju, neraugoties uz viņa ierunām, nosēdināja donu Kichotu, kas vēlējās, lai viņam blakus sēdētu seņora Mikomikona, jo viņš taču esot tās aizstāvis. Tiem līdzās nosēdās Lusinda un Zoraida, bet iepretim dons Fernando un Kardenio, tad gūsteknis un pārējie kavaļero, bet blakus dāmām novietojās priesteris un bārddzinis; tā viņi priecīgi vakariņoja un kļuva vēl jautrāki, kad dons Kichots, pēkšņas iedvesmas sagrābts, kas viņu pamudināja teikt runu kā kādreiz vakariņās ar kazu ganiem, tos uzrunāja:

— Patiešām, ja labi apdomājam, seņori, tad klaiņojošo bruņinieku ordeņa pārstāvji piedzīvo lielas un nedzirdētas lietas. Jo kurš gan no dzīvajiem, ienākdams tagad pa šās pils vārtiem un mūs ieraudzīdams, noticētu, ka mēs esam tie, kas esam? Kas varētu iedomāties, ka šī seņora pie maniem sāniem ir mums visiem pazīstamā lielā karaliene un ka es esmu Bēdīgā Izskata bruņinieks, kura vārds skan slavas mutē? Es tagad vairs neapšaubu, ka bruņinieku amats un māka pārspēj visu, ko cilvēki līdz šim izdomājuši, un pelna jo lielāku cieņu tāpēc, ka bruņiniekus apdraud pastāvīgas briesmas. Lai man daži nemēģina iestāstīt, ka zinātne ir augstāka nekā kara māksla; tādiem es atbildēšu, lai tie būtu kas būdami, ka viņi paši nezina, ko runā, jo viņu galvenais un svarīgākais pierādījums ir tas, ka garīgais darbs esot augstvērtīgāks nekā fiziskais darbs un ka ieroču māku apgūstot tikai ķermenis, it kā tā būtu kāds nesēja darbs, kurā vajadzīgs tikai rupjš spēks, it kā kara mākslā neietilptu arī drosmīga rīcība, kura prasa lielu saprātu, un it kā karavadonis, kas komandē armiju vai aizstāv ielenktu pilsētu, nedarbotos ar garu tāpat kā ar ķermeni. Apsveriet, vai tad var tikai ar miesas spēkiem uzzināt un nojaust ienaidnieka nodomus, viņa plānus un viltības, novērst draudošās briesmas un grūtības, jo tas viss taču ir prāta darbs, kurā ķermenis nekādi nepiedalās. Ja nu kara mākslā vajadzīgs tikpat daudz saprāta kā zinātnē, tad tagad pārbaudīsim, kurš savu garu nodarbina vairāk — karavīrs vai zinātnieks, un to uzzināsim, noskaidrojot viņu darbības galamērķi, jo tas amats ir augstvērtīgāks, kuram cildenāks galamērķis. Zinātnes mērķis — es nerunāju par dievišķīgo zinātni, kuras uzdevums ir pacelt un virzīt dvēseles līdz debesīm, jo šādam bezgalīgam mērķim neviens cits nevar līdzināties — es runāju par laicīgo zinātni, kuras mērķis ir taisnīgi sadalīt visus labumus, dodot katram to, kas tam pienākas, vērīgi sargāt labus likumus: patiesi cēls, augsts un uzslavas cienīgs mērķis! Tomēr daudz teica-

māka ir ieroču māksla, kuras galamērķis ir miers, kas ir lielākais labums, ko cilvēks var vēlēties šajā dzīvē, jo vislabāko vēsti cilvēkiem un pasaulei atnesa eņģeļi tai naktī, kas kļuva mūsu diena, kad tie dziedāja gaisos: «Gods dievam augstībā, miers virs zemes un cilvēkiem labs prāts!» Un vislielākais meistars debesīs un virs zemes ieteica saviem mācekļiem un izredzētajiem šādu sveicienu, kad tie iegāja kādā mājā: «Miers šim namam!» Un vairākkārt viņš tiem sacīja: «Savu mieru es jums dodu, savu mieru es jums atstāju, miers lai ir ar jums!» Tā viņa roka mums atstājusi vislielāko dārgumu, bez kura ne virs zemes, ne debesīs nav atrodama nekāda laime. Šis miers ir kara un tātad arī karavīru patiesais mērķis.

Atzīstot šo patiesību, ka kara mērķis ir miers, kas ir augstāks nekā zinātnes mērķis, aplūkosim tagad zinātnieka un karavīra miesas pūles un redzēsim, kuram tās ir lielākas.

Šādā garā dons Kichots turpināja tik daiļrunīgi izteikties, ka neviens no klausītājiem šai brīdī nevarēja viņu uzskatīt par ārprātīgu; tieši otrādi — tā kā vairums bija kavaļero, ieroču mākslas pratēji, tad tie klausījās viņā ar lielu patiku, un viņš turpināja:

— Varu teikt, ka studenta grūtības ir šādas: vispirms — nabadzība, gan nevar teikt, ka tie visi būtu nabadzīgi, — es ņemu ļaunāko gadījumu, — un, ja es saku: nabadzība, tad man nav vairāk jārunā par viņu nelaimi, jo nabadzīgajam nav nekā laba. Šī nabadzība viņus piemeklē gan ar badu, gan aukstumu, gan trūcīgu apģērbu, gan ar visu kopā, tomēr tā nav tik liela, lai studenti ciestu pilnīgi badu, kaut gan viņi ēd mazliet vēlāk nekā pārējie un saņem tikai atliekas no bagāto galda; un tā ir studentu lielākā nelaime, jo viņiem, kā tie mēdz teikt, *«jāklimst pēc zupas»**, viņi atrod arī kādu svešu krāsni vai kaminu, pie kura tie gan sevišķi nesasildās, bet vismaz nenosalst, un, beidzot, nakti viņi pārguļ zem kāda jumta. Es negribu pieminēt pārējos trūkumus — pietiek zināt, ka tiem nav kreklu, nav apavu, ka tiem reti mugurā ir virssvārki un tie paši novalkāti un ka viņi ar lielu baudu metas uz jebkuru maltīti, ko laimīgs gadījums tiem sagādā. Pa šo manis attēloto grūto un ērkšķaino ceļu viņi iet klupdami un krizdami, pieceldamies un atkal krizdami, līdz iegūst zinātnisku gradu, pēc kā tie centušies. Esam redzējuši daudzus, kas to ieguvuši un izkļuvuši cauri smilšu sēkļiem, Scillām un Charibdām*, it kā laimes spārnu nesti, es saku — esam redzējuši viņus sēžam goda krēslos un valdām pasauli: viņu bads pārvērties sātībā, aukstums — atveldzējumā, kailums — greznībā, viņu guļasvietu niedru paklājs pārvērties Holandes linu audeklā un Damaskas zīdā, kas ir taisnīga alga par viņu nopelniem. Bet, ja salīdzinām viņu grūtības ar karavīra grūtībām, tad tās ir niecīgas, kā jūs tūlīt to redzēsiet.

XXXVIII NODAĻA,

kurā atstāstīta dona Kichota savdabīgā runa par kara mākslu un zinātni.

Dons Kichots turpināja:

— Mēs aplūkojām studenta nabadzības veidus, tagad paraudzīsimies, vai karavīrs ir bagātāks, un mēs redzam, ka tas ir nabagāks par nabagu, jo pārtiek no savas nožēlojamās algas, kuru tas saņem vēlu un dažreiz nesaņem nemaz, vai arī no savu roku laupījuma, ko tas iegūst, likdams uz spēles savu dzīvību un sirdsapziņu. Dažreiz tas ir tik slikti apģērbts, ka saplīsis koleto tam atvieto kreklu un parādes tērpu un ziemas salā tam jāpanes debess nemīlīgums klajā laukā, kur to sasilda tikai viņa paša elpa, kas, nākdama no tukšām iekšām, arī mēdz būt auksta, pretēji dabas likumiem. Bet, pag, toties tas var sagaidīt nakti, lai atpūstos no visām šīm neērtībām gultā, kas nekad nav pārāk šaura, jo viņš var uz kailas zemes pēc patikas izstiept kājas un valstīties no viena sāna uz otru, nebaidīdamies, ka varētu saņurcīt palagus. Tad pienāk diena un stunda, kad tam jāiegūst sava karavīra amata pakāpe, pienāk kaujas diena, un tad viņam uzliek galvā doktora cepuri, darinātu no pārsējiem, ja lode viņu ievainojusi deniņos, vai arī viņam nogriež roku vai kāju. Bet, ja tas nenotiek un žēlsirdīgā debess viņu pasargā, tā ka viņš paliek sveiks un vesels, tad bieži notiek, ka tas turpina dzīvot savā līdzšinējā nabadzībā un tam jāpiedalās vēl vairākās sadursmēs un vairākās kaujās un no visām jāatgriežas kā uzvarētājam, lai kaut ko sasniegtu, bet šādi brīnumi

gadās reti. Taču sakiet man, seņori, — vai esat pārdomājuši, ka daudz mazāk ir tādu karavīru, ko karš apbalvo, nekā tādu, kam tas atnes nāvi? Jūs, bez šaubām, atbildēsiet, ka šāds salīdzinājums neder, jo kritušos nevar saskaitīt, bet dzīvo un apbalvoto skaits izteicams treju ciparu skaitlī. Gluži pretēji klājas zinātniekiem: tie gan šā, gan tā iegūst līdzekļus pārtikai, turpretim kareivja darbs ir grūtāks, bet atalgojums mazāks. Jūs man varat atbildēt, ka daudz vieglāk ir atalgot divus tūkstošus juristu nekā trīsdesmit tūkstošus kareivju, jo juristus atalgo ar amatiem, kas paredzēti viņu profesijai, bet kareivjus var atalgot tikai ar tā seņora līdzekļiem, kam viņi kalpo; un šis apstāklis tikai apstiprina manu vārdu patiesību. Tomēr nerunāsim vairs par to, jo no šāda labirinta ir grūti izkļūt, un atgriezīsimies pie kara mākslas pārākuma pār zinātni; šis jautājums vēl jāpārbauda, saskaņā ar apsvērumiem, ko ikviena no abām pusēm izvirza sev par labu; starp citu, juristi apgalvo, ka karavīri bez viņiem nevarētu pastāvēt, jo arī karš esot pakļauts saviem likumiem un šos likumus radot tieslietu zinātne un juristi. Bet karavīri atbild, ka likumi nevarētu pastāvēt bez viņiem, jo viņi ar ieročiem aizstāvot republikas, nostiprinot karaļvalstis, apsargājot pilsētas, nodrošinot ceļus un atbrīvojot jūras no korsariem, īsi sakot, — ja nebūtu karavīru, tad republikas, karaļvalstis, monarchijas, pilsētas, zemes un jūras ceļus apdraudētu visas tās briesmas un jukas, kuras rada karš, kad tam ļauj pilnu vaļu. Ir pārbaudīta patiesība, ka to, kas mums dārgi maksā, mēs vairāk cienām. Lai kļūtu par lielu zinātnieku, vajadzīgs laiks, jāatsakās no miega, ēdiena, apģērba, jāpacieš galvas reiboņi, kuņģa kaites un citas tamlīdzīgas nelaimes, kuras jau daļēji piemināju; bet, lai kļūtu par labu karavīru, jāpacieš viss, ko cieš students, tikai nesalīdzināmi augstākā pakāpē, jo karavīrs uz katra soļa var zaudēt dzīvību. Vai bailes no nabadzības un trūkuma, kas nomāc studentu, var pielīdzināt bailēm, kuras sajūt karavīrs, kad tas ielenktā cietoksnī apsargā kādu ravelinu vai skansti, juzdams, ka ienaidnieks parok mīnas līdz tai vietai, kur viņš stāv, un nespēdams ne aiziet, ne aizbēgt no tuvām briesmām, kas viņu apdraud? Vienīgais, ko viņš var darīt, ir — ziņot savam priekšniekam par notiekošo, lai tas aizsargātos, izlikdams pretmīnas, un viņam jāstāv, bailēs un cerībās gaidot, ka pēkšņi uzlidos bez spārniem līdz debesīm vai pret savu gribu iegāzīsies bezdibenī. Un, ja šīs briesmas jums šķiet mazas, tad apdomājiet, vai tām līdzīgas un vēl lielākas nav briesmas, kad divas galeras ar priekšgaliem saskrejas plašajā jūrā un cieši saāķējas, bet kareivim jāstāv uz divi pēdu platas laipas, kur viņš redz, ka to apdraud daudzie nāves rīki, pretinieka lielgabalu stobri, kas slejas šķēpa attālumā no viņa ķermeņa, un saprot, ka viens nepareizs solis var viņu iegāzt Neptuna dziļajā klēpī; bet par spīti visam viņš ar bezbailīgu sirdi, savu goda jūtu iedvesmots, nostājas kā mērķis šiem daudzajiem ugunsrīkiem un cenšas iekļūt pa šauro laipu pretinieka kuģī. Visapbrīnojamākais ir tas, ka, tiklīdz viens ir iekritis tur, no kurienes tas vairs nepacelsies līdz pastarajai dienai, tūlīt jau otrs nostājas viņa vietā, un, ja arī tas iekrīt jūrā, kas tam uzglūn kā ienaidnieks, tad viņam seko citi — viens pēc otra, nedodami daudz laika savai nāvei: tā ir lielākā drosme un vīrišķība, kāda jebkad redzēta visādās kara briesmās.

Cik laimīgi bija tie svētītie laikmeti, kas nepazina šo sātanisko lielgabalu drausmīgo nikumu, kuru izgudrotājam es novēlu ellē saņemt godalgu par savu velnišķīgo izgudrojumu, ar kura palīdzību nekrietna un gļēva roka var izdzēst drošsirdīga bruņinieka dzīvību: tieši tad, kad drosme un dedzība kvēlo viņa vīrišķīgajā sirdī, nezin kā un no kurienes atskrej nomaldījusies lode, kuru varbūt izšāvis kāds cilvēks, kas pats aizbēga, sabijies no sava sasodītā šaujamdaikta raidītās uguns, un šī lode vienā mirklī izbeidz domas un dzīvību tam, kas pelnījis dzīvot ilgus gadus. To apdomājot, es dvēseles dziļumos nožēloju, ka esmu izvēlējies klaiņojošā bruņinieka amatu šai pretīgajā laikmetā, kādā mēs tagad dzīvojam; kaut gan mani nebiedē nekādas briesmas, tomēr man ir nepatīkami domāt, ka pulveris un svins var man atņemt iespēju kļūt slavenam un pazīstamam visā

pasaulē ar savas rokas spēku un sava šķēpa asmeni. Bet lai notiek debesu griba, jo es kļūšu vēl slavenāks, ja man izdosies veikt savu pasākumu, pārvarot tik lielas briesmas, kādas nekad nav apdraudējušas klaiņojošos bruņiniekus pagājušos gadsimtos.

Visu šo garo ievadrunu dons Kichots norunāja, kamēr pārējie ēda vakariņas, aizmirsdams ielikt sev mutē kādu kumosu, kaut gan Sančo viņam vairākkārt atgādināja, lai viņš neaizmirstot vakariņas un ka vēlāk tam būšot laika diezgan izteikt visu, ko viņš vēlas. Klausītājus pārņēma no jauna žēlums par to, ka cilvēks ar tik gaišu saprātu visās lietās un labām runas spējām neglābjami zaudē prātu, tiklīdz pieskaras sasodītajam un tumšajam bruņniecības jautājumam. Priesteris teica, ka donam Kichotam esot pilnīga taisnība, runājot par kara mākslas pārākumu, un ka viņš pats, būdams mācīts vīrs ar zinātnieka gradu, viņam visādā ziņā piekrītot.

Pēc vakariņām, kad trauki bija novākti, saimniece, viņas meita un Maritornesa sakārtoja Lamančas dona Kichota guļamistabu, kurā šoreiz vajadzēja pārnakšņot tikai dāmām, bet dons Fernando lūdza gūstekni, lai viņš pastāstot savu dzīves stāstu, kas droši vien esot neparasts un saistošs, spriežot pēc tā, ka viņš ieradies kopā ar Zoraidu. Gūsteknis viņam atbildēja, ka labprāt izpildīšot viņa lūgumu, bet tikai baidoties, ka šis stāsts tiem nesagādāšot vēlamo prieku, tomēr, paklausīdams viņa prasībai, to izstāstīšot. Priesteris un visi pārējie tam pateicās un atkārtoja savu lūgumu, un viņš, redzēdams, ka visi viņu tik neatlaidīgi lūdz, teica, ka lūgumi esot lieki, jo pietiekot tam pavēlēt.

— Tad klausieties uzmanīgi, žēlīgie seņori, un jūs dzirdēsiet patiesu stāstu, kam nevarēs līdzināties izdomāti nostāsti, lai tie būtu diez cik neparasti un mākslinieciski sacerēti.

Pēc šiem vārdiem visi apsēdās un iestājās dziļš klusums; un viņš, redzēdams, ka visi klusēdami gaida viņa stāstu, iesāka to patīkamā un apvaldītā balsī.

XXXIX NODAĻA,

kurā gūsteknis stāsta par savu dzīvi un tās notikumiem.

— Kādā Leonas kalnu ciematā bija manas dzimtas šūpulis, kurai daba izrādīja lielāku devību un labvēlību nekā laime, kaut gan apkārtnes trūcīgajos ļaudīs manam tēvam bija bagātnieka slava, un, tiešām, viņš būtu kļuvis bagāts, ja mācētu mantu tāpat krāt kā izšķērdēt. Devīguma un izšķērdības tieksmes viņam radās jaunībā, kad viņš bija kareivis, jo kareivja amats ir skola, kurā skopulis kļūst devīgs un devīgais izšķērdīgs, un, ja arī daži kareivji ir skopi, tad tie uzskatāmi par izdzimumiem, jo tie reti sastopami. Mana tēva devīgums jau līdzinājās izšķērdībai, kas nav noderīga pat cētam cilvēkam, kam jāatstāj bērniem savs vārds un sava manta. Manam tēvam bija trīs dēli, un visi tie aizsniedza tādu vecumu, kad jāizvēlas amats. Mans tēvs, redzēdams, ka nespēj apvaldīt savu dabu, nolēma sev atņemt iespēju būt devīgam un izšķērdīgam, proti: atsacīties no sava īpašuma, jo bez īpašuma pat Maķedonijas Aleksandrs kļūtu skops; tāpēc viņš reiz iesauca mūs visus trīs savā istabā un teica apmēram šādus vārdus: «Mani dēli, lai izteiktu jums, ka es jūs mīlu, pietiks teikt, ka esat mani dēli, bet, lai jūs zinātu, ka es jūs mīlu nepietiekami, man jums jāsaka, ka es neprotu saglabāt jūsu īpašumu. Taču, lai jūs tagad un turpmāk sajustu, ka es jūs mīlu kā tēvs, nevis

vēlos jūs pazudināt kā patēvs, tad gribu jūsu labā kaut ko izdarīt, ko esmu sen izdomājis un nolēmis. Jūs esat jau tādā vecumā, kad jums jāiegūst zināms stāvoklis vai vismaz jāizvēlas tāds amats, kas jums vēlāk darītu godu un dotu ienākumus, un tādēļ esmu nodomājis sadalīt savu īpašumu četrās daļās: trīs vienlīdzīgas daļas es atdošu jums, katram vienu — ne mazāk, ne vairāk, bet atlikušo paturēšu sev, lai es varētu sevi uzturēt un nodzīvot tās mūža dienas, ko debesis man vēl piešķirs. Bet es vēlētos, lai ikviens no jums, saņēmis savu daļu, izraudzītos vienu no tiem ceļiem, kurus tam ieteikšu. Mums Spānijā ir paruna, kas man šķiet ļoti patiesa, kā jau visas parunas, jo tās ir īsas sentences, smeltas no ilgas un gudras pieredzes, un šī paruna skan šādi: «Baznīca vai jūra, vai karaļa pils!» Citiem vārdiem sakot: kas grib kļūt ievērojams un bagāts, lai izvēlas baznīcas amatu vai arī brauc kā tirgotājs pa jūrām, vai arī iestājas karaļa dienestā, jo mēdz teikt: «Drupatas no karaļa galda ir vairāk vērtas nekā seņora žēlastība.» Es to saku tādēļ, ka vēlētos, — un tā ir mana griba, — lai viens no jums kļūtu zinātnieks, otrs tirgotājs, bet trešais lai kalpotu karaļa karapulkos, jo iekļūt galmā ir grūti, bet karā, neiegūstot arī lielu bagātību, var iegūt lielu godu un slavu. Pēc vienas nedēļas katrs no jums saņems savu daļu naudā, līdz pēdējam arditam*, kā jūs to paši redzēsiet. Sakiet man tagad, — vai gribat pieņemt manu priekšlikumu un sekot manam padomam?» Man kā vecākajam vajadzēja atbildēt pirmajam, un es lūdzu tēvu, lai viņš nesadala savu īpašumu, bet notērē to pēc sirds patikas, jo esam visi trīs jaunekļi, kas spēj paši sev nopelnīt iztiku, beigās teicu, ka esmu ar mieru izpildīt viņa vēlēšanos, — iestāšos armijā, lai kalpotu tur dievam un savam karalim. Otrais brālis sākumā runāja tāpat, bet vēlāk teica, ka aizbraukšot uz Ameriku un ieguldīšot savu īpašuma daļu kādā pasākumā. Jaunākais un, kā man šķiet, gudrākais brālis sacīja, ka kļūšot garīdznieks vai arī pabeigšot savas iesāktās studijas Salamankā.

Kad mēs tā bijām vienojušies un izvēlējušies sev nodarbes, tēvs mūs visus apskāva un īsajā laikā, kādu bija noteicis, izpildīja savu solījumu; viņš iedeva mums katram savu daļu, cik atceros — trīstūkstoš dukatu naudā, jo viens mūsu tēvocis nopirka visu mūsu īpašumu, samaksādams par to skaidrā naudā, lai šis īpašums paliktu ģimenē. Vienā un tai pašā dienā mēs atvadījāmies no mūsu labā tēva, bet, tā kā man šķita necilvēcīgi atstāt viņu vecumā ar tik mazu rocību, tad es viņu pierunāju paņemt no maniem trīstūkstoš dukatiem divi tūkstošus, jo ar atlikumu man pilnīgi pietika iegādāties visu, kas nepieciešams karavīram. Mani abi brāļi, mana piemēra pamudināti, katrs viņam iedeva tūkstoš dukatu, tā ka manam tēvam palika četri tūkstoši skaidrā naudā un vēl nekustams īpašums trīstūkstoš dukatu vērtībā, ko viņš negribēja pārdot, bet paturēt sev. Tā mēs atvadījāmies no tēva un mūsu tēvoča, visi bijām dziļi aizkustināti un nevarējām novaldīt asaras; viņi mums pieteica, lai pēc iespējas ziņojam tiem par mūsu veiksmēm un neveiksmēm. Mēs to viņiem apsolījām, tie mūs apskāva un svētīja, pēc tam viens brālis devās uz Salamanku, otrs uz Seviļu, bet es uz Alikanti, kur uzzināju, ka no turienes tuvākajā laikā kāds dženoviešu kuģis ar vilnas kravu došoties uz Dženovu.

Ir pagājuši divdesmit divi gadi, kopš atstāju tēva māju, un šajos gados es gan turp aizrakstīju vairākas vēstules, taču neesmu saņēmis nekādas ziņas ne no sava tēva, ne brāļiem; bet tagad īsi pastāstīšu jums, ko es pats piedzīvoju šai laikā. Iekāpis kuģī Alikantē, laimīgi nokļuvu Dženovā, no turienes aizbraucu uz Milanu, kur iegādājos karavīra tērpu un ieročus un nolēmu meklēt sev vietu Pjemontā, bet ceļā uz Aleksandriju della Pallu* es uzzināju, ka lielhercogs Alba dodoties uz Flandriju*. Es mainīju savu nodomu, pievienojos Albam, kalpoju viņam visos viņa karagājienos, redzēju mirstam grafus Egmontu un de Hornu*; slavenais Gvadalaharas karavadonis Djego de Urbina* iecēla mani par karognesēju, bet drīz pēc manas ierašanās Flandrijā izplatījās ziņas, ka svētais tēvs pāvests Pijs Piektais — lai dievs svētī viņa piemiņu! — noslēdzis ar Veneciju un Spā-

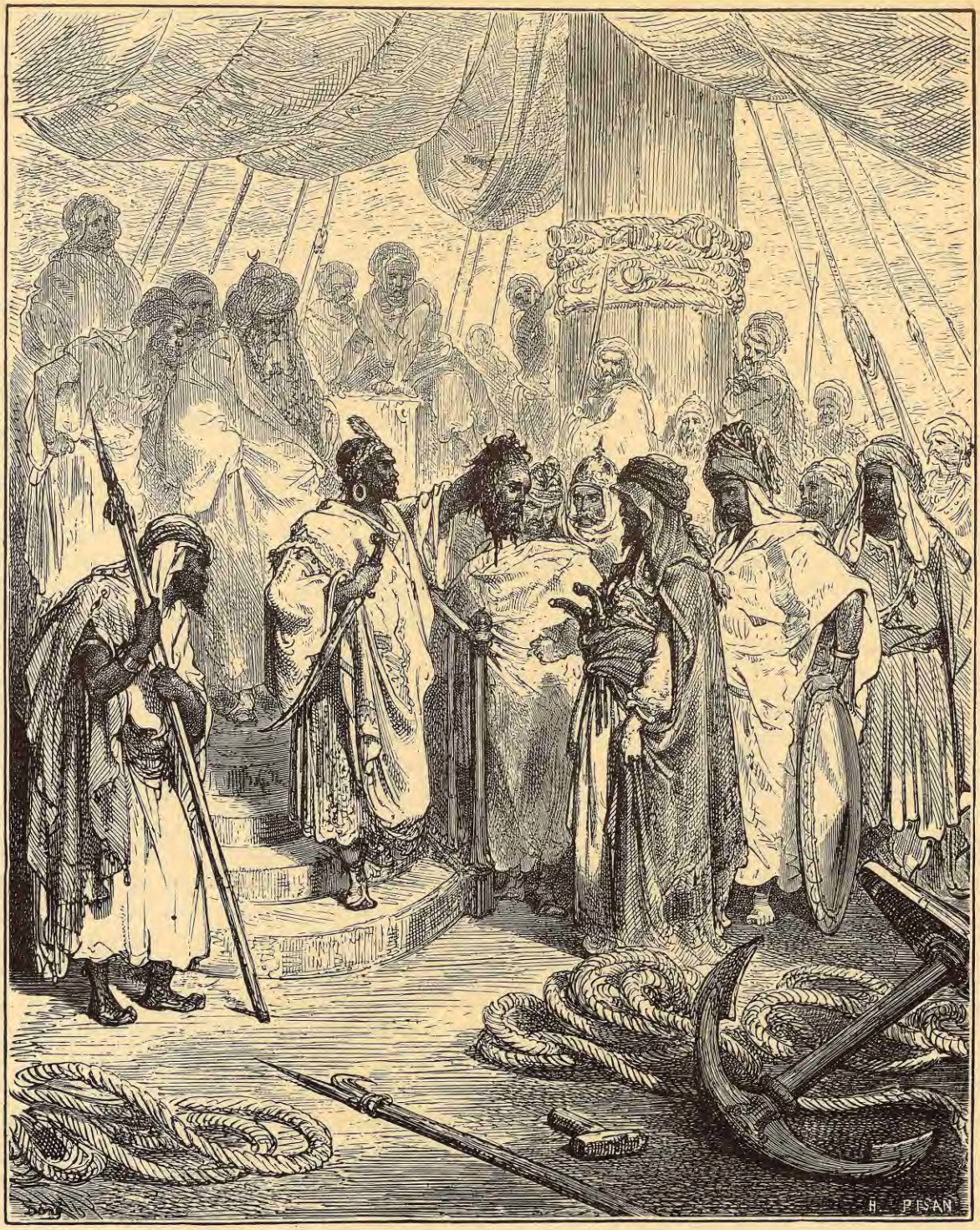

Šie arabi tam nocirta galvu un aiznesa to turku flotes virspavēlniekam.

niju apvienību pret kopīgo ienaidnieku — turkiem, kuru flote šai laikā bija iekarojusi slaveno Kipras salu, kas piederēja Venecijai: smags un nelaimīgs zaudējums!

Kļuva zināms, ka šās apvienības karapulku virspavēlnieks būs Viņa Gaišība Austrijas dons Huans, mūsu labā karaļa Filipa brālis; runāja par lieliem sagatavošanās darbiem karam, un viss tas iekvēlināja manu garu un radīja vēlēšanos piedalīties gaidāmajā karagājienā; un, kaut gan man bija dotas zināmas izredzes un pat noteikti solījumi, ka pirmajā izdevīgajā gadījumā mani iecels kapteiņa pakāpē, tomēr nolēmu visu pamest un aizbraukt un tiešām arī aizbraucu uz Italiju. Laimīgi gadījās, ka seņors Austrijas dons Huans tieši tad ieradās Dženovā, lai no turienes dotos uz Neapoli un tur pievienotos Venecijas flotei, kā tas vēlāk notika Mesinā. Īsi sakot, es piedalījos šai veiksmīgajā karagājienā kā infanterijas kapteinis, bet šo goda pilno pakāpi man sagādāja vairāk laime nekā manis paša nopelni. Un šai visai kristietībai tik laimīgajā dienā, kad visas pasaules tautas pārliecinājās, ka tās bija maldīgi uzskatījušas turkus par neuzvaramiem uz jūras, — šai dienā, kad sabruka osmaņu lepnums un uzpūtība*, starp daudziem laimīgajiem (jo kristieši, kas krita šai kaujā, bija vēl laimīgāki nekā tie, kas uzvarēja un palika dzīvi) es vienīgais biju nelaimīgs: jo, patiesi, romiešu laikos es būtu ieguvis jūras uzvaras vainagu, bet naktī, kas sekoja šai slavenajai dienai, es ieraudzīju važas uz savām rokām un kājām. Un tas notika tā: Alžīrijas karalis Učali, bezbailīgs un veiksmīgs korsars, uzbruka Maltas ordeņa* galvenajai galerai un pieveica to, tā ka dzīvi palika tikai trīs smagi ievainoti bruņinieki. Tad šai galerai steidzās palīgā Huana Andreas galera, uz kuras atrados es ar savu rotu. Kā tas šādos gadījumos parasts, es uzlēcu uz pretinieka galeras, bet šai mirklī tā atīrās no mūsējās, mani kareivji nepaguva man sekot, un tā es atrados viens starp saviem ienaidniekiem, kuru pārspēkam nespēju pretoties; beidzot es sabruku, brūcēm apklāts. Un, kā jūs būsiet dzirdējuši, seņori, Učali laimīgi aizbēga ar visu savu eskadru, un es paliku kā gūsteknis viņa varā; es vienīgais biju nelaimīgs, kad tik daudzi bija laimīgi, un gūsteknis, kad tik daudzi bija atbrīvoti, jo šai dienā atguva brīvību, pēc kuras bija ilgojušies, piecpadsmit tūkstoš kristiešu, kas bija airētāji uz turku kuģiem.

Mani aizveda uz Konstantinopoli, kur turku lielsultans Selims manu kungu iecēla par admirali, tāpēc ka tas bija izpildījis savu pienākumu kaujā un par savas drošsirdības pierādījumu atvedis Maltas ordeņa karogu. Nākošajā gadā, kas bija septiņdesmit otrais, es kā airētājs uz admiraļa kuģa piedalījos Navarino kaujā. Es redzēju, kā tika palaista garām iespēja sagūstīt ostā visu turku floti; jo visi turku sauszemes un jūras kareivji bija pārliecināti, ka tiem uzbruks pašā ostā, un turēja gatavībā drēbes un pasamakus, — tā turki sauc savus zābakus, — lai aizbēgtu pa sauszemi, nenogaidot, ka tos sakauj, — tādas bailes tiem iedvesa mūsu flote. Tomēr debesis bija izlēmušas citādi — ne mūsu admiraļa vainas vai nevērības dēļ, bet kristiešu grēku dēļ un tāpēc, ka dieva griba vienmēr atrod bendes, lai tie mūs sodītu. Un, tiešām, Učali atkāpās līdz Modonas salai netālu no Navarino un, izsēdinājis karaspēku, nostiprināja ieeju ostā un palika tur, kamēr seņors dons Huans atgriezās atpakaļ. Šai braucienā mūsējie sagūstīja galeru «Laupījums», kuru komandēja slavenā korsara Sarkanbārdas dēls*. To sagūstīja Neapoles galvenā galera «Vilkumāte», ko komandēja pats kara dievs, kareivju tēvs, veiksmīgais un neuzvaramais karavadonis dons Alvaro de Basans, marķizs de Santa Kruss. Gribu atstāstīt, kā tika iegūts «Laupījums».

Sarkanbārdas dēls bija nežēlīgs un slikti apgājās ar gūstekņiem, tāpēc airētāji, ieraudzījuši, ka galera «Vilkumāte» tos vajā un jau panāk, visi nosvieda airus un, sagrābuši kapteini, kad tas, stāvēdams galeras pakaļgalā, kliedza, lai viņi airējot ātrāk, svieda viņu no sola uz solu, no kuģa pakaļgala līdz priekšgalam un sviežot tā viņu sakoda, ka jau kuģa vidū viņa dvēsele nobrauca ellē, — tik nežēlīgi, kā jau teicu, viņš bija ar tiem apgājies un tik lielu naidu tie juta pret viņu.

Mēs atgriezāmies Konstantinopolē, un nākošajā — septiņdesmit trešajā gadā tur kļuva zināms, ka seņors dons Huans iekarojis Tunisu, atņēmis šo valsti turkiem un nodevis to mulejam* Ametam, līdz ar to laupīdams cerības mulejam Amidam, visnežēlīgākajam un visdrosmīgākajam mauram pasaulē, vēl kādreiz atgriezties Tunisā kā valdniekam. Šo zaudējumu sāpīgi sajuta turku lielsultans un, pielietodams savai dzimtai piemītošo viltību, noslēdza mieru ar veneciešiem, kas to vēlējās vēl vairāk nekā viņš pats, taču nākošajā — septiņdesmit ceturtajā gadā viņš uzbruka Goletai un fortam, kuru seņors dons Huans bija sācis celt netālu no Tunisas, bet atstājis nepabeigtu. Visās šajās kara gaitās es atrados pie airiem, necerēdams vairs atgūt brīvību, vismaz necerēdams to atgūt ar izpirkumu, jo biju nolēmis nerakstīt tēvam par savu nelaimi.

Krita beidzot Goleta un krita forts, jo tiem uzbruka septiņdesmit pieci tūkstoši turku algotņu un vairāk nekā četrsimt tūkstošu mauru un arabu no visas Afrikas, turklāt viss šis lielais karaspēks bija labi apgādāts ar municiju un citiem kara piederumiem un ar tik daudz sapieriem, ka tie kailām rokām varēja apbērt ar smiltīm visu Goletu un fortu. Vispirms padevās Goleta, kuru līdz tam laikam uzskatīja par neieņemamu, — un tā nepadevās savu aizstāvju vainas dēļ, jo tie, viņu aizstāvēdami, darīja visu iespējamo un vajadzīgo, — bet tā padevās tāpēc, ka tuksneša smiltīs ļoti viegli varēja izrakt tranšejas, parasti rokot jau divu pēdu dziļumā parādās ūdens, bet turki rakdami to neatrada divu olekšu dziļumā, un tā viņi ar smilšu maisiem sacēla tik augstu valni, ka tas slējās pāri pilsētas mūriem un ielenktie nevarēja aizstāvēties pret apšaudi no augšas.

Toreiz daudzi runāja, ka mūsējiem nevajadzējis ļaut sevi ielenkt Goletā, bet vajadzējis klajā laukā sagaidīt ienaidnieku, kad tas izsēdās malā; tie, kas tā runā, spriež iztālēm, nepazīdami patiesos apstākļus, jo Goletā un fortā atradās nepilni septiņi tūkstoši kareivju. Vai tad šāds mazs karapulks, lai arī cik drošsirdīgs, varēja iziet klajā laukā un aizstāvēt cietokšņus pret tik lielu ienaidnieka pārspēku? Un kurš cietoksnis var noturēties, ja tam nepienāk palīgspēki un to ielenc liels skaits niknu ienaidnieku viņu pašu zemē? Bet daudzi domā — un tā domāju arī es, — ka debesis parādījušas Spānijai sevišķu žēlastību, atļaudamas iznīcināt šo posta perēkli, šo negausīgo sūkli un kodi, kas aprija tik bezgala daudz naudas, kuru izšķieda bez vajadzības, jo šīm akmeņu kaudzēm bija tikai jāsaglabā viņu iekarotāja — laimīgā un neuzvaramā Kārļa V piemiņa, it kā viņa mūžīgajai piemiņai (kas tāda ir un būs) vajadzētu šādu akmeņu balstu! Padevās arī forts, bet turkiem tas bija jāieņem pēdu pēc pēdas, jo tā aizstāvji cīnījās tik nikni un drosmīgi, ka divdesmit divos uzbrukumos ienaidnieks zaudēja vairāk nekā divdesmit piecus tūkstošus kritušo. No trīssimt cilvēkiem, kas palika dzīvi, neviens nebija saņemts gūstā neievainots — skaidrs pierādījums viņu drosmei, vīrišķībai un tam, cik labi tie bija aizstāvējuši un noturējuši viņiem uzticētās vietas. Atsevišķi padevās vēl viens mazs forts vai tornis, kurš atradās līča vidū un kura komandants bija slavenais karavīrs — Valensijas kavaļero dons Huans Sanogera. Gūstā nokļuva Goletas ģenerālis dons Pedro Puertokarero, kas bija darījis visu iespējamo, lai aizstāvētu cietoksni, kura krišana viņu tā satrieca, ka viņš aiz bēdām nomira ceļā uz Konstantinopoli, kurp viņu veda gūstniecībā. Sagūstīja arī forta ģenerāli Gabrio Červelonu — Milanas kavaļero, izcilu inženieri un drosmīgu karavīru. Abos cietokšņos krita daudz ievērojamu vīru, kā, piemēram, Pagano Doria, Svētā Jāņa ordeņa bruņinieks, ļoti augstsirdīgs cilvēks, kas izrādīja lielu devīgumu savam brālim — slavenajam Džovanni Andrea Doria; viņa nāve bija jo bēdīgāka tāpēc, ka viņš krita no arabu rokas, kuriem tas uzticējās, redzēdams, ka fortam jāpadodas, un kuri piedāvājās aizvest viņu, pārģērbtu mauru tērpā, līdz Tabarkai — nelielai ostai jeb piestātnei, kuru dženovieši bija ierīkojuši saviem koraļu meklētājiem. Šie arabi tam nocirta galvu un aiznesa to turku flotes virspavēlniekam, kas izturējās pret viņiem saskaņā ar kastiliešu parunu — «Nodevība ir patīkama, bet nodevējs ir pretīgs»; stāsta, ka virspavēlnieks licis šās dāvanas atnesējus pakārt tāpēc, ka tie nebija tam Doria atveduši dzīvu.

Starp fortā sagūstītajiem kristiešiem bija arī kāds dons Pedro de Agilars, dzimis kādā Andaluzijas ciematā, forta karognesējs, priekšzīmīgs un neparasti gudrs karavīrs, kam bija arī sevišķas dzejnieka spējas. Es to stāstu tāpēc, ka liktenis viņu atveda uz manu galeru un nosēdināja uz mana sola, padarīdams par mana kunga vergu, un, pirms mēs atstājām ostu, šis kavaļero sacerēja divus epitafus sonetu formā, vienu veltīdams Goletai, otru — fortam. Atklāti sakot, es gribētu jums šos dzejoļus nolasīt, jo zinu tos no galvas, un domāju, ka tie jums sagādātu drīzāk patiku nekā skumjas.

Kad gūsteknis pieminēja dona Pedro de Agilara vārdu, dons Fernando uzlūkoja savus biedrus un visi trīs sasmaidījās, un, kad gūsteknis gatavojās lasīt sonetas, viens no viņiem teica:

— Pirms jūsu žēlastība turpina, es jūs lūdzu, — pasakiet man, kas notika ar šo donu Pedro de Agilaru, kuru jūs pieminējāt!

— Cik es zinu, — atbildēja gūsteknis, — viņš divi gadus pavadīja Konstantinopolē, tad, pārģērbies par arnautu, aizbēga ar kāda grieķu spiega palīdzību, bet nezinu, vai viņš paguva nokļūt brīvībā, kaut gan domāju, ka tas viņam būs izdevies, — pēc viena gada es grieķi sastapu Konstantinopolē, bet nepaspēju viņu iztaujāt, kā beidzās šī bēgšana.

— Tā beidzās labi, — atbildēja kavaļero, — jo šis dons Pedro ir mans brālis, un patlaban viņš ar sievu un trim bērniem vesels un pārticis dzīvo mūsu novadā.

— Lai slavēts dievs par tādu žēlastību, — iesaucās gūsteknis, — jo nav pasaulē lielāka prieka kā atgūt zaudētu brīvību!

— Turklāt, — turpināja kavaļero, — es zinu sava brāļa sacerētās sonetas.

— Tad nolasiet tās, jūsu žēlastība! — teica gūsteknis. — Jūs to droši vien izdarīsiet labāk nekā es!

— Labprāt, — atbildēja kavaļero, — soneta Goletai skan šādi.

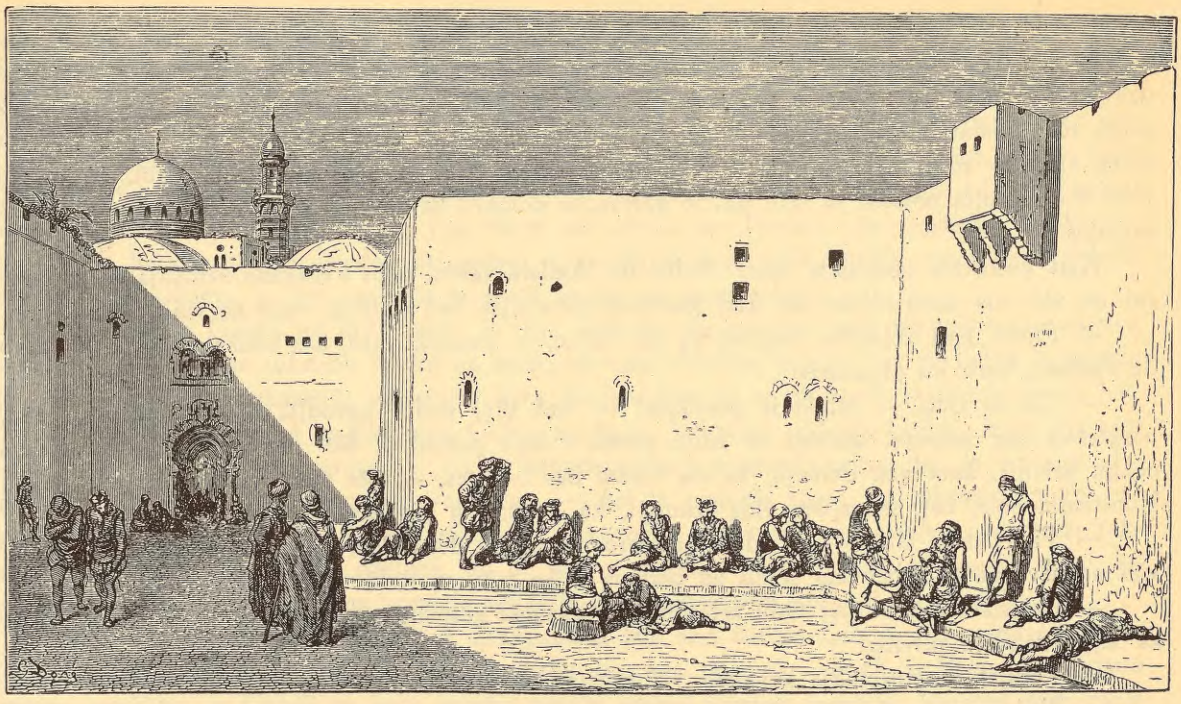

XL NODAĻA,

kurā turpinās gūstekņa stāsts.

SONETA

Jūs, svētlaimīgās dvēseles, kas brīvi,
No pīšļiem augšup celtas, gaismu sveicāt,
Par labiem darbiem, ko uz zemes veicāt,
Jūs iemantojāt augsto debess dzīvi.

Šeit cīnījāties dedzīgi un spīvi,
Pat, miesām gurstot, cīņu neizbeidzāt,
Bet citu asinis un savas izliet steidzāt,
Tās ūdeņos un smiltīs plūda sīvi.

Ne drosme jums, bet dzīve ņemta tapa,
Vēl mirstot slējāt gurdās rokas savas
Un uzvarēti uzvaru sev guvāt.

Šai dzelžainā un bargā akmens kapā
Jums dusu sargā nemirstīga slava
Un vēsta mums, ka debess godā kļuvāt.

Beidzot es nolēmu uzticēties kādam atkritējam no Mursijas.

— Jā, tā arī es šo dzejoli zinu, — teica gūsteknis.
— Ja es labi atceros, — teica kavaļero, — tad fortam veltītais skan šādi:

Kur kailā, tuksnesīgā zeme plētās
Un torņi kūpot gruva cits uz cita,
Trīstūkstoš karavīru kaujā krita,
Un augšup traucās dvēseles tiem svētās.

Tie rokas slēja spēkā neredzētā
Un cīnījās, kad viss jau zaudēts šķita,
Pat mirstošajiem drosme krūtīs mita,
Kas, zobens šķeltas, asiņoja rētās.

Daudz drūmu atmiņu šī zeme glabā,
Kopš seniem gadsimtiem tās gaitā savā
Laiks atstājis ir viņas klēpim liesam.

Bet dvēseles tik taisnīgas un labas
Tā pirmo reizi atdod debess skavām,
Sedz pirmo reizi tādas varoņmiesas.

Sonetas visiem patika, un gūsteknis, ko bija iepriecinājušas ziņas par viņa biedru, turpināja savu stāstu:

— Kad Goleta un forts bija ieņemti, turki izdeva pavēli Goletu nojaukt, bet forts jau bija tādā stāvoklī, ka tur vairs nekā nevajadzēja nojaukt. Lai darbu ātrāk un vieglāk paveiktu, tie Goletai paraka apakšā mīnas trijās vietās, tomēr vecie mūri, kas šķita visvājākie, neuzlidoja gaisā, bet viss, kas vēl bija palicis no Fratino* celtajiem jaunajiem nocietinājumiem, vienā mirklī sabruka. Beidzot flote kā uzvarētāja ar slavu atgriezās Konstantinopolē, un tur pēc dažiem mēnešiem nomira mans kungs Učali, saukts *«Učali Fartakss»*, kas turku valodā nozīmē *«kraupjainais atkritējs»*, jo tāds viņš tiešām bija: turkiem ir paradums dot cilvēkiem pievārdus, vadoties pēc kāda viņu trūkuma vai kādas labas īpašības, tāpēc viņiem ir tikai četri dzimtu vārdi, kas tieši cēlušies no osmaņu valdnieku nama, bet pārējiem, kā jau teicu, tie vārdus un pievārdus piešķir kā pēc viņu miesas trūkumiem, tā rakstura īpašībām.

Šis Kraupjainais, būdams lielsultana vergs, bija četrpadsmit gadus nokalpojis pie airiem, un trīsdesmit četru gadu vecumā, sadusmojies uz kādu turku, kas tam uz galeras bija iecirtis pļauku, viņš atteicās no savas ticības, lai varētu šim turkam atriebties. Viņa drošsirdība bija tik liela, ka viņš bez visiem tiem aplinkus ceļiem un viltus līdzekļiem, kādi parasti vajadzīgi lielsultana mīluļiem, kļuva Alžirijas karalis un vēlāk admiralis, kas pēc svarīguma ir trešais amats šinī valstī. Viņš bija dzimis kalabrietis, ar labsirdīgu raksturu, un izturējās ļoti cilvēcīgi pret saviem tūkstoš gūstekņiem, kurus saskaņā ar viņa novēlējumu pēc viņa nāves sadalīja starp lielsultanu (kas ir visu savu mirušo pavalstnieku mantinieks un saņem līdzīgu mantojuma daļu kā visi nelaiķa dēli) un saviem renegatiem; mani piešķīra kādam veneciešu atkritējam, kādreizējam kuģa zēnam, ko Učali bija sagūstījis un tā iemīļojis, ka izrādīja tam lielāku labvēlību nekā visiem citiem sava galma jaunekļiem, un tas kļuva visnežēlīgākais atkritējs, kāds jebkad redzēts. Viņš saucās Hasans Aga*, ieguva lielas bagātības un kļuva Alžirijas karalis; es kopā ar viņu aizbraucu no Konstantinopoles uz Alžiru, ļoti apmierināts, ka atradīšos tik tuvu Spānijai; lai gan nevēlējos nevienam rakstīt par savu nelaimi, taču gribēju redzēt, vai liktenis man Alžirā nebūs labvēlīgāks kā Konstantinopolē, kur es tūkstoškārt biju mēģinājis aizbēgt, bet vienmēr nelaikā un nesekmīgi; es domāju atrast Alžirā

citas iespējas, lai sasniegtu savu kāroto mērķi, jo nekad nezaudēju cerību atgūt brīvību, un, kad maniem nodomiem un rīcības soļiem nebija gaidīto panākumu, es nepagurdams meklēju citu cerību, arī to visvājāko un nedrošāko.

Tā es pavadīju savu dzīvi, ieslodzīts cietumā jeb namā, ko turki dēvē par *baņo**, kur viņi novieto sagūstītos kristiešus, kas pieder karalim, privatpersonām vai arī tā sauktajai *almasenai* jeb domei, kas savus gūstekņus nokalpina pilsētas labierīcības darbos un uzliek tiem arī dažādus citus pienākumus. Šiem gūstekņiem ir ļoti grūti atgūt brīvību, jo tie pieder sabiedrībai, nevis atsevišķam kungam, un, pat ja tiem izdodas sagādāt izpirkuma naudu, tie neatrod personu, kurai to piedāvāt. Šajos cietumos, kā jau teicu, arī dažas privatpersonas novieto savus gūstekņus, sevišķi tādus, par kuriem sagaida izpirkumu, un, neliekot tiem strādāt, tos tur drošā uzraudzībā, līdz saņem vajadzīgo naudu. Tāpat karaļa gūstekņus, par kuriem gaida izpirkumu, sūta darbos kopā ar visiem tikai tad, ja izpirkuma nauda kavējas; tad tiem liek strādāt, lai viņi neatlaidīgāk pieprasītu sev izpirkumu; parasti tos sūta kopā ar citiem cirst kokus, kas nav viegls darbs.

Arī mani ieskaitīja izpērkamajos, kad uzzināja, ka esmu kapteinis, un, neievērojot manas ierunas, ka man nav nekādu līdzekļu un īpašumu, tiku iedalīts dižciltīgos un izpērkamos gūstekņos. Man uzlika važas — vairāk par izpirkšanas zīmi nekā manis apsargāšanai, un tā es cietumā dzīvoju starp daudziem kavaļero un dižciltīgiem ļaudīm, kas tur bija novietoti kā izpērkamie; un, kaut gan mūs bieži, pat varētu teikt — pastāvīgi mocīja bads un trūkums, tomēr visvairāk mēs mocījāmies, ik brīdi vērodami mūsu kunga neredzēto un nedzirdēto cietsirdību pret kristiešiem. Katru dienu viņš kādu pakāra, kādu uzsēdināja uz mieta, kādam nogrieza ausis gluži niecīgu iemeslu dēļ vai arī pilnīgi bez iemesla, un pat turki saprata, ka viņš to darīja tikai sava prieka dēļ, būdams pēc dabas cilvēku slepkava. Viņš izturējās labi tikai pret vienu spāniešu kareivi, vārdā de Sāvedra*, kas, gribēdams atgūt brīvību, darīja tādas lietas, kuras turienes ļaudis atcerēsies vēl daudzus gadus, un tomēr Hasans viņam nevienu reizi neiesita, nepavēlēja viņu sist un neteica tam neviena ļauna vārda, kaut gan mēs baidījāmies, ka par vismazāko no daudzajiem pārkāpumiem, ko tas izdarīja, viņu uzsēdinās uz mieta, un arī viņš pats no tā dažreiz baidījās; ja man būtu pietiekami laika, es atstāstītu jums šā kareivja darbus, par ko jūs vairāk izbrīnītos un nopriecātos nekā par manu dzīves stāstu.

No mūsu cietuma pagalma bija redzami kāda bagāta un dižciltīga maura mājas logi, kas, kā jau mauriem parasts, vairāk atgādināja spraugas nekā logus, turklāt tie bija pastāvīgi aizsegti ar bieziem, cieši piekļautiem aizkariem. Kādā dienā gadījās, ka es paliku kopā ar trim maniem biedriem uz mūsu cietuma terases, un, lai izklaidētos, mēs vingrinājāmies tur lēkšanā ar važām, jo bijām vieni, tāpēc ka pārējie kristieši bija aizgājuši darbos; nejauši pacēlis acis, es ieraudzīju, ka vienā no aizsegtajiem logiem parādījās niedre, kuras galā bija piesiets lakats, un šī niedre tā kustējās un šūpojās, it kā dotu mums zīmi pienākt tuvāk un to paņemt. Mēs to uzlūkojām, un viens no maniem biedriem aizgāja pie loga, lai redzētu, vai viņam nosviedīs niedri vai arī notiks kas cits; bet, kad viņš tai tuvojās, niedre pacēlās augstāk un sakustējās no vienas puses uz otru, kā mēdz kustināt galvu, sakot «nē». Kristietis atgāja atpakaļ, un niedre atkal nolaidās un atkārtoja agrākās kustības. Piegāja mans otrais biedrs un piedzīvoja to pašu, ko pirmais. Beidzot niedrei tuvojās trešais, un arī tam atgadījās tas pats, kas pirmajam un otrajam. To redzēdams, arī es gribēju izmēģināt laimi, un, tiklīdz biju nostājies zem niedres, kāds to palaida vaļā un tā nokrita pie manām kājām cietuma pagalmā. Es tūlīt atraisīju lakatu, kurā bija iesiets mezgls, un atradu tanī desmit siani — zemas proves mauru zelta naudu; katras monetas vērtība līdzinājās desmit spāniešu realiem. Lieki teikt, kādu prieku man sagādāja šis atradums, cik ļoti es biju izbrīnījies par savu nezināmo labvēli, jo niedre taču rādīja ar zīmēm, ka vēlas šo dāvanu piešķirt vienīgi man. Noglabāju šo labo naudu, salauzu niedri un, atgriezies uz terases, paskatījos uz logu un redzēju, ka kāda brīnum balta roka to

atvēra un steidzīgi atkal aizvēra. Mēs nopratām vai iedomājāmies, ka kāda sieviete, kas dzīvoja šai mājā, bija mūs apdāvinājusi, un par pateicības zīmi mēs viņu sveicinājām pēc mauru parašas — noliekdami galvu, paklanīdamies līdz viduklim un sakrustodami rokas pār krūtīm. Drīz pēc tam logā parādījās mazs krustiņš, darināts no niedrēm, un atkal tika atvilkts atpakaļ. Šī zīme mums norādīja, ka šai mājā laikam dzīvoja kāda sagūstīta kristiete un ka no viņas saņēmām šo labdarību; tomēr roka bija balta, un uz tās redzējām dārgas sprādzes, tāpēc atmetām šīs domas un nospriedām, ka tā būs kāda kristiete-atkritēja, jo tādas viņu kungi bieži mēdza padarīt par savām likumīgajām sievām un jutās laimīgi, tāpēc ka vērtēja tās augstāk nekā savas tautas sievietes. Visi šie mūsu minējumi bija tālu no patiesības, bet turpmāk mēs citu neko nedarījām kā tikai skatījāmies uz logu it kā kuģinieki uz ziemeļiem, kur mums kā ceļvede zvaigzne bija parādījusies niedre; bet pagāja divas nedēļas, un mēs neieraudzījām ne niedri, ne roku, ne arī kādu citu zīmi. Un, kaut gan pa šo laiku visādi centāmies izdibināt, kas dzīvo šai mājā un vai tur neatrodas arī kāda kristiete-atkritēja, mēs uzzinājām tikai to, ka tur dzīvojot kāds dižciltīgs un bagāts maurs Hadži Murats, bijušais Lapatas* alkaids, kas mauriem ir viens no augstākajiem amatiem; bet, kad vismazāk cerējām, ka pār mums nobirs zelta siani, pēkšņi atkal parādījās niedre, kurai bija piestiprināts lakats, sasiets vēl lielākā mezglā nekā iepriekšējais, un tas notika atkal tādā laikā, kad pagalmā nebija citu cilvēku kā vienīgi mēs. Mēs atkārtojām iepriekšējo paņēmienu: vispirms niedrei tuvojās mani trīs biedri, bet niedre nevienam citam nedevās rokās kā vienīgi man, jo, kad es pienācu, tā nokrita zemē. Atraisījis mezglu, atradu četrdesmit spāniešu zelta eskudo un vēstuli arabu valodā, kuras beigās bija uzvilkts liels krusts. Es noskūpstīju krustu, noglabāju naudu, atgriezos uz terases, kur mēs atkal ar mauru sveicienu izteicām savu pateicību, tad roka parādījās vēlreiz un ar zīmēm lika saprast, lai es izlasot vēstuli, pēc tam logs aizvērās. Šis notikums mūs pārsteidza un iepriecināja, un, tā kā neviens no mums neprata arabu valodu, tad visi jutām ārkārtīgu vēlēšanos izzināt, kas bija rakstīts vēstulē, bet mums bija ļoti grūti atrast kādu, kas to spētu izlasīt. Beidzot es nolēmu uzticēties kādam atkritējam no Mursijas, kas visādi man izrādīja savu draudzību un uzticēja savus slepenos nodomus, un tāpēc domāju, ka viņš nenodos manu noslēpumu; daži atkritēji, gribēdami atgriezties kristiešu zemē, izprasa rakstus no ievērojamiem gūstekņiem, kuros tie, kā katrs spēdams, apliecina, ka tāds un tāds atkritējs ir krietns cilvēks, kas vienmēr darījis labu kristiešiem un apņēmies bēgt pie pirmās izdevības. Daži šādas atsauksmes iegūst ar labu nolūku, bet daži ar tām apgādājas katram gadījumam un viltīgos nolūkos; kad tie, laupīdami un sirodami pa kristiešu zemēm, nomaldās vai tiek sagūstīti, tad viņi uzrāda šos rakstus, teikdami, ka no tiem redzams, ar kādu nodomu viņi ieradušies: gribēdami palikt kristiešu zemē, tie piedalījušies turku sirojumos. Tā viņi izvairās no soda, laimīgi izlīgst ar baznīcu un, līdzko rodas izdevība, atgriežas Berberijā, lai kļūtu tie paši, kas bija agrāk. Bet ir arī tādi, kas ar labu nodomu iegūst un izlieto šādas vēstules un paliek kristiešu zemē. Viens šāds atkritējs bija mans draugs, kas no visiem maniem biedriem bija ieguvis atsauksmes, kurās mēs viņu visādi cildinājām, un, ja mauri pie viņa atrastu šādas apliecības, tie viņu būtu sadedzinājuši dzīvu. Es zināju, ka viņš pilnīgi prot arabu valodu ne tikai runāt, bet arī rakstīt; tomēr, iekams viņam visu atklāju, teicu, ka nejauši esmu atradis vēstuli savas kameras sienas spraugā. Viņš to atvēra, ilgāku laiku uzmanīgi lasīja, klusi murmināmdams caur zobiem. Es viņam vaicāju, vai viņš to saprot, un tas atbildēja, ka saprotot ļoti labi un, ja es vēloties, lai to pārtulkotu vārdu pa vārdam, tad lai tam iedodot tinti un spalvu, — tā darbs veikšoties labāk. Es viņam iedevu prasīto, viņš visu pārtulkoja un pabeidzis sacīja:

— Te esmu burtiski pārtulkojis spāniešu valodā visu, kas bija rakstīts mauru valodā, — ievērojiet, ka «*Lela Marjena*» nozīmē «*mūsu valdniece jaunava Marija*». — Tad mēs izlasījām vēstuli, kas skanēja tā:

«Kad es vēl biju meitene, manam tēvam bija verdzene, kas man iemācīja mūsu valodā skaitīt kristiešu lūgšanu un man daudz stāstīja par Lelu Marjenu. Šī kristiete nomira, un es zinu, ka viņa nenokļuva ugunī, bet aizgāja pie allaha, jo viņa man pēc tam divi reizes parādījās un teica, lai es braucot uz kristiešu zemi redzēt tur Lelu Marjenu, kas mani ļoti mīlot. Es nezināju, kā lai aizbraucu: daudz kristiešu esmu redzējusi pa šo logu, bet tikai tu viens man šķieti esam bruņinieks. Esmu ļoti skaista un jauna un varu paņemt līdz daudz naudas. Apdomā, vai tu nevarētu aizbraukt kopā ar mani un kļūt mans vīrs, ja tu to vēlētos, bet, ja tu nevēlētos, tad tā nav liela nelaime, jo Lela Marjena man atradīs līgavaini. Es to uzrakstīju, bet piesargies, kad dod to kādam lasīt, neuzticies nevienam mauram, jo tie visi ir viltīgi. Esmu par to norūpējusies, un labāk nevienam neko nesaki, jo, tiklīdz to uzzinātu mans tēvs, viņš mani iesviestu akā un aizbērtu to ar akmeņiem. Es piestiprināšu pie niedres diegu, bet tu tajā iesien savu atbildi. Ja nav neviena, kas varētu rakstīt arabu valodā, tad izsakies ar zīmēm, jo Lela Marjena man palīdzēs tevi saprast. Lai tevi sargā viņa, allahs un šis krusts, kuru es bieži skūpstu, kā to man lika darīt verdzene.»

Apdomājiet, seņori, — vai mums nebija pietiekams iemesls izbrīnīties un priecāties par šo vēstuli? No mūsu izbrīna un prieka izpausmēm atkritējs noprata, ka šī vēstule nebija atrasta nejauši, bet rakstīta kādam no mums, un viņš mūs lūdza, ja viņa nojauta esot pareiza, viņam uzticēties un visu pastāstīt, jo viņš esot gatavs ziedot savu dzīvību mūsu atbrīvošanas labā. To teikdams, viņš izvilka metala krucifiksu, kuru glabāja uz krūtīm, un ar karstām asarām zvērēja pie krustā sistā dieva, kam viņš, kaut arī grēcinieks un ļaunprātis, dziļi un patiesi ticot, ka viņš palikšot mums uzticīgs un neko neizpaudīšot, ko mēs viņam atklāšot, jo tam šķietot un tas gandrīz droši paredzot, ka ar vēstules rakstītājas palīdzību viņš un mēs visi nokļūšot brīvībā, un tad viņš sasniegšot ilgoto mērķi — atgriezīšoties svētās mātes baznīcas klēpī, no kuras kā satrunējis loceklis savas nezināšanas un grēku dēļ esot bijis šķirts. Atkritējs to sacīja ar tik rūgtām asarām un tik patiesu nožēlu, ka mēs visi nolēmām viņam atklāt patiesību un pastāstījām tam visu, neko neslēpjot. Mēs viņam parādījām lodziņu, pa kuru mums nolaida niedri, viņš iegaumēja māju un apņēmās ļoti rūpīgi noskaidrot, kas tur dzīvo. Mēs vienojāmies arī, ka jāatbild uz maurietes vēstuli, un, tā kā rakstītājs bija mūsu rīcībā, tad es tūlīt nodiktēju atkritējam atbildi, ko varu jums atkārtot vārdu pa vārdam, jo šā notikuma visi sīkumi man palikuši atmiņā un neizzudīs no tās, kamēr es dzīvošu. Es atbildēju maurietei šādi:

«Lai tevi sargā taisnīgais allahs, mana kundze, un arī svētā Marjena, īstenā dieva māte, kas, tevi mīlēdama, iedegusi tev sirdī vēlēšanos doties uz kristiešu zemi. Lūdzies viņu, lai tā tev atklāj, kā izpildāma viņas pavēle, jo viņa ir tik laba, ka tavu lūgšanu paklausīs. Savā un visu manu biedru kristiešu vārdā es apsolos darīt tavā labā visu, kas ir mūsu spēkos, un, ja vajadzīgs, arī mirt. Raksti man un paziņo, ko esi nodomājusi darīt, un es tev vienmēr atbildēšu, jo lielais allahs mums ir sūtījis sagūstītu kristieti, kas prot labi runāt un rakstīt tavā valodā, ko tev pierādīs šī vēstule. Tāpēc bez bailēm vari mums ziņot visu, ko vēlies. Tu raksti, ka, atbraukusi kristiešu zemē, tu gribētu kļūt mana sieva, — to es tev apsolu kā patiess kristietis, un tev jāzina, ka kristieši savus solījumus izpilda labāk nekā mauri. Mana kundze, lai tevi sargā allahs un viņa māte!»

Kad vēstule bija uzrakstīta un aizzīmogota, es gaidīju divas dienas, līdz atkal cietums bija tukšs, tad aizgāju uz terases savā parastajā vietā, lai redzētu, vai neparādīsies niedre, kas arī nelika sevi ilgi gaidīt. To ieraudzījis, es parādīju neredzamajai niedres turētājai savu vēstuli, likdams saprast, lai viņa nolaiž diegu, bet tas jau bija piestiprināts pie niedres, un es tajā iesēju savu vēstuli; pēc īsa brīža atkal parādījās mūsu zvaigzne ar lakatu kā baltu miera karogu. Lakats nokrita zemē, es to pacēlu un atradu tajā vairāk nekā piecdesmit eskudo sudraba un zelta monetās, kas piecdesmitkārtīgi pavairoja mūsu prieku un stiprināja mūsu cerību atgūt brīvību. Tai pašā vakarā atgriezās mūsu atkritējs un pastāstīja mums, ka, pēc viņa iegūtajām ziņām, šai mājā dzīvojot ārkārtīgi bagāts maurs, vārdā Hadži Murats, par kuru mēs jau bijām dzirdējuši, ar savu vienīgo meitu, visa viņa īpašuma mantinieci, kuru vienprātīgi visā pilsētā dēvējot par skaistāko Berberijas sievieti; pat

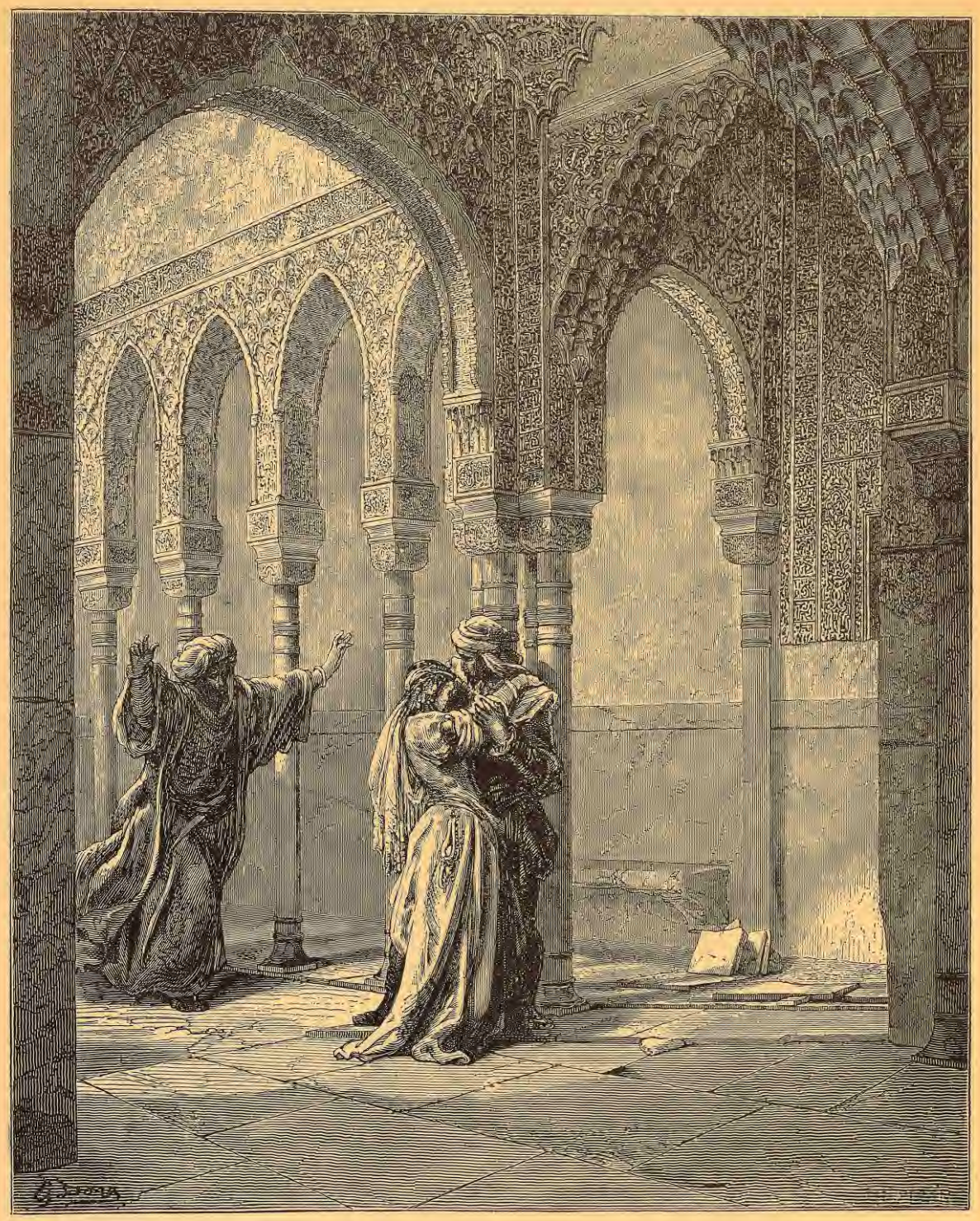

Viņas tēvs, kas turkus jau bija padzinis, nāca atpakaļ.

vicekaraļi šeit ieradušies un lūguši viņas roku, bet viņa visus preciniekus noraidot; atkritējs vēl bija uzzinājis, ka mājā dzīvojusi sagūstīta kristiete, kas nomirusi; viss tas saskanēja ar vēstules saturu.

Tūlīt apspriedāmies ar atkritēju, kādā veidā mēs varētu aizvest maurieti un paši nokļūt kristiešu zemē, un beidzot nolēmām gaidīt otrreizēju vēsti no Zoraidas, kā viņu sauca, kas tagad vēlas saukties Marija, jo mēs labi sapratām, ka tikai viņa varēja rast līdzekļus, ar kuriem pārvarēt visas grūtības. Kad bijām tā nolēmuši, atkritējs teica, lai nerūpējamies, jo viņš mūs atbrīvošot, pat ja tam būtu jāzaudē dzīvība. Četras dienas cietumā bija daudz ļaužu, tāpēc četras dienas niedre nerādījās, bet piektajā dienā, kad cietuma pagalms bija tukšs, tā atkal parādījās ar tik brangu mezglu, ka varējām gaidīt bagātīgu devumu. Niedre ar lakatu noliecās pret mani, es atradu lakatā otru vēstuli un simt zelta eskudo, nekādas citas monetas. Atkritējs bija turpat, mēs viņu ievedām mūsu barakā un iedevām tam izlasīt vēstuli, kas skanēja šādi:

«Es nezinu, mans seņor, kā nokļūt Spānijā, arī Lela Marjena man nekā neteica, kaut gan es viņai jautāju. Es varu vienīgi jums pa šo logu iedot daudz zelta naudas; ar to izpērciet pats sevi un savus draugus; lai tad viens no jums aizbrauc pie kristiešiem, nopērk tur barku un atbrauc pēc pārējiem, bet mani jūs atradīsiet mana tēva dārzā pie Babasonas vārtiem, netālu no jūras, kur pavadīšu vasaru kopā ar tēvu un mūsu kalpotājiem. No turienes jūs mani naktī bez bailēm varēsiet aizvest uz barku. Tikai pielūko, appreci mani; ja tu to nedarīsi, es lūgšu Marjenu, lai viņa tevi soda. Ja nevari nevienam uzticēt barkas pirkšanu, izpērcies un aizbrauc pats, es zinu, ka tu noteikti atgriezīsies, jo esi bruņinieks un kristietis. Uzzini, kur atrodas mūsu dārzs, un, kad tu pastaigāsies cietuma pagalmā viens, tad es zināšu, ka baņo neviena nav, un tev iedošu daudz naudas. Lai allahs tevi sargā, mans pavēlniek!»

Tāds bija otrās vēstules saturs, un, to noklausījušies, katrs no maniem biedriem piedāvājās, lai viņu izpērk, apsolīdamies aizbraukt un atgriezties noteiktā laikā; arī es pats piedāvājos, bet atkritējs iebilda, teikdams, ka viņš nekādā ziņā nepiekritīšot, ka viens izkļūtu brīvībā ātrāk nekā citi; pieredze tam esot rādījusi, cik vāji izpildot atbrīvotie savus gūstniecībā dotos solījumus, jo dižciltīgie gūstekņi vairākkārt esot izlietojuši šādu paņēmienu — izpirkuši kādu biedru, iedevuši tam naudu un aizsūtījuši uz Valensiju vai Maļorku, lai viņš tur iegādātos barku un atbrauktu pakaļ tiem, kas viņu bija izpirkuši, bet neviens nebija atgriezies, jo atgūtā brīvība un bailes to atkal pazaudēt lika tam aizmirst visus pienākumus pasaulē. Lai pierādītu savu vārdu patiesību, viņš pastāstīja mums kādu notikumu, kas nesen bija gadījies dažiem dižciltīgiem kristiešiem, tik dīvainu, kāds nekad nebija piedzīvots šai zemē, kaut gan tur ik brīdi notiek briesmīgas un neparastas lietas. Beidzot viņš teica, ka nauda, ko esam saņēmuši viena kristieša izpirkšanai, jāiedod viņam, lai viņš tepat Alžirā nopirktu barku — ar ieganstu, ka nolēmis kļūt tirgotājs un piegādāt preces Tetuanai un visai piekrastei; kļuvis barkas īpašnieks, viņš viegli varēšot mūs izvest no cietuma un visus iesēdināt savā kuģī. Jo vairāk tāpēc, ka mauriete apsolījusies dot naudu, ar kuru mēs visi varētu izpirkties, un atbrīvoti ļaudis varot arī dienas gaismā iesēsties kuģī. Daudz lielākas grūtības radot tas apstāklis, ka mauri neatļauj atkritējiem, sevišķi spāniešiem, pirkt un turēt barkas, lai tie neaizbēgtu uz kristiešu zemi, bet atļauj tiem iegādāties tikai lielus kuģus jūras sirojumiem. Šo grūtību varētu pārvarēt, ja viņš nopirktu barku kopā ar kādu mauru tagarinu* un dalītos ar viņu tirdzniecības peļņā; šādi kļūstot par barkas īpašnieku, viss pārējais viņam šķita viegli nokārtojams. Lai gan man un maniem biedriem likās labāk aizsūtīt kādu no mums nopirkt barku Maļorkā, kā to bija ieteikusi mauriete, mēs tomēr neiedrošinājāmies iebilst, baidīdamies, ka viņš varētu mūs nodot, ja viņam nepaklausīsim, un atklāt mūsu norunu ar Zoraidu, tādējādi apdraudot mūsu un arī viņas dzīvību, par kuru mēs ikviens bijām gatavi atdot savējo; tāpēc nolēmām uzticēties dievam un atkritējam; šai pašā brīdī uzrakstījām atbildi Zoraidai, ka rīkosimies pēc viņas padoma, jo viņa visu tik gudri izdomājusi, it kā pati Lela Marjena to būtu ieteikusi, un ka tagad viņa vienīgā varēja

izlemt, vai mums šo pasākumu atlikt vai pasteidzināt. Es vēlreiz apsolījos kļūt viņas vīrs, un nākošajā dienā, kad cietums laimīgā kārtā bija atkal tukšs, viņa mums, vairākas reizes nolaizdama niedri un lakatu, nosvieda divi tūkstoši zelta eskudo un vēstuli, kurā rakstīja, ka nākošajā džumā, tas ir, piektdienā, viņa aizbraucot uz sava tēva dārzu un pirms aizbraukšanas mums iedošot vēl naudu, bet, ja tās naudas nepietiekot, lai mēs to paziņojot, tad viņa mums iedošot, cik mēs prasīsim, jo tēvam esot tik daudz naudas, ka viņš iztrūkumu nepamanīšot, turklāt visas atslēgas esot viņas rokās.

Mēs tūlīt iedevām atkritējam pieci simti eskudo, lai viņš nopirktu barku, bet ar astoņsimt eskudo es atpirkos, iedodams šo naudu kādam Valensijas tirgotājam, kas šai laikā atradās Alžirā, un tas mani atpirka no karaļa, apsolīdamies tam ar goda vārdu samaksāt izpirkuma naudu, tiklīdz atbraukšot kāds kuģis no Valensijas, jo tūlītēja samaksa būtu radījusi karalī aizdomas, ka izpirkuma nauda jau sen atsūtīta Alžirā un ka tirgotājs to noklusējis, tādēļ ka gribējis iedzīvoties. Īsi sakot, mans kungs bija tik aizdomīgs, ka es neiedrošinājos tūlīt samaksāt naudu. Ceturtdienā pirms tās piektdienas, kad skaistajai Zoraidai vajadzēja aizbraukt uz dārza māju, viņa mums iedeva vēl tūkstoš eskudo un paziņoja par savu aizbraukšanu, lūgdama, lai es atbrīvojies tūlīt uzzinu, kur atrodas viņas tēva dārzs, un katrā ziņā tur ierodos viņu sastapt. Es viņai īsos vārdos atbildēju, ka tā darīšu, un ieteicu viņai aizlūgt par mums jaunavu Mariju ar visām tām lūgšanām, kuras tai gūstekne bija mācījusi. Pēc tam izpirku arī savus trīs biedrus, lai atvieglinātu izkļūšanu no cietuma, un arī tādēļ, lai viņi neuztrauktos, redzēdami, ka es esmu izpircies, bet tie vēl paliek gūstniecībā, kaut gan naudas bija diezgan; baidījos, ka citādi velns viņus pamudinātu kaut kādā veidā kaitēt Zoraidai; kaut gan, pazīdams tos, zināju, ka šīs bailes ir nevietā, tomēr negribēju nekādi apdraudēt mūsu pasākumu un liku tos izpirkt, tāpat kā sevi, iedodams visu naudu tirgotājam, lai viņš droši un mierīgi varētu galvot par viņiem, bet mūsu noslēpumu un plānu mēs viņam neatklājām, jo tas mums šķita bīstami.

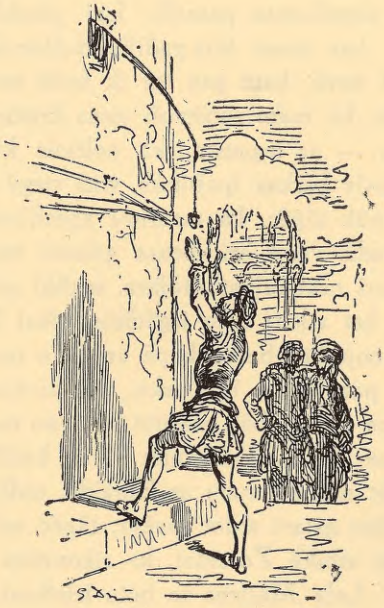

XLI NODAĻA,

kurā gūsteknis joprojām turpina savu stāstu.

Nepagāja vēl divas nedēļas, kad mūsu atkritējs jau bija iegādājies ļoti labu barku, kura varēja uzņemt vairāk nekā trīsdesmit cilvēku, un, lai šo darījumu nodrošinātu un neradītu aizdomas, nolēma aizbraukt uz Sardželu, kas atrodas trīsdesmit jūdžu no Alžiras, Oranas apgabalā, kur noris rosīga tirdzniecība ar žāvētām vīģēm. Viņš aizbrauca turp divas vai trīs reizes kopā ar jau pieminēto tagarinu. Par *«tagariniem»* Berberijā sauc Aragonas maurus, bet Granadas maurus sauc par *«mudechariem»;* Fesas karaļvalstī mudecharus sauc par *«elčiem»*, un šās zemes karalis mēdz galvenokārt no viņiem sastādīt savus karapulkus. Katru reizi, izbraukdams ar barku, atkritējs izmeta enkuru kādā mazā līcī, nepilnu divu arbaletes šāvienu attālumā no tās dārza mājas, kurā mūs gaidīja Zoraida, un tur viņš tīšām kopā ar saviem mauriem airētājiem dažreiz izdarīja «zalā» vai pa jokam izmēģināja to, ko bija nodomājis vēlāk paveikt īstenībā, — viņš ieradās Zoraidas dārzā un lūdza augļus, ko viņas tēvs tam iedeva, kaut gan viņu nepazina; atkritējs man vēlāk stāstīja, ka mēģinājis satikt Zoraidu un pateikt viņai, ka esmu tam pavēlējis viņu aizvest uz kristiešu zemi un ka viņa var būt priecīga un droša, tomēr viņam tas neizdevies, jo maurietes parasti izvairās satikties ar mauriem un turkiem un dara to tikai, paklausot vīra vai tēva pavēlei, turpretim ar sagūstītajiem kristiešiem viņas satiekas un sarunājas pat vairāk, nekā tas atļauts; bet man būtu bijis nepatīkami zināt, ka tam izdevies sarunāties ar Zoraidu, jo varbūt viņa būtu uztraukusies, redzot, ka viņas pasākums uzticēts atkritējam. Tomēr dievs, kas bija izlēmis citādi, neļāva atkritēja

labajam nodomam piepildīties, un viņš, pārliecinājies, ka var droši braukt uz Sardželu un atpakaļ, izmest enkuru, kur, kad un kā tam patīk, un ka viņa biedrs tagarins pilnīgi pakļaujas viņa gribai, ka es esmu jau izpircies un ka atliek tikai sameklēt dažus kristiešus airētājus, sacīja man, lai es padomājot, kādus cilvēkus vēl paņemt mums līdz bez izpirktajiem biedriem, un lai es tiem pasakot, ka esam nolēmuši aizbraukt nākošajā piektdienā. Es nolīgu divpadsmit spāniešus, spēcīgus airētājus, no tādiem, kas varēja brīvi atstāt pilsētu; gan nebija viegli atrast tik daudz airētāju, jo divdesmit korsaru kuģi bija izbraukuši sirojumos un paņēmuši līdz visus airētājus, un šos vīrus atradu tikai tāpēc, ka viņu kungs nebija šai vasarā braucis sirojumos, bet palicis ostā, lai pabeigtu jaunas galeras būvi. Es viņiem tikai pateicu, lai viņi nākošās piektdienas vakarā viens pēc otra slepeni izzogas no pilsētas, sapulcējas pie Hadži Murata dārza un gaida mani ierodamies. Es to pateicu katram atsevišķi un piebildu, lai, ieraugot tur citus kristiešus, saka viņiem vienīgi to, ka esmu tiem pavēlējis gaidīt šai vietā. Kad biju to nokārtojis, man atlika vēl daudz patīkamākais uzdevums — paziņot Zoraidai, cik tālu bija pavirzījusies mūsu lieta, lai viņa, visu zināmama, būtu gatava un neuztrauktos, ja mēs pēkšņi parādītos agrāk, nekā viņa varēja sagaidīt barku atgriežamies no kristiešu zemes. Es nolēmu aiziet uz dārzu, lai mēģinātu viņu tur satikt, un mūsu aizbraukšanas dienas priekšvakarā devos turp, izlikdamies, ka gribu salasīt dažas zāles; un pirmais cilvēks, ko es sastapu, bija viņas tēvs, kas mani uzrunāja valodā, kuru visā Berberijā un pat Konstantinopolē lieto gūstekņi un mauri: tā nav ne mauru, ne spāniešu, ne arī kādas citas tautas valoda, bet visu valodu maisījums, kurā mēs visi labi mēdzam saprasties; tad nu šādā, lūk, valodā viņš man jautāja, ko es meklējot viņa dārzā un no kurienes es esot. Es atbildēju, ka esmu arnauta Mamī* vergs — jo zināju, ka arnauts ir viņa labākais draugs, — un ka meklēju visādas zāles, lai pagatavotu salatus. Tālāk viņš man vaicāja, vai es esot izpērkamais un cik mans kungs par mani prasot. Kamēr mēs tā sarunājāmies, no dārza mājas iznāca skaistā Zoraida, kas mani jau agrāk bija pamanījusi, un, tā kā maurietes nebūt nekautrējas rādīties kristiešiem un, kā jau teicu, no tiem neizvairās, tad viņa gluži nepiespiesti tuvojās tai vietai, kur viņas tēvs ar mani sarunājās; vēl vairāk — tikko viņas tēvs iztālēm ieraudzīja, ka viņa lēnām nāk uz mūsu pusi, viņš, skaļā balsī saukdams, to aicināja pienākt mums klāt.

Man ir grūti attēlot manas mīļotās Zoraidas lielo daiļumu, pievilcību, viņas dārgo un krāšņo tērpu, kādā tā parādījās manām acīm; teikšu tikai, ka viņas skaisto kaklu, viņas ausis un matus rotāja vairāk pērļu, nekā viņai bija matu uz galvas. Viņas kāju potītes, kas, pēc turienes paraduma, bija kailas, greznoja divas tīra zelta karkadžas (tā mauri sauc kāju gredzenus jeb sprādzes), apklātas ar tik daudz dimantiem, ka viņas tēvs — kā viņa man vēlāk pastāstīja — novērtēja šīs sprādzes uz desmittūkstoš dubloniem, un viņas roku sprādzēm bija tāda pati vērtība. Viņai bija ļoti daudz izcili labu pērļu, jo maurietes uzskata lielās un sīkās pērles par savu viskrāšņāko greznumu un smalkāko rotājumu, tāpēc arī mauriem ir vairāk pērļu nekā visām citām tautām; runāja, ka Zoraidas tēvam piederot ne tikai vislielākais daudzums labāko pērļu visā Alžirā, bet arī vairāk nekā divsimt tūkstoši spāniešu eskudo, un visu šo bagātību pārvaldīja tā, kas ir tagad mana valdniece. Vai viņa toreiz man šķita skaista vai ne šai greznajā tērpā, tad pēc tā, kas viņai palicis vēl pāri pēc pārciestajām likstām, jūs varat iedomāties, kādai tai vajadzēja izskatīties labklājības dienās. Taču visiem zināms, ka dažu sieviešu skaistums mainās atkarībā no dienām un laika un ka dažādi apstākļi to var palielināt vai pamazināt; dabiski, ka arī dvēseles pārdzīvojumi to kāpina vai mazina, bieži pat iznīcina. Varu sacīt, ka viņa toreiz mums tuvojās savā vispilnīgākajā skaistumā — vismaz man viņa šķita visskaistākā sieviete, kādu jebkad biju redzējis; turklāt atcerējos, cik daudz pateicības esmu viņai parādā, un man likās, ka manā priekšā stāv debess dieviete, kas nonākusi uz zemes, lai mani glābtu un aplaimotu. Kad viņa pienāca mums klāt,

viņas tēvs tai teica savā valodā, ka esmu viņa drauga arnauta Mamī gūsteknis, atnācis saplūkt zāles salatiem. Arī viņa ierunājās tai pašā jauktajā valodā, kuru pieminēju, un jautāja man, vai es esot dižciltīgs un kāpēc mani neizpērkot. Es atbildēju, ka esmu jau izpirkts un ka pēc cenas var spriest, cik augstu mans kungs mani vērtējis, jo man bija viņam jāsamaksā tūkstošpiecsimt soltanu*. Tad viņa atbildēja:

— Patiesi, ja tu piederētu manam tēvam, es viņam neļautu tevi atlaist arī par divtik lielu naudu, jo jūs, kristieši, vienmēr melojat, teikdami, ka esat nabagi, lai piekrāptu maurus.

— Tas var būt, seņora, — es viņai atbildēju, — bet es pret savu kungu izturējos patiesi un tā vienmēr izturos un izturēšos pret jebkuru cilvēku pasaulē.

— Kad tu aizbrauc? — jautāja Zoraida.

— Es domāju, ka rīt, — atbildēju viņai, — jo ostā atrodas kāds franču kuģis, kas rīt izies jūrā, un esmu nodomājis ar to aizceļot.

— Vai tad nav labāk, — sacīja Zoraida, — nogaidīt, lai atbrauc kuģis no Spānijas, un aizceļot ar to, nevis ar franču kuģi — jo franči nav jums draugi?

— Nē, — es atbildēju, — ja es zinātu droši, ka atbrauks spāniešu kuģis, es to gaidītu, bet laikam aizbraukšu rīt, jo es tik ļoti vēlos nokļūt savā zemē un ieraudzīt sirdij mīļus cilvēkus, ka negribu gaidīt citu izdevību, pat ja tā būtu labāka.

— Tu laikam dzimtenē esi atstājis sievu, — vaicāja Zoraida, — un tagad vēlies ar viņu tikties?

— Neesmu precējies, — es atbildēju, — bet esmu devis vārdu, ka apprecēšos, kad pārbraukšu dzimtenē.

— Vai tā sieviete ir skaista, kurai tu esi solījies? — vaicāja Zoraida.

— Tik skaista, — es atbildēju, — ka, viņu cildinot un sakot patiesību, — viņa ļoti līdzinās tev.

Par to viņas tēvs ļoti apmierināts nosmējās un teica:

— Zvēru pie allaha, kristieti, viņai jābūt ļoti skaistai, ja tā līdzinās manai meitai, jo Zoraida ir pirmā skaistule visā mūsu karaļvalstī. Ja tu netici, aplūko viņu labi, un tu redzēsi, ka es runāju patiesību.

Šai sarunā Zoraidas tēvs, kā vairāku valodu pratējs, bija mums tulks, jo, kaut gan viņa runāja jauktajā valodā, kuru, kā sacīju, mēdz tur lietot, tomēr izteicās vairāk ar zīmēm nekā ar vārdiem. Kamēr mēs tā sarunājāmies, pēkšņi atskrēja kāds maurs un skaļi kliedza, ka pār dārza mūri pārlēkuši četri turki un plūcot vēl neienākušos augļus. Sirmgalvis un arī Zoraida izbijās, jo mauri parasti baidās no turkiem, sevišķi no kareivjiem, kas savā bezkaunībā izturas pret viņiem pakļautajiem mauriem pārlieku varmācīgi, rīkodamies ar tiem ļaunāk nekā ar saviem vergiem.

Tēvs teica Zoraidai:

— Mana meita, ieej mājā un ieslēdzies, kamēr es iešu parunāt ar šiem suņiem, bet tu, kristieti, meklē savas zāles un ceļo laimīgs, lai allahs tevi aizved tavā zemē.

Es paklanījos, un viņš aizsteidzās meklēt turkus, atstādams mani divatā ar Zoraidu, kas izlikās, it kā viņa ietu projām, kā viņas tēvs bija pavēlējis; bet, tiklīdz viņš pazuda aiz dārza kokiem, viņa atgriezās pie manis un asaru pilnām acīm man sacīja:

— *Tamešī*, kristieti, *tamešī?* — kas nozīmē: «Tu aizbrauc, kristieti, tu aizbrauc?»

Es viņai atbildēju:

— Jā, seņora, bet nekādā ziņā bez tevis: gaidi mani nākošajā džumā* un neizbīsties, mūs ieraugot, jo mēs noteikti aizbrauksim uz kristiešu zemi.

Es to viņai pateicu tā, ka viņa ļoti labi saprata visus manus vārdus un, apskāvusi ar vienu roku manu kaklu, slābaniem soļiem sāka iet uz mājas pusi; tas varēja beigties ļoti ļauni, ja debess nebūtu izlēmusi citādi, jo, kad mēs tā apskāvušies gājām un viņas roka dusēja ap manu kaklu, viņas tēvs, kas turkus jau bija padzinis, nāca atpakaļ un ieraudzīja mūs šādā stāvoklī, un arī mēs pamanījām, ka viņš uz mums skatās; bet gudrā un atjautīgā Zoraida nenoņēma roku no mana kakla — gluži otrādi, viņa vēl ciešāk man piekļāvās un nolika savu galvu uz manām krūtīm, mazliet saliecot ceļus, skaidri izrādīdama, ka ir tuvu nesamaņai, un arī es izlikos, ka gribot negribot esmu spiests viņu atbalstīt. Viņas tēvs pieskrēja mums klāt un, redzēdams savu meitu šādā stāvoklī, vaicāja, kas viņai noticis, un, nesagaidījis atbildi, sacīja:

— Droši vien šo suņu iebrukums viņu tā sabiedējis, ka viņa paģībusi.

Un, atvirzījis viņu no manis, viņš to piekļāva sev pie krūtīm, bet viņa nopūtās un, pavērusi asarainās acis, vēlreiz sacīja:

— *Ameši*, kristieti, *ameši!* («Ej projām, kristieti, ej projām!»)

Bet viņas tēvs atbildēja:

— Neaizraidi kristieti, meitiņ, jo viņš tev nav nodarījis nekā ļauna un turki ir jau projām. Neuztraucies, tev nav vairs jābaidās, jo, kā jau tev teicu, turki ievēroja manu lūgumu un aizgāja tāpat, kā nākuši.

— Seņor, kā jūs jau teicāt, tie viņu izbiedēja, — es sacīju viņas tēvam, — bet, ja viņa man pavēl aiziet, tad es negribu viņu apgrūtināt. Miers ar jums, un ar jūsu atļauju es vēlreiz, ja būs vajadzīgs, atnākšu pēc zālēm šai dārzā, jo mans kungs saka, ka nekur neesot tik labu salatu kā šeit.

— Tu vari nākt, kad tikai vēlies, — atbildēja Hadži Murats, — mana meita to sacīja nevis tāpēc, ka viņa neieredzētu tevi vai kristiešus, bet viņa gribēja teikt, lai turki aiziet, vai arī vēlējās tev atgādināt, ka tev laiks iet salasīt zāles.

Tad es atvadījos no abiem, un Zoraida, kuras dvēsele, kā likās, pildījās sāpēm, aizgāja līdzi savam tēvam, bet es, šķietami meklēdams zāles, pēc savas patikas apstaigāju visu dārzu, izpētīju ieejas un izejas, pārbaudīju mājas durvju slēgus un visas iespējamības, kas varētu veicināt mūsu nodomu izdošanos. To veicis, es visu izstāstīju atkritējam un maniem biedriem un nevarēju sagaidīt to stundu, kad varēšu bez bailēm baudīt laimi, ko liktenis man sūtīja ar daiļo Zoraidu. Laiks aiztecēja, un beidzot pienāca sengaidītā diena un stunda: saskaņā ar plānu, ko mēs pēc ilgiem apsvērumiem un vairākkārtīgām pārrunām bijām pieņēmuši, mēs panācām to, ko vēlējāmies, — piektdien, nākošajā dienā pēc manas sarunas dārzā ar Zoraidu, atkritējs pievakarē izmeta barkas enkuru iepretim daiļās Zoraidas mītnei.

Kristieši, kam vajadzēja airēt mūsu barku un kam tas iepriekš bija pateikts, jau bija paslēpušies dažādās vietās mājas apkārtnē. Viņi visi mani gaidīja priecīgā satraukumā, vēlēdamies uzbrukt kuģim, kas stāvēja tepat viņu acu priekšā, jo tie neko nezināja par manu norunu ar atkritēju un domāja, ka tiem ar savu roku spēku būs jāiekaro brīvība un jānogalina mauri, kas atradās barkā. Tiklīdz es ar saviem biedriem ierados, visi atstāja paslēptuves un steidzās mums pretim. Šai laikā pilsētas vārti jau bija slēgti, un krastmalā nebija redzams neviens cilvēks. Sapulcējušies mēs pārspriedām, vai būtu labāk tūlīt iet pie Zoraidas vai vispirms pieveikt maurus, kas airēja barku; kamēr mēs tā šaubījāmies, pie mums piesteidzās mūsu atkritējs un vaicāja, kāpēc mēs vilcinoties, jo esot laiks rīkoties — mauri uz barkas neko nenojaušot, un vairums no tiem jau guļot. Mēs viņam pateicām par mūsu šaubām, un viņš atbildēja, ka svarīgāk esot vispirms sagrābt kuģi, kas izdarāms ļoti viegli un bez jebkādām briesmām, pēc tam mēs varot iet pie Zoraidas. Mēs viņam piekritām un, vairs nevilcinoties, viņa vadībā devāmies uz kuģi; viņš pirmais ielēca tanī un, izrāvis zobenu, iesaucās mauru valodā:

— Neviens lai nekustas, ja negrib mirt!

Arī gandrīz visi pārējie kristieši šai brīdī bija jau uzlēkuši uz klāja. Glēvie mauri, izdzirduši tādus sava priekšnieka vārdus, izbijās un, neķerdamies pie ieročiem, kuru tiem gandrīz nevienam arī nebija, klusēdami ļāva kristiešiem sevi sasaistīt, kas to izdarīja ļoti ātri, piedraudēdami mauriem, ka tie viņus visus noduršot, ja kāds no viņiem iedrošināšoties pacelt balsi. Kad tas bija paveikts, puse mūsējo palika sargāt maurus, bet pārējie atkritēja vadībā devāmies uz Hadži Murata dārzu; kad mēs gribējām atvērt vārtus, laimīgi gadījās, ka tie paši atvērās tik viegli, it kā nemaz nebūtu aizslēgti, un mēs mierīgi un klusu tuvojāmies mājai, neviena nepamanīti.

Skaistā Zoraida gaidīja mūs pie kāda loga un, pamanījusi ļaudis, vaicāja klusā balsī, vai esam «*nizarani*», gribēdama vaicāt, vai esam kristieši. Es atbildēju, ka tie esam, un lūdzu viņu nonākt lejā. Mani pazinusi, viņa vairs nevilcinājās un, ne vārda neatbildējusi, vienā mirklī nonāca lejā, atvēra durvis un parādījās mums tik skaista un tik krāšņā tērpā, ka nespēju to attēlot. Viņu ieraudzījis, es tūlīt satvēru viņas roku un sāku to skūpstīt, atkritējs un mani divi biedri darīja to pašu, arī pārējie, kas nezināja mūsu noslēpumu, sekoja mūsu piemēram, jo viņi saprata, ka izsakām viņai pateicību un atzīstam viņu par mūsu atbrīvotāju. Atkritējs vaicāja viņai mauru valodā, vai viņas tēvs esot dārza mājā. Viņa atbildēja, ka viņš esot mājās un guļot.

— Tad vajadzēs viņu pamodināt un aizvest mums līdz, — atbildēja atkritējs, — paņemot visu vērtīgāko, kas atrodams šai skaistajā mājā.

— Nē, — viņa teica, — nekādā ziņā neaizskariet manu tēvu, bet visu vērtīgāko, kas šai mājā atrodams, es paņēmu sev līdz, un ar to pietiks, lai jūs visi kļūtu bagāti un laimīgi, — pagaidiet mazliet, tad jūs to redzēsiet.

To teikusi, viņa atkal iegāja mājā, iepriekš mūs brīdinot, lai mēs nekustamies un nesaceļam nekādu troksni, jo tā drīz atgriezīšoties. Es vaicāju atkritējam, par ko viņš runājis ar Zoraidu, un viņš man to pastāstīja; tad es sacīju, ka viņam viss jādara tā, kā to vēlas Zoraida; tā jau arī atgriezās, nesdama mazu šķirstiņu, tik pilnu ar zelta eskudo, ka viņa tikai ar pūlēm to varēja panest. Nelaimīgi gadījās, ka viņas tēvs šai mirklī atmodās un izdzirda troksni dārzā; piesteidzies pie loga, viņš tūlīt ieraudzīja kristiešus un sāka spalgi un mežonīgi kliegt arabu valodā: «Kristieši, kristieši! Zagļi, zagļi!» Šie kliedzieni mūs ārkārtīgi samulsināja un izbiedēja; bet atkritējs, saprazdams, kādas briesmas mums draud un ka mums jārīkojas ātri, pirms mūs kāds ievēro, zibens ātrumā aizsteidzās pie Hadži Murata, un viņam sekoja vēl daži mūsējie, jo es neiedrošinājos atstāt Zoraidu, kas gandrīz paģībusi iekrita manās rokās. Tie, kas uzskrēja augšā, rīkojās tik veikli, ka jau pēc mirkļa veda lejā Hadži Muratu, kuram tie bija sasējuši rokas un mutē iebāzuši lakatu, kas tam neļāva izteikt ne vārda, piedraudēdami viņu nogalināt, ja tas ierunāsies. Ieraudzījusi tēvu, Zoraida aizklāja acis, lai viņu neredzētu, un viņas tēvs, nezinādams, ka viņa labprātīgi nokļuvusi mūsu rokās, aiz šausmām sastinga; bet tagad mēs devām kājām vaļu un steidzāmies uz barku, kur palikušie biedri mūs nepacietīgi gaidīja, baidīdamies, vai mums nav gadījusies kāda klizma.

Vēl nebija pagājusi otrā nakts stunda, kad mēs visi jau atradāmies barkā, kur Zoraidas tēvam atraisījām rokas un izņēmām tam no mutes lakatu, bet atkritējs viņu vēlreiz brīdināja, ka katrs izrunāts vārds tam būs jāsamaksā ar dzīvību. Hadži Murats, ieraudzījis savu meitu, sāka izmisīgi nopūsties, sevišķi, kad ievēroja, ka biju viņu cieši apskāvis un ka viņa nepretojās, nežēlojās, nevairījās, bet mierīgi to pieļāva; tomēr viņš klusēja, lai mēs neizpildītu atkritēja draudus. Zoraida, redzēdama, ka atrodas barkā un ka mēs gatavojamies aizbraukt, bet ka viņas tēvs un pārējie mauri ir sasieti, teica atkritējam, lai viņš man pasakot, ka viņa pazemīgi lūdzot, lai es atlaižot maurus un atbrīvojot viņas tēvu, jo viņai esot vieglāk mesties jūrā nekā redzēt viņas dēļ aizvedam gūstniecībā tēvu, kas viņu tik ļoti mīlējis. Atkritējs man to pateica, un es atbildēju, ka esmu ar mieru; bet viņš

sacīja, ka tas neesot iespējams: ja mēs viņus atlaistu, tie tūlīt saceltu trauksmi visā apkārtnē un pilsētā, un tad barkai sūtītu pakaļ ātrās fregates, kas nogrieztu mums visus ceļus uz sauszemes un uz jūras, un tad mēs nespētu vairs izbēgt; bet viņus varētu palaist brīvībā, tiklīdz mēs aizsniegsim kādu kristiešu zemi. Šim apsvērumam mēs visi piekritām; un Zoraida, kurai pastāstījām, kādu iemeslu dēļ nevaram tūlīt izpildīt viņas vēlēšanos, nomierinājās; tad mūsu drosmīgie airētāji klusā priekā un līksmā dedzībā satvēra airus, un, no visas sirds piesaukuši dievu, sākām braukt Maļorkas salu virzienā, jo tā bija tuvākā kristiešu zeme; bet, tā kā sacēlās ziemeļu vējš un jūra sabangojās, nevarējām braukt Maļorkas virzienā, bet bijām spiesti, turoties tuvu krastam, pagriezties uz Oranas pusi, un tas mūs ļoti sarūgtināja, jo mūs varēja pamanīt no Sardželas, kas šai krastā atrodas nepilnu sešdesmit jūdžu attālumā no Alžiras, bez tam mēs baidījāmies sastapties šajos ūdeņos ar kādu no tām galerām, kas parasti brauc ar tirdzniecības precēm no Tetuanas. Tomēr mēs katrs atsevišķi un visi kopā domājām, ka, sastopot vienkāršu tirdzniecības, nevis korsaru kuģi, mēs ne tikai nebūtu pazuduši, bet varētu sagūstīt šo kuģi un uz tā drošāk turpināt savu ceļojumu. Visa brauciena laikā Zoraida bija paslēpusi galvu manās rokās, lai neredzētu savu tēvu, un es dzirdēju, ka viņa lūdza Lelu Marjenu mums palīdzēt.

Bijām nobraukuši jau trīsdesmit jūdzes, kad uzausa rīts un mēs ieraudzījām, ka atrodamies trīs arkebuzes šāvienu attālumā no krasta, kas bija pilnīgi tukšs un no kurienes mūs neviens nevarēja pamanīt; tomēr mūsu airētāji ar visu spēku īrās atpakaļ jūrā, kas bija jau kaut cik nomierinājusies, un, kad bijām tā nobraukuši divas jūdzes, es pavēlēju airētājiem strādāt maiņās, lai tie varētu paēst, jo barkā pārtikas bija daudz, bet viņi atbildēja, ka tagad neesot laika atpūtai, lai viņus pabarojot tie, kas neairējot, bet viņi negribot izlaist airus no rokām. Tā arī izdarījām, bet šai laikā sacēlās stiprs vējš, kas mūs piespieda nolikt airus, uzvilkt buras un doties Oranas virzienā, jo braukt citur nebija iespējams. Visu to paveicām ļoti ātri un pilnām burām braucām ar vairāk nekā astoņu jūdžu ātrumu stundā; mūs vairs nemāca nekādas citas rūpes kā vienīgi baiļes sastapt kādu korsaru kuģi. Mēs paēdinājām arī mauru jūrniekus, un atkritējs viņus nomierināja, teikdams, ka tos neved gūstniecībā, bet, līdzko radīsies izdevība, atsvabinās. To pašu pateica arī Zoraidas tēvam, kas atbildēja:

— Es varētu daudz ko cerēt no jūsu cēluma un augstsirdības, ak kristieši, bet neesmu tāds vientiesis, lai ticētu, ka jūs tik viegli atdosiet man brīvību, ja ar tādām grūtībām esat mani sagūstījuši, turklāt labi zinādami, kas es esmu un cik lielu izpirkumu jūs par mani varat iegūt. Ja vēlaties, noteiciet man izpirkuma naudu, un es jums došu visu, ko prasīsiet, par sevi un savu nelaimīgo meitu vai varbūt tikai par viņu vien, jo viņa ir manas dvēseles lielākā un labākā daļa.

To teikdams, viņš sāka tik rūgti raudāt, ka mūs visus pārņēma līdzcietība, bet Zoraida neviļus to uzlūkoja un, redzot viņu tā raudam, strauji piecēlusies no maniem ceļiem, lielā maigumā apskāva savu tēvu un piekļāva savu vaigu viņa vaigam; tad abiem sāka plūst tik gaužas asaras, ka daudzi no mums, klātesošajiem, arī apraudājās. Bet, kad tēvs ievēroja, ka meita bija ģērbusies svētku tērpā un izrotājusies ar tik daudz dārgakmeņiem, viņš sacīja tai savā valodā:

— Ko tas nozīmē, mana meita? Vakar vakarā, pirms notika šī briesmīgā nelaime, es tevi redzēju vienkāršā mājas tērpā, un, kaut gan tev nav bijis laika pārģērbties un tu neesi saņēmusi nekādu prieka vēsti, kuras dēļ tev vajadzētu tā greznoties un rotāties, es tagad tevi redzu tavā labākajā tērpā, ko tev spēju dāvināt, kad liktenis mums bija vēl labvēlīgs? Atbildi man, jo tas mani pārsteidz un samulsina vēl vairāk nekā nelaime, kurā esmu iekļuvis.

Visu, ko maurs sacīja savai meitai, atkritējs mums pārtulkoja, bet viņa tēvam neatbildēja ne vārda. Pēkšņi Hadži Murats kādā barkas kaktā ieraudzīja šķirstiņu, kurā Zoraida mēdza glabāt savas dārglietas, un, būdams pārliecībā, ka viņa to nebija atvedusi dārza mājā, bet atstājusi Alžirā,

Tad es atvadījos no abiem, un Zoraida, kuras dvēsele, kā likās, pildijās sāpēm, aizgāja līdzi savam tēvam.

viņš izbrīnījās vēl vairāk un vaicāja, kā šķirstiņš nokļuvis mūsu rokās un kas tanī atrodas. Atkritējs, nenogaidījis Zoraidas atbildi, atbildēja viņas vietā:

— Nepūlies, seņor, uzdot tik daudz jautājumu savai meitai Zoraidai, jo es tev uzreiz atbildēšu uz visiem. Tad zini, ka viņa ir kristiete un ir sarāvusi mūsu važas, atbrīvodama mūs no gūstniecības; tā brauc mums līdz labprātīgi, un es domāju, ka viņa tagad ir laimīga kā ikviens, kas no tumsas iznāk gaismā, no nāves dzīvībā un no nokām svētlaimē.

— Vai viņš runā patiesību, mana meita? — vaicāja maurs.

— Jā gan, — atbildēja Zoraida.

— Tātad tu patiesi esi kristiete, — iesaucās vecais vīrs, — un esi nodevusi savu tēvu ienaidnieku rokās?

Zoraida viņam atbildēja:

— Es patiesi esmu kristiete, bet neesmu tevi nodevusi, jo nevēlējos ne tevi atstāt, ne darīt tev ļaunu — es tikai meklēju savu laimi.

— Un kādu laimi tu esi ieguvusi, mana meita?

— To vaicā Lelai Marjenai, — atbildēja Zoraida, — viņa pratīs tev to pateikt labāk nekā es.

To izdzirdis, maurs neticamā ātrumā ielēca uz galvas jūrā un būtu noslīcis, ja viņa garās un platās drēbes kādu laiku nenoturētu viņu virs ūdens. Zoraida iekliedzās, lai viņu glābjot, un mēs visi steidzāmies viņam palīgā, satvērām viņu aiz almalafas* un pusdzīvu nesamaņā ievilkām barkā, kur Zoraida, viņu ieraudzījusi, sāka tik rūgti un žēli raudāt, it kā viņš būtu miris. Noguldījām viņu uz vēdera, no mutes tam izlija daudz ūdens, un viņš pēc divām stundām atžirga, bet šai laikā vējš bija mainījies un dzina mūs piekrastes virzienā, tā ka mums atkal vajadzēja ķerties pie airiem, lai mūs neizsviestu krastā; taču laimīgi gadījās, ka mūs iedzina līcī aiz maza zemesraga, ko mauri sauc par «*Kava Rumia*», kas mūsu valodā nozīmē «*Netiklā kristiete*», jo mauru teika stāsta, ka šeit apglabāta Kava, kuras dēļ tie pazaudējuši Spāniju: «*Kava*» viņu valodā nozīmē «*netikle*» un «*rumia*» — «*kristiete*». Mauri nelabprāt izmet šai vietā enkuru un uzskata par ļaunu zīmi, ja ir spiesti to kādreiz darīt, taču mums šī vieta bija nevis netikles mājoklis, bet droša osta un patvērums, jo jūra vēl joprojām bangoja. Krastā mēs nostādījām sardzi un neizlaidām airus no rokām; atkritējs mūs paēdināja no sagādātiem pārtikas krājumiem, pēc tam mēs no visas sirds lūdzām dievu un svēto jaunavu, lai tie mums palīdz laimīgi pabeigt tik veiksmīgi iesākto braucienu. Zoraida vēlreiz lūdza, lai mēs izceļot krastā viņas tēvu un visus pārējos saistītos maurus, jo viņa nespēja skatīties uz savu tēvu un no dzimtenes aizvestajiem tautiešiem, tik ļoti cieta viņas maigā sirds. Mēs apsolījāmies to izdarīt pirms aizbraukšanas, jo mums nelikās bīstami izsēdināt viņus šai neapdzīvotajā vietā. Mūsu lūgšanas nebija veltīgas, debess tās uzklausīja: mums par laimi vējš aprima, jūra nomierinājās, aicinot mūs priecīgi turpināt mūsu iesākto ceļojumu. To redzēdami, mēs atraisījām maurus un citu pēc cita izsēdinājām krastā, par ko viņi ļoti izbrīnījās; bet, kad gribējām izcelt krastā Zoraidas tēvu, kas bija pilnīgi atžirdzis, viņš teica:

— Kā jūs domājat, kristieši, kāpēc šī nekrietnā mātīte priecājas par to, ka mani atbrīvojat? Vai domājat, ka aiz līdzjūtības pret mani? Protams, ka ne, bet mana klātbūtne traucē viņu izpildīt tās ļaunos nodomus, un nedomājiet, ka viņa atteicās no savas ticības, būdama pārliecināta, ka jūsējā ir labāka, — viņa vienkārši uzzināja, ka jūsu zemē netiklību var piekopt atklātāk nekā mūsējā.

Un, pievērsies Zoraidai, kamēr es un vēl viens kristietis viņas tēvu stingri turējām pie abām rokām, lai tas atkal neizdarītu kādu neprātību, viņš iesaucās:

— Ak nekrietnā meitene, nesapratīgais bērns! Kurp tu dodies, aklā un apmātā, atdevusies šo suņu, mūsu asinsienaidnieku, varā? Lai nolādēta tā stunda, kurā esmu tevi radījis, un lai nolādēti tie prieki un labumi, kādos esmu tevi uzaudzinājis!

Redzēdams, ka viņš vēl grib ilgi tā runāt, es pasteidzos viņu izsēdināt krastā, un tur tas skaļā balsī turpināja mūs lādēt un žēloties, piesaukdams Muhamedu, lai tas lūdzot allahu mūs iznīcināt, satriekt un pazudināt; un, kad mēs ar paceltām burām jau braucām tālāk un nevarējām viņa vārdus vairs sadzirdēt, tad redzējām tikai viņa kustības: viņš plūca sev bārdu, plēsa matus un vārtījās pa zemi, bet vienreiz iesaucās vēl tik stipri, ka varējām sadzirdēt viņa vārdus:

— Nāc atpakaļ, mīļotā meita, nāc krastā, es tev visu piedodu, atstāj šiem ļaudīm savu naudu, kas jau tagad viņiem pieder, un nāc mierināt savu apbēdināto tēvu, kas nomirs šai tuksnesīgajā smiltājā, ja tu viņu pametīsi!

Visus šos vārdus dzirdēja Zoraida, kas satriekta raudāja un spēja tam atbildēt tikai ar šādiem vārdiem:

— Lūdz allahu, mans tēvs, lai Lela Marjena, kas mani padarīja par kristieti, tevi mierina tavās bēdās! Allahs zina, ka es nevarēju citādi rīkoties un ka šie kristieši mani nav nekādi pierunājuši, jo, pat ja es būtu izlēmusi nebraukt viņiem līdz un palikt mājās, es to nespētu izturēt, tik ļoti manā dvēselē deg vēlēšanās veikt labu darbu, kas tev, mīļotais tēvs, šķiet tik ļauns.

Kad meita to teica, tēvs vairs viņu nedzirdēja un arī mēs vairs nevarējām sirmgalvi saskatīt; es centos nomierināt Zoraidu, un visas mūsu domas pievērsās mūsu ceļojumam, kuru sekmēja labvēlīgs vējš, tāpēc mēs droši cerējām nākošās dienas ausmā ieraudzīt Spānijas krastus.

Bet, tā kā laime gandrīz nekad neatnāk pilnīgi skaidra un neaptumšota, jo vienmēr to pavada vai arī tai seko kāda nelaime, kas to apēno un aizbaida, tad arī šoreiz iedarbojās likteņa griba vai varbūt maura lāsti, kurus tas izgāza pār savu meitu, — jo tēva lāsti ir vienmēr baigi, — un, kad pulksten trijos naktī izbraucām atklātā jūrā ar uzvilktām burām, nolikuši airus, jo labais ceļavējš ļāva airētājiem atpūsties, mēs spožā mēnesnīcā ieraudzījām tuvojamies apaļu kuģi, kas ar pilnām burām, turēdamies pret vēju, šķērsoja mūsu ceļu un aizbrauca mums garām tik tuvu, ka mums vajadzēja nolaist buras, lai ar to nesaskrietos, un arī tiem bija ar visu spēku jāpagriež stūre, lai mēs varētu pabraukt garām. No kuģa klāja mums vaicāja, kas mēs esot, uz kurieni un no kurienes braucot, bet, tā kā mums to jautāja franču valodā, tad mūsu atkritējs teica:

— Neatbildiet ne vārda, jo tie droši vien ir franču korsari, kas nevienu netaupa.

Pēc šā brīdinājuma mēs neviens neko neatbildējām un braucām tālāk, atstājot svešo kuģi vēja pusē, kad pēkšņi nodunēja divi lielgabala šāvieni un acīm redzot dubultlādiņš, savstarpēji savienots ar ķēdi, sadragāja ar pirmo bumbu līdz pusei mūsu mastu, kas ar visām burām iegāzās jūrā, un tai pašā mirklī ar otru bumbu izsita mūsu barkai vidū caurumu, nevienu no mums neievainojot. Redzēdami, ka grimstam, mēs sākām skaļā balsī saukt palīgā, lūdzot, lai svešie mūs uzņem uz sava kuģa, jo mēs slīkām. Tad viņi sakļāva buras un nolaida liellaivu, kurā iesēdās divpadsmit labi apbruņoti franči ar arkebuzēm un aizdegtiem degļiem. Viņi piebrauca mums klāt un, ieraudzījuši, cik mazs bija mūsu skaits un ka barka sāka jau grimt, uzņēma mūs savā laivā, teikdami, ka viss noticis mūsu nepieklājības dēļ, jo mēs neesot atbildējuši uz viņu jautājumiem. Atkritējs satvēra Zoraidas dārglietu šķirstiņu un, nevienam nemanot, iesvieda to jūrā. Īsi sakot, mēs visi nokļuvām pie frančiem, kas, iztaujājuši mums visu, ko tie gribēja zināt, pilnīgi mūs aplaupīja kā mūsu niknākie ienaidnieki, atņemdami Zoraidai pat viņas kāju sprādzes, kas mani apbēdināja mazāk nekā Zoraidu, bet mani nomāca bailes, ka, atņēmuši viņai dārgākās un krāšņākās rotas, tie nolaupīs arī viņas visvērtīgāko rotu, kas viņai pašai šķita dārgāka par visām. Tomēr šie ļaudis kāro tikai naudu, un tāpēc viņu

Visa brauciena laikā Zoraida bija paslēpusi galvu manās rokās.

mantkāre ir nepiesātināma; toreiz tā bija tik liela, ka viņi mums būtu atņēmuši pat gūstekņu drēbes, ja vien tās viņiem varētu kaut kā noderēt: tie sāka apspriesties, vai nevajadzētu mūs visus iesiet burās un iemest jūrā, jo tie bija nodomājuši tirgoties Spānijas ostās, uzdodoties par bretoņiem, un baidījās atstāt mūs dzīvus, jo varēja atklāties, ka viņi mūs aplaupījuši, un par to tiem draudēja sods. Taču kapteinis, kas bija aplaupījis manu mīļoto Zoraidu, teica, ka viņš esot apmierināts ar iegūto laupījumu un nevēloties vairs iebraukt nekādās Spānijas ostās, bet gribot doties tālāk un pēc iespējas naktī izbraukt cauri Gibraltaras jūras šaurumam, lai atgrieztos Larošelā, no kurienes viņi bija izbraukuši; tādēļ viņi nolēma dot mums vienu no kuģa laivām un apgādāt mūs ar visu nepieciešamo atlikušajam īsajam ceļa gabalam, ko viņi arī izdarīja nākošajā dienā, kad kļuva jau redzami Spānijas krasti, kurus ieraugot mēs aizmirsām visas mūsu bēdas un nelaimes, it kā mums nekas nebūtu noticis, — tik liels bija mūsu prieks atgūt zaudēto brīvību.

Ap pusdienas laiku franči mūs iesēdināja laivā, iedeva mums divas muciņas ar ūdeni un dažus sausiņus; un, kad skaistā Zoraida nokāpa laivā, kapteinis, pēkšņas iežēlas pamudināts, iedeva tai četrdesmit zelta eskudo un neatļāva saviem jūrniekiem atņemt viņai tās drēbes, kurās jūs viņu tagad redzat ietērptu. Iesēdāmies laivā, pateicāmies viņiem par mums parādīto laipnību un izlikāmies vairāk pateicīgi nekā neapmierināti. Viņi aizbrauca jūras šaurumā virzienā, bet mūsu ceļa zvaigzne bija zeme, kuru redzējām savā priekšā, un mēs sākām tik sparīgi airēt, ka, saulei rietot, bijām jau pavisam tuvu krastam un cerējām to aizsniegt, pirms iestāsies nakts; bet, tā kā šai naktī nespīdēja mēness, debesis bija apmākušās un apvidus, kurā atradāmies, bija svešs, tad mums likās bīstami izsēsties krastā, kaut gan daudzi biedri bija pretējās domās un teica, ka mums jāpiestāj krastā, kaut arī klinšainā un neapdzīvotā, lai izkliedētu mūsu pamatotās bailes no Tetuanas korsaru kuģiem, kas parasti nakti pavadīja Berberijā, bet rītu sagaidīja pie Spānijas krastiem un, ieguvuši laupījumu, mēdza atgriezties mājās; bet, apspriežot šos pretējos viedokļus, pārsvaru guva tie, kas ieteica lēnām tuvoties krastam un, ja jūra nebangotos, izkāpt tur, kur tas būtu iespējams. Tā mēs darījām un īsi pirms pusnakts tuvojāmies kāda augsta un izrobota kalna pakājei, kas neatradās pie paša krasta, jo starp to un jūru bija šaura zemes josla, kurā varējām ērti izsēsties. Laiva iegriezās smiltīs, visi izkāpām krastā un noskūpstījām zemi, prieka asaras raudādami, pateicāmies dievam mūsu kungam par neizsakāmo žēlastību, ko viņš mums bija parādījis šai ceļojumā. Izņēmām visu pārtiku no barkas, izvilkām to krastā, tad uzkāpām diezgan augstu kalnā, bet arī tur vēl nenorima mūsu dvēseles saviļņojums, un mēs nespējām pilnīgi ticēt, ka stāvam uz kristiešu zemes.

Mums šķita, ka rīts aust lēnāk, nekā to gribējām. Uzkāpām kalna virsotnē un sākām skatīties, vai neieraudzīsim kādu apdzīvotu vietu vai ganu būdas; bet, cik tālu arī nevērsām skatienus, nekur nesaskatījām ne sādžu, ne cilvēkus, ne lielceļu, ne taku. Tomēr nolēmām doties tālāk zemes iekšienē, jo mums taču vajadzēja drīz sastapt kādu, kas mums pateiktu, kur atrodamies. Bet mani ļoti nomāca tas, ka Zoraidai šai mežonīgajā apvidū bija jāiet kājām, es gan dažas reizes mēģināju viņu nest uz saviem pleciem, bet viņa vairāk nogura no mana noguruma nekā atpūtās no savas atpūtas un vairs nepieļāva man uzņemties šīs pūles; ļoti pacietīgi un ar priecīgu seju viņa soļoja, visu laiku turēdamās pie manas rokas. Mēs varējām būt nogājuši nepilnu ceturtdaļu jūdzes, kad izdzirdējām maza zvārgulīša šķindu, kas skaidri liecināja, ka kaut kur tuvumā atrodas ganāmpulks; visi sākām vērīgi skatīties, vai kāds neparādīsies, un ieraudzījām kāda korķozola paēnā jaunu ganu, kas mierīgi un bezrūpīgi ar nazi izgrieza sev nūju. Mēs iesaucāmies, un viņš, pacēlis galvu, strauji pielēca kājās, jo, kā vēlāk uzzinājām, tas vispirms bija ieraudzījis atkritēju un Zoraidu, abus mauru apģērbos, un iedomājies, ka tam uzbrūk visi Berberijas mauri, tāpēc viņš pa galvu pa kaklu ieskrēja tuvējā mežiņā, pilnā balsī brēkdams:

— Mauri, mauri mūsu zemē! Mauri, mauri! Pie ieročiem, pie ieročiem!

Šie kliedzieni mūs visus samulsināja, un mēs nezinājām, ko darīt; bet, apsvēruši, ka gana kliedzieni sacels kājās vietējos iedzīvotājus un ka piekrastes jātnieku sardze* tūlīt ieradīsies pārbaudīt, kas šeit notiek, nospriedām, ka atkritējam jānoģērbj turku drēbes un jāapvelk gūstekņa svārki jeb kamzolis, ko tam iedeva viens no mūsējiem, pats palikdams kreklā; tā, paļaudamies uz dievu, gājām uz priekšu pa to pašu ceļu, pa kuru aizskrēja gans, gaidīdami, ka tūlīt parādīsies piekrastes sargi — jātnieki; un mūsu nojauta mūs nevīla, jo nebija vēl pagājušas divas stundas, kad, izgājuši no krūmājiem līdzenumā, ieraudzījām kādus piecdesmit jātniekus, kas lielā ātrumā ar vaļējām pavadām auļoja tieši mums pretim, un, tos ieraugot, mēs apstājāmies gaidās. Bet, piejājuši mums klāt un ieraudzījuši meklēto mauru vietā tik daudzus nabaga kristiešus, tie apmulsa, un viens no viņiem vaicāja, vai mēs esot tie, kuru dēļ kāds gans sacēlis trauksmi. «Jā,» es atbildēju un gribēju tam sākt stāstīt, kas ar mums gadījies, no kurienes nākam un kas mēs esam, kad pēkšņi viens no maniem biedriem kristiešiem pazina jātnieku, kas mūs izjautāja, un šis biedrs, mani pārtraukdams, iesaucās:

— Lai slavēts dievs, seņori, kas mūs atvedis tik labā vietā! Ja nemaldos, tad esam nokļuvuši Velesmalagas apgabalā, un, ja mani gūstniecības gadi nav man laupījuši atmiņu, tad jūs, seņor, kas mums jautājāt, kas mēs tādi esam, esat Pedro de Bustamante, mans tēvocis.

Tiklīdz gūsteknis kristietis to bija izteicis, jātnieks nolēca no zirga, apskāva jaunekli un sacīja:

— Mans dārgais māsasdēls, manas dvēseles un manas dzīves prieks, es tevi pazīstu! Esmu tevi jau apraudājis par mirušu, es un mana māsa — tava māte, un visi tavi tuvinieki, kas vēl palikuši dzīvi, — acīm redzot dievs paildzinājis viņu mūžu, lai tie varētu priecāties par tavu pārnākšanu. Mēs zinājām, ka tu atrodies Alžirā, bet es noprotu, redzot tavas un visu tavu biedru drēbes, ka jūs brīnišķīgā kārtā esat atguvuši brīvību.

— Tā ir, — atbildēja jauneklis, — bet mums pietiks laika jums to visu izstāstīt.

Tiklīdz jātnieki izdzirda, ka esam no gūstniecības atbrīvojušies kristieši, viņi tūlīt nokāpa no saviem zirgiem un piedāvāja tos mums, lai mūs aizvestu uz Velesmalagas pilsētu*, kas atradās pusotras jūdzes attālumā no šejienes. Uzzinājuši, kur mēs bijām atstājuši barku, daži jātnieki devās uz piekrasti, lai aizvestu barku uz pilsētu; pārējie mūs uzsēdināja savos zirgos, Zoraida uzsēdās tā zirga mugurā, kas piederēja jaunā gūstekņa tēvocim. Mums iznāca pretim visi pilsētas iedzīvotāji, jo viens no jātniekiem bija aizsteidzies iepriekš paziņot par mūsu ierašanos. Tie nebrīnījās, ieraugot atbrīvotus gūstekņus un sagūstītus maurus, jo šās piekrastes iedzīvotāji bija pieraduši redzēt kā vienus, tā otrus, bet viņi apbrīnoja Zoraidas skaistumu, kas šai mirklī parādījās visā savā krāšņumā, nogurums pēc garā ceļa un prieks par to, ka viņa beidzot atrodas drošībā kristiešu zemē, apklāja viņas seju ar tik košu sārtumu, ka man jāsaka, ja vien mīla mani toreiz nav apžilbinājusi, — skaistākas būtnes nebija visā pasaulē vai vismaz es skaistāku nekad nebiju redzējis.

Mēs devāmies tieši uz baznīcu, lai pateiktos dievam par saņemto žēlastību, un Zoraida, ieejot baznīcā, sacīja, ka viņa tur redzot sejas, kas tai atgādinot Lelu Marjenu. Mēs viņai teicām, ka tie ir viņas attēli, un atkritējs cik vien labi prazdams viņai paskaidroja šo attēlu nozīmi, lai viņa tos pielūgtu, it kā tie patiesi būtu Lela Marjena, ar kuru viņa bija sarunājusies. Zoraida ar savu dabiski skaidro un gaišo prātu tūlīt aptvēra visu, ko viņš teica par svētbildēm. Pēc tam mūs novietoja vairākās pilsētas mājās, bet atkritēju, Zoraidu un mani kāds kristietis, mūsu ceļa biedrs, aizveda pie saviem vecākiem, kas bija diezgan turīgi ļaudis un uzņēma mūs tikpat sirsnīgi kā savu dēlu.

Mēs nodzīvojām Velesā sešas dienas; tad atkritējs, ievācis vajadzīgās ziņas, devās uz Granadas pilsētu, lai ar Svētās Inkvizicijas starpniecību atgrieztos baznīcas vissvētajā klēpī; pārējie atbrīvotie kristieši devās turp, kur katrs gribēja. Paliku divatā ar Zoraidu, un par tiem eskudo, ko franču

Nāc atpakaļ, mīļotā meita, nāc krastā, es tev visu piedodu.

kapteinis tai laipni bija iedevis, mēs nopirkām šo ēzeli, uz kura tā šeit ieradās, un es līdz šim viņai esmu bijis tēvs un ieroču nesējs, bet nevis vīrs; mēs dodamies uzzināt, vai mans tēvs vēl ir dzīvs un vai kāds no maniem brāļiem bijis veiksmīgāks nekā es, jo, kopš debesis mani izraudzījušas par Zoraidas dzīves biedru, man šķiet, ka nevienu citu laimi, lai tā būtu cik liela būdama, es nevērtētu augstāk. Zoraida tik pacietīgi panes visas grūtības, kuras rada nabadzība, un tik dedzīgi vēlas kļūt kristiete, ka es viņu apbrīnoju un gribu tai kalpot visu savu mūžu; un tomēr prieku, ko izjūtu par to, ka piederu viņai un viņa man, apēno un traucē neziņa, vai atradīšu savā dzimtenē kādu stūrīti, kur varētu ar viņu apmesties, jo varbūt laiks un nāve radījuši tādas pārmaiņas mana tēva un manu brāļu dzīvē un mantas apstākļos, ka neatradīšu vairs neviena, kas mani pazītu.

Tāds, seņori, ir mans dzīves stāsts; lai jūsu gaišais saprāts izspriež, vai tas ir patīkams un neparasts; kas attiecas uz mani, tad varu teikt, ka labprāt būtu runājis īsāk, lai gan, baidīdamies jūs garlaikot, es neminēju daudzus sīkumus.

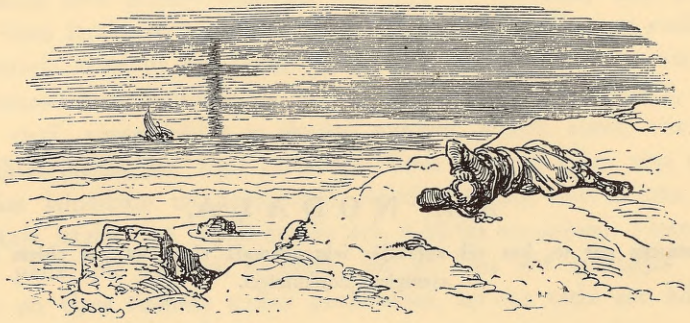

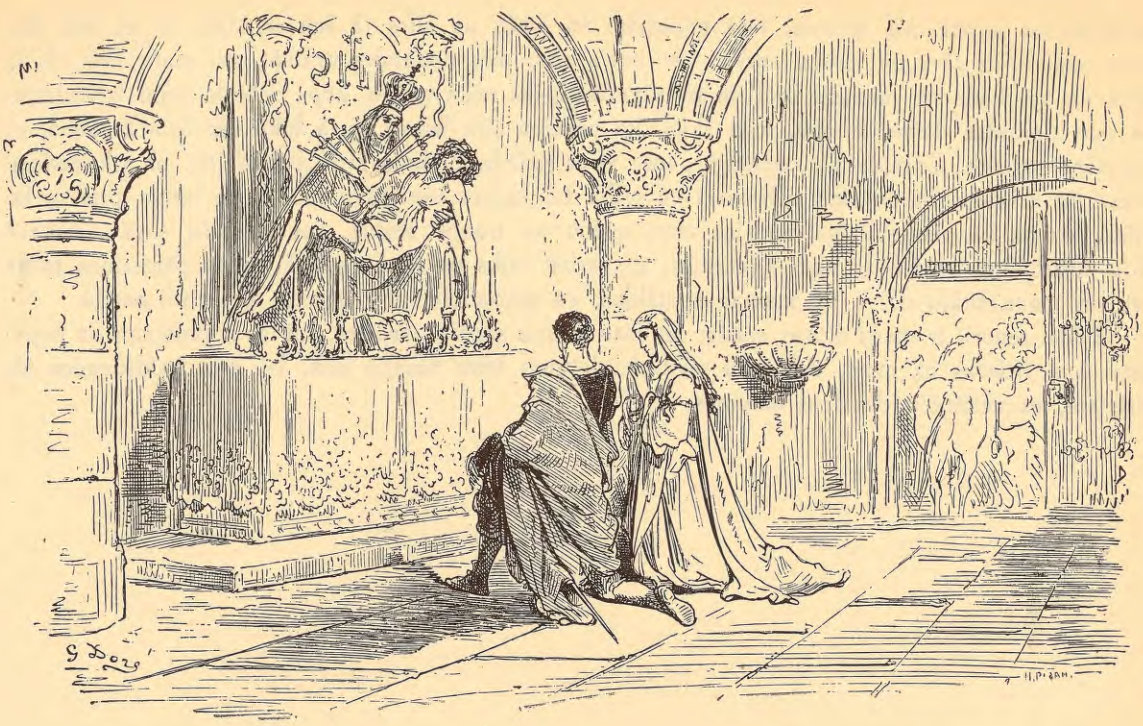

XLII NODAĻA,

kurā pastāstīts par to, kas vēl atgadījās iebraucamajā vietā, un par citiem ievērības cienīgiem notikumiem.

To pateicis, gūsteknis apklusa, bet dons Fernando viņam sacīja:

— Tiešām, seņor kapteini, tas veids, kā jūs atstāstījāt savu neparasto piedzīvojumu, ir līdzvērtīgs pašam šim dīvainajam un neredzētajam notikumam. Viss jūsu stāstījums bija neparasts, rets, pārpilns tādiem atgadījumiem, kas klausītāju pārsteidz un rada viņā izbrīnu; prieks, ko guvām, to klausoties, ir tik liels, ka mēs šo stāstu spētu klausīties vēlreiz kaut līdz rīta ausmai.

To pasacījis, Fernando, Kardenio un visi pārējie piedāvāja gūsteknim savus pakalpojumus tik sirsnīgos un patiesos vārdos, ka kapteini viņu laipnība aizkustināja. It īpaši dons Fernando lūdza to doties viņam līdzi, apsolīdams, ka viņa brālis marķizs tad būšot Zoraidas krusttēvs un viņš pats apgādāšot kapteini ar visu nepieciešamo, lai tas varētu atgriezties savā dzimtenē ar tādu godu un līdzekļiem, kādi piederas viņa personai. Par visu to gūsteknis ļoti pieklājīgi pateicās, taču nevēlējās pieņemt nevienu no šiem laipnajiem piedāvājumiem.

Pa to laiku pienāca nakts, un tumsā pie iebraucamās vietas piestāja kariete, ko pavadīja daži jātnieki. Tie lūdza naktsmājas, bet saimniece atbildēja, ka visā viesnīcā neesot neviena brīva kakta.

— Lai būtu kā būdams, — sacīja viens no jātniekiem, — bet seņoram tiesnesim, kas šeit atbraucis, vieta atradīsies.

To dzirdot, saimniece apjuka un teica:

— Seņor, lieta tāda, ka man nav gultu; ja viņa žēlastībai seņoram tiesnesim ir pašam līdz gultas piederumi, tad laipni lūdzu viņu ienākt, — es un mans vīrs nodosim viņa rīcībā savu istabu.

— Tā būs labi, — teica jātnieks, bet pa šo laiku no karietes bija izkāpis kāds cilvēks, kura apģērbs norādīja viņa amatu un stāvokli, jo garā mantija ar sakrokotajām piedurknēm liecināja, ka viņš ir tiesnesis, kā to viņa kalps bija teicis. Viņš veda pie rokas kādu ceļa drēbēs tērpušos, gadus sešpadsmit vecu jaunavu, tik cēlu, jauku un pievilcīgu, ka visus pārņēma sajūsma, un, ja klātesošie nebūtu viesnīcā redzējuši Doroteju, Lusindu un Zoraidu, tad tie domātu, ka otru tik skaistu meiteni grūti atrast pasaulē. Dons Kichots arī vēroja tiesneša un jaunavas ierašanos un, tos ieraudzījis, teica:

— Jūsu žēlastība var droši ienākt un apmesties šai pilī, kas gan ir šaura un neērta, tomēr nav tādas šaurības un neērtības pasaulē, kuras nevarētu pārvarēt kara māksla un zinātne, sevišķi, ja kara mākslas un zinātnes vadone un pavēlniece ir daile, kāda, seņor, kā zināt, ir šī daiļā jaunava, kuras priekšā jāatveras ne tikai pils vārtiem, bet arī jāpāršķeļas klintīm, jāpašķiras un jāsabrūk kalniem, lai dotu viņai mājas vietu. Ienāciet, jūsu žēlastība, šai paradizē, kurā jūs atradīsiet zvaigznes un saules, kas pievienosies debesīm, kuras jūs atvedat sev līdz. Jūs šeit atradīsiet ieroču mākslu visā tās spožumā un daili visā tās pilnībā.

Tiesnesis, kuru pārsteidza dona Kichota runa, sāka viņu ļoti uzmanīgi aplūkot un izbrīnījās par viņa izskatu ne mazāk kā par viņa vārdiem; nezinādams, ko atbildēt, viņš bija vēl vairāk pārsteigts, kad ieraudzīja savā priekšā Lusindu, Doroteju un Zoraidu, kas, padzirdējušas no saimnieces par jaunu viesu ierašanos un daiļo jaunavu, iznāca to aplūkot un sveikt, bet dons Fernando, Kardenio un priesteris savukārt ļoti laipni un pieklājīgi piedāvāja tiesnesim savus pakalpojumus. Beidzot seņors tiesnesis, visa dzirdētā un redzētā pārsteigts, iegāja viesnīcā, un skaistules, kas atradās iebraucamajā vietā, apsveicinājās ar skaisto meiteni. Vārdu sakot, tiesnesis ievēroja, ka visi klātesošie ir dižciltīgi ļaudis, bet viņu pārsteidza dona Kichota stāvs, seja un izturēšanās. Apmainījušies pieklājīgām laipnībām un apskatījuši viesnīcas telpas, viesi nolēma, ka visas sievietes pārnakšņos jau minētajā istabā, bet vīrieši paliks ārā, it kā tās sargādami. Tiesnesis atļāva savai meitai, daiļajai jaunavai, palikt pie pārējām seņorām, par ko viņa ļoti priecājās. Saliekot kopā saimnieka šauro gultu un visus tiesneša gultas piederumus, ko tas veda sev līdz, sievietes iekārtojās naktsguļai labāk, nekā to varēja domāt.

Tikko gūsteknis ieraudzīja tiesnesi, viņam sirds salēcās, jo tam šķita, ka tas ir viņa brālis, un viņš jautāja vienam no tiesneša kalpiem, kā saucot viņa kungu un vai tas zinot, kur atrodas kunga dzimtais novads. Kalps tam atbildēja, ka viņa kungs saucoties licenciats Huans Peress de Vjedma un, kā dzirdējis stāstām, viņš esot dzimis kādā Leonas kalnu ciematā. Šis paskaidrojums un nupat redzētais pilnīgi pārliecināja gūstekni, ka tiesnesis ir viņa brālis, kas, sekodams tēva padomam, bija pievērsies zinātnei; priecīgs un satraukts viņš, pasaucis sāņus donu Fernando, Kardenio un priesteri, pastāstīja tiem notikušo, apgalvodams, ka tiesnesis esot viņa brālis.

Kalps vēl viņam pastāstīja, ka tā kungs dodoties uz Ameriku, kur tas Meksikas tiesā iecelts par tiesnesi; gūsteknis arī uzzināja, ka jaunava esot tiesneša meita, kuras māte nomirusi dzemdībās, atstādama vīram savu visai bagātīgo pūru un meitu. Gūsteknis prasīja padomu, kā sevi atklāt brālim un kā varētu iepriekš izzināt, vai brālis nokaunēsies, redzot viņu tik nabagu, vai arī pieņems viņu ar vislielāko sirsnību.

— Atļaujiet man izdarīt šo pārbaudi, — teica priesteris, — jo vairāk tādēļ, ka esmu pārliecināts, seņor kapteini, ka jūsu brālis pret jums izturēsies labi, jo viss viņa izskats rāda, ka viņš ir cildens un gudrs cilvēks, kas nespētu būt uzpūtīgs un noraidošs, bet izpratīs likteņa pārvērtības.

— Arī visu to vērā ņemot, — iebilda kapteinis, — es vēlētos viņam sevi atklāt nevis tieši, bet aplinkus ceļā.

— Es jums saku, — atbildēja priesteris, — ka es izdarīšu to tādā veidā, ka mēs visi būsim apmierināti.

Šai laikā pasniedza vakariņas, un visi nosēdās pie galda, izņemot gūstekni un sievietes, kuras vakariņoja savā istabā. Vakariņu laikā priesteris teica:

— Seņor tiesnesi, Konstantinopolē, kur es vairākus gadus pavadīju gūstā, man bija viens biedrs, kas saucās tāpat kā jūsu žēlastība; viņš bija viens no drosmīgākajiem karavīriem un kapteiņiem visā spāniešu infanterijā, bet viņa spēks un drosme bija tikpat lieli kā viņa nelaime.

— Kā tad sauca šo kapteini, mans seņor? — jautāja tiesnesis.

— Viņu sauca, — atbildēja priesteris, — Rui Peress de Vjedma, viņš bija dzimis kādā Leonas kalnu apgabalā; viņš man izstāstīja par savu tēvu un diviem brāļiem tādus notikumus, ka, ja to man nestāstītu tik patiess cilvēks kā viņš, es domātu, ka tā ir pasaka, ko vecas sievas stāsta ziemas vakaros pie ugunskura. Viņš teica, ka viņa tēvs sadalījis savu īpašumu starp saviem trim dēliem un devis tiem labākus padomus nekā Katons. Mans biedrs kļuva karavīrs, un viņam veicās tik labi, ka tas dažos gados ar savu drosmi un spēku, vienīgi ar savu roku nopelniem, ieguva infanterijas kapteiņa pakāpi un drīz būtu paaugstināts par pulkvedi. Bet tieši tad, kad laime tam likās labvēlīga, tā no viņa novērsās, viņš to pazaudēja līdz ar savu brīvību tai laimīgajā dienā, kad tik daudzi tika atbrīvoti, — kaujā pie Lepanto. Es savu brīvību pazaudēju Goletā, un pēc daudziem piedzīvojumiem mēs sastapāmies Konstantinopolē. No turienes viņš nokļuva Alžirā un tur piedzīvoja vienu no dīvainākajiem notikumiem pasaulē.

Tālāk priesteris īsi pastāstīja to, kas bija noticis starp Zoraidu un tiesneša brāli. Tiesnesis visu noklausījās tik uzmanīgi, kā tas droši vien līdz šim nekad nebija klausījies pat savās tiesas sēdēs. Priesteris, attēlojis, kā franči aplaupījuši kristīgos, kas braukuši laivās, kādā postā un nabadzībā nonācis viņa biedrs un skaistā mauriete, piebilda, ka nezinot, kas ar viņiem abiem pēc tam noticis, vai tie nokļuvuši Spānijā vai franči tos aizveduši uz Franciju.

Kapteinis, mazliet nomaļus nostājies, noklausījās visu, ko stāstīja priesteris, un vēroja katru sava brāļa kustību, kas, redzēdams, ka priestera stāsts tuvojas beigām, dziļi nopūtās un asaru pilnām acīm iesaucās:

— Ak seņor, ja jūs zinātu, kādas ziņas jūs man esat pavēstījis un cik ļoti tās mani saviļņo, tad jūs saprastu, kādēļ es nespēju novaldīt asaras, kas par spīti manai gribai un saprātam plūst no manām acīm! Šis drošsirdīgais kapteinis, par kuru jūs man pastāstījāt, ir mans vecākais brālis, kas, būdams vīrišķīgāks un cildenāks garā nekā es un mans jaunākais brālis, izvēlējās goda pilno un cienījamo karavīra amatu, vienu no tiem trijiem ceļiem, kurus mūsu tēvs mums ieteica izvēlēties, kā jūs to zināt no sava biedra stāsta, kas jums atgādinājis pasaku. Es izvēlējos zinātni, kurā ar dieva palīgu un savu čaklību sasniedzu to stāvokli, kādā jūs mani redzat. Mans jaunākais brālis dzīvo Peru, kur kļuvis tik bagāts, ka ar to naudu, ko tas atsūtīja tēvam un man, atmaksājis ne tikai viņam piešķirto īpašuma daļu, bet sagādājis iespēju tēvam apmierināt savas dāsnuma tieksmes un palīdzējis man ar godu un sekmēm veikt studijas un sasniegt tagadējo stāvokli. Mans tēvs mirst aiz ilgām kaut ko uzzināt par savu vecāko dēlu un nemitīgi lūdz dievu, lai nāve neaiz-

Pēkšņi nodunēja divi lielgabala šāvieni.

vērtu viņa acis un ļautu viņam dzīvam ieskatīties sava dēla acīs; es brīnos, ka mans brālis, kas parasti bija tik saprātīgs, nav pacenties dot ziņu tēvam ne par savām neveiksmēm un grūtībām, ne arī par saviem panākumiem; ja tēvs vai kāds no mums to būtu zinājis, tad viņam nebūtu vajadzējis gaidīt brīnumaino gadījumu ar niedri, lai atpirktos no gūstniecības. Bet tagad es ar bailēm domāju, vai franči viņu palaiduši brīvībā vai nogalinājuši, lai noslēptu, ka aplaupījuši laivu. Es turpināšu savu ceļu nevis ar prieku, kā sākumā, bet ar skumjām un bēdām. Ak mans labais brāli, ja kāds zinātu, kur tu atrodies, es dotos tevi meklēt un tevi atbrīvotu no tavām mokām, kaut arī man par to būtu jāsamaksā ar savām mokām! Ak, ja kāds tavam vecajam tēvam aiznestu vēsti, ka tu esi dzīvs, kaut arī ieslodzīts Berberijas visdziļākajā pazemes cietumā, — tad no turienes tevi izvilktu ārā tēva, brāļa un mana bagātība! Ak skaistā un atsaucīgā Zoraida, kas varētu tevi atalgot par to, ko tu esi darījusi mana brāļa labā! Ja es varētu piedzīvot tavas dvēseles atdzimšanu un tavu kāzu dienu, kādu prieku tas dotu mums visiem!

Tā runāja tiesnesis, kurā ziņas par brāļa likteni bija izraisījušas tādu līdzjūtību, ka arī visi klausītāji bija dziļi aizkustināti par viņa bēdām. Priesteris, redzēdams, ka viņa nodoms tik labi izdevies un ka kapteiņa vēlēšanās piepildījusies, negribēja vairs ilgāk visus atstāt tādās skumjās un, piecēlies no galda, iegāja istabā, kur atradās Zoraida, un satvēra viņu pie rokas; viņai sekoja Lusinda, Doroteja un tiesneša meita. Kapteinis gaidīja, ko priesteris darīs tālāk, bet tas satvēra arī viņa roku un ar abiem tuvojās tiesnesim un pārējiem kavaļero, teikdams:

— Seņor tiesnesi, noslaukiet savas asaras; lai piepildās jūsu vislielākā vēlēšanās, jo jūsu priekšā stāv jūsu labais brālis un jūsu labā svaine. Lūk, te ir kapteinis Vjedma un skaistā mauriete, kas viņam darījusi tik daudz laba. Kā jau teicu, franči viņu noveduši šai nabadzībā, kādā jūs viņus redzat, lai jūs tiem parādītu savas labās sirds cēlumu.

Kapteinis traucās apskaut savu brāli, bet tas uzlika viņam rokas uz krūtīm un mazliet atbīdīja, lai varētu viņu labāk apskatīt; kad viņš to pazina, tas apskāva viņu tik cieši un raudāja tik karstas prieka asaras, ka arī vairums klātesošo apraudājās līdz ar viņu. Kādus vārdus abi brāļi viens otram teica, kādas jūtas pārdzīvoja, to, man šķiet, grūti pat iedomāties, kur nu vēl aprakstīt. Te īsos vārdos viņi viens otram izstāstīja savas dzīves notikumus, te abi pārliecinājās par savu brālīgo draudzību, te tiesnesis apskāva Zoraidu, te piedāvāja viņai savu muižu, te lika arī savai meitai viņu apskaut; te daiļā kristiete un visdaiļākā mauriete apskaudamās atkal izraisīja visiem asaras. Dons Kichots klusēdams uzmanīgi vēroja šos neparastos notikumus, iztulkodams tos saskaņā ar saviem klaiņojošā bruņinieka murgiem. Beidzot klātesošie vienojās, ka kapteinis, Zoraida un tiesnesis dosies uz Seviļu, paziņos tēvam, ka viņa dēls izbēdzis no gūsta un atrodas brīvībā, un lūgs viņu, ja iespējams, ierasties Seviļā, lai tur piedalītos Zoraidas kristībās un kāzās, jo tiesnesis nevarēja kavēties ceļā, tādēļ ka bija saņēmis ziņas, ka pēc viena mēneša no Seviļas izbrauks flote uz Jauno Spāniju, un palaist garām šo braucienu viņam bija ļoti neizdevīgi. Īsi sakot, visi bija apmierināti un priecīgi par gūstekņa laimi, un, tā kā divas trešdaļas nakts jau bija pagājušas, tad ceļotāji nolēma atlikušās stundas izlietot atpūtai un doties pie miera.

Dons Kichots piedāvājās stāvēt sardzē pie pils, jo tai varot uzbrukt kāds milzis vai kāds cits klaiņojošs ļaundaris, iekārodami lielos skaistuma dārgumus, kas tagad glabājās šai pilī. Visi, kas pazina donu Kichotu, viņam par to pateicās un izstāstīja par viņa dīvainībām tiesnesim, kurš jutās visai uzjautrināts. Vienīgi Sančo Pansa bija izmisis, ka tik vēlu neviens negāja gulēt, un viņš iekārtojās ērtāk nekā visi pārējie, apguldamies uz sava ēzeļa piederumiem, kas tam maksāja dārgi, kā tas tālāk būs pastāstīts. Dāmas iegāja savā telpā, un pārējie novietojās cik labi varēdami. Dons Kichots izgāja no viesnīcas, lai apsargātu pili, kā to bija solījies.

Notika, ka īsi pirms rīta ausmas dāmas sadzirdēja tik labskanīgu un skaistu balsi, ka visas negribot sāka klausīties, sevišķi Doroteja, kas nomodā gulēja blakus doņai Klārai de Vjedmai (tā sauca tiesneša meitu). Neviens nevarēja iedomāties, kas tur tik jauki dziedāja, turklāt viens pats, bez kāda instrumenta pavadījuma. Brīžiem likās, ka dzied pagalmā, brīžiem — zirgu stallī; kamēr dāmas apmulsušas klausījās, pie viņu istabas durvīm pienāca Kardenio un teica:

— Ja jūs neguļat, tad paklausieties, — dzied mūļu dzinējs, un balss tam ir burvīga.

— Jā, mēs dzirdam, seņor, — atbildēja Doroteja.

Kardenio aizgāja, un Doroteja, ļoti uzmanīgi klausīdamās, dzirdēja šādus dziesmas vārdus.

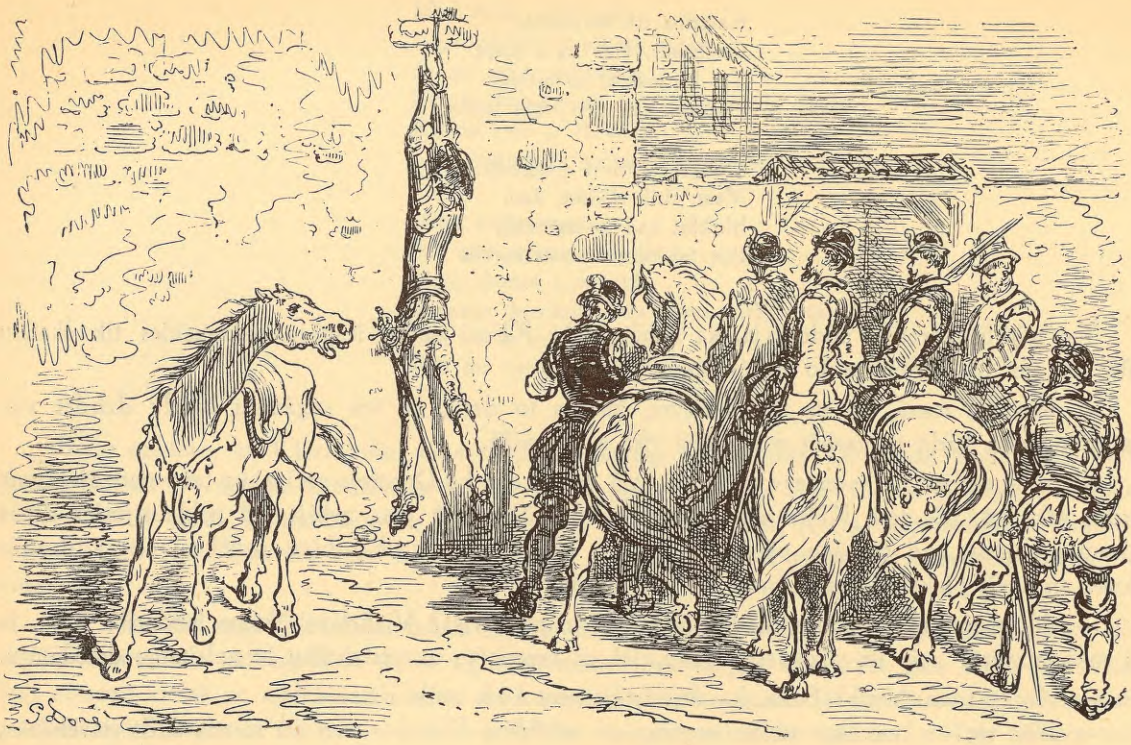

XLIII NODAĻA,

kurā tiek atstāstīts patīkamais notikums ar mūļu dzinēju un vēl citi neparasti notikumi, kas atgadījās iebraucamajā vietā.

Mīlas jūrnieks esmu es,
Viņas dziļā jūrā braucu,
Necerēdams vairs nemūžam
Nokļūt kādā drošā ostā.

Viena zvaigzne mani vada,
Iztālēm to redzu spīdam
Skaistāku un mirdzošāku
Nekā Palinura* zvaigznes.

Nezinu, kurp mani sauc tā,
Un bez ceļa tagad klīstu.
Dvēsele tik viņā raugās,
Savās rūpēs bezrūpīga.

Kautrība tik neredzēta,
Godīgums, kam nava mēra,
Tie kā mākoņi to aizsedz
Dažreiz, kad pēc viņas tiecos.

Zvaigzne, dzidri spulgodama,
Manu sirdi skaidru dari,
Mirklis, kad tu izgaisīsi,
Būs tas manas nāves mirklis.

Tai mirklī Doroteja nodomāja, ka nebūtu labi Klārai nedot iespēju paklausīties tik skaistu balsi, un, ar pieskārieniem to uzmodinājusi, teica:

— Piedod, mazā, ka es tevi modinu, bet es to daru, lai tev sagādātu baudu dzirdēt visskaistāko balsi, kādu tu varbūt nedzirdēsi visā savā mūžā.

Klāra atmodās, bet nomiegojusies sākumā nesaprata, ko Doroteja sacīja, un tai vajadzēja savus vārdus atkārtot, pēc tam Klāra sāka uzmanīgi klausīties. Bet viņa nebija vēl noklausījusies divus dziesmas pantus, kad tā sāka pēkšņi tik savādi drebēt, it kā viņai būtu uznākusi stipra drudža lēkme, un, cieši piekļaudamās Dorotejai, viņa teica:

— Ak mana mīļā seņora, kādēļ jūs mani uzmodinājāt? Vislielākā likteņa labdarība būtu, ja tas man aizvērtu acis un aizspiestu ausis, lai es neredzētu un nedzirdētu šo nelaimīgo dziedātāju.

— Ko tu runā, bērns? Saka, ka dziedātājs esot kāds mūļu dzinējs.

— Nē, viņš ir vairāku muižu seņors, — atbildēja Klāra, — un arī manas sirds pavēlnieks, kas tam piederēs mūžīgi, ja vien viņš pats to negribēs atstāt.

Doroteju pārsteidza meitenes saprātīgie vārdi, un viņai šķita, ka šāda gudrība ir pārāk neparasta tik jaunos gados, tādēļ viņa sacīja:

— Seņora Klāra, jūsu vārdi man ir nesaprotami. Izsakieties skaidrāk, ko nozīmē jūsu izteicieni par sirdi un muižām, un šo dziedātāju, kura balss jūs tik ļoti satrauc! Bet labāk nesakiet tagad neko, jo es negribu, jūs mierinot, sev laupīt prieku klausīties šo dziedātāju, kas, man šķiet, iesāk jaunu dziesmu ar citu melodiju.

— Klausieties laimīga! — atbildēja Klāra.

Un, lai nedzirdētu, aizspieda ar abām rokām sev ausis; Doroteja par to atkal nobrīnījās, bet tad, uzmanīgi ieklausīdamās dziesmā, sadzirdēja šādus vārdus:

Cerība tu mana cēlā,
Uzveic šķēršļus, kas tev ceļā rodas,
Savā apņēmībā kvēlā
Tālāk drosmīga tu briesmu gaitā dodies,
Sevi satriekt neatļāvi,
Ik uz soļa redzot pati savu nāvi.

Gļēvie muižas neiekaros,
Spožo uzvaras un slavas balvu.
Laime tādiem neuzstaros,
Kas liec liktens priekšā padevīgu galvu
Vai kas bezdarbībai ļaujas,
Slīgdams laiskuma un pieticības skaujās.

Mīlu dārgi iegūt nākas,
Algu taisnīgu tā saņemt vēlas;
Jo nav rotas diženākas
Kā tas dārgakmens, kas grezno sirdis kvēlas.
Zināms taču ir ikvienam:
Lētus dārgumus ne visai augsti cienām.

Mīlas cīņās smagās
Arī neiespējamo veic jūtas.
Manu drosmi nesadragās
Briesmas draudošās, kas liekas pārāk grūtas.
Ticu es ar prātu drošu:
Drīz sev debesis uz zemes iekarošu.

Balss apklusa, un Klāra atkal sāka raudāt; viss tas iededzināja Dorotejas ziņkāri, un, vēlēdamās izzināt tik saldas dziedāšanas un tik rūgtu asaru iemeslu, viņa vēlreiz jautāja, ko nozīmē Klāras teiktie vārdi. Baidīdamās, ka Lusinda viņu varētu sadzirdēt, Klāra cieši piekļāvās Dorotejai un pielika savas lūpas tik tuvu pie viņas auss, ka varēja droši runāt; neviena nedzirdēta, tad viņa sacīja:

— Tas, kas tagad dziedāja, mana seņora, ir kāda kavaļero dēls no Aragonas karalistes, divu muižu seņors, kas galvaspilsētā dzīvo iepretim mana tēva mājai. Un, kaut gan mana tēva mājā logi aizsegti ziemā ar audekla aizkariem un vasarā ar režģiem, tomēr šis kavaļero, kas galvaspilsētā mācījās, mani nezin kā bija ieraudzījis — vai nu baznīcā, vai kādā citā vietā — un beidzot manī iemīlējās, atklādams man to no savas mājas logiem ar dažādām zīmēm un tik daudz asarām, ka es viņam noticēju un arī viņu iemīlēju, kaut gan nezināju, ko viņš no manis vēlas. Viena no zīmēm, ko viņš man rādīja, bija tāda, ka viņš mēdza arī piekļaut vienu roku otrai, liekot man saprast, ka gribot mani apprecēt; arī es to ļoti vēlējos, bet, dzīvodama viena — bez mātes, nezināju, kam paprasīt padomu, un tādēļ vienīgais prieks, ko varēju viņam sagādāt, bija tas, ka es sava tēva un viņa tēva prombūtnes laikā mazliet pacēlu aizkaru vai pavēru loga režģus, lai viņš mani varētu saredzēt, par ko tas izrādīja tādu sajūsmu, it kā būtu kļuvis ārprātīgs. Pienāca laiks, kad manam tēvam vajadzēja braukt projām, ko kavaļero bija uzzinājis — gan ne no manis, jo es to viņam nekādi nevarēju paziņot. Viņš saslima, man šķiet, — aiz bēdām, un mūsu aizbraukšanas dienā es viņu neredzēju un nevarēju atvadīties no viņa pat ar acu skatienu, bet pēc divu dienu ceļojuma, kad mēs iebraucām kādā sādžā, līdz kurai var no šejienes aizkļūt vienā dienā, un apstājāmies kādā iebraucamā vietā, es viņu ieraudzīju pie mājas vārtiem mūļu dzinēja drēbēs, tik labi pārģērbušos, ka nebūtu viņu pazinusi, ja nenestu viņa attēlu tik dziļi savā dvēselē. Es viņu pazinu, biju pārsteigta un iepriecināta, viņš mani uzlūkoja paslepus, lai to nepamanītu mans tēvs, no kura tas vienmēr izvairās, kad sastopamies uz ceļa vai viesnīcās, kur apmetamies; un, tā kā es zinu, kas ir šis jauneklis, un saprotu, ka tikai aiz mīlas pret mani viņš ceļo kājām un pacieš tādas grūtības, tad esmu skumja līdz nāvei un manas acis seko katram viņa solim. Es nezinu, kāds ir viņa nodoms un kā viņam izdevies aizbēgt no sava tēva, kas viņu ārkārtīgi mīl tāpēc, ka viņš ir tam vienīgais mantinieks, un arī tāpēc, ka viņš ir šās mīlestības vērts, ko jūsu žēlastība sapratīs, kad jūs viņu ieraudzīsiet. Man jāsaka vēl, ka visas šīs dziesmas viņš ir pats sacerējis, jo esmu dzirdējusi runājam, ka viņš esot ļoti izcils students un dzejnieks. Jā, un vēl: katru reizi, kad viņu redzu vai dzirdu dziedam, es visa drebu un baiļojos, ka mans tēvs viņu pazīs un uzzinās mūsu attiecības. Visā savā mūžā neesmu ar šo jaunekli runājusi neviena vārda un tomēr mīlu viņu tik ļoti, ka

nespēju bez viņa dzīvot. Tas ir viss, mana seņora, ko varu jums teikt par šo dziedātāju, kura balss jūs tā iepriecina, un jau no šās dziedāšanas jūs varat noskārst, ka viņš nav mūļu dzinējs, kā jūs sakāt, bet gan sīrņu un muižu seņors, kā jau jums teicu.

— Diezgan, seņora doņa Klāra, — atbildēja Doroteja, viņu tūkstošreiz skūpstīdama, — es saku — diezgan, nerunājiet un nogaidiet, līdz atausīs diena, kurā dieva vārdā es ceru jūsu attiecības ievirzīt tā, ka laimīgas beigas pelnīti vainagos tik nevainīgu sākumu.

— Ak seņora! — iesaucās doņa Klāra. — Kādas beigas varu gaidīt, ja viņa tēvs ir tik dižciltīgs un tik bagāts, ka, pēc viņa domām, es neesmu cienīga būt par viņa dēla kalpone, kur nu vēl sieva? Bez tam nekas pasaulē mani nepiespiedīs apprecēties bez mana tēva ziņas. Es vēlētos tikai, lai šis jauneklis mani atstātu un atgrieztos mājās; varbūt prombūtne un lielais atstatums starp mums atvieglos sāpes, ko tagad jūtu, lai gan es zinu, ka šis līdzeklis, ko esmu iedomājusies, man visai maz palīdzēs. Es nesaprotu, kāds velns visā šai lietā vainojams un kā šī mīla ienākusi manā sirdī, jo mēs abi esam taču vēl tik jauni, man šķiet, esam pat vienā vecumā, un man nav vēl sešpadsmit gadu, jo tēvs saka, ka man būšot pilni sešpadsmit gadi svētā Miķeļa dienā.

Doroteja nevarēja novaldīt smieklus, klausīdamās doņas Klāras bērnišķīgajā valodā, un viņa teica:

— Atpūtīsimies, seņora, drīz būs rīts, un tad, ar dieva palīgu, uzticiet visu to manām rokām.

Pēc tam viņas iemiga un visā viesnīcā iestājās dziļš klusums; negulēja vienīgi saimnieces meita un viņas kalpone Maritornesa, kuras, pazīdamas dona Kichota dīvainības un zinādamas, ka viņš, apbruņojies un zirgā sēdēdams, apsargā iebraucamo vietu, abas nolēma viņu izjokot vai vismaz pakavēt sev laiku, klausoties viņa blēņu runās.

Neviens mājas logs neatradās tīruma pusē, atskaitot vienīgi šķūņa lūku, pa kuru no ārpuses mēdza iemest salmus. Abas pusjaunavas piegāja pie šās lūkas un ieraudzīja, ka dons Kichots, sēdēdams zirgā un atspiedies pret šķēpu, šad un tad tik dziļi un sāpīgi nopūšas, it kā katra nopūta tam izrautu dvēseli no miesām. Un viņas dzirdēja arī, ka tas saka klusā, maigā un mīlas pilnā balsī:

— Ak mana seņora Tobosas Dulsineja, visa skaistuma pilnība, visas gudrības sākums un gals, vislielākās atjautības krātuve, tikumības mājoklis un, beidzot, visa labuma, cildenības un svētlaimes augstākais iemiesojums pasaulē, par ko gan domā šai mirklī tava žēlastība? Varbūt tu atceries tev padevīgo bruņinieku, kas, lai vienīgi tev pakalpotu, dodas neskaitāmās briesmās? Pastāsti vismaz tu man par viņu, trejsejainais spīdekli*! Varbūt tu tagad ar skaudību noraugies viņas vaigā, kamēr viņa pastaigājas savas krāšņās pils galerijā vai, ar krūtīm atspiedusies pret balkona margām, pārdomā, kā, nezaudējot savu godu un cieņu, remdināt mokas, kuras mana saplosītā sirds cieš viņas dēļ, kādu slavas balvu piešķirt manām ciešanām, kādu atdusu manām sāpēm, kādu dzīvību manai nāvei, kādu godalgu manai kalpošanai. Un tu, saule, kas jau steidzies iejūgt savus ausmas zirgus, lai trauktos skatīt manu pavēlnieci, lūdzu tevi, to ieraugot, viņai nodot manu sveicienu, bet sargies, viņu uzlūkojot un sveicinot, glāstīt viņas vaigu, tad es būšu vēl greizsirdīgāks nekā tu, kad tu vaiga sviedros traucies vajāt vieglkājaino un cietsirdīgo jaunavu* Tesalijas klajumos un Penejas krastos, — es labi neatceros, kur īsti tu toreiz traucies savā mīlā un greizsirdībā.

Donam Kichotam runājot šos aizkustinošos vārdus, saimnieces meita viņam klusi uzsauca:

— Mans seņor, esiet tik žēlīgs un atjājiet šurp!

Izdzirdis viņas balsi un aicinājumu, dons Kichots pacēla galvu un ieraudzīja spožā mēness gaismā, ka viņu kāds aicina no lūkas, kas tam šķita logs, turklāt ar zeltītiem režģiem, kā tas piederas tik lepnai pilij, kāda viņa iztēlē bija iebraucamā vieta, un vienā mirklī viņš savā ārprātā iedomājās, ka arī šoreiz, tāpat kā pagājušā reizē, pils seņoras skaistā meita, kaisles pārvarēta,

lūdz viņa pretmīlu. Šādā iedomā, negribēdams būt nepieklājīgs un nepateicīgs, viņš paraustīja Rosinantes pavadas, piejāja pie lūkas un, ieraudzījis abas meitenes, sacīja:

— Man ļoti žēl, skaistā seņora, ka jūsu mīlas domas pievērstas tādam cilvēkam, kas nevar jums atbildēt tā, kā to pelna jūsu dižciltība un laipnība, par ko nevainojiet šo nabaga klaiņojošo bruņinieku, kuram Amors neatļauj kalpot nevienai citai kā vienīgi tai dāmai, kas tai mirklī, kad viņa acis to ieraudzīja, kļuva viņa dvēseles vienīgā pavēlniece. Piedodiet man, labā seņora, ejiet savā istabā un neizrādiet man vairs savas jūtas, lai es vēlreiz neizrādītu jums savu nepateicību. Un, ja bez mīlas, ko jūs jūtat pret mani, jūsos ir kāda vēlēšanās, lai es jums kaut kā citādi pakalpotu, nevis ar mīlu, sakiet man to, un es zvēru pie savas tālās, saldās ienaidnieces, ka izpildīšu jūsu lūgumu, pat ja jūs man prasītu vienu Meduzas matu šķipsnu, kas ir čūsku mudžeklis, vai arī saules starus, ieslēgtus stikla traukā.

— Mana seņora neko tamlīdzīgu nevēlas, seņor bruņiniek, — atbildēja viņam Maritornesa.

— Bet ko tad vēlas jūsu seņora, gudrā dueņa? — vaicāja dons Kichots.

— Tikai jūsu skaisto roku, — teica Maritornesa, — lai tā remdinātu viņas lielo kaislību, kas to atdzinusi pie šā loga par spīti briesmām, kuras apdraud viņas godu: ja viņu šeit pamanītu seņors viņas tēvs, viņš tai norautu ausis.

— To tik es gribētu redzēt! — iesaucās dons Kichots. — Lai viņš piesargās to darīt, ja negrib, lai viņu piemeklētu visbēdīgākais gals, kāds jebkad bijis kādam tēvam pasaulē, kas pacēlis roku pret savas iemīļotās meitas maigajiem locekļiem.

Maritornesa, noprazdama, ka dons Kichots neapšaubāmi pastieps savu roku, kā viņa to bija lūgusi, un apjauzdama, kas jādara, ātri atkāpās no lūkas un ieskrēja zirgu stallī, kur saņēma Sančo Pansas ēzeļa pavadu un ļoti steidzīgi atgriezās pie lūkas tieši tai brīdī, kad dons Kichots bija ar abām kājām nostājies uz Rosinantes segliem, lai aizsniegtu režģoto logu, aiz kura, kā viņš iedomājās, atradās mīlas ievainotā jaunava, un, sniegdams tai savu roku, viņš teica:

— Ņemiet, seņora, šo roku vai, labāk sakot, šo visas pasaules ļaundaru sodības rīksti. Es saku: ņemiet šo plaukstu, kurai nav pieskārusies neviena cita sieviete, pat ne tā, kurai pieder visa mana būtne. Es jums to sniedzu nevis tādēļ, lai jūs to skūpstītu, bet lai jūs redzētu tās cīpslu savijumus, tās muskuļu uzbūvi, tās dzīslu resnumu un garumu, un no visa tā jūs varēsiet spriest par visas rokas spēku, kurai pieder šāda plauksta.

— To mēs tūlīt redzēsim, — atbildēja Maritornesa un, sasējusi pavadu slīdošā cilpā, uzmeta to dona Kichota rokas dilbam, ātri aizskrēja projām no lūkas un stingri piesēja pavadas otru galu pie šķūņa durvju aizbultnes. Sajuzdams virvi asi iegriežamies savā rokā, dons Kichots sacīja:

— Man vairāk liekas, ka jūsu žēlastība manu roku berž, nevis glāsta. Nerīkojieties ar to tik nežēlīgi, jo tā nav vainīga, ja mana atturība jums nodara sāpes; nav labi uz tik niecīgu ķermeņa daļu izgāzt visas jūsu dusmas. Jums jāzina, ka tas, kas patiesi mīl, tik ļauni neatriebjas.

Bet visos šajos dona Kichota vārdos neviens vairs neklausījās, jo, kad Maritornesa viņu piesēja, abas meitenes aizbēga, aiz smiekliem vai plīzdamas, un atstāja viņu stāvoklī, no kura tas nespēja atbrīvoties.

Kā jau teicām, viņš stāvēja uz Rosinantes muguras, iebāzis lūkā roku, kuras dilbs bija piesiets pie durvju aizbultnes, lielās bailēs un uztraukumā gaidīdams, vai tikai Rosinante nepakustēsies uz vienu vai otru pusi, jo tad viņam būtu jāpaliek karājamies pie vienas rokas, tādēļ viņš nemaz neiedrošinājās pakustēties, lai gan varēja cerēt, ka tik pacietīgs un mierīgs radījums kā Rosinante spētu nostāvēt nepakustējies veselu mūžību. Beidzot sapratis, ka viņš piesiets un ka dāmas aizgājušas, dons Kichots iedomājās, ka visu to izdarījusi ļauna burvība, tāpat kā pagājušo reizi, kad šai pašā pilī viņu piekāva kāds mūļu dzinējā pārvērsts maurs; viņš domās nolādēja

savu neapdomību un pārsteidzību, jo pēc tam, kad viņš pirmo reizi tik bēdīgā stāvoklī bija izkļuvis no šās pils, tas tomēr bija iedrošinājies tanī iegriezties otru reizi, labi zinādams no bruņniecības noteikumiem, ja kāds piedzīvojums klaiņojošam bruņiniekam beidzas neveiksmīgi, tad tā ir zīme, ka šis piedzīvojums nav lemts viņam, bet kādam citam bruņiniekam, un tādēļ tam nevajag tanī doties vēlreiz. Šādās pārdomās viņš raustīja roku, cenzdamies atbrīvoties, bet bija tik stingri piesiets, ka visas viņa pūles izrādījās veltīgas. Tiesa, viņš roku raustīja piesardzīgi, lai Rosinante nesakustētos; un, kaut gan ļoti vēlējās apsēsties seglos, tam bija jāstāv kājās vai jāatrauj sev roka.

Te viņam radās velēšanās, kaut tam būtu Amadisa zobens, pret kuru visas burvības bija bezspēcīgas, te viņš nolādēja savu likteni, pārmērīgi nožēlodams zaudējumu, kas jāpacieš pasaulei, kamēr viņš šeit ir apburts, ne mirkli nešaubīdamies par to, ka ir apburts, te viņš atkal atcerējās savu mīļoto Tobosas Dulsineju, te sauca savu krietno ieroču nesēju Sančo Pansu, kas šai laikā, nolicies uz sava ēzeļa segliem, gulēja tik dziļā miegā, ka neatcerējās pat māti, kas viņu bija dzemdējusi; te sauca palīgā burvjus Lirgandeo un Alfiku, te lūdza savu labo draudzeni Urgandu, lai tā viņu atbalstītu. Un, kad beidzot atausa rīts, dons Kichots bija tik izmisis un apjucis, ka sāka maurot kā vērsis, necerēdams, ka diena izbeigs viņa mokas, jo viņš domāja, ka ir apburts uz mūžīgiem laikiem. Šī pārliecība viņā nostiprinājās arī tādēļ, ka Rosinante nemaz nepakustējās, un viņš domāja, ka viņam un viņa zirgam neēdušiem, nedzērušiem un negulējušiem jāpaliek šādā stāvoklī, kamēr izbeigsies zvaigžņu ļaunā ietekme vai kamēr kāds daudz gudrāks burvis viņu atbrīvos no šās apburtības.

Bet viņš ļoti maldījās, šādi domādams, jo, rītam austot, iebraucamai vietai piejāja četri jātnieki, ļoti labi apģērbti un apbruņoti, ar musketēm pie seglu loka. Iebraucamās vietas vārti vēl bija aizslēgti, un viņi sāka stipri pie tiem klauvēt; viņus ieraudzījis, dons Kichots par spīti visām likstām, izpildīdams sarga pienākumu, skaļā un dusmīgā balsī iesaucās:

— Bruņinieki vai ieroču nesēji, vai arī citi ļaudis, lai jūs būtu kas būdami, neklauvējiet pie šās pils vārtiem, jo ir skaidrs, ka tik agrā stundā tās iemītnieki vēl guļ, un cietokšņa vārtus parasti atver tikai tad, kad saule apspīd visu zemi. Jājiet projām un pagaidiet, līdz uzausīs diena, tad redzēsim, vai pienākas vai nepienākas atvērt jums vārtus.

— Pie velna, kas tā par pili vai cietoksni, — atsaucās viens no jātniekiem, — lai mēs ievērotu tādas ceremonijas? Ja jūs esat viesnīcnieks, tad pavēliet, lai mums atver vārtus, — esam ceļotāji, gribam tikai iedot saviem zirgiem auzas un jāt tālāk, jo ļoti steidzamies.

— Vai tiešām, bruņinieki, jums liekas, ka man ir viesnīcnieka izskats? — vaicāja dons Kichots.

— Es nezinu, kāds ir jūsu izskats, — atbildēja otrais jātnieks, — bet es zinu, ka jūs runājat muļķības, nosaukdams šo viesnīcu par pili.

— Tā ir pils, — sacīja dons Kichots, — turklāt viena no labākajām šai apvidū, un te ir iemītnieki, kam rokā bijis scepteris un galvā kronis.

— Labāk būtu otrādi, — piebilda ceļotājs, — scepteris galvā, kronis rokā*. Te laikam būs apmetusies kāda komediantu trupa, kuriem bieži ir jūsu pieminētie kroņi un scepteri, jo tik mazā un klusā viesnīcā nevarētu apmesties cilvēki, kas patiesi būtu cienīgi nest kroni un scepteri.

— Jūs maz pazīstat pasauli, — atbildēja dons Kichots, — jo nezināt, kas atgadās klaiņojošiem bruņiniekiem.

Pārējiem ceļotājiem apnika klausīties viņa biedra un dona Kichota sarunā, tie sāka tik stipri klauvēt un saukt, ka pamodās visi, kas atradās viesnīcā, un saimnieks iznāca vaicāt, kas dauzās. Šai brīdī viens no četriem ceļotāju zirgiem sāka apostīt Rosinanti, kas stāvēja nekustēdamies, ausis

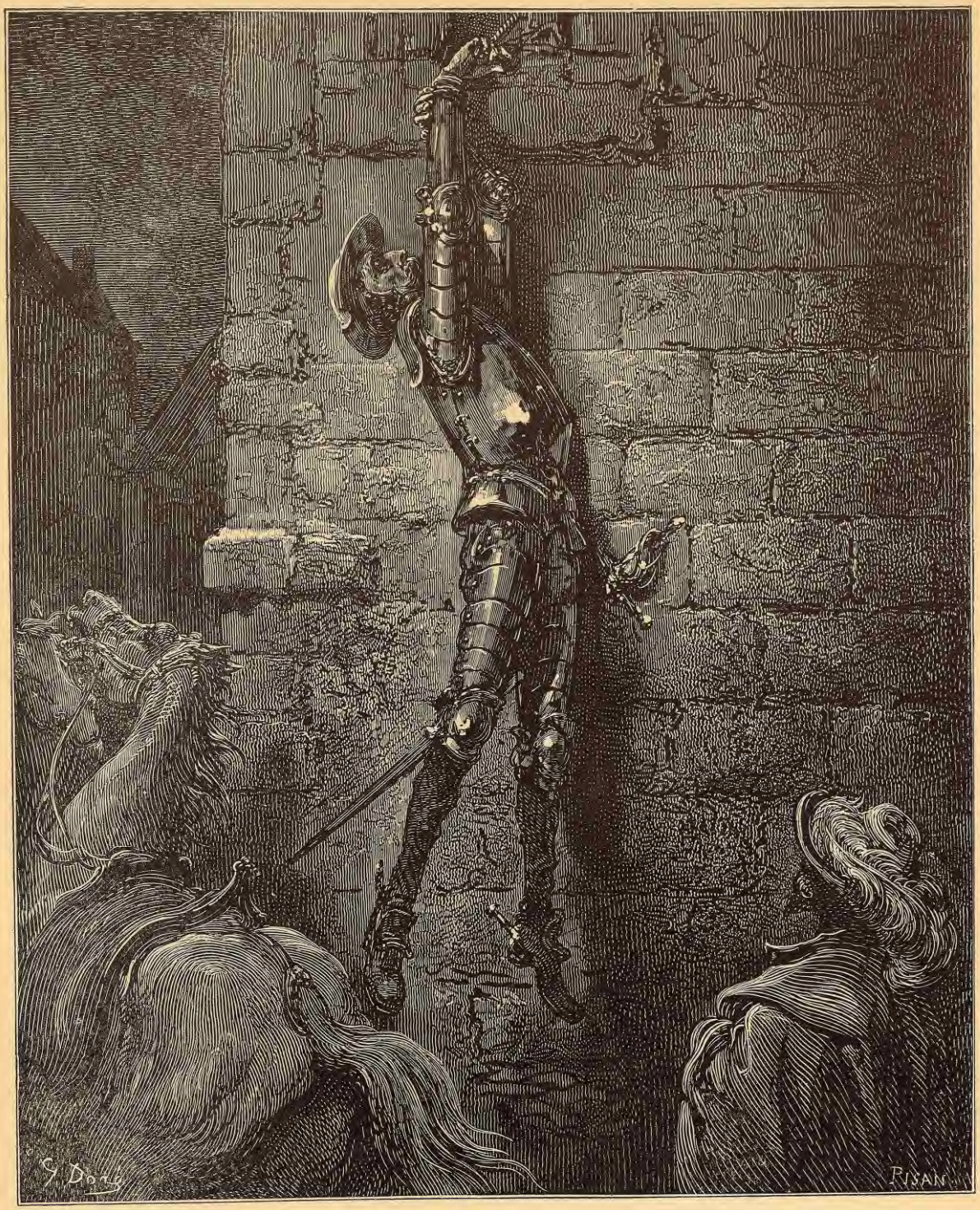

Viņš karājās tik zemu, ka viņa kāju pirkstgali gandrīz skārās pie zemes.

nolaidis, skumjš un grūtsirdīgs, balstīdams savu kungu, kas izstiepies karājās; un, tā kā Rosinante tomēr bija dzīvs zirgs ar miesu un asinīm, tas, kaut gan likās līdzīgs koka zirgam, nevarēja būt nejūtīgs un pagriezās, lai savukārt apostītu to, kas viņam bija pieglaudies; bet, tiklīdz tas mazliet pakustējās, dona Kichota kājas izšķobījās un noslīdēja no segliem, un viņš tikai tāpēc nenogāzās zemē, ka palika karājamies aiz rokas; viņš sajuta tādas sāpes, it kā tam nocirstu rokas dilbu vai atrautu visu roku, bet karājās tik zemu, ka viņa kāju pirkstgali gandrīz skārās pie zemes, kas bija viņam par ļaunu, jo, juzdams, cik maz trūka, lai tas varētu ar pēdām nostāties uz zemes, viņš ar visu spēku stiepās un mocījās, cenzdamies aizsniegt zemi, līdzīgi tiem noziedzniekiem, kurus spīdzina, pakarot pie kāķa tik zemu, ka tie paši pavairo savas mokas, cenzdamies izstiepties, veltīgi cerēdami, ka, vēl mazliet izstiepjoties, tie ar kājām aizsniegs zemi.

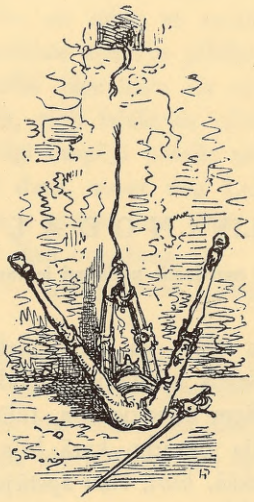

XLIV NODAĻA,

kurā turpinās neredzētie notikumi iebraucamajā vietā.

Tiešām, dons Kichots kliedza tik stipri, ka viesnīcnieks, steidzīgi atvēris vārtus, pārbiedēts izskrēja laukā, lai redzētu, kas bija lielais kliedzējs, un līdz ar viņu izsteidzās arī ceļotāji. Maritornesa, kas arī bija pamodusies no šiem kliedzieniem, tūlīt saprata, ko tie nozīmē, ātri ielavījās šķūnī un, neviena nepamanīta, atraisīja pavadu, kurā bija piesiets dons Kichots, kas nogāzās zemē viesnīcnieka un ceļotāju acu priekšā, kuri, viņu apstājuši, iztaujāja, kas viņam noticis, ka viņš tik briesmīgi kliedzot. Ne vārda neatbildējis, viņš atraisīja auklu no savas rokas un, piecēlies kājās, uzlēca Rosinantem mugurā, satvēra savu vairogu, pielieca šķēpu un, aizjājis labu gabalu, traucās pusaulekšos atpakaļ, saukdams:

— Ikvienu, kas teiks, ka esmu bijis taisnīgi apburts, es ar savas seņoras princeses Mikomikonas atļauju pasludinu par meli, saucu to pie atbildības un izaicinu uz divkauju.

Ceļotāji izbrīnījās par dona Kichota vārdiem, bet viņu izbrīna zuda, kad viesnīcnieks tiem pastāstīja, kas ir dons Kichots, un ieteica tiem viņu neievērot, jo viņš esot ārprātīgs.

Tad viņi jautāja viesnīcniekam, vai iebraucamajā vietā neesot ieradies kāds gadus piecpadsmit vecs jauneklis mūļu dzinēja drēbēs, nosaukdami vēl citas pazīmes, kas visas piemita doņas Klāras

pielūdzējam. Saimnieks atbildēja, ka iebraucamajā vietā esot visai daudz ļaužu un tāpēc viņš neatceroties, vai redzējis to, par ko viņi apvaicājās; bet viens no jātniekiem, ieraudzījis tiesneša karieti, teica:

— Viņam noteikti šeit jābūt, jo tur stāv kariete, kurai viņš, kā stāsta, sekojot. Lai viens no mums paliek pie vārtiem, bet pārējie lai viņu meklē iekšpusē, un labi būtu, ja viens no mums apietu apkārt visai iebraucamajai vietai, lai tas nepārlēktu pār žogu.

— Tā darīsim, — atbildēja viens no jātniekiem.

Un divi iegāja iekšā, viens palika pie vārtiem, bet ceturtais sāka staigāt apkārt iebraucamajai vietai; visu to redzēja saimnieks un nevarēja saprast, kādēļ viņi tā nopūlas, kaut gan viņš labi zināja, ka tie meklēja jaunekli, kura ārējās pazīmes tie bija viņam nosaukuši.

Šai laikā jau ausa diena, un rīta gaisma, kā arī dona Kichota saceltais troksnis, pamodināja visus gulētājus, kas sāka celties, bet agrāk par citiem piecēlās doņa Klāra un Doroteja, — viena bija satraukta tāpēc, ka atradās tik tuvu savam iemīļotajam, otra vēlējās redzēt savējo, tāpēc abas šai naktī bija ļoti slikti gulējušas. Dons Kichots, redzēdams, ka neviens no četriem ceļotājiem viņu neievēro un nepieņem viņa izaicinājumu, gandrīz vai nobeidzās aiz dusmām un niknuma, un, ja bruņniecības noteikumi atļautu klaiņojošam bruņiniekam doties jaunā piedzīvojumā arī tad, kad tas devis goda vārdu no visiem pasākumiem atturēties, līdz būs paveicis apsolīto varoņdarbu, viņš būtu uzbrucis tiem visiem un piespiedis tos pret viņu gribu pieņemt viņa izaicinājumu; bet viņam šķita, ka nepieklājas doties jaunā pasākumā, kamēr viņš nav atdevis Mikomikonai viņas karaļvalsti, tādēļ tas nomierinājās un apklusa, vērodams, kā beigsies ceļotāju meklējumi. Viens no kalpiem atrada meklēto jaunekli, kas gulēja blakus kādam mūļu dzinējam, nenojauzdams, ka viņu varētu kāds meklēt un atrast. Kalps to satvēra aiz rokas un sacīja:

— Tiešām, don Luis, jūsu tagadējais apģērbs pilnīgi atbilst jūsu kārtai, un guļas vieta, kurā jūs atradu, liecina par to, kādā greznībā jūsu māte jūs audzinājusi.

Jauneklis izberzēja miegainās acis, cieši ielūkojās cilvēkā, kas viņu bija satvēris, un, pazinis viņā sava tēva kalpu, tā izbijās, ka ilgi nespēja pateikt nevienu vārdu, bet kalps turpināja:

— Tagad jūs neko citu nevarat darīt, seņor don Luis, kā vienīgi paciesties un atgriezties mājās, ja jūsu žēlastība nevēlas, lai mans kungs, jūsu tēvs, aizietu viņsaulē, jo cits nekas nav gaidāms, redzot, cik ļoti viņu satraukusi jūsu nozušana.

— Bet kā mans tēvs uzzināja, — jautāja dons Luiss, — ka esmu devies uz šo pusi un ģērbies šādās drēbēs?

— Kāds students, — atbildēja kalps, — kuram jūs bijāt uzticējis savu nodomu, to mums atklāja, iežēlojies par jūsu tēvu, kad redzēja viņu jūsu dēļ tik ļoti bēdājamies, un kungs tūlīt aizsūtīja četrus kalpus jūs meklēt, — mēs visi esam šeit jūsu rīcībā un izjūtam bezgalīgu prieku par to, ka mums tik labi veicies un ka varēsim atgriezties kopā ar jums, lai tēva acis, kurām jūs esat tik mīļš, jūs atkal ieraudzītu.

— Viss notiks, kā es vēlēšos vai kā debess pavēlēs, — atbildēja dons Luiss.

— Ko jūs varat vēlēties vai ko debess var pavēlēt, ja atliek tikai samierināties un atgriezties mājās? Citādi tas nemaz nevar būt.

Visu šo sarunu dzirdēja mūļu dzinējs, kas atradās blakus donam Luisam, un piecēlies viņš aizsteidzās par notikušo pastāstīt donam Fernando un Kardenio, kā arī visiem pārējiem, kas jau bija paguvuši apģērbties; tiem viņš pateica, ka nepazīstamais cilvēks nosaucis jaunekli par «donu» un, cik no abu sarunas noprotams, vēloties viņu aizvest atpakaļ tēva mājās, bet jauneklis to negribot. Šī ziņa pamodināja viņos lielu vēlēšanos tuvāk iepazīties ar šo jaunekli, kuru, kā viņi zināja, debess bija apveltījusi ar skaistu balsi, un tie bija gatavi viņam palīdzēt, ja pret viņu lietotu varu,

tādēļ viņi devās turp, kur tas vēl aizvien sarunājās un strīdējās ar savu kalpu. Šai brīdī no istabas iznāca Doroteja, kurai ļoti satraukta sekoja doņa Klāra, un Doroteja, paaicinājusi sāņus Kardenio, pastāstīja viņam īsos vārdos visu par dziedātāju un doņu Klāru, un viņš savukārt pastāstīja par kalpu ierašanos, kurus tēvs bija sūtījis meklēt jaunekli, bet, to stāstot, viņa balss nebija pietiekami klusa, lai to nesadzirdētu doņa Klāra, kas tik ļoti uztraucās, ka Dorotejai vajadzēja viņu satvert, lai tā nepakristu. Kardenio ieteica Dorotejai ar jaunavu atgriezties istabā, apsolīdamies visu nokārtot, un viņas tā arī darīja.

Visi četri kalpi, kas bija ieradušies meklēt donu Luisu, ienāca viesnīcā un, ielenkuši donu Luisu, centās viņu pierunāt tūlīt, ne mirkli nekavējoties, atgriezties mājās, lai nomierinātu savu tēvu. Viņš atbildēja, ka nevarot to nekādi darīt, iekams nebūšot galīgi nokārtojis kādu lietu, kas ļoti svarīga viņa dzīvībai, godam un dvēselei. Bet kalpi ietiepīgi atbildēja, ka tie nekādā ziņā neatgriezīšoties bez viņa un aizvedīšot viņu, vai viņš to gribot vai negribot.

— To jūs neizdarīsiet, — atbildēja dons Luiss, — jo tad jums būtu jāaizved mans līķis. Vediet mani kā gribēdami, dzīvu jūs mani neaizvedīsiet.

Šai laikā strīda vietā bija sapulcējušies lielais vairums viesnīcas iemītnieku, starp tiem Kardenio, dons Fernando, viņa biedri, tiesnesis, priesteris, bārddzinis un dons Kichots, kam likās, ka vairs nav vajadzības apsargāt pili. Kardenio, zinādams jaunekļa likteni, jautāja kalpiem, kāpēc tie gribot aizvest šo jauno cilvēku pret viņa gribu.

— Mēs gribam atdot dzīvību viņa tēvam, — atbildēja viens no četriem kalpiem, — jo šā kavaļera prombūtnes dēļ tā ir apdraudēta.

Dons Luiss atbildēja:

— Jums te nav jāizklāsta manas personīgās lietas. Es esmu brīvs: ja man patiks — atgriezīšos, ja ne — neviens no jums mani nepiespiedīs to darīt.

— To liks jums darīt jūsu saprāts, žēlīgais seņor, — atbildēja kalps, — un, ja jūsu žēlastībai tā pietrūks, tad mums tā pietiks, lai izdarītu to, kādēļ esam šeit ieradušies un ko mums liek mūsu pienākums.

— Vajadzētu pamatīgi noskaidrot visu šo lietu, — iejaucās šai brīdī tiesnesis.

Bet kalps, kas viņā pazina sava kunga kaimiņu, atbildēja:

— Vai tad jūs, jūsu žēlastība seņor tiesnesi, nepazīstat šo kavaļero? Tas taču ir jūsu kaimiņa dēls, kas aizbēdzis no sava tēva mājas savam stāvoklim nepiedienīgā apģērbā, kā to jūsu žēlastība redz pats ar savām acīm.

Tiesnesis tad uzmanīgāk ielūkojās jauneklī, pazina viņu un, apskaudams to, sacīja:

— Kas tās par bērnišķībām, seņor don Luis? Jeb vai kādi svarīgi iemesli jūs pamudinājuši doties ceļā šādā veidā un šādā apģērbā, kas tik maz atbilst jūsu stāvoklim?

Jaunekļa acis pildījās asarām, un viņš nespēja ne vārda atbildēt tiesnesim, kas ieteica kalpiem nomierināties, jo viss nokārtošoties labi, un, paņēmis donu Luisu zem rokas, aizveda viņu sāņus un vaicāja, ko nozīmējot viņa rīcība. Kamēr viņš jaunekli tā iztaujāja, pie iebraucamās vietas vārtiem atskanēja skaļi brēcieni: divi viesi, kas šeit bija pārnakšņojuši, redzēdami, ka visi ļaudis vēroja četrus kalpus, nolēma aiziet nesamaksājuši; bet viesnīcnieks, kura vērību vairāk saistīja paša nekā svešu ļaužu darīšanas, notvēra tos pie vārtiem un pieprasīja samaksu, nosodīdams viņu ļauno nodomu tādiem vārdiem, kas pamudināja viņus atbildēt ar dūrēm; un tie sāka viņu tā mizot, ka nabaga viesnīcnieks bija spiests skaļā balsī saukt pēc palīdzības. Saimniece un viņas meita, atskaitot donu Kichotu, neredzēja neviena, kas nebūtu aizņemts un varētu palīdzēt nelaimīgajam, tāpēc saimnieces meita viņam sacīja:

— Jūsu žēlastība seņor bruņiniek, palīdziet manam tēvam, ja jau dievs jums devis tādu spēku, jo divi ļaundari viņu kuļ kā kviešus.

Dons Kichots lēni un ļoti mierīgi viņai atbildēja:

— Skaistā jaunava, es tagad nevaru izpildīt jūsu lūgumu, jo man nav atļauts doties jaunos pasākumos, iekams neesmu pabeidzis kādu citu pasākumu, kā to esmu solījies; bet, lai varētu jums palīdzēt, tad ieteicu: steidzieties pie jūsu tēva un sakiet tam, lai viņš šai kaujā cīnās cik labi varēdams un neparko nepadodas, bet es tikmēr palūgšu no princeses Mikomikonas atļauju tam palīdzēt viņa nelaimē, un, ja viņa man atļaus, tad varat būt pārliecināta, ka es jūsu tēvu izglābšu.

— Ak, es grēciniece! — iesaucās Maritornesa, kas stāvēja turpat. — Pirms jūsu žēlastība izprasīs šo atļauju, mans kungs būs viņpasaulē.

— Atļaujiet man, seņora, izlūgties šo atļauju, — atbildēja dons Kichots, — un, ja es to dabūšu, tad nav liela bēda, ja viņš arī atrastos viņpasaulē, es viņu no turienes izrautu, kaut arī visa viņpasaule man pretotos, vai vismaz tā atriebšos tiem, kas viņu turp būs aizsūtījuši, ka jūs būsiet pilnīgi apmierinātas.

To teicis, viņš noslīga uz ceļiem Dorotejas priekšā, izlūgdamies savā klaiņojošo bruņinieku valodā viņas augstības atļauju steigties palīgā šās pils īpašniekam, kas iekļuvis lielās briesmās. Princese to labprāt viņam atļāva, un dons Kichots, aizsedzies ar vairogu un satvēris zobenu, tūliņ aiztraucās uz vārtu pusi, kur vēl aizvien abi viesi apstrādāja saimnieku, bet bruņinieks piesteidzies apstājās un sastinga uz vietas, kaut gan Maritornesa un viesnīcniece brēca, lai viņš nevilcinoties un palīdzot viņu kungam un vīram.

— Es vilcinos tāpēc, — sacīja dons Kichots, — ka man neklājas pacelt zobenu pret zemas kārtas ļaudīm, bet atsauciet šurp manu ieroču nesēju Sančo, jo šādos gadījumos aizstāvība un atriebība jāuztic viņam.

Saruna norisinājās pie iebraucamās vietas vārtiem, kur belzieni un pļaukas joprojām lielā pārpilnībā gāzās pār nelaimīgo saimnieku, un Maritornesa, saimniece un viņas meita dusmās un izmisumā vēroja dona Kichota gļēvulību šādā brīdī, kad viņu vīram, kungam un tēvam klājās tik ļauni.

Bet atstāsim pagaidām saimnieku, kam atradīsies aizstāvji, un, ja neatradīsies, tad lai viņš visu pacieš klusēdams, tāpēc ka iedrošinājās pasākt to, kas viņam nebija pa spēkam, un atkāpsimies soļu piecdesmit, lai paklausītos, ko dons Luiss atbild tiesnesim, kuru atstājām tai brīdī, kad viņš jauneklim jautāja, kāda iemesla dēļ tas devies ceļā kājām un tik nožēlojamā apģērbā; dons Luiss spēcīgi satvēra viņa abas rokas, it kā gribēdams izteikt, ka lielas bēdas nomāc viņa sirdi, un, asaras straumēm liedams, sacīja:

— Mans seņor, varu jums teikt tikai vienu: kopš tā mirkļa, kad debess gribēja, lai es, jums kaimiņos dzīvodams, ieraugu savu seņoru doņu Klāru, jūsu meitu un manu pavēlnieci, es to izvēlējos par savas sirds valdnieci, un, ja jūs, mans īstenais seņors un tēvs, tam nepretotos, tad jau šodien viņai vajadzētu kļūt manai sievai. Viņas dēļ esmu atstājis savas tēva mājas, viņas dēļ esmu apģērbis šīs drēbes, lai visur viņai sekotu, gluži kā bulta tiecas pretim mērķim vai kā kuģinieks atrod ceļu, vērojot polarzvaigzni! Viņa par manām jūtām zina vienīgi tik daudz, cik viņai iztālēm varēja izpaust asaras manās acīs. Jūs, seņor, zināt manu vecāku bagātību un dižciltību un to, ka esmu viņu vienīgais mantinieks, un, ja šie apstākļi jūs apmierina un jūs gribētu mani aplaimot, tad nosauciet mani tūlīt par savu dēlu; bet, ja mans tēvs, vadoties pēc kaut kādiem saviem apsvērumiem, nenovērtētu šo laimi, ko esmu sev pratis atrast, tad tomēr spēcīgāks būs laiks, kas visas lietas pārveido un izmaina daudz vairāk, nekā to spēj cilvēku griba.

To pateicis, jaunais mīlētājs apklusa. Tiesnesis pārsteigts, apmulsis un izbrīnījies klausījās, cik daiļi un saprātīgi dons Luiss viņam atklāja savas jūtas, un nezināja, kā rīkoties šādā negaidītā

un pēkšņā gadījumā, un tādēļ viņš atbildēja vienīgi, lai dons Luiss tagad nomierinoties un šodien vēl neļaujot saviem kalpiem atgriezties mājās. Tad līdz rītam varētu apdomāt, kā nokārtot šo lietu tā, ka visi būtu apmierināti. Dons Luiss ar varu noskūpstīja viņam rokas un pat apslacīja tās ar savām asarām, un šī rīcība būtu spējusi aizkustināt pat akmeni, ne tikai tiesneša sirdi, kas, būdams gudrs cilvēks, saprata, cik izdevīgas būtu šīs precības viņa meitai; bet viņš vēlējās, lai tās notiktu, ja iespējams, ar dona Luisa tēva piekrišanu, kas, kā tiesnesim bija zināms, centās iegūt savam dēlam augstu titulu.

Šai laikā viesi, vairāk gan dona Kichota pierunāti un pārliecināti nekā draudu iebiedēti, bija izlīguši ar saimnieku un samaksājuši visu, ko viņš no tiem prasīja, bet dona Luisa kalpi gaidīja tiesneša sarunas iznākumu un sava kunga lēmumu, taču sātans, kas nekad nesnauž, atveda šai brīdī iebraucamajā vietā to pašu bārddzini, kuram dons Kichots bija atņēmis Mambrino bruņu cepuri, bet Sančo Pansa piesavinājies viņa ēzeļa piederumus, apmainot tos pret sava ēzeļa piederumiem; šis bārddzinis, novietodams savu ēzeli stallī, ieraudzīja tur Sančo Pansu rīkojamies ap segliem, tūlīt pazina savus seglus un sadūšojies uzbruka Sančo, kliegdams:

— Ak don zagli, beidzot es tevi noķēru! Atdod manu skujamo bļodu, manus seglus un visas mantas, kuras tu man nozagi!

Sančo, redzēdams tik negaidītu uzbrukumu un dzirdēdams tādus lamu vārdus, ar vienu roku satvēra seglus un ar otru iegāza bārddzinim tā pa zobiem, ka tam visa mute pieplūda asinīm; tomēr bārddzinis neizlaida no rokām atrastos seglus, bet gan sāka tik stipri kliegt, ka, šo strīda troksni dzirdot, saskrēja visi viesnīcas iemītnieki. Bārddzinis kliedza:

— Nāciet šurp karaļa un taisnības vārdā! Es pievācu savu mantu, bet šis zaglis un lielceļa laupītājs grib mani nogalināt.

— Tu melo, — atbildēja Sančo, — es neesmu lielceļa laupītājs, jo šīs trofejas mans kungs dons Kichots ieguva godīgā cīņā.

Dons Kichots bija jau pienācis klāt un ar lielu patiku vēroja, kā aizstāvas un uzbrūk viņa ieroču nesējs: viņš atzina, ka Sančo tiešām ir vērtīgs cilvēks, un savā sirdī apņēmās pirmajā izdevīgajā gadījumā iesvētīt viņu par bruņinieku, jo viņam šķita, ka tas varētu labi pakalpot bruņinieku ordenim. Bet bārddzinis strīda karstumā starp citu iesaucās:

— Seņori, šie segli pieder man, tas ir tikpat droši kā tas, ka dievs man reiz sūtīs nāvi, un es savus seglus pazīstu tik labi, it kā es pats tos būtu dzemdējis. Šeit stallī atrodas mans ēzelis, kas nekādā ziņā neļaus man melot, ja neticat, tad pārliecinieties paši un, ja segli tam nepieguls kā uzlieti, tad sauciet mani par nelieti. Tas vēl nav viss: tai pašā dienā tie reizē ar segliem nolaupīja man jaunu skujamo bļodu, kura vēl nemaz nebija labota un par kuru droši varēja dabūt vienu eskudo.

Dons Kichots vairs nevarēja novaldīties, neteicis arī savu vārdu, — viņš nostājās starp tiem abiem, izšķīra viņus un, nolicis seglus zemē, lai visi tos varētu redzēt, līdz būs noskaidrota patiesība, sacīja:

— Jūs, žēlīgie seņori, skaidri un gaiši redzat, ka šis labais ieroču nesējs maldās, dēvēdams par skujamo bļodu to, kas bija, ir un būs Mambrino bruņu cepure, kuru es tam atņēmu godīgā cīņā, kļūstot tās likumīgais un īstenais īpašnieks! Kas attiecas uz segliem, tad es šai lietā neiejaukšos, varu tikai teikt, ka mans ieroču nesējs Sančo man lūdza atļauju noņemt mugursegu šā uzvarētā gļēvuļa zirgam un to uzlikt savējam; es to viņam atļāvu, un viņš segu paņēma, un, ja sega pārvērtusies par segliem, tad varu to izskaidrot vienīgi ar to, ka tamlīdzīgas pārvērtības parasti bruņinieku gaitās atgadās uz katra soļa; lai to labāk pierādītu, tad aizskrej, dēls Sančo, un atnes šurp bruņu cepuri, ko šis labais cilvēks sauc par skujamo bļodu.

— Patiesi, seņor, — sacīja Sančo, — ja mūsu taisnībai nav citu pierādījumu, kā vienīgi tie, kurus jūsu žēlastība nupat minēja, tad varu teikt, ka skujamā bļoda ir tāda pati Mambrino bruņu cepure kā šā labā vīra zirgu sega ir mana ēzeļa segli.

— Dari, ko tev pavēlu, — atbildēja dons Kichots, — jo visas lietas šai pilī nevar būt apburtas.

Sančo aizgāja un atnesa skujamo bļodu, un, tikko dons Kichots to ieraudzīja, viņš paņēma to rokās un teica:

— Spriediet paši, jūsu žēlastības, ar kādu seju var šis ieroču nesējs apgalvot, ka tā ir skujamā bļoda un nevis bruņu cepure, kā es to teicu, bet zvēru pie bruņinieku ordeņa, pie kura piederu, ka tā ir bruņu cepure, ko cīņā ieguvu no viņa, un ka neesmu tai neko atņēmis, ne pielicis.

— Par to nav ko šaubīties, — piebilda Sančo, — jo kopš tās dienas, kad mans seņors to ieguva, viņš to lietojis tikai vienā kaujā, kad atbrīvoja važās iekaltos nelaimīgos cilvēkus, un bez šās bļodcepures tam toreiz būtu klājies plāni, jo šai kaujā mūs pamatīgi apmētāja ar akmeņiem.

XLV NODAĻA,

kurā tiek galīgi izgaisinātas šaubas par Mambrino bruņu cepuri un segliem un visai patiesīgi atstāstīti dažādi citi notikumi.

— Ko jūs teiksiet, žēlīgie seņori? — iesaucās bārddzinis. — Šie lāga cilvēki vēl joprojām ietiepjas, ka tā esot nevis skujamā bļoda, bet bruņu cepure!

— Un, kas apgalvo pretējo, — sacīja dons Kichots, — tam es pierādīšu, ja viņš ir bruņinieks, ka tas vienkārši melo, bet, ja viņš ir ieroču nesējs, ka tas melo tūkstoškārt.

Mūsu bārddzinis, kas visu to noskatījās un pazina dona Kichota raksturu, gribēja vēl uzkurināt viņa ārprātu un turpināt šo joku, lai visi pasmietos, tādēļ viņš teica svešajam bārddzinim:

— Seņor bārddzini, — jo tas jūs esat, ja nemaldos, — ziniet, ka arī es esmu jūsu amata brālis un pirms vairāk nekā divdesmit gadiem ieguvu diplomu, un ļoti labi pazīstu bez izņēmuma visus bārddziņa piederumus, bez tam biju savā jaunībā arī kareivis un pazīstu gan bruņu cepures, gan ķiveres, gan sejas aizlaidņus un citus karavīru piederumus, īsi sakot — visus ieroču veidus! Tāpēc es atļaujos apgalvot, ka priekšmets, kas ir mūsu priekšā un ko šis labais seņors tur savās rokās, ne

tikai nav bārddziņa skujamā bļoda, bet tik ļoti atšķiras no tās, kā balts atšķiras no melna un patiesība no meliem. Taču man jāsaka, kaut arī tā ir bruņu cepure, tomēr tā nav pilnīga.

— Protams, ka nav, — teica dons Kichots, — tai trūkst otras puses — apakšējās daļas.

— Pilnīgi pareizi, — piebalsoja priesteris, kas bija uzminējis sava drauga bārddziņa nodomu.

Un to pašu apgalvoja Kardenio, dons Fernando un viņa biedri, un pat tiesnesis būtu atbalstījis šo joku, bet viņš bija tā iegrimis nopietnās pārdomās par donu Luisu, ka gandrīz nemaz neievēroja visus šos jokus.

— Žēlīgais dievs! — šai brīdī iesaucās izzobotais bārddzinis. — Vai tad iespējams, ka tik daudzi cienījami ļaudis nosauc skujamo bļodu par bruņu cepuri? Par to izbrīnītos visa universitate, kurā tik daudz mācītu vīru. Labi: ja šī skujamā bļoda ir bruņu cepure, tad arī šiem segliem jābūt zirgu segai, kā to teica šis seņors.

— Man šķiet, ka tie ir segli, — sacīja dons Kichots, — bet es jau teicu, ka šai lietā es neiejaukšos.

— Vai tie ir segli vai sega, — teica priesteris, — tas jāizšķir seņoram donam Kichotam, jo bruņniecības lietās viņš zina vairāk nekā šie seņori un es.

— Zvēru pie dieva, mani seņori, — sacīja dons Kichots, — ka šai pilī, kurā es divas reizes pārnakšņoju, ar mani atgadījies tik daudz neparastu lietu, ka neiedrošinos noteikti atbildēt ne uz vienu jūsu jautājumu, kas skar šo pili, jo nojaušu, ka te viss notiek ar burvības palīdzību. Pirmo reizi man uzmācās kāds apburts maurs, kas šeit mājo, un arī Sančo dabūja ciest no viņa palīgiem, bet pagājušā naktī es karājos gandrīz divas stundas pakārts aiz rokas un vēl tagad nesaprotu, kāpēc mani piemeklēja šāda nelaime. Tādēļ būtu pārsteidzīgi, ja es tagad izteiktu savas domas tik neskaidrā lietā. Tiem, kas saka, ka tā esot bļoda, nevis bruņu cepure, es jau atbildēju; bet, ja man vaicā, vai tie ir segli vai zirgu sega, tad es nevaru neko noteiktu apgalvot, bet atļauju, žēlīgie seņori, to izlemt jūsu gaišajam saprātam; varbūt tāpēc, ka jūs neesat iesvētīti bruņinieki, kāds esmu es, šās vietas burvībām nav varas pār jums un jūsu prāts ir skaidrs, un jūs spējat šai pilī redzēt visas lietas tādas, kādas tās īstenībā ir, nevis tādas, kādas tās man šķiet.

— Nav šaubu, — atbildēja dons Fernando, — ka seņors dons Kichots runā ļoti pareizi un ka mums jāizlemj šis jautājums, un, lai mēs to veiktu pamatīgāk, tad es likšu šiem seņoriem balsot aizklāti un beigās jums pateikšu skaidru un pilnīgu iznākumu.

Tie, kas zināja dona Kichota dīvainības, par visu to ārkārtīgi smējās; bet tiem, kas tās nepazina, šis gadījums šķita vislielākā muļķība pasaulē, it sevišķi dona Luisa četriem kalpiem, pašam donam Luisam un trim ceļiniekiem, kas patlaban bija ieradušies viesnīcā un izskatījās kā kārtības sargi, kas viņi patiesībā arī bija; bet visvairāk samulsa bārddzinis, kura skujamā bļoda viņa acu priekšā bija pārvērtusies par Mambrino bruņu cepuri un kurš vairs nešaubījās, ka viņa segli tūliņ pārvērtīsies greznā zirgu segā; visi pārējie smējās, skatīdamies, kā dons Fernando gāja no viena pie otra, savākdams balsis, un katram iečukstēja ausī, lai tam klusi pasakot, vai šis dārgums, kura dēļ izcēlies tāds strīds, esot ēzeļa segli vai zirgu sega; un, savācis visu dona Kichota paziņu balsis, viņš skaļi sacīja:

— Redziet, mīļais cilvēk, esmu noguris, iztaujājot tik daudzus, jo katrs, kam es jautāju, man atbildēja, ka esot neprāts nosaukt par ēzeļa segliem šo zirgu segu, turklāt vēl sugas zirga, tāpēc jums būs jāsamierinās, jo par spīti jums un jūsu ēzelim tā ir sega un nevis segli un visi jūsu apgalvojumi un pierādījumi ir nepareizi.

— Lai es neiekļūstu debesu valstībā, — iesaucās nabaga bārddzinis, — ja jūs, žēlīgie seņori, nemaldāties, un lai mana dvēsele neredz dieva vaigu, ja tā ir zirgu sega un nevis segli, bet vara nepaklausa likumiem . . . es neteikšu neko vairāk! Es taču neesmu piedzēries, neesmu arī citādi grēkojis, ja neuzskata par grēku, ka neesmu ēdis brokastis.

Par bārddziņa vientiesīgajiem vārdiem visi smējās ne mazāk kā par dona Kichota neprātībām, kurš šai brīdī iesaucās:

— Tagad cits nekas neatliek kā ikvienam jāpievāc tas, kas tam pieder. Ko dievs katram dod, to svētais Pēteris svētī.

Viens no četriem kalpiem teica:

— Ja tas nav iepriekš izdomāts joks, tad es nesaprotu, kā visi šie klātesošie, kas ir vai liekas esam tik saprātīgi, var iedrošināties apgalvot, ka tā neesot skujamā bļoda un tie neesot segli, bet, ja viņi to saka un apgalvo, tad es sāku domāt, ka šeit ir kāds noslēpums, jo mums taču grib iestāstīt kaut ko, kas pilnīgi pretrunā ar patiesību un pieredzi, bet es zvēru (un viņš izgrūda spēcīgu vārdu), ka neviens cilvēks pasaulē nepiespiedīs mani domāt, ka tā nav skujamā bļoda un tie nav ēzeļa segli.

— Bet varbūt tie ir ēzelienes segli, — sacīja priesteris.

— Vienalga, — atbildēja kalps, — tas nav svarīgi, jo mums tikai jānoskaidro, vai tie ir vai nav segli, kā jūs to apgalvojat, žēlīgie seņori.

To dzirdēdams, viens no kārtības sargiem, kas bija ienācis un noklausījies strīdā un pārrunās, sašutis dusmās iesaucās:

— Tie ir segli, tāpat kā es esmu sava tēva dēls, un, kas apgalvo vai apgalvos pretējo, ir piedzēries.

— Jūs melojat kā zemisks nelietis, — atbildēja dons Kichots un, pacēlis šķēpu, ko ne mirkli neizlaida no rokām, gatavojās to tik spēcīgi triekt kārtības sargam pret galvu, ka būtu šo vīru nogāzis pie zemes, ja tas laikā nepagūtu izvairīties. Šķēps, atsities pret zemi, salūza gabalos, bet pārējie kārtības sargi, redzēdami, cik ļauni izturas pret viņu biedru, sāka skaļi saukt palīgā Svētajai Brālībai.

Viesnīcnieks, kas arī bija šās brālības loceklis, tūlīt aizsteidzās pēc savas nūjas un zobena un atgriezies nostājās saviem biedriem blakus, dona Luisa kalpi ielenca savu kungu, lai viņš kņadā neaizbēgtu; bārddzinis, redzēdams šo traci, satvēra savus seglus, un to pašu darīja Sančo, dons Kichots izrāva savu zobenu un uzbruka kārtības sargiem, dons Luiss uzsauca saviem kalpiem, lai tie atstājot viņu un steidzoties palīgā donam Kichotam un viņa sabiedrotajiem Kardenio un donam Fernando, priesteris skaļi kliedza, saimniece vaimanāja, viņas meita raudāja, Maritornesa šņukstēja; Doroteja bija apmulsusi, Lusinda pārsteigta, un doņa Klāra zaudēja samaņu. Bārddzinis dauzīja Sančo, Sančo slānīja bārddzini; dons Luiss, kuru viens no viņa kalpiem iedrošinājās satvert aiz rokas, lai viņš neaizbēgtu, iesita tam ar dūri tik spēcīgi pa zobiem, ka kalpam mute pieplūda ar asinīm; tiesnesis metās to aizstāvēt; dons Fernando bija nogāzis pie zemes vienu kārtības sargu un ar lielu patiku viņu mīdīja kājām; saimnieks aizvien skaļāk sauca palīgā Svētajai Brālībai; tādā kārtā iebraucamo vietu piepildīja vaimanas, kliedzieni, apjukums, bailes, šausmas, nelaime, zobenu cirtieni, dūru belzieni, nūju sitieni, kāju spērieni un asins izliešana; šā chaosa un apjukuma labirintā dons Kichots pēkšņi iedomājās, ka viņš negaidīti un nejauši iekļuvis Agramanta nometnē*, kur izcēlusies savstarpēja sadursme, un tāpēc viņš sauca stiprā balsī, kas nodārdēja pa visu iebraucamo vietu:

— Rimstiet! Visus zobenus makstīs! Mierā! Uzklausiet mani visi, ja jums dzīvība vēl dārga!

Dzirdot viņa pērkonīgo balsi, visi aprima, un viņš turpināja:

— Vai es jums neteicu, seņori, ka šī pils ir apburta un ka tajā iemājo kāds leģions ļauno garu? Jūs paši ar savām acīm redzat pēc tā, kas tikko te notika, ka Agramanta nometnes ķilda uzliesmojusi arī starp mums. Paraugieties: viens te cīnās par zobenu, otrs par zirgu, trešs par ērgli un vēl cits par bruņu cepuri, visi mēs cīnāmies un cits citu nesaprotam. Nāciet šurp, jūsu žēlastība seņor tiesnesi un jūsu žēlastība seņor priesteri, lai viens no jums tēlo karali Agramantu un otrs karali Sobrino, un noslēdziet mieru, jo zvēru pie visvarenā dieva, ka tā ir vislielākā nejēdzība, ja tik augstdzimuši ļaudis, kādi esam mēs, cits citu nokaujam tādu nieku dēļ.

Kārtības sargi, kas nesaprata dona Kichota runu, negribēja rimties, jo dons Fernando, Kardenio un viņu biedri tos bija pamatīgi piekāvuši; bet bārddzinis, kuram kautiņā bija izplūkta bārda un salauzti segli, labprāt norima, un Sančo, kā labs kalps, paklausīja sava kunga pirmajam vārdam, dona Luisa četri kalpi arī tūlīt pārtrauca plūkšanos, saprazdami, ka tiem gar visu nav nekādas daļas; vienīgi saimnieks neatlaidīgi prasīja, lai pārmācītu šo bezkaunīgo vājprāti, kas vienmēr saceļot viesnīcā traci. Beidzot troksnis pamazām mitējās, bet dona Kichota iztēlē segli līdz pastarai dienai palika zirgu sega, skujamā bļoda — bruņu cepure un iebraucamā vieta — pils.

Kad visi, tiesneša un priestera aicinājumam klausīdami, bija nomierinājušies un izlīguši, dona Luisa kalpi atkal uzstāja, lai viņš tūlīt dodoties tiem līdzi uz mājām; un, kamēr tas ar saviem kalpiem strīdējās, tiesnesis lūdza donam Fernando, Kardenio un priesterim padomu, kā viņam rīkoties šai gadījumā, izstāstīdams tiem visu, ko tam bija teicis dons Luiss. Beidzot viņi nolēma, ka dons Fernando pateiks dona Luisa kalpiem, kas viņš tāds ir, un paziņos, ka vēlas aizvest donu Luisu sev līdz uz Andaluziju, kur viņa brālis marķizs to uzņems ar cieņu, kāda pieklājas dona Luisa kārtai, jo bija skaidrs, ka jauneklis drīzāk ļaus sevi sacirst gabalos nekā rādīsies sava tēva acīs. Kad četri kalpi uzzināja dona Fernando augsto kārtu un dona Luisa nodomu, viņi nolēma, ka trīs no viņiem atgriezīsies un visu pastāstīs jaunekļa tēvam, bet ceturtais paliks pie dona Luisa par kalpu un neatstās viņu, kamēr tie atgriezīsies pēc viņa vai no viņa tēva pienāks kādi jauni norādījumi. Tā Agramanta autoritate un karaļa Sobrino gudrība palīdzēja noslēgt mieru šai ķildu jūklī; bet, kad vienprātības ienaidnieks un miera apkarotājs redzēja sevi piemuļķotu un apkaunotu un pārliecinājās, ka viņa cenšanās ievest visus sajukuma labirintā devusi tikai niecīgus panākumus, tas nolēma vēlreiz izmēģināt roku un izraisīt jaunas ķildas un nemierus.

Notika sekojošais: kad kārtības sargi uzzināja, ka viņi cīnījušies ar augstas kārtas ļaudīm, tie aprima un atstāja kaujas lauku, saprazdami, ka, lai kāds būtu cīņas iznākums, viņi būtu tikai zaudētāji, bet viens no viņiem, ko dons Fernando bija sitis un mīdījis kājām, atcerējās, ka starp vairākām apcietināšanas pavēlēm viņam bija arī pavēle aizturēt donu Kichotu, kuru Svētā Brālība bija nolēmusi apcietināt par to, ka viņš atbrīvojis galeru vergus, ko Sančo pamatotās bailēs jau bija paredzējis. To atcerējies, kārtības sargs gribēja pārliecināties, vai pavēlē minētās pazīmes atbilst dona Kichota izskatam. Izņēmis no azotes pergamenta vīstokli, viņš uzmeklēja pavēlē attiecīgo vietu un sāka lēnām burtot, jo neprata labi lasīt, pie katra vārda paskatīdamies uz donu Kichotu, lai salīdzinātu nosauktās pazīmes ar viņa izskatu, un beidzot atzina, ka dons Kichots ir pavēlē minētais cilvēks. Par to pārliecinājies, viņš tūlīt salocīja pergamentu, pārņēma pavēli kreisajā rokā, bet ar labo tik spēcīgi sagrāba donu Kichotu aiz apkakles, ka tam aizrāvās elpa, un skaļā balsī iesaucās:

— Svētās Brālības vārdā! Un, lai jūs redzētu, ka rīkojos pareizi, tad lasiet šo pavēli, kurā teikts, ka man jāaiztur šis lielceļa laupītājs.

Priesteris paņēma pavēli un pārliecinājās, ka kārtības sargs runā patiesību un ka pazīmes atbilst dona Kichota izskatam; bet dons Kichots, redzēdams, ka viņu aizskar zemisks nelietis, ārkārtīgi sadusmojās un, kaut gan viņam pašam visi kauli brikšķēja, sagrāba ar abām rokām kārtības sargu aiz rīkles, un, ja tam nepiesteigtos palīgā viņa biedri, kārtības sargs būtu izlaidis garu ātrāk nekā dons Kichots viņu no savām rokām. Arī saimnieks, kura pienākums bija atbalstīt savas brālības locekļus, tūlīt steidzās palīdzēt cietušajam. Saimniece, redzēdama savu vīru jaunā kautiņā, atkal sāka kliegt, viņai pievienojās Maritornesa un viņas meita, piesaukdamas palīgā visus debesu spēkus. Sančo, vērodams visu notiekošo, sacīja:

— Pie dzīvā dieva, viss ir tīra patiesība, ko mans kungs teica par šās pils burvībām, jo šeit nevienu stundu nevar pavadīt mierā.

Dons Fernando izšķīra kārtības sargu un donu Kichotu un abiem par lielu prieku atrāva kārtības sarga rokas no bruņinieka apkakles un dona Kichota rokas no pretinieka kakla, kuru tās bija sagrābušas; tomēr kārtības sargs neatlaidīgi pieprasīja, lai viņiem izdod noziedznieku, palīdz to sasiet un atstāj pilnīgi viņu rīcībā, kā to nosaka karaļa un Svētās Brālības likumi, kuru vārdā viņi atkārtoti lūdza palīdzēt tiem apcietināt šo lielceļa un taku laupītāju. Šos vārdus dzirdēdams, dons Kichots pasmējās un ļoti mierīgi sacīja:

— Nāciet šurp, jūs muļķīgie un zemu dzimušie ļautiņi! Jūs dēvējat par lielceļa laupītāju to, kas dod brīvību važās ieslēgtiem, atsvabina cietumniekus, palīdz nelaimīgiem, paceļ kritušos, atbalsta vārgos? Ak nelgu dzimums, jūsu zemiskais un ļaunais prāts nav cienīgs, lai debess jums atklātu klaiņojošās bruņniecības diženumu un liktu jums saprast, kādā nezināšanā un grēkos jūs mītat, jo jums būtu jāgodina pat klaiņojošā bruņinieka ēna un jo vairāk viņa paša klātbūtne! Nāciet šurp, zagļu banda, kas esat nevis ķērāji, bet lielceļa laupītāji ar Svētās Brālības atļauju, un sakiet man: kurš ir tas nelga, kas parakstījis pavēli apcietināt tādu bruņinieku, kāds esmu es? Kurš ir tas, kas nezina, ka klaiņojošie bruņinieki nav pakļauti nekādai tiesas varai un ka viņu likums ir viņu zobens, viņu tiesa — viņu pašu drosme, viņu priekšraksti — viņu pašu griba? Es atkārtoju, kurš ir tas stulbenis, kas nezina, ka neviena dižciltības grāmata nepiešķir tik daudz priekšrocību un īpašu tiesību, cik iegūst klaiņojošais bruņinieks tai dienā, kad viņš tiek iesvētīts un uzņemas grūtos bruņinieka pienākumus? Vai kāds klaiņojošais bruņinieks maksā alkavalu*, nodevas karalienes tupelei*, renti, muitu, zemes ceļu un ūdens ceļu nodokļus? Vai kāds drēbnieks ņem no viņa naudu par pašūtām drēbēm? Vai kāds pils īpašnieks prasa no viņa samaksu par tam parādīto viesmīlību? Vai ir kāds karalis, kas viņu nelūdz pie sava galda? Vai ir kāda jaunava, kas nebūtu viņā iemīlējusies un pilnīgi nepakļautos viņa spēkam un gribai? Un, visbeidzot, vai pasaulē ir bijis, vai ir un vai būs tāds klaiņojošs bruņinieks, kam pietrūktu spēka uzskaitīt četrsimt nūju sitienu četrsimt kārtības sargiem, kas nostājas tam ceļā?

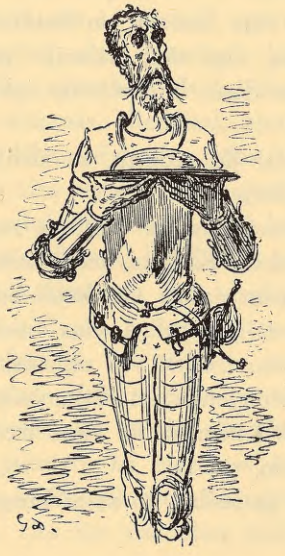

XLVI NODAĻA.

Par ievērojamo piedzīvojumu ar kārtības sargiem un mūsu labā bruņinieka lielo niknumu.

Donam Kichotam tā runājot, priesteris centās pārliecināt kārtības sargus, ka dons Kichots ir ārprātīgs, ko viņi varot noprast pēc viņa darbiem un valodas, un ka tāpēc tiem vajagot izbeigt šo lietu, jo, bruņinieku apcietinot un aizvedot, tiem tomēr vēlāk vajadzētu viņu atbrīvot kā ārprātīgo, taču kārtības sargs, kam bija pavēle, atbildēja, ka viņa pienākums esot nevis pārliecināties par dona Kichota ārprātu, bet gan izpildīt priekšniecības pavēles, un, kad dons Kichots būšot vienreiz apcietināts, tad to varot atbrīvot vai trīssimt reizes.

— Tomēr, — sacīja priesteris, — šoreiz viņu neapcietiniet, un, man šķiet, viņš to arī nepieļautu.

Tiešām, priesteris prata viņiem tik daudz sastāstīt un dons Kichots izdarīja tik daudz trakulību, ka, neticot viņa ārprātam, kārtības sargi būtu pierādījuši, ka tie ir ārprātīgāki nekā dons Kichots, tāpēc viņiem šķita prātīgāk nomierināties un pat samierināt bārddzini ar Sančo Pansu, kas vēl joprojām turpināja nikni strīdēties. Beidzot ķērāji, kā tiesas pārstāvji, izteica savu lēmumu,

kas gan gluži neapmierināja abas strīdīgās puses, bet tomēr bija tām kaut cik pieņemams; abi apmainīja seglus, paturēdami tikai seglu jostas un apaušus; kas attiecas uz Mambrino bruņu cepuri, tad priesteris, donam Kichotam nemanot, paklusām iedeva bārddzinim par skujamo bļodu astoņus realus, un bārddzinis tam izrakstīja kvīti, kurā apsolījās nežēloties par krāpšanu ne tagad, ne visā mūžībā — āmen. Kad bija izbeigtas šīs divas vissvarīgākās un visnopietnākās ķildas, atlika vienīgi pierunāt dona Luisa kalpus, lai trīs no viņiem dotos mājup, bet ceturtais pavadītu donu Fernando turp, kur tas vēlēsies; un, tā kā labvēlīgais liktenis un laimīga nejaušība jau bija sākuši novērst šķēršļus un atvieglot grūtības visiem mīlētājiem un drosminiekiem, kas atradās iebraucamajā vietā, tad abas šīs varas nolēma visu novest līdz laimīgam iznākumam; kalpi piekrita dona Luisa prasībai, par ko doņa Klāra tik ļoti priecājās, ka ikviens, ieskatījies šajā brīdī viņas sejā, varēja tur redzēt viņas dvēseles līksmību. Zoraida gan maz saprata notikumus, kas norisinājās viņas acu priekšā, bet viņa skuma un priecājās, vērodama, kā mainījās apkārtējo noskaņa, sevišķi, raudzīdamās uz savu spānieti, kam bija mūžam pievērsti viņas skatieni un kam piederēja viņas dvēsele. Saimnieks, kas bija novērojis, ka priesteris samaksāja bārddzinim un to apdāvināja, pieprasīja no dona Kichota samaksu par naktsmāju, sabojātiem vīna maisiem un izlieto vīnu, zvērēdams, ka neizlaidīšot no iebraucamās vietas ne Rosinanti, ne Sančo ēzeli, ja viņam neatlīdzināšot visu līdz pēdējai artavai. Priesteris arī to nokārtoja: par visu samaksāja dons Fernando, kaut gan arī tiesnesis labprāt piedāvāja naudu, un tādā kārtā visi tika pilnīgi apmierināti un iebraucamā vieta vairs nelīdzinājās Agramanta strīdīgajai nometnei, kā teica dons Kichots, bet tajā valdīja Oktavija laikmeta miers un klusums*; visi vienprātīgi atzina, ka par to jāpateicas priestera labvēlībai un daiļrunībai un dona Fernando nesalīdzināmajam devīgumam.

Kad dons Kichots redzēja, ka viņš un viņa ieroču nesējs ir atbrīvoti un pasargāti no visām nepatikšanām, viņam šķita, ka būtu labi turpināt iesākto ceļojumu un paveikt lielo uzdevumu, kam tas bija aicināts un izredzēts; un ar šādu apņēmību viņš nometās ceļos Dorotejas priekšā, bet viņa teica, ka neļaušot tam izrunāt nevienu vārdu, iekams tas nebūšot piecēlies; tad viņš, tai paklausīdams, piecēlās kājās un sacīja:

— Daiļā seņora, kā paruna saka: centība ir panākumu māte, un pieredze rāda, ka daudzos nopietnos gadījumos sūdzētāja neatlaidība veiksmīgi noved līdz galam apšaubāmu prāvu, bet nekur šī patiesība neizpaužas tik skaidri kā kara pasākumos, kur veiklība un ātrums izjauc ienaidnieka nodomus un nodrošina uzvaru, iekāms pretinieks pagūst aizstāvēties. Es to visu saku tādēļ, augstā un diženā seņora, ka mūsu uzturēšanās šai pilī man šķiet nevajadzīga, un kādā dienā mēs pārliecināsimies, ka tā mums bijusi kaitīga, jo — kas zin — varbūt jūsu ienaidnieks milzis ar slepenu un uzcītīgu spēku palīdzību uzzinājis, ka es nāku viņu izķīcināt, un, mums šeit kavējoties, paguvis nostiprināties kādā nepieejamā pilī vai cietoksnī, kurus nevarēs satriekt mana centība un manas nenogurstošās rokas spēks. Tādēļ, mana seņora, kā jau teicu, pasteigsimies ar mūsu cītību aizkavēt viņa nodomus un dosimies tūlīt ar dieva palīgu ceļā, jo jūsu augstībai neklājas šeit ilgāk palikt, lai neaizkavētos sengaidītā stunda, kad es sastapšos vaigu vaigā ar jūsu ienaidnieku.

Dons Kichots apklusa un neteica vairs ne vārda, mierīgi gaidīdams skaistās infantes atbildi; un viņa ar dižciltīgas dāmas izteiksmi, piemērodamās dona Kichota stilam, atbildēja tam šādi:

— Es jums pateicos, seņor bruņiniek, ka izsakāt vēlēšanos man palīdzēt manā lielajā nelaimē, kā tas pieklājas bruņiniekam, kas apņēmies aizstāvēt bāreņus un apbēdinātos; lai ar debesu palīdzību piepildās jūsu un mana vēlēšanās, tad jūs redzēsiet, ka pasaulē vēl ir pateicīgas sie-

vietes. Kas attiecas uz manu aizbraukšanu, tad varam tūlīt doties ceļā, jo jūsu griba ir mana griba; rīkojieties ar mani, kā jums labāk patīk; ja esmu jums uzticējusi savas personas aizstāvību un sagaidu no jūsu rokām savas karalistes atgūšanu, tad man neklājas pretoties jūsu gudrajiem lēmumiem.

— Viss ir dieva rokā! — iesaucās dons Kichots. — Ja viena augsta seņora tā zemojas, tad es negribu palaist garām izdevību viņu paaugstināt un nosēdināt viņas senču tronī. Aizceļosim tūlīt, es degu aiz nepacietības doties ceļā, jo, mēdz teikt, vilcināšanās ir bīstama, un, tā kā debess vēl nav radījusi un elle vēl nav redzējusi tādu būtni, kas mani spētu izbiedēt un šausmināt, tad apseglo, Sančo, Rosinanti, uzliec iemauktus savam ēzelim un karalienes rikšotājam, atvadīsimies no šās pils īpašnieka un šiem seņoriem un trauksimies no šejienes tieši pretim savam mērķim.

Sančo, kas turpat stāvēja, galvu kratīdams, teica:

— Ak seņor, seņor, mūsu sādžiņā ir daudz vairāk nelādzību, nekā to ļaudis var sapnī iedomāties, — to es saku, neaizskardams cienījamās dāmas.

— Kādas nelādzības var būt kādā sādžā vai visas pasaules pilsētās, kuras spētu aizskart manu godu, nelga?

— Ja jūsu žēlastība dusmojas, — atbildēja Sančo, — tad es klusēšu un neteikšu to, kas man kā labam ieroču nesējam un uzticamam kalpam būtu jāsaka savam kungam.

— Saki, ko gribi, — teica dons Kichots, — tavi vārdi mani neiebiedēs, un, ja tu baidies, tad tāda ir tava daba, bet manējā baiļu nepazīst.

— Tā tas nav, dievs, esi man, grēciniekam, žēlīgs! — atbildēja Sančo. — Es tikai noteikti un skaidri zinu, ka šī seņora, kas dēvējas par lielās Mikomikonas karaļvalsts valdnieci, ir tāda pati karaliene kā mana māte, jo karaliene katru brīdi nelaizītos ar vienu no mūsu bara, tiklīdz pārējie novērš acis vai pagriež viņiem muguru.

Dzirdot šos Sančo vārdus, Doroteja nosarka, jo viņas vīrs dons Fernando patiesi dažas reizes, citiem neredzot, bija no viņas lūpām zagšus ieguvis daļēju atalgojumu par savām jūtām, bet to bija pamanījis Sančo un nospriedis, ka šāda vaļība piederas vairāk kurtizanei nekā lielas karaļvalsts karalienei, un tāpēc Doroteja neko tam nevarēja atbildēt, un Sančo turpināja savu pļāpāšanu:

— Es to saku, seņor, tāpēc, ka beigās, kad mēs būsim izstaigājuši tālus ceļus un takas, pārcietuši ļaunas naktis un vēl ļaunākas dienas, mūsu pūliņu augļus iegūs tas, kas ar viņu mīlinās šeit iebraucamajā vietā. Kādēļ lai es steidzos apseglot Rosinanti, uzlikt iemauktus ēzelim un rikšotājam, labāk paliksim mierīgi šepat, lai vazaņķes dara savus darbus, bet mēs vismaz būsim paēduši.

Nedod dievs, cik lielas bija dona Kichota dusmas, dzirdot sava ieroču nesēja bezkaunīgos vārdus! Tās bija tik briesmīgas, ka viņa balss aprāvās, mēle neklausīja un acis šķīla dzīvas ugunis, kad viņš iesaucās:

— Ak tu zemiskais nelieti, neķītreli, bezkauņa un nejēga, nodevīgais, ļaunprātīgais mēlnesi un tenkotāj! Kādus vārdus tu iedrošinājies izrunāt manā un šo augstdzimušo seņoru klātbūtnē un kādas nekrietnas un bezkaunīgas domas ieņemt savā muļķīgajā galvā! Pazūdi no manām acīm, dabas izdzimums, melu perēklis, tenku vācele, nekrietnību bedre, ļaunuma izgudrotājs, muļķību izplatītājs, tās pieklājības ienaidnieks, ko pienākas izrādīt karaliskām personām. Ej projām un nerādies vairs manās acīs, ja negribi izbaudīt manu bardzību!

To teikdams, viņš savilka uzacis, piepūta vaigus, meta skatienus uz visām pusēm un spēcīgi cirta labo kāju pret zemi, šādi izrādot dusmas, kas trakoja viņa iekšienē; no šiem vārdiem un niknuma izpausmēm Sančo tā izbijās un saduga, ka būtu priecājies, ja šai mirklī zeme atvērtos zem viņa kājām un viņu aprītu; viņš nezināja cita padoma kā pagriezt muguru un aizbēgt no sava sadusmotā seņora. Bet atjautīgā Doroteja, kas labi pazina dona Kichota raksturu, sacīja, lai nomierinātu viņa dusmas:

— Nedusmojieties, seņor Bēdīgā Izskata bruņiniek, par muļķībām, kuras sarunāja jūsu krietnais ieroču nesējs, jo varbūt viņam bija iemesls tā runāt. Pazīstot viņa veselo saprātu un kristieša sirdsapziņu, nevaru viņu turēt aizdomās, ka tas varētu runāt nepatiesību; un tāpēc jādomā, neapšaubot viņa vārdus, ka šai pilī, kurā, kā jūs, seņor bruņiniek, sacījāt, visas lietas pakļautas burvestībai, varbūt arī Sančo velnišķīgu maldu varā patiesi redzējis visu, ko viņš stāstīja un kas tā aptraipa manu godu.

— Zvēru pie visvarenā dieva, — iesaucās dons Kichots, — jūsu augstība ir pareizi uzminējusi: šis grēcinieks Sančo ir redzējis kādus ļaunus rēgus, kas tam parādījuši to, ko iespējams saredzēt tikai burvestību apmātam, jo es ļoti labi zinu, ka šis nelaimīgais ir godīgs un nevainīgs un nespēj nevienu nepatiesi aprunāt.

— Kas tiesa, tas tiesa, — teica dons Fernando, — tāpēc jums, žēlīgais seņor don Kichot, vajag viņam piedot un uzņemt viņu atpakaļ jūsu žēlastības klēpī *«sicut erat in principio»*[1], iekāms šādas parādības viņam nav laupījušas prātu.

Dons Kichots atbildēja, ka viņš tam piedodot, un priesteris aizgāja pasaukt Sančo, kas atnāca ļoti pazemīgs un, ceļos nometies, lūdza, lai viņa kungs tam sniedzot savu roku, ko tas arī darīja, ļāva roku noskūpstīt un svētīja savu ieroču nesēju, sacīdams:

— Tagad tu, dēls Sančo, beidzot saproti, ka man bija taisnība, kad tev vairākkārt teicu, ka šajā pilī viss pakļauts burvībām.

— Arī es tā domāju, — atbildēja Sančo, — izņemot mētāšanu uz segas, jo tā notika dabiskā kārtā.

— Nedomā tā, — sacīja dons Kichots, — ja būtu tā bijis, es steigtos tevi atriebt toreiz vai tagad, bet kā toreiz, tā tagad es nevaru neviena atrast, kam atriebties par tev nodarīto pārestību.

Visi vēlējās uzzināt, kas tā bijusi par mētāšanu uz segas, un saimnieks atstāstīja visos sīkumos par Sančo lidojumu, par ko ne mazumu visi smējās, bet Sančo gandrīz atkal noskaitās, taču viņa kungs tam vēlreiz iegalvoja, ka viņš bijis burvības apmāts, kaut gan Sančo nebija tik vientiesīgs, lai noticētu, ka viņu svaidījuši uz segas nevis īsteni cilvēki ar miesu un asinīm, bet gan sapņu un iedomu tēli, kā viņa seņors ticēja un apgalvoja.

Jau divas dienas šī dižciltīgā sabiedrība atradās iebraucamajā vietā; visiem šķita, ka pienācis laiks doties ceļā, un tie nolēma, ka Doroteju un donu Fernando vajadzētu atbrīvot no pūlēm pavadīt donu Kichotu līdz viņa ciemam Mikomikonas karalienes šķietamās atbrīvošanas labā, jo turp donu Kichotu varēja aizvest priesteris un bārddzinis un mēģināt mājās izārstēt viņa ārprātu. Tāpēc viņi nolīga kādu cilvēku, kas nejauši brauca garām vēršu pajūgā, lai tas viņu aizvestu šādi: tie no nūjām izgatavoja kaut ko līdzīgu būrim, kurā varēja ērti novietot donu Kichotu; tad dons Fer-

[1] «Kā bija sākumā» *(lat.)*.

Ak Bēdīgā Izskata bruņiniek! Nebēdājies par to, ka esi sagūstīts!

nando, viņa biedri, dona Luisa kalpi un kārtības sargi kopā ar viesnīcnieku, paklausīdami priestera padomam un pavēlei, aizklāja sev sejas un pārģērbās kā kurais varēdams — tā, lai donam Kichotam tie liktos citi ļaudis, nevis tie, kurus viņš bija redzējis pilī. To paveikuši, tie ļoti klusu iegāja istabā, kurā viņš gulēja, atdusēdamies no pārdzīvotajiem uztraukumiem.

Tie tuvojās viņam, kas tik mierīgi un droši gulēja, un, spēji viņu sagrābuši, sasēja tam rokas un kājas tik stipri, ka, izbailēs pamodies, tas nevarēja pakustēties un tikai apjucis izbrīnā vēroja dīvainās sejas, un viņa sajukušā iztēle tam lika noticēt, ka visi šie tēli ir apburtās pils spoki un ka arī viņš pats neapšaubāmi bija apburts, jo nespēja ne pakustēties, ne aizstāvēties, — īsi sakot, viss notika tā, kā to bija paredzējis priesteris, izdomādams šo viltību. Vienīgi Sančo bija pie pilna prāta un savā īstenā izskatā, kaut gan daudz netrūka, ka arī viņu būtu piemeklējusi viņa kunga slimība; tomēr viņš tūlīt pazina šos pārģērbušos ļaudis, bet neiedrošinājās atvērt muti un tikai vēroja, kā beigsies šis uzbrukums un viņa kunga sagūstīšana; arī viņa kungs neteica ne vārda, gaidīdams savas nelaimes galīgo iznākumu, un sagaidīja to, ka telpā ienesa būri, kurā viņu iesēdināja, un pēc tam būri aiznagloja ar dēļiem tik cieši, ka to nevarētu atlauzt pat ar vislielāko piepūli.

Tad nesēji būri uzcēla sev uz pleciem, un, tiem izejot no telpas, atskanēja briesmīga balss — visbriesmīgākā, kādu varēja no sevis izdabūt bārddzinis — ne seglu īpašnieks, bet otrs:

— Ak Bēdīgā Izskata bruņiniek! Nebēdājies par to, ka esi sagūstīts, jo tas ir vajadzīgs, lai ātrāk beigtos piedzīvojums, kurā tevi sūtījusi tava lielā drosme. Un tas beigsies tikai tad, kad niknais Lamančas lauva un maigā Tobosas dūja savienosies, noliekdami savas lepnās galvas maigajā laulības jūgā, un no šās nedzirdētās savienošanās ieraudzīs pasaules gaismu drosmīgi lauvēni, kas būs mantojuši sava diženā tēva asos nagus. Un tas notiks, iekams bēgošās nimfas vajātājs* savā ātrajā un dabiskajā skrējienā būs paspējis divas reizes izaulot cauri mirdzošajām debesu zīmēm*. Un tu, viscēlākais un paklausīgākais ieroču nesēj, kādam jebkad bijis ap vidukli apjozts zobens, uz vaigiem bārda un nāsīs osme, neizbīsties un nenoskumsti, redzēdams, ka tavu acu priekšā tā aiznes klaiņojošās bruņniecības ziedu, jo itin drīz — ja tā labpatiksies pasaules radītājam — tu būsi pacelts tik augstā godā, ka tu pats sevi nepazīsi, un piepildīsies visi tava labā seņora solījumi. Varu tev apsolīt gudrās Melienes vārdā, ka tava alga tev tiks izmaksāta, par ko tu pārliecināsies īstenībā. Seko šim drosmīgajam un apburtajam bruņiniekam viņa gaitās, jo tev jāiet kopā ar viņu līdz tai vietai, kur jūs abi apstāsieties. Un, tā kā man nav atļauts vairāk sacīt, tad ejiet ar dieva palīgu, bet, kurp došos es, tas man tikai vienam zināms.

Nobeidzot šo pareģojumu, bārddzinis runāja ļoti stiprā balsī, tad, to palēnām noklusinādams, lika tai izskanēt tik maigi, ka pat šā joka līdzzinātāji gandrīz noticēja, ka viss dzirdētais ir patiesība.

Donu Kichotu šis pareģojums nomierināja, jo viņš acumirklī aptvēra visu tā nozīmi un saprata, ka viņam nolemts saistīties svētām un likumīgām laulības saitēm ar savu mīļoto Tobosas Dulsineju, no kuras svētlaimīgā klēpja dzims lauvēni, viņa dēli, par mūžīgu slavu Lamančai; nešaubīgi un stingri tam ticēdams, viņš pacēla balsi un, dziļi nopūzdamies, sacīja:

— Ak tu, lai tu būtu kas būdams, kas man tik daudz laba pareģoji, es lūdzu tevi, palūdz manā vārdā gudrajam burvim, kas rūpējas par mani, lai viņš neļauj man aiziet bojā šai cietumā, kurā mani pašreiz aizved, pirms piepildās priecīgie un nesalīdzināmie solījumi, kurus es nupat dzirdēju; ja tie piepildīsies, tad es uzskatīšu par laimi savas cietuma grūtības un par atvieglojumu šīs važas, kurās esmu ieslēgts; un šīs nestuves, uz kurām atrodos, man liksies nevis bargs kaujas

lauks, bet gan mīksta un laimīga kāzu gulta. Kas attiecas uz mierinājumu, kas izteikts manam ieroču nesējam Sančo Pansam, tad es paļaujos uz viņa krietnību un godīgumu, ka viņš mani neatstās ne labās, ne ļaunās dienās, un, ja mans vai viņa ļaunais liktenis neatļautu man piešķirt tam apsolīto salu vai kaut ko līdzvērtīgu, tad vismaz viņa alga nepazudīs, jo savā testamentā, ko esmu jau sastādījis, novēlu viņam mantojumu, kas gan neatbilst viņa daudzajiem un labajiem pakalpojumiem, bet manām iespējām.

Sančo Pansa ļoti pieklājīgi paklanījās un noskūpstīja donam Kichotam abas rokas, jo noskūpstīt vienu roku viņš nevarēja, tāpēc ka tās abas bija sasietas kopā.

Tad spoki pacēla būri sev uz pleciem un novietoja to vēršu ratos.

XLVII NODAĻA.

Par to, kādā neparastā kārtā bija apburts Lamančas dons Kichots, un par citiem ievērojamiem notikumiem.

Kad dons Kichots redzēja, ka viņu, iesēdinātu būrī, uzlika uz ratiem, viņš teica:

— Daudzus un ievērojamus stāstus esmu lasījis par klaiņojošiem bruņiniekiem, bet nekad neesmu ne lasījis, ne redzējis, ne dzirdējis, ka apburti bruņinieki būtu aizvesti šādā veidā — tik lēnā gaitā, kā to var sagaidīt no šiem kūtrajiem un gausajiem dzīvniekiem; parasti bruņiniekus neredzētā ātrumā aiznesa pa gaisu, ietītus kādā pelēkā vai melnā mākonī vai arī iesēdinātus ugunīgos ratos, vai arī jāšus uz kāda hipogrifa vai kāda cita tamlīdzīga zvēra, bet aizvest mani vēršu pajūgā — dieva vārds, tas mani pārsteidz! Taču varbūt mūsu laikos bruņniecība un burvestības iet citus ceļus nekā senatnē, un varbūt tāpēc, ka esmu pasaulē jauns bruņinieks, kas atdzemdinājis jau aizmirstos klaiņojošās bruņniecības tikumus, tagad izgudroti jauni burvības veidi un citādi apburto bruņinieku aizvešanas paņēmieni. Kā tu domā, dēls Sančo?

— Es nezinu, ko domāju, — atbildēja Sančo, — jo neesmu tik daudz lasījis klaiņojošos rakstus kā jūsu žēlastība, tomēr iedrošinos apgalvot un zvērēt, ka spoki, kas šeit blandās, nav īsti katoļi.

— Katoļi, debess tēvs! — iesaucās dons Kichots. — Kā tie var būt katoļi, ja tie visi ir demoni, kas pieņēmuši fantastisku ķermeņu izskatu, lai paveiktu, kas tiem veicams, un novestu mani šādā stāvoklī! Un, ja gribi pārliecināties, ka runāju patiesību, tad pieskaries tiem un aptausti tos, un tu redzēsi, ka viņu ķermeņi ir gaisīgi un ka tie ir tikai šķietamas parādības.

— Nudien, seņor, — atbildēja Sančo, — esmu jau viņus aptaustījis; un velnam, kas tur tik žirgti soļo, ir tīri apaļa miesa, un tam ir vēl viena īpašība, kāda, cik esmu dzirdējis, parasti nepiemītot demoniem, jo stāsta, ka tie visi smirdot pēc sēra un citādām riebīgām lietām, bet no viņa var saost ambras smaržu jau pusjūdzes attālumā.

Sančo to sacīja par donu Fernando, kas, būdams ievērojams seņors, tiešām tā smaržoja, kā to teica ieroču nesējs.

— Nebrīnies par to, draugs Sančo, — atbildēja dons Kichots, — jo tev jāzina, ka velni ir viltīgi un, pat ja viņi izplata smaržas, tie paši nevar smaržot, jo viņi ir gari; un viņu smarža nevar būt patīkama, tā ir nejauka smirdoņa. Un tas ir tāpēc, ka velni sev visur nes līdzi elli un nespēj gūt nekādu atvieglojumu savām mokām, bet, tā kā laba smarža dod baudu un iepriecinājumu, tad viņi nevar labi smaržot; un, ja tev šķiet, ka šis demons izsmaržo ambru, tad vai nu tu maldies, vai arī viņš grib tevi maldināt, lai tu viņu neuzskatītu par demonu.

Šādi sarunājās kungs un kalps; bet dons Fernando un Kardenio, baidīdamies, ka Sančo varētu pilnīgi atklāt viņu viltību, jo viņš bija jau patiesībai pavisam tuvu, nolēma paātrināt aizbraukšanu un, pasaukuši sāņus saimnieku, pavēlēja tam apseglot Rosinanti un uzlikt iemauktus Sančo ēzelim, ko tas visai naski izdarīja. Pa šo laiku priesteris bija norunājis ar kārtības sargiem, ka tie viņu pavadīs līdz ciematam par dienas maksu. Kardenio piesēja Rosinantes seglu lokam vienā pusē vairogu, otrā pusē skujamo bļodu un ar mājienu pavēlēja Sančo uzsēsties mugurā ēzelim un satvert Rosinantes pavadu, bet pajūgam abās pusēs nostādīja pa vienam kārtības sargam ar musketi rokā. Pirms rati sāka kustēties, iznāca saimniece, viņas meita un Maritornesa, lai atvadītos no dona Kichota, izlikdamās, ka raud aiz sāpēm par viņa nelaimi.

Dons Kichots viņām sacīja:

— Neraudiet, manas labās seņoras, jo visas šīs nelaimes nešķirami pavada tos, kam ir amats, kādu esmu izvēlējies es; un, ja man šādas nedienas neuzbruktu, es sevi neuzskatītu par slavenu klaiņojošu bruņinieku, jo nepazīstamiem un neievērojamiem bruņiniekiem šādas lietas nekad neatgadās, tāpēc ka pasaulē neviens viņus nepiemin, bet tās atgadās drošsirdīgajiem, kurus daudzi prinči un citi bruņinieki apskauž par viņu nopelniem un vīrišķību, mēģinādami ar dažādiem ļaunprātīgiem paņēmieniem iznīcināt šos krietnos bruņiniekus. Tomēr, neraugoties uz to, tikums pats par sevi ir tik varens spēks, ka par spīti visai melnajai maģijai, kuru pirmais izgudroja Zoroastrs, tas uzvarēs visas grūtības un dos pasaulei tādu gaismu, kādu tai dod saule pie debesīm. Piedodiet man, skaistās dāmas, ja es neviļus būtu jūs aizvainojis, jo ar nodomu un apzinīgi nekad neesmu nevienu aizvainojis, un lūdziet dievu, lai viņš mani atbrīvo no šā cietuma, kurā kāds ļaunprātīgs burvis mani iesprostojis, un, kad es atgūšu brīvību, tad manā atmiņā nekad neizgaisīs laipnība, kuru jūs man izrādījāt šai pilī, un es pateikšos, pakalpošu un atlīdzināšu jums, kā jūs to esat pelnījušas.

Kamēr pils dāmas tā sarunājās ar donu Kichotu, priesteris un bārddzinis atvadījās no dona Fernando un viņa biedriem, no kapteiņa un viņa brāļa un no visām likteņa aplaimotajām seņorām, sevišķi no Dorotejas un Lusindas. Visi apskāvās un solījās cits citam ziņot par savām turpmākajām gaitām; dons Fernando pateica priesterim savu adresi un lūdza, lai viņam atrakstot, kā klājas donam Kichotam, apgalvodams, ka nekas viņam nesagādāšot lielāku prieku kā šādas ziņas un ka viņš savukārt tam ziņošot par visu, ko vien tam gribētos zināt, arī par savām kāzām, par Zoraidas kristīšanu, par dona Luisa likteni un par Lusindas atgriešanos mājās. Priesteris apsolīja visos sīku-

mos izpildīt viņa lūgumu. Viņi vēlreiz apskāvās un vēlreiz atkārtoja savus solījumus. Viesnīcnieks piegāja pie priestera un sniedza tam dažus papīrus, teikdams, ka viņš tos atradis noslēptus tai pašā šķirstiņā, kurā glabājās *«Novele par ziņkārīgo bezprāti»*, un, tā kā īpašnieks vairs neesot šeit iegriezies, tad lai priesteris visus šos papīrus paņemot sev līdz, jo viņam pašam kā lasīt nepratējam tie neesot vajadzīgi. Priesteris viņam pateicās un, tūlīt attinis vaļā manuskriptu, izlasīja virsrakstu *«Stāsts par Rinkonetu un Kortadiļo»** un saprata, ka tas ir kāds sacerēts stāsts, un, atcerēdamies, cik labs bija stāsts par Ziņkārīgo bezprāti, secināja, ka arī šis nebūs sliktāks, jo acīm redzot tos bija sarakstījis viens autors; tādēļ viņš noglabāja rokrakstu, apņemdamies to izlasīt, tiklīdz radīsies izdevība.

Tad viņš un viņa draugs bārddzinis sēdās zirgiem mugurā, uzlikuši savas maskas, lai dons Kichots viņus tūlīt nepazītu, un devās nopakaļ ratiem. Procesija virzījās šādā kārtībā: priekšgalā brauca rati, kurus vadīja viņu īpašnieks, ratiem abās pusēs, kā jau sacījām, jāja kārtības sargi, apbruņoti ar musketēm, tiem sekoja Sančo Pansa uz sava ēzeļa, vezdams pavadā Rosinanti; aiz visiem viņiem, kā jau minējām, ar aizmaskotām sejām lēni un svinīgi uz saviem spēcīgajiem mūļiem jāja priesteris un bārddzinis, pielāgodami savu mūļu gaitu vēršu gausajiem soļiem. Dons Kichots sēdēja būrī ar sasietām rokām, izstieptām kājām, atspiedies pret redelēm, tik kluss un pacietīgs, it kā viņš būtu nevis dzīvs cilvēks, bet kāds akmens tēls. Tā lēnām un klusēdami viņi nobrauca gandrīz divas jūdzes un sasniedza kādu ieleju, kas vēršu dzinējam šķita piemērota vieta, kur atpūsties un pabarot vēršus; bet bārddzinis, apspriedies ar priesteri, ieteica vēl braukt mazliet tālāk, jo viņš zinot, ka aiz tuvējā pakalna, kas bija jau saskatāms, atrodoties otra ieleja ar vēl sulīgāku un labāku zāli nekā šeit, kur gribēja apstāties vēršu īpašnieks. Visi piekrita bārddzinim un turpināja ceļu.

Šai mirklī priesteris pagrieza galvu un ieraudzīja sev aiz muguras sešus vai septiņus labi ģērbušos jātniekus, kas viņus drīz panāca, jo tie jāja nevis uz kūtriem un vienaldzīgiem vēršiem, bet uz mūļiem, kādi mēdz būt kanoniķiem*, un acīm redzot steidzās līdz dienasvidum nokļūt iebraucamajā vietā, kas bija jau redzama nepilnas jūdzes attālumā. Cītīgie panāca kūtros un tos pieklājīgi sveicināja, bet viens no viņiem, kas, kā vēlāk noskaidrojās, bija kāds Toledas kanoniķis un savu pārējo pavadoņu seņors, ieraudzījis šo svinīgo procesiju — ratus, kārtības sargus, Sančo, Rosinanti, priesteri un bārddzini, un it sevišķi būrī iesprostoto donu Kichotu, nespēja atturēties, nevaicājis, kādēļ šo cilvēku vedot šādā veidā, kaut gan, redzēdams kārtības sargu dienesta nozīmes, viņš noprata, ka tas droši vien ir kāds bīstams laupītājs vai kāds cits noziedznieks, ko grib sodīt Svētā Brālība. Viens no kārtības sargiem, atbildot uz viņa jautājumu, sacīja:

— Seņor, lai šis bruņinieks pats jums paskaidro, kāpēc viņu ved šādā veidā, jo mēs to nezinām.

Dons Kichots, izdzirdis viņu sarunu, sacīja:

— Varbūt jums, žēlīgie seņori bruņinieki, ir kāda pieredze, un zināšanas par klaiņojošo bruņniecību? Ja tas tā būtu, tad es jums pastāstīšu savas nelaimes, ja ne — tad es velti sevi nenopūlēšu, tās attēlodams.

Šai brīdī priesteris un bārddzinis, redzēdami, ka ceļotāji sarunājas ar Lamančas donu Kichotu, piejāja tuvāk, lai varētu atbildēt, neatklājot savu viltību.

Kanoniķis uz dona Kichota jautājumu atbildēja:

— Patiesību sakot, brāli, es daudz labāk pazīstu bruņinieku romanus nekā Viļalpando *«Sumulas»**, tātad, ja nav citu kavēkļu, jūs varat man droši pastāstīt visu, ko vien vēlaties.

— Lai slavēts dievs, — atbildēja dons Kichots, — ja tas ir tā, tad es vēlos, seņor bruņiniek, lai jūs uzzinātu, ka mani ved apburtu šai būrī ļaunu burvju skaudīguma un viltības dēļ, jo ļaunie ienīst tikumu vairāk, nekā labie to mīl. Esmu klaiņojošais bruņinieks un ne jau tāds, kura vārdu

Slava nekad nebūtu atcerējusies un iemūžinājusi savā atmiņā, bet esmu no tiem, kas par spīti šai skaudībai, par spīti visiem Persijas magiem, Indijas brahmaniem, Etiopijas himnosofistiem* savu vārdu ierakstīs nemirstības templī, lai tas būtu piemērs un paraugs nākošajiem laikmetiem un lai klaiņojošie bruņinieki redzētu, kādi ceļi tiem jāstaigā, ja tie grib sasniegt ieroču mākslā visaugstākās un cildenākās virsotnes.

— Seņors dons Kichots runā patiesību, — sacīja šai brīdī priesteris, — jo viņu tiešām aizved apburtu šajos ratos ne viņa paša vainas vai nozieguma dēļ, bet gan pateicoties ļaundariem, kas neieredz tikumu un ienīst drošsirdību. Seņor, viņš ir *Bēdīgā Izskata* bruņinieks, par kuru jūs droši vien jau būsiet dzirdējis, kura drosmīgos varoņdarbus un lielos veikumus iekals cietajā bronzā un mūžīgajā marmorā, lai gan skaudība cenšas tos aptumšot un ļaunprātība grib tos noslēpt.

Kad kanoniķis dzirdēja, kādā stilā runāja ieslodzītais un brīvais, viņš aiz izbrīna gandrīz pārmeta krusta zīmi, nevarēdams saprast, ko tas viss nozīmē, un tāpat izbrīnījās visi viņa pavadoņi. Bet pēkšņi Sančo, kas bija piejājis tuvāk, lai dzirdētu sarunu, visu šo lietu noskaidrodams, sacīja:

— Seņori, vai nu jums patīk, vai nepatīk, bet es jums teikšu, ka mans seņors dons Kichots ir tikpat maz apburts kā mana māte; viņš ir pie pilna prāta, viņš ēd un dzer, un apmierina savas dabiskās vajadzības kā visi pārējie cilvēki, kā viņš to darīja, pirms viņu ietupināja būrī. Ja tas ir tā, kā jūs varat man pierādīt, ka viņš ir apburts? Esmu dzirdējis daudzus cilvēkus sakām, ka apburtie neēdot, neguļot, nerunājot, bet mans kungs, ja viņu nepārtrauktu, sarunātu vairāk nekā trīsdesmit prokurori.

Un, pagriezies pret priesteri, viņš turpināja:

— Ak seņor priesteri, seņor priesteri, vai tad tiešām jūsu žēlastība domā, ka es jūs nepazīstu? Un vai jūs domājat, ka es nesaprotu un nenoskārstu, ko nozīmē šīs jaunās burvības? Tad ziniet, ka es jūs pazīstu, lai gan jūs aizklājat savu seju, un visu saprotu, kad jūs visādi cenšaties noslēpt savas viltības. Īsi sakot, kur valda skaudība, tur nevar dzīvot diži tikumi, un dāsnums nevar satikt ar skopulību. Velns lai parauj, ja jūsu augstcienība tā neiejauktos, tad mans seņors tagad jau būtu apprecējies ar Mikomikonas infanti un es būtu vismaz grafs, jo neko mazāku es nevarēju sagaidīt, ņemot vērā mana kunga, Bēdīgā Izskata bruņinieka, labsirdību un manus lielos pakalpojumus. Bet es redzu, ka taisnība ļaudīm, kas saka: laimes rats griežas ātrāk par dzirnakmeni un tie, kas vakar bija slavas augstumos, šodien guļ zemes pīšļos. Man žēl manas sievas un manu bērnu, jo tie varēja cerēt, ka viņu tēvs ienāks pa vārtiem kā kādas salas vai karaļvalsts gubernators vai vicekaralis, bet tie redzēs viņu pārnākam kā vienkāršu zirgu puisi. Es visu to saku tādēļ, seņor priesteri, lai pamudinātu jūsu augstcienību nožēlot, ka esat tik ļauni apgājies ar manu seņoru — pielūkojiet, lai dievs jūs viņpasaulē nesauc pie atbildības par to, ka iesprostojāt manu kungu, un jūs nenosoda par to, ka esat manam seņoram donam Kichotam šai gūstniecības laikā atņēmis iespēju darīt labus darbus un palīdzēt nelaimīgajiem!

— Nu gan viņš mums savārīja putru! — šai brīdī teica bārddzinis. — Tātad, Sančo, arī jūs esat no sava kunga sugas. Dieva vārds, es sāku domāt, ka vajadzēs jūs iesēdināt pie viņa būrī, un tad varēsiet tur tupēt tikpat apburts kā viņš, jo jums pielipušas viņa iedomas un viņa bruņniecības blēņas. Nelaimīgā kārtā viņš jūs pavedinājis ar saviem solījumiem, ļaunā stundā jūsu paurī iesēdusies tā sala, ko tik ļoti vēlaties iegūt.

— Neviens mani nav pavedinājis, — atbildēja Sančo, — neesmu tāds cilvēks, kas ļautos pavedināties — pat ja to mēģinātu pats karalis, un, kaut gan esmu nabags, tomēr esmu īstens kristietis un neesmu nevienam neko parādā. Es vēlos iegūt salu, bet citi vēlas iegūt vēl sliktākas lietas; katrs ir savu darbu bērns, un, ja esmu cilvēks, tad varu kļūt ne tikai par vienas salas

gubernatoru, bet arī par pašu pāvestu, un mans kungs var iekarot tik daudz salu, ka viņam nebūs vairs kam tās izdāvāt. Tādēļ apdomājiet, ko jūs runājat, jūsu žēlastība seņor bārddzini, jo bārdas skūšanā nav vēl visa gudrība un visus nevar mērīt ar vienu mēru. Es to saku tāpēc, ka mēs visi cits citu labi pazīstam, un neviens man nevar piešūt bārdu. Bet, vai mans kungs ir apburts, — par to dievs zina patiesību, un nerunāsim vairāk, jo tā būs labāk!

Bārddzinis nolēma neatbildēt Sančo, jo baidījās, ka tas savā vientiesībā varētu atklāt to, ko viņš un priesteris tik ļoti centās noslēpt, un šā paša iemesla dēļ priesteris lūdza kanoniķi, lai tas kopā ar viņu pajājot mazliet uz priekšu, tad viņš tam pastāstīšot noslēpumu par būrī ieslēgto un vēl citas patīkamas lietas.

Kanoniķis tā darīja un kopā ar saviem kalpiem devās līdzi priesterim; viņš ļoti uzmanīgi noklausījās visu, ko tas viņam pastāstīja par dona Kichota stāvokli, dzīves veidu, ārprātu un ierašām; priesteris īsi paskaidroja ārprāta pirmcēloņus un attēloja visus viņa piedzīvojumus līdz tam brīdim, kad viņu iesēdināja būrī, lai aizvestu mājās un tur mēģinātu izārstēt. Kanoniķis un viņa kalpi lieku reizi pabrīnījās, dzirdot dona Kichota dīvaino dzīves stāstu, un, to noklausījies, kanoniķis sacīja:

— Patiešām, seņor priesteri, arī es domāju, ka tā saucamās bruņinieku grāmatas ir valstij kaitīgas, un, kaut gan, tukšas un nepareizas ziņkāres mudināts, esmu izlasījis gandrīz visu šo iespiesto stāstu pirmās nodaļas, tomēr nekad neesmu varējis sevi piespiest kādu no tiem izlasīt no sākuma līdz beigām, jo man liekas, ka tiem visiem, vairāk vai mazāk, ir vienāds saturs un ka viens stāsts līdzinās otram un otrs trešajam. Man šķiet, ka šādi raksti un sacerējumi atgādina tā saucamās miletiešu pasakas*, muļķīgus savārstījumus, kuru nolūks ir sagādāt baudu, nevis pamācīt, gluži pretēji apologām*, kas reizē dod baudu un pamāca. Ja nu šādu grāmatu galvenais nolūks ir sagādāt baudu, tad es nesaprotu, kā tās var sasniegt savu mērķi, būdamas pilnas ar nesakarīgām blēņām, jo dvēsele gūst baudu tikai tad, ja tā ar acīm skata vai iztēlē vēro lietu skaistumu un saskaņu, bet viss neglītais un nesamērīgais mums nevar sagādāt nekādu prieku. Kāds skaistums, kāds samērīgums starp atsevišķām daļām un veselo var būt stāstā, kur sešpadsmit gadus vecs zēns ar zobenu pārcērt pušu milzi, tik lielu kā torni, it kā šis milzis būtu darināts no marcipana, vai kad, aprakstīdams kauju, autors stāsta, ka ienaidnieka pusē cīnās miljons karavīru, bet, kad tiem pretim stājas stāsta galvenais varonis, tad mums gribot negribot jātic, ka šis bruņinieks visus tos pieveic vienīgi ar savas rokas spēku? Un ko lai sakām par vieglprātību, ar kādu karaliene vai ķeizarvalsts troņmantiniece metas nepazīstama klaiņojoša bruņinieka rokās? Tikai rupjš un neattīstīts prāts var sajust patiku, lasot, ka liels tornis, pilns bruņinieku, peld pa jūru līdzīgi kuģim, ko dzen labs ceļavējš, un vakarā atrodas pie Lombardijas krastiem, bet rītu sagaida Indijas priestera Huana zemē vai arī kādā citā zemē, ko nav aprakstījis Ptolemejs, nedz redzējis Marko Polo*? Un, ja man teiktu, ka šo stāstu autori tos raksta kā izdomātus sacerējumus un tādēļ viņiem nav jāattēlo visos sīkumos patiesība, es atbildētu, ka izdoma ir labāka, ja tā tuvāka patiesībai, un jo patīkamāka, jo vairāk tā apšaubāmo savieno ar iespējamo. Sacerējumu izdomai jāatbilst lasītāja sapratnei, tie jāraksta tā, lai neiespējamais tiktu vienkāršots, pārmērīgais izlīdzināts un gars tā savaldzināts, ka, radot sajūsmu, izbrīnu, saviļņojumu un apmierinājumu, izraisa reizē prieku un apbrīnu; bet to nevar sasniegt tas, kas izvairās no īstenības un tās atdarinājuma, jo vienīgi tādā kārtā sacerējumos rodama pilnība. Nezinu nevienu bruņinieku grāmatu, kurā visas stāstījuma daļas izveidotu vienu veselu, lai vidus atbilstu sākumam un beigas — sākumam un vidum, bet tie parasti sastādās no tik daudz locekļiem, ka liekas — autors gribējis izveidot kādu chimeru vai briesmoni, nevis samērīgu tēlu. Bez tam šādos stāstos stils ir rupjš, varoņdarbi neticami, mīlestība izlaidīga, pieklājība neaptēsta, kaujas nogurdinošas, prātojumi muļķīgi, ceļojumi bezjēdzīgi, īsi sakot — šie stāsti stāv tālu no īstās mākslas un tādēļ tie pelnījuši, lai tos no kristiešu zemes izraidītu kā nederīgus salašņas.

Priesteris viņā klausījās ar lielu uzmanību un nosprieda, ka kanoniķis ir ļoti saprātīgs cilvēks un ka viņš runā pareizi, un tāpēc tam atbildēja, ka piekrītot viņa domām un pats tā ienīstot bruņinieku stāstus, ka esot sadedzinājis visas dona Kichota grāmatas, kuru bijis daudz. Viņš pastāstīja, kā viņš šīs grāmatas pārbaudījis, kā dažām piespriedis nāves sodu uz sārta, bet dažas apžēlojis, par ko kanoniķis ļoti smējās un sacīja, ka, neraugoties uz visu ļauno, ko varot teikt par šīm grāmatām, tajās tomēr esot kaut kas labs, proti: šo stāstu sižeti, kas ļauj atjautīgam garam parādīt savas spējas, jo tie dod spalvai lielu un plašu darba lauku, kurā tā var rīkoties bez jebkādiem šķēršļiem, aprakstot kuģu bojā ejas, nelaimes, sadursmes un kaujas, attēlojot drošsirdīgu karavadoni ar visām vajadzīgajām rakstura īpašībām, kā tas gudri izjauc savu ienaidnieku viltības, daiļrunīgi pierunā vai atrunā savus kareivjus, ir nosvērts savos padomos, straujš izšķirīgā brīdī, drosmīgs, sagaidot ienaidnieku un tam uzbrūkot; autors var tēlot gan bēdīgus un traģiskus notikumus, gan jautrus un negaidītus atgadījumus, rādīt skaistu, godīgu, gudru un atturīgu dāmu, varonīgu un laipnu kristiešu bruņinieku, rupju un nekaunīgu lielībnieku, pieklājīgu, drosmīgu un labu valdnieku, attēlot vasaļu krietnumu un uzticību, seņoru diženumu un labsirdību; autors var sevi parādīt kā priekšzīmīgu astrologu, kosmografu, muziķi, valsts lietu zinātāju un, ja vēlas, dažos gadījumos arī kā melnās maģijas meistaru; viņš var tēlot Odiseja viltību, Eneja dievbijību, Achila drosmi, Hektora nelaimes, Sinona nodevību*, Eiriala draudzību*, Aleksandra devīgumu, Cezara vīrišķību, Trajana žēlsirdību un patiesīgumu, Zopira uzticību*, Katona gudrību, īsi sakot, visas tās īpašības, kas slaveniem vīriem piešķir pilnību, gan apvienojot tās vienā varonī, gan sadalot starp vairākiem. Un, visu to veicot labā stilā, ar atjautīgu izdomu, kas pēc iespējas neatkāpjas no patiesības, tam neapšaubāmi izdotos veidot tādu audumu no daudzkrāsainiem un skaistiem diegiem, kas pabeigts būtu tik daiļš un nevainojams, ka autors sasniegtu augstāko rakstniecības mērķi, kas ir, kā teicu, reizē pamācīt un dot baudu, jo šo stāstu brīvā forma atļauj autoram būt episkim, liriķim, traģiķim un komiķim, apvienojot visus elementus, ko ietver sevī divas saldās un tīkamās mākslas: poezija un retorika, jo episkus darbus var vienlīdz labi rakstīt kā prozā, tā dzejā.

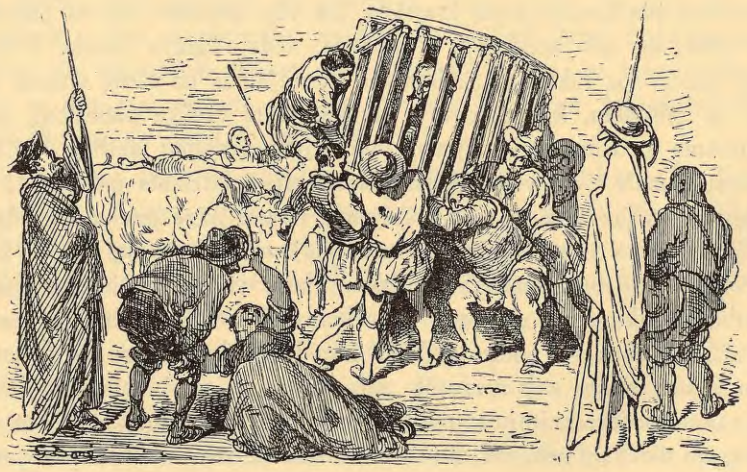

Kad dons Kichots redzēja, ka viņu, iesēdinātu būrī, uzlika uz ratiem...

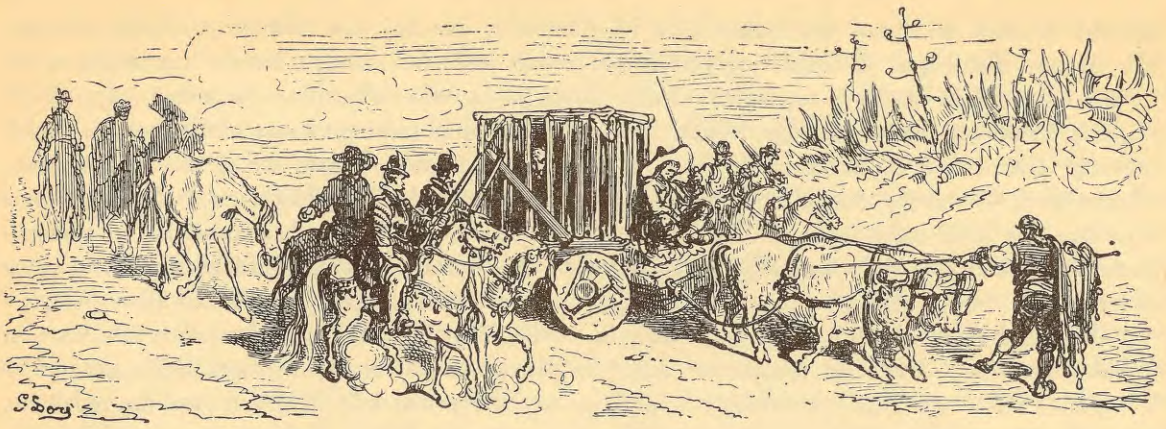

XLVIII NODAĻA,

kurā kanoniķis turpina izteikties par bruņinieku grāmatām un par citām lietām, kas viņa atjautīgā prāta cienīgas.

— Jums taisnība, jūsu žēlastība seņor kanoniķi, — teica priesteris, — un tāpēc sevišķi nosodāmi tie autori, kas līdz šim sacerējuši šādas grāmatas, atstājot novārtā veselo saprātu un mākslas likumus, kurus ievērodami tie būtu varējuši kļūt tikpat slaveni prozā, cik dzejā kļuvuši slaveni divi lielie grieķu un romiešu dzejas karaļi*.

— Es pats vismaz, — atbildēja kanoniķis, — padevos kārdinājumam uzrakstīt vienu bruņinieku stāstu, atbilstošu noteikumiem, kurus minēju; jāatzīstas, uzrakstīju vairāk par simt lappusēm. Un, lai pārbaudītu, vai mans sacerējums atbilst maniem atzinumiem, es to nolasīju šādu grāmatu dedzīgiem cienītājiem, izglītotiem un gudriem cilvēkiem, kā arī nejēgām, kam patīk dzirdēt visādas blēņas, un no visiem ieguvu patīkamu atzinību; tomēr, neraugoties uz to, es vairs neturpināju rakstīt, jo man šķita, ka šāda nodarbošanās nav piemērota manam amatam, un turklāt novēroju, ka pasaulē nejēgu ir vairāk nekā gudro; bet, tā kā labāk ir iegūt uzslavu no nedaudzajiem gudrajiem nekā dzirdēt neskaitāmu muļķu zobgalības, tad es nevēlos pakļauties svārstīgā pūļa nenoteiktajiem spriedumiem, jo galvenokārt šis pūlis lasa tamlīdzīgas grāmatas. Bet tas, kas visvairāk mani pamudināja atmest ar roku rakstniecībai un nepabeigt savu sacerējumu, bija pārdomas par komedijām*, ko tagad izrāda teatros. Es pats sev sacīju: «Ja šīs mūsdienu lugas — kā izdomātās, tā vēsturiskās — gandrīz visas vai lielākā daļa ir tīrās blēņas, izdzimumi bez kājām un bez galvas, un tomēr pūlis tās noskatās ar patiku, cildina un atzīst par labām, kaut gan tās ir tik tālu no pilnības, un ja šo lugu autori un tēlotāji saka, ka tādām tām jābūt, jo publika pieprasot tikai tādas un ne citādas, un ka skatuves darbi, kuros fabula izveidota pēc mākslas likumiem, apmierinot tikai trīs vai četrus gudrus skatītājus, bet visi pārējie šo mākslu nesaprotot, tāpēc autoriem un aktieriem esot izdevīgāk nopelnīt sev maizi no daudzajiem nekā iegūt atzinību no nedaudzajiem, — tad šāds liktenis piemeklētu arī manu grāmatu, es rakstot naktīs apsvilinātu sev uzacis, lai tikai ievērotu

iepriekš minētos principus, bet beigās būtu kā drēbnieks, kas šuj par velti un piedevām vēl pieliek diegus. Esmu gan vairākkārt mēģinājis pārliecināt aktierus, ka viņu ieskati ir maldīgi un ka tie pievilktu vairāk skatītāju un iegūtu lielāku slavu, ja izrādītu komedijas, sacerētas pēc visiem mākslas likumiem, nevis dažādas blēņas, bet viņi tik ietiepīgi turas pie savas pārliecības, ka nekādi saprātīgi pierādījumi to nevar satricināt.» Atceros, ka reiz teicu vienam no šiem ietiepīgajiem: «Sakiet man, — vai jūs atceraties, ka pirms dažiem gadiem Spānijā izrādīja trīs traģedijas, kuras bija sacerējis kāds mūsu slavens dzejnieks, un šīs traģedijas radīja apbrīnu, prieku un pārsteigumu visos skatītājos, kā vientiesīgajos, tā gudrajos, kā vienkāršajā pūlī, tā mākslas sapratējos, un aktieriem tās ienesa vairāk naudas nekā trīsdesmit citas labākās lugas, kas pēc tam tika spēlētas.» — «Bez šaubām,» atbildēja uzrunātais aktieris, «jūsu žēlastība domā par *«Izabellu»*, *«Filidu»* un *«Aleksandru»**.» — «Jā, es runāju par tām,» es viņam atbildēju, «un, redziet, šajās traģedijās ir rūpīgi ievēroti visi mākslas principi, tomēr tas netraucēja tām kļūt tādām, kādas tās redzējām, un patikt visiem. Tātad vainīga ir nevis publika, kas pieprasa blēņas, bet gan tie, kas neko citu neprot tai parādīt. Nekādu blēņu nebija *«Atriebtajā nepateicībā»** un *«Numansijā»*, to nebija arī lugā *«Iemīlējies tirgotājs»*, ne *«Labvēlīgajā ienaidniecē»*, ne arī vairākās citās dažu saprātīgu dzejnieku sacerētajās lugās, kas sagādāja autoriem godu un slavu un tēlotājiem peļņu.» Es izteicu vēl dažas citas piezīmes, kas acīm redzot viņu samulsināja, tomēr pilnīgi nepārliecināja un nesatricināja viņa maldīgos uzskatus.

— Jūsu žēlastība seņor kanoniķi, jūs pieskārāties tādam jautājumam, — sacīja šai brīdī priesteris, — kas manī pamodina manu veco naidu pret tagadnes komedijām, kuras ienīstu tikpat stipri kā bruņinieku grāmatas, jo, pēc Tullija domām*, komedijai jābūt cilvēku dzīves spogulim, tikumu paraugam un patiesības attēlam, bet komedijas, ko tagad izrāda, ir nejēdzību spoguļi, muļķību paraugi un izvirtības attēli; jo vai iespējama lielāka muļķība par to, kad pirmā cēliena pirmajā skatā mums rāda zīdaini autiņos, bet otrajā cēlienā tas jau parādās kā bārdains vīrs? Vai nav lielākā muļķība tēlot vecu vīru kā drosminieku, jaunekli kā gļēvuli, sulaini kā retoru, pažu kā padomdevēju, karali kā algādzi, princesi kā trauku mazgātāju? Un ko varam teikt par laika iedalījumu, kādā jānorisinās lugas darbībai, ja esmu redzējis komediju, kurā pirmā diena sākas Eiropā, otrā — Azijā, bet trešā beidzas Afrikā, un, ja šai komedijā būtu rādītas četras dienas, tad ceturtā beigtos Amerikā, un tā luga būtu norisusi visās četrās pasaules daļās*. Un, ja dzīves atdarinājums ir komedijas galvenais saturs, tad kādu apmierinājumu var gūt pat visviduvējākais skatītājs no lugas, kuras darbība norisinās karaļa Pipina un Kārļa Lielā laikmetā, bet kuras galvenais varonis ir ķeizars Heraklijs, kas kā krustnesis ieiet Jeruzalemē un, līdzīgi Bujonas Gotfridam, iekaro Kristus kapu, kaut gan šos laikmetus šķir milzīgs gadu skaits? Ja komedija balstās uz izdomu, tad kāpēc tajā ievīt vēsturiskus notikumus, sajaucot tos daļēji ar citiem notikumiem, kas atgadījušies dažādiem ļaudīm dažādos laikmetos, visu to parādot bez jebkādām īstenības pazīmēm, bet ar pilnīgi neattaisnojamām un acīm redzamām kļūdām? Bet ļaunākais ir tas, ka sastopami nejēgas, kas apgalvo: šādi darbi esot pati pilnība un ka vēlēties kaut ko citu nozīmētu — prasīt putna pienu. Un ja apskatām dievišķās komedijas*? Cik daudz tajās izdomātu brīnumu, cik daudz apokrifisku un pārprastu notikumu, kad viena svētā brīnumdarbus piedēvē otram! Jā, arī laicīgās lugās autori iedrošinās bez pamata rādīt brīnumus vienīgi aiz tāda apsvēruma, ka šie brīnumi vai parādības, kā viņi tās mēdz saukt, pārsteidz un pievelk vientiesīgo pūli. Tas viss kaitē patiesībai, saduļķo vēsturi un apkauno spāniešu rakstniekus, jo sveš zemnieki, kas stingri ievēro komedijas likumus, uzskata mūs par barbariem un neprašām, redzēdami mūsu sacerējumu aplamības un muļķīgumu; un nebūtu pietiekams atvainojums, ja teiktu, ka labi iekārtotās valstīs atļauj izrādīt šādas komedijas galvenokārt tādēļ, lai izklaidētu sabiedrību ar nevainīgu laika kavēkli un dažreiz novirzītu to no

ļaunām tieksmēm, kādas mēdz rasties dīkdienībā; un, ja iespējams to panākt ar jebkuru komediju, labu vai sliktu, tad it kā nebūtu vajadzīgi nekādi likumi vai ierobežojumi to sacerētājiem un tēlotājiem, lai tie rakstītu un spēlētu, kā pienākas, jo, kā jau teikts, ar jebkuru komediju var sasniegt mērķi. Es atbildētu, ka šo mērķi daudz sekmīgāk un nesalīdzināmi ātrāk sasniegtu ar labām komedijām nekā ar sliktām, jo, noskatījies māksliniecisku un teicami izveidotu komediju, skatītājs aizietu no teatra priecīgs par dzirdētiem jokiem, iegaumējis patiesības, sajūsmināts par notikumiem, smēlies gudrību no prātīgiem spriedumiem, brīdināts pret viltībām, labu piemēru pamācīts, sašutis par netikumiem un iemīlējies tikumos; visas šīs jūtas laba komedija pamodina pat visrupjākā un vistrulākā skatītāja dvēselē; un saprotams, ka komedija, kam piemīt visas šīs īpašības, spēj skatītāju daudz vairāk iepriecināt, izklaidēt, apmierināt un sajūsmināt nekā tāda komedija, kurai šādu īpašību nav, kā lielam vairumam to komediju, kuras tagad mēdz izrādīt. Nav vainojami dzejnieki, kas tās saraksta, jo daudzi no viņiem ļoti labi saprot savas kļūdas un visnotaļ apzinās, kas tiem būtu jādara, bet, tā kā komedijas kļuvušas par pērkamu preci un autori saka — un saka gluži pareizi, — ka teatri nepirktu lugas, ja tās būtu citādi uzrakstītas, tad dzejnieks cenšas pielāgoties teatra prasībām, kas nopērk viņa darbu. Šo patiesību pierāda neskaitāmas komedijas, kuras sacerējis kāds ļoti veiksmīgs mūsu zemes rakstnieks* un kurās ir tik daudz krāšņuma, atjautības, smalkas dzejas, gudru spriedumu, dziļdomīgu sentenču, kuras sacerētas tik daiļrunīgi, tik cildenā stilā, ka tās kļuvušas slavenas visā pasaulē, bet tāpēc, ka autors grib pielāgoties aktieru gaumei, tikai dažas no tām, ne visas, sasniedz vajadzīgo pilnību. Bet daži autori sacer savas lugas tik nepārdomāti, ka pēc izrādes aktieri spiesti bēguļot un slapstīties, baidīdamies no soda, kā tas noticis vairākas reizes, kad uzvedumos bija aizskarts karaļa vai kādas ievērojamas dzimtas gods. Taču visas šādas nejēdzības un arī vēl citas, kuras es neminēšu, izbeigtos, ja galvaspilsētā kāds gudrs un izglītots cilvēks pirms izrādēm skatītu cauri visas komedijas — ne vien tās, kuras izrāda galvaspilsētā, bet arī visas tās, kuras gribētu izrādīt Spānijā; un, ja bez viņa atļaujas, zīmoga un paraksta vietējās varas nepieļautu izrādīt nevienu komediju, tad komediantiem vajadzētu komedijas vispirms aizsūtīt uz galvaspilsētu un pēc tam varētu tās droši izrādīt, bet autori tās sacerētu apzinīgāk un rūpīgāk, jo tiem būtu jābaidās, ka viņu sacerējumus stingri pārbaudīs lietpratējs. Tādā kārtā pie mums sāktu rakstīt labas komedijas, kas pilnīgi atbilstu savam uzdevumam: izklaidētu tautu, sagādātu slavu spāniešu rakstniekiem, nodrošinātu aktieriem ienākumus un stāvokli, un tiem nevajadzētu baidīties no soda. Un, ja šai personai vai kādai citai uzticētu arī jaunizdodamo bruņinieku grāmatu pārbaudi, tad droši vien parādītos daži stāsti, kas sasniegtu to pilnību, par kuru jūsu žēlastība runāja, kas padarītu mūsu valodu bagātāku ar patīkamiem un vērtīgiem daiļrunības krājumiem, aizēnotu vecos bruņinieku stāstus ar savu spožumu un sagādātu labu izklaidēšanos ne tikai dīkdieņiem, bet arī visvairāk nodarbinātiem, jo nav iespējams loku vienmēr turēt saspriegtu un cilvēka vājā daba nevar iztikt bez pienācīgas izpriecas.

Šai brīdī kanoniķa un priestera sarunu pārtrauca bārddzinis, kas, viņus panākdams, sacīja priesterim:

— Šeit, seņor licenciat, ir tā vieta, kur, kā es teicu, mēs varētu atpūsties un mūsu vērši atrastu svaigas un leknas ganības.

— Arī man tā šķiet, — atbildēja priesteris un pastāstīja viņu nodomu kanoniķim, kas, skaistās ielejas ainavas valdzināts, izteica vēlēšanos atpūsties kopā ar viņiem. Lai vēl labāk baudītu šās ielejas jaukumu un sarunas ar priesteri, kas tam jau sāka iepatikties, un lai visos sīkumos iepazītos ar dona Kichota varoņdarbiem, kanoniķis pavēlēja dažiem saviem kalpiem doties uz iebraucamo vietu, kas atradās netālu, un atnest no turienes visiem ēdienu, jo bija nolēmis šai vietā atpūsties līdz pievakarei; viens no kalpiem atbildēja, ka viņa nastu nesējs mūlis jau droši vien būšot

ieradies iebraucamajā vietā un tam kravā pārtikas esot pietiekami, tāpēc iebraucamajā vietā vajadzētu nopirkt tikai auzas.

— Ja tas ir tā, — teica kanoniķis, — tad aizvediet turp visus mūsu mūļus, bet šurp atvediet vienīgi mūli ar pārtiku.

Kamēr viss tas notika, Sančo, redzēdams, ka var sarunāties ar savu kungu, priesterim un bārddzinim klāt neesot, — kuri tam šķita aizdomīgi, — tuvojās būrim, kur sēdēja dons Kichots, un sacīja:

— Seņor, lai atvieglotu savu sirdsapziņu, gribu jums kaut ko teikt par jūsu apburšanu; tie, kas jāj mums līdzi ar aizsegtām sejām, ir mūsu ciemata priesteris un bārddzinis, un man liekas, ka viņi aiz skaudības nolēmuši jūs šādā kārtā aizvest, lai jūsu žēlastība viņus neaizēnotu ar saviem slavenajiem varoņdarbiem. Ja tā ir taisnība, tad jūs esat nevis apburts, bet vienīgi piekrāpts un apmuļķots. Lai to pierādītu, gribu jums uzdot vienu jautājumu, un, ja jūs man atbildēsiet tā, kā es to paredzu, tad jūs pats redzēsiet, ka viss ir krāpšana, un sapratīsiet, ka esat nevis apburts, bet tikai sajucis prātā.

— Jautā, ko vien gribi, dēls Sančo, — atbildēja dons Kichots, — es apmierināšu tavu ziņkāri un atbildēšu uz visiem taviem jautājumiem. Kas attiecas uz tavu apgalvojumu, ka abi mūsu pavadoņi ir priesteris un bārddzinis, mūsu kaimiņi un paziņas, tad pilnīgi iespējams, ka viņi tev tādi šķiet, bet nekādā ziņā netici, ka tā tas ir īstenībā un patiesībā! Ja viņi tev tādi izliekas, kā tu saki, tad tev jāzina un jāsaprot, ka tie, kas mani apbūra, pieņēmuši viņu izskatu un līdzību, jo burvji viegli var mainīt savu ārieni, un tie pieņēmuši mūsu draugu izskatu, lai pamudinātu tevi domāt tā, kā tu domā, un ievestu tevi maldu labirintā, no kura tu neizkļūtu, pat ja tev rokās būtu Tezeja pavediens. Tāpat viņi likuši manam prātam sašķobīties, lai es nevarētu saprast, no kurienes man uzbrūk šī nelaime; tu gan apgalvo, ka mani pavadot mūsu ciemata bārddzinis un priesteris, bet es turpretim redzu sevi iesēdinātu būrī un zinu, ka nekādi cilvēciski spēki, bet vienīgi pārcilvēciskas varas spēja mani tur iesprostot, tāpēc varu tikai domāt un sacīt, ka veids, kādā esmu apburts, pārspēj visus apburšanas veidus, kādi lietoti pret klaiņojošiem bruņiniekiem grāmatās, kuras esmu lasījis. Tāpēc nomierinies un netici šķietamībai, jo viņi ir priesteris un bārddzinis tikpat daudz, cik es esmu turks. Bet tu gribēji man kaut ko jautāt, tad nu jautā vien, un es tev atbildēšu, pat ja tu man jautātu līdz rītam.

— Svētā dievmāte! — skaļi iesaucās Sančo. — Vai tiešām jūsu žēlastībai ir tik cieta un tukša galva, ka jūs nesaprotat, cik patiesi ir mani vārdi, un ka šai jūsu sagūstīšanā un nelaimē vainojama vairāk ļaunprātība nekā burvība? Labi, es jums skaidri pierādīšu, ka neesat apburts; atbildiet man, un lai dievs jūs atpestī no šīm mokām, un lai jūs pēkšņi atrastos seņoras Dulsinejas apskāvienos tad, kad jūs to vismazāk gaidāt!

— Rimsties piesaukt dievu, — atbildēja dons Kichots, — un jautā, ko vēlies, — es jau sacīju, ka tev noteikti atbildēšu.

— To es lūdzu, — teica Sančo, — un vēlos, lai jūs man pateiktu, neko nepieliekot un neko neatņemot, kā pienākas runāt visiem tiem, kas, līdzīgi jūsu žēlastībai, izpilda karavīra amatu un saucas klaiņojošie bruņinieki...

— Es tev saku, ka nemelošu nevienā vārdā, — atbildēja dons Kichots, — jautā taču beidzot, jo esi man apnicis ar saviem ievadiem, lūgumiem un brīdinājumiem, Sančo.

— Es saku, ka esmu pārliecināts par sava kunga krietnību un patiesīgumu, un tādēļ es jums visā cieņā jautāšu: vai jūsu žēlastībai, kopš esat iesēdināts būrī, kā jums šķiet, apburts, — nav radusies, tā sakot, kāda lielā vai mazā vajadzība?

— Jums taisnība, jūsu žēlastība seņor kanoniķi, — teica priesteris.

— Es nesaprotu, par kādu vajadzību tu runā, Sančo. Izsakies skaidrāk, ja gribi, lai tev atbildu tieši!

— Vai tiešām jūsu žēlastība nesaprot, ko nozīmē lielā un mazā vajadzība? To taču bērni mācās skolā. Tad ziniet, es gribu teikt, vai jums nav gribējies izdarīt to, ko nedarījis neviens nevar dzīvot?

— Es tevi saprotu, Sančo! Vairākas reizes un arī tagad gribas! Palīdzi man izkļūt no šīm briesmām, jo citādi man klāsies pavisam bēdīgi.

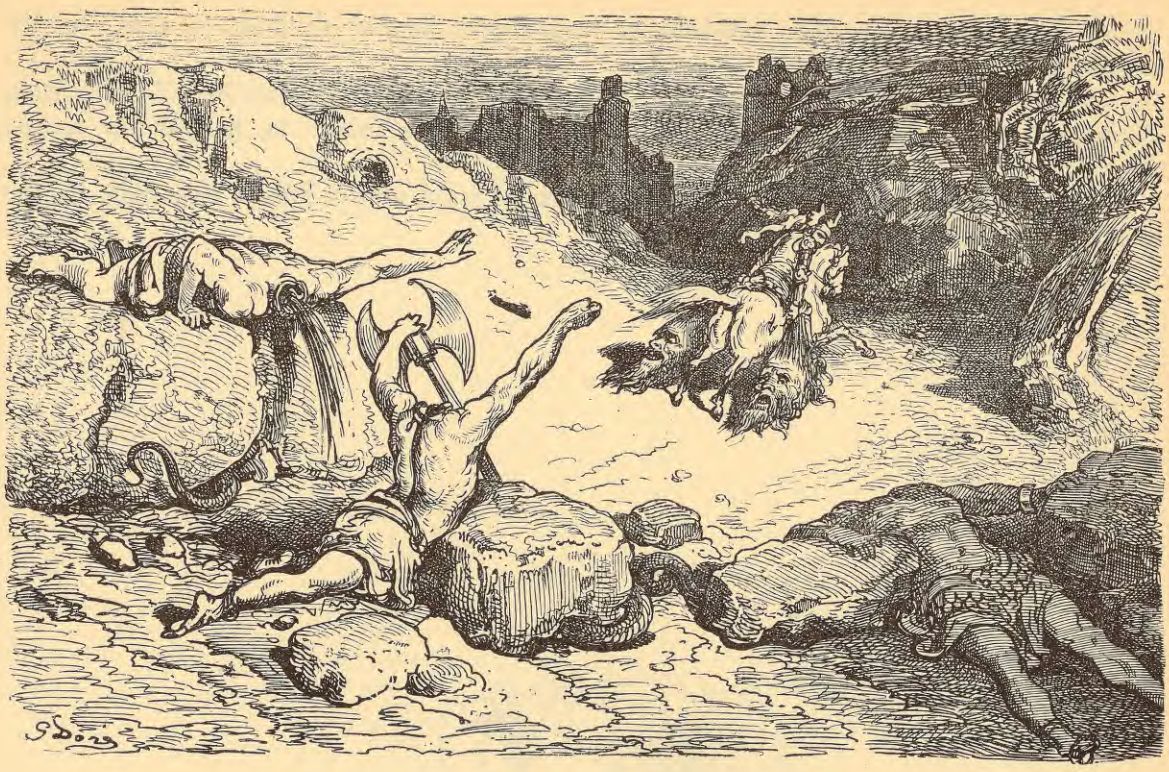

XLIX NODAĻA,

kurā atstāstīta Sančo Pansas un viņa seņora dona Kichota saprātīgā saruna.

— Ahā! — iesaucās Sančo. — Tagad es jūs pieķēru: tikai to man gribējās uzzināt, lai tad nu dzīvoju vai mirstu! Sakiet, seņor, vai jūs noliegsiet, ka par sasirgušiem cilvēkiem mēdz teikt: «Nezin kas viņam noticis: ne ēd, ne guļ, ne atbild uz jautājumiem, itin kā būtu apburts.» No tā varam secināt, ka apburti ir tādi, kas neēd, nedzer, neguļ, nesajūt dabiskās vajadzības, par kurām ieminējos, bet nevis tādi kā jūsu žēlastība, kam ir dabiskās vajadzības, kas dzer, kad viņam pasniedz dzeramo, kas ēd, kad tam ir ēdamais, un atbild uz visu, ko tam jautā.

— Tev taisnība, Sančo, — atbildēja dons Kichots, — bet es tev jau esmu teicis, ka ir dažādi apburšanas veidi, un var būt, ka laika gaitā arī burvības mainījušās un ka tagad apburtie dara visu to, ko daru es, kaut arī agrāk tie to nebūtu darījuši; bet pret laika parašām visi iebildumi ir veltīgi, un nekādus secinājumus nevaram atļauties. Es noteikti zinu, ka esmu apburts, un tāpēc mana sirdsapziņa ir mierīga, bet tā būtu ļoti satraukta, ja es domātu, ka neesmu apburts un sēžu te būrī aiz laiskuma un gļēvulības, atraudams savu palīdzību daudziem nelaimīgajiem un apspiestajiem, kuriem šai pašā stundā ārkārtīgi nepieciešams mans atbalsts un aizstāvība.

— Lai būtu kā būdams, — atbildēja Sančo, — es domāju, ka jūsu žēlastība sev par prieku un apmierinājumu varētu pamēģināt izkļūt no šā sprosta, un es jums cik spēdams palīdzēšu no tā atbrīvoties, tad varēsiet atkal sēsties mugurā savam labajam Rosinantem, kas laikam arī ir apburts, jo izskatās tik skumjš un grūtsirdīgs, un tad atkal meklēsim laimi jaunos piedzīvojumos; ja mums neveiksies, tad vēl vienmēr būs diezgan laika atgriezties būrī, un es apsolos kā labs un uzticīgs ieroču nesējs iesēsties tur kopā ar jūsu žēlastību, ja jūs tiešām būtu tāds nelaimes putns un es tāds muļķis, ka mums nekas neizdotos.

— Es labprāt darīšu to, ko tu saki, brāli Sančo, — atbildēja dons Kichots, — un, ja tev rastos izdevība man atdot brīvību, es tev paklausīšu visās lietās. Bet tu pārliecināsies, Sančo, cik maldīgi ir tavi priekšstati par manu nelaimi.

Tā sarunājās klaiņojošais bruņinieks un viņa klaiņojošais bēdubrālis — ieroču nesējs, līdz viņi nokļuva tur, kur, nokāpuši no saviem mūļiem, viņus gaidīja priesteris, kanoniķis un bārddzinis. Vedējs tūlīt izjūdza no ratiem vēršus un ļāva tiem klaiņot savā vaļā pa zaļo, mierīgo ieleju, kuras svaigums aicināja atveldzēties ikvienu, kas nebija apburts kā dons Kichots, bet bija gudrs un saprātīgs kā viņa ieroču nesējs, kas lūdza priesteri, lai tas atļautu viņa seņoram vienu mirkli iziet no būra, citādi cietums vairs nepalikšot tik tīrs, kā tas piederētos viņa kunga cienījamam bruņinieka stāvoklim. Priesteris viņu saprata un atbildēja, ka labprāt izpildītu viņa lūgumu, ja nebaidītos, ka viņa seņors, izkļuvis brīvībā, uzsāks atkal savas trakulības un aizbēgs tur, kur neviens cilvēks viņu nevarēs atrast.

— Es galvoju, ka viņš neaizbēgs, — teica Sančo.

— Arī es galvoju, — piebilda kanoniķis, — sevišķi, ja viņš man dos savu bruņinieka vārdu, ka nekur neaizies bez mūsu atļaujas.

— Es to dodu, — teica dons Kichots, kas dzirdēja šo sarunu, — jo vairāk tāpēc, ka apburtais, kāds esmu es, nevar ar savu personu rīkoties brīvi pēc savas patikas, jo burvis var tādam likt nostāvēt vienā vietā trīssimt gadu, un, ja apburtais mēģinātu bēgt, tas var to atvest atpakaļ pa gaisu.

Dons Kichots vēl piebilda, ka tāpēc viņi to droši varot izlaist no būra, arī visu pārējo labā, jo viņš brīdinot tos, ka pretējā gadījumā būšot spiests aizskart viņu osmu, ja vien tie neaiziešot sāņus.

Kanoniķis satvēra viņa roku — kaut gan dona Kichota rokas vēl bija sasietas — un pret goda vārdu izlaida viņu no būra. Juzdamies brīvs, dons Kichots kļuva bezgala līksms, vispirms izstaipīja visu ķermeni, tad piegāja klāt Rosinantem un, paplikšķinājis tam divreiz pa krustiem, teica:

— Es tomēr ceru, ka dievs un viņa svētā māte drīz piepildīs mūsu vēlēšanos: tu, visu zirgu zieds un spogulis, atkal nesīsi savu kungu, un es, sēdēdams uz tavas muguras, veikšu savu amatu, kura dēļ dievs mani sūtījis pasaulē.

To pasacījis, dons Kichots kopā ar Sančo Pansu aizgāja uz kādu nomaļāku vietu, no kurienes atgriezās ļoti atvieglots, juzdams lielu vēlēšanos pasākt to, ko viņa ieroču nesējs bija ieteicis.

Kanoniķis viņu vēroja un brīnījās par viņa visai dīvaino ārprātu, jo dons Kichots runāja un atbildēja ļoti saprātīgi, bet, kā jau teikts, sāka muldēt tikai tad, kad runa skāra bruņniecību. Kad visi bija atsēdušies zaļajā zālē, gaidīdami kanoniķa pārtikas krājumus, kanoniķis, līdzjūtības pamudināts, sacīja donam Kichotam:

— Vai tiešām, seņor idalgo, pretīgo un tukšo bruņinieku grāmatu lasīšana tik ļoti ietekmējusi jūsu žēlastību, ka sagrozījusi jums galvu, un jūs spējāt noticēt, ka esat apburts, kā arī citām līdzīgām blēņām, kas ir tikpat tālu no īstenības kā meli no patiesības? Vai iespējams kāda cilvēka

saprātam iestāstīt, ka pasaulē patiesi dzīvojuši šie neskaitāmie Amadisi, visi šie slavenie bruņinieki, Trapezundas imperatori, Irkanijas Felismarti, rikšotāji, ceļojošās jaunavas, čūskas, andriaki, milži, ka atgadījušies visi šie nedzirdētie notikumi, bijušas šīs dažādās burvības, kaujas, ārkārtīgās sadursmes, šie neparasti greznie tērpi, iemīlējušās princeses, ieroču nesēji, kas kļūst grafi, smieklīgie pundurīši, mīlestības vēstules, lakstošanās, drosmīgās sievietes, vārdu sakot, visas tās muļķīgās lietas, ar kurām pilni bruņinieku stāsti? Par sevi varu teikt: kad tos lasu un cenšos nedomāt, ka tie ir meli un blēņas, tad vēl jūtu kaut kādu patiku, bet, tiklīdz atceros, kas tie ir īstenībā, es triecu labākos no tiem pret sienu un iesviestu tos ugunī, ja tā būtu tuvumā, un, tiešām, visi šie stāsti pelna tādu sodu, tāpēc ka tie ir neīsti un mānīgi, tie runā pretim dabas likumiem, tie rada jaunas sektes un jaunus paradumus*, jo stulbais pūlis lētticīgi domā, ka tur aprakstītās blēņas ir patiesība. Šie stāsti nekautrīgi iedrošinās samulsināt pat gudro un dižciltīgo idalgo prātus, kā tas acīm redzot ir noticis arī jūsu žēlastībai, jo tie jūs noveduši līdz tādai galējībai, ka vajadzēja jūs iesēdināt būrī un vest vēršu pajūgā, kā mēdz vest no vienas vietas uz otru kādu lauvu vai tīģeri, rādot tos ļaudīm par samaksu. Ak seņor don Kichot, apžēlojieties pats par sevi, nāciet atkal pie prāta, izlietojiet prasmīgi tās gara spējas, kuras debess jums bagātīgi piešķīrusi, un dodiet savam spožajam prātam citu lasāmvielu, kas nāktu par labu jūsu dvēselei un darītu jums godu! Un, ja jūs saskaņā ar savām dabiskajām tieksmēm tomēr vēlētos lasīt grāmatas par varoņdarbiem un bruņiniekiem, tad lasiet svētajos rakstos «*Soģu grāmatu*», un jūs atradīsiet tur lielus notikumus un lielus darbus, kas ir tikpat patiesi, cik varonīgi. Luzitanijā bija Viriats*, Romā — Cezars, Kartagā — Hanibals, Grieķijā — Aleksandrs, Kastilijā — grafs Fernans Gonsaless*, Valensijā — Sids, Andaluzijā — Gonsalo Fernandess*, Estremadurā — Djego Garsija de Paredess, Heresā — Garsija Peress de Vargass, Toledā — Garsilaso, Seviļā — dons Manuels de Leons, — stāsti par viņu varoņdarbiem spēj iepriecināt, pamācīt, sajūsmināt un izbrīnināt visgudrākos lasītājus. Šāda lasāmviela būtu jūsu žēlastības gaišā prāta cienīga, mans seņor don Kichot, un tādējādi jūs labi iepazītu vēsturi, iemīlētu tikumību, iemācītos krietnību, uzlabotu savas ierašas, iegūtu drosmi bez pārdrošības, noteiktību bez gļēvuma, un viss tas būtu dievam par godu, jums par labu un Lamančai — kur, cik zināms, jūs, jūsu žēlastība, esat dzimis — par slavu.

Dons Kichots ļoti uzmanīgi noklausījās kanoniķa vārdus, un, kad tas beidza runāt, viņš to ilgi uzlūkoja un sacīja:

— Man liekas, seņor idalgo, ka jūsu žēlastība ar savu runu gribēja mani pārliecināt, ka pasaulē nav dzīvojuši klaiņojoši bruņinieki un ka visi bruņinieku stāsti ir neīsti, melīgi, kaitīgi un valstij nederīgi, un ka es esmu rīkojies slikti, tos lasīdams, un vēl sliktāk, tiem noticēdams, un pavisam slikti esmu rīkojies, tos atdarinādams un uzņemdamies klaiņojošā bruņinieka grūtos pienākumus, kurus šīs grāmatas mums māca, un jūs sakāt, ka pasaulē nav dzīvojuši Amadisi, ne Gallijas, ne Grieķijas, ne citi bruņinieki, ar kuru varoņdarbiem ir pilnas šīs grāmatas.

— Viss ir vārds vārdā tā, kā jūsu žēlastība to saka, — teica šai brīdī kanoniķis.

Dons Kichots turpināja:

— Jūsu žēlastība vēl piebilda, ka šīs grāmatas man nodarījušas daudz ļauna, jo tās man sagrozījušas galvu un novedušas šai būrī, ka man būtu laiks laboties, mainīt lasāmvielu un lasīt patiesākas grāmatas, kas dod lielāku baudu un labākas pamācības.

— Tā tas ir, — teica kanoniķis.

— Bet man šķiet, — atbildēja dons Kichots, — ka ārprātīgs un apburts esat jūs pats, žēlīgais seņor, jo jūs atļāvāties nozaimot to, ko visa pasaule atzīst un uzskata par patiesību, un cilvēks, kas patiesību noliedz — kā to noliedz jūsu žēlastība, — ir pelnījis to sodu, ko jūsu žēlastība piesprieda grāmatām, kuras jums nepatīk, jo iegalvot kādam cilvēkam, ka pasaulē nav

Jūsu acu priekšā atveras milzīgs virmojošs un burbuļojošs darvas ezers, kurā krustām un šķērsām peld neskaitāmas čūskas.

dzīvojis ne Amadiss, ne citi bruņinieki — piedzīvojumu meklētāji, par kuriem tik daudz stāstīts bruņinieku grāmatās, nozīmē mēģināt pārliecināt, ka saule nespīd, ka ledus nesaldē un zeme mums nav zem kājām. Vai atradīsim pasaulē tādu cilvēku, kas varētu kādam pierādīt, ka nepatiess ir nostāsts par infanti Floripesu un Burgundijas Giju* un par Fjerabrasa varoņdarbiem uz Mantiblas tilta* Kārļa Lielā laikā? Tādam es apzvērētu, ka tas viss ir tāda pati patiesība kā tas, ka tagad ir diena; un, ja tie ir meli, tad nav dzīvojuši ne Hektors, ne Achils, nav noticis Trojas karš, nav bijuši ne Francijas Divpadsmit Peri, ne Anglijas karalis Arturs, kas vēl līdz šai dienai klīst apkārt pārvērsts par kraukli un ko viņa valsts gaida atgriežamies jebkurā brīdī. Varbūt dažs iedrošināsies pat apgalvot, ka meli ir stāsti par Gvarino Nožēlojamo* un par Svētā Grāla meklēšanu* un ka izdomāta ir Tristana un karalienes Izoldes, kā arī Džinevras un Lanselota mīlestība, un tomēr vēl dzīvo ļaudis, kas atceras, ka redzējuši dueņu Kintaņonu, kas bijusi labākā vīna pasniedzēja visā Lielbritanijā. Tā tiešām ir patiesība, jo es atceros, ka mana tēvamāte, ieraugot kādu dueņu ar cēlu plīvuru, mēdza man teikt: «Paskaties, mazdēliņ, viņa līdzinās dueņai Kintaņonai.» No tā es secinu, ka mana vecmāmiņa to pazinusi vai vismaz redzējusi kādu viņas ģīmetni. Kas var noliegt, ka patiess ir stāsts par Pjeru un daiļo Magalonu*, jo vēl līdz šai dienai karaļa arsenalā uzglabājies zizlis, ar kuru drosmīgais Pjers vadīja koka zirgu, kas viņu nesa pa gaisu, un šis zizlis ir mazliet garāks par karietes dīseli? Un blakus zizlim karājas Babjekas segli, bet Ronsevalā glabājas Rolanda rags milzīga baļķa lielumā; no tā varam secināt, ka dzīvojuši gan Divpadsmit Peri, gan Pjers, gan Sids un vēl citi viņiem līdzīgi bruņinieki, kurus ļaudis dēvē par piedzīvojumu meklētājiem. Ja tas tā nav, tad sakiet arī, ka nav dzīvojis klaiņojošais bruņinieks — drošsirdīgais luzitanietis Žans de Merlo*, kas aizbrauca uz Burgundiju un Arasas pilsētā cīnījās ar slaveno seņoru de Šarnī, sauktu par mosenu Pjeru, un vēlāk Bazeles pilsētā ar mosenu Anrī de Remestanu, abus uzveikdams un iegūdams cildenu slavu; varbūt arī divi drosmīgie spānieši Pedro Barba un Gutjere Kichada* (kura dzimtai es piederu no tēva puses) nav meklējuši piedzīvojumus un cīnījušies Burgundijā, tur uzvarēdami grafa de Senpola dēlus. Jūs arī varbūt gribēsiet noliegt, ka dons Fernando de Gevara* devies meklēt piedzīvojumus Vācijā, kur tas cīnījās ar meseru Georgu, Austrijas hercoga bruņinieku; jūs teiksiet, ka izdomāts joks ir Suero de Kiņonesa turnirs*, kas aprakstīts grāmatā *«Cildenā kauja»*, un tāpat mosena Luisa de Falsesa* cīņas ar kastiliešu bruņinieku donu Gonsalo de Gusmanu, kā arī visi pārējie varoņdarbi, ko veikuši gan mūsu, gan svešzemju kristiešu bruņinieki, kas ir tik īsteni un neapšaubāmi, ka vēlreiz atkārtoju: tam, kas to noliedz, nav ne prāta, ne saprašanas.

Kanoniķis bija pārsteigts, dzirdot, kā dons Kichots sajauca patiesību ar meliem, un redzot, cik labi tas zināja visu, kas attiecās uz klaiņojošo bruņinieku varoņdarbiem, un atbildēja tam šādi:

— Es nevaru noliegt, seņor don Kichot, ka jūsu vārdos ir zināma patiesība, sevišķi attiecībā uz klaiņojošiem spāniešu bruņiniekiem. Tāpat gribu piekrist, ka dzīvojuši Francijas Divpadsmit Peri, bet es nevaru ticēt, ka viņi izdarījuši visus tos varoņdarbus, ko archibiskaps Tirpens viņiem piedēvē, jo īstenībā tie bija bruņinieki, kurus izraudzījās Francijas karalis un nosauca tos par Periem, tāpēc ka tie visi bija vienlīdz drosmīgi, dižciltīgi un vīrišķīgi, — vismaz tādiem viņiem bija jābūt, un šī apvienība līdzinājās tagadējiem Santjago vai Kalatravas ordeņiem, kuros tiek prasīts, lai visi bruņinieki, kas pieder pie šiem ordeņiem, būtu drošsirdīgi, vīrišķīgi un dižciltīgi, un, kā šodien mēdz teikt — *«Svētā Huana ordeņa bruņinieks»* vai *«Alkantaras ordeņa bruņinieks»*, tā toreiz sacīja — *«Divpadsmit Peru ordeņa bruņinieks»*, jo šā karotāju ordeņa divpadsmit izvēlētie bruņinieki bija savā starpā vienlīdzīgi. Nav šaubu, ka dzīvojuši Sids un Bernardo del Karpio, tomēr stāsti par viņu varoņdarbiem man šķiet pārspīlēti. Bet attiecībā uz zizli, kas, kā jūsu žēlastība saka, esot piederējis grafam Pjeram un karājoties blakus Babjekas segliem karaļa arsenalā, atzīšos grēkā: vai nu

esmu nejēga, vai arī tuvredzīgs, jo seglus gan redzēju, bet zizli nepamanīju, kaut gan tas, kā jūsu žēlastība teica, esot visai liels.

— Nav šaubu, ka tas tur glabājas, — atbildēja dons Kichots, — un kā vēl vienu pazīmi mēdz minēt, ka tas ielikts teļa ādas makstī, lai nesarūsētu.

— Viss var būt, — sacīja kanoniķis, — tomēr zvēru pie sava amata, — es neatceros, ka būtu to redzējis. Bet, arī pieļaujot, ka tas tur atrodas, nespēju noticēt stāstiem par visādiem Amadisiem un neskaitāmiem bruņinieku bariem, par kuriem mums vēsta bruņinieku grāmatas, un tik cienījams un gudrs cilvēks, apveltīts ar tik gaišu prātu kā jūsu žēlastība, nedrīkst pieņemt par patiesību visas tik daudzās un tik dīvainās blēņas, kas aprakstītas muļķīgajos bruņinieku stāstos.

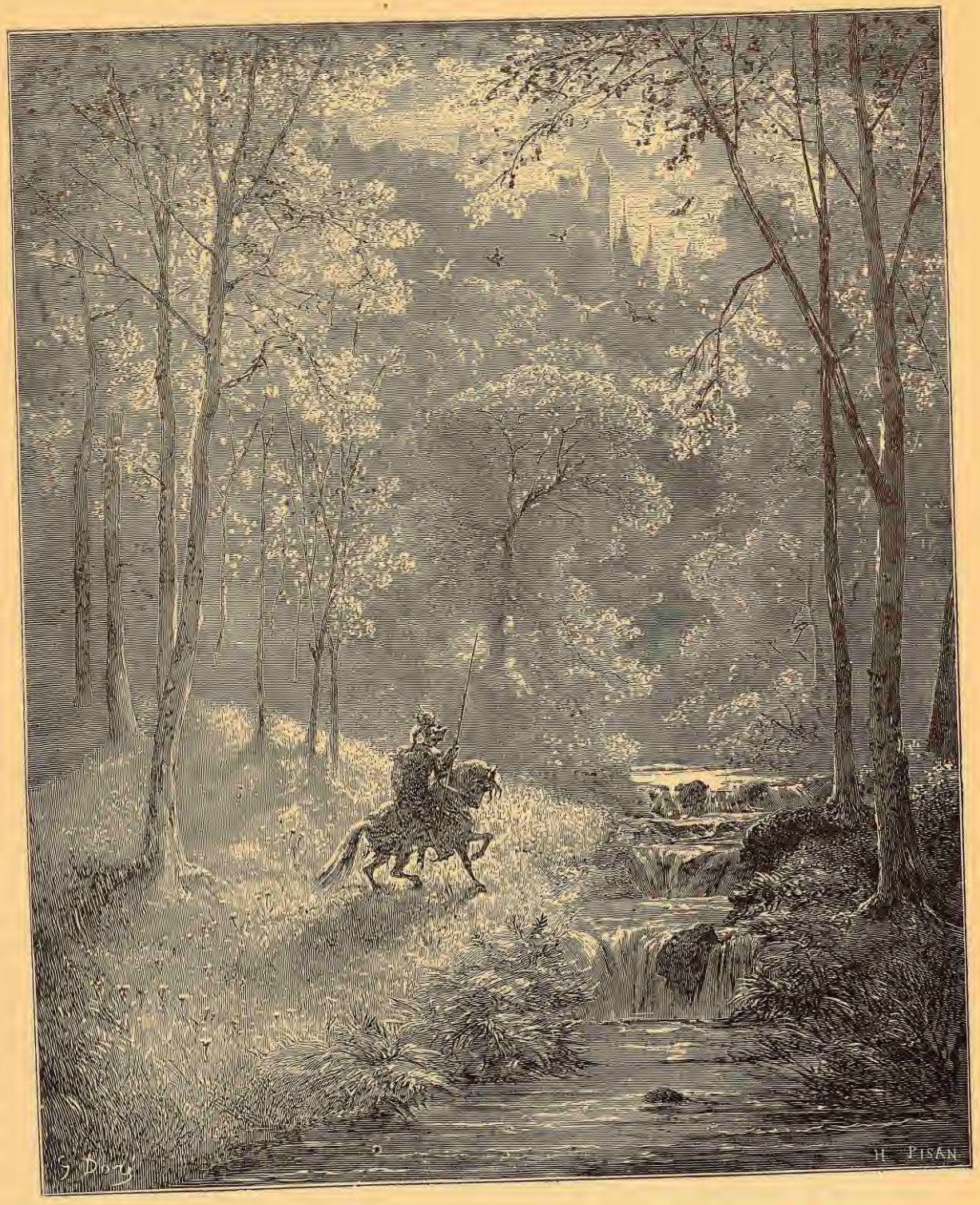

Viņam liekas, ka debesis šeit daudz dzidrākas un ka saule spīd jaunā spožumā.

L NODAĻA.

Par dona Kichota un kanoniķa gudrajiem strīdiem un citiem notikumiem.

— Lieliski! — iesaucās dons Kichots. — Šīs grāmatas, kas iespiestas ar karaļa atļauju un ar cenzoru piekrišanu, kuras ar vispārēju sajūsmu lasa un cildina lieli un mazi, bagāti un nabagi, mācīti un nemācīti, plebeji un dižciltīgie, īsi sakot, visi ļaudis neatkarīgi no viņu kārtas un stāvokļa, — šīs grāmatas tātad esot meli, kaut gan tās ir tik tuvas īstenībai, jo nosauc varoņa tēvu, māti, dzimteni, radus, viņa vecumu, atstāsta visos sīkumos viena vai vairāku bruņinieku varoņdarbus dienu pēc dienas un norāda vietu, kurā tie veikti? Klusējiet, jūsu žēlastība, nerunājiet tādus zaimus un pieņemiet padomu, ko dodu jums kā saprātīgam cilvēkam: izlasiet šīs grāmatas, un jūs redzēsiet, kādu baudu tās jums sagādās. Nē, sakiet man, kas var dot lielāku prieku nekā tēlojums, kurš jūsu acu priekšā paver milzīgu virmojošu un burbuļojošu darvas ezeru, kurā krustām un šķērsām peld neskaitāmas čūskas, odzes un ķirzakas un vēl daudzi citi nikni un briesmīgi rāpuļi, un no šā ezera dzelmēm atskan bezgala skumja balss, kas saka: «*Ak bruņiniek, kas raugies šai baigajā ezerā, lai tu būtu kas būdams, ja gribi iegūt dārgumu, ko glabā šie melnie ūdeņi, tad pierādi savas spēcīgās sirds drosmi un meties šajā melnajā, verdošajā dziļumā, un, ja to nedarīsi, tu nebūsi cienīgs*

skatīt brīnumus, kas slēpjas septiņu nāru septiņās pilīs, kuras dus zem šās tumsas.» Izdzirdis šo drebošo balsi, bruņinieks par sevi vairs nedomā, neapsver briesmas, kādas tam draud, pat nenoņem savas smagās bruņas un, piesaukdams dievu un savu dāmu, metas verdošajā ezera dzelmē, bet pēkšņi un negaidīti atrodas ziedošos laukos, kas savā krāšņumā pārspēj Elizejas laukus. Viņam liekas, ka debesis šeit daudz dzidrākas un ka saule spīd jaunā spožumā, viņa acis ierauga mierīgu birzi, kuras lapoto un kuplo koku spilgtais zaļums iepriecina skatienu, un viņa dzirdi ielīksmo ar maigām, labskanīgām dziesmām neskaitāmi mazi un raibi putniņi, kas spurdz zaru biezoknī. Te viņš ierauga strautu, kura dzedrais ūdens kā kristala straume plūst pāri smalkām smiltīm un baltiem oļiem, kas līdzinās izsijātam zeltam un tīrām pērlēm, tālāk viņš pamana mākslīgu strūklaku, veidotu no raiba jaspisa un slīpēta marmora, tad vēl otru strūklaku grotas izskatā, kur mākslinieciskā nekārtībā izsvaidīti sīki jūras gliemežvāki un upju gliemežu baltās un dzeltenās mājiņas pamīšus ar spoža kristala un mākslīga smaragda gabaliem, un liekas, ka šis daudzveidīgais mākslas darbs, atdarinot dabu, to pārspējis. Citur pēkšņi viņa acu priekšā atklājas nocietināta pils vai grezns alkazars, kura sienas veidotas no tīra zelta, dzegas no dimantiem, vārti no hiacinta, un, kaut gan tas celts no dimantiem, granatiem, rubiniem, pērlēm, zelta un smaragdiem, pats veidojums ir vēl apbrīnojamāks nekā materials. Un, ja to visu esat redzējuši, ko varat vēl redzēt, ja ne virkni jaunavu, kas parādās pils vārtos tik smalkos un krāšņos tērpos, ka, sākdams tos attēlot pēc bruņinieku stāstu parauga, es savu tēlojumu varētu turpināt līdz bezgalībai? Viena no jaunavām, acīm redzot barvede, sniedz roku bezbailīgajam bruņiniekam, kas ielēca verdošajā ezerā, un, ne vārda nerunādama, ieved viņu greznajā alkazarā vai pilī, liek tam izģērbties kailam, kā māte to radījusi, nomazgā viņu remdenā ūdenī, tad iezież viņu ar smaržīgām ziedēm un apģērbj tam ļoti smalku, iesmaržinātu kreklu, tad piesteidzas otra jaunava un uzsedz viņa pleciem mantiju, kas maksā tikpat daudz, cik viena pilsēta, un varbūt pat vēl vairāk. Ko vēl stāstīt? Vai to, ka viņu ieved citā zālē, kur galdi klāti tik lieliski, ka viņš apstājas pārsteigts un izbrīnījies? Kā viņam lej uz rokām ūdeni, jauktu ar ambru un smaržīgu puķu sulu? Kā viņu apsēdina ziloņkaula krēslā? Kā viņu apkalpo jaunavas, brīnumaini klusēdamas? Kā viņas tam atnes tik daudzus un dažādus ēdienus, kas ir tik garšīgi izgatavoti, ka viņš nezina, pēc kura no tiem pastiept roku? Vai varbūt paklausīties muziku, kas, viņam ēdot, atskan nezin no kurienes, nezināmu roku spēlēta? Kad mielasts beidzies un galds novākts, bruņinieks atlaižas krēslā un, kā parasts, izbaksta sev zobus, pēkšņi pa zāles durvīm ienāk cita jaunava, daudz daiļāka nekā iepriekšējās, nosēžas tam blakus un sāk stāstīt, kas ir šī pils, kā viņa šeit bijusi apburta — un vēl daudzas citas lietas, kas pārsteidz bruņinieku un sajūsmina šā stāsta lasītājus. Es negribu par to plašāk stāstīt, jo no stāstītā jau saprotams, ka stāstos par klaiņojošiem bruņiniekiem jebkura vieta var valdzināt un iepriecināt ikvienu lasītāju. Ticiet man, jūsu žēlastība, kā jau teicu, — izlasiet šīs grāmatas, tad jūs redzēsiet, ka tās izkliedēs jūsu grūtsirdību un uzlabos jūsu slikto garastāvokli. Par sevi varu teikt: kopš kļuvu klaiņojošais bruņinieks, esmu vīrišķīgs, laipns, devīgs, iznesīgs, augstsirdīgs, pieklājīgs, drosmīgs, maigs, pacietīgs un panesu grūtības, gūstniecību un burvības. Un, kaut gan mani vēl nesen iesprostoja būrī kā ārprātīgu, es tomēr ceru, ka ar savas rokas spēku — ja debesis man palīdzēs un liktenis nebūs nelabvēlīgs — īsā laikā kļūšu kādas zemes karalis un varēšu parādīt to atsaucību un dāsnumu, kas slēpjas manās krūtīs; patiesi, seņor, nabadzīgs cilvēks nevar nevienam izrādīt dāsnumu, kaut arī šī īpašība tam būtu visaugstākā mērā raksturīga, un atsaucība, kas paliek

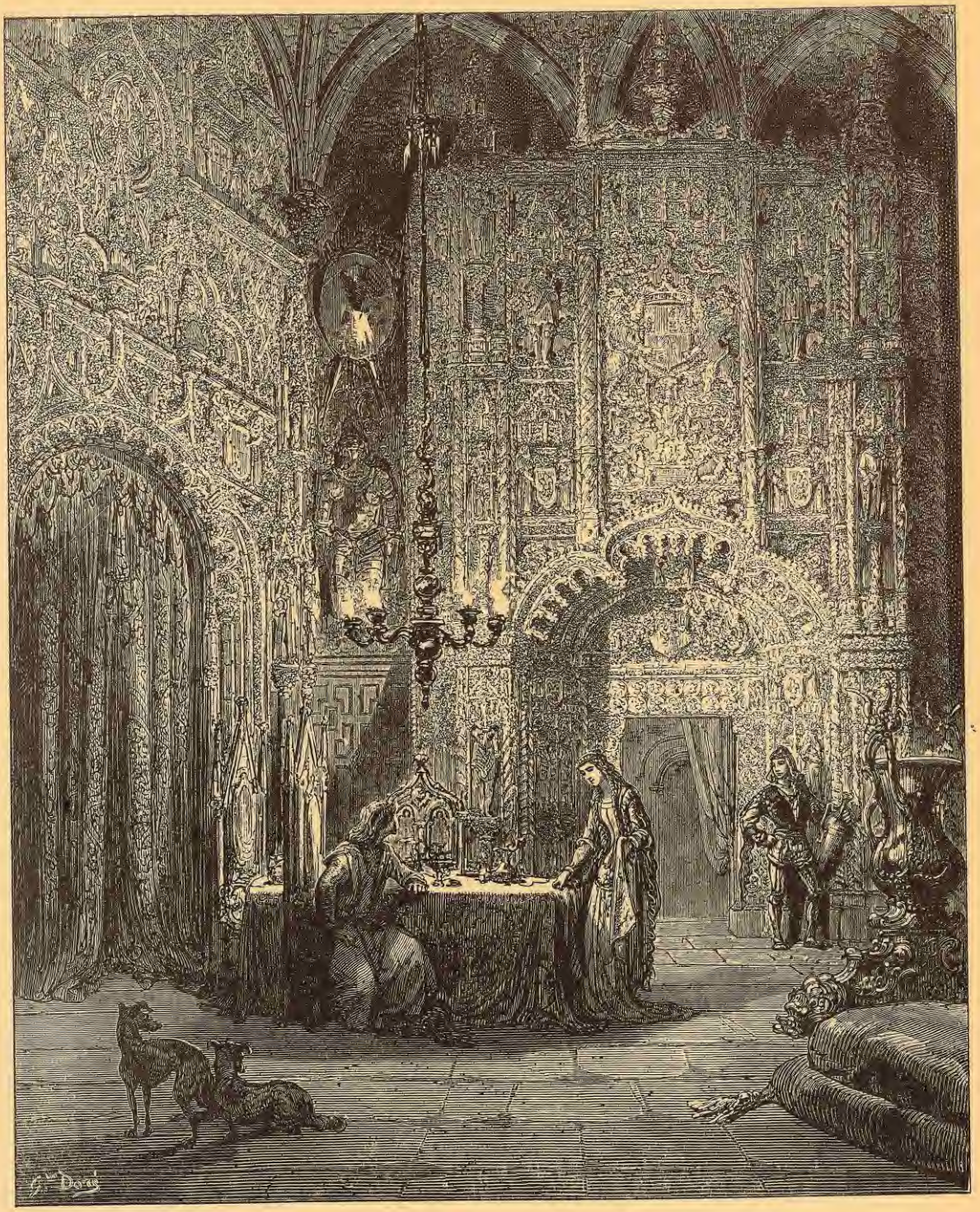

Viņa nosēžas tam blakus un sāk stāstīt, kas ir šī pils, kā viņa šeit bijusi apburta.

tikai vēlēšanās, ir tikpat nedzīva kā ticība bez darbiem. Tāpēc es vēlētos, lai liktenis man drīz dotu izdevību kļūt par imperatoru, tad es varētu parādīt savu sirdi, darīdams labu saviem draugiem, sevišķi nabaga Sančo Pansam, manam ieroču nesējam, kas ir krietnākais cilvēks pasaulē, un es gribētu tam uzdāvināt sen apsolīto grafisti, kaut gan baidos, ka viņš nepratīs to pārvaldīt.

Sančo sadzirdēja kunga pēdējos vārdus un sacīja:

— Tikai papūlieties, jūsu žēlastība seņor don Kichot, iedot man šo grafisti, ko esat man tik daudzas reizes apsolījis, un es galvoju, ka man netrūks saprašanas to pārvaldīt; un, ja man tās trūktu, tad esmu dzirdējis, ka pasaulē esot tādi ļaudis, kas rentējot seņoru īpašumus, maksājot par tiem katru gadu zināmu sumu un paši tos pārvaldot, bet seņors guļot, kājas izstiepis, pārtiekot no rentes un ne par ko nerūpējoties. Tā arī es darīšu, daudz nelauzīšu galvu, tūlīt iznomāšu visus savus īpašumus un dzīvošu no rentes kā hercogs, lai tad viņi paši tiek ar visu galā.

— Tas, ko nupat teicāt, brāli Sančo, — sacīja kanoniķis, — attiecas vienīgi uz rentes tērēšanu, bet katram seņoram savā valstī jāpārzina tiesu lietas, kur vajadzīga veiklība, gaišs prāts un, galvenais, — griba būt taisnīgam. Ja šādas gribas nebūs pašā sākumā, tad vidū un beigās viss sajuks, jo dievs atbalsta vientiesīgo labos nodomus un izjauc gudro ļaunās vēlēšanās.

— Es neko nejēdzu no tādas filozofijas, — atbildēja Sančo Pansa, — bet zinu tikai: ja man piederēs grafiste, es tūlīt to pratīšu pārvaldīt, jo man ir dvēsele tāpat kā citiem un miesas pat vairāk nekā vienam otram, un savu valsti es pārvaldīšu tikpat labi kā kāds karalis, bet, kad būšu karalis, tad es darīšu to, ko gribu, un, ja darīšu, ko gribu, tad dzīvošu, kā man patīk, un, ja dzīvošu, kā man patīk, tad būšu apmierināts, un, ja būšu apmierināts, tad man neatliks vairs nekā ko vēlēties, un, ja man neatliks nekā ko vēlēties, tad viss ir sasniegts, dodiet tikai man grafisti, tad ar dieva palīgu atkal redzēsimies, kā teica viens aklais otram.

— Tava filozofija, Sančo, nav slikta, — teica dons Kichots.

— Neraugoties uz to, — iebilda kanoniķis, — par grafistēm varētu vēl daudz ko teikt.

Bet dons Kichots atbildēja:

— Nezinu, ko te vēl varētu teikt, es tikai sekoju lielā Gallijas Amadisa piemēram, kas savu ieroču nesēju iecēla par kādas pussalas grafu, tātad es varu bez sirdsapziņas pārmetumiem iecelt Sančo Pansu grafa kārtā, jo viņš ir viens no krietnākajiem ieroču nesējiem, kāds jebkad kalpojis klaiņojošiem bruņiniekiem.

Kanoniķis izbrīnījās par dona Kichota neprātīgās valodas sakarību, par veidu, kādā viņš attēloja bruņinieka piedzīvojumus ezerā, un par to, cik dziļi to bija ietekmējušas sagudrotās un melīgās grāmatas, kuras tas bija lasījis, un, beidzot, viņš brīnījās arī par Sančo vientiesību, kas tik dedzīgi vēlējās iegūt grafisti, ko viņa kungs tam bija apsolījis.

Šai laikā atgriezās kanoniķa kalpi, kas bija aizgājuši uz iebraucamo vietu pēc nastu nesēja mūļa; ceļotāji izklāja zaļajā zālē paklāju, atsēdās dažu koku paēnā un sāka ēst, dodami vēršu dzinējam izdevību šai vietā paganīt savus vēršus, kā to jau minējām. Ēdot viņi pēkšņi sadzirdēja stipru troksni un zvārguļu šķindu biezajos krūmos, kas auga tuvumā, un tai pašā mirklī no

biezokņa izlēca skaista kaza ar melni, balti un rūsgani plankumotu vilnu. Tai pakaļ skrēja gans, kas skaļiem saucieniem un laipniem vārdiem centās viņu apturēt un atsaukt atpakaļ pie ganāmpulka, kā jau to gani mēdz darīt. Bēgule kaza izbiedēta un satraukta pieskrēja pie ļaudīm, it kā glābiņu meklēdama, un tur apstājās. Gans viņu panāca, satvēra aiz ragiem un sāka ar to sarunāties gluži kā ar saprātīgu un domājošu būtni:

— Ak mežone, mežone, Raibulīte, Raibulīte, ko tu pēdējās dienās tā skraidi? Vai vilki tevi sabaidījuši, meitiņ? Saki, skaistule, — kas tev noticis? Bet kas tad tev varēja notikt, tu vienkārši esi sieviešu kārtas radījums un tāpēc nevari būt mierīga. Lai velns parauj tavus niķus un arī visu sieviešu niķus! Nāc atpakaļ, nāc atpakaļ, mīļā, ja arī tev nepatīk aploks, tomēr tu tur būsi drošībā un kopā ar savām draudzenēm. Ja tu, pārējo kazu sargātāja un vadone, pati klīsti apkārt bez mērķa un ceļa, kas tad notiks ar viņām?

Gana vārdi visus ļoti uzjautrināja, sevišķi kanoniķi, kas teica:

— Dieva dēļ, brāli, mazliet nomierinieties un nesteidzieties tik ātri aizvest šo kazu atpakaļ pie sava ganāmpulka: ja viņa ir sieviešu kārtas, kā jūs sakāt, tad tai jāseko savām dabiskajām dziņām, kaut arī nezin kā jūs cenšaties viņu apvaldīt. Ņemiet šo kumosu un iedzeriet kādu malku, tad jūsu dusmas norims, un pa to laiku kaza atpūtīsies.

To teikdams, viņš ganam pasniedza uz naža gala gabalu aukstas truša gaļas. Gans to paņēma un pateicās, pēc tam iedzēra, nomierinājās un sacīja:

— Nedomājiet, jūsu žēlastības, ka esmu vientiesis, ja sarunājos ar šo dzīvnieku tā, it kā tas saprastu manu valodu, — patiesībā manos vārdos bija cita, apslēpta nozīme. Esmu gan zemnieks, bet ne tik vienkāršs, lai nesaprastu, kā jāsarunājas ar cilvēkiem un kā ar dzīvniekiem.

— Es labprāt tam ticu, — atbildēja priesteris, — jo zinu no pieredzes, ka kalnos izaug mācīti vīri un ganu būdiņās mājo filozofi.

— Vismaz, seņor, — sacīja gans, — tur mājo cilvēki, kas pazīst dzīvi; un, lai jūs ticētu šai patiesībai un par to pārliecinātos īstenībā, es vēlētos, seņori, ja vien nelūgts jūs neapgrūtinu, izlūgties vienu mirkli jūsu uzmanības, un es jums pastāstīšu kādu patiesu notikumu, kas apstiprinās šā seņora (viņš norādīja uz priesteri) un manus vārdus.

To dzirdot, dons Kichots teica:

— Lai pārliecinātos, vai šim gadījumam ir kaut kas kopīgs ar bruņinieku piedzīvojumiem, es personīgi, brāli, klausīšos jūsos ar lielu patiku un tāpat visi šie seņori, jo viņi ir gudri ļaudis un tiem patīk neparasti, saistoši notikumi, kas pārsteidz, iepriecina un uzmundrina dvēseli, un es nešaubos, ka tāds būs arī jūsu stāsts. Tātad sāciet, mans draugs, mēs visi klausīsimies.

— Atskaitot mani, — iesaucās Sančo, — es ar šo pīrāgu došos pie strauta un tur pieēdīšos tā, ka pietiks trim dienām, jo esmu dzirdējis savu seņoru donu Kichotu sakām, ka klaiņojošā bruņinieka ieroču nesējam izdevīgā gadījumā jāpieēdas līdz kaklam, tādēļ ka viņiem dažreiz gadās apmaldīties tik biezā mežā, ka no tā nevar izkļūt veselu nedēļu, un, ja cilvēks nav paēdis un nav kārtīgi piekrāvis savu somu, tad viņš tur var palikt, kā tas daudzreiz jau noticis, un pārvērsties par mumiju.

— Tev taisnība, Sančo, — sacīja dons Kichots, — ej, kurp vēlies, un ēd, cik vari, bet es esmu jau paēdis, un man atliek tikai iestiprināt dvēseli, ko es darīšu, klausīdamies šā labā cilvēka stāstu.

Nebija tādas zemes visā pasaulē, kuru viņš nebūtu redzējis, nebija tādas kaujas, kurā tas nebūtu piedalījies.

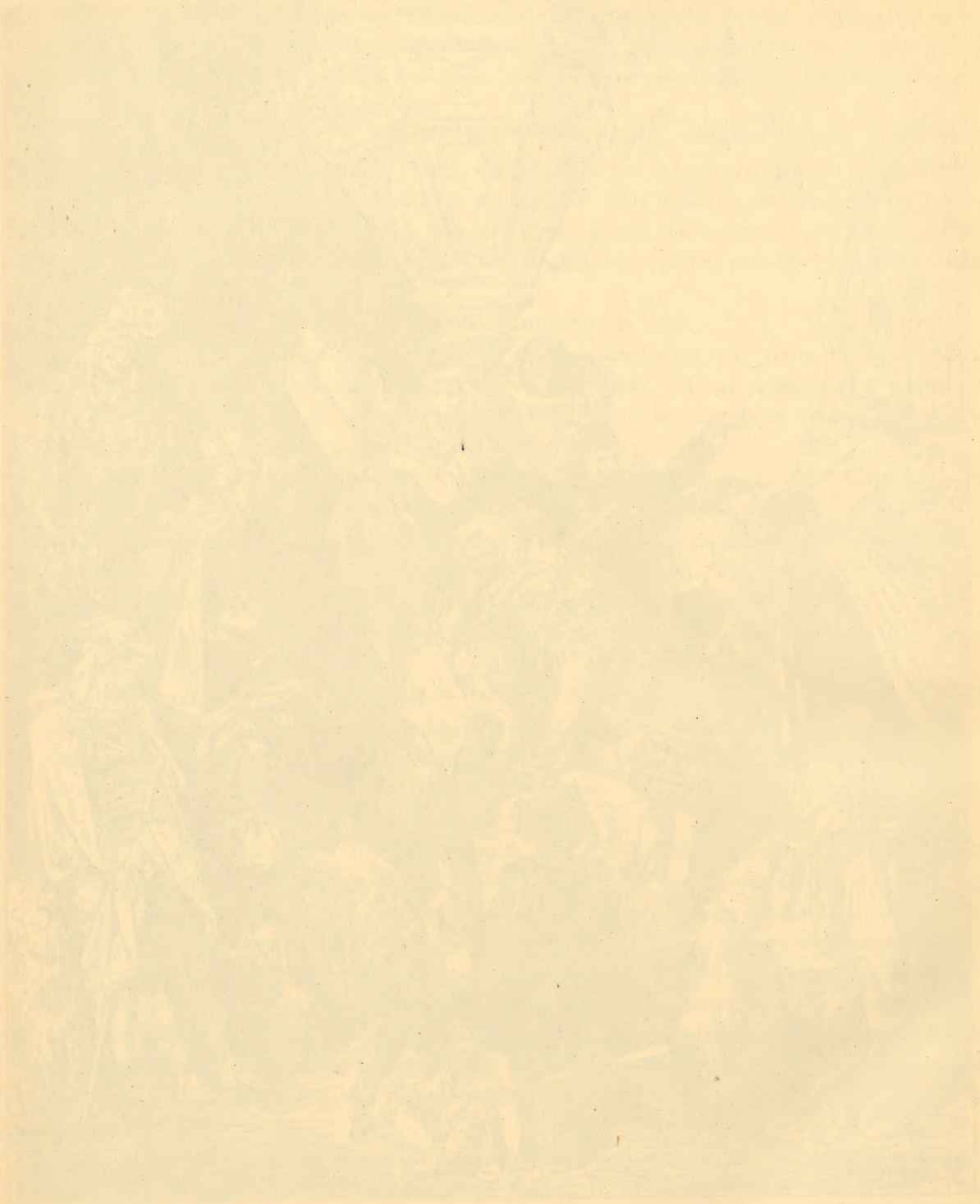

— Mēs visi iestiprināsim savas dvēseles, — teica kanoniķis.

Un tad viņš lūdza ganu iesākt apsolīto stāstu. Gans, turēdams kazu aiz ragiem, divreiz uzsita tai pa muguru un teica:

— Gulies te man blakus, Raibulīte, mēs vēl paspēsim atgriezties pie ganāmpulka.

Likās, ka kaza viņu saprata, jo, tiklīdz viņas saimnieks bija apsēdies, viņa mierīgi nogulās tam blakus un skatījās viņam tieši sejā, it kā gribēdama teikt, ka uzmanīgi viņā klausās, un gans sāka savu stāstu šādiem vārdiem.

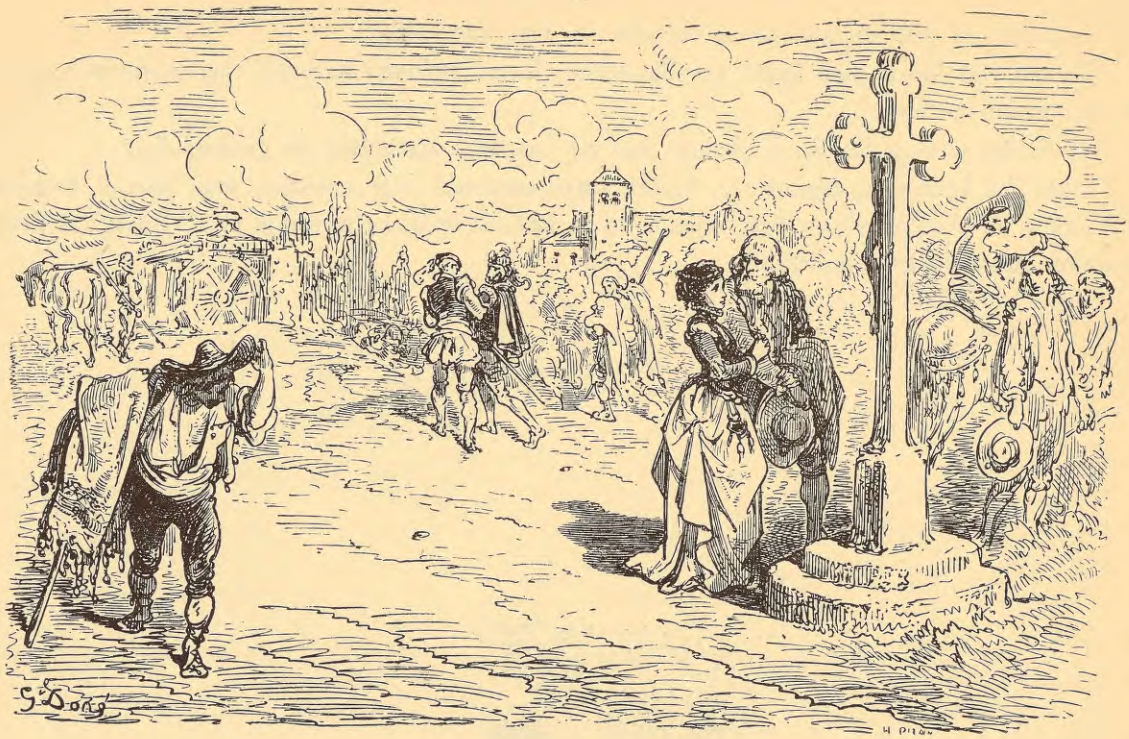

LI NODAĻA,

kurā vēstīts viss, ko gans pastāstīja donam Kichotam un viņa pavadoņiem.

— Trīs jūdžu attālumā no šās ielejas atrodas ciemats — gan neliels, toties viens no visbagātākajiem visā šai apvidū; šai ciematā dzīvoja kāds ļoti cienījams zemkopis, un, kaut gan cilvēkus parasti mēdz cienīt viņu bagātības dēļ, tomēr viņu cienīja nevis viņa sakrātās bagātības, bet krietnības dēļ. Taču viņš pats teica, ka viņa lielākā laime esot viņa meita, kas bija tik ārkārtīgi daiļa, tik neparasti gudra, pievilcīga un tikumīga, ka ikviens, kas viņu pazina un redzēja, apbrīnoja izcilās īpašības, ar kurām debesis un daba viņu bija bagātīgi apveltījušas. Jau bērnībā viņa bija daiļa un augot kļuva aizvien daiļāka, bet sešpadsmit gadu vecumā bija jau īsta skaistule. Slava par viņas skaistumu izplatījās visos apkārtējos ciematos — ko es saku: apkārtējos ciematos — tā izplatījās arī attālās pilsētās, par viņu runāja karaļa pilī, un viņas vārds ieskanēja gan augstu, gan zemu ļaužu ausīs, no visām pusēm ļaudis sāka braukt uz ciematu, lai palūkotos uz viņu kā uz kādu retumu vai brīnumdarītāju tēlu. Tēvs viņu sargāja, un arī viņa pati sevi sargāja, jo nekādas atslēgas, sargi un aizšaujamās bultas nevar jaunu meiteni tik labi nosargāt kā viņas pašas piesardzība.

Tēva bagātība un meitas skaistums pamudināja daudzus jaunekļus, gan no mūsu ciemata, gan atbraucējus, lūgt viņas roku, bet tēvs, kam bija jāpārzina šis krāšņais dārgums, staigāja apkārt

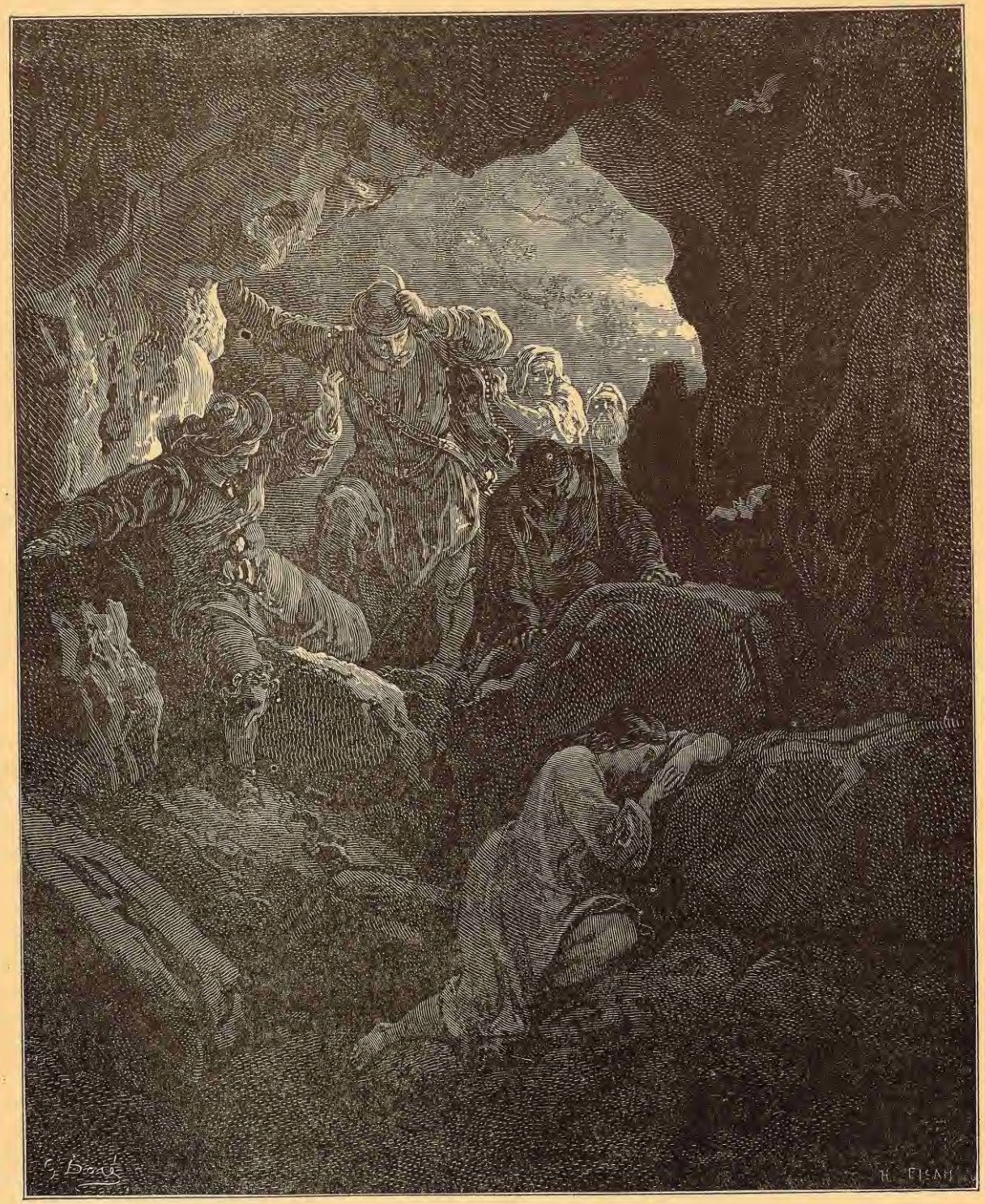

Un beidzot pēc trim dienām atrada patvaļīgo Leandru kādā kalnu alā.

samulsis un nezināja, kuram no neskaitāmajiem preciniekiem viņu atdot. Starp šiem daudzajiem tīkotājiem biju arī es, un man bija iemesls stipri cerēt uz labiem panākumiem, jo viņas tēvs mani pazina kā sava ciemata cilvēku, viņš zināja, ka manās dzīslās rit tīras asinis, ka esmu jaunības ziedu gados, ka man pieder liels īpašums un ka mans prāts nav peļams. Bet arī kāds cits mūsu ciemata jauneklis, apveltīts ar tādām pašām īpašībām kā es, lūdza viņas roku, un šā iemesla dēļ tēva griba sāka svārstīties un viņš nezināja, kā izšķirties, jo tam šķita, ka katrs no mums abiem varētu aplaimot viņa meitu; un, lai izkļūtu no šā samulsuma, viņš nolēma pateikt pašai Leandrai — tā sauc šo bagātnieci, kas mani iegrūda postā, ka, ņemot vērā mūsu vienādo stāvokli, tas atļaujot savai mīļotajai meitai izvēlēties pēc savas sirds patikas; viņa piemērs ir vērts, lai tam sekotu visi vecāki, kas vēlas nokārtot savu bērnu dzīvi; es negribu ar to sacīt, lai viņi tiem atļautu izvēlēties kaut ko zemu un ļaunu, bet gan lai tiem ieteiktu labus mērķus un tos atļautu izvēlēties pēc patikas. Es nezinu, ko izvēlējās Leandra, zinu tikai, ka viņas tēvs man un manam sāncensim pateica, ka viņa meita esot vēl pārāk jauna, un piebilda vēl dažus vispārīgus vārdus, kas tam neuzlika nekādas saistības un mūs arī galīgi nenoraidīja. Mans sāncensis saucās Anselmo, un mans vārds ir Euhenio; tā jūs tagad zināt personu vārdus šai traģedijā, kuras atrisinājums vēl nav zināms, bet var gan paredzēt, ka tas būs bēdīgs.

Šai laikā mūsu ciematā bija ieradies kāds Visents de la Roka, kāda nabadzīga zemnieka dēls no mūsu apkārtnes; šis Visents atgriezās no Italijas un citām zemēm, kur bija dienējis par kareivi. Gadus divpadsmit vecu viņu bija paņēmis līdz kāds kapteinis, kas reiz ar savu pulku nejauši gājis cauri mūsu ciematam, un kādreizējais zēns atgriezās kā divdesmit četrus gadus vecs jauneklis raibā karavīra tērpā, apkāries ar dažādiem stikla vizuļiem un smalkām tērauda važiņām. Šodien viņš uzvilka vienu tērpu, rītdien otru, bet visi viņa izgreznojumi bija neīsti, raibi, sīki un mazvērtīgi. Laucinieki ir viltīgi ļaudis, sevišķi savvaļā tie ir pati viltība, — viņi visu to ievēroja un saskaitīja viņa tērpus un izgreznojumus, un izrādījās, ka viņam bija pavisam trīs tērpi dažādās krāsās, ar attiecīgām kāju saitēm un zeķēm, bet viņš prata tos ar lielu izdomu veikli mainīt, un, ja viņi tos nebūtu saskaitījuši, varētu zvērēt, ka tam ir vairāk nekā desmit tērpu un vismaz divdesmit cepuru spalvu. Bet neuzskatiet par uzmācīgu pļāpību, ja aprakstu jums viņa tērpus, jo tiem šai stāstā ir nozīmīga loma.

Viņš mēdza nosēsties ciemata laukumā uz sola zem lielas papeles, un tur mēs visi atplestām mutēm klausījāmies, kā tas mums stāstīja par saviem varoņdarbiem. Nebija tādas zemes visā pasaulē, kuru viņš nebūtu redzējis, nebija tādas kaujas, kurā tas nebūtu piedalījies, viņš bija nogalinājis vairāk mauru, nekā var atrast Marokā un Tunisijā, un, kā pats stāstīja, izcīnījis vairāk divkauju nekā Gante, Luna Djego Garsija de Paredess un tūkstoš citu karotāju, kurus tas pieminēja, un visās bijis uzvarētājs, nezaudēdams nevienu asins lāsi. Bet citreiz viņš mums rādīja ievainojumu rētas, un, kaut gan tās nebija visai saredzamas, tas stāstīja, ka šīs pēdas atstājušas arkebuzu lodes, kas to ievainojušas dažādās kaujās un sadursmēs. Viņš turklāt ar zināmu augstprātību uzrunāja sev līdzīgos un savas paziņas ar «jūs» un teica, ka viņa roka esot viņa tēvs, viņa varoņdarbi — viņa ciltskoks un ka karavīra tērpā viņš esot līdzīgs karalim. Viņa augstprātību vairoja arī tas, ka viņš bija mazliet muzikants un tā prata strinkšķināt ģitaru, ka daži apgalvoja — viņš tai liekot runāt; bet ar to vēl viņa dotības nebija izsmeltas, jo viņš bija arī dzejnieks un par katru nieku, kas notika mūsu ciematā, sacerēja romances pusotras jūdzes garumā.

Šo kareivi, ko es jums aprakstīju, — šo Visentu de la Roku, šo varoni, šo frantu, šo muzikantu, šo dzejnieku — vairākkārt redzēja un novēroja Leandra no savas mājas loga, kas atradās laukuma pusē. Viņu savaldzināja kareivja krāšņo tērpu neīstais spožums, apbūra romances, kuras viņš divdesmit reizes pārrakstīja un izdāvināja visiem, viņas ausīs ieskanēja valodas par viņa

varoņdarbiem, kurus tas bija atstāstījis, un, beidzot, — pats velns laikam tā iekārtoja — Leandra viņā iemīlējās agrāk, nekā viņam pašam ienāca prātā tiekties pēc viņas. Un, tā kā mīlas lietās viss vieglāk atrisinās, ja to vēlas sieviete, tad Leandra un Visents ātri sapratās, un, pirms kāds no viņas daudzajiem pielūdzējiem nojauta Leandras nodomu, viņa to jau bija izpildījusi, atstādama sava dārgā un mīļotā tēva mājas — mātes viņai vairs nebija — un aizbēgdama no ciemata kopā ar kareivi, kam šai pasākumā bija veicies vairāk nekā visos pārējos, kurus tas sev piedēvēja. Šis notikums pārsteidza visu ciematu un arī citus, kas dzirdēja šo ziņu; es biju apmulsis, Anselmo — pārsteigts, tēvs — apbēdināts, tuvinieki — apkaunoti, tiesu iestādes norūpējušās, kārtības sargi trauksmes stāvoklī; tie apsargāja visus ceļus, pārmeklēja mežus un apkārtni, un beidzot, pēc trim dienām, atrada patvaļīgo Leandru kādā kalna alā izģērbtu līdz kreklam — bet lielā naudas suma un dārglietas, ko viņa bija paņēmusi līdz no mājām, vairs nebija atrodamas. Viņu atveda atpakaļ pie apbēdinātā tēva, sāka iztaujāt, kā viņai šāda nelaime atgadījusies, un tā vaļsirdīgi atzinās, ka Visents de la Roka viņu piekrāpis un, solīdamies apprecēt, aizvīlis no tēva mājas, teicies viņu aizvest uz visbagātāko un visskaistāko pilsētu pasaulē — Neapoli, un viņa savā vientiesībā noticējusi krāpniekam, apzagusi savu tēvu un tai pašā naktī aizbēgusi kopā ar Visentu, bet tas viņu aizvedis mežonīgajā kalnājā un iesprostojis alā, kur meklētāji to atraduši. Viņa arī pastāstīja, ka kareivis, neaizskardams viņas godu, tai visu nolaupījis, pametis viņu alā un pats aizbēdzis; šis notikums visos modināja izbrīnu. Bija grūti ticēt, seņor, šā puiša atturībai, bet Leandra to tik dedzīgi apgalvoja, ka tai beidzot izdevās nomierināt nelaimīgo tēvu, kas vairs nedomāja par viņam nolaupītajām bagātībām, ja viņa meitai bija atstāts dārgums, kuru pazaudējot nav vairs cerības to kādreiz atgūt. Tai pašā dienā, kad Leandru atrada, tēvs viņu paslēpa mūsu acīm, ievietodams kādas tuvākās pilsētas klosterī cerībā, ka laiks daļēji izdzēsīs ļauno slavu, ko viņa meita sev bija ieguvusi. Leandras jaunība attaisnoja viņas vainu, vismaz to ļaužu acīs, kuriem bija vienalga, vai viņa ir ļauna vai laba; bet tie, kas pazina viņas gudrību un gaišo prātu, vainoja viņas pārkāpumā nevis nezināšanu, bet gan vieglprātību un sieviešu dabiskās tieksmes: galvenokārt neapdomību un nesavaldību.

Kad Leandra bija ieslodzīta klosterī, Anselmo acis aptumšojās, jo nebija vairs nekā, kas viņa skatienu spētu iepriecināt; arī manējās iegrima tumsā, gaisma izdzisa, un nekas man vairs nepatika; bez Leandras mūsu skumjas pieauga, mūsu pacietība izbeidzās, mēs nolādējām kareivja greznos tērpus un nīdām Leandras tēvu par nepietiekamo piesardzību. Beidzot mēs ar Anselmo nolēmām atstāt ciematu un doties uz šo ieleju, kur viņš tagad gana savas daudzās avis un es — savu kazu lielos ganāmpulkus. Tā mēs dzīvojam koku paēnā, ļaudami vaļu savām dedzīgajām jūtām, kopīgi slavējam vai nopeļam skaisto Leandru vai arī katrs vienatnē nopūšamies un uzticam debesīm savas žēlabas. Sekojot mūsu piemēram, šajos klinšainajos kalnos ieradušies arī citi Leandras pielūdzēji, lai kļūtu gani, tāpat kā mēs, un viņu ir tik daudz, ka, šķiet, šis apgabals kļuvis par ganu Arkadiju, jo te visur ir gani un aploki un nav tādas vietas, kur neatskanētu skaistās Leandras vārds. Viens viņu nolād, sauc par untumainu, nepastāvīgu un negodīgu, otrs apvaino viņu vieglprātībā un gaisīgumā, trešais viņu attaisno un tai piedod, ceturtais viņu nosoda un tiesā; viens cildina viņas skaistumu, otrs zākā viņas raksturu, vārdu sakot, visi viņu nopeļ un visi viņu dievina. Dažu neprāts aiziet tik tālu, ka tie žēlojas — viņa esot tos nonievājusi, kaut gan nekad ar viņu nav sarunājušies; daži vaimanā, ka sajūtot briesmīgas greizsirdības mokas, kādas viņa gan nevienā nebija varējusi pamodināt, jo, kā jau teicu, viņas pārkāpumu uzzinājām ātrāk nekā viņas nodomu. Šeit nav tādas klinšu aizas, tādas strauta malas, tādas koku paēnas, kur kāds gans nestāstītu vējam savas nelaimes; atbalss atkārto Leandras vārdu visur, kur to piemin. *Leandra* — atsaucas kalni, *Leandra* — čalo strauti, Leandra mūs visus sagūstījusi un apburusi, mēs ceram bez

cerības, mēs baiļojamies un nezinām savu baiļu iemeslu. No visiem šiem neprātīgajiem mans sāncensis Anselmo ir visprātīgākais un arī visneprātīgākais, jo viņš varētu par daudz ko žēloties, bet žēlojas tikai par Leandras prombūtni un, brīnišķīgi spēlēdams ravelu, dzied savas žēlabu dziesmas, kas liecina par viņa veselo prātu. Es eju citu ceļu, kas ir daudz vieglāks un, manuprāt, arī pareizāks: nopeļu sieviešu vieglprātību, viņu nepastāvību, divkosību, viņu tukšos solījumus, lauztos zvērestus un, beidzot, arī viņu neprasmi izraudzīties labu mērķi savām domām un tieksmēm. Tāpēc, seņori, es tā sarunājos ar kazu, kad atradu viņu šeit, jo viņa ir sieviešu kārtas radījums un šā iemesla dēļ es viņu nevērtēju augsti, kaut gan tā ir labākā kaza manā ganāmpulkā. Lūk, stāsts, ko solījos jums pastāstīt. Varbūt tas bija pārāk garš, bet es neskopošos jums arī citādi pakalpot; mana būda ir tepat tuvumā, tur man ir svaigs piens, ļoti garšīgs siers un dažādi nobrieduši augļi, kas ne mazāk patīkami skatam kā garšai.

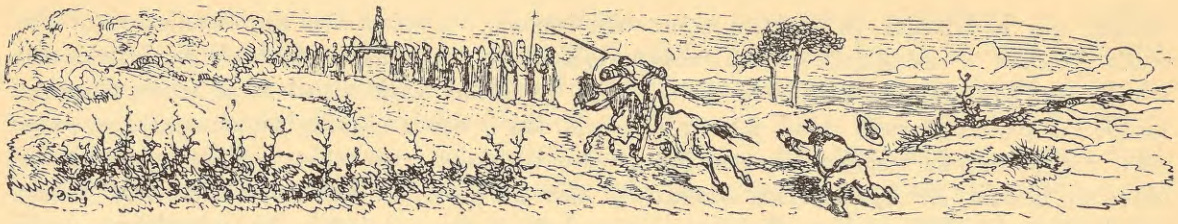

LII NODAĻA.

Par dona Kichota sadursmi ar kazu ganu un par neparasto piedzīvojumu ar grēku nožēlniekiem, ko dons Kichots vaiga sviedros noveda līdz laimīgām beigām.

Kazu gana stāsts patika visiem klausītājiem, sevišķi kanoniķim, kas ar dīvainu ziņkāri vēroja, ka stāstītājs pēc savas izteiksmes likās vairāk esam izglītots pilsētnieks nekā lauku gans, un viņš sacīja, ka priesteris esot ļoti pareizi teicis, — kalnos izaugot gudri ļaudis. Visi piedāvāja Euhenio savus pakalpojumus, bet vislielāko augstsirdību izrādīja dons Kichots, kas viņam sacīja:

— Patiesi, brāli kazu gan, ja man tagad būtu iespējams pasākt kādu jaunu piedzīvojumu, es, ne mirkli nedomājot, dotos ceļā, lai jums palīdzētu; es aizvestu Leandru no klostera (kur viņa ievietota neapšaubāmi pret savu gribu) par spīti klostera priekšniecei un visiem, kas man stātos ceļā, un ieliktu viņu jūsu rokās, lai jūs rīkotos ar viņu pēc savas gribas un patikas, tomēr ievērojot bruņniecības likumus, kas aizliedz kādai jaunavai nodarīt pāri; taču es paļaujos uz dievu mūsu kungu, ka ļaunajam burvim nav tik lielas varas kā labajam burvim, un tāpēc es turpmāk jums apsolu savu labvēlību un atbalstu, jo tieši mans pienākums ir palīdzēt vājiem un nelaimīgiem.

Kazu gans viņu uzlūkoja un, redzēdams dona Kichota slikto apģērbu un dīvaino izskatu, izbrīnījies jautāja bārddzinim, kas sēdēja viņam blakus:

— Seņor, kas ir šis cilvēks ar tik savādu izskatu un valodu?

— Kas gan cits tas varētu būt, — atbildēja bārddzinis, — kā vienīgi slavenais Lamančas dons Kichots, visu pārestību atriebējs, visu netaisnību izlīdzinātājs, jaunavu aizstāvis, milžu biedētājs un uzvarētājs kaujās.

— Tas man atgādina, — piebilda kazu gans, — lasītos stāstus par klaiņojošiem bruņiniekiem, kas darījuši visu, ko jūsu žēlastība piedēvē šim vīram, bet man liekas, ka jūsu žēlastība jokojas vai arī šim dižajam seņoram galva ir tukša.

— Jūs esat vislielākais nelietis, — dons Kichots iesaucās, izdzirdējis gana vārdus, — jums pašam galva ir tukša un muļķīga, bet es esmu daudz pilnāks, nekā jebkad bijusi tā vazaņķe un vazaņķes meita, kas jūs dzemdējusi.

Pāriedams no vārdiem uz darbiem, viņš strauji satvēra maizes gabalu, kas atradās tam priekšā, un ar tādu niknumu ietrieca to kazu ganam tieši sejā, ka pārsita viņam degunu; bet gans, kam

šādi joki nepatika un kas saprata, ka tam uzbrūk visā nopietnībā, neievērodams vairs ne paklāju, ne traukus, ne ēdājus, metās virsū donam Kichotam, ar abām rokām sagrāba viņa kaklu un būtu viņu droši vien nožņaudzis, ja šai brīdī nepiesteigtos Sančo Pansa, kas satvēra ganu aiz pleciem un kopā ar viņu nogāzās uz galdauta, sasitot šķīvjus, sašķaidot tases, izlejot un izsvaidot trauku saturu. Dons Kichots atbrīvots atkal uzbruka kazu ganam, kas ar asinīm noplūdušu seju, Sančo spārdīts, četrrāpus līzdams, meklēja uz galdauta nazi, lai varētu asiņaini atriebties, bet viņu apvaldīja kanoniķis un priesteris, kamēr bārddzinis ierīkoja tā, ka kazu gans atkal uzvēlās virsū donam Kichotam, kuru viņš apbēra ar tādu dunku krusu, ka pār nabaga bruņinieka seju plūda tikpat daudz asiņu kā pār viņa paša seju. Kanoniķis un garīdznieks smējās, vēderus turēdami, kārtības sargi priekā lēkāja un rīdīja abus cīnītājus kā divus saniknotus suņus, tikai Sančo Pansa bija izmisis, jo nespēja izrauties no kanoniķa kalpa rokām, kas neļāva tam steigties palīgā savam kungam.

Īsi sakot, visi priecājās un līksmojās, atskaitot abus cīkstoņus, kas viens otru mizoja, kad pēkšņi atskanēja taures pūtieni — tik sērīgi, ka visi neviļus pavērsa galvas uz to pusi, no kurienes tie skanēja; bet visvairāk šīs skaņas satrauca donu Kichotu, kas, pret savu gribu gulēdams zem kazu gana un diezgan pamatīgi sadauzīts, sacīja:

— Brāli sātan, jo cits tu nevari būt, ja jau tev pietika spēka un drosmes mani pieveikt, es tevi lūdzu — noslēgsim pamieru, vismaz uz vienu stundu, jo man liekas, ka drūmās taures skaņas, ko dzirdam, mani aicina kādā jaunā piedzīvojumā.

Kazu gans, kam jau bija apnicis viņu sist un pašam saņemt sitienus, palaida donu Kichotu vaļā, un tas piecēlās kājās, pagrieza galvu skaņu virzienā un pēkšņi ieraudzīja, ka pa kalna nogāzi devās lejup daudz ļaužu baltos grēku nožēlnieku tērpos.

Apstākļi bija šādi: šai gadā mākoņi negribēja dot savu valgmi zemei, un visos šā apgabala ciematos tika rīkotas lūdzēju un grēku nožēlnieku procesijas, lai dievs atvērtu savas žēlastības roku un sūtītu lietu; šādā nolūkā kāda tuvākā ciemata ļaudis devās procesijā pie kāda svēta vientuļnieka, kas dzīvoja kādā pakalnā blakus šai ielejai. Dons Kichots, ieraudzījis grēku nožēlnieku savādos tērpus, neatcerējās, ka bija tādus jau bieži redzējis, bet iedomājās, ka viņu gaida jauns piedzīvojums, kas viņam kā klaiņojošam bruņiniekam sekmīgi jāveic; šī iedoma viņā vēl pastiprinājās, kad tas ieraudzīja, ka ļaudis nes ar sēru plīvuru aizsegtu tēlu, kas viņam šķita kāda dižciltīga seņora, ko ar varu aizved blēži un negodīgi ļaundari; tiklīdz šī doma viņam ienāca prātā, tas lielā ātrumā piesteidzās Rosinantem, kas netālu ganījās, noņēma tam no seglu loka iemauktus un vairogu, vienā acumirklī zirgam uzlika iemauktus, paprasīja Sančo savu zobenu, uzlēca Rosinantem mugurā, satvēra vairogu un skaļā balsī uzsauca visiem klātesošiem:

— Tagad, cildenā sabiedrība, jūs redzēsiet, kāda nozīme ir tam, ka pasaulē dzīvo bruņinieki, kas pieder pie klaiņojošās bruņniecības ordeņa. Tagad, es saku, jūs redzēsiet, ka atbrīvošu šo cēlo dāmu, ko tur aizved sagūstītu, un pārliecināsieties, vai jātur godā klaiņojošie bruņinieki.

To teikdams, viņš iespieda stilbus Rosinantem sānos, jo piešu tam nebija, un pilnos auļos, nevis rikšos, — jo visā šai patiesajā stāstā nevienā vietā nav teikts, ka Rosinante kādreiz būtu rikšojis, — drāzās pretim grēku nožēlniekiem, kaut gan priesteris, kanoniķis un bārddzinis mēģināja viņu aizturēt, taču tas nebija iespējams, jo viņu nevarēja atturēt pat Sančo, kas skaļi kliedza:

— Kurp jūs dodaties, seņor don Kichot? Kādi velni jūs apsēduši un musina pret mūsu svēto katoļu ticību? Saprotiet taču, lai mani parauj nelabais, ka tā ir grēku nožēlnieku procesija un seņora uz viņu nestuvēm ir mūsu vissvētās un neaptraipītās Jaunavas tēls. Apdomājiet, seņor, ko jūs darāt, jo šoreiz patiesi varam teikt, ka jūs pats to nezināt.

Sančo veltīgi nopūlējās, jo viņa kungs, gribēdams ātrāk nokļūt pie balti tērptajiem ļaudīm un atbrīvot dāmu sēru plīvurā, jāja tik strauji, ka nedzirdēja neviena vārda, un, ja arī būtu dzirdējis, viņš tomēr negrieztos atpakaļ, pat ja to pavēlētu pats karalis. Viņš pieaulekšoja procesijai klāt, apturēja Rosinanti, kas jau vēlējās mazliet atvilkt elpu, un satrauktā, aizsmakušā balsī iesaucās:

— Jūs, kas aizklājat savas sejas varbūt tāpēc, ka neesat labi ļaudis, klausieties uzmanīgi, ko es jums gribu teikt!

Pirmie apstājās tēla nesēji, un viens no četriem klerikiem, kas dziedāja litanijas, redzēdams dona Kichota neparasto izskatu, Rosinantes kalsnumu un ievērojis donā Kichotā vēl citas smieklīgas dīvainības, tam atbildēja:

— Seņor un brāli, ja gribat mums kaut ko teikt, tad runājiet ātrāk, jo šie brāļi šausta savu miesu un mēs nevaram apstāties bez iemesla un klausīties jūsu runā, tāpēc pasakiet mums visu pāris vārdos!

— Es to pateikšu vienā vārdā, — atcirta dons Kichots, — tūlīt atbrīvojiet šo skaisto seņoru, kuras asaras un skumīgais izskats skaidri liecina, ka jūs viņu aizvedat ar varu un esat viņu smagi apvainojuši; bet es esmu nācis pasaulē, lai iznīdētu šādas pārestības, un neatļaušu jums spert ne soļa, iekams nebūsiet viņai atdevuši brīvību, kā es to vēlos un kā viņa to pelnījusi.

Šos vārdus dzirdēdami, visi saprata, ka dons Kichots ir ārprātīgs, un sāka jautri smieties, bet šie smiekli bija pulveris, iemests dona Kichota dusmu ugunī, jo viņš, neteikdams ne vārda, izrāva zobenu un uzbruka nestuvēm.

Viens no tēla nesējiem, atstājis nesamo biedriem, devās pretim donam Kichotam, izslējis dakšu jeb mietu, ar kuru atbalsta nestuves, kad nesējs atpūšas, un šo mietu ķēra dona Kichota zobena cirtiens, pāršķeldams to divās daļās. Ar rokā palikušo mieta gabalu nesējs tik spēcīgi iezvēla donam Kichotam pa plecu — tai pusē, kurā tas rokā turēja zobenu un kuru vairogs nespēja aizsargāt pret tik rupju spēku, — ka nabaga bruņinieks visnožēlojamākā kārtā nogāzās no zirga zemē. Sančo Pansa, kas aizelsies skrēja nopakaļ savam kungam, redzēdams viņu pakritušu, uzkliedza viņa pretiniekam, lai tas otrreiz vairs nesitot nabaga apburtajam bruņiniekam, kas visā savā mūžā neesot nevienam nodarījis ļaunu. Taču zemnieku savaldīja nevis Sančo kliedzieni, bet dona Kichota izskats — bruņinieks vairs nekustināja ne rokas, ne kājas, un zemnieks, domādams, ka to nogalinājis, ātri uzsprauda sava garā tērpa stērbeles sev aiz jostas un metās bēgt pa lauku brieža ātrumā.

Šai brīdī piesteidzās arī pārējie dona Kichota pavadoņi, bet procesijas dalībnieki, redzēdami, ka tie traucas tieši uz viņu pusi kopā ar kārtības sargiem, kas bija apbruņoti ar arbaletēm, izbijās, ka tagad tiem klāsies ļauni, un sastājās visi lokā ap dievmātes tēlu, uzvilka galvā kapuces, satvēra rokās pātagas, klerikī — svečturus un gaidīja uzbrukumu ciešā apņēmībā aizstāvēties un, ja iespējams, pat uzbrukt saviem ienaidniekiem, tomēr liktenis iekārtoja labāk, nekā to varēja gaidīt, jo Sančo nedarīja neko citu kā vienīgi pakrita uz sava kunga ķermeņa un sāka to žēlabaini un

smieklīgi apraudāt, domādams, ka dons Kichots ir miris. Lamančas priesteri pazina kāds priesteris, kas piedalījās procesijā, un šī pazīšana izkliedēja bailes, ko sajuta abas kareivīgās puses. Pirmais priesteris īsos vārdos raksturoja otrajam priesterim donu Kichotu, un, kad šis priesteris kopā ar grēku nožēlnieku baru piegāja klāt nabaga bruņiniekam, lai paskatītos, vai tas vēl bija dzīvs, tie dzirdēja, ka Sančo Pansa ar asarām acīs sacīja:

— Ak bruņniecības zieds, viens mieta sitiens pārtrauca tavu slaveno dzīves gadu ritumu! Ak savas dzimtas gods, visas Lamančas un visas pasaules slava un lepnums, bez tevis pasaule piepildīsies ar ļaundariem, kas vairs nebaidīsies soda par saviem noziegumiem! Ak tu, kas biji devīgāks par visiem Aleksandriem, jo par astoņus mēnešus ilgu kalpošanu tu iedevi man vislabāko salu, kādu jebkad jūra apskalojusi un ietvērusi! Ak pazemīgais starp lepnajiem un augstprātīgais starp pazemīgajiem, briesmu uzveicējs, nedienu panesējs, bez iemesla iemīlējies, labo atdarinātājs, ļauno rīkste, zemsirdīgo ienaidnieks, īsi sakot, klaiņojošais bruņinieks, ar ko viss ir izteikts!

Sančo kliedzieni un vaimanas atmodināja donu Kichotu, un viņa pirmie vārdi bija šādi:

— Tam, kas dzīvo šķirts no jums, vismaigā Dulsineja, jāpārcieš vēl lielākas nelaimes nekā tās, ko ciešu patlaban. Palīdzi man, draugs Sančo, iesēsties apburtajos ratos, jo es nespēšu vairs noturēties Rosinantes seglos, tāpēc ka mans plecs ir sadragāts.

— To es labprāt darīšu, mans seņor, — atbildēja Sančo, — un dosimies uz mūsu ciematu šo seņoru sabiedrībā, kas vēl jums labu, un tur sagatavosimies jaunam izjājienam, kas sagādās mums vēl lielāku labklājību un slavu.

— Tu runā labi, Sančo, — atbildēja dons Kichots, — un būtu gudri nogaidīt, līdz izbeigsies zvaigžņu pašreizējā nelabvēlīgā ietekme.

Kanoniķis, priesteris un bārddzinis teica, ka šāds viņa lēmums esot vispareizākais, un, nopriecājušies par Sančo Pansas vientiesību, ievietoja donu Kichotu ratos, kuros viņu agrāk veda. Procesija no jauna sakārtojās un turpināja savu ceļu; kazu gans no visiem atvadījās, kārtības sargi vairs nevēlējās iet tālāk, un priesteris viņiem samaksāja nopelnīto naudu; kanoniķis lūdza priesteri, lai viņš tam paziņojot, kā klāsies donam Kichotam, vai viņš izveseļosies vai neizveseļosies no sava ārprāta, un pēc tam atļāvās turpināt savu ceļojumu. Īsi sakot, visi šķīrās un devās katrs uz savu pusi, palika tikai priesteris, bārddzinis, dons Kichots, Pansa un labais Rosinante, kas visu panesa tikpat pacietīgi kā viņa kungs.

Vēršu dzinējs iejūdza savus vēršus, nosēdināja donu Kichotu uz siena kaudzes un ar savu parasto nesatricināmo mieru brauca pa ceļu, kuru tam norādīja priesteris; pēc sešām dienām viņi iebrauca dona Kichota ciematā pašā dienas vidū, turklāt svētdienā, kad laukums, pa kuru brauca rati ar donu Kichotu, bija pilns ļaužu.

Visi saskrēja skatīties, kas brauca ratos, un, pazinuši sava ciemata cilvēku, ļoti izbrīnījās, un kāds zēns aizskrēja pastāstīt dona Kichota saimniecei un māsasmeitai, ka viņu kungs un tēvocis atgriežoties dzeltens un izdēdējis, sēdēdams uz siena kaudzes vēršu pajūgā. Sāpīgi bija dzirdēt, kā abas lāga sievietes sāka vaimanāt, sist sev pa galvu un atkal lādēt sasodītās bruņinieku grāmatas, atsākdamas visu ar jaunu spēku, kad dons Kichots parādījās durvīs.

Izdzirdējusi ziņu par dona Kichota ierašanos, atsteidzās Sančo Pansas sieva, kas zināja, ka viņas vīrs bija aizgājis bruņiniekam līdzi, lai kalpotu tam par ieroču nesēju, un, ieraugot Sančo,

viņas pirmais jautājums bija — vai ēzelis esot laimīgi atgriezies. Sančo atbildēja, ka tas esot atgriezies laimīgāks nekā viņa saimnieks.

— Lai slavēts dievs, — viņa iesaucās, — kas parādījis man tādu žēlastību! Bet pastāsti man, draugs, ko labu esi nopelnījis ar to ieroču nešanu! Vai atvedi man jaunu tērpu? Vai nopirki bērniem kurpītes?

— Neko tādu es neatvedu, mīļā sieva, — atbildēja Sančo, — bet es atvedu citas lietas, daudz vērtīgākas un svarīgākas.

— Tas man sagādā lielu prieku, — sacīja sieva, — parādi man šīs vērtīgākās un svarīgākās lietas, mans draugs, jo gribu tās redzēt, lai iepriecinātos mana sirds, kas bija tik skumīga un neapmierināta, kamēr tu veselu mūžību klaiņoji apkārt.

— Mājās es tev tās parādīšu, sieva, — teica Sančo Pansa, — bet tagad esi mierīga, jo, kad mēs ar dieva palīgu dosimies citreiz meklēt piedzīvojumus, tu redzēsi, ka es drīz kļūšu grafs vai kādas salas gubernators — un nevis kaut kādas nieka salas, bet gan vislabākās, kādu vien var atrast.

— Lai dievs dod, vīriņ, — tā mums ļoti noderētu. Bet saki man, kas tā par salu, jo es neko nesaprotu.

— Medus neder ēzeļu mutei, — atbildēja Sančo, — kad pienāks laiks, tu visu sapratīsi, sieva, un brīnīsies, kad tavi vasaļi tevi godās par jūsu augstdzimtību.

— Ko tu tur runā, Sančo, par augstdzimtībām, salām un vasaļiem? — jautāja Huana Pansa — tā saucās Sančo sieva; kaut gan viņi nebija radinieki, bet Lamančā sievas mēdz pieņemt vīra uzvārdu.

— Necenties, Huana, visu tūlīt uzzināt; pietiek, ka es tev saku patiesību, un tagad pievaldi mēli! Starp citu, varu tev teikt, ka pasaulē nav patīkamākas nodarbošanās kā būt par godājamu ieroču nesēju kādam piedzīvojumu meklētājam klaiņojošam bruņiniekam. Tiesa, vairums piedzīvojumu nav tādi, kādus cilvēks varētu vēlēties, jo no simt piedzīvojumiem deviņdesmit deviņi iznāk šķībi un greizi. Es to zinu no pieredzes, jo dažreiz mani mētāja uz segas, dažreiz slānīja; tomēr par spīti visam ir jauki, piedzīvojumus meklējot, jāt pāri kalniem, klejot pa mežiem, uzrāpties klintīs, viesoties pilīs, apmesties dažādās iebraucamās vietās un ne velna nemaksāt.

Tā sarunājās Sančo Pansa ar savu sievu Huanu Pansu, kamēr dona Kichota saimniece un māsasmeita saņēma bruņinieku, izģērba to un pēc tam noguldīja viņa senlaicīgajā gultā. Viņš tās uzlūkoja ar pārgrieztām acīm un nekādi nevarēja saprast, kur atrodas. Priesteris piekodināja māsasmeitai rūpēties par savu tēvoci un būt modrai, lai tas vairs turpmāk neaizbēgtu, un pastāstīja viņai, ar kādām grūtībām tie bija bruņinieku atveduši mājās. Abas sievietes atkal raidīja vaimanas pret debesīm, no jauna apbēra ar lāstiem bruņinieku grāmatas un piesauca dievu, lai tas ietriektu pašā elles dibenā visus šos melu un blēņu sacerētājus. Tā viņas palika satraukumā un bažās par to, ka viņu kungs un tēvocis tās tūlīt atstās, tiklīdz būs mazliet atspirdzis, un notika tieši tā, kā viņas to paredzēja.

Bet, kaut gan šā stāsta autors ar lielu ziņkāri un uzcītību mēģināja noskaidrot, kādus varoņdarbus dons Kichots paveica savā trešajā izjājienā, tam tomēr neizdevās par to atrast nekādas ziņas, vismaz ne autentiskajās chronikās; Lamančā vienīgi uzglabājušies nostāsti par to, ka dons Kichots, atstājot trešo reizi savu māju, ieradies Saragosā, kur piedalījies dažos slavenos turniros, kas tika sarīkoti šajā pilsētā, un tur tam atgadījušies piedzīvojumi, kādi atbilst viņa drosmei un gaišajam saprātam. Autoram tāpat neizdevās neko uzzināt par dona Kichota dzīves galu un noslē-

Tikai Sančo Pansa bija izmisis.

gumu, un viņš nebūtu neko noskaidrojis un izdibinājis, ja laimīgi viņam nebūtu gadījies sastapt kādu vecu ārstu, kam piederēja svina lāde, kuru viņš teicās atradis kādas vientuļas senlaiku baznīciņas sagruvušos pamatos, kad šo baznīciņu atjaunoja. Šajā lādē glabājās daži pergamenti, uz kuriem ar gotu burtiem bija uzrakstītas spāniešu dzejas, kas apdziedāja daudzus dona Kichota varoņdarbus, attēloja Tobosas Dulsinejas skaistumu, Rosinantes izskatu, Sančo Pansas uzticību un dona Kichota apbedīšanu; tur vēl bija dažādas epitafijas un cildinājumu dzejoļi par viņa dzīvi un ierašām. Šā jaukā un vēl nekad nedzirdētā stāsta autors ievieto šajā grāmatā tikai tos dzejojumus, kas bija salasāmi un skaidri saprotami. Atmaksai par milzīgajām pūlēm, ar kādām tas izpētīja un pārmeklēja visus Lamančas archivus, lai izvilktu dienas gaismā šo stāstu, autors lūdz no lasītājiem vienīgi to, lai tie veltītu šai grāmatai tādu pašu uzticību, kādu saprātīgi ļaudis veltī bruņinieku stāstiem, kas tagad ieguvuši tādu slavu visā pasaulē; šī uzticība būtu viņam pietiekama atmaksa un gandarījums un iedvesmotu viņu meklēt citus stāstus, ja arī ne tik patiesus kā šo, tad vismaz tikpat atjautīgus un saistošus.

Svina lādītē atrastā pergamenta raksta pirmie vārdi bija šādi:

Lamančas ciemata Argamasiļas akademiķi par drošsirdīgā Lamančas dona Kichota dzīvi un nāvi

HOC SCRIPSERUNT[1]

MONIKONGO, ARGAMASIĻAS AKADEMIĶIS, UZ DONA KICHOTA KAPA

EPITAFIJA

Šis savādnieks, kas Lamančai ir spējis
Dot vairāk trofeju kā Jazons* Kretai,
Ar asu prātu apbalvots kā retais,
Viņš vārdiem dzēlīgiem ir daudzus smējis

Un savu roku tādā spēkā slējis,
Ka slavu pauž tam Katajā*, Gaetā*,
Pār viņu muza savus spārnus pleta,
Viņš pantus bronzas plāksnē iegravējis.

Tam nevar līdzināties Amadisi,
Un Galaors tam blakus pundurs šķita,
To cīņās sargājusi mīla augstā.

Un mēmi Beljanisi kļuva visi,
Uz Rosinantes traucās viņš bez mitas,
Bet tagad dus zem kapakmeņa aukstā.

[1] Uzrakstīja sekojošo *(lat.)*.

PANIAGVADO, ARGAMASIĻAS AKADEMIĶIS, IN LAUDEM DULCINEAE DEL TOBOSO[1]

SONETA

Jūs redzējāt, bij viņai brangi vaigi
Un augstas krūtis, acis smējās —
Tobosas karalienei Dulsinejai,
Dons Kichots kuru iemīlēja maigi,

Tam viņas dēļ bij kājām jāizstaigā
Reiz Sjera Negra*, kurā klintis slejas,
Montjelas klajums, zaļojošās lejas
Aranhuesā, gurstot gaitā baigā.

Bij Rosinante vainīgs. Liktens lēma:
Tev agri mirt, Lamančas dāma labā,
Tas cēlo bruņinieku projām sauca.

Un nāve visu skaistumu tai ņēma,
Bet tam, kam slavu marmorplāksne glabā,
Reiz mīla, dusmas, maldi prātu jauca.

KAPRIČOSO, ARGAMASIĻAS ATJAUTĪGĀKAIS AKADEMIĶIS, PAR GODU ROSINANTEM, LAMANČAS DONA KICHOTA ZIRGAM

SONETA

Pie dimanttroņa pārvarīgi spožā,
Kur Marsa asiņainās pēdas garo,
Sliets neprātīgā lamančieša karogs,
Ko atnesa tur svētceļnieks šis drošais.

Tur smalkais tērauds spīd un bruņas košās,
Viņš bruņots prata nikni cirst un karot
Un jaunai ieročmākai lika starot —
Jauns paladins arvienu uzvarošais.

Ja Gallija teic Amadisu savu
Un Grieķija tā drosmos pēcnācējus,
Kas tūkstoš cīņās ienaidniekus veica, —

Tad šodien donu Kichotu ar slavu
Bellona* vainagot un godāt spēja,
Ne gallus, grieķus — Lamanču tā sveica.

Un mūžu piemiņā — tā viņa teica —
Būs glabāt cēlā Rosinantes vārdu,
Kas pārspēj Briļadoru un Bajardu*.

---

[1] Par slavu Tobosas Dulsinejai *(lat.)*.

Sančo kliedzieni un vaimanas atmodināja donu Kichotu.

BURLADORS, ARGAMASIĻAS AKADEMIĶIS, SANČO PANSAM

SONETA

Šeit Sančo Pansa dus, kas sīks bij miesās,
Bet vīra drosmē liels — jā, brīnumlieta!
Starp ieročnesējiem ir viņam goda vieta,
Nekad tam viltus sirdī neieviesās.

Viņš grafa dzīvi gribēja jau iesākt,
Bet pārestību daudz no ļaudīm cieta
Šai ļaunā laikmetā, un tika smieta
Tā centība — kas ēzeļus lai tiesā?

Uz ēzeļa (šo vārdu lūdzu piedot)
Viņš lēnprātīgs aiz sava kunga jāja,
Ko lēnprātīgais Rosinante nesa.

Ak cerības, jūs labāk vējam ziedot,
Jo cilvēkus jūs vienmēr maldinājat,
Jūs tikai ēnas, dūmi, sapņi esat.

KAČIDIABLO, ARGAMASIĻAS AKADEMIĶIS, UZ DONA KICHOTA KAPA

EPITAFIJA

Šeit bruņiniekam dusas vieta,
Daudz pārbaudītam klaiņotājam.
Uz Rosinantes cēls tas jāja,
Bez gala cīnījās un cieta.

Un Sančo Pansu apbedīja
Pie viņa sāniem mierā svētā.
Tas uzticībā neredzētā
Tam krietns ieročnesējs bija.

TIKITOKS, ARGAMASIĻAS AKADEMIĶIS, UZ TOBOSAS DULSINEJAS KAPA

EPITAFIJA

Šeit Dulsineja apglabāta,
Un viņas kādreiz brangā miesa
Guļ pīšļos sabirusi, liesa.
To nāve aprija bez sāta.

Bet viņa dižciltīga kļuva,
Un tiešām cēla dāma bija,
Ko dons Kichots sev izraudzīja,
Tās ciemats dižu slavu guva.

Tie ir dzejoļi, kurus varējām salasīt, pārējiem ķirmji bija tā sagrauzuši burtus, ka mums bija jālūdz kāds akademiķis, lai viņš tos, cik iespējams, atburto. Ir zināms, ka viņš ar lielu un neatlaidīgu darbu to veicis un esot nodomājis dzejoļus laist klajā, cerēdams uz dona Kichota trešo izjājienu.

*Forse altri canterà con miglior plettro.**

Pirmās daļas beigas.

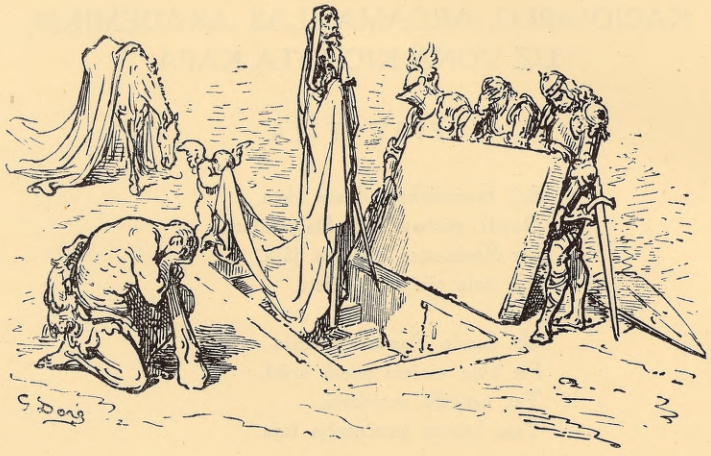

PIEZĪMES

VELTĪJUMS

5. lpp. *Beharas hercogs* — viens no spāņu tā laika ievērojamākiem aristokratiem, garīgi aprobežots, bet augstprātīgs cilvēks, pret Servantesu izturējās vēsi un nicīgi.

PROLOGS

7. lpp. *Stāstu, kāds varēja rasties cietumā.* — Norādījums uz to, ka autors divreiz ieslodzīts cietumā: 1597. gadā un 1602. gadā.

8. lpp. *«Zem sava mēteļa varu nosist karali.»* — Paruna norāda, ka par to, kas atrodas zem mēteļa, t. i., par sevi, cilvēks ir neaprobežots valdnieks.

Pēc tik daudz gadiem, kuros esmu it kā snaudis aizmirstības klusumā. — Līdz «Donā Kichota» pirmās daļas iznākšanai Servantesam bija izdevies laist klajā tikai romanu «Galateja» (1585. g.).

Zoils — grieķu rakstnieks un gramatiķis (3. gadsimtā pirms m. e.), pazīstams ar asām un dzēlīgām kritikām.

Zeiksids — grieķu gleznotājs 5. gadsimtā pirms m. e.

9. lpp. *Indijas Huans* — austrumzemju kristiešu valsts leģendars valdnieks.

Trapezundas ķeizars. — Trapezunda — pilsēta Melnās jūras dienvidpiekrastē. Kad krustneši 1204. gadā iekaroja Konstantinopoli, tika nodibināta Trapezundas ķeizarvalsts, kas pastāvēja līdz 1461. gadam.

Gramatiķis — filologs, literaturas kritiķis, grieķu un latiņu tekstu komentators.

10. lpp. *Kako* — milzis, kas bija nolaupījis Herakla vēršus un par to nežēlīgā cīņā nogalināts. Izveicīga zagļa sinonims.

Mondoņedo biskaps — spāņu rakstnieks Antonio de Gevara, Seviļas un Toledas inkvizitors (1525), Mondoņedo biskaps (1545), plaši pazīstamās «Marka Aurelija zelta grāmatas» autors.

Leons Ebrejs — Platona filozofijas paudēja Jehudas Abrabaneļa (miris 1520. g.) pseidonims; sacerējis italiešu valodā dialoga formā «Sarunas par mīlestību», kas vairākkārt tulkotas arī spāņu valodā.

11. lpp. *Montjelas novads* — novads Lamančā.

DZEJOJUMI

12. lpp. *Urganda* — burve; Amadisa, bruņinieku romana «Gallijas Amadiss» galvenā varoņa labvēle un atbalstītāja; sava izskata mainīguma dēļ saukta par «Noslēpumaino».

Trakojošais Rolands — italiešu rakstnieka Lodoviko Ariosto (1474—1533) tā paša nosaukuma poemas galvenais varonis.

13. lpp. *Alvaro de Luna* — Kastilijas karaļa Huana II favorits, kritis nežēlastībā un sodīts ar nāvi 1453. gadā.

Karalis Francisks — Francijas karalis, kaujā pie Pavijas (1525) kritis spāņu gūstā un veselu gadu pavadījis Spānijā.

14. lpp. *Nabadzības klints.* — Amadiss, kā attēlots ievērojamākajā bruņinieku stāstā «Gallijas Amadiss», iekarojis kādu salu un nodevis to tās likumīgajai valdniecei Briolanai, bet Amadisa sirdsdāma Oriana aiz greizsirdības aizliegusi viņam sastapties ar Briolanu. Amadiss izmisumā atteicies no bruņinieku varoņdarbiem un aizgājis uz Nabadzības klinti. Viņu atdarina dons Kichots (I daļas XXV un XXVI nodaļā).

15. lpp. *Grieķijas dons Beljaniss* — kāda bruņinieku stāsta varonis, pēc Gallijas Amadisa ievērojamākais. Stāstu sacerējis Heronimo Fernandess.

16. lpp. *Miraflora resp. Mirafloresa* — pils Londonas tuvumā, kurā dzīvojusi Gallijas Amadisa sirdsdāma Oriana.

18. lpp. *Viļadjego Klusais* — kādas spāņu parunas personažs.

«Selestina» — izcils spāņu literaturas darbs, kas iznācis 15. gadsimta beigās; daudzkārt atdarināts. Par autoru uzskata Fernando de Rochasu.

Babjeka — Sida iemīļotais zirgs; Sids — ievērojams Spānijas nacionalais varonis, kas piedalījies cīņās par Spānijas atbrīvošanu no mauriem.

Lasariļo — norādījums uz kādu epizodi blēžu romanā «Lasariļo no Tormesas krastiem» (1554).

20. lpp. *Klaridiana* — bruņinieku stāsta «Feba bruņinieks» varone, Trapezundas ķeizara meita un amazoņu valdniece.

21. lpp. *Solisdans* — anagrama (burtu pārstatījums), kas apzīmē kādas personas ieroču nesēju «Gallijas Amadisā».

I NODAĻA

23. lpp. *Oļa* — spāņu nacionalais ēdiens, vinegrets karstā veidā no gaļas, speķa, zirņiem, dārzeņiem.

24. lpp. *Felisjano de Silva* — daudzu bruņinieku stāstu autors.

Sids Rui Diass (1043—1099) — spāņu nacionalais varonis, kura varoņdarbi cildināti daudzos sacerējumos.

Liesmojošā šķēpa bruņinieks — tā dēvēts Grieķijas Amadiss tāda paša nosaukuma bruņinieku stāstā.

Montalvanas Reinaldoss — viens no Divpadsmit Francijas Periem, vairāku literaru darbu personažs.

II NODAĻA

28. lpp. *Lapises aiza* — ar mežu apaugusi aiza Lamančā.

29. lpp. *Sanlukaras piekraste.* — Sanlukara pie Gvadalkviviras ietekas bija Seviļas jūras osta, kas uzturēja sakarus ar aizjūras kolonijām. Sanlukaras piekrastē mitinājās dažādi noziedznieki un avanturisti, kas mēdza saplūst no visām Spānijas malām.

30. lpp. *Lanselots* — daudzināts «Apaļā Galda» bruņinieks, kas bija iemīlējies karaļa Artura sievā Džinevrā, kurai par godu veicis daudz varoņdarbu. Tekstā minētas vārsmas no senas romances par Lanselotu.

Reals — sena spāņu sudraba vai vara nauda. Divi vara reali līdzinājās viena sudraba reala vērtībai.

III NODAĻA

32. lpp. *Malagas Perčeless* — vieta Malagas tuvumā, kas guvusi savu nosaukumu no kārtīm (perchas), uz kurām žāvēja zivis.

Riaranas salas — Malagas priekšpilsēta, kur atsevišķas māju grupas tika dēvētas par salām.

Seviļas Kompass, Segovijas Asogecho, Valensijas Olivera, Granadas Rondiļa, Sanlukaras jūrmala, Kordovas Potro, Toledas krodziņi un vēl dažādas citas vietas — minētajās vietās mēdza uzturēties klaidoņi, noziedznieki un visādi pagrimuši ļaudis.

34. lpp. *Doņa.* — Dons un doņa — muižnieku kārtas personas nosaukums, kas cēlies no latiņu vārda «dominus» (kungs) un «domina» (kundze). Titula iegūšana tanī laikā bija ļoti sarežģīta; daudz vieglāk to bija iegūt par naudu, jo valdība līdzekļu iegūšanai to mēdza pārdot. Donam Kichotam, kas bija Lamančas idalgo (mazas muižas īpašnieks), nebija tiesības dēvēties par donu.

V NODAĻA

40. lpp. *Notikums ar Balduinu un Mantujas marķizu.* — Mantujas marķizs, medībās atpalicis no saviem pavadoņiem, mežā atrod Balduinu, ko nāvīgi ievainojis Kārļa Lielā dēls Karloto. Marķizs ar zvērestu apsolās neatgriezties pilsētā un nenolikt ieročus ne dienu, ne nakti, kamēr nebūs atriebies Balduina slepkavam.

41. lpp. *Rodrigo de Narvaess* — pirmais alkaids (komandants) Antekeras pilsētā, kad spānieši to 1410. gadā bija atkarojuši mauriem.

Abindaraess. — Par Abindaraesu un Harifu pastāstīts kādā novelē, ko Horche de Montemajors (16. gadsimta vidū) iepinis savā romanā «Diana».

Abenserache — kādas ievērojamas mauru dzimtas nosaukums; dzīvoja Granadā. Pie šīs dzimtas piederēja minētais Abindaraess.

Divpadsmit Francijas Peri — viduslaiku bruņinieku poemās minētie Kārļa Lielā svitas divpadsmit paladini.

Deviņi Slavas Vīri. — Par tādiem tika dēvēti trīs ebreji: Josua, Davids, Juda Makabejs; trīs pagāni: Hektors, Maķedonijas Aleksandrs, Jūlijs Cezars; trīs kristītie: karalis Arturs, Kārlis Lielais un Bujonas Gotfrids.

42. lpp. *Licenciats* — persona, kas ieguvusi diplomu par universitates beigšanu.

VI NODAĻA

45. lpp. *«Esplandiana varoņdarbi»* — bruņinieku romans par Gallijas Amadisa dēla Esplandiana varoņdarbiem, iznācis 1510. gadā.

«Grieķijas Amadiss» — bruņinieku romans, iznācis 1542. gadā, dažkārt apzīmēts par Gallijas Amadisa devīto grāmatu.

«Irkanijas Florismarts» — bruņinieku romans, ko sarakstījis Melčors Ortega (1556. g.). Romanā «Dons Kichots» Florismarts dažkārt dēvēts par Felismartu.

«Bruņniecības spogulis» — romans, kas iznācis 1586. gadā; tur attēloti grafa Rolanda, Montalvanas Reinaldosa un citu slavenu bruņinieku varoņdarbi.

Patiesīgais vēsturnieks Tirpens — Reimsas archibiskaps, kam piedēvē latiņu valodā uzrakstītu «Archibiskapa Tirpena chroniku», kurā attēloti Kārļa Lielā un Rolanda leģendarie varoņdarbi Spānijā. Ronsevalas kaujas aculiecinieks.

Mateo Bojardo (1434—1494) — italiešu rakstnieks, poemas «Iemīlējies Rolands» autors. Poemas sižetu vēlāk izmantoja Lodoviko Ariosto savā poemā «Trakojošais Rolands».

Tad uzlikšu grāmatu sev uz galvas — cieņas izpausme pret grāmatu. Arī svinīgos gadījumos, saņemot karaļa vai pāvesta diplomus, pēdējos mēdza uzlikt sev uz galvas.

47. lpp. *Montemajora «Diana».* — Šim romanam bija liela ietekme pastoralā žanra attīstībā Spānijā, un to vairākkārt atdarināja citi rakstnieki.

«Iberijas gans», «Enaresas nimfas», «Atbrīvošanās no greizsirdības maldiem» — pastoralie romani, no kuriem pirmo sacerējis Bernardo de la Vega (1591), otro — Bernardo Gonsaless de Bobadiļa (1587), trešo — Bartolomē Lopess de Ensiso (1586).

48. lpp. *Migela de Servantesa «Galateja».* — Šis romans iznāca 1585. gadā ar nosaukumu «Galatejas pirmā daļa, iedalīta sešās grāmatās». Solīto otro daļu rakstnieks līdz mūža beigām netika pabeidzis.

Alonso de Erisiļas «Araukana». — Autors, kas pats piedalījies spāņu cīņās ar araukaņiem Amerikā, savā poemā pauž līdzjūtību pret indiaņiem, kuri cīnījās par brīvību un neatkarību pret spāņu kolonizatoriem. Poemas pirmā daļa iznāca 1569. gadā, poema pabeigta un pilnīgi iespiesta 1590. gadā.

Kristovala de Viruesa «Monserats». — Poema divdesmit labi vārsmotos dziedājumos, iznākusi 1588. gadā.

VII NODAĻA

49. lpp. *«Karolea»* — Heronimo Semperes poema par Kārli V (1560). Ar tādu pašu nosaukumu pazīstams arī kāda cita autora darbs (1585), bet Servantess acīm redzot te domājis pirmo, kas sarakstīts pantos.

«Spānijas Lauva» — Pedro de la Vesiļas Kasteļanosa poema (1586) divdesmit deviņos dziedājumos par Leonas pilsētas (spāniešu vārds «león» — lauva) dibināšanu, par mocekļu nāvi, kuri dzimuši šai pilsētā.

«Imperatora varoņdarbi». — Ļoti plaša poema piecdesmit dziedājumos ar 40 tūkstošiem vārsmu, kuru sacerējis Luiss Sapata (1566) par imperatoru Kārli V ar nosaukumu «Slavenais Kārlis V». Servantess kļūdījies, piedēvēdams šo poemu Luisam de Avilam.

50. lpp. *Fristons* — tā saucās kāds burvis, kas tika dēvēts par bruņinieku romana «Grieķijas dons Beljaniss» autoru.

VIII NODAĻA

54. lpp. *Milzis Briarejs* — viens no titaniem ar simt rokām, kuri, kā teika stāsta, cīnījušies pret dieviem.

Djego Peress de Vargass — ārkārtīgi varonīgs, tautas dziesmās daudzināts spāņu bruņinieks, kas kalpojis Fernando Svētā karapulkos (13. gadsimtā) un piedalījies cīņās ar mauriem.

55. lpp. *Cikoriju ūdens* — dzēriens, kas pēc tā laika medicinas uzskatiem veicināja mierīgu miegu.

56. lpp. *To mēs vēl redzēsim, kā teica Agrachess* — izteiciens, kas pauž draudus, aizgūts no bruņinieku romana «Gallijas Amadiss» un bieži sastopams arī citos bruņinieku romanos.

57. lpp. *Kā tas būs atstāstīts otrajā daļā.* — Ar otro daļu te saprotamas turpmākās sešas nodaļas (IX—XIV nod.), jo «Dona Kichota» pirmajā izdevumā (1605) pirmo daļu autors bija iedalījis četrās daļās. Visa darba otrā daļa iznāca 1615. gadā, bet to autors nesāk ar «piekto daļu», nevēlēdamies atdarināt Aveļanedas viltoto «Donu Kichotu».

IX NODAĻA

59. lpp. *Tikpat šķīsta kā māte, kas to dzemdējusi.* — Servantess te asprātīgi pazobojas par minētajām jaunavām, likdams saprast, ka tādas nebija iespējamas. Izteicienu autors aizguvis no stāsta par Grieķijas Beljanisu.

Aroba — svara vienība, apm. 11,5 kilogrami.

Fanega — tilpuma mērs, apm. 5,5 litri.

60. lpp. *Sančo Sankass* — Sančo Garkājis.

Pansa — Resnvēderis.

Arabi ir tik lieli mūsu ienaidnieki. — Spāņu naidīgās attiecības pret arabiem sakņojās spāņu tautas septiņsimt gadu ilgajās cīņās ar arabiem, kas 8. gadsimta sākumā bija iekarojuši Spānijas ievērojamu daļu. Vēlāk šo naidu pret arabiem sevišķi kurināja katoļu baznīca.

X NODAĻA

63. lpp. *Ja mēs paslēptos kādā baznīcā.* — Baznīcai tanīs laikos bija patvēruma tiesības, kas nodrošināja personas neaizskaramību pret laicīgo varu.

Svētā Brālība — viduslaikos dibināta pilsētu apsardzības apvienība («Santa Hermandad»), vēlāk inkvizicijas policija.

Fjerabrasa balzams — brīnumdarītājs dziedinošs balzams, ko, kā stāsta leģenda, lietojis Eģiptes emira dēls Fjerabrass; Fjerabrass ir arī tā paša nosaukuma poemas personažs (12. gadsimtā), kuru uzvarējis viens no Divpadsmit Francijas Periem (Olivjē).

Asumbra — šķidruma mērs, apm. 2 litri.

64. lpp. *Es šeit zvēru pie visu lietu radītāja, pie četriem svētajiem evaņģelijiem tā, it kā tie atrastos manā priekšā.* — Pie evaņģelijiem mēdza zvērēt, uzliekot uz tiem roku, bet, kad grāmatas ar evaņģelijiem nebija klāt, tad parasti lietoja formulu — «it kā tie atrastos manā priekšā». Servantess šo formulu «Donā Kichotā» lieto vairākkārt dažādos variantos un dažādos kontekstos, piešķirot izteicienam humoristisku nokrāsu.

Mambrino bruņu cepure. — Mambrino ir kāds personažs Bojardo un Ariosto poemās par Rolandu; tas ir mauru valdnieks, kam pieder brīnumaina zelta bruņu cepure, kura spēj tās valkātāju pasargāt no ievainojumiem.

Sakripants — lielīga un uzpūtīga cilvēka tips, kas darbojas kā personažs Bojardo un Ariosto poemās par Rolandu.

Albraka — klintīs uzcelta pils, kurā, kā Bojardo attēlo poemā «Iemīlējies Rolands», bija patvērusies Andželika; pils iekarošanai bijuši sapulcināti divi miljoni karavīru.

Sobradisa — izfantazēta valsts, kas minēta «Gallijas Amadisā».

XI NODAĻA

68. lpp. *Ravela* — trīsstīgu vijole ar loci̦ņu; to it sevišķi lietoja lauku ļaudis.

XII NODAĻA

72. lpp. *Sarna.* — Spāņu vārds «sarna» nozīmē kašķi. Kazu gans sarunā to jauc ar vārdu «Sarra», kas apzīmē Ābrama sievu, kura nodzīvojusi pāri par simt gadiem. Spāņu tekstā sakarā ar to veidojas īpatnēja vārdu spēle, jo abi vārdi apzīmē kaut ko tādu, kam piemīt sīksta eksistence.

XIII NODAĻA

76. lpp. *Karalis Arturs* — leģendars Britanijas karalis (6. gadsimtā), kas attēlots daudzās teiksmās un poemās sakarā ar «Apaļā Galda» bruņinieku varoņdarbiem. Minētie bruņinieki dzīrēs sēdējuši ap apaļu galdu, kur nav ne labāku, ne sliktāku vietu, lai visi varētu justies līdzīgi.

Ezera bruņinieks Lanselots. — Lanselots dēvēts par Ezera bruņinieku tāpēc, ka savu bērnību un jaunību pavadījis burvja Merlina iemīlētās Vivianas galmā, kura pazīstama ar nosaukumu Ezera valdniece.

Džinevra — karaļa Artura sieva, kurā bija iemīlējies Lanselots.

78. lpp. *Elizejas lauks* — mitoloģisks priekšstats par svētlaimes novadu pašā zemes malā.

79. lpp. *Dievišķais mantujietis* — romiešu dzejnieks Vergilijs (70.—19. g. pirms m. e.), dzimis Mantujā; savā testamentā, kā stāsta, novēlējis, lai pēc viņa nāves sadedzinātu ievērojamās poemas «Eneida» manuskriptu.

XIV NODAĻA

82. lpp. *Betiss* — Gvadalkviviras upe.

84. lpp. *Tantals* — grieķu mitoloģijā Friģijas ķēniņš, kas par dievu noslēpumu izpaušanu bija nosodīts ēnu valstī ciest mūžīgu izsalkumu un slāpes situacijā, kur visapkārt ir pārpilnība.

Sizifs — Korintas dibinātājs, par viltību un alkatību bija nosodīts ēnu valstī ar smagu, bezjēdzīgu darbu — mūžam velt kalnā akmeni, kas pēdējā mirklī arvien atkal noripo lejā.

Titijs — milzis no Eubejas salas, kam par Latonas goda aizskaršanu vanagi ēnu valstī nemitīgi knābāja aknas.

Iksions — Tesalijas ķēniņš, kuram Jupiters par mēģinājumu iegūt Junonu uzlicis sodu — ēnu valstī mūžam griezties ap nokaitētu riteni, pie kura tas piesaistīts.

85. lpp. *Viņa nepateicīgā meita.* — Pēc nostāstiem, sava tēva līķi apsmējusi nevis Tarkvinija Lepnā meita, bet gan sieva, kas bijusi Servija Tulija meita.

XV NODAĻA

89. lpp. *Cīņu dievs.* — Marss.

91. lpp. *Silens* — dzīru dieva Bakcha audzinātājs un pavadonis, arvien ieskurbis.

Simtvārtu pilsēta. — Tebas, Beotijas galvaspilsēta, kur iejāja Silens, tika dēvētas par «septiņvārtu» pilsētu, nevis par «simtvārtu», kā dēvēja Tebas Ēģiptē. Autors apzīmējumus acīm redzot sajaucis.

XVI NODAĻA

95. lpp. *Viņa lepojās, ka dzimusi muižniece.* — Maritornesa bija no Asturijas, ko mauri nekad nebija iekarojuši. Asturieši uzskatīja sevi par gotu pēctečiem un kā tādi, neatkarīgi no kārtas piederības, dēvēja sevi par muižniekiem.

Arevala — pilsētiņa Kastilijā starp Vaļadolidu un Avilu.

Grafs Tomiļa — personažs (mazsvarīgs) bruņinieku romanā «Stāsts par Jeruzalemes ķēniņa un Konstantinopoles ķeizara Olivas dēlu Enriki».

XVII NODAĻA

101. lpp. *Alkaids* — pils vai pilsētas komandants, arī cietuma priekšnieks.

XVIII NODAĻA

105. lpp. *Trapobana* — izrunā pārveidots Taprobanas nosaukums, kā senatnē tika dēvēta Ceilonas sala.

Garamanti — tauta, kas, pēc nostāstiem, dzīvojusi Afrikā uz dienvidiem no Numidijas.

106. lpp. *Ksanta* — Skamandras upe Mazazijā.

Masilijas kalnu pļavas — apvidus Austrumnumidijā.

Termodonta. — Dons Kichots min upes, par kurām lasījis grāmatās. Termodonta minēta Vergilija «Eneidā»; upe, kas ietek Melnajā jūrā.

107. lpp. *Paktola* — upe ar zelta smiltīm Lidijā, Sardu tuvumā (tagadējā Sarabata).

Tartesas klajumi. — Tartesa — sena feniķiešu pilsēta Spānijas dienvidrietumos pie Gvaldalkviviras ietekas.

Gvadiana — Spānijas upe, kas savā tecējumā dažās vietās pazūd pazemē un pēc tam atkal parādās zemes virspusē.

109. lpp. *Doktors Laguna* — spāņu ārsts, kas pārtulkojis spāņu valodā un komentējis grieķu ārsta Dioskorida (1. gs. pirms m. e.) traktatu par dziedniecības zālēm.

XIX NODAĻA

114. lpp. *Sids Rui Diass... sadragāja kāda karaļa sūtņa krēslu.* — Sids, kā stāstīts kādā romancē, reiz iegājis sv. Pētera katedralē un ievērojis, ka Spānijas karaļa krēsls nolikts zemāk par Francijas karaļa krēslu, kas atradies blakus pāvesta krēslam. Sids sašutumā ar kājas spērienu apgāzis Francijas karaļa krēslu un tā vietā nolicis sava karaļa krēslu. Pāvests dusmās Sidu izslēdzis no baznīcas, bet Sids tad griezies pie pāvesta ar šādiem vārdiem: «Piedod man grēkus, bet, ja tu tā nedarīsi, tad to pieminēsi.»

XX NODAĻA

117. lpp. *Mēness kalni.* — Pēc senlaiku priekšstatiem, Nila sākas Mēness kalnos, kas atrodas Etiopijā.

118. lpp. *Cenzoriņa Katona izteiciens.* — Romas valstsvīra Katona Cenzora vārda sagrozījums Sančo Pansas mutē. Šis valstsvīrs bija liels vecu ieražu atbalstītājs, un viņam piedēvē dažādas morala rakstura parunas.

122. lpp. *Jūs jokojat.* — Izpaužot neapmierinātību vai dusmas, dons Kichots mēdz uzrunāt Sančo ar «jūs», bet nomierinājies atkal uzrunā ar «tu».

Kādas cietzemes salas grafs. — Ar cietzemes salu (Insula Firme) jāsaprot zemes strēmele, kas savienota ar cietzemi.

XXI NODAĻA

129. lpp. *Par man nodarītām pārestībām es varu pieprasīt piecsimt sueldo.* — Muižnieku kārtas personām atšķirībā no zemniekiem, amatniekiem, tirgotājiem bija tiesības pieprasīt par goda aizskaršanu, ko izdarījusi «zemas» kārtas persona, gandarījumu naudā.

XXII NODAĻA

134. lpp. *Mazais reals* — ceturtdaļa reala.

XXIII NODAĻA

138. lpp. *Man tā vien liekas, ka viņu bultas jau džinkst gar manām ausīm.* — Svētā Brālība noziedzniekiem nāves sodu izpildīja, piesienot tos pie staba un šaujot uz tiem ar bultām.

142. lpp. *Viņš pavēlēja Sančo nokāpt no ēzeļa.* — Nedaudz iepriekš bija teikts, ka Hinesiļo de Pasamonte Sančo Pansam ēzeli nozadzis, un mazliet vēlāk teikts, ka Sančo Pansa, «apkrāvies mantām, sekoja tam (donam Kichotam) kājām Hinesiļo de Pasamontes vainas dēļ». Te acīm redzot ir pretruna, par kuru Servantess ieminas «Dona Kichota» otrajā daļā.

144. lpp. *Koleto* — ādas vīriešu mētelis.

XXIV NODAĻA

147. lpp. *Tisbe.* — Piramam un Tisbei, jauniešiem, kuri viens otru mīlēja, vecāki, kā to attēlo Ovidijs «Metamorfozās», neļāva sastapties, un abi pārpratuma dēļ traģiski aizgāja bojā.

XXV NODAĻA

152. lpp. *Uzsēdies uz ēzeļa.* — Rakstnieks joprojām neņem vērā, ka Sančo Pansam pašreiz ēzeļa nav, jo to nozadzis Hiness.

Gisopets. — Ar šo vārdu Sančo apzīmē grieķu fabulistu Ezopu, kuru viduslaikos spāņi dēvēja par Isopetu (Isopete). Sančo izrunas veids pāriet vārdu spēlē, jo Andaluzijā ar «gisopo» (guisopo) apzīmē baznīcas smidzinātāju.

156. lpp. *Astolfs, Bradamanta* — personaži Ariosto poemā «Trakojošais Rolands».

Ipogrifs, Frontins — pasakainas būtnes. Ipogrifs — pa pusei zirgs, pa pusei cilvēks. Frontins — spārnots zirgs, kas piederēja bruņiniekam Rudžero.

157. lpp. *«Nula es retencio.»* — Latiņu izteiciens «In inferno nulla est redemptio», t. i., «ellē nav nekādas pestīšanas», Sančo Pansas sagrozītajā izrunā «nula es retencio» iegūst pretējo nozīmi, ka ellē «nav nekādas aizturēšanas resp. palikšanas».

158. lpp. *Barra* — tautas spēle, kurā pēc iespējas tālāk jāaizmet dzelzs stienis.

159. lpp. *Lukrecija* — romiete no Tarkviniju dzimtas, kas sevišķi slavena ar savu drosmi un tikumiem.

XXVI NODAĻA

162. lpp. *Agramants* — mauru ķēniņš, kas darbojas Ariosto poemā «Trakojošais Rolands».

164. lpp. *Echo* — nimfa, kas ar Junonas lāstu pārvērtusies akmenī, bet pie tam saglabājusi balsi.

XXVII NODAĻA

168. lpp. *Karaļa Vambas laikos* — ļoti senā pagātnē. Vamba — gotu karalis, kas valdījis Spānijā no 672. gada līdz 680. gadam.

172. lpp. *Julians* — gotu augstmaņu pārstāvis grafs Julians. Teika stāsta, ka Julians, lai atriebtos karalim Rodrigo par varmācību pret grafa meitu (vai sievu) Kavu, uzaicinājis maurus iekarot Spāniju.

XXIX NODAĻA

190. lpp. *Kāda man daļa, ka mani vasaļi būs nēģeri?* — Sančo acīm redzot domā ar nēģeru pārdošanu gūt drošākus panākumus, nekā piedaloties sava seņora piedzīvojumos, jo tirdzniecība ar Afrikas nēģeriem, kurus sūtīja uz Ameriku, tanī laikā Spānijā bija visai plaša.

191. lpp. *Sulema pakalns* — atrodas dienvidrietumos no Alkalas de Enaresas, kuru identificē ar Ptolemeja ceļojumu aprakstos minēto Kompluto.

192. lpp. *Meotides ezers* — sens Azovas jūras apzīmējums.

Peso — naudas vienība astoņu realu vērtībā sudraba stieņos pēc svara («peso» nozīmē «svars»); lietoja Amerikā 16.—17. gadsimtā.

XXX NODAĻA

194. lpp. *It kā šis zobens atrastos manā priekšā.* — Izteiciens veidots pēc līdzības ar zvēresta formulu, kādu mēdza lietot, zvērot pie evaņģelijiem, kad evaņģeliju nebija pie rokas. Analoģija iegūst komisku nokrāsu ar to, ka donam Kichotam tiešām zobena vairs nebija. Sal. piezīmes par X nodaļu.

198. lpp. *Kaut gan seņoru Dulsineju neesmu nekad vēl redzējis.* — Te izpaužas pretruna, salīdzinot ar XXV nodaļu, kur teikts, ka Sančo Dulsineju pazinis.

XXXI NODAĻA

200. lpp. *Fanega* — sk. piezīmes par IX nod. 344. lpp.

201. lpp. *Vai to uzlika sev uz galvas?* — Uzlikt uz galvas nozīmēja apliecināt cieņu pret kaut ko. Sal. piezīmes par VI nodaļu.

203. lpp. *Andriaks* — briesmonis pa pusei cilvēka, pa pusei zvēra izskatā; andriaki minēti bruņinieku romanā «Gallijas Amadiss».

Čigāna ēzelis, kam ausīs dzīvsudrabs. — Tautā bija izplatīts uzskats, ka čigāni, pārdodot zirgus, mūļus vai ēzeļus, tiem ausīs nemanot ielej dzīvsudrabu, lai tie žiglāk skrietu.

XXXII NODAĻA

209. lpp. *«Traķijas dons Sironchilio»* — bruņinieku romans četrās daļās, iznācis 1545. gadā.

210. lpp. *Baskāji mūki* — Franciskaņu ordeņa mūki, kuriem bija aizliegts nēsāt apavus, atskaitot sandales.

XXXIII NODAĻA

214. lpp. *Usque ad aras* — līdz pat dievu altariem (latiņu izteiciens). Kontekstā izteiciens nozīmē, ka draudzība nedrīkst iet pāri dievu likumiem, kas augstāki par draudzību.

216. lpp. *Luidži Tansillo* — neapolitaņu dzejnieks, kas sacerējis poemu «Apustuļa Pētera asaras» (1585).

Izmēģināja burvju kausu. — Te domāts burvju kauss, par kuru pastāsta kāds bruņinieks italiešu dzejnieka Ariosto poemā «Trakojošais Rolands». (Lotario runā par «mūsu» dzejnieku, jo pats ir italietis.) Ar šo burvju kausu varēja pārbaudīt sievas uzticību: ja sieva neuzticīga, tad vīram vīns no šā kausa dzerot izlija uz krūtīm.

217. lpp. *Danaja.* — Mits stāsta, ka ķēniņš Akrisijs ieslēdzis savu meitu Danaju nepieejamā tornī stingrā apsardzībā, lai izvairītos no pareģojuma piepildīšanās, ka viens no meitas dēliem ķēniņu nogalināšot. Tomēr Zevs, sajūsmināts par Danajas daiļumu, nokļuvis pie viņas zelta lietus veidā.

220. lpp. *Eskudo* — sena spāņu zelta nauda.

XXXIV NODAĻA

227. lpp. *Četri S burti* — spāņu tekstā četri vārdi ar S ir šādi: sabio, solo, solicito, secreto (gudrs, vientuļš, gādigs, uzticams).

232. lpp. *Porcija* — Marka Bruta sieva, drosmīga un cēlsirdīga sieviete. Lai parādītu vīram, ka viņa spēj paciest sāpes un ir cienīga, ka viņai uzticētu noslēpumu par sazvērestību pret Cezaru, Porcija vīra klātienē sevi smagi ievainoja. Kad Marks Bruts bija kritis kaujā, viņa, to dabūjusi zināt, nonāvējās.

XXXV NODAĻA

236. lpp. *Vērši ir kārtībā* — cīņa var sākties. Sančo šo izteicienu aizguvis no vēršu cīņām.

239. lpp. *Karš starp mosje de Lotreku un Kordovas lielo karavadoni Gonsalo Fernandesu.* — Rakstnieks te pieļāvis acīm redzamu anachronismu, jo maršals de Lotreks uzņēmās franču armijas vadību Italijā 1527. gadā, kad Kordovas Gonsalo Fernandess, ko dēvē par «lielo karavadoni», jau sen bija miris — proti, 1515. gadā.

XXXVI NODAĻA

240. lpp. *Visi viņi ir melnās maskās.* — Dižciltīgie spānieši tanī laikā ceļojot mēdza lietot viegla auduma maskas, lai pasargātu seju no putekļiem.

XXXVII NODAĻA

247. lpp. *Nigromants* — senlaikos cilvēks, kas nodarbojas ar melno maģiju un uztur sakarus ar velnu.

249. lpp. *Almalafa* — gara, bet ne visai plata mantiļa ar zīda malām, rakstiem, zelta vai sudraba sprādzi uz krūtīm. Almalafas mēdza nēsāt dižciltīgas sievietes, izejot uz ielas.

251. lpp. *Jāklimst pēc zupas.* — Spānijas klosteros noteiktās stundās trūcīgiem studentiem mēdza izsniegt zupas un maizes paliekas.

Scilla un Charibda. — Scilla ir klints Sicilijas jūras šaurumā Italijas pusē pretim Charibdas ūdens virpulim Sicilijas pusē. Šo vārdu kopu lieto par tādas situacijas sinonimu, kur no abām pretējām pusēm draud lielas briesmas.

XXXIX NODAĻA

256. lpp. *Ardits* — sīka naudas vienība Kastilijā.

Aleksandrija della Palla — stipri nocietināts cietoksnis Milanas hercogistē, Tanaro upes krastā.

Lielhercogs Alba dodoties uz Flandriju. — Asiņainais Niderlandes apspiedējs devās uz turieni spāņu karaspēka izlases vienību priekšgalā, kuras bija izvietotas Italijā, 1567. gada rudenī.

Redzēju mirstam grafus Egmontu un de Hornu. — Minētie Niderlandes aristokratijas pārstāvji, kas vadīja opoziciju pret spāniešu kundzību, tika sodīti ar nāvi 1568. gada 5. jūnijā.

Djego de Urbina — pulka komandieris, kurā dienēja pats Servantess Lepantas kaujas laikā.

257. lpp. *Šai dienā, kad sabruka osmaņu lepnums un uzpūtība.* — Minētā diena bija 1571. g. 7. oktobris, kad Lepantas līcī pie Grieķijas krastiem apvienotā spāņu un veneciešu flote sagrāva turku floti.

Maltas ordenis — militari reliģisks ordenis, nodibināts krusta karu laikā. 1530. gadā Spānijas karalis Kārlis V ordeņa īpašumā nodeva Maltas salu, no kurienes ordenis veda pastāvīgu cīņu ar turku floti, kas velti tīkoja iegūt salu sev par strateģisku atbalsta punktu Vidusjūrā.

Slavenā korsara Sarkanbārdas dēls. — Korsars Sarkanbārda bija turku pirats un turku flotes admirālis. Kuģa kapteinis, par kuru stāsta gūsteknis, nebija vis Sarkanbārdas dēls, kas pārvaldīja Alžiriju, bet gan dēladēls Muhameds-bejs, kas bija ārkārtīgi nežēlīgs.

258. lpp. *Mulejs* — arabu vārds, kas nozīmē «mans kungs»; tā dēvēja arabu kalifus un personas, kas cēlušās no ķēniņa dzimtas.

XL NODAĻA

261. lpp. *Fratino* — italiešu inženiera Džakomo Paleacco pievārds ar nozīmi «mazais mūks», «brālis». Fratino vadīja nocietināšanas darbus Gibraltarā.

Hasans Aga — Alžirijas karalis. Ievērojot to, ka Hasans Aga valdīja Alžirijā līdz 1580. gadam, tātad pirms Servantesa atbrīvošanas no gūsta, daudzi komentatori domā, ka te runa ir nevis par Hasanu Aga, bet gan par Hasanu-pašā.

262. lpp. *Baņo* — arabu vārds, kas apzīmē cietumu, soda vietu.

Spāniešu kareivis, vārdā Sāvedra — tas ir pats Servantess, kas piecus gadus pavadīja gūstā Alžirijā un vairākkārt bija mēģinājis aizbēgt.

263. lpp. *Lapata* — cietoksnis divas jūdzes no Oranas.

265. lpp. *Tagarini* — tā sauca arabus, kas pēc arabu padzīšanas no Spānijas 1492. gadā bija palikuši Spānijā un sajaukušies ar vietējiem iedzīvotājiem.

XLI NODAĻA

268. lpp. *Arnauts Mami* — turku piratu flotes priekšnieks, kas saņēma gūstā Servantesu un viņa brāli Rodrigo, kad tie 1575. gadā devās uz Spāniju.

269. lpp. *Soltani* — turku zelta naudas nosaukums, cēlies no vārda «sultans».

Džuma — arabu atpūtas diena.

273. lpp. *Almalafa* — skat. piezīmi par XXXVII nodaļu.

276. lpp. *Piekrastes jātnieku sardze* — vieglā kavalerija, kas bija speciali organizēta Spānijas jūras piekrastes apsardzībai pret korsaru uzbrukumiem. Novērotāji sargtorņos uzmanīja kuģu parādīšanos jūrā un par briesmām signalizēja: dienu — ar dūmiem, nakti — ar ugunskuriem.

Velesmalagas pilsēta — pilsētiņa 18 jūdzes uz rietumiem no Malagas.

XLIII NODAĻA

283. lpp. *Palinurs* — galvenais stūrmanis uz kuģiem, ar kuriem Enejs ar saviem pulkiem devās no Trojas uz Italiju.

286. lpp. *Trejsejainais spīdeklis* — mēness ar savām trim fazēm.

Vieglkājainā un cietsirdīgā jaunava — upes dieva Peneja meita nimfa Dafne, kuru velti centās panākt tanī iemīlējies Apolons. Tēvs Penejs iežēlodamies meitu pārvērtis lauru kokā. Penejas upe atrodas Tesalijā.

288. lpp. *Scepteris galvā, kronis rokā.* — Viens no sodu veidiem, ko tanī laikā praktizēja, bija tāds, ka noziedzniekam uz rokām iededzināja kroni.

XLV NODAĻA

298. lpp. *Agramanta nometne.* — Te ir norādījums uz ķildu, kas attēlota «Trakojošā Rolanda» XXVII dziedājumā. Kad ķēniņš Agramants aplencis Parizi, erceņģelis Miķelis pēc Kārļa Lielā lūguma aplencēju nometnē iesūtījis ķildu, ko Agramantam tikai ar pūlēm izdevies izbeigt.

300. lpp. *Alkavala* — nodoklis par jebkura priekšmeta pārdošanu; šis nodoklis Servantesa laikos pārsniedza desmit procentus un stipri traucēja preču apgrozību.

Nodevas karalienes tupelei — nodoklis, ko ievāca karaļa kāzu gadījumā karalienes personīgām vajadzībām; nosaukums cēlies no tā, ka sevišķas tupeles sievietes mēdza nēsāt tikai pēc kāzām.

XLVI NODAĻA

302. lpp. *Oktavija laikmeta miers un klusums.* — Oktavija Augusta (27. g. pirms. m. e. — 14. g. pēc m. e.) laikā Romas imperija nekaroja un tanī valdīja miers.

305. lpp. *Bēgošās nimfas vajātājs* — te domāts Apolons (saules dievs), kas centās notvert nimfu Dafni.

Divas reizes izauļot cauri mirdzošajām debesu zīmēm. — Saule (Apolons, vajājot nimfu Dafni) paiet garām divpadsmit zodiaka zīmēm diennakts laikā — te domātas divas dienas.

XLVII NODAĻA

309. lpp. *«Stāsts par Rinkonetu un Kortadiļo»* — Servantesa novele, kas iznāca krājumā «Paraugnoveles» 1613. gadā, t. i., 8 gadus pēc «Dona Kichota» I daļas iznākšanas.

Kanoniķis — katedrales priesteris.

«Sumulas» — Alkalas universitates teologa Gaspara Kardiļo de Viļalpando sastādīta mācības grāmata dialektikas pamatos (1557).

310. lpp. *Etiopijas himnosofisti* — sena indiešu reliģiska sekta, kas bija plaši izplatīta Ēģiptē un Etiopijā. Sekta sludināja miesas mērdēšanu, mantas un slavas nicināšanu.

311. lpp. *Miletiešu pasakas* — līdz mūsu dienām nesaglabājies grieķu mīlestības noveļu krājums, ko sacerējis Aristids no Miletas (apm. 2. gadsimtā pirms m. e.). Nosaukums kļuvis par žanra apzīmējumu.

Apologas — pamācoši alegoriski stāsti un fabulas.

Marko Polo — ievērojams 13. gadsimta venecietis, kas apceļojis austrumu zemes un tur pavadījis divdesmit sešus gadus.

312. lpp. *Sinona nodevība.* — Sinons pierunāja trojiešus ievest pilsētā koka zirgu, kurā, kā vēlāk izrādījās, bija paslēpti apbruņoti grieķu karavīri.

Eiriala draudzība. — Runa ir par Vergilija «Eneidā» attēloto ciešo un uzticīgo draudzību starp Nisu un Eirialu.

Zopira uzticība. — Kad kādreiz babilonieši sacēlušies pret persiešu ķēniņu Dariju, persiešu kareivis Zopirs pats sevi tiši ievainojis un, pārejot babiloniešu nometnē, vainu par izkropļojumiem novēlis uz Dariju. Tā iegūstot uzticību, viņš babiloniešus pierunāja padoties Darijam.

XLVIII NODAĻA

313. lpp. *Divi lieli grieķu un romiešu dzejas karaļi* — domāti Homers un Vergilijs.

Komedijas — ar šo vārdu jāsaprot ne vien komedijas mūslaiku nozīmē, bet neatkarīgi no žanra jebkurš dramatisks darbs (parasti trīscēlienu).

314. lpp. *«Izabella», «Filida», «Aleksandra»* — Lupersjo Leonardo de Archensolas (1562—1613) dramatiski sacerējumi, pretēji kanoniķa domām bez mākslinieciskas nozīmes. «Filida» nav saglabājusies.

«Atriebtā nepateicība», «Numansija», «Iemīlējies tirgotājs», «Labvēlīgā ienaidniece». — Pirmo no šīm lugām sacerējis Lope de Vega, otro — Servantess, trešo — Gaspars de Agilars (1561—1623) un ceturto — kanoniķis Fransisko Tarege (1554—1602). Pēdējās divas lugas mākslinieciski viduvējas. Par Servantesa «Numansiju» jāpiezīmē, ka tas ir viens no viņa agrīnajiem darbiem, bet publicēts tikai 1784. gadā.

Pēc Tullija domām. — Te domāts Marks Tullijs Cicerons, kurš rakstīja, ka komedijai jāatdarina dzīve, jābūt par paražu spoguli, patiesības attēlu.

Visās četrās pasaules daļās. — Tanī laikā Austrālija vēl nebija pazīstama.

Dievišķās komedijas — lugas, kurām sižets ņemts no svēto dzīves.

315. lpp. *Neskaitāmas komedijas, kuras sacerējis viens mūsu zemes ļoti veiksmīgs rakstnieks.* — Te domāts Lope de Vega, kurš sarakstījis (pēc paša sastādīta saraksta) 219 lugas.

XLIX NODAĻA

320. lpp. *Tie rada jaunas sektes un jaunus paradumus.* — Inkvizicija ķecerības elementus atklāja pat «Gallijas Amadisā».

Luzitanijā bija Viriats. — Senāk par Luzitaniju dēvēja teritoriju, kur vēlāk izveidojās Portugales valsts; Viriats bija gans, kas luzitaņus vadīja cīņā pret romiešiem (150.—140. g. pirms m. e.).

Grafs Fernans Gonsaless — leģendars rekonkistas varonis, kas atbrīvojis Kastiliju no mauriem; viņam veltīta poema (13. gadsimtā) un daudzas romances.

Andaluzijā Gonsalo Fernandess — domāts lielais karavadonis Kordovas Gonsalo Fernandess, kas bija dzimis Andaluzijas ciematā Montiļā.

321. lpp. *Infante Floripesa un Burgundijas Gijs.* — Mauru admirāļa Balana meita Floripesa, kā stāsta kāda teiksma par Divpadsmit Francijas Periem, ir mīlējusi vienu no periem, Burgundijas Giju, un devusi patvērumu visiem periem pret Balana uzbrukumu, līdz pienākuši Kārļa Lielā palīgspēki.

Mantiblas tilts. — Tilts, kā teiksma stāsta, atradies iepriekš minētā mauru admirāļa Balana īpašumā, un to apsargājis nikns milzis.

Gvarino Nožēlojamais — kāda italiešu bruņinieku romana varonis (13. gadsimtā).

Svētā Grāla meklēšana. — Daudzos bruņinieku stāstos un teiksmās parādīti bruņinieku pašaizliedzīgie varoņdarbi, meklējot svēto Grālu, brīnumdarītāju kausu no viengabala dimanta, kurā it kā atrodoties krustā sistā Kristus asinis.

Stāsts par Pjeru un daiļo Magalonu. — Franču 13. gadsimta bruņinieku romana personaži: Pjers — Provansas karaļa dēls, Magalona — Neapoles karaļa meita.

Žans de Merlo — portugaļu muižnieks, kas 1433. gadā devies uz svešām zemēm cīnīties ar ievērojamiem bruņiniekiem.

Pedro Barba un Gutjere Kichada — spāņu bruņinieki, kas 1435. gadā devušies uz svešām zemēm veikt varoņdarbus.

Fernando de Gevara — spāņu muižnieks, cīnījies divkaujā ar austriešu bruņinieku Georgu Vīnē 1436. gadā.

Suero de Kiņonesa turnirs. — Minētais Leonas bruņinieks kopā ar deviņiem citiem bruņiniekiem cīnījās 1434. gadā sarīkotajā turnirā 30 dienas ar kādiem 60 bruņiniekiem no dažādām citām zemēm.

Mosens Luiss de Falsess — navariešu bruņinieks, kas 1428. gadā cīnījās divkaujā ar kastiliešu bruņinieku Gonsalo de Gusmanu. Vārds «mosens» apzīmē to pašu ko «dons».

LII NODAĻA

337. lpp. *Jazons* — grieķu mitoloģijā argonautu vadonis zelta aunādas meklējumos.

Kataja — Ķīnas nosaukums viduslaikos.

Gaeta — Italijas ostas pilsēta.

338. lpp. *Sjera Negra* — Sjera Morenas cits apzīmējums, kalnu grēda, kas šķir Kastiliju no Andaluzijas.

Bellona — romiešu kara dieve, Marsa māsa.

Briļadors, Bajards — bruņinieku zirgu nosaukumi: pirmais — Rolanda, otrais — Reinaldosa.

340. lpp. *Forse altri canterà con miglior plettro* — varbūt cits to labāk apdziedās. (No Ariosto poemas «Trakojošais Rolands» XXX dziedājuma.)

SATURA RĀDĪTĀJS

Beharas hercogam 5
Prologs 7
I nodaļa. Par slavenā Lamančas idalgo dona Kichota raksturu un dzīves veidu . . 23
II nodaļa. Par atjautīgā dona Kichota pirmo izjājienu ārpus savas muižas robežām . 27
III nodaļa. Par uzjautrinošo veidu, kādā donu Kichotu iesvētīja par bruņinieku . 31
IV nodaļa. Par to, kas notika ar mūsu bruņinieku, kad tas atstāja iebraucamo vietu . 35
V nodaļa, kurā turpinās stāsts par mūsu bruņinieka nelaimi 40
VI nodaļa. Par lielo un jautro apskati, ko priesteris un bārddzinis izdarīja mūsu atjautīgā idalgo bibliotekā 44
VII nodaļa. Par mūsu labā bruņinieka Lamančas dona Kichota otro izjājienu . . 49
VIII nodaļa. Par labajiem panākumiem, ko drošsirdīgais dons Kichots guva briesmīgajā un nemūžam neiedomājamā cīņā ar vējdzirnavām, un par citiem notikumiem, kas pelna, lai tos ar patiku pieminētu 53
IX nodaļa, kurā noslēdzas un beidzas neparastā divkauja, ko izcīnīja bezbailīgais biskajietis un drošsirdīgais lamančietis 58
X nodaļa. Par asprātīgo sarunu starp donu Kichotu un viņa ieroču nesēju Sančo Pansu 62
XI nodaļa. Dona Kichota piedzīvojumi ar dažiem kazu ganiem 66
XII nodaļa. Par to, ko kāds kazu gans pastāstīja tiem, kuri bija kopā ar donu Kichotu 71
XIII nodaļa pabeidz stāstījumu par avju gani Marselu un citiem notikumiem . . 75
XIV nodaļa, kurā iepazīstamies ar mirušā gana izmisīgajiem dzejoļiem un citiem negaidītiem notikumiem 81
XV nodaļa. Dona Kichota nelaimīgais piedzīvojums, kas tam atgadījās, sastopot necilvēcīgos janguesiešus 88
XVI nodaļa. Par to, ko atjautīgais idalgo piedzīvoja iebraucamajā vietā, kura tam šķita pils 93
XVII nodaļa, kurā tiek atstāstītas neskaitāmas grūtības, ko drosmīgais dons Kichots un viņa krietnais ieroču nesējs pārcieta krogā, kurš bruņiniekam nelaimīgā kārtā šķita pils 98
XVIII nodaļa, kurā atstāstīta Sančo Pansas saruna ar viņa seņoru donu Kichotu un citi pieminēšanas cienīgi piedzīvojumi 104
XIX nodaļa. Par Sančo un viņa kunga gudro sarunu, par viņu piedzīvojumu ar mironi un par citiem ievērojamiem notikumiem 111

XX nodaļa. Par nekad nedzirdētu un neredzētu piedzīvojumu, ko neviens slavens bruņinieks pasaulē nav veicis ar tik mazām briesmām kā drosmīgais Lamančas dons Kichots 116
XXI nodaļa atstāsta izcilo piedzīvojumu, atkarojot augsti vērtējamo Mambrino bruņu cepuri, un citus notikumus, kas atgadījās mūsu neuzvaramajam bruņiniekam . . 124
XXII nodaļa. Par to, kā dons Kichots dāvāja brīvību daudziem nelaimīgajiem, kas varmācīgi tika vesti turp, kurp tie negribēja iet 131
XXIII nodaļa. Par to, kas slavenajam donam Kichotam atgadījās Sjera Morenā, — par vienu no retākajiem notikumiem, kādi attēloti šai patiesīgajā stāstā 138
XXIV nodaļa, kurā turpinās piedzīvojums Sjera Morenā 146
XXV nodaļa stāsta par neparastajiem piedzīvojumiem, kas atgadījās drošsirdīgajam Lamančas bruņiniekam Sjera Morenā, un par to, kā viņš atdarināja Tumšā Skaistuļa grēku nožēlu 152
XXVI nodaļa, kurā turpinās dona Kichota smalkās mīlētāja izdarības Sjera Morenā 162
XXVII nodaļa. Par to, kā priesteris un bārddzinis veica savu nodomu, un par citiem notikumiem, kurus der atstāstīt šajā lielajā vēstījumā 168
XXVIII nodaļa pastāsta jauno un patīkamo piedzīvojumu, kas priesterim un bārddzinim atgadījās tai pašā kalnājā 178
XXIX nodaļa, kas stāsta par atjautīgo un viltīgo veidu, kā mīlestības pārņemto bruņinieku atbrīvoja no bargajām grēku nožēlām, kādām tas bija nodevies 186
XXX nodaļa, kas stāsta par daiļās Dorotejas atjautību un par citiem tīkamiem un uzjautrinošiem notikumiem 194
XXXI nodaļa. Par dona Kichota un viņa ieroču nesēja Sančo Pansas patīkamo sarunu un citiem notikumiem 201
XXXII nodaļa, kurā atstāstīts notikums, kas atgadījās visiem dona Kichota pavadoņiem iebraucamajā vietā 207
XXXIII nodaļa, kurā atstāstīta novele par ziņkārīgo bezprāti 212
XXXIV nodaļa, kurā turpinās novele par ziņkārīgo bezprāti 223
XXXV nodaļa, kas stāsta par dona Kichota nikno un neparasto cīņu ar sarkanā vīna maisiem un pabeidz noveli par ziņkārīgo bezprāti 234
XXXVI nodaļa, kas stāsta par citiem neparastiem notikumiem iebraucamajā vietā . 240
XXXVII nodaļa, kurā turpinās stāsts par slaveno Mikomikonas infanti un risinās citi jautri notikumi 246
XXXVIII nodaļa, kurā atstāstīta dona Kichota savdabīgā runa par kara mākslu un zinātni 252
XXXIX nodaļa, kurā gūsteknis stāsta par savu dzīvi un tās notikumiem . . . 255
XL nodaļa, kurā turpinās gūstekņa stāsts 260
XLI nodaļa, kurā gūsteknis joprojām turpina savu stāstu 267
XLII nodaļa, kurā pastāstīts par to, kas vēl atgadījās iebraucamajā vietā, un par citiem ievērības cienīgiem notikumiem 278
XLIII nodaļa, kurā tiek atstāstīts patīkamais notikums ar mūļu dzinēju un vēl citi neparasti notikumi, kas atgadījās iebraucamajā vietā 283
XLIV nodaļa, kurā turpinās neredzētie notikumi iebraucamajā vietā 290

XLV nodaļa, kurā tiek galīgi izgaisinātas šaubas par Mambrino bruņu cepuri un segliem un visai patiesīgi atstāstīti dažādi citi notikumi 296
XLVI nodaļa. Par ievērojamo piedzīvojumu ar kārtības sargiem un mūsu labā bruņinieka lielo niknumu 301
XLVII nodaļa. Par to, kādā neparastā kārtā bija apburts Lamančas dons Kichots, un par citiem ievērojamiem notikumiem 307
XLVIII nodaļa, kurā kanoniķis turpina izteikties par bruņinieku grāmatām un par citām lietām, kas viņa atjautīgā prāta cienīgas 313
XLIX nodaļa, kurā atstāstīta Sančo Pansas un viņa seņora dona Kichota saprātīgā saruna 318
L nodaļa. Par dona Kichota un kanoniķa gudrajiem strīdiem un citiem notikumiem . 323
LI nodaļa, kurā vēstīts viss, ko gans pastāstīja donam Kichotam un viņa pavadoņiem 328
LII nodaļa. Par Dona Kichota sadursmi ar kazu ganu un par neparasto piedzīvojumu ar grēku nožēlniekiem, ko dons Kichots vaiga sviedros noveda līdz laimīgām beigām 332

ATTĒLU SARAKSTS

Viņa iztēli piepildīja viss, ko viņš bija lasījis grāmatās . . . . . 4—5
Tā lēnā gaitā jādams, mūsu jaunizceptais bruņinieks sarunājās pats ar sevi . . 28—29
Viņš lepni un svinīgi sāka soļot gar sili . . . . . 32—33
Zvēru pie saules, kas mūs apspīd, ka šai pašā brīdī noduršu jūs ar šķēpu! . . 36—37
Bet mūļu dzinējs aizrāvies gribēja spēli novest līdz galam . . . . . 38—39
Kur tu esi, seņora mana, Vai zini sāpes, ko ciešu es? . . . . . 40—41
Viņi pievakarē tuvojās ciematam . . . . . 48—49
Viņš ... visādi to pierunāja, ka nabaga zemkopis galu galā nolēma doties līdz . . 50—51
Bija rīta stunda, un slīpie saules stari viņus skardami nenogurdināja . . . . 52—53
Vējš ar tādu spēku sagrieza spārnu, ka tas salauza šķēpu gabalos un aizsvieda sāņus zirgu un jātnieku . . . . . 54—55
— Žēlīgais dievs! — iesaucās Sančo . . . . . 56—57
Ak laimīgais laikmets un laimīgie gadsimti, kurus mūsu senči dēvēja par zelta laikmetu! . . . . . 68—69
Tie apstājās zāļainā pļavā, kur tuvumā tecēja mierīgs un vēss strauts, neatvairāmi aicinādams tos tur pavadīt diendusu . . . . . 88—89
Janguesieši visi saskrēja ar rungām . . . . . 90—91
Sančo ... palēnām sāka virzīties uz to pusi, kur, pēc viņa domām, vajadzēja būt lielceļam . . . . . 92—93
Gulta, kas vāji balstījās uz nedroša pamata, neizturēja klātpienākušā mūļu dzinēja svaru un sagāzās zemē . . . . . 96—97
Šai brīdī dzēriens iedarbojās . . . . . 98—99
Man vajadzīgs tikai viens — lai jūsu žēlastība samaksātu šās nakts rēķinu . . . 100—101
Mētātāji nelikās traucēties savos smieklos un izdarībās . . . . . 102—103
To teicis, viņš iedrāzās avju barā . . . . . 112—113
Bet dons Kichots, savas bezgalīgās sirds vadīts, uzkāpa Rosinantem mugurā . . 116—117
Rosinante ūdens un klaudzienu troksnī kļuva tramīgs . . . . . 120—121
Dons Kichots jautāja nākošajam, kāds esot viņa noziegums . . . . . 128—129
Sančo, vienmēr esmu dzirdējis sakām, ka neliešiem labu darīt ir tikpat kā liet ūdeni jūrā . . . . . 136—137
Tie nokļuva Sjera Morenas tuvākajā kalnu grēdā, jo Sančo bija nolēmis to šķērsot 138—139
Vēl to pašu nakti viņi nonāca Sjera Morenas vidienē . . . . . 140—141
Sančo Pansa gulēja; Hiness nozaga tam ēzeli . . . . . 142—143
Viņš atšķīra grāmatiņu ... un ieraudzīja skaidriem burtiem uzrakstītu sonetu, ko skaļi nolasīja . . . . . 144—145
Viņš pēkšņi ievēroja neliela kalna virsotnē ... kādu cilvēku, kas ar neparastu vieglumu lēca no klints uz klinti . . . . . 146—147
Tie ieraudzīja kādā strautā guļam beigtu mūli . . . . . 148—149

Seņor ... vai tad tas arī ir viens no lieliskajiem bruņinieku noteikumiem, ka mēs šeit bez ceļa un takas klaiņojam kalnos? . . . . . 152—153
Tas pamudināja Sančo pagriezt Rosinanti, jo viņš tagad bija pilnīgi apmierināts . 160—161
Brāli, ja jūs esat kristietis ... tad es lūdzu dieva vārdā: nogādājiet šo vēstuli tam cilvēkam, kura labi pazīstamo vārdu un atrašanās vietu jūs izlasīsiet uz aploksnes 168—169
Viņa paskatījās uz to pusi, no kurienes atskanēja troksnis . . . . . 172—173
Dons Fernando piesauca vēl vairāk svēto par mūsu savienošanās liecinieki . . 176—177
Es kalpu ar saviem niecīgajiem spēkiem un mazu piepūli nogrūdu no kādas kraujas 178—179
— Un, ja tas tā turpinātos, — piebilda Sančo, — tad esot jābaidās, ka dons Kichots nekļūstot par imperatoru . . . . . 180—181
Viņa paskubināja savu mūli ar pātagu, un tai sekoja kupībārdainais bārddzinis . 182—183
— Pietiek, rimstiet mani cildināt! — pārtrauca šai brīdī viņu dons Kichots . . . 184—185
Jūsu žēlastība varēs ceļot uz Kartachenu, tur labvēlīgos apstākļos iekāpt kuģī . . 192—193
Reiz viņš nostājās ar zobenu rokā kāda tilta galā un neļāva nepārredzamam karaspēkam nokļūt otrā pusē . . . . . 208—209
Nudien, jūsu žēlastībai derētu palasīt, ko izdarījis Irkanijas Felismarts . . . 216—217
Viņa tūlīt arī nokrita it kā nesamaņā uz grīdas . . . . . 224—225
Viņu ar varu satvēruši un, neļaujot tai nemaz attapties, aizveduši . . . . . 240—241
Šie arabi tam nocirta galvu un aiznesa to turku flotes virspavēlniekam . . . . 256—257
Beidzot es nolēmu uzticēties kādam atkritējam no Mursijas . . . . . 260—261
Viņas tēvs, kas turkus jau bija padzinis, nāca atpakaļ . . . . . 264—265
Tad es atvadījos no abiem, un Zoraida, kuras dvēsele, kā likās, pildījās sāpēm, aizgāja līdzi savam tēvam . . . . . 272—273
Visa brauciena laikā Zoraida bija paslēpusi galvu manās rokās . . . . . 274—275
Nāc atpakaļ, mīļotā meita, nāc krastā, es tev visu piedodu . . . . . 276—277
Pēkšņi nodunēja divi lielgabala šāvieni . . . . . 280—281
Viņš karājās tik zemu, ka viņa kāju pirkstgali gandrīz skārās pie zemes . . . 288—289
Ak Bēdīgā Izskata bruņiniek! Nebēdājies par to, ka esi sagūstīts! . . . . 304—305
Kad dons Kichots redzēja, ka viņu, iesēdinātu būrī, uzlika uz ratiem . . . . 312—313
— Jums taisnība, jūsu žēlastība seņor kanoniķi, — teica priesteris . . . . 316—317
Jūsu acu priekšā atveras milzīgs virmojošs un burbuļojošs darvas ezers, kurā krustām un šķērsām peld neskaitāmas čūskas . . . . . 320—321
Viņam liekas, ka debesis šeit daudz dzidrākas un ka saule spīd jaunā spožumā . . 322—323
Viņa sāk stāstīt, kas ir šī pils, kā viņa šeit bijusi apburta . . . . . 324—325
Nebija tādas zemes visā pasaulē, kuru viņš nebūtu redzējis, nebija tādas kaujas, kurā tas nebūtu piedalījies . . . . . 326—327
Un beidzot pēc trim dienām atrada patvaļīgo Leandru kādā kalnu alā . . . . 328—329
Tikai Sančo Pansa bija izmisis . . . . . 336—337
Sančo kliedzieni un vaimanas atmodināja donu Kichotu . . . . . 338—339

PAPĪRS IZGATAVOTS PAPĪRU FABRIKĀ «LĪGATNE»

*

KLIŠEJAS IZGATAVOTAS «CENTRALAJĀ CINKOGRAFIJĀ» RĪGĀ, BLAUMAŅA IELĀ 32.

*

IELĪMĒJUMI IESPIESTI PARAUGTIPOGRAFIJĀ RĪGĀ, PUŠKINA IELĀ 12.

*

GRĀMATA SALIKTA, IESPIESTA UN IESIETA IZDEVNIECĪBU UN POLIGRAFISKĀS RŪPNIECĪBAS GALVENĀS PĀRVALDES 2. TIPOGRAFIJĀ RĪGĀ, DZIRNAVU IELĀ 57.

*

REDAKTORS J. BUNDULS
MĀKSL. REDAKTORS A. JĒGERS
TECHN. REDAKTORS A. KĻUMELIS
KOREKTORES:
R. RIEKSTIŅA, R. OZOLIŅA

*

PARAKSTĪTA IESPIEŠANAI 1956. G. 23. MAIJĀ. PAPĪRA FORMATS 60×92 1/8. 52,75 IESPIEDLOKSNES; 52,75 UZSK. IESPIEDLOKSNES; 39,32 IZDEVNIECĪBAS LOKSNES. METIENS 20 000 EKS. JT 00206. IZDEVN. Nr. 8314-D872. PASŪT. Nr. 1092.

*

MAKSĀ 23 RBĻ. 30 KAP.

*

LATVIJAS VALSTS IZDEVNIECĪBA
RĪGĀ, PADOMJU BULVĀRĪ Nr. 24.

MIGELS DE SERVANTESS SAVEDRA
DONS KICHOTS, I d.

*

МИГЕЛЬ ДЕ СЕРВАНТЕС СААВЕДРА
ДОН КИХОТ, ч. I
НА ЛАТЫШСКОМ ЯЗЫКЕ

*

ИЛЛЮСТРАЦИИ ФРАНЦУЗСКОГО
ХУДОЖНИКА ГУСТАВА ДОРЕ

*

ОБЛОЖКА И ТИТУЛ ХУДОЖНИКА
А. АПИНИС

*

БУМАГА ИЗГОТОВЛЕНА НА БУМ-
ФАБРИКЕ «ЛИГАТНЕ»

*

КЛИШЕ ИЗГОТОВЛЕНЫ В «ЦЕН-
ТРАЛЬНОЙ ЦИНКОГРАФИИ» г. РИГА,
УЛ. БЛАУМАНА 32

*

ВКЛЕЙКИ ОТПЕЧАТАНЫ В ОБРАЗ-
ЦОВОЙ ТИПОГРАФИИ ЛАТГЛАВИЗ-
ДАТА РИГА, УЛ. ПУШКИНА № 12

*

КНИГА НАБРАНА, ОТПЕЧАТАНА И
ПЕРЕПЛЕТЕНА В ТИПОГРАФИИ № 2
РИГА, УЛ. ДЗИРНАВУ 57

*

ЛАТВИЙСКОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ
ИЗДАТЕЛЬСТВО. РИГА, БУЛЬВАР ПА-
ДОМЬЮ № 24

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA
0305031876